Tidsskrift

for

Landøkonomi.

Udgivet

af

J. C. la Cour.

Femte Række.

Femtende Bind.

Kjøbenhavn.
Det Schubotheske Forlag.
1896.

Kjøbenhavn. — Nielsen & Lydiche.

Indhold.

	Side
Landbruget 1895. Af J. C. la Cour	1
Planteavlen 1895. Af Statskonsulent K. Hansen	45
Husdyrbruget 1895. Af Statskonsulent A. Appel	70
Hesteavlen 1895. Af Statskonsulent J. Jensen	95
Mælkeribruget 1895. Af Konsulent B. Bøggild	114
Redskaber og Maskiner 1895. Af Statskonsulent H. Dencker	156
Danmarks Ud- og Indførsel 1894—95. Af cand. polit. Fr. Reck	168
Vejrforholdene 1894—95. Af Cand. math. V. W.-Jantzen	195
Prisen paa Jord i Danmark i de sidste 10 Aar. Af Direktør M. Rubin	215
Diskussion herom i det Kgl. Landh. Selskab	246
Landøkonomiske Meddelelser fra forsk. Egne om Aaret 1895	252
Beretning om Arbejdsprøven med Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrydere i Randers, samt en Efterprøve med Kværne og Knusemaskiner i Nakskov. Af Dommerudvalget ved Statskonsulent H. Dencker	258
Landbrugets Hestekraft og Hesteavlen. Af Konsulent, Dyrlæge Rich. Jensen	295
Bemærkning hertil af Forpagter J. Winkel	341
Om Landbrugsbogholderi. Af Direktør C. V. Slomann	344
Diskussion herom i det Kgl. Landh. Selskab	361
Danmarks Svineavl. Af Statskonsulent P. A. Mørkeberg	381
Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk. Af Direktør L. Kristoffersen	427
Diskussion herom i det Kgl. Landh. Selskab	445
Landøkonomiske Meddelelser fra forsk. Egne om Aaret 1895	456
Agerdyrkningsberetning fra April	496
Beretning om Arbejdsprøve med amerikanske Dobbelt- og Svingplove. Af Dommerudvalget ved Forp. F. Bokelmann	513

Side
Den Kgl. engelske Landbrugskommissions Betænkning. Ved Sekretær R. Schou 548
Fortsatte Forsøg med Ajle paa Dalum Landbrugsskole 1889—95. Af Landbrugskandidat N. A. Hansen 576
Høsten i Danmark i sidste Tiaar. Af Forpagter J. Winkel .. 594
Landbrugsmødet i Malmø 614
Landøkonomiske Meddelelser fra forsk. Egne om Aaret 1895 . 626
Forslag og Forsøg til Omordning af Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig. Af J. Arup 633
Diskussion hertil i det Kgl. Landh. Selskab 682
Kvægmarkedet i Wien og den dertil knyttede Bank- og Mæglerinstitution. Af J. C. la Cour 694
Danmarks Smørexport. Af Konsulent B. Bøggild 709
Agrikulturkemisk Virksomhed 1896. Af Professor V. Stein .. 717
Kapitelstaxterne for Aaret 1895 738
Agerdyrkningsberetning om Høsten 739
Registre 753

Rettelser.

Side 3, Linie 3 f. o.: 12,2%, læs 17,5%
Side 7, Linie 16 f. o.: Produktions, læs Produkt.

Da paa Titelbladet til Aargangen 1872 fejlagtig er anført 5te Række i Stedet for 4de Række og paa Titelbladene til Aargangene 1893, 94 og 95 er anført 6te Række i Stedet for 5te Række følger med dette Hefte 4 nye Titelblade for at muliggjøre Indsættelsen af rigtige Titelblade i de nævnte Bind.

Landbruget 1895.

Vor Svineindførsel til Tyskland forbudt;
Vor Kvægindførsel til Tyskland truet paa Grund af Smitte i Karantænestaldene;
Vort Smørs uplettede Ry mistænkeliggjort, om end med Urette;
Vort Byg mange Steder angrebet af en ny og ukjendt, men meget skadelig Svamp,

— det var de 4 Jobsposter, hvormed Aaret 1895 sluttede, og som i Løbet af 14 Dage brød ind paa os fra alle Sider. Det var Slutstenen paa et Aar, der paa flere Maader havde været brydsomt; som vel nogle Steder havde bragt en god Høst, andre Steder en temmelig tarvelig Høst, men overalt for de fleste Produkters Vedkommende slette, tildels vigende Priser. Undre kan det da ikke, om danske Landmænd havde tabt Modet og følt sig tilbøjelige til at lade Hænderne synke; thi naar alle disse 4 Hovedstøtter for det danske Landbrug angribes eller omstyrtes, da synes næsten al Modstand at maatte være umulig, da synes Kampen i den Landbrugskrise, der nu har strakt sig over 10—15 Aar, nærmest at maatte være haabløs. Unægteligt, der var i første Øjeblik en Fristelse til slige Tanker, og til at bide sig fast i den Betragtning, som undertiden hørtes: tungere Aarskifte er ikke beredt det danske Landbrug siden Slutningen af 1826, altsaa i 70 Aar. Men gjennem denne Sammenligning føres da ogsaa i Minde, at netop hint smærtelige Aarskifte var ligesom et Vendepunkt i det danske Landbrug, og at dette derefter

— om i Begyndelsen smaat, saa senere stærkere — arbejdede sig ind i en Række af lykkelige Aar, da Fremgang og Udvikling ikke blot faglig optog Sindene, men ogsaa økonomisk bragte Landbrugerne et smukt Udbytte af deres Arbejde. Og i Sammenligningen ligger derfor paa en vis Maade en Forjættelse, — Haabet, det uundværlige Haab, begynder atter at vende tilbage, — den rolige Overvejelse faaer Magten, Landmanden mønstrer sine Kræfter og Hjælpemidler, de personlige som de materielle, og Erkjendelsen af, at vort Landbrug nu ganske anderledes end tidligere sidder inde med Vilkaar til at kunne, om ikke afværge, saa dog kjendelig afbøde de Tryk, som Tidernes Ugunst fører med sig, kommer atter til sin Ret. Denne Erkjendelse ligger, om end ofte ubevidst, paa Bunden af de fleste Landmænds Sind, og i Forbindelse med vor tidligere Histories mangfoldige Vidnesbyrd om, »at naar Nøden er størst, er Hjælpen nærest«, bidrager den til at bevare Tilliden overfor Fremtiden og til ikke at forsage overfor alle de Vanskeligheder, der i de senere Aar have mødt os. Man føler nu, som det ogsaa ofte før er erfaret, at for levedygtige Mænd udvikler Modgang og Prøvelser bedre end Medbørsdagene de personlige Egenskaber, som dog til Syvende og Sidst ere væsentlig bestemmende for Tilværelsen, og man slipper ikke sin Jord, hvor Nøden ikke ligefrem tvinger dertil. At dette nu og da finder Sted, kan desværre ikke benægtes, men i sin store Almindelighed holder den danske Landmand fast ved sin Ejendom, fordi han har Haab til Fremtiden og Tillid til at han baade ved egne Kræfter og i egen Bedrift samt ved støttende Foranstaltninger fra det Offentliges Side skal finde Veje og Midler til at afbøde de Tryk, der nu vælte saa voldsomt ind paa ham.

Vi finde en Bestyrkelse paa, at dette er de Grundtanker, der bag Overfladens Veklager bevæge den store Mængde af den danske Landbostand, i de Meddelelser, som Direktør Rubin nys fremlagde i det kgl. danske

Landhusholdningsselskab om Ejendomspriserne i de sidste 10 Aar her i Landet; thi paaviste de end et Prisfald af 12,2% — mindst for de smaa, mest for de store Ejendomme, — saa er hertil først at bemærke, at dette Prisfald utvivlsomt fortrinsvis hidrører fra de paa en Maade frie, men dog i Virkeligheden tvungne, eller i alt Fald nødvendige Salg, der skyldes Sygdom, Alderdom, Bortrejse eller Dødsfald, hvor Kjøberen, den ængstelige Kjøber, altsaa nærmest bestemmer Prisen, og derimod ikke fra frie Salg af arbejdsdygtige Mænd; thi om disse end ofte ville sælge, naar de kunne redde deres indestaaende Penge, saa gjøre de det dog kun helt undtagelsesvis, hvis de skulle give Afkald paa en ret stor Del af deres Indskud i Ejendommen, i saa Fald foretrække de at fortsætte Arbejdet trods Tryk, vanskelige Tyendeforhold og Forsagelse af de Livsgoder, der andensteds kunne vinke dem; — og dernæst ville vi for det andet bemærke, at selv om vi godkjendte det nævnte Fald i Ejendomsprisen som Udtryk for absolut frit Salg, saa er dette Fald dog langt mindre end det Prisfald, som Landbrugets Produkter have været undergivet.

Vi ønske at dvæle noget mere ved dette Forhold mellem Ejendomspriser og Varepriser, fordi der samtidig kan drages baade en Trøst og en Spore deraf. Ved en Sammenligning af disse to Priser maa man imidlertid ikke benytte Aaret 1885 som Udgangspunkt, thi da var Vareprisen allerede falden meget betydelig, mens Ejendomsprisen endnu i det væsentlige opretholdtes som i de dyreste Aar og først fik et stærkt Nedslag i det følgende Aar, 1886. Man maa derfor i dette Øjemed enten sammenligne Nutiden med de Aar, da baade Ejendomme og Varer stod højt i Pris, omtrent 1880—81, eller ogsaa med Aaret 1886, da der var kommet et naturligere Forhold mellem Ejendommenes og Varernes Pris. Vælges den første Sammenligning, da viser det sig, at medens en Td. Hartkorn uden Besætning og Inventar 1881 ved frit Salg omtrent betaltes med 6700 Kr., op-

naaede den 1894 i Gjennemsnit 5406, altsaa et Fald af 19,4 %. Samtidig havde følgende Hovedprodukters Udførsels-Priser, ifølge de af statistisk Bureau indsamlede Oplysninger ændret sig som følger:

	1881	1894	altsaa et Prisfald af
Hvede pr. 100 Pd. ...	10,00 Kr.	4,90 Kr.	51 %
Byg — ...	7,84 —	5,00 —	36 -
Smør — ...	99,11 —	85,00 —	14 -
Flæsk — ...	52,00 —	38,00 —	27 -
Kvæg pr. Stk.....	240,00 —	160,00 —	33 -
Heste —	900,00 —	625,00 —	31 -

Naar hertil kommer, at Lønningerne i samme Tidsrum omtrent ere stegne 20 à 25 %, og at Skatterne til Amtskommunen ere stegne en Del, men især seer hen til den betydelige Stigning, der ogsaa har fundet Sted i de sognekommunale Skatter, saa er det indlysende, at hvis Ejendomspriserne skulde have fulgt Skridt med Vareprisernes Fald og Driftsudgifternes Stigning, maatte de være faldne meget mere end ovennævnte 19,4 %. Naar dette da ikke er Tilfældet, tør det i alt Fald delvis tages som et Udtryk for, at man venter Tiden atter vil bringe en lønnende Forrentning af den Pris, hvori man nu holder sine Ejendomme. Vi sige delvis, thi selvfølgelig indvirke ogsaa andre Momenter paa, at Ejendomsprisernes Fald er mindre end Produkternes: saasom at Vægten mere og mere er lagt paa Husdyrprodukter, særlig Smør og Flæsk, der forholdsvis ere faldne mindst, at Foldudbyttet ved den bedre Fodring har været i Stigning, at Foderstofferne nu kjøbes meget billigere end 1881, da Prisen paa Oliekager i Gjennemsnit var 7,34 Kr. pr. 100 Pd. og paa Klid 5,60 Kr., mens den 1894 kan sættes henholdsvis til 5,25 og 3,50 Kr., at Renten af indestaaende Penge er falden fra 4 à 5 til $3^3/_4$ à $4^1/_2$ %, og at der fra Ejerens Side nu vises en Forsigtighed overfor Udgifter baade til egen Husførelse og til nye Anskaffelser og Forsøg i Bedriften, som hine Tider ikke kjendte, samt endelig, og det er et Hovedpunkt for de mindre Gaardes

Vedkommende, at Andelsbevægelsen baade ved Udnyttelsen af Mælken og Svinene, som ogsaa gjennem Avlsforeninger og Forbrugsforeninger har bidraget overordentlig meget til at støtte den mindre Jordbruger i Kampen, og medvirket væsentlig til at Prisen paa de mindre Brug, som nævnt, ikke er falden saa meget som paa de større, om end dette ogsaa tildels er fremkaldt ved, at den mindre Jordbruger ved sin store økonomiske Sans og sit nøjere Indseende i alle Bedriftens Enkeltheder bedre har kunnet faa sit Brug til at forrente sig end de større, tilmed da han ved eget og Børnenes Arbejde mindre har mærket Trykket af de stigende Arbejdslønninger. Desuden giver det Støtte, at den danske Landbostand, takket være vor frie Forfatning, vore Skoler, vore Foreninger og vor Presse, bedre følger med i Forstaaelsen af Fremskridt og Udvikling, end saa vidt os bekjendt, i noget andet Land.

Naar derfor alle disse Forhold tages i Betragtning, da tør det næppe siges, at Ejendommens Brugsværdi nu staar mere under Ejendomsprisen end den gjorde for 15 Aar siden; man er tvertimod berettiget til at formene, at medens man den Gang ofte betalte en høj Pris i Forventning om en fortsat Stigning af Ejendomsprisen, saa ser man derimod nu langt mere nøgtern kritisk paa Sagen; de store Vanskeligheder, der nu haves at kjæmpe med, Usikkerheden over vor Udførsel, det vanskeligere og kostbarere Folkehold, de stigende Skatter veje sikkert nu ganske anderledes ved Handels Afslutning end i hine Dage. Vi ere derfor berettigede til at sige, at det forholdsvis moderate Fald i Ejendomspriserne, hvor føleligt og skæbnesvangert det end desværre er og har været for ikke faa Jordbrugere, er et godt Vidnesbyrd om den danske Landmands Tillid til sin Jord, sin Besætning og til at der vil komme lysere Tider for det danske Landbrug, en Tillid der paa rette Viis bør søges støttet og bestyrket ved hensigtsmæssige Foranstaltninger fra det Offentliges Side, blandt hvilke med Rette og i første Linie maa nævnes: Støtte af Landbrugets Produktions-

og Afsætningsvilkaar, billige Penge og en Fordeling af de offentlige Byrder, der uden at begaa Uret er i Overensstemmelse med Erhvervenes Bæreevne og Formuernes Tilstedeværelse. Thi fordi der i det forløbne som i de foregaaende Aar ikke er afholdt ret mange Tvangsauktioner, maa man ikke slutte, at Tilstanden ikke skulde være alvorlig. Mange Ejendomme ville desværre under andre Forhold være hjemfaldne til Tvangsauktion, men denne undgaas, fordi Panthaveren dels i Reglen selv savner Evne og Dygtighed til at bringe et ofte stærkt forhutlet og forringet Pant paa Fode, dels har meget vanskeligt ved at finde Kjøbere, da Erfaringen noksom har viist, hvor pengeslugende et sligt Jordbrug er, inden det atter kommer i Orden.

Medens Ejeren af et Landbrug, naar han ikke af en eller anden Grund nødvendigvis maa sælge, selvfølgelig tager sin Beslutning om Salg eller Ikke-Salg af sin Ejendom, med et berettiget Hensyn til de Forventninger, han nærer til kommende Tider, er Forpagteren derimod stillet noget anderledes, og det vilde derfor have sin Interesse, ved Siden af den forelagte Prisstatistik for Ejendommene, at erholde en lignende for Forpagtninger. At disse af den nævnte Grund ere faldne mere i Prisen end Ejendommene er utvivlsomt, hvad enten Reduktionen er et ligefremt Afslag i det kontante Vederlag, eller det er dettes Omskrivning til Produkter efter Nutidens lave Produktpriser. Men Forpagtningsafgiften kan dog allerede af den Grund ikke betragtes som noget korrekt Udtryk for Jordens Brugsværdi, som dels gjensidig personlige, dels humane Hensyn her ofte gjøre sig stærkt gjældende.

Inden vi forlade dette Punkt om Jordens nuværende Bæreevne i Sammenligning med tidligere Tider, skulle vi hidsætte et Par Udbytteberegninger fra det sidste Aar. Den ene findes udførlig gjengivet blandt de andensteds i dette Hefte optagne Beretninger og viser, at en bekjendt fyensk Gaard paa 140 Tdr. Land og i fortrinlig Orden og Drift har i Gjennemsnit

af Aaret 1895 givet et	Nettoudbytte af	58,88 Kr. pr.	Td. Land
Femaaret 1890—94	do.	65,03 —	do.
Tiaaret 1885—94	do.	63,65 —	do.

altsaa i 1895 et Mindreudbytte af hele Gaarden af 10% (911 Kr.) mod det foregaaende Femaar, og af 8% (668 Kr.) mod det foregaaende Tiaar. Regnes den i Ejendommen indestaaende Kapital til 140,000 Kr., maatte der paaregnes en Rentereduktion af denne af godt $^1/_2$ %, for at Driftsherrens Vederlag for sit Arbejde nu skulde være honoreret med samme Beløb som tidligere; men, er det end vanskeligt at afgjøre, vil det sidste Par Aars Rentereduktion næppe kunne sættes højere end til omtr. $^1/_4$ %.

Mindre lyst stiller sig et andet Regnskab for en større bekjendt veldreven Ejendom paa Lolland, hvorom der fandtes en Beretning i Lolland-Falsters Stiftstidende den 28de December. Brugeren sammenligner Produktionspriserne i December 1889 og December 1895 og beregner deraf den Forskjel, der vilde haves i Indtægten pr. Td. Land, naar Høsten og Afsætningen iøvrigt havde været ens i de to Aar.

Priserne vare:

	Dcbr. 1889		Dcbr. 1895		Indtægtsformindskelsen pr. Td. Land var
Smør pr. Pd.....	114	Øre	95	Øre	10 Kr. 20 Øre
Udsætterkøer.....	24	—	18	—	6 — » —
Svin	29	—	19	—	10 — 20 —
Hvede.....	6,3	—	4,9	—	3 — 70 —
Byg	6,5	—	4,9	—	6 — 40 —
Havre	5,3	—	4,5	—	1 — 90 —
					38 Kr. 40 Øre

Denne Mindreindtægt af 38,40 Kr. pr. Td. Land ændres væsentlig ved Brugerens samtidig givne Oplysning om, at han ved det billige Foderstofindkjøb 1895 har sparet 7 Kr. pr. Td. Land, at Nedgangen i Rentefoden repræsenterer en Reduktion af c. 4 Kr. pr. Td. Land, at Husholdning, Maskiner, Olie, Kunstgjødning og andre landøkonomiske Forbrugsartikler nu faaes betydelig

billigere o. a. m. At der alligevel bliver et betydeligt Deficit er indlysende, og det er derfor utvivlsomt den forøgede Administrations-Omhu i Forbindelse med at Produktpriserne i December 1895 vare særlig lave, saa hele Aaret ikke giver en Forskjel af 19 Øre pr. Pd. Smør, 6 Øre pr. Pd. Udsætterko og 10 Øre pr. Pd. Flæsk i Sammenligning med 1889, der muliggjør, at den nævnte Bedrift ogsaa nu formentlig kan drives uden Tab.

Naar vi have dvælet saa udførlig ved denne Side af Aars beretningen: Ejendomspriser og Brugsværdi, saa er det, fordi det er ønskeligt, inden selve Aargangen med dens undertiden noget mørkt markerede Fysiognomi nu skal tegnes, at fæstne og fastholde den her fremsatte Grundopfattelse, hvoraf det danske Landbrug, bevidst eller ubevidst, i sin store Almindelighed maa siges at være gjennemtrængt. En Omstændighed, der ikke kan undlade at lægge noget vist Bittert ind i den Modgang, der har ramt os i 1895, er den, at Modgangen mindre skyldes Naturens Haand, — den øves Landmanden fra Barnsben stadig i at tage imod med Resignation, vidende, at efter Regn kommer Solskin; — men Modgangen i 1895, der navnlig er født og lagt til Rette af Naboer og Gjenboer, føles saa meget haardere, som vi mærke Uretten, men staa værgeløse overfor den, da den synes dikteret af agrarpolitiske Hensyn, overfor hvilke vore Forestillinger intet sige; — baade i Syd, i Øst og i Vest synes den ledende Tanke, det ene Sted mere uforbeholdent, det andet Sted mere tilsløret, at være denne: Vore egne Landmænd ere i Nød, og der kan derfor ikke tages Hensyn til Eders; — Toldskranker, Karantæne, Forbud og Mistænkeliggjørelse bliver da den ligefremme Følge af en saadan Politik.

Som sædvanlig vil man i dette Aarets 1ste Hefte træffe en Redegjørelse over det forløbne Aars Tildragelser i de forskjellige Hovedgrene af Landbruget, udarbejdet af D'Hrr. K. Hansen, J. Jensen, A. Appel, B. Bøggild, H. Dencker, V. Willaume-Jantzen og Fr.

Reck, og tildels byggede paa velvillige Besvarelser af fra Tidsskriftet udsendte Cirkulærer; og ligesaa vil man i Slutningen af Heftet (eller næste Hefte, der meget snart vil udkomme) finde Aarsberetningerne fra Tidsskriftets faste Korrespondenter i de enkelte Egne. Med Henvisning til alle disse fyldige Meddelelser kunne vi her indskrænke os til følgende korte Redegjørelse for Aargangens Forløb og vende os da først til

Marken, dens Arbejder og Udbytte i 1895.

Vintersæden, der var saaet lidt sent, kom i det milde Efteraar godt til Kræfter og stod ligesom Kløveren fuld tilfredsstillende, da Snelaget midt i Januar indfandt sig og blev liggende til midt i Marts, undertiden uheldig sammenføget bag Hegn, paa Hældninger og i Lavninger, hvilket senere paa Foraaret dels ved Barfrost, dels ved den stærkt udbredte Sneskimmel gav Anledning til, at større eller mindre Stykker af Vintersæden enten gik helt bort og maatte pløjes om, eller udtyndedes føleligt. Foraaret lod længe vente paa sig, og kun undtagelsesvis blev der saaet nogle Ærter, Bønner og lidt Byg inden Paasken midt i April. Men strax efter Paaske toges overalt paa Øerne og i Østjylland fat paa Lægningen af Vaarsæden, og da Vejret var mildt og tørt, gik det hurtig fra Haanden og afsluttedes væsentlig inden Maanedens Udløb, medens man i det øvrige Jylland, med dets sildigere Jorder, først blev færdig et Par Uger ind i Maj. Vejret var imidlertid gunstigt for Spiringen, særlig af den radsaaede Sæd, og da der midt i Maj faldt rigelig og jævn Regn over hele Landet, stod alt smukt ved Maanedens Udgang, særlig Kløveren, der ved sine dybe Rødder bedre kunde naa Bundfugtigheden, som Vintervæden havde bragt. April og Maj havde vel bragt den nødvendige Fugtighed til Sædens Spiring, men ellers for lidt, særlig paa Øerne og i Østjylland, og da nu ogsaa Juni Maaned blev tør paa Øerne og i det nordlige Jylland, satte Tørken sit Mærke paa mange Marker, hvilket Regnen i Juli kun delvis

kunde bøde paa, hvor Kornet var sildig saaet. Begyndelsen af Høsttiden var meget regnfuld og vanskeliggjorde Rugbjergningen; de midterste 14 Dage i August bragte smukt Vejr, saa de mindre Gaarde i de tidlige Egne fik indhøstet i disse; atter kom en besværlig Regnperiode, inden der nogle Dage ind i September indfandt sig et gunstigere Høstvejr, saa det meste Korn, ogsaa paa de større Gaarde, var indbjerget midt i September. Efteraarsvejret var gunstigt for Græsset, Kartoffeloptagningen, Roernes Vækst og Bjergning indtil henimod Slutningen af Oktober, da Regnen blev for stærk og Sammenkjørselen besværlig.

Da Afgrøden var bjerget, værdsattes den for Straasædens Vedkommende til en god Middelhøst til Fyld og en Middelhøst til Fold af Hvede og Havre, noget mindre af Rug og Byg, særlig paa Øerne, en fortrinlig Høhøst, særlig paa Ageren, en jævn Kartoffelafgrøde, en ret god Avl af Foderroer og en god Sukkerroeavl, særlig i det vestlige Lolland, hvorfra Udbyttet endog opgives til 400 á 500 Centner pr. Tdr. Ld., saa de, trods de lave Sukkerpriser, give et bedre Udbytte end de andre Afgrøder. Men i denne Værdsætning af Straasæden har den senere Tærskning gjort et stort Afbræk, og om der end er enkelte Egne paa Øerne og særlig ovre i Jylland, navnlig i det sydlige, sydøstlige, midterste og nordlige samt paa Mors og i Thy, hvor man vedblivende udtaler sin Tilfredshed med Aarsudbyttet til Fyld og til Fold, saa er der mange andre Egne, særlig paa Sjælland og paa Bornholm, hvor Høsten nu maa betegnes som ligefrem tarvelig, enkeltvis karakteriseres den endog som den sletteste, man mindes mange Aar tilbage. Dette gjælder især for Rugens Vedkommende, der folder simpelt og giver en let og daarlig Kornvare, saa man i flere Egne har vanskeligt ved at skaffe ordentlig Brødrug. Men især lyde Klagerne fra Sælland og enkeltvis andre Egne stærkt over Bygget; det giver kun simple Fold, ofte 4—6 mindre end i et almindeligt Aar, og Kjærnen

er baade mørk af Farve, tynd og strøget af Form og meget let og simpel af Vægt, saa at det er vanskeligt, selv ved en Fraharpning af 20—30 pCt., at skaffe en salgbar Vare, særlig af det 6rd. Byg, der selv da ofte ikke naaer 100 Pd. holl. Man har længe søgt efter den egentlige Grund til denne for saa mange Brug næsten mislykkede Byghøst, og søgt den i en uheldig Spiring, i Forsommertørken, i Høstgrenen, der slog det i Leje osv. Men desværre have de nyeste Undersøgelser ved Lektor Rostrup godtgjort, at det efter al Rimelighed skyldes en lille for det blotte Øje usynlig Svamp Sortprik (*Leptosphaeria Tritici*), der allerede angriber Bygget paa et tidligt Stadium, breder sig fra Bladene til Straaet og Avnen, udtærer Planten, hindrer derved paa alle Maader en ordentlig Kjærnedannelse. Svampen er først paavist for nogle Aar siden i Italien, naaede for 3 Aar siden op til Bøhmen og Tyskland, har rimeligvis allerede pletvis været tilstede her i Landet 1894 og bevirket det slette Udbytte af mange Bygmarker, der overraskende bemærkedes dette Aar, men har først i 1895 faaet en mere almindelig Udbredelse paa de østlige Øer, saa at den vil kunne blive en Landeulykke, hvis det ikke skulde lykkes at finde virksomme Midler imod den. Derpaa arbejdes der allerede ved Landhusholdningsselskabets Foranstaltning af Forsøgsleder K. Hansen ved Lyngby Forsøgsstation, idet Prøver af sygt Byg, dels upræpareret, dels behandlet med forskjellige Badningsmidler, og dels i inficeret Jord, dels i steriliseret Jord ere udsaaede i forskjellige Væxthuse, for om muligt inden Sædetid at finde Middel til at bekjæmpe den. Om det vil lykkes, er imidlertid meget tvivlsomt, thi Sygdommen synes iaar at have viist sig ligesaa stærkt paa Byg, hvis Sædekorn var grundig afsvampet, som paa uafsvampet Byg, men tilraades maa det dog som en mulig nyttig Foranstaltning at søge Sædebyg fra Gaarde, hvor Sygdommen ikke antages at have været ɔ: hvor Foldene ere gode og Kornet fyldigt og væg-

tigt. Særlig synes Goldthorpebygget at have været modtageligt for Sygdommen, og heri ligger muligvis tildels Forklaringen til det simple Udbytte, denne Varietet iaar har givet. Med Spænding imødesees, om ogsaa de andre Sædarter skulle være modtagelige for Sygdommen her i Landet; i Italien har den viist sig paa Hvede, enkeltvis paa Havre, og nogle herhjemme mene, at Grunden til den mindre gode Hvedehøst enkelte Steder iaar, maa søges i den samme Omstændighed.

Trods den simple Byghøst og den tarvelige Rughøst vilde dog Markens Udbytte have stillet sig nogenlunde tilfredsstillende, takket være den ret gode Hvedehøst, gode Havrehøst, jævnt gode Høst af Blandsæd, Ærter og Vikker, samt store Høst af Sukkerroer, saafremt ikke Kornpriserne vedblivende vare saa slette, at de, hvis lidt Uheld indtræffer, ikke kunne dække Driftsomkostningerne. Priserne vare lidt højere i Foraars- og Sommermaanederne, men det nytter Landmændene lidet, da de i Reglen ikke have Korn til Salg paa den Tid af Aaret, og da Efteraaret kom, og den nye Høst bragtes paa Markedet, sank Prisen strax. Aaret sluttede sammenlignet med de 3 nærmest foregaaende Aar med følgende Priser:

Kjøbenhavns Kornpriser i Decbr.	Hvede 128 ℔	Rug 120 ℔	2rd. Byg 112 ℔	6rd. Byg 109 ℔	Havre 92 ℔	Amerik. Mais
1892	5,75	4,90	4,80	4,90	5,50	4,65
1893	5,20	4,45	5,20	5,10	5,95	4,60
1894	4,70	4,10	4,60	4,80	4,65	4,15
1895	4,90	3,90	4,60	5,20	4,50	3,50

Der er altsaa ingen Fremgang i Priserne taget som Helhed, saa meget mindre som det 6rd. Byg kun ganske enkeltvis har kunnet møde frem med den angivne Vægt i 1895 og opnaaet den anførte Pris; naar Vægten var 106 Pd., var Prisen kun 4,80, og da Vægten som oftest var lavere, have Priserne følgelig ogsaa været det. — Disse lave Kornpriser ere især et stærkt Tryk for de

store Gaarde, der ikke kunne opfodre deres Korn selv, og derfor altid maa tage en Del Indtægt ved direkte Kornsalg. I de egentlige Hvedeegne (Lolland og Langeland) drøfter og prøver man forskjellige Driftsmaader for at erstatte Hveden, tidligere disse Egnes Hovedstøtte, men som med de nuværende Priser og paa Grund af dens store Fordringer til Jorden (Brak, Gjødning) kun er en lidet lønnende Afgrøde. — Kartoffeldyrkningen vinder forøget Udbredelse med nye, produktive og væsentlig sygdomsfrie Sorter. — Om end Foderroerne enkelte Steder siges at være i Tilbagegang paa Grund af Vanskeligheden ved at faa dem passede, saa vinde de dog i deres store Almindelighed Udbredelse, endog i de sukkerroedyrkende Egne. — Cikoriedyrkningen har givet et ret godt Udbytte i Vægt, men da Priserne ere blevne satte ned til 1 Kr. pr. 100 Pd., medens de ifjor vare 1 Kr. 50 Øre, saa have de cikoriedyrkende Egne i det sydlige Jylland, paa Fyen og paa Sjælland herved lidt et føleligt Afbræk i en hidtil ret god Indtægtskilde. — Tobakken og Humlen have iaar givet et godt Udbytte, og af Frugt er der nogle Steder avlet meget, andre Steder kun lidt. — Frøavlen tildrager sig vedblivende Opmærksomhed og drager flere og flere i sin Tjeneste, men de vanskelige Afsætningsforhold danne en Dæmper paa denne Bevægelse.

Vore Besætninger have vi kunnet byde gode Forplejningsvilkaar i det forløbne Aar. Hø paa Stænget, Halm i Laden, Roer i Batteriet og Korn og billige Foderstoffer paa Foderloftet vare tilstede i rigelig Mængde ved Aarets Begyndelse; og var Vinteren end stræng og tærede paa Foderet, saa slog dette dog godt til, viste sig baade sundt og nærende, og de fleste Steder fandtes endnu Beholdninger af Hø og Halm, da Udslaget, ved Græssets hastige Fremvæxt sidst i April og først i Maj, fandt Sted til sædvanlig Tid, ved Maj Maaneds Midte. Ogsaa Sommerernæringen var de fleste Steder god; trykkede Tørken i Juni end enkelte Steder, hvor man

ikke ved Staldfoder var belavet paa at overvinde en ugunstig Periode, saa maa dog Græsmarkerne i sin Helhed siges at have budt vore Besætninger en mere rigelig og ligelig Ernæring hele Tiden til sent paa Efteraaret, end vi i mange Aar have kunnet glæde os ved. Kvæget kom paa Stald i godt Huld, særlig hvor man, hvad nu er almindeligt, støtter den slappe Efteraarsgræsning med et Par Pd. Kraftfoder, og i Stalden mødte det ligesaa gode Forplejningsvilkaar som i forrige Vinter, maaske lidt mindre og mindre vel bjerget Halmfoder, men til Erstatning derfor et større Forraad af godt Agerhø end i mange Aar, et tilstrækkeligt Kvantum Roer og billigt Kraftfoder.

Disse gode og gunstige Forplejningsvilkaar hjælpe selvfølgelig kjendelig til at afbøde eller mildne de haarde Slag, hvorfor flere Grene af vor dyriske Produktion have været udsatte. Vi skulle derfor se lidt nøjere paa den Del af dem, som vi ere i Stand til delvis at drage ind under vor Undersøgelse, nemlig Kraftfoderets Mængde og Pris, medens vi ikke for Græssets, Høets, Halmens og Roernes Vedkommende kunne illustrere med Tal det Tilskud, de have bragt, men maa nøjes med at sige, at de have været tilstede i tilstrækkelig Mængde.

Forbruget af Kraftfoder har været meget stort, sikkert større end i noget tidligere Aar; da dels selvavlet, dels indført Korn Aar for Aar spiller en større Rolle som Fodermiddel, er det ikke muligt at angive Forbruget korrekt, men en Antydning vil haves ved de i efterstaaende Tabel indeholdte Data. Vi have der ved Siden af Klid og Oliekager, hvis Forbrug nøje kjendes, og som kun anvendes som Foder, tillige opført Overskudsindførselen af de 4 Kornsorter, Majs, Byg, Rug og Hvede, idet disses Overskudsindførsel for en væsentlig Del er foranlediget ved den forøgede Fodring, selv om en Del af Majsen gaar til Brænderierne og en Del af de andre Kornsorter til vore Mel- og Grynmøller; men da vi i de sidste 2 Aar ikke længere have nogen Overskudsudførsel af Mel og

Gryn, men nu indføre mere af disse Varer end vi udføre, sidste Aar endog 40 Millioner Pund, saa vil det snarere vise et for lille end for stort Foderforbrug. At ogsaa Hveden med de nuværende lave Priser, og da den viser sig fordelagtig som Fodring til Malkekøer og Svin, er kommen til at spille en ret betydelig Rolle som Foderkorn, fremgaar tydelig af nedenstaaende Tabel, — dens Overskudsindførsel er i de sidste 4 Aar stegen med 100 Mill. Pd., samtidig med at ogsaa Indførslen af Hvedemel i samme Tidsrum er stegen med 36 Mill. Pd., Overskudsindførslen var i Landbrugsaarene (ɔ: 1. Oktbr. til 30. Septbr.) følgende:

	1891—92 Mill. Pd.	1892—93 Mill. Pd.	1893—94 Mill. Pd.	1894—95 Mill. Pd.
Klid	173	177	222	183
Oliekager	122	137	155	179
Majs	265	160	114	64
Byg	÷ 34	÷ 55	322	296
Rug	÷ 4	24	175	248
Hvede	39	68	100	132
	461	511	1088	1102

Som man ser, er Brugen af Oliekager i stadig Stigning; man prøvede i Begyndelsen af forrige Vinter at indskrænke Brugen og erstatte dem med Korn, men det viste sig, at der kun naaes en tilfredsstillende Mælkeydelse, naar der tillige anvendes æggehviderige Oliekager (Solsikke- og Bomuldsfrøkager), og henad Vinteren kjøbtes betydeligt af disse til billige Priser. Brugen af Majs indskrænkes betydelig, den har været for dyr, og russisk Byg og Rug er væsentlig traadt i dens Sted de tre sidste Aar, dels paa Grund af Prisen, dels fordi de bedre egne sig til den stærke Svinefedning, der vel har forbrugt Størstedelen af dem.

Om Foderstofpriserne giver omstaaende Tabel Oplysning. I Slutningen af December var Prisen pr. 100 Pd. af

	Hvede-klid	Fr. Raps-kager	Lin-kager	Solsikke-kager	Bomulds-frøk.	Russ. Foderbyg	Amerik. Majs
1892	4,65	6,00	6,70	5,50	6,10	—	4,65
1893	4,60	6,50	6,70	5,75	5,90	3,80	4,60
1894	3,45	5,20	5,65	4,80	5,00	3,50	4,15
1895	3,75	4,35	5,00	4,45	4,75	3,90	3,50

Det sees, at de fleste Foderstofpriser ogsaa i det forløbne Aar ere faldne, og i Gjennemsnit kunne de sættes ca. $1^1/_4$ à $1^3/_4$ Øre pr. Pd. billigere end for 4 Aar siden, hvilket ved et Gjennemsnitsforbrug af 8 Pd. pr. Dag i 200 Dage medfører en Besparelse af 25 Kr. pr. Kreatur; ganske vist bliver da ogsaa Gaardens eget Foderkorn afregnet efter samme lave Pris, men dette er beretttiget, da der ikke vilde kunne opnaaes mere ved frit Salg.

Paa Grundlag heraf kunne vi da gaa over til en Undersøgelse af, hvorledes de enkelte Husdyr have betalt sig i det forløbne Aar. For Malkekøernes Vedkommende har Fodringen været billig og Mælkeydelsen ogsaa god baade i Vinter- og Sommersaisonen, men de trykkede Smørpriser, endnu mere trykkede ved den Forvirring, som Noteringsforandringen den 8. November 1894 medførte, har kjendelig forringet Udbyttet. I Aarets første Halvdel og i de to sidste Maaneder var Smørnoteringen lavere end det foregaaende Aar, naar Hensyn tages til de den 8. November inkluderede 8 Kr.; for Maanederne Juli, August, September og Oktober derimod noget højere, og for hele Aaret lidt over 1 Kr. lavere. Men da Flertallet af Mejerier ikke have naaet Toppris, men have maattet nøjes med 2—4 Kr. under Top, bliver Tilbagegangen ved hele Aarets Smørsalg omtrent 4 à 5 Kr. pr. 100 Pd. At Tilbagegangen helt og holdent opvejes af det billigere Foderstofindkjøb er indlysende, og Smørproduktionen vil derfor under disse Forhold vedblivende kunne være en fordelagtig Forretning, hvis Usikkerheden i Smørhandelen kan undgaaes, og et lavt Udbytte af Svineholdet ikke væsentlig skal forringe Indtægten af den

skummede Mælk, Vallen og Kjærnemælken. Det er derfor nærmest Usikkerheden, der ogsaa lægger et Tryk paa vor Mejeridrift i Øjeblikket. Noteringsforandringen, der forvoldte en saa voldsom Forvirring og saa store Tab, fordi man ikke samtidig fik Oplysning om Grundene til den overraskende Stigning af 19 Øre d. 8. November, arbejder nu støt og fast, om der end maaske kan rejses Tvivl, om Rigtigheden af den stærke Prisstigning i November, og dens Maal: at hidføre en virkelig Kvalitetsbetaling og derigjennem tillige en Kvalitetsforbedring, fastholdes trods de store Vanskeligheder og Modstande, og har i kjendelig Grad virket animerende og stimulerende paa hele vor Mejeridrift, udrenset Fejl og Slendrian, øget Omhuen, indført Forbedringer og løftet Kvaliteten, saa Danmark kan hævde sit Ry for at gaa i Spidsen paa dette Omraade. Dobbelt harmeligt er det derfor, naar Englænderne ved Aarets Slutning rejse Tvivl om vort Smørs Ægthed, fordi man i nogle enkelte Efteraarsprøver har fundet et lavt Titreringstal for flygtige Syrer og heri troer at finde en Margarineforfalskning, skjøndt Landhusholdningsselskabet for nogle Aar siden med betydelige Ofre godtgjorde for en hidkaldt anset, engelsk Mejerikemiker, Prof. Allen, at det samme er Tilfældet med Smør af gammelmalkende Køer. Vi maa haabe, at det maa lykkes Prof. Stein, der af vor Regjering er sendt til England, i Forbindelse med Konsulent Faber, at overbevise dem om deres Fejltagelse, saa at de ikke fælde Dom paa utilstrækkelige Indicier, men søge en mulig opstaaet Mistanke grundig undersøgt, hvortil man sikkert fra dansk Side vil yde al mulig Bistand, forvisset om, at Danmarks Smør ikke blot kan hævde sin Plads som fint og fineste Smør, men ogsaa som absolut ægte Smør. — Et andet og væsentligt Fremskridt paa Smørproduktionens Omraade er Tilvirkningen af fersk Smør, som i et Par Aar har staaet paa Dagsordenen, foranlediget af Konsulent Faber og under Landhusholdningsselskabets Omsorg. Den har i

det forløbne Aar vundet Fodfæste, $^3/_4$ Mill. Pd. er sendt til England, og et nyt og væsentligt Skridt til Fremskaffelsen af en ensartet Vare er gjort med et Andels-Pakkeri i Esbjerg, oprettet navnlig af sydjydske Andelsmejerier, men bestemt til efterhaanden at optage som Parthavere ogsaa andre Mejerier, der tilvirke fersk Smør. Vort ferske Smør har fundet Anerkjendelse i England og betales i Reglen med nogle Øre over Toppris for 1ste Kl. almindelig saltet Smør.

Osteproduktionen har været ret lønnende, der er almindelig betalt 15 Øre pr. Pd., men en Overproduktion vil nu kunne befrygtes paa Grund af de lave Svinepriser, og Erfaringen viser da noksom, hvor stærkt Prisen reduceres ved den mindste Overproduktion, da vi ikke kunne afsætte vore Oste til Udlandet, hvor tilmed Osteprisen er falden stærkt. Det Udvalg, Landhusholdningsselskabet har nedsat angaaende en Forbedring i vor Ostetilvirkning, har ved en Række Forsøg i det forløbne Aar godtgjort Lagringens overordentlig store Betydning for Ostens heldige Modning og Velsmag. Arbejdet fortsættes.

Tillæg og Opdræt af Kvier og Salg af Lødekvæg har været en god Forretning i det forløbne Aar, Ernæringsvilkaarene heldige og billige, og Priserne omtrent som i tidligere Aar, til enkelte Tider endog fuldt saa høje, 2—300 Kr. for gode, røde Køer.

For Kvægfedningen har Aaret derimod været kritisk; i og for sig har den ikke været ufordelagtig den meste Tid af Aaret, thi Indkjøbet var ikke dyrt i Efteraaret 1894, Fodringen billig, og Priserne i Henhold dertil ulastelige. Særlig solgtes med Fordel til Marsken, trods den daværende 7 Dages Karantæne i Hvidding, og da denne Karantæneanstalt lukkedes den 1. August, var Handelen med Marskkvæg egentlig ophørt. Men ogsaa det fede Kvæg, der dels fra Jylland over Vamdrup i lukkede Vogne sendtes direkte til Hamburg for at forhandles til Slagtning paa Stedet, og dels fra Øerne

sendtes til Slagtning i Indførselshavnene Rostock, Lübeck og Kiel, hjembragte som oftest nogenlunde Priser, 20—23 Kr. pr. 100 ℔ lev. Vægt af fede Udsætterkøer, 23—25 Kr. for store, fede Tyre, særlig til Berlin, og 26—28 Kr. for bedste jydske Stude. Men i Sommer vedtog den tyske Rigsdag nye Bestemmelser for Kvægindførsel, hvormed Meningen aabenbart var at hindre den Indførsel af Kvæg og Kjød fra Amerika, som var iværksat med 5 nye store, fortrinlig udrustede Skibe. Der paabødes fra 1ste Oktbr. 4 Ugers Karantæne af alt ad Søvejen kommende Kvæg, hvorved den amerikanske Indførsel blev umuliggjort, men der gaves Rigskantsleren Ret til at formindske denne Karantænetid til 10 Dage for de Lande, der vare sunde. Denne Ordning blev da truffen overfor Danmark og Sverrig, og tyske Havnebyer kappedes om at bygge nye Karantænestalde til Modtagelse særlig af dansk og svensk Kvæg; saadanne oprettedes i Rostock, Lübeck, Kiel, Flensborg, Aabenraa, Tønning, Altona og Hamburg.

Man stod usikkert overfor denne Foranstaltning; de Ledende herhjemme frygtede Smittefare i Karantæneanstalter i Altona og Hamburg, hvor der saa jævnlig viste sig Udbrud af Mund- og Klovsyge, og man søgte derfor at faa en Karantæneanstalt oprettet ved Vojens, hvor Tilslæbning af Smitte ved Hø, Halm og Personer vilde være langt mindre, men det lykkedes ikke. Afsenderne frygtede de paaløbne Omkostninger, der, selv om de officielt angaves til 16 à 17 Kr. pr. Stk., dog let vilde løbe betydelig mere op, hvilket da ogsaa har viist sig. Da de tyske Landmænd havde tilbageholdt en Del Fedekvæg i Forventning om bedre Priser efter Karantænens Ikrafttræden d. 1ste Oktbr., blev Markedet overfyldt, og Priserne faldt. Aarets sidste Maaneder have derfor bragt tarveligere Priser; men værre er det, at den ovennævnte Frygt for, at vort Kvæg skal blive smittet i Karantænestaldene har stadfæstet sig flere Gange, sidste Gang d. 14. Januar, da den medførte en Nedslagning af over

800 Kreaturer, og derved skræmmede dels de hjemlige Opkjøbere, som benytte det til at trykke Prisen, skjøndt de nu imod 1 à $1^1/_2$ % af Værdien kunne sikre deres Kvæg i Karantænestaldene, dels de Opkjøbere fra Rhinen, Berlin og Sydtyskland, som atter vare begyndte at indfinde sig paa Kjøbenhavns Marked, og i enkelte Uger allerede aftog over 400 Stkr., fra dette. Hvorledes denne Sag yderligere vil udvikle sig er umuligt at sige; Tilvæxten i det sidste Aar i Tysklands Kvægbestand peger paa, at den tyske Rigskanslers offentlig udtalte Forventning om, at den Tid ikke er fjern, da Tyskland kan kjødføde sig selv, vil kunne ske Fyldest. — Alt i alt synes Forholdene mere og mere at pege i Retning af, at vi maa være forberedte paa i en ikke fjern Tid, og muligvis endog med kort Varsel, at gaa over til Udførsel af fersk Kjød til England og Frankrig, og vel forberedt, iværksat og gjennemført vil det muligvis ikke være det uheldigste. I England synes man at ville gaa over til et absolut Forbud mod Indførsel af levende Kreaturer, og den engelske Landbrugsminister besvarede en Henvendelse fra de engelske Landboforeninger i saa Henseende imødekommende. I Frankrig blev Kvægindførselen fra Nordamerika forbudt d. 25. Februar; — allerede for længere Tid siden er Indførselen dertil af amerikansk Flæsk forbudt af Frygt for Trikiner.

Svineholdet er i det forløbne som i de foregaaende Aar forceret meget stærkt; samtidig med at Flæskeudførslen i de sidste to Landbrugsaar er stegen fra 85 til 99 Mill. ℔, er Udførslen af levende Svin mere end fordoblet, nemlig stegen fra 83,000 til 173,000 Stkr., og beregnes hvert 120 ℔ Flæsk at svare til 1 Svin, vil den samlede Svine- og Flæskeudførsel i 1888 repræsentere 558,000 Stkr., men i 1894—95 over 1,000,000 Stkr. Med de tidligere Aars gode Flæske- og Svinepriser var dette i Virkeligheden en af den danske Landmands bedste Indtægter, og alle, fra Herremanden til Husmanden, nød Fordelen deraf. Men allerede i 1893 begyndte Pri-

sen at dale; den holdt sig dog endnu ret godt gjennem største Delen af 1894, men mod Aarets Slutning naaede Prisen pr. ℔ levende Svin ned under 30 Øre pr. ℔ og holdt sig derefter ved 26 à 27 Øre de første 3 Fjerdingaar af 1895. Derefter sank den til 23, 21 og kom ved Aarets Slutning endog ned under 20 Øre, ikke sjælden maatte man nøjes med 19 og 18 Øre. Et saadant Fald af $^1/_3$ af Prisen i Løbet af et Aar, kan selv den bedste Forretning ikke bære, og Produktionen er nu ofte forbunden med direkte Tab, saa en Indskrænkning allerede af denne Grund nødvendigvis vil finde Sted. Grundene hertil ere mange; dels er Svinebestanden tiltagen stærkt i England og Skotland, dels have vore enorme Sendinger i sig selv bidraget til at overfylde Markedet, dels ere vore Svin i Tilbagegang som Slagterisvin betragtet og søges derfor nu forbedrede ved at de samvirkende sællandske Landboforeninger have faaet Tilladelse til at indføre 7 Orner og 17 Søer af ren Yorkshirerace for deraf at danne 4 Avlscentrer; og dels endelig have de tyske Foranstaltninger søgt at lægge vor Udførsel dertil Hindringer i Vejen. Ved Indførelsen af den 10 Dages Karantæne d. 1ste Oktbr. mente man, at vor Overførsel af store fede Svin ligefrem skulde falde bort af sig selv. Da nogle her i Landet foretagne Forsøg imidlertid paaviste Muligheden af uden væsentlige Tab ogsaa at kunne føre Svin gjennem en 10 Dages Karantæne, tog Udførslen stærkt Opsving, og Indførselsbyerne begyndte at opføre særlige Karantænestalde for Svin, da pludselig et Sygdomstilfælde, en Lungelidelse, hos et Par Svin i en Sending af 400 Stkr. til Rostock, benyttedes til, at der d. 14de Decbr. udstedtes Forbud mod at overføre ikke blot danske Svin, men ogsaa alle danske ferske Svineprodukter til Tyskland. Dette Forbud, som det synes vanskeligt at forklare af sanitære, men derimod nok af agrarpolitiske Hensyn, har ramt os meget haardt, dels fordi man havde holdt mange Svin tilbage paa Grund af de lave Priser, og disse som overvægtige kun egnede sig for det tyske

Marked, og dels fordi Baconslagterierne hidtil havde havt en god Afsætning for deres Affald og Indmad til Tyskland. Man har nu under Overvejelse at skaffe sig Afsætning for det Sidstnævnte ved at kræve Byernes, særlig Kjøbenhavns Forbud mod Tilførsel deraf hævet, og for de store Svins Vedkommende ved enten selv at salte dem eller at føre dem levende til Nordfrankrig eller slagtede til Midtengland. Men alle de her nævnte Vanskeligheder med Prisfald og Forbud have meget stærkt berørt vor Svineproduktion og derved en af Landbrugets væsentligste Indtægtskilder.

Faareholdet har været lønnende; der har hele Sommeren været ret gode Priser paa Lam, og fra Jylland er i Sommer udført til ret gode Priser (23 à 24 Øre lev. V.) store Faar og Beder over Esbjerg til Nordfrankrig. I sine Egne skjænker man derfor Faareholdet forøget Opmærksomhed, om det end i sin Helhed vedblivende er i Aftagende, vigende Pladsen for Malkekøerne.

Hestetillæget har ogsaa svaret god Regning i det forløbne Aar, ja maa vel endog for 1895 nævnes som den fordelagtigste Gren af vort Husdyrhold, Foderet har jo nemlig været billigt, og da Priserne have været ret gode, har Fortjenesten ikke været ringe. En stor Mængde Føl, mange Plage og Heste ere udførte, af de første omtrent 1000 og af de sidste over 11,000 eller mere end dobbelt saa mange som for 2 Aar siden. Gode unge Heste have kostet 6—800 Kr. Stykket og betalte Foderet udmærket; ogsaa en Del jydske Hingste til 2 à 4000 Kr. ere udførte til Tyskland og især til Rusland.

Hønseholdet vinder en stedse øget Opmærksomhed og med god Grund, thi det danner en ikke uvæsenlig Indtægtskilde for mange Smaafolk. Vel er Udførslen af Æg ikke stegen i de sidste Aar; Overskudsudførslen var i Millioner Snese

$18^{91}/_{92}$	$18^{92}/_{93}$	$18^{93}/_{94}$	$18^{94}/_{95}$
7,1 Mill. Sn.	5,8 Mill. Sn.	6,8 Mill. Sn.	6,7 Mill. Sn.

men Æggene behandles og sorteres bedre. Den ifjor i

Vejleegnen oprettede Andelsægexport har arbejdet til alle Deltagernes store Tilfredshed.

I nedenstaaende Sammenstilling af Overskudsudførselen er Værdien for Landbrugsaaret 1894—95 beregnet efter Priserne i Kalenderaaret 1894 og af de foregaaende 10 Aar efter Gjennemsnitspriserne 1884—93.

Overskudsudførsel.

	Kvantitet.		Værdi.	
	Landbrugs-aaret $^{1}/_{10}$ 1894—$^{30}/_{9}$ 1895.	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar.	Landbrugs-aaret $^{1}/_{10}$ 1894—$^{30}/_{9}$ 1895.	Gjennemsnit af foregaaende 10 Aar.
	Tdr.	Tdr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Hvede	÷ 617,000	÷ 314,000	÷ 5,9	÷ 4,2
Rug	÷ 1,242,000	÷ 641,000	÷ 9,1	÷ 6,8
Byg	÷ 1,698,000	+ 167,000	÷ 9,9	+ 2,0
Havre	÷ 321,000	÷ 355,000	÷ 2,3	÷ 3,9
Majs	÷ 320,000	÷ 622,000	÷ 2,7	÷ 5.8
	Mill. ℔	Mill. ℔		
Hvedemel	÷ 20,9	+ 37.5	÷ 1,8	+ 3,4
Rugmel	÷ 15,7	+ 4,3	÷ 0,9	+ 0,3
Oliekager	÷ 179,2	÷ 115,8	÷ 8,9	÷ 6,1
Klid	÷ 182,7	÷ 183,3	÷ 6,3	÷ 7,7
Kunstgjødning	÷ 63,9	÷ 40,1	÷ 2,1	÷ 1,1
Uld	÷ 1,3	÷ 0,1	÷ 1,0	÷ 0,1
			÷ 50,9	÷ 30,0
	Stkr.	Stkr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Heste	12,218	8,697	7,6	5,6
Hornkvæg	119,254	85,797	19,1	15,6
Kalve	2,085	5,868	0,1	0,3
Faar	8,143	34,362	0,2	0,8
Svin	173,216	131,022	15,6	8,8
	Mill. ℔	Mill. ℔		
Kjød	5,2	2,0	1,8	0,5
Flæsk	99,4	54,0	37,8	22,0
Smør	80,0	55,1	68,0	49,2
	Mill. Sn.	Mill. Sn.		
Æg	6,7	5,4	6,9	5,1
			157,1	107,9
Værdien af Overskudsudførslen			106,2	77,9

Denne Tabel illustrerer klart det Omslag, der paa flere Hold i de sidste 10 Aar er foregaaet i vort Landbrugs Produktion. Byg, som tidligere var en fast Udførselsvare, indføres nu i kolossale Mængder; vore Dampmøller kunne ikke længere forsyne os med Mel og Gryn, en Overskudsudførsel af omtr. 40 Mill. ℔ er forandret til en Overskudsindførsel af omtrent samme Størrelse. Mens Kornudførselen overalt viser Tilbagegang, er derimod den dyriske Produktion stegen paa hvert et Punkt undtagen med Kalve og Faar. Sammenligne vi det her omhandlede Landbrugsaar (1894—95) med det nærmest foregaaende, da er Indtægten ved

Udførslen af Heste stegen med.....	1	Mill.	Kr.
— - Kvæg og Kjød stegen med....	2	—	—
— - Svin og Flæsk stegen med....	11	—	—

medens Smør og Æg vise en lille Tilbagegang, men alt i alt giver vor Udførsel af Husdyr og disses Produkter en Indtægt sidste Aar af 157 Mill. mod 154 i det foregaaende, og da Udgiften til Kornvarer, Foderstoffer og Gjødning i det sidste Aar har været 50,9 Mill. Kr., men i det foregaaende 57,2 Mill. Kr., saa giver den samlede Overskudsudførsel af Landbrugsaaret

1894—95 en Indtægt af	106,2	Mill.	Kr.
1893—94 —	96,9	—	—
1892—93 —	102,7	—	—
1891—92 —	104,5	—	—

og som anført Gjennemsnittet af

1884—94 kun.....	77,9	—	—

Men disse Beløb repræsentere kun en Brøkdel, vel omtrent $^1/_3$ af Landmandens Salg af Produkter; over den dobbelte Mængde afhændes til Landets eget Forbrug; og da de senere Aars store Prisfald selvfølgelig ogsaa har ramt disse, maa dette tages med i Beregningen, naar vi ville søge en Sammenligning mellem Landmandens Salgsindtægt i det sidste Aar og i det foregaaende Tiaar.

Regne vi da et gjennemsnitligt Prisfald af 15 %, og at de til Hjemmebrug solgte Varer have havt en Værdi af 350 Kr., bliver der her en Mindreindtægt for Landmanden af 37—38 Mill. Kr., som fradragne hans i foranstaaende Tabel beregnede Avance af 28,4 Kr. (106,2 ÷ 77,9), vil medføre en Mindreindtægt for ham af omtr. 10 Mill. Kroner af det sidste Landbrugsaar i Sammenligning med Gjennemsnittet af det foregaaende Tiaar, hvortil endvidere bør lægges de forøgede Udgifter til Skatter, Lønninger, Driftsmateriel osv. At dette kan føles, naar det indtræffer Aar efter Aar, er indlysende.

Vort Landbrugs Tyngdepunkt lægges altsaa vedblivende med forøget Vægt over i den dyriske Produktion; men de store Vanskeligheder og Afbræk, der i den sidste Tid have ramt denne i Form af Svineforbud, en risikabel og usikker Kvægkarantæne og den nævnte om end absolut urigtige Mistænkeliggjørelse af vort Smør, i Forbindelse med den stedse voxende Konkurrence paa dette Omraade fra Australien og Ny Zeeland, har fremkaldt det Spørgsmaal, om vi ikke atter bør stile paa at tage en Del af vor Indtægt ved Kornsalg; og man har været saa meget mere tilbøjelig dertil, som vi selv erkjende, at det ikke uvæsentlig er vort Flæsks Overfyldning af det engelske Marked, der saa voldsomt har trykket dettes Pris, saa at det med de nuværende Priser ikke kan produceres med Fordel, hvorfor man som Middel til at afhjælpe dette Onde opfordrer til at indskrænke Svineproduktionen, ligesom man i sin Tid ved Smørprisernes stærke Fald tilraadede at indskrænke Smørproduktionen. Endvidere har man fremhævet, at Priserne paa Brødkorn rimeligvis nu have naaet Foden af det Skraaplan, ned ad hvilket de i snart en Snes Aar — om end med enkelte Afbrydelser som ved det russiske Udførselsforbud 1891 — have bevæget sig, og at en Stigning tør være i Vente, naar man ser hen til det kjendelig større Røre, der i det sidste Aar er begyndt paa Næringslivets Omraade, og som altid øger Forbruget

og højner Prisen. Tillige kunde herfor tale, at de tvende af den nordamerikanske Regjering nedsatte Kommissioner til Undersøgelse af Hvededyrkningsvilkaarene i dette vort værste Konkurrenceland ere komne til det Resultat, dels — ifølge Beretninger fra 25,000 praktiske Jordbrugere — at Hvededyrkningen nu giver Tab, da den ved Siden af de lave Priser kun i Gjennemsnit giver 3 à 4 Fold, hvorfor Landbrugsdepartementet i Washington med god Grund har rettet en alvorlig Advarsel til Nordamerikas Landmænd om at indskrænke Hvededyrkningen, og dels viser os, at Jordejendommenes Værdi derovre i Gjennemsnit ere faldne med 30 % i de sidste 20 Aar, samtidig med at de ere blevne belastede med stigende Afgifter, saa at Vandringen fra Land til By dersteds finder Sted i fuldt Maal. Ogsaa den i de sidste Aar stærkt forøgede Guldproduktion menes at stille bedre Priser i Udsigt. — Det er muligt; et bestemt Svar kan næppe gives; men det forekommer os tvivlsomt, at nogen større Bedring i Brødkornpriserne vil indtræffe snart; thi er Nordamerikas Konkurrencekraft end svækket i saa Henseende, saa er dels nye store Hvedearealer lagt aabne for Udnyttelsen ved Transportmidlernes enorme Udvikling, — i Indien, i Australien og fremfor alt i Argentina med dens uhyre Sletter af den frugtbareste jomfruelige Jord, efter Sigende over 150 Mill. Tdr. Land, saa at dette Land i mindre end 3 Aar har fordoblet sin Hvedeudførsel, — og dels have vi indenfor Europas egne Grænser umaadelig store hidtil kun svagt udnyttede Kornarealer i Rusland, saa Produktionen af Brødkorn vist vanskelig tør regne med væsentlig stigende Priser.

Vi tro derfor ikke, at Vanskelighederne paa Husdyrbrugsomraadet bør bringe os til for saa vidt at forandre Signaler, da tilmed dermed vor Jords Frugtbarhed — i sidste Instants al Velstands Kilde — derved bevares, og vi maa sikkert ogsaa fremtidig sætte vor Kraft ind dels paa at levere det fineste Smør og det bedste Bacon, saa at de bedste Betalere paa Verdensmarkedet forbeholdes

os som Kjøbere, og dels paa at benytte vor nære Beliggenhed ved dette Marked til ikke blot at bringe disse Varer, men ogsaa vort Kjød i den friskeste Tilstand til Konsumenterne. Selvfølgelig er den Mulighed ikke udelukket, at ogsaa Priserne her blive saa lave, at Produktionen ikke kan betale sig, men endnu er Modstandsevnen afgjort størst, om end vanskelig, paa dette Omraade. Desuden er Muligheden her tilstede for at vinde en yderligere Støtte ved at formindske Produktionsomkostningerne, ikke blot ved Forbedringer i Mejeriet og i Slagteriet, og ikke blot ved hensigtsmæssigere Fodring og færre »tærende« Individer i vore Stalde, men ogsaa ved at hele Markdriften mere bestemt tager Sigte paa denne Produktionsretning, end Tilfældet nu i Almindelighed er; — vi staa f. Ex. alt for ofte med det gamle Sædskifte, grundlagt under helt andre Forudsætninger, vore Græsmarker ere, trods Forbedringerne, endnu ofte forsømte, vore Grønfoder- og Rodfrugtsarealer for smaa, og Korndyrkningen, der ikke kan og ikke skal fjernes, bringer gjennem den kostbare Brak, det ensidige Gjødningsbrug og den toaarige Beslaglægning af Marken altfor store Ofre for den Vintersæd, Hvede og Rug, der hverken giver større Fold eller bringer højere Priser end Vaarsæden.

Vi miskjende altsaa ingenlunde Planteproduktionens fundamentale Betydning; tvertimod, naar det rette Sædskifte og de rette Afgrøder gives Plads paa vore Marker og skjænkes den Omhu, som vi hidtil fortrinsvis have ydet vore Vintersædsmarker, da vil der her være store Fordele at vinde, og vore Plantekulturisters Virksomhed for at skaffe os bedre Varieteter, bedre Saasæd, bedre Dyrkningsvilkaar og for Bekæmpelsen af de Fjender og Angreb, som vi her mødes med, vil da paa bedste Maade bringe et lønnende Udbytte. —

Vi skulle derefter, med Henvisning til efterstaaende Afhandlinger, fremdrage Hovedtrækkene af Aarets forskellige Foranstaltninger til Landbrugets Udvikling. — Af Grundforbedringsarbejder har det

svundne Aar ikke mange at opvise, dels fordi de ældre — Dræning, Mærgling, Jordfylding osv. — tildels ere udførte, dels fordi man krymper sig ved den dermed forbundne Udgift. Byggearbejderne indskrænke sig nærmest til Indretningen af Ailekummer, hvis Fordel er saa stor og indlysende, at Udgiften ikke her kan holde tilbage, og de brede sig da ogsaa stærkt, ikke mindst ved de mindre Brug, saa man nu ofte kan træffe Landsbyer, hvor hvert større eller mindre Brug er forsynet dermed. Der plantes meget ved Huse og Gaarde, særlig i Jylland, ligesom ogsaa Mosedyrkningen dersteds vinder forøget Opmærksomhed, støttet af det danske Hedeselskabs Foranstaltninger. Naar Bevægelsen paa Østkysten og Øerne er mindre, da skyldes det nærmest, at Moserne dèr ere mere udstykkede; og naar man endnu i det Hele taget ligesom staar noget tøvende overfor Sagen, da finder det naturlig sin Forklaring, dels ved at der kræves et betydeligt Indskud, som den Rigsdagen forelagte Bevilling til Opdyrkning forhaabentlig vil hjælpe noget ud over, og dels ved at der raader en vis Usikkerhed overfor de heldigste Opdyrkningsmaader paa de forskjellige Slags Moser, idet tilmed tidligere kostbare Anlæg ofte virke afskrækkende. At her imidlertid bør gjøres noget, baade for Mosedyrkningens og Tørvebrugets Fremme, paa en rolig og betryggende Maade, bragte den 28. Februar et Mosemøde i Stand i Randers, hvor der nedsattes et Udvalg, som suppleredes med Delegerede fra Landhusholdningsselskabet og Hedeselskabet; dette Fællesudvalg afholdt et Møde d. 1. Juli i Aarhus, hvor, som meddelt i forrige Bind, man enedes om en Fællesudtalelse. Disse Forhandlinger have da atter affødt, at Regjeringen har ment bedst og grundigst at komme Sagen til Hjælp ved i Overensstemmelse med denne Fællesudtalelse at lade Mosernes Dyrkningsvilkaar og Brugsværdi undersøge paa offentlig Bekostning, og et Forslag i saa Henseende er forelagt Rigsdagen.

I Jordens Bearbejdning indgaaer Brugen af Skrælplov og Harve paa Stubbene mere og mere som et nødvendigt Led. Af Redskaber og Maskiner breder Foghs fortræffelige Patentharve sig stærkt og er nu kjendt i alle Egne af Landet. Dobbeltplovene vilde faa endnu større Udbredelse, hvis ikke Prisen i disse knappe Tider vanskeliggjorde det. Der er af Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg holdt en Arbejdsprøve med amerikanske Plove i Oktober Maaned paa Birkholm ved Kjøbenhavn. Det samme Udvalg foretog i Juni Maaned paa Nakskov Dampmølle en sammenlignende Prøve mellem Stenkværne og Staalkværne. Forberedelser ere trufne til fremtidig at bringe Redskabsudstillingerne ved de provinsielle Fællesskuer i Forhold til de af det nævnte Udvalg foranstaltede Redskabsprøver og derved paa letteste Maade gjøre Befolkningen kjendt med de derved indvundne Resultater. — De foregaaende Aars stærke Anskaffelse af Slaa- og Mejemaskiner, ogsaa til Bøndergaardene, er fortsat usvækket. — Iøvrigt er det navnlig til Mejeridriften, at der stadig fremkommer og anskaffes nye og forbedrede Redskaber og Apparater, og særlig har Mælkens Pasteurisering fremkaldt en Række af saadanne. »Radiatoren«, opfunden af Svenskeren Salinder, og som besørger Skumning og Kjærning til fersk Smør, vinder en Del Udbredelse, og Smørrets Holdbarhed og Velsmag roses. Et smukt og interessant Anlæg for Elektricitetens Benyttelse som Bevægkraft i Landbrugets Tjeneste til Tærskning, Centifrugering, Kjærning osv. er i 1895 iværksat af Godsejer Adolph paa Bodal ved Sorø. I Wien afholdtes fra 4.—7. Maj et internationalt Marked af Redskaber og Maskiner, der ogsaa besøgtes af Udsendinge herfra.

Gjødningens Behandling skænkes, som antydet ved Omtalen af Ailekummerne, forøget Opmærksomhed, men dog er her endnu saare meget at udrette, og i faa Retninger vilde en personlig konsultatorisk Virksomhed kunne bære hurtigere og større Frugter end i

denne. Forbruget af kunstig Gjødning, der i nogle Aar var i Stigning, synes nu at holde sig omtrent ens, idet Indførselen i de senere Aar har været mellem 60—70 Mill. Pd., — den var 1894—95 61.9 Mill. Pd. Der er dog ingen Tvivl om, at ret benyttet vil der kunne være fordelagtig Anvendelse for en langt større Mængde. En Hovedfejl er, at man som oftest anvender den paa Maa og Faa uden Kjendskab til de Fordringer, som vedkommende Jord og Afgrøde stiller, — ogsaa ofte uden Kjendskab til selve Gjødningen. Af denne Grund har Kjøbenhavns Amts Landboforening ved Forsøgsleder K. Hansens velvillige Bistand tilbudt sine Medlemmer at foretage mindre Gjødningsforsøg paa deres Jorder for at komme til Kjendskab om, hvilke Stoffer deres Jord navnlig trænger til, i Lighed med de Forsøg, der nu i en Række af Aar under Prof. Heinrichs Ledelse have bragt saa udmærkede Resultater for den mecklenburgske Landmand, at smaa saavelsom store Jordbrugere dersteds nu betragte Brugen af kunstig Gjødning som en udmærket Støtte for deres Bedrift. Forsøgene foranledigede hvert Sted en Udgift af omtrent 30 Kr., og Landboforeningerne saavel i Frederiksborg som i Skanderborg Amt ere i dette Øjemed traadte i Forbindelse med Kjøbenhavns Amts Landboforening og lade foretage Forsøg de respektive Steder under Konsulent Hansens Ledelse. Til yderligere Vejledning har han iværksat Karforsøg ved Lyngby Forsøgsstation for et Beløb, der er sammenskudt af Amtets Landboforening, D'Hrr. Beckett & Meyer og Brødrene Hiort. — Det er jo imidlertid ikke blot Valget af den rette Gjødning, men ogsaa Kontrollen med dennes betingede Indhold, der er af Vigtighed, og Regjeringen har i dette Øjemed forelagt Rigsdagen et tildels af Landhusholdningsselskabet udarbejdet Forslag om Kontrol med Gjødning, Foder og Frø, hvortil der haardt trænges, da Bedragerier paa disse Omraader i de senere Aar snarere ere forøgede end aftagne. — Igjennem den jydske Gjødningsforening er i 1895 fordelt 3,2

Mill. Pd. eller lidt mindre end forrige Aar, og af denne er Prisen for 1896, indbefattet de 10 Øre pr. 100 Pd. til Dækning af Omkostninger, sat for: $11^1/_2$ pCt. Superfosfat til 2,25 Kr. (ifjor 2,$17^1/_2$), 19 pCt. Superfosfat 3,45 (3,$64^1/_2$), 17 pCt. Thomas Fosfatmel 2,25 (2,45), 15 pCt. Kaligjødning 2,70 (2,60), 12 pCt. Kainit 2,20 (2,10), Benmel med $20^1/_2$ pCt. vandfri Fosforsyre og $4^1/_4$ pCt. Kvælstof 5,45 (5,59), opløst Peruguano 8,64 (8,95) og norsk Fiskeguano 7,40 (7,80). Prisen er altsaa atter iaar lavere paa de fleste Gjødningssorter, og i Partier paa 100 Sække faaes Thomas Fosfatmelet og Kainiten omtrent 20 Øre billigere, nemlig henholdsvis til 2,05 og og 2,02 Kr. — Endnu skal bemærkes, at da Poul Wagner har fundet et Middel til at bestemme den i Citrat opløselig Fosforsyre, der udelukkende bestemmer Værdien af Thomasfosfat, har det ikke længere Betydning at bestemme dennes Finmel; og at Hagermann har fundet Midler til ved Fabrikationen af Thomasslakken at forøge Forforsyrens Opløselighed. I Sommer blev af Dansk Svovlsyrekompagni iværksat en direkte Tilførsel gjennem Frihavnen af Chilisalpeter, som hidtil er tilført os over Hamburg.

Idet vi om Planteavl, Husdyrbrug og Mejeridrift henvise til tidligere Bemærkninger og efterstaaende Afhandlinger, skulle vi her blot fremdrage nogle enkelte Punkter. — Om Udførselen af Hvidkaal, særlig fra Amager, har Landhusholdningsselskabet modtaget en interessant Beretning fra J. D. Hage & Co. i New York. Udførselen begyndte 1881—82 og gav i Reglen godt Udbytte, da den kun var belastet med 10 pCt. Told af Værdien. Ved M'Kinleys Loven af 1890, der paalagde den 11 Øre Told pr. Hoved, standsedes den væsentlig. Da denne Told hævedes 1893, tog den atter stærk Fart og kan give meget stor Indtægt, naar ikke Amerikanerne have et godt Hvidkaalsaar, men Dyrkningen er af denne Grund resikabel. I Februar indsendte ca. 3000 danske Sukkerroedyrkere et Andragende til Regjering og Rigsdag,

om der maatte blive ydet Sukkerroeindustrien herhjemme en midlertidig virksom Beskyttelse overfor Udlandets Overproduktion; men Andragendet toges ikke til Følge. — Paa Husdyrbrugets Omraade skal bemærkes, at Tuberkulosens Bekæmpelse ved Tuberkulinets Benyttelse som Prøvemiddel i Henhold til Prof. Bangs Anvisning nu synes at slaa igjennem hos Landmændene; Statens Bidrag hertil af 50,000 Kr. for indeværende Aar er forlængst beslaglagt, og Bevillingen bliver derfor fordoblet for det kommende Aar. Vi tør derfor gaa ud fra, at Sygdommen er i Tilbagegang herhjemme, medens den breder sig stærkt i Udlandet, særlig Tyskland, hvorfor man nu dersteds kræver at følge den i Danmark anviste Vej. — Fra Forsøgslaboratoriet er i det forløbne Aar forelagt Resultaterne af Fodringsforsøg med Klid og en samlet Oversigt over Fodringsforsøgene 1887—95 med Malkekøer. Af Fyen Stifts patriotiske Selskab og af Maribo Amts økonomiske Selskab er afholdt en toaarig Konkurrence mellem hele Mælkeribesætninger og paa en saa indgaaende rationel Maade med Fedtundersøgelse af de enkelte Køers Mælk, Stambogsføring osv., at man tør vente sig et smukt Resultat af dette omfattende Arbejde.

Intetsteds har dog Bevægelsen været stærkere end paa Mejeriomraadet, og det tør nok siges, at vort Mælkeri har gjort betydningsfulde Fremskridt i det forløbne Aar. Hertil bidrager først og fremmest Forsøgslaboratoriet med de vexlende, saare oplysende Smørudstillinger og alle sine øvrige Foranstaltninger for at løfte Smørproduktionen; dernæst de øvrige Statsmidler gjennem Mejerikonsulenterne og Mejerskers og Mejeristers Videreuddannelse; men ogsaa det private Initiativ har grebet Sagen an med en Kraft, som næppe i nogen anden Gren af Landbruget: lokale Mejeriforeninger have dannet sig; lokale »Bøtteudstillinger« til Kontrol med de enkelte Mejeriers Produktion afholdes i stor Mængde, i Reglen under en Mejerikonsulents Ledelse; en almindelig jydsk og en sydfyensk Mejeriforening have dannet sig, hen-

holdvis 2den og 13de Februar og bistaa paa mange Maader deres Medlemmer med Raad og Daad ikke mindst ved at indhente og meddele Ugens virkelig betalte Smørpriser, en Foranstaltning, der ogsaa paa Konsulent Fabers Forslag er iværksat af Fællesforeninger ved Oprettelsen af et smørpris-statistisk Bureau i Aarhus, hvis Oplysninger dog ikke offentliggjøres. D. 18.—19. Oktober afholdt Dansk Mejeristforening, stiftet 1887 og nu havende 1200 Medlemmer, sit 9. Delegeretmøde i Kjøbenhavn med Foredrag af Mejeribrugets og Husdyrbrugets ledende Mænd. Ved Samvirken mellem de provincielle Mejeristforeninger og de respektive Fællesforeninger afholdtes der i Aalborg og i Næstved store Smørudstillinger med tilhørende Foredrag. I November traadte det foran nævnte af sydjydske Andelsmejerier oprettede Pakkeri i Esbjerg for fersk Smør i Virksomhed; og mangen endnu yderligere Foranstaltning burde nævnes, men dette maa være nok for at antyde det stærke Røre, der er paa dette Omraade. Dog bør endnu føies til, at foruden at Forvirringen i Smørhandelen medførte Oprettelsen af en Del mindre Exportforeninger, dannedes der i Begyndelsen af Aaret et Aktieselskab til Udførsel af Mælk til England, som i dette Øjemed erhvervede Mælken fra Nonnebjerg Mejeri ved Skanderborg; om dens senere Virksomhed erfares imidlertid intet, hvorimod der i Sommer dannede sig et stort Aktieselskab, for paa Basis af Ingeniør Casses Frysningspatent at føre Mælk fra Fyen til Kjøbenhavns Forsyning og dertil lader opføre et stort Anlæg ved Frederiksberg. Dette i Forbindelse med den mangeaarige fortrinlige Ledelse af »Kjøbenhavns Mælkeforsyning« og en iværksat betydelig Leverance til Hovedstaden af pasteuriseret Mælk vil ventelig tvinge Mælkeproducenterne i Kjøbenhavns Omegn til at følge det af Konsulent Bøggild for nogle Aar siden anbefalede og af Proprietær Heymann nu atter gjennem Landboforeningen fornyede Forslag om en Sammenslutning af de nævnte Mælke-

producenter om Andelsmejerier til en rationel Behandling og Afsætning af deres Mælk.

Vilkaarene for vor Udførsel af Landbrugsprodukter have paa mange Maader været Gjenstand for en indgaaende Forhandling i det forløbne Aar. Vanskelighederne ved Smørafsætningen i Aarets første Halvdel medførte Oprettelsen af flere Smør-Exportforeninger. Med det tidligere i Vejleegnen givne Exempel for Øje, er der i flere Egne af Landet blevet oprettet Ægexportforeninger, hvorved vor hidtidige uordnede Indsamling og Afsætning af Æg synes at skulle komme ind i et ordnet og rationelt Spor, navnlig derved at der sikres Kjøberne friske Varer.

Der blev den 19. Oktober stiftet en »Dansk Exportforening«, omfattende hele Landet, nærmest med det Maal for Øje at søge danske Varer skaffet Afsætning i fremmede, særlig oversøiske Lande. Samtidig er der fra anden Side i dette Efteraar iværksat en regelmæssig Dampskibsforbindelse mellem Kjøbenhavn og New Orleans. Den 1. December dannedes i Struer en »Jydsk Exportforening« særlig med den Opgave at virke for en lettet og billig Forsendelse af Kreaturer over Esbjerg til Hamburg.

Transportmidlernes Forbedring have i det forløbne Aar stærkt beskjæftiget Sindene; en stor Mængde lokale Baner ere under Bygning, og den 7. Oktober aabnedes Dampfærge-Forbindelsen fra Frihavnen til Malmø og har ikke undladt at fremkalde en vis Ængstelse blandt Landmændene med Hensyn til den lettere Konkurrence, hvormed svensk Mælk, Hø og Halm nu vil kunne deltage i Hovedstadens Forsyning. Men dog er det navnlig vore Forbindelser med England, der saa vel i Landboforeningerne som i Rigsdagen have vakt megen Omtale. Der er næppe heller Tvivl om, at flere Forbedringer kunne være ønskelige, men ligesom den fremsatte Kritik paa flere Punkter synes noget ubillig og derfor næppe har udøvet den

Virkning, som i modsat Fald kunde være naaet, saaledes er det ogsaa tvivlsomt, om det Tilsigtede i Virkeligheden bedst og billigst naaes ved at indføre en Statsdrift, saaledes som det fra flere Sider er forlangt. Sagen foreligger for Tiden til Rigsdagens Afgjørelse. —

Pengemarkedet har været meget rigeligt i det forløbne Aar, uden at det dog dermed kan siges at have været villigt overfor Landbruget. Den Konvertering, der blev iværksat af Statsobligationerne, bragte mange fremmede Penge herind i Landet, særlig fra Frankrig, hvor Hovedmassen af de nye 3 pCt.s Statsbligationer bleve solgte. Dette førte med sig, at ogsaa Kreditforeningerne konverterede, og Renten er ved disse Foranstaltninger bragt noget ned, men ikke saa meget, som man skulde have ventet, og som Landbruget skulde synes at have Krav paa efter den Garanti dette dog trods alle Beklagelser er i Stand til at byde. Navnlig er Renten paa de sekundære Panter væsentlig uforandret, Kapitalen har holdt sig borte fra Landbruget, tildels skræmmet af de ofte mørke Fremstillinger i Skrift og Tale fra Landbrugets egne Talsmænd og Venner. Dette falder saa meget skarpere i Øje, naar man seer, hvorledes Industrien i stort Maal har kunnet drage Kapitalerne til sig. Der er i 1895 stiftet flere nye industridrivende Aktieselskaber end Tilfældet har været i mange Aar; henimod et halvt Hundrede nye Selskaber med en Aktiekapital af omtrent $7^1/_2$ Million Kroner ere dannede, og samtidig have en Del ældre Selskaber udvidet deres Aktiekapital med henimod 3 Millioner Kroner, — og for en Mængde af disse Foretagender overtegnedes den udbudte Kapital endog meget betydelig. Nogle af disse Foretagender ere af landboindustriel Natur (Svineslagterier, Mejerier, Møller, Teglværker o. l.), men langt den overvejende Mængde have en mere almenindustriel Karakter. Denne Udvikling er saa meget mere betegnende, som der synes at maatte raade en betydelig Usikkerhed over mange af disse Industriforetagender paa Grund af den Forandring,

der bebudes i vor Toldlovgivning ved den af Regjeringen nedsatte Toldkommission, dannet væsentlig af begge Rigsdagens Afdelinger, og som i det forløbne Aar har holdt en Række Møder, uden at det endnu er muligt at sige, hvorvidt den frihandlerske eller mere beskyttelsesvenlige Fraktion til Slut vil vise sig at være den stærkeste. Med denne ulige Tillid, som Pengemagten saaledes synes at vise Landbruget og Industrien, er det ikke underligt, at der i det forløbne Aar har været ført en levende Debat om Fremtidsudviklingen herhjemme under Titelen »By og Land«. Men hvormeget man end i sine Overvejelser lader sig paavirke baade af Verdensudviklingen i Almindelighed, af den Støtte, Industrien herhjemme finder i vor Toldlov og vort Pengemarked, og af de Vanskeligheder, hvorunder vort Agerbrug arbejder, og de Klager, der lyde fra dette, vil man dog sikkert blive nødsaget til at lade Landbruget blive staaende som vort fortrinsvis bærende Erhverv; og i sin store Helhed er vor Industri endnu ikke naaet videre end til at være Leverandør til vort Landbrugs og vort Lands hjemlige Behov af Forbrugsartikler, — vor Industriexport vejer meget lidt ved Siden af vor Landbrugsexport. Og det uagtet vort Landbrug staar ubeskyttet, medens flere af vore Konkurrenter blive mere og mere beskyttede; saaledes har Sverige, der 1892 nedsatte sin Korntold, fra Begyndelsen af 1895 atter hævet den for uformalet Korn fra 1,25 til 3,15 Kr. pr. 200 Pund og for formalet Korn fra 2,50 til 6,50 Kr. Den dristigste Rekord paa Kornbeskyttelsens Omraade er i det forløbne Aar sat af de tyske Agrarer gjennem Grev Kanitz's Forslag om at monopolisere hele Kornhandelen som en Statssag ved Priser, der, uden Hensyn til Tilbud og Forbrug paa Verdensmarkedet, skulde bestemmes som Gjennemsnittet af de foregaaende 10 Aars Priser paa de enkelte Kornsorter; men dette Forslag har dog ogsaa været for voldsomt for det landbrugsbeskyttende Tyskland.

Arbejdskraften har næsten overalt været tilstede i tilstrækkelig Mængde, og i Modsætning til tidligere Aar mældes enkeltvis om, at Karlene selv søge Pladserne og ikke omvendt. Flere Steder gaar man derfor atter bort fra »gift Mands Systemet« til »Karlesystemet«, idet man med Nutidens billige Kost og den noget lavere Løn, i Reglen vil kunne have en Karl halvandet Hundrede Kroner billigere end den gifte Husmand.

Lønningerne have som Regel ikke været i Stigning undtagen for Pigernes, særlig Mejeripigernes Vedkommende. Vanskeligheden i saa Henseende føles stedse stærkere, og dette har medført, at man ikke faa Steder med det af Svendborg Amts landøkonomiske Selskab givne Exempel for Øje, har afholdt Præmiemalkning med Drenge; dette har jævnlig givet opmuntrende Vidnesbyrd om, at der muligvis herfra kan skaffes den Assistance, som dette vigtige Arbejde tiltrænger.

I mange af de efterstaaende Beretninger vil man finde Klager over Arbejdernes mindre Pligtfølelse, Dygtighed og Paalidelighed i Sammenligning med tidligere. I nogle Egne dannes der socialdemokratiske Landarbejderforeninger, f. Ex. i Roskildeegnen, men nogen indgribende Betydning paa Arbejdets Gang have disse endnu ikke i Reglen kunnet udøve, — de trykkede Tider og den rigeligere Arbejdskraft danne en naturlig Hindring derimod. Aalborg Amts Landboforening har virket for Oprettelsen af en Tyendeforening med det Formaal at vænne Tyendet til større Orden, Sædelighed og Sparsommelighed.

Husmandsbruget tildrager sig mere og mere Opmærksomhed, støttet af Bestræbelser fra det Offentliges Side, dels gjennem Præmieringen af Huslodder, dels ved Husmandsrejserne, der især i Jylland ere blevne godt organiserede, og dels ved den af Regjering og Rigsdag i dette Øjemed nedsatte Landbo-Kommission, hvorfra den første Betænkning, nemlig om Revision af Lovgivningen vedrørende Udstykning og Sammenlægning, er tilflydt Offentligheden.

Foruden de sædvanlige store provinsielle Dyrskuer i Vejle d. 12—14. Juli, i Roeskilde d. 18—19. Juli, i Maribo d. 24—25. Juni og de store provinsielle Mælkeriudstillinger tildrog de nordslesvigske Landboforeningers store 5te Fællesskue i Haderslev d. 3. og 4. Juli sig Opmærksomheden, og d. 20—24. Juni afholdtes en nordisk Fjerkræudstilling i Kjøbenhavn. Foruden Fællesforeningernes sædvanlige store Delegeretmøder i Aarhus d. 4—5. Oktober, i Odense d. 16. November og i Kjøbenhavn d. 22—23. November og det store Mejeristmøde i Kjøbenhavn den 18. og 19. Oktober, skulle vi minde om den 3die internationale Landbrugskongres, der afholdtes i Bryssel d. 8—16. September, og hvor bl. a. Spørgsmaalet om Bimetalismen bragtes paa Bane paa Foranledning af de danske samvirkende Landboforeninger. Ligesaa deltog man fra dansk Side i den svenske Mosekulturforenings Møde, der d. 29—30. Juli afholdtes i Upsala Lehn, og i det store tyske Landbrugsselskabs Aarsmøde, med tilhørende rige Udstillinger.

Ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ere de store nye Bygninger, der med en Bekostning af henimod 1 Million Kr. ere opførte i det sidste Par Aar tagne fuldstændig i Brug og Lærerpersonalet er betydelig udvidet, bl. a. ved at Antallet af de fast normerede Lærere er voxet fra 7 til 22. Samtidig har Undervisningsplanen, der i de senere Aar har været under Forhandling, modtaget en Del Ændringer, af hvilke vi her kortelig skulle gjøre Rede for selve Landbrugsundervisningens nuværende Plan. Af den tidligere Undervisning, der ifølge Planen skulde afsluttes i $1^2/_3$ Aar, er det væsentlige bibeholdt, men med en noget skarpere Sondring mellem Grundvidenskaberne og de anvendte Videnskaber. Ved Siden heraf er forsøgsvis oprettet 3 Fortsættelseskursus for de Landbrugskandidater, der have erholdt 1. Karakter; disse Kursus strække sig over 1 Aar, og ved det ene er Hovedvægten lagt paa en fyldigere Under-

visning i Husdyrbruget og dettes Grundvidenskaber, i det andet paa Planteavlen og i det 3die paa Grundvidenskaberne, suplerede med Matematik, Landboret og Nationaløkonomi. Endvidere er der henlagt rigeligere Understøttelser til Eleverne, dels som fri Undervisning, dels som Maanedsstipendier paa 20—30 Kr. for de Landbrugsstuderende, og paa 50 Kr. for de videregaaende Landbrugskandidater. Den til Skolen hørende Forsøgsmark er bleven solgt med Undtagelse af nogle faa Tønder Land, da den hverken ifølge sin Natur eller sin Beliggenhed egner sig til de egentlig sammenlignende Kulturforsøg.

Det danske Landbrug har at beklage Tabet i Aaret 1895 af et ikke ringe Tal af Mænd, der hver paa sin Plads har gjort sig fortjent af dets Udvikling. Blandt disse skulle vi nævne nogle, som baade Landbruget, Landhusholdningsselskabet og dette Tidsskrift staar i særlig Taknemmelighedsgjæld til.

Hans Peter Heide, der var født paa Broager i Slesvig $^{26}/_{2}$ 1811, lærte først Landvæsen, men overtog 1840 Forpagtningen af Bygholm Teglværk, som han udvidede stærkt, og hvor han i 36 Aar, ved det fortrinlige Produkt og den lette Afsætning, erhvervede sig en Formue, som han, ved sin Kjærlighed til og Interesse for Landbruget, anbragte i den imidlertid erhvervede Ejendom Kjærsgaard ved Horsens. Her saa man et Vidnesbyrd om Mandens praktiske Sans og Snille, og her godtgjorde han sin Berettigelse til at nævnes blandt Landbrugets Banebrydere. De raa Jorder bragtes i Kultur, Enganlæg udførtes, og en ny Gaard, af hvis hensigtsmæssige Bygninger en Beskrivelse findes i dette Tidsskrift 1873, opførtes. Men sin Hovedfortjeneste havde han paa det landøkonomiske Foreningslivs Omraade. Som ung Mand var han Medstifter af Sorø Amts Landboforening; 1862 dannede han Horsens Landbrugsforening; 1868 underkastede han i dette Tidsskrift vore

Landboforeninger en Kritik og paaankede navnlig den stærke Splittelse; dette førte ham til 1872 at oprette Foreningen af jydske Landboforeninger, hvis første Formand og senere Æresmedlem han var. Han fik som Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad stor Indflydelse paa Selskabets Virksomhed, særlig paa dets nuværende Love og som Medlem af dets Belønningsudvalg. Han omfattede Dyrskuerne med stor Interesse, men de store Landmandsmøder lagde dog særlig Beslag paa hans Indsigt som Redskabsdommer. Han havde en Hovedindflydelse paa Landmandsmødet i Horsens 1861, hvor Initiativet blev taget til de for de senere Landmandsforsamlinger gjældende Love og Bestemmelser. I mange Aar var han Medlem af Tilsynskomiteen ved Landbohøjskolen, og ved Siden heraf betroedes der ham en stor Mængde borgerlige Hverv. Han maa derfor nævnes som et af vort ledende Landbrugs virksomste Mænd, særlig i Tredserne og Halvfjerdserne, og hans klare Tanke, rige Erfaring og administrative Dygtighed i Forbindelse med hele hans Personlighed lod ham gjøre god Fyldest i de Hverv, der overdroges ham. Den sidste halve Snes Aar forbød hans Helbred ham at tage Del i Landbrugets Rørelser, men han fulgte dem med Interresse. Han døde paa Frederiksberg den 3. Mai 1895, 84 Aar gl.

Frantz Vilhelm Wendt, født $^{2}/_{7}$ 1815, tog Kunstgartnerexamen 1836 og virkede til en Begyndelse i denne Retning. Men 1851 kjøbte han en Gaard i St. Jørgensbjærg ved Roeskilde, og her skabte hans ualmindelig virksomme Natur efterhaanden en stor og videnom kjendt Bedrift af Planteskoler, Frugttrædyrkning, Rodfrugtavl, Frøavl, Kartoffeldyrkning o. s. v., og de omfattende Samlinger, hvormed han fra disse Grene af sin Have- og Landbrugsvirksomhed gjennem mange Aar altid mødte ved Udstillinger i Ind- og Udland, hjembragte ham altid Hæderspriser, af hvilke maa nævnes den store Guldmedaille ved den internationale Udstilling i Paris 1878. Det Liv og

den Interesse, hvormed han omfattede alt vedrørende Planteavlen i Forbindelse med hans overmaade beredvillige og hjælpsomme Karakter, førte ham ind i en Mængde Foreninger, Udvalg og Kommissioner, der lagde stærkt Beslag paa hans Tid og Kræfter; og da hertil kom, at han tillige med store Opofrelser varetog sin lille Kommunes og de mange derboende fattige Arbejderes Interesser, kunde det ikke undgaaes, at ikke alle Forehavender lykkedes for ham trods hans ualmindelige Energi og Arbejdsomhed. Men glemmes skal det ikke, at han altid i Skrift og Tale, i Foredrag og Diskussion, vidste at vinde Opmærksomhed for den Sag, han førte Ordet, og at mangen ny Forbedring, særlig paa Rodfrugt- og Frøomraadet, maa datere ham som sin Ophavsmand. Han var i mange Aar Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad og deltog til det sidste i Selskabets Diskussionsmøder. Han døde d. 2. August 1895.

Peter J. de Neergaard er født paa Førsløvgaard 1834, og tidlig fæstedes hans Interesse til Landbruget, dels gjennem den praktiske Uddannelse, dels gjennem Forelæsninger paa polyteknisk Læreanstalt og dels ved et Ophold i Skotland. Først paa Fuglebjerg (1860) og senere efter Faderens Død, paa Førslevgaard (1874) fik han Lejlighed til at godtgjøre den solide praktiske Dygtighed, hvormed han sad inde saavel paa Marken som i Stalden. Særlig droges hans dygtige Kjendskab til det røde Malkekvæg i Tjeneste, og han var gjennem mange Aar Dommer af dette ved de store Landmandsmøder og Fællesskuer. Hans Amts Landboforening betroede ham dens Plads i Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad, som han beklædte til sin Død, og her, som overalt, vandt han ved sit stille, jævne, solide Væsen, ligesom ogsaa ved sin velvillige og hjælpsomme Natur, Venner og Agtelse. Han døde d. 14. Marts 1895.

A. F. Lundsgaard til Langesgaard i Salling, født $^1/_9$ 1820 paa Estvadgaard i Salling, kjøbte 1856 Langesgaard,

og det er fra denne Plads, at hans praktiske Dygtighed i Forbindelse med den stille Vederhæftighed, der prægede hele hans elskværdige Karakter, efterhaanden førte ham ind i et stort Tal af offentlige Hverv, af hvilke her skal nævnes hans Virksomhed i Salling Landboforening, i hvis Bestyrelse han indtraadte 1876, og hvoraf han senere blev Æresmedlem, samt hans Plads som amtsvalgt Medlem af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Bestyrelsesraad. Han døde under et Ophold i Kjøbenhavn d. 13. Juni 1895.

Christian Peter Jacobsen, født d. $^{31}/_{8}$ 1841 i Nærheden af Aabenraa, færdedes hele sin Barndom og Ungdom i Egnene Syd og Nord for Grænsen, paavirkedes af de stærke nationale Rørelser, der havde deres kraftigste Virkeplads i disse Egne baade før, under og efter Treaarskrigen, og det er derfor intet Under, at den tænksomme Dreng med det varme Hjærtelag for Sandhed og Ret her modtog en Paavirkning, der altid senere i Livet stillede ham i nært Forhold til alt, hvad der kunde støtte Danskheden i Sønderjylland, — den historiske Oplysning, Folkehøjskolen, Skytteforeningerne o. s. v. Fra Tønder Seminarium demitteredes han med Udmærkelse, blev strax Lærer ved den derværende Realskole, men maatte fortrække ved Krigen 1864 og blev da Lærer i Thy. Hans store Interesse og ualmindelig aabne og klare Øje for Naturforholdene og særlig for Planteavlen førte ham gjennem Foredrag, Møder, talrige Bladartikler og personlige Besøg i levende Vexelvirkning med den thylandske Landbostand, og dennes landøkonomiske Fører i hine Dage, Inspektør Buus paa Rosvang, der saa de fortrinlige Evner, Jacobsen sad inde med, drog ham stærkt ind i Landbrugets Tjeneste. 1868 grundlagde han »Landmandsblade«, der ved sin jævne, klart belysende og varmt interesserede Behandling af Dagens Spørgsmaal snart vandt en stor Udbredelse, Tillid og Anseelse. 1881 fratraadte han Redaktionen, da en anden stor og betyd-

ningsfuld Gjærning nu lagde stærkt Beslag paa hans Tid. 1872 havde han og hans Medredaktør af Landmandsblade Direktør J. L. Jensen, i Forening med Gartner Fr. Wendt nemlig indbudt til »Fællesindkjøb af Markfrø«, og det senere baade i Ind- og Udland saa vel kjendte »Markfrøkontor« blev saaledes oprettet. Hele Tiden har Jacobsen, der 1873 flyttede til Kjøbenhavn, været Kontorets landøkonomiske Leder, og hans store Indsigt i Frøavl og Frøbedømmelse, hans varme Interesse for og klare Forstaaelse af Landbruget og hele dets Planteavl, kom her til fortrinlig Nytte, og førte en Soliditet og Paalidelighed ind i hele denne for Landbruget vigtige Forretning, der herved har havt en meget stor Betydning for Landets Planteavl i den sidste Snes Aar. Intet Under derfor, at hans Assistance snart blev paakaldt i beslægtede Retninger; han var Medlem af Landhusholdningsselskabets Tilsynskommission med Frøkontrollen, Medlem af dets Hvede- og Maltbygudvalg, Medlem af Statens Frøkontrolkommission; hans Betænkninger bleve ofte æskede i herhenhørende Spørgsmaal, og overalt vandt han Tillid og Indflydelse ved sin Dygtighed og Grundighed, ved sin Beredvillighed til at hjælpe og ved sin elskværdige Personlighed. Den danske Planteavl mistede derfor en af sine bedste, nidkjæreste og dygtigste Støtter og Talsmænd, da Døden bortkaldte ham d. 26. August 1895.

Medens dette skrives, kommer Meddelelsen om endnu et Tab, idet gamle Hertel, der gjennem en lang Aarrække har udført et trofast Arbejde i det danske Landbrugs Tjeneste, nu har nedlagt sin Vandringsstav. J. V. T. Hertel var født i Kjøbenhavn $^{13}/_{5}$ 1831 og kom efter at have studeret Jura og Naturvidenskaber til det praktiske Landbrug, gjennemgik Landbrugsinstitutet paa Hofmansgave og drev senere i en halv Snes Aar Gaarden store Ravnholt i Vendsyssel. Saaledes modnet og forberedt begyndte hans Arbejde 1865 ved det af E. Møller Holst grundede »Ugeskrift for Landmænd«; om Efter-

aaret blev han Medredaktør, og som saadan faldt den væsentligste Del af hans Livsgjerning. Ved den støtte og solide, grundige og hensynsfulde Maade, hvorpaa Bladet hver Ugedag behandlede de forekommende aktuelle Spørgsmaal, løftedes det snart op til at blive et virkeligt ledende Organ, hvori Landmændene aldrig forgjæves ventede at se Dagens vigtigste Spørgsmaal behandlede paa et samtidig baade praktisk og videnskabeligt Grundlag. Thi Hr. Hertel var ikke blot en saare flittig og omhyggelig Redaktør, men ogsaa en beskeden og bramfri Mand, og hvor han ikke stolede paa egen Indsigt, fik han altid dygtige og habile Kræfter til at assistere, dels som faste, dels som mere tilfældige Medhjælpere. Han formaaede da ogsaa, efter at Møller-Holst var fratraadt Redaktionen 1873, først Landbrugscand. C. S. A. Tuxen og senere (fra 1880) nuværende Redaktør Erh. Frederiksen til at indtræde i Redaktionen og selv afsluttede han først 1890, efter næsten 25 Aars Forløb, sin Virksomhed som Redaktør, samtidig med at hans Søn, cand. polit. H. Hertel, der i flere Aar havde fungeret som Bladets Redaktionssekretær, nu indtraadte i Redaktionen sammen med Hr. Frederiksen. Med disse Mænd deler han altsaa Æren og Takken for det dygtige Arbejde, Ugeskriftet har ydet som ledende Landbrugsorgan i denne for vort Landbrugs Udvikling saa frugtbare og betydningsfulde Periode; men at der tilkommer ham en væsentlig Del deraf erkjendes af Enhver, der kom i Forhold til Bladet og det gav sig paa forskjellig Viis Udtryk, da han fratraadte Redaktionen. Han overtog da Kassererpladsen ved det kgl. Landhusholdningsselskab og beklædte denne med samme Omhu og Samvittighedsfuldhed, indtil hans svækkede Helbred bragte ham til at nedlægge Posten d. 1. Oktober 1895; et Fjerdingaar efter, d. 8. Januar 1896, hjemkaldtes han efter et smukt, sympatetisk og fortjenstfuldt Dagværk.

Landboskolen, den 20. Jan. 1896.

J. C. la Cour.

Planteavlen 1895.

Af Statskonsulent K. Hansen.

Den stærke Bevægelse og de gjennemgribende Fremskridt, som vort Landbrug i de seneste Aartier har været Gjenstand for, og uden hvilke de seneste Aars talrige og store Kalamiteter aabenbart vilde have virket endnu mere trykkende end Tilfældet har været, har som bekjendt først og stærkest sat sine Spor i vort Husdyrbrug og vor Mejeridrift. Det er herhenhørende Spørgsmaal, der i overvejende Grad have lagt Beslag paa Tankerne og Interesserne, paa Virksomheden i de snævrere Kredse, i Landboforeningerne, i Pressen, i Landbolovgivningen og ikke mindst paa Offervilligheden. Det er da naturligt, at det ogsaa er disse Grene af Landbruget, der have gjort de største og betydningsfuldeste Fremskridt. Men Bevægelsen, Fremskridtsaanden, synes heldigvis efteraanden ogsaa at skulle sive ud i Marken, Interesserne synes efterhaanden at naa til ogsaa at skulle omfatte Jorden og dens Drift, Redskaberne til dens Behandling, Gjødningen til dens Forbedring og Planterne, der skulle omsætte dens bundne Værdier til brugbare Produkter. Derom vidner i mange Tilfælde den enkelte Bedrift saavel som, i alt Fald sporadisk, Landboforeningernes, Pressens og Lovgivningens Virksomhed, derom vidner den umiskjendelige Sans, der hyppigere og hyppigere viser sig, for bedre Driftsplaner, for bedre Redskaber,

omhyggeligere Bearbejdning og Renholdelse af Jorden, for en omhyggeligere Opbevaring og Anvendelse af Gjødningen, for Indførelsen af nye og bedre Former af Avlsplanterne, for en bedre Behandling af Sædevarerne, for en flittigere Benyttelse af de solide Frø- og Sædekornforretninger, for bedre Græsmarker og ikke mindst for en tidsvarende Udvidelse af Foderdyrkning paa Bekostning af den traditionelle ensidige Korndyrkning. Hvorvel det endnu kun som oftest er Begyndelser, der ere gjorte paa disse Omraader, og hvorvel der utvivlsomt er længere tilbage end de fleste ane, før vi staa ved Grænsen for, hvad der med Fordel kan udvindes af Danmarks Jord, saa nærme vi os dog med taalelig raske Skridt det Punkt, hvor der danner sig en »offentlig Mening« til Gunst for Fremskridt i de nævnte Retninger, og denne Faktor vil være et af de mægtigste Hjælpemidler for yderligere Fremskridt.

Det er i de ret tydelige Livsytringer i de nævnte Retninger, at Tilfredsstillelsen ved at se tilbage paa afvigte Aars Planteavl, mere maa søges end i selve Udfaldet af Høsten; thi var dette end i visse Henseender rigt og fuldt tilfredsstillende, falder der dog fra mere end en Side mørke Skygger ind derover.

Til Grund for efterfølgende Bedømmelse ligger et Materiale, der i Form af Svar paa bestemt stillede Spørgsmaal og Udfyldning af Skemaer er indkommet fra 190 Landmænd, nogenlunde ligelig fordelte over hele Landet, sparsomst dog fra Jyllands Hedeegne, rigeligst fra Sjælland. Hver enkelt Meddeler har i Reglen ikke givet Oplysninger om Forholdene i hans egen Bedrift, men i hans Omegn, hvorved der dog selvfølgelig i de forskjellige Tilfælde er forstaaet Omraader af temmelig forskjelligt Omfang, fra en enkelt By til flere Sogne. Af det saaledes tilvejebragte Materiale fremgaar det, at Kornhøsten for Landet som Helhed med Hensyn til Kvantiteten har svaret til en god Middelhøst, for Kva-

litetens Vedkommende maaske snarere lidt under et Middelaars. Sjælden have imidlertid Forholdene i Landets forskjellige Egne været saa vexlende med Hensyn til Kornavlens Udfald, som netop iaar. Selv indenfor temmelig snævre Omraader har Forskjellen i mange Tilfælde været meget stor. Dette ligger hovedsagelig dels i stor Ulighed i Vejrforholdene, dels i visse, højst forskjellig optrædende Sygdomsforhold.

Rugen led i mange Egne i høj Grad af Snelæget i afvigte Vinter. Allerede i December dækkedes Markerne af et jævnt Lag Sne, medens Jorden endnu næsten ikke var frossen. I mange Egne, saaledes over en væsentlig Del af Jylland og Nordøstsjælland, vedvarede dette Snelæg, der efterhaanden i Løbet af Januar og Februar forøgedes, til langt ind i Marts, og endnu ind i April Maaned kunde man, især langs Hegn og andre beskyttede Steder, se rigelig Sne, der havde dækket Jorden lige siden i December. Under disse Forhold udviklede den i høj Grad skadelige, endnu saa mangelfuldt kjendte Sneskimmel sig med en overordentlig Frodighed, og efterhaanden som Sneen henimod Foraaret smeltede, frembød Rugmarkerne et højst ejendommeligt Udseende, idet de allevegne, hvor Sneen var falden paa den ufrosne Jord og havde ligget længe, vare dækkede af den nævnte Svamps spindelvævlignende Mycelium, og desværre viste det sig, at Rugen paa alle saadanne Steder var mer eller mindre stærkt udtyndet, ofte fuldstændig udgaaet. Under Mikroskopet viste Rugplanternes Blade sig at være gjennemvævede af Sneskimmelens Mycelium, medens der uden paa Bladene og paa Jorden fandtes et Lag af Svampens Formeringsorganer. Denne ægte Snyltesvamp har maaske aldrig optraadt saa ondartet heri Landet, og Skaden, den anrettede, maa rimeligvis regnes i Millioner Kroner. Ogsaa i Tyskland gjorde den overordentlig stor Skade paa Rugen. Karakteristisk for dens Optræden var det, at overalt, hvor der var føget lidt Sne sammen tidlig paa

Vinteren, og Jorden herved var bleven særlig godt beskyttet mod Frost, saasom i Smaasænkninger, i Agerrener osv., der optraadte den særlig ødelæggende. At forskjellige Rugsorter havde en ulige Modstandsevne overfor Sneskimmelens Angreb, viste sig bl. a. paa den herværende Forsøgsmark, hvor Rugforsøgene paa Grund af dette Angreb mislykkedes fuldstændig. Jævnlig havde man ogsaa Lejlighed til at se Saatidens Indflydelse, idet tidlig saaet Rug og i det Hele Marker, der havde en kraftig Udvikling fra Efteraaret, afgjort led mest. Trods det rigelige Undersøgelsesmateriale, som Markerne saaledes frembød, og skjønt der blev gjort talrige Iagttagelser, lykkedes det dog ikke at skaffe Klarhed over denne fordærvelige Snyltesvamps Udviklingshistorie; man vèd endnu ikke noget sikkert om, hvad der bliver af den, naar den har dræbt Rugplanterne, og disse ere bortraadnede, hvorledes den tilbringer Sommeren, om i et Hvilestadium eller voxende paa andre Arter under en anden Form, og følgelig heller ikke, hvorfra den kommer, naar den om Vinteren under Sneen ved en Temperatur omkring 0 indfinder sig paa Rugen igjen. Og saa længe det ikke kan lykkes den plantepathologiske Forskning at faa Rede paa disse Forhold, staar man desværre hjælpeløs med Hensyn til Forebyggelsesmidler. Følgen af det stærke Angreb blev, at Rugen dels gik bort pletvis, dels udtyndedes stærkt. En Del ompløjedes, men dette blev ofte udført saa sent, at den heri saaede Afgrøde kun blev tarvelig; som oftest blev den dog staaende, og Følgen blev en stærk Nedgang i Afgrøden i de hjemsøgte Egne. Da det sent indtrædende Foraar endelig havde bragt Varme i Jorden, voxede Rugen stærkt til, navnlig gjennem den usædvanlig milde Maj Maaned. Den opnaaede imidlertid herved temmelig ringe Stivhed i Straaet og nogle stærke Vindstød, der indtraf ved Pinsetid, knækkede mange Steder en ikke ringe Mængde Straa. Kuriøst nok blev dette flere Steder anset for og enkelte Steder erstattet som Hagelskade, skjønt det var let at godtgjøre, at Hagelvejr ikke

havde havt noget med den Sag at gjøre. Skjønt Bestøvningen tilsyneladende forløb under gunstige Forhold, blev der dog en Del Spring i Axene. Endelig blev August Maaneds første Halvdel saa regnfuld, at Rugen i mange Egne led overordentlig meget heraf i Hobene og spirede ofte i ikke ringe Grad i Axene, hvorved Vægten saavel som dens Værdi baade til Brød- og Sædekorn trykkedes meget. Særlig var dette Tilfældet i Vest- og delvis Østjylland samt en Del af Sjælland, medens man f. Ex. paa Fyen og omliggende Øer, Østjylland og Vestsjælland mange Steder var saa heldig at faa den i Hus, inden Regnperioden begyndte. Disse forskjellige Gjenvordigheder øvede, som nævnt, en meget betydelig Indflydelse paa Rughøstens Udfald. For Nordjylland (ɔ: Nord for Limfjorden) som Helhed har den antagelig givet en Middelhøst, snart lidt under, snart lidt over; Kvaliteten er derimod vistnok under det Normale; de opgivne Tøndevægte variere fra 190 til 210 Pd. I Vestjylland er antagelig næppe naaet en Middelhøst; fra Mors, Lemvig, Holstebro, Ringkjøbing og Skjern angives Udbyttet som under Middel, fra enkelte spredte Strøg over Middel. Fra 10 Egne i Midtjylland er opgivet under »Middel«, fra 4 »over Middel«, som Helhed vistnok noget under Middel. Ogsaa Østjylland har havt under Middelhøst af Rug; fra 13 Egne karakteriseres den som under Middel, kun fra 1 Sted — Grenaa-Egnen — som over Middel, iøvrigt som Middel. Fra Fyen nævnes fra Egne paa Øens Vest- og undtagelsesvis Sydside under Middel, fra Midt- og Østfyen derimod gjennemgaaende over Middel, som Helhed for Fyen, Langeland og Ærø bliver Resultatet vistnok noget over Middel. For Sjællands Vedkommende er der fra 18 Egne meldt »under Middel«, fra 10 Egne »Middel«, kun en eneste Meddeler har turdet gaa over Middel (Sorø-Egnen). Som Helhed kommer Sjællands Rughøst sikkert adskilligt under Middel. Paa Lolland og Falster lyde de fleste Meddelelser paa Middel, fra Bornholm derimod atter under Middel.

Naar hertil kommer, at Kvaliteten særdeles mange Steder paa Grund af det vaade Høstvejr er mer eller mindre tarvelig, kommer Rughøstens Værdi for Landet som Helhed sikkert ikke lidt under et Middelaars.

Hveden led vel noget under de samme Ulemper, der trykkede Rugen. Men dels synes den at være betydelig mere modstandskraftig overfor Sneskimmelen, vel tildels paa Grund af dens svagere Efteraarsudvikling, dels tog den næppe nogen Skade af Blæsten, dels rykkede Hvedehøsten ind i en mere tør Periode, saa at den gjennemgaaende kom i Hus i god Stand. I Østjylland har den vistnok givet en knap Middelhøst, idet den navnlig flere Strøg i Randers Amt er gaaet under, til Gjengjæld enkelte Steder i Aarhus Amt over Middel. I Vestjyllad har den ligesom Rugen ofte kun givet et tarveligt Udbytte, medens den paa Fyen som Helhed kommer op til en stor Middelhøst. Fra Sjælland er Hvedehøsten fra 10 Egne betegnet som under Middel, spredt især over Nordvest- og tildels Sydøstsjælland, kun undtagelsesvis som over Middel. Hvedehøsten kommer saaledes paa Sjælland utvivlsomt lidt under Middel. Hvad endelig de egentlige Hvedeegne, Lolland, Falster og Møen samt Bornholm angaar, da har Udbyttet været meget varierende, fra en meget rigelig og god til en meget knap Høst. For de to førstnævnte Øers Vedkommende, der jo nu have henimod Trediedelen af hele Landets Hvedeareal, har denne Kornsort antagelig givet en stor Middelhøst af gjennemgaaende god Kvalitet, medens Møen og især Bornholm maatte adskilligt under Middel. For Landet som Helhed maa Hvedehøsten karakteriseres som omtrent en Middelhøst, maaske lidt under.

Byghøsten frembyder et temmelig broget Billede. Noget godt Bygaar var det aabenbart ikke, dertil var Spiringstiden i April for tør, Maj for varm, Juni delvis for tør, Juli for kold og vaad og Høstmaaneden for ustadig. Men ligesom Vejrforholdene, især Regnmængden,

var meget vexlende i Landets forskjellige Egne, saaledes var ogsaa Byghøsten. Hvad der imidlertid greb endnu mere forstyrrende ind i Byggets frodige og normale Udvikling end de ofte ugunstige Vejrforhold, var det i Redaktionens almindelige Oversigt nærmere omtalte ødelæggende Svampeangreb, der dog endnu heldigvis synes at være stærkt lokaliseret. Fra næsten hele Nord- og Vestjylland lyde Meddelelserne over Middelhøst, fra forholdsvis faa Egne paa Middel, og kun fra Mors og enkelte andre Steder i det nordvestlige Jylland paa under Middel. I Midtjylland begynder Forholdet at blive mere blandet. Fra Egnen ved Skjern, Nørre-Snede, Silkeborg—Skanderborg, enkelte Steder i Viborg-Egnen var Udbyttet tarveligt, medens det derimod var rigeligt i Egnen omkring Holsted, Grindsted, Hammel, Salling, Løgstør osv. For Østjyllands Vedkommende kom man jævnlig under Middelhøst i Randers Amt, medens det længere mod Syd ofte gik over, sjælden under Middel. For Jylland som Helhed var Byghøsten dog nærmest en stor Middelhøst med Hensyn til Foldudbyttet, medens Kvaliteten maaske snarere gaar lidt under det normale. Paa Vest- samt spredte Steder paa Nord-, Syd-, Midt- og Østfyen høstedes kun smaa Bygafgrøder, medens der paa andre Steder høstedes rigelige og vægtige Bygafgrøder. Gjennemsnitlig kommer Fyen snarere lidt over end under en Middelbyghøst, ligesom ogsaa Kvaliteten i de fleste Tilfælde har været ganske god, om end ikke rosværdig. Værre stod det til paa Sjælland, og da denne Landsdel indbefatter en Trediedel af hele Landets Bygareal og en endnu betydelig større Del af Landets Bygavl, vejer Sjællands Byghøst altsaa særdeles meget i Vægtskaalen, naar Landets Byghøst skal bedømmes. Af de 30 forskjellige Egne, hvorfra Resultatet er opgivet, har de 14 havt under, i adskillige Egne langt under Middelhøst, medens der kun fra en eneste opgives over Middel (Refsnæs). Middelgode Afgrøder er dog høstet i det meste af Vest-, samt

en Del af Midt- og Nord-Sydsjælland. Stærkest medtaget er uden Sammenligning Kjøbenhavns Amt, hvor Afgrøden ikke sjælden er gaaet ned til henimod det halve af, hvad man havde været berettiget til at vente. Som Helhed kommer Sjælland betydelig under Middelhøst, og hvor Nedgangen i Foldudbyttet var stærk, sank Kvaliteten samtidig saa lavt, at det ofte ikke var muligt at fremstille en sælgelig Vare, ligesom Foderværdien af den magre, tynde Kjærne selvfølgelig ogsaa var stærkt forringet. For Sjællands Vedkommende maa Tabet paa Byghøsten angives i Millioner. Det er i aldeles overvejende Grad det sexradede Byg, der er svækket. Grundaarsagen er utvivlsomt at søge i det nævnte Svampeangreb — der maaske ikke har holdt sig til Bygget alene — og dette synes at være bleven støttet af forskjellige andre Omstændigheder. Ogsaa paa de sydlige Øer og Bornholm har Bygget været saa tarveligt, at det gjennemsnitlig ikke naaer op til Middelhøst, medens Kvaliteten i Reglen har været ganske god, Farven dog ikke god. Om dette utilfredsstillende Resultat skyldes den omtalte nye Bygsygdom er dog tvivlsomt, i hvert Fald meget usikkert.

Havren er kun sjælden opgivet at have givet under Middelhøst; dette er Tilfældet fra Mors, Alken, Viborg- og Randers-Egnen, Middelfart, Nord-Langeland samt adskillige Steder i Kjøbenhavns og Præstø Amter. iøvrigt synes den i alle Landsdele at have givet over Middelhøst, for Landet som Helhed vistnok betydelig over. Havren danner saaledes Lyspunktet i Aarets Kornhøst, og Aaret kan betegnes som et godt Havreaar. Kvaliteten er gjennemgaaende ret god.

Blandsæden staar vel lidt tilbage for Havren; den har nemlig i Østjylland kun givet en god Middelhøst og paa Sjælland næppe mere end Middel, men for Landet som Helhed kommer ogsaa denne Afgrøde noget over en Middelhøst.

Da Havren og Blandsæden tilsammen nu næppe

indtage synderlig mindre end Halvdelen af hele Landets Kornavl, højner den rigelige Høst heraf følgelig Kornavlen som Helhed betydeligt. For Jyllands og Fyens Vedkommende har Aaret sikkert bragt noget over et Middelaars Kornhøst, Sjælland og Bornholm er ikke naaet op til Middelhøst, medens de sydlige Øer kunne antages paa det nærmeste at have havt en Middelhøst. Landet som Helhed maa antages for Kornafgrødernes Vedkommende at have havt en god Middelhøst med Hensyn til Fold og Fyld, medens Kvaliteten næppe fuldt ud svarer til et Middelaars. Med anstændige Kornpriser for de kornsælgende Egne, og hvor man hovedsagelig opfodrer Avlen, vilde Aaret næppe have givet Grund til Klager uden for visse ovenfor nærmere betegnede Lokaliteter; men desværre have Priserne jo været saa slette, at der skal adskilligt mere end hvad man almindelig forstaar ved en Middelhøst til at svare til et Middelaars Indtægter af Kornmarkerne.

Det bliver overhovedet nødvendigt at anlægge en anden Maalestok end den hidtidige for Begrebet »Middelhøst«, naar dette Begreb ikke skal være misvisende. Men da »Middelhøst« jo dog altid maa betegne Størrelsen af den Høst, man under normale Forhold gjennemsnitlig har, er det altsaa Niveauet herfor, der maa hæves. Der er ogsaa i det forløbne Aar gjort adskillige Skridt i denne Retning.

Der har saaledes i det forløbne Aar været en ikke ringe Bevægelse i Retning af Indførelsen af nye Kornsorter og Udskydning af ældre eller mindre gode. For Rugens Vedkommende har man saaledes tydelig kunnet spore Virkningerne af den senere Aarrækkes Arbejder ved Forsøgsstationerne, hvorom Statskonsulent P. Nielsen for et Aars Tid afgav Beretning.*) I Henhold saavel hertil som til de i Praxis indvundne Erfaringer har der navnlig været en kjendelig Tilbøjelighed til at

*) Se Tidsskrift for Landbrugets Planteavl I.

opgive Schlanstedter-Rugen, som man endnu kun forholdsvis faa Steder holder paa paa Grund af dens stive Straa, og i Stedet for indføre særlig Bretagnerugen, som roses fra alle de Steder, hvor den har været prøvet; Enkelte klage dog over, at den giver temmelig ringe Halmudbytte. Nogle Steder er ligeledes Zeelænderrugen prøvet, ligesom en nyere tysk Rugsort, Petkuser-Rug, samt et Par Sorter af mere tvivlsom Værdi have været udbudte i Handelen og ere udsaaede enkelte Steder. I mange Egne, navnlig paa Øerne og især i Hvedeegnene, har der vist sig kjendelig Tilbøjelighed til en Udvidelse af Rugarealet, medens dette andre Steder, især i Jylland, snarere er blevet indskrænket.

For Hvedens Vedkommende har Varietetsspørgsmaalet som bekjendt forlængst fundet sin heldige Løsning gjennem Hvedeudvalgets Forsøgsvirksomhed, der nu væsentlig koncentrerer sig om at udfinde de bedste Stammer indenfor Square-head-Typen. Den allerede ifjor letpaaviselige Indskrænkning af Hvedearealet er bleven fortsat iaar, maaske med Undtagelse af visse Strøg paa Lolland, og vi nærme os nu mere og mere til kun at have virkelige Hvedejorder besaaet med Hvede. Det er selvfølgelig de slette Hvedepriser, der give Anledning til denne Indskrænkning, der hidtil har fundet Sted i størst Udstrækning paa Bøndergaardene.

Den Stabilitet, der er indtraadt med Hensyn til de dyrkede Hvedesorter, savnes desværre endnu for Byggets Vedkommende. I Virkeligheden have vi jo en Bygsort, som man vistnok indtil noget bedre findes maa kalde fortrinlig, nemlig Prenticebygget, og denne har da ogsaa atter iaar vundet betydeligt Terræn, i de allerfleste Tilfælde til Tilfredshed, idet den baade har foldet godt, givet en god Halmafgrøde og har holdt sig godt oppe; for de bygsælgende Egne er Kvaliteteten vel ikke saa fuldendt, som man kunde ønske sig, en Mangel, der dog muligen lader sig afhjælpe ved at faa de fremmede Bestanddele fjærnet, som den i ikke ringe Mængde inde-

holder. Fra enkelte Egne, navnlig i Jylland, klages der over, at den modnes temmelig sent, ligesom ogsaa dens bekjendte noget mangelfulde Gjennemskridning i en tør Periode skader noget. Trods dens store Fortrin har man dog ikke kunnet falde i Ro med den, og selvfølgelig vilde det være ønskeligt at have noget endnu bedre. Imperialbygget har næppe iaar bredt sig synderlig; dog er den indført adskillige Steder paa Mose- og Kjærjord til Tilfredshed. Juvelbyg, der ogsaa er prøvet enkelte Steder, synes ikke at skulle have nogen Fremtid for sig, hvilket muligen snarere kan ventes at blive Tilfældet med Golden Melon Byg, der i alt Fald enkelte Steder har givet særdeles smukke Afgrøder, og som man ret hyppig træffer dyrket til fuldkommen Tilfredshed i fremskredne Jordbrug i Nord- og Mellemtyskland, hvor man er bleven kjed af Chevalierbygget. Ulige størst Opmærksomhed har Carters nye Goldthorpe Byg vakt. Denne er som bekjendt en ganske anden Type end vore sædvanlige Bygsorter og staar nærmest Imperialbygget. Den har iaar været dyrket paa en Mængde Steder, ganske særlig paa Sjælland og Lolland, men dog ogsaa paa de øvrige Øer og i Jylland. Desværre har den i særdeles mange Tilfælde skuffet Forventningerne. Af det betydelige Materiale, der haves til Belysning af dens Forhold, fremgaar det, at Klagerne over den navnlig gaa ud paa, at den folder for lidt, der nævnes saaledes hyppig 2—3—4 indtil 7 Fold mindre end Prentice, at den vanskeligt kan sælges, idet Kjøbmændene forklarer, at Englænderne ikke vil bruge den til Malt, at Kvaliteten ofte er tarvelig, at Axene ere tilbøjelige til at knække af henimod Modningen, at den er meget sejg at tærske af og vanskelig lader sig tærske ren, samt at Straaet er grovt og skørt og ikke afgiver noget behageligt Foder. Nogle af disse Fejl maatte man ganske vist vente i Henhold til dens nære Slægtskab med Imperialbygget. Men hvis alle de anførte Klagemaal vare beføjede, da vilde Gold

thorpe Bygget med det samme være dødsdømt. Og at fælde dets Dødsdom allerede nu, vilde dog utvivlsomt være forhastet. At den i Ydeevne staar under Prenticebygget, har jo været bekjendt lige siden den indførtes, saa at de, som have paabegyndt Dyrkningen af den i Haab om, at den skulde være særlig foldrig, maa selv tage Skade for Hjemgjæld; noget saadant har aldrig været stillet i Udsigt. At den iaar paa sine Steder har været paafaldende slet saavel i kvantitativ som i kvalitativ Henseende hænger rimeligvis sammen med nære tilfældige Omstændigheder, dels maaske for sen Saaning, dels særlig den føromtalte Bygsygdom, der efter adskillige Antydninger at dømme synes at skade Gold thorpe Bygget mere end f. Ex. Prenticebygget. Naar mange ere blevne skuffede med Hensyn til Afsætningen, saa foreligger der til Gjengjæld ogsaa Exempler paa, at den er bleven betalt med en ikke ringe Overpris; et Sted saaledes en Overpris af 1 Kr. pr. Centner for et meget stort Parti, fra et andet Sted en Pris af 6 Øre pr. Pd. osv. Udførselen af den er hovedsagelig gaaet til Norge. Den Mulighed er selvfølgelig heller ikke udelukket, at en fortsat Dyrkning under vore Forhold, maaske i Forbindelse med kyndigt Udvalg, kan øve en gavnlig Indflydelse paa den. Det vil alt i alt være forhastet nu at opgive den; men paa den anden Side vil det være resikabelt endnu at dyrke den i større Udstrækning; det vil utvivlsomt være rigtigt, som Forpagter Sonne ogsaa udtalte ved det sjællandske Delegeretmøde, vedblivende at gjøre Forsøg med den i det mindre, saaledes at Tabet i værste Fald ikke bliver føleligt. Det bør dog gjentagende fremhæves, at det vil være urigtigt at dyrke den som Foderbyg; kun hvor man har Betingelser for og tilsigter at dyrke Maltbyg, er der Mening i at give sig nærmere af med den. Iøvrigt har der paa mange Steder i Jylland vist sig en umiskjendelig Tilbøjelighed til at indskrænke Bygarealet, medens det paa adskillige Steder, især paa Lolland, delvis ogsaa paa Sjælland, snarere søges udvidet efter-

haanden som Hvedearealet indskrænkes. Enkelte Steder i Østiylland og Sydsjælland begynder man at lægge sig mere efter 6radet Byg, medens dette i Kjøbenhavns Amt, hvor det spiller en saa stor Rolle, allerede iaar er indskrænket lidt, da Høsten deraf ogsaa forrige Aar mange Steder var knap. Vinterbyg er atter iaar prøvet hist og her, men med Undtagelse af dem, der have solgt Afgrøden som Saasæd, er der næppe ret mange, der har været tilfredse med Resultatet. Interessant er det iøvrigt at se, hvor overordentlig stærkt Vinterbygget breder sig i Holland, Belgien og tildels Nord- og Nordvesttyskland, og hvilke svulmende Afgrøder den der ofte giver paa de gode Jorder, samt hvorledes Vaarbygget der bliver sjældnere og sjældnere, fortrængt dels af Vinterbyg, dels og især af Havre.

Hvad Havren angaaer, da er det væsentlig kun Beseler- og Grenaa-Havren, der vinde Udbredelse, og om det endnu ikke gjennem tilstrækkelig omfattende Forsøg er godtgjort overfor Offentligheden, at disse ere de bedste Sorter, saa kan man dog vistnok indtil videre rolig gaa ud fra, at der ikke gribes meget fejl ved at vælge de nævnte Sorter til Afløsning af de ældre, og i Overensstemmelse hermed er det da ogsaa næsten kun fuldt tilfredsstillende Udtalelser, der fremkomme om dem, selv fra lette Jorder i Vestjylland. Enkelte Steder er Ligowo-Havren prøvet med godt Resultat, navnlig paa Mosejord. Iøvrigt knytter Interessen for Havrens Vedkommende sig nærmest til den vedvarende stærke Udbredelse paa Byggets og delvis Hvedens Bekostning.

Endnu stærkere vinder Dyrkning af Blandsæd Udbredelse, vel fortrinsvis Byg og Havre, men i Jylland tillige i stigende Grad Vaarrug og Havre. Allerede i 1888 indtog Blandsæd til Modenhed et Areal paa ca. 170000 Tdr. Land mod 540000 Tdr. Land med Byg, og naar vi en Gang i Fremtiden — det ske snart! — faar en ny Arealopgjørelse, da vil dette Forhold være meget

stærkt forrykket til Fordel for Blandsæd, en Forskydning, som man kun kan ønske meget videre fremmet overalt, hvor Formaalet er Produktion af Foderkorn, da man afgjort kan frembringe mangfoldige flere Foderenheder pr. Arealenhed og for samme Udgift i Form af Blandsæd end i Form af Byg.

Overhovedet er der i særdeles mange Egne af Landet en mer eller mindre stærk Tendens til en Indskrænkning af Kornarealet til Fordel for Staldfoder, Roer og Græs, noget der maa siges at være et ligesaa ønskeligt Skridt henimod en tidssvarende Udnyttelse af Jorden, som det er en naturlig Følge af Forholdenes Udvikling. Vi staa saaledes umiskjendelig paa Overgangen til en betydelig udvidet Dyrkning af Foderafgrøder, og man kan kun ønske, at Landbruget maa være saaledes Herre over de forskjellige Vanskeligheder, som en saadan Omordning altid medfører, saa at den kan gjennemføres med Held.

En Forbedring af Kornafgrøderne tør yderligere ventes som Følge af den stigende Sans for Anvendelsen af godt Sædekorn, der dels tilvejebringes ved Indkjøb, saaledes at saavel Produktion af som Handel med Sædekorn nu er af ikke ringe Betydning, dels ved omhyggeligere Behandling af det hjemmeavlede Sædekorn. Gode Rense- og Sorteremaskiner vinde mere og mere Udbredelse og fremstilles stedse af bedre Konstruktioner, om end Landmændene vistnok haardt trænge til en saadan Vejledning i Retning af Valget af Rense- og Sortereapparater, som kun kan gives paa Grundlag af sammenlignende Arbejdsprøver med de forskjellige Former heraf. Talrige Landboforeninger, adskillige Andelsmejerier, endvidere Møllere, Kjøbmænd og større Landmænd have anskaffet Triører, Bobymaskiner osv., paa hvilke omboende Jordbrugere kunne faa deres Sædekorn ordentlig renset og sorteret. I mange Tilfælde benyttes saadanne Foranstaltninger vel endnu kun i ringe Udstrækning, men Benyttelsen deraf er dog stærkt

stigende. Betalingen for Sædens Behandling er meget vexlende, lige fra 25 Øre til 1 Kr. pr. Tønde. En Pris som den sidstnævnte trykke mange sig selvfølgelig ved at betale, om der end ikke er Tvivl om, at Afgrøden vinder adskillige Kroner pr. Td. Land ved en omhyggelig Tilberedning af Udsæden. Derimod vinde de nye og rationelle Afsvampningsmethoder (varmt Vand og »Ceres-pulver«) meget langsomt Indgang, om det end er hævet over al Tvivl, at Anvendelsen heraf i de allerfleste Tilfælde vilde lønne sig rigeligt, dels ved at forebygge Brand, dels ved at forøge Spiringsenergien og dermed Afgrøden.

Er det med blandede Følelser, at man gjennemgaar Aarets Kornavl, saa mindes man til Gjengjæld med næsten udelt Tilfredshed Græsmarkernes og Engenes rige Fylde af Græs og Hø. For Græsmarkernes Vedkommende er man ganske vist endnu ikke ude over Eftervirkningerne af den tørre Sommer 1893, men afvigte Sommer viste slaaende, hvad der kan præsteres af selv en meget tynd Plantebestand, og selv af en anden og tredie Aars Græsmark, naar den kun er lagt ud i nogenlunde god Gødningskraft, besaaet med en hensigtsmæssig Frøblanding i Forhold til Varigheden, samt naar den i andet og tredie Aar har faaet rigelig Ajle. At ophjælpe Græsvæxten paa ældre, kløverfri Marker ved Hjælp af Chilisalpeter prøves undertiden og kan i og for sig ogsaa godt lade sig gjøre, men som oftest vil det dog vistnok falde temmelig dyrt. Paa enkelte Egne havde vel den unge Kløver lidt noget under Snelæget, og dette var stundom ogsaa i ikke ringe Grad Tilfældet med Italiensk, vistnok i mindre Grad med Almindelig Rajgræs; man kunde endogsaa finde Marker, hvor næsten alt Ital. Raj-Rajgræs var dræbt af Sneskimmelen, medens derimod Hundegræs og Draphavre ikke synes at angribes synderlig heraf. Men trods dette var der næsten overalt, selv paa meget lette Jorder, meget rigeligt baade af Græs og Hø; ikke sjælden betegnes Aaret som et af de

bedste Græsaar, man mindes. For Landet som Helhed har utvivlsomt Græsnings- og Høudbyttet saavel af Mark som Eng været betydeligt over et Middelaars. Herfra afviger dog enkelte Egne. Saaledes trykkedes Græsmarkerne paa adskillige Steder i Vestsjælland i ikke ringe Grad af Tørke i Forsommeren, hvorved Udbyttet endog stundom gik ned under Middel, ligesom Engene pletvis i Jylland kun gav almindeligt Udbytte. Den regnfulde Juli besværliggjorde mange Steder Høhøsten mere eller mindre, og ikke sjælden medførte dette, at Høets Godhed stod adskilligt tilbage for Mængden deraf. Gjennemsnitlig naaer dog Høets Kvalitet vistnok lidt over et Middelaars.

Talrige Steder sporer man en mer eller mindre stærk Tilbøjelighed til at udvide Græsarealet. Flere Forhold opfordre jo dertil, særlig de lave Kornpriser og de høje Arbejdspriser, og ikke faa Steder er der allerede gjort Skridt i denne Retning. Der er vistnok heller ikke Tvivl om, at dette under visse Forudsætninger kan gjøres med Fordel, men en saadan Forandring i Driften vil vel næppe overalt komme til at betegne et Fremskridt. Betingelserne for at dette skal blive Tilfældet er navnlig, 1) at man har sin Jord i en saadan Gødningskraft, at der kan udvindes lønnende Hø- og Græsafgrøder af dem; thi naar alt kommer til alt er der faa eller ingen Afgrøder, der stille saa store Krav i denne Retning som netop Græsafgrøderne, idet vore Jorder og vort Klima jo egentlig er for tørt til at tillade en meget frodig Græsvegetation, og Erstatningen for den manglende Fugtighed maa da gives i Form af rigelig Gødning. 2) At man kan give de ældre Græsmarker rigelig Ajle; at udvide Græsarealet uden at have tilstrækkelig store Ajleheholdere, vil som oftest næppe svare Regning; det er næppe for meget sagt, at det i første Linje er Ajlen, der skal bære de ældre Græsmarker; og det kan ikke skjønnes, at Tilbøjeligheden til at bygge Ajlebeholdere staar i det rette Forhold til

Tilbøjeligheden til at udvide Græsmarkerne. 3) At man endvidere lægger fornøden Vægt paa Udsæden saavel med Hensyn til Kvalitet som Kvantitet, idet det maa erindres, at jo længere Græsmarken skal vare, desto dyrere kommer man til at betale en Fejl ved Besaaningen, hvad enten denne nu bestaar i, at man har saaet for tyndt, at man ikke bar valgt de for Forholdene rette Arter, eller at man ved at kjøbe saakaldet »billigt« Frø har faaet Varer med mangelfuld Renhed og Spireevne, af lidet produktive Stammer eller fra Avlssteder, der ikke harmonere med vore Forhold; og den umiskjendelige Stigning, der er i Afsætningen af disse Varer, varsler ikke godt for en rentabel Udvidelse af Græsmarkerne. Fordelen herved skulde jo nemlig gjærne ligge i, at man for mindre Driftsudgifter udvinder de samme Værdier af Jorden. Det er imidlertid ikke alene en Græsmark eller to mere man tænker paa og begynder paa at lægge sig til. Tankerne sysle ogsaa hyppig med vedvarende Græsarealer, og et Græsaar som det afvigte giver Tilbøjeligheden i den Retning ny Næring. Naar Talen her er om mere end mindre Tofter og Enghaver hjemme ved Gaardene, og Tanken ogsaa udstrækker sig til større Dele af Marken eller endog det meste deraf, da er der dog vistnok Grund til at iagttage stor Forsigtighed, idet hverken vore Jorder eller vort Klima som Helhed taget — adskillige Undtagelser naturligvis forbeholdte — kan siges at begunstige denne Form af Planteproduktion, som derfor under vore Forhold let kan ende med at blive den dyreste af alle.

Rodfrugtmarkerne maa i det Hele taget siges at have givet et tilfredsstillende Udbytte. 3—400 Tdr. pr. T. L. saavel af Runkelroer som Turnips og Kaalrabi har været et meget almindeligt Udbytte paa veldrevne Marker, og ikke sjælden adskilligt mere. Sukkerroeavlen har været særdeles god og har givet et lignende Antal Centner, som Foderroerne have givet Tønder. Ogsaa Cikorien har givet gode Afgrøder de fleste Steder, hvor den dyrkedes.

Trods de vanskelige Vilkaar for Rodfrugtdyrkningen: den kostbare Drift, de vanskelige Arbejderforhold og for Sukkerroernes og Cikoriens Vedkommende de trykkede Priser, udvides Rodfrugtarealet dog stadig, og sidste Aar har ingenlunde staaet tilbage for sine Forgængere i den Henseende. Fra ikke mindre end 100 forskjellige Egne er der meddelt om større eller mindre Udvidelse af Roemarken i det sidste Aar, og i mange Egne har Udvidelsen endog været betydelig, medens 40 Meddelere ikke mene at have kunnet spore nogen Forandring, og kun 15 tro at have iagttaget nogen, som oftest dog ringe Indskrænkning, hyppigst paa Grund af Mangel paa Arbejdskraft. Dette gjælder vel nærmest Foderroedyrkningen, men ogsaa Dyrkningen af Sukkerroer er udvidet mere end det er indskrænket. Til de danske Sukkerfabrikker har der i 1895 været dyrket ca. 16600 Tdr. Land, hvilket er det største Areal, der noget Aar har været dyrket med Sukkerroer heri Landet. Sukkerroearealet udgjør nu i særdeles mange Tilfælde mellem 10 og 20 pCt. af de paagjældende Sognes Agermark, i et enkelt Tilfælde gaar Arealet endog op til 38 pCt. Hvad Forholdet mellem de enkelte Arter af Foderroer angaar, da er dette for Tiden Gjenstand for nogen Forskydning, særlig i Jylland. Saaledes vinder Gulerødderne i adskillige Egne forøget Udbredelse, medens Dyrkningen af dem i andre Egne indskrænkes, idet man er kommen til Erkjendelse af, at man tidligere har overvurderet dem, og deres Dyrkning er jo som bekjendt dyrere end nogen anden Rodfrugt. Kaalrabi vinder især i Jylland stærkt forøget Udbredelse, og hvor Mælkespørgsmaalet ikke lægger Hindringer i Vejen, og hvor Jordbunden egner sig for den, er dette sikkert berettiget, da den snarest er sikrere end Turnips, næppe saa udsat for skadelige Angreb, giver snarere flere end færre Tdr. pr. Td. Land, er mere holdbar og indeholder 2—5 pCt. mere Tørstof end Turnips. Paa den anden Side kan der flere Steder spores en udvidet Turnipsdyrkning paa

Øerne, vel nærmest fremkaldt af Vanskeligheder med Hensyn til Jordens Renhed samt maaske af de noget mindre Dyrkningsomkostninger. I Vest- og Midtjylland omgaaes mange med Tanken om at dyrke Runkelroer, nærmest foranlediget ved de af Redaktør Helweg udførte ambulante Forsøg med Rodfrugter. Af Rodfrugtsorter, der i Aarets Løb have fundet forøget Udbredelse, maa af Turnips nævnes den saakaldte fynske Bortfelder, der sikkert med Rette begynder at fortrænge den almindelige Yellow Tankard. Ulige størst Interesse knytter sig i den Henseende til den af Markfrøkontoret tiltrukne nye Runkelroesort »Adam«. Til denne Sort, der iaar for første Gang har været dyrket i det større, var man, i Henhold til de af Markfrøkontoret udførte Forsøg, berettiget til at stille meget store Forventninger, idet den, som det vil være bekjendt, ved disse Forsøg havde vist sig de almindelige Sorter Barres, Elvetham og Eckendorfer langt overlegen. Landmændene viste da ogsaa al ønskelig Beredvillighed til at prøve den, og den har derfor iaar været dyrket paa en Mængde Gaarde, ifølge en Meddelelse i Markfrøkontorets Aarsberetning paa mindst 200. Efter alt, hvad der har kunnet bringes i Erfaring, maa det dog siges, at den ikke har svaret til Forventningerne. Dette er dog af flere Grunde let forklarligt. Det er jo ikke noget Særsyn, men tværtimod en ret almindelig Regel, at Krydsningsprodukter ere mest produktive og i det Hele bedst i de attraaede Retninger i deres første Tid, medens de pleje at vise en afgjort Tendens til at gaa ned, efterhaanden som de blive ældre. Skal en saadan Tilbagegang forebygges, bliver det sædvanligvis nødvendigt gjennem en længere Aarrække at fortsætte med et yderst omhyggeligt Udvalg af Individer til Avl, og man kan i Reglen ikke med Haab om godt Resultat paabegynde en Masseproduktion, før man har naaet at faa Krydsningsproduktet aldeles konstant og i det Hele faaet den oparbejdet til den ønskelige Højde i alle Henseender. Længden af en saadan

Aarrække kan selvfølgelig ikke fastsættes, men det kan ikke undre, at et Krydsningsprodukt, der er kommen til Verden 1887, af en saa variabel Art som Beden, der ovenikjøbet bruger to Aar til sin Udvikling, og hvorved saa forskjellige Former som Foder- og Sukkerbeder have været medvirkende, ikke er fuldmoden til at gaa i Handelen 1895. Selv om der har været nogen beføjet Utilfredshed med »Adam« det første Aar, vilde det være i høj Grad forhastet paa Grundlag heraf at udtale nogen Dom over den. Den Mulighed er ikke udelukket, at den i kyndige og dygtige Frøavleres Hænder — og da først og fremmest i Markfrøkontorets egne — kan udvikles til en værdifuld Roesort. Den hyppigste Klage gaar iøvrigt ud paa, at Frøet spirede mangelfuldt, hvorved der blev Spring i Rækkerne. Dette hidrørte vel i første Linie fra, at Spireevnen i Virkeligheden var meget lav — i Følge de af Kontoret selv offentliggjorte Analyseresultater kun 68 pCt,, medens godt Runkelroefrø bør have mindst 90 pCt. Spireevne — men sikkert i mange Tilfælde ogsaa fra en altfor tynd Saaning, hvortil man unægtelig fristedes stærkt paa Grund af Frøets høje Pris. Men den heraf følgende Uregelmæssighed i Plantebestanden gjør en paalidelig Sammenligning med andre Sorter umulig. Fra enkelte Steder berettes det dog ogsaa, at den har været bedre end Barres og Elvetham. Men ved al Sammenligning af Runkelroesorter maa man ikke overse Stammeforskjelligheden, der i Virkeligheden ofte er langt større end Sortsforskjellen; vi have exempelvis Barresstammer her i Landet, der give 400 Tdr. pr. Td. Land paa den samme Ager, hvor andre Barrestammer kun give 200 eller 300 Tdr.; det er klart, at det ikke er ligegyldigt, hvilken af disse Adam bliver sammenlignet med. Indtil videre vil det uden Tvivl være rigtigst at benytte »Adam« paa lignende Maade som Gold thorpe Bygget: fortsætte med Forsøg i det mindre, og da lade Erfaring afgjøre, om den fortjener at dyrkes i det Store eller ej. Af andre nye Runkelroesorter, som

have været prøvede hist og her iaar, kan nævnes Hvid Pæl, Gul Flaske, Golden Tankard, Erfurter Model o. fl.

Det er foran nævnt, at Rodfrugtarealet er i kjende-Tiltagen. Men jo større dette bliver, af desto større Betydning er det, at Rodfrugtdyrkningen drives saa rationelt som muligt. Og det kan desværre ikke nægtes, at der enduu er nogle meget svage Punkter herved, som ogsaa i det forløbne Aar have været ret iøjnefaldende. Tusinder af Tdr. Land have saaledes ogsaa iaar været besaaet med Frø af saa daarlige Stammer, at der herved er tabt 50—100 Tdr. Roer pr. Td. Land, medens Besparelsen ved Indkjøbet af Frøet højt regnet har beløbet sig til 1—2 Kr. pr. Td. Land, og dette Forhold bliver dobbelt beklageligt, naar man véd, at det daarlige Frø for en væsentlig Del hidrører fra Udlandet og uhindret gaar herind, medens vore egne dygtige og stræbsomme Frøavlere — fortrinsvis mindre Jordbrugere — have det gode Frø liggende usolgt paa deres Lofter. Og ved Tanken om disse rige Beholdninger maa man endvidere beklage, at Flertallet af Roedyrkere endnu bruge en for tynd Udsæd og derved faa saa mange og store Huller i Rækkerne, at Afgrøden ogsaa af den Grund sættes ned. Ønskeligt vilde det være, om der kunde findes Midler til at faa disse værdifulde Beholdninger, der helst skulde gjøres i Penge, ud paa disse Marker, der helst skulde tildeles en tykkere Udsæd. Endelig give Vanskelighederne ved at skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft i rette Tid stadig Anledning til, at en Mængde Roemarker forsømmes saavel med Hensyn til rettidig Udtynding som senere Pleje.

Kartoffelavlen har omtrent svaret til et Middelaars, og Knoldene have ikke været stærkt angrebne af Sygdom, undtagen i Vestjylland, hvor Kartoffelsygen optraadte temmelig stærkt. Enkelte nye, produktive Sorter begynde at vinde Indgang, saasom Athene og Blaa Kæmpe. Dyrkningen vinder stadig forøget Udbredelse paa de lette Jorder, og de anvendes mere og mere til Foder. Tanken om Sti-

velsefabrikker har ogsaa iaar været stærkt oppe, men endnu har ingen havt Mod til at realisere Tanken i nævneværdig Udstrækning; det er nærmest Frygten for den fremmede, toldfrie Stivelse, der holder denne for os saa naturlige Produktion nede.

Bælgsæden lykkedes gjennemgaaende jævnt godt, men faldt meget forskjellig ud, idet den adskillige Steder ganske vist gav meget til Fyld, men modnedes vanskeligt eller tog Skade i Høsttiden. Og Boghveden havde lignende Vilkaar, idet denne dog hyppigere mislykkedes og svarede næppe til Middelhøst. Saavel Bælgsæd- som Boghvededyrkningen gaar stadig tilbage paa Grund af disse Afgrøders Upaalidelighed. For Ærters Vedkommende vilde dog Valg af bedre Sorter i mange Tilfælde kunne raade noget Bod herpaa.

Staldfodermarkerne gav i Reglen særdeles godt Udbytte. Dyrkningen af Staldfoder er i kjendelig Tiltagen. Mere og mere føles Savnet af tidligt Staldfoder, og det viser sig mere og mere, at man er blevet skuffet i sine Forventninger til den saa højt priste Sandvikke (»Vintervikke«), om man end nogle Steder er tilfreds med den. Ofte vilde dog Savnet kunne afhjælpes ved større Beholdninger af holdbare og omhyggelig opbevarede Roer, ligesom det meget var at ønske, at Lucerne — denne her i Landet endnu næsten fremmede Plante, der, naar den lykkes, uden Overdrivelse maa kaldes baade vor tidligste og værdifuldeste Grønfoderplante — maatte blive prøvet paa Smaastykker rundt om i Landet.

Den Smule Handelsplanter, der dyrkes, er de fleste Steder lykkedes godt, baade Tobak, Humle, Raps, Hør og Kommen. Der har omkring lille Bælt været nogen Tilbøjelighed til at udvide Tobaksdyrkningen noget, ligesom der ogsaa har været tænkt paa en fornyet Rapsdyrkning til Foderbrug for at undgaa at kjøbe de dyre og ofte stærkt forfalskede Rapskager. For en udvidet Hørdyrkning har der været drevet nogen Agitation; i og for sig vilde det vistnok være meget ønskeligt, om vi

kunde komme ind paa en lønnende Høravl. Men det maa ikke glemmes, at Dyrkningen her kun er den ene Side af Sagen; hvis der ikke samtidig sørges for at tilvejebringe gode Betingelser for Behandlingen og Afsætningen, vilde det være tankeløst at opagitere Dyrkningen af den Slags Afgrøder, der kun kan anvendes i et enkelt bestemt Øjemed.

Frøavlen har som sædvanlig bragt talrige Skuffelser og Tab. Denne Produktionsgren frembyder netop et godt Exempel paa, hvad Resultatet bliver af en tankeløs og uovervejet Agitation for en ny Produktionsretning. Afgrøderne have gjennemgaaende været særdeles tilfredsstillende baade med Hensyn til Mængde og Godhed. Exempler paa 1500—2000 Pd. Runkelroefrø, 1000—1400 Pd. Turnips- og Kaalrabifrø, 600—900 Pd. Gulerodfrø, 1200—1400 Pd. Agerhejre, 300—500 Pd. Engsvingel, Hundegræs og Rævehale ere ikke sjældne. De store Producenter have vel kunnet opnaa taalelige Priser. Men de talrige, især mindre Jordbrugere, der drive Frøavl paa nogle Skjæpper indtil 1 Td. Land eller 2 og heraf vente sig en klækkelig Biindtægt, ere som oftest blevne skuffede. Rajgræsfrø har saaledes maattet sælges for ned til 8 Øre (urenset), Agerhejre for 10—12, Engsvingel 15—25, Runkelroefrø ned til 10 Øre osv., naar man overhovedet har kunnet opnaa Bud derpaa, hvad langt fra altid har været Tilfældet. Særlig stor er Vanskeligheden ved Rodfrugtfrøets Afsætning. Mærkeligt er det, at den rigelige Produktion indvirker saa lidt paa Salgspriserne. Disse baade for Producenter og Forbrugere højst uheldige Forhold trænge haardt til en tilfredsstillende Ordning, der nærmest synes at maatte søges i en velorganiseret Sammenslutning mellem hele Landets Frøproducenter — lokale Sammenslutninger have kun ringe Betydning, — hvis Opgave maatte være at regulere og kontrollere Produktionen, hvorhos der samtidig maatte tages energisk fat paa Afsætningsspørgsmaalet, hvad enten saa en saadan eventuel al-

mindelig dansk Frøavlerforening selv vilde tage Afsætningen i sin Haand eller hertil benytte et Mellemled. Der har i Aarets Løb været Tanker oppe i denne Retning, og som Mellemled, hvis et saadant behøvedes, er Tanken ret naturlig falden paa »Frejr«, der unægtelig her maatte siges at have en nærliggende Opgave.

Plantesygdommg*) have i afvigte Aar, som det tildels fremgaar af det Foregaaende, optraadt meget stærkt, særlig paa Kornafgrøderne, og Tabet har været saa stort, at der turde være Grund til at tage alvorlige Foranstaltninger herimod under Overvejelse. Foruden hvad den Enkelte formaar at gjøre, maatte der da antagelig dels tænkes paa offentlige Foranstaltninger, dels muligvis søges efter gjennemførlige Former for Forsikringsforeninger mod Plantesygdomme.

Paa Planteavls-Forsøgsvæsenets Omraade har de tidligere paabegyndte Arbejder været fortsatte. Hvede- og Bygudvalget har fortsat sine Forsøg, navnlig med Bygsorter, og bl. a. gjort Gold thorpe Bygget til Gjenstand for indgaaende Prøvelse og havde som Illustration hertil udstillet et større Antal indsamlede Prøver heraf ved den aarlige Udstilling i Industriforeningen, ved hvilken Lejlighed Markfrøkontoret havde udstillet nye og interessante Krydsningsformer af forskjellige Runkelroe- og Sukkerroesorter. Direktør J. L. Jensen har utrættelig fortsat sine Forsøg til Belysning af Afsvampningsspørgsmaalet, og har iaar særlig arbejdet med »Ceres-pulver«, hvilket nye Afsvampningsmiddel for første Gang iaar er bragt i Handelen, nærmest som et Surrogat for Varmvandsmethoden, som man jo stadig trykker sig ved at anvende paa Grund af Besværlighederne derved; om end det varme Vand er mere radikalt i sine Virkninger overfor Svampesporerne, saa tyde dog de hidtidige

*) Dr. E. Rostrups aarlige Oversigter over Plantesygdomme, der tidligere fremkom her i Tidsskriftet, findes nu i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«.

Erfaringer afgjort paa, at Cerespulveret kan anvendes med stor Fordel, idet det aabenbart samtidig dræber største Parten af de paa Kornet hængende Svampesporer og fremmer Kornets Spirings- og Vækstenergi ret kjendeligt. Ved Statens Forsøgsstationer er der af nye Arbejder bl. a. paabegyndt Forsøg med forskjellig Saatid og forskjellig Saamængde af Rug. Om de nu i en Aarrække anstillede Gødningsforsøg ved Tystofte og Askov har Forsøgslederen, Statskonsulent P. Nielsen, nylig afgivet Beretning, hvorved der er føjet et nyt og værdifuldt Led til vor Viden i Gødningsspørgsmaalet. Siden Gødningsspørgsmaalet er blevet optaget ved vore faste Forsøgsstationer under P. Nielsens Ledelse, og naar de faste Forsøg ved Stationerne blive supplerede med de uundgaaelig nødvendige lokale Gødningsforsøg, som enkelte Landboforeninger iaar have foranlediget paabegyndt, kan man gjøre sig grundet Haab om efterhaanden at erbolde en Klarhed over dette vigtige Spørgsmaal, der kan overflødiggjøre de hidtil i rigt Maal importerede, for vore Forhold ofte højst tvivlsomme Resultater af tyske og andre fremmede Gødningsforsøg, ligesom det forhaabentlig ogsaa vil bidrage direkte og indirekte til at aabne Landmændenes Øjne for de grovkornede Bedragerier i Gødningshandelen, som der i det sidste Aar er fremkommet saa slaaende Exempler paa som nogensinde tidligere. Ved Landbohøjskolen ere de af afdøde Professor B. S. Jørgensen i 1860 grundlagte Gødningsforsøg difinitivt nedlagte, idet den paagjældende Mark for største Delen er solgt.

Husdyrbruget 1895.

Af Statskonsulent Axel Appel.

Naar vi se tilbage paa de Forhold og Vilkaar, under hvilke Husdyrbruget arbejdede i 1895, da bliver det os klart, at det forløbne Aar i mangt og meget lignede sin Forgjænger: 1894. Begge Aar have egentlig været at kalde frugtbare, de gave en god Høst, de vare gode Foderaar og frembød gunstige Ernæringsforhold i sin Helhed for vore Husdyr. Priserne paa kjøbt Kvægfoder have været lavere end maaske nogensinde, og dette gjælder da særlig 1895. Trods disse i høj Grad gunstige Forhold for et lønnende Husdyrhold, et godt Udbytte, maa begge de foregaaende Aar, særlig 1895, dog betegnes som tarvelige. Grunden hertil er ikke vanskelig at paapege; det er de lave Priser paa vore fornemste dyriske Exportartikler i Forbindelse med vanskelige og usikre Afsætningsforhold. Disse Forhold ere vi desværre ikke Herre over! Hvad det nye Aar vil bringe os paa disse Omraader, er ikke godt at vide. Men ét synes Tiderne fornemlig at anvise os: en Kraftudfoldelse i Retning af at producere 1ste Klasses Varer og producere disse billigst muligt, tagende alle de forskjellige Grene i Landbruget, ogsaa de vi betragte som Smaagrene, i nøje Betragtning. At vi er inde paa at følge denne Tidens Anvisning, derpaa har. forekommer det mig, det forløbne Aar afgivet umiskjendelige Vidnes-

byrd, og den vil blive fulgt, forhaabentlig med tiltagende Dygtighed og Energi, i indeværende.

Som alt nævnt have Ernæringsforholdene for vore Husdyr været gunstige i det forløbne Aar. Der var høstet godt i Sommeren 1894 — Vaarsæden fyldte dog paa adskillige Egne kun lidt —, hvorfor Beholdningerne af Vinterfoder vare rigelige, og de sloge ogsaa som Helhed rigtig godt til, skjøndt vi fik en meget stræng Vinter efter Jul. Havde man end ikke til Overflod allevegne, saa var der dog, efter en forstandig anvendt Økonomi fra Begyndelsen af, ikke Tale om nogen Knaphed, og mange Steder var der betydelige Halmbeholdninger ved Udbindingstid.

Forbruget af Kraftfoder har været omtrent som foregaaende Aar. Der er muligt brugt en Del mindre af Handelsfoderstofferne, særlig i den første Halvdel af Vinteren, men der er da til Gjengjæld fodret meget Korn op, hvoriblandt ikke saa lidt Hvede, dels paa Grund af de lave Kornpriser, dels paa Grund af at en Del af Kornet ikke var god Handelsvare.

Russisk Byg er paa visse Egne brugt i temmelig stor Udstrækning til Svin — og til Heste ogsaa en Del — men i sin Helhed har Forbruget sikkert været mindre end forrige Aar. Om dets Fordelagtighed sammenlignet med Brugen af hjemmeavlet Byg hersker der ikke saa lille Meningsforskjel.

Forbruget af Oliekager har været stort. Selv hvor man først paa Vinteren mente hovedsagentlig at kunne hjælpe sig igjennem med hjemmeavlet Sæd som Kraftfoder, fandt man dog sin Regning ved senere hen paa Vinteren at anvende en hel Del Oliekager. Af disse er Solsikkekager og Bomuldsfrøkager ubetinget de mest benyttede til Malkekvæget, de vinde mere og mere Terræn, og de have været et i Forhold til deres Indhold og Foderværdi billigt Foder. Rapskager bruges fremdeles, men kun i ringe Mængde og ikke nær i den Udstrækning som tidligere. Kontrakterne med Mejerierne

om Fodring med et vist Kvantum Rapskager annulleres ikke sjælden. Det viser sig at kunne gaa uden disse forholdsvis dyre Oliekager. Hampfrøkage finder ogsaa en Del Anvendelse, mindre dog til Malkekvæg end til Goldkøer og Ungkvæg. Lokalt anvendes der ikke saa lidt Sesamkager til Malkekvæg. Til Fedning bærer fremdeles Hørfrøkager Prisen som Nr. 1 — i og for sig — men den afløses delvis hyppig af Solsikke- og Bomuldsfrøkager, da disse Kager ere meget billigere. Til Arbejdsheste er Brugen af Solsikkekager ret omfattende og skattes hertil som et godt og billigt Foder.

Et nyt Foderstof, der allerede har formaaet at skaffe sig en Del Indgang, er det saakaldte »Melassefoder«, en Blanding af 2 Dele Melasse med $1^1/_2$ Del Klid og $^1/_2$ Del Palmemel. Det synes nu, man til en Pris af 3 Øre pr. Pd. har været godt tilfreds med dette Foderstof.

Mælkeudbyttet i Vinteren 1894—95 kan i sin Helhed betegnes som godt, og i mange Tilfælde var det endog særdeles godt. Skade kun, at Smørpriserne og særlig de dalende Svinepriser saa stærkt trykkede Indtægten af den i og for sig gode og ikke dyre Vinterproduktion af Mælk. Iøvrigt gik det forrige Vinter, som saa ofte tidligere, at Roerne slap for tidlig op; for Manges Vedkommende var det allerede forbi i Februar.

Vinteren var stræng, og Foraaret lod vente paa sig, men det kom da og med en velgjørende Vælde. I første og anden Uge af Maj var Udbindingen almindelig, og der var Overflødighed af Græs. Med Undtagelse af en Tid hen i Sommeren — Juni særlig — hvor det blev noget tørt, var Sommeren meget græsrig, og dette Forhold har været af vidtrækkende Betydning for en rigelig og billig Sommerproduktion af Mælk. Mælkeudbyttet har da ogsaa været meget tilfredsstillende, omend den tørre Periode bevirkede en Nedgang i Mælkeudbyttet, hvor man ikke havde sikret sig ved

Grønfoderafgrøder, der vanskelig lod sig arbejde op igjen, ligesom ogsaa det noget vaade Vejr i Eftersommeren hæmmede Udbyttet. Oktober Maaned gav godt Vejr, hvorfor Efteraarsgræsningen blev godt udnyttet. Men der er Grund til atter og atter at minde om, at man ikke bør tillægge dette den Værdi som Sommergræsset, thi selv om der er rigeligt af det, forslaar det ikke, hvor Talen er om »Produktion«, hverken hos Malkekøer i god Mælkeydelse eller hos det yngste af Ungkvæget: Kalvene. Her er det fornuftig Økonomi at støtte Græsningen med Kraftfoder og Hø. Dette indrømmes gjerne betragtningsmæssig, men der sejredes ofte med det i Virkeligheden, for Ungkvægets Vedkommende endog hos Opdrættere, hvor man forbauses over at gjøre Erfaringer i saa Henseende. — Kvæget blev indbundet i godt Huld.

Af Hø blev der i Sommeren 1895 høstet en stor og god Afgrøde, særlig blev Agerhøet vellykket og særdeles godt bjærget, medens Vejrforholdene vanskeliggjorde Enghøets Indbjærgning.

For Fodermarkerne vare Forholdene gunstige. Dog blev Roeafgrøderne langt fra alle Steder saa store, som ventet, særlig gjælder dette for Turnipsens Vedkommende, medens Runkelroer og Kaalrabi have givet en jævn god Høst, ja paa sine Steder et ganske fortrinligt Udbytte. I Vendsyssel er der paa en stor Gaard avlet 450 Tdr. Runkelroer paa 1 Td. Land.

Baade den delvise Staldfodring og Roedyrkningen tiltage, om end i meget forskjellig Grad i de forskjellige Egne af Landet, rettende sig efter Naturforhold og Arbejdskraft. Naar der paa visse Egne, og særlig paa større Gaarde, dyrkes et mindre Areal med Roer end tidligere, da er Grunden dertil ikke, at man er kommen til den Erkjendelse, at det ikke kan betale sig, men det skyldes Mangel paa Arbejdskraft. Folk erfare imidlertid ofte, at jo flere Roer, indenfor rimelige

Grænser selvfølgelig, de dyrke, des bedre gaar det med Pasningen. Roeafgrødernes mangesidige, gode Egenskaber: som lønnende Afgrøde, som billigt og fortrinligt Kvægfoder, som godt Led i Sædskiftet o. s. v., anerkjendes stedse af Flere, og dog skorter det endnu hos altfor Mange paa at give denne Anerkjendelse Udtryk i Handling.

At Foderafgrøderne under de givne Forhold ere de mest lønnende, derom vidnede blandt andet Kaptajn Schrolls meget oplysende Redegjørelse paa det fyenske Delegeretmøde i Efteraaret. Og naar det kniber med at skaffe Balance i Regnskabet, da gjælder det dobbelt om, at vi lægge Flid paa de Afgrøder, i hvilke vi kunne skaffe os det billigste Raamateriale til Fremstilling — igjennem og ved vort Husdyrhold — af forædlede Produkter, thi da kommer det bedst mulige Forhold imellem Produktionspris og Salgspris; at Forskjellen mellem Tilvirkningsprisen og Salgsprisen bliver størst mulig, er det, som det kommer an paa. Desværre har denne i en Aarrække været altfor lille.

For indeværende Vinters Fodring vare Udsigterne jo særdeles gode i Efteraaret. Blev end Halmen — særlig Vaarsædshalmen — en Del udvadsket af den megen Regn, der faldt i Høsttiden, saa er der jo en fortrinlig Høbeholdning, — og Roebeholdningerne ere jævnt gode de fleste Steder.

Overskudsindførslen af Handelsfoderstoffer har været noget mindre end i forrige Landbrugsaar, hvilket følgende Tal vise:

	Klid. Pd.	Oliekager. Pd.	Tilsammen. Pd.
I 1890—91.....	161,741,991	157,571,044	319,313,035
- 1891—92.....	172,680,187	121,617,256	294,297,443
- 1892—93.....	176,737,702	136,761.813	313,499.515
- 1893—94.....	222,032,873	154,839,000	376,871,873
- 1894—95.....	182,688,732	179,155,400	361,844,132

Seer man paa de to Grupper Foderstoffer: Klid og Oliekager, da viser Nedgangen i Overskudsindførslen sig alene at falde paa Klidene, idet denne omtrent beløber sig til 40 Mill. Pund, medens der for Oliekagernes Vedkommende er en Opgang i Overskudsindførslen af ca. 25 Mill. Pund. Den samlede Overskudsindførsel er ca. 15 Mill. Pd. mindre end i Landbrugsaaret 1893—94. Medtage vi imidlertid Overskudsindførslen af Korn — Byg og Rug særlig — da faa vi en samlet Overskudsindførsel af Husdyrfoder, der overgaar den fra forrige Aar. I sidste Landbrugsaar var Overskudsindførslen af Korn 831.50 Mill. Pd. mod 794.64 Mill. Pd i 1893—94 og 230.34 og 316.92 Mill. Pd. i de nærmest foregaaende Aar.

Faa vi ikke en Opgang i Flæskepriserne, vil der selvfølgelig ske en stor Indskrænkning i Kornindførslen, da denne i de senere Aar har været i høj Grad bestemt af de gode Flæskepriser og de lave Kornpriser. Handelsfoderstofferne have gjennemgaaende været billige omkring ved 1 Øre billigere pr. Pd. end forrige Aar og over 1 Øre lavere for Bomuldsfrøkager. I de æggehviderigeste Oliekager har man havt et billigt Foder, hvilket har havt en meget stor Betydning for Smørproduktionen og stillet denne saaledes, at Produktionen er bleven nogenlunde lønnende, hvor Fodring og Køer have passet sammen, og hvor de forskjellige Virksomheder indenfor Husdyrbruget, og knyttet til dette, have samarbejdet i tilstrækkelig god Overensstemmelse og Harmoni.

Smørproduktionen er ikke stegen. Overskudsudførslen er mindre, nemlig 79,995,168 Pd. mod 82,748,378 Pd. i 1893—94. Naar vi saaledes ligesom staa stille med Hensyn til vor Smørproduktion, hvad Mængden angaar, da behøve vi ikke at tage dette som Tegn paa, at vi nu er kommen til Toppunktet. Arbejdet paa Avlens Omraade: kyndigt Udvalg med Hensyntagen

til baade Mælkemængde og Mælkens Kvalitet, vil jo forhaabenlig efterhaanden kjendes, og det synes jo, som om Smørudbyttet af den givne Mælk har været godt, saavelsom Kvaliteten. Herpaa skal jeg imidlertid ikke komme nærmere ind, da Mælkeribruget vil blive behandlet udførligt anden Steds i dette Hæfte, kun dette, at Smørpriserne have været for lave. Smørproduktionen har dog med Hensyntagen til de lave Priser paa Kraftfoder arbejdet under nogenlunde tilfredsstillende Vilkaar og har, som sagt, ogsaa kunnet lønne sig, hvor man ellers har havt Tingene i Orden. Langt uheldigere falder den anden Side af den med Mælkeridriften forbundne Produktion ud, nemlig:

Svineholdet. Naar der allerede for 1894 var en kjendelig nedadgaaende Tendens i Priserne paa Flæsk, — men Forretningen: Svinefedning, dog var god — saa er denne Tendens bleven til en sørgelig, haandgribelig Virkelighed, særlig i Aarets sidste Fjerdedel. Vi ere i de sidste 3 Maaneder komne ned paa Priser, der, trods de lave Kornpriser, gjør Flæskeproduktionen urentabel, og som, hvis ikke Priserne snart hæve sig, vil og maa medføre en betydelig Indskrænkning af vort Svinehold, der var voxet sig stort. Slagterisvin have været under 20 Øre pr. Pd. lev. Vægt — et Prisfald af 30—40 pCt. fra de senere Aar. Søer ere solgte for 14 Øre Pundet. Slagelse Andelssvineslagteri har ikke i 1895 noteret Priser for levende Svin, saa en Sammenligning med 1894 her falder bort. Men tager man de jydske Andelsslagteriers Fællesnotering for slagtede Svin for 1895 — 1ste Klasses Svin — og sammenligner denne med Slagelse Andelsslagteris Notering for levende Svin af 1ste Klasse for 1894, saa stiller Priserne i Gjennemsnit sig som 32 Øre til 31 Øre; dette illustrerer ganske godt Forskjellen i Flæskepriserne i 1894 og 1895; Flæsk har efter denne Sammenstilling kun kostet 1 Øre mere pr. Pd. i 1895 end levende Svin pr. Pd. i 1894. I Juli og

August Maaneder var der Opgang i Priserne, men det varede saa kort, — og saa kom Karantænen, 1. Oktober, der dog ikke kunde umuliggjøre os i Tyskland, hvad man havde ventet, hvorfor man ved første Lejlighed etablerede det absolute — ikke uventede — Forbud af 16. Decbr., hvorved vi ere udelukkede fra det tyske Marked ikke alene med vore store Svin, men ogsaa med Affaldsprodukter fra Produktionen af Slagterisvin, og denne Udelukkelse har saaledes hæmmet og trykket vor Svineproduktion i sin Helhed.

Overskudsudførslen af Svineavlsprodukter har ingensinde været større end i sidste Landhrugsaar. Et Blik paa Tallene — fra før Svinepesten — vil vise dette:

	Levende Svin: Stkr.	Flæsk og Skinker: Mill. Pd.
1886—87.....	249,132	28.00
1887—88.....	60,377	59.80
1888—89.....	21,536	65.40
1889—90.....	64,737	58.60
1890—91.....	196,087	56.40
1891—92.....	199,731	71.40
1892—93.....	53,992	76,50
1893—94.....	82,632	85.09
1893—95.....	173,216	99.43

Overskudsudførslen af levende Svin er saaledes tiltaget overordentlig meget, den er mere end dobbelt saa stor som ifjor. I Overskudsudførslen af Flæsk og Skinker er der en Fremgang af 14.34 Mill. Pd. eller nøjagtig 14,338,814 Pd. Regnes de 90,584 Svin, der ere overskuds udførte flere end ifjor, til 120 Pd. Flæsk Stykket, giver dette 10,870,080 Pd., som lagt til de 14,338,814 Pd. giver en Meroverskudsudførsel af 25,208,894 Pd.

Beregne vi Overskudsudførslen af Svineavlsprodukter i salgbart Flæsk, faa vi følgende Tal fra de sidste 9 Aar: Aaret før — og Aarene efter Svinepesten:

	Af levende Svin: (1 Svin = 120 Pd.) Mill. Pd.	Af slagtede Svin: (Flæsk og Skinker) Mill. Pd.	Tilsammen: Mill. Pd.
1886—87.....	29.90	28.00	57.90
1887—88.....	7.20	59.80	67.00
1888—89.....	2.50	65 40	67.90
1889—90.....	7.80	58.60	66.40
1890—91.....	23.50	56.40	79.90
1891—92.....	24.00	71.40	95.40
1892—93.....	6.50	76.50	83.00
1893—94.....	9.90	85.10	95.00
1894—95.....	20.80	99.43	120.23

Den var saaledes mere end dobbelt saa stor som Overskudsudførslen i Aaret før Svinepesten.

Stillingen paa Svineholdets Omraade er unægtelig meget kritisk, særlig for de store, fede Svin, af hvilke vi jo altid faa en Del, i hvert Tilfælde som Søer. Ved Landhusholdningsselskabets Initiativ blev der strax efter Forbudets Ikrafttræden gjort Skridt til at faa undersøgt, hvorledes en eventuel Afsætning af store, fede Svin til Midtenglands Fabriksbyer vilde stille sig. Det er imidlertid klart, at Bestræbelserne nu i højere Grad end hidtil maa gaa ud paa at producere Slagterisvin af rette Slags, og for at skaffe nogenlunde Balance i Regnskabet ved de lave Priser søge at producere saa billigt som muligt. Jeg skal paa dette Sted atter minde om Roerne, som et fortrinligt og billigt Svinefoder, der meget langt fra have havt Anvendelse som saadant i den Udstrækning, de fortjene. Ogsaa af den Grund bør Roearealet udvides. Og man bør næppe igjen fortrøste sig til og slaa sig paa »Avnerne«.

Pattegrise have været billige. I Aarets sidste Maaned have de næsten været usælgelige, og de ere ogsaa i visse Tilfælde forærede bort! Priserne have varieret fra 11 til 2 Kr. pr. Stk.; den meste Tid har Prisen været omkring 5 Kr. De højeste Priser faldt paa de første 2—3 Maaneder af Aaret, de laveste paa December.

Skjøndt Afsætningsforholdene for levende Kvæg ingenlunde ere bedrede, saa have Kvægpriserne — under Slagtetvangen — dog været nogenlunde gode. England er fremdeles lukket for vort levende Kvæg, og der er næppe Grund til at vente, at vi dér faa aabnet, thi Kjødpriserne i England ere ikke høje. Vort Forhold til det tyske Marked paa Kvæghandelens Omraade er jo i Aarets Løb ændret derhen, at Slagtetvangen fra 1. Oktober 1895 er bleven afløst af en 10 Dages Karantæne. Dette har medført Oprettelsen af en Mængde Karantæneanstalter i en Række Byer som: Hamburg, Altona, Rostock, Lübeck, Kiel, Tønning, Flensborg og Aabenraa. Hvordan Forholdene med Hensyn til det tyske Markeds Aftagen af vort Kvæg vil udvikle sig, er ikke godt at sige og kan vel endnu næppe overses. Uagtet Karantænen paabyrder en Udgift yderligere paa henved 20 Kr. pr. Høved, har dette Faktum dog ikke bevirket synderlig Nedgang i Priserne, mindre end man skulde have ventet. Tyskernes Forhaabninger om en Prisstigning efter Karantænens Indførelse — og deres deraf følgende Tilbageholdelse af en stor Del Kvæg til efter 1. Oktober — bleve slemt skuffede. De overfyldte netop derved Markedet. Efter udstaaet Karantæne er Markedet jo frit. Hvad det kan udvikle sig til, særlig om vi som tidligere kunne trække de fremmede Handelsmænd op til vore Markeder, Kjøbenhavns Marked og, blandt jydske, eventuelt et stort Marked i Esbjerg, det véd man ikke.

At Karantænens Formaal mindre er at beskytte Tyskland mod smitsomme Sygdomme fra Danmark, hvor ingen af de frygtede Sygdomme findes, end at stille os ugunstigst muligt i Konkurrencen, derom ere Alle sikkert i deres Hjærter overbeviste, selv endog de mest yderliggaaende tyske Agrarer. Tværtimod at yde Tyskland nogen Garanti frembyder den for os, bortset fra de økonomiske Udgifter, den foraarsager, ikke ringe Fare, og muligvis ogsaa den, at den for Kvægets som for

Svinenes Vedkommende kun skal danne Overgangen til et absolut Forbud. Dog tror jeg, man lader det blive ved Svinene, i hvert Tilfælde foreløbig.

Blandt Levekvæget er det, som i de senere Aar, Kælvekøerne, der have betinget de bedste Priser. Gode fyenske Køer have paa Odense Marked i afvigte Efteraar kostet fra 210—270 Kr. Stk., omtrent som i Efteraaret 1894. I Marts Maaned, i hvilken de vare billigst, kostede de fra 180—220 Kr. Stk. Gode jydske Kælvekøer fra 20—50 Kr. mindre pr. Stk. Det magre Kvæg til Fedning var i Forhold til Priserne paa Fedekvæg forholdsvis dyrt i Efteraaret, og Stillingen bliver jo ikke bedre ved de nuværende Indskrænkninger.

Udtalelserne om Fedningens Resultat lyde højst forskjellige. I sin Helhed maa det dog vist kunne siges, at Fedningen har betalt sig nogenlunde godt, og da særlig først paa Vinteren. Første Hold gik det godt med. Gode Varer gik da op til 25—26 Øre pr. Pd. lev. Vægt (Kvier og Stude), men siden gik Priserne jo nedad. Der er dog adskillige Federe, der have tjent godt ved Græsfedning senere hen paa Sommeren, ja indtil 100 Kr. pr. Stk. for et 3 Maaneders Sommerhold. Men Fortjenesten beror jo her saa meget paa de personlige og de lokale Forhold vedrørende særligt Kjøb og Salg. En større Feder fra Kjøbenhavnsegnen skriver: »Med Fedning af Køer har det gaaet nogenlunde. De have kunnet sælges til 25 à 26 Øre pr. Pd. lev. Vægt. De, som ere fedede i Vinterens Løb, have intet Overskud givet, men de have dog kunnet betale Foderet, naar de vare fornuftig indkjøbte. De i Foraaret indkjøbte, som ere blevne græssede og tagne tidlig paa Stald, have givet ganske gode Græspenge (60 Kr. pr. Stk.) foruden at de have betalt Foderet de $2^1/_2$ Maaned, de ere fodrede paa Stald.« Samme Feder omtaler endvidere, at Fedningen af Malkekvægsbesætninger nu snart er en lidet lønnende Forretning, de gode Lødekøer ere i

meget høj Pris, og Mælkeudbyttet af en sammenkjøbt Besætning er langt ringere, end det tidligere har været. Selv en tilsyneladende god 1ste Kl.s Malkeko skuffer ofte. Som hæmmende for Fedningen nævnes endvidere de i høj Grad usikre Afsætningsforhold til Tyskland. Paa en større Gaard i Østjylland, hvor Kvægfedning drives rationelt og der føres Regnskab, har Aaret bragt et Tab af $11^1/_3$ Kr. pr. Stk. staldfedet Kvæg, naar Korn og Handelsfoderstoffer regnes til gangbar Pris og Roerne (Kaalrabi) til 80 Øre Tønden. Et Hold paa 26 Stkr., der afgik i December—Januar, gav et Overskud af 17.74 Kr. pr. Stk. Et andet Hold (30 Stkr.) med Afgang i April—Maj gav et Tab af 19.31 Kr. pr. Stk., og et tredie Hold (30 Stkr.) med Afgang i Juni gav et Tab af 28.53 Kr. pr. Stk.

Noteringen paa Kjøbenhavns Kvægtorv har ifølge Handelsberetninger i »Ugeskrift for Landmænd« for Landbrugsaaret 1894—95 været i Gjennemsnit for 1ste Kl.s Varer pr. 100 Pd. slagtet Vægt 50.64 Kr. mod 47.60 Kr. ifjor, altsaa 3 Øre højere pr. Pd. Sammenligne vi derimod Gjennemsnitsprisen i Kalenderaaret, da er denne kun 1.30 Øre højere i 1895 end i 1894, og der er den Forskjel, at i 1894 vare Priserne opadgaaende, højst sidst paa Aaret, medens det omvendte har været Tilfældet i 1895. For 1ste Kl.s Varer faldt højeste maanedlige Gjennemsnitspris paa Aarets 3 første Maaneder med 52 Øre Pd., laveste paa Maj—Juni med 48. Regne vi med Landbrugsaaret, faa vi højeste maanedlige Gjennemsnitspris for November 1894 med 54 Øre.

Paa Hamburgs Kvægmarked har Gjennemsnitsprisen, ligeledes efter Handelsberetningerne i »Ugeskrift for Landmænd«, for 1ste Kl.s Varer i 100 Pd. slagtet Vægt været 57.20 Kr. mod 54.50 Kr. ifjor, for daarligste Kvalitet 34.96 Kr. mod 31.60 Kr. ifjor. Den maanedlige Gjennemsnitspris for 1ste Kl.s Kjød svinger efter Beretningerne kun fra 58.80 Kr. i December 1894 til

55.87 Kr. i Juni 1895, altsaa kun 3 Kr. Ifjor var Forskjellen omtrent 7 Kr. Beregningen gjælder Landbrugsaarene.

Udførslen af levende Kvæg har været betydelig større end forrige Aar. Overskudsudførslen af Hornkvæg (»Oxer og Køer«) har i 1894—95 været 119,254 Stkr. (Indførslen var kun 222 Stkr.) mod 100,396 Stkr. i 1893—94, altsaa omtrent 19,000 Stkr. større.

Af Kalve har Overskudsudførslen været 2085 Stkr. mod 1682 Stkr. i 1893—94. Der er kun indført 6 Stkr. Forrige Aar beløb Indførslen sig til en — 1 — Kalv.

Kjødexporten er taget meget af. Vi have kun havt en Overskudsudførsel af Kjød, Pølser etc. af 5,215,751 Pd. mod 9,471,623 i forrige Aar. Kjødpriserne i England ere for lave, og i Tyskland møde vi den høje Told.

Af Faar er der udført 8159 Stkr. mod 5746 Stkr. forrige Aar, der paa 20 Stkr. nær falde paa Oktober Kvartal 1894 og Juli Kvartal 1895, henholdsvis med 4124 og 4015 Stkr. Der er kun indført 16 Stkr. Priserne paa Faar vare i Efteraaret gode. Gode Faar og Beder til Export til Frankrig betaltes med 24—25 Øre pr. Pd. levende Vægt. De exporterede Faar ere saa godt som udelukkende gaaet til Frankrig.

Overskudsudførslen af Æg er ikke bleven større i det forløbne Aar, tværtimod! Den var 6,685,904 Snese mod 6,825,356 Snese i 1893—94.

Kvægavlen. Blandt de Spørgsmaal, der særlig staa paa Dagsordenen, og som i det forløbne Aar have tiltrukket sig fortjent Opmærksomhed, skal jeg først nævne Undersøgelse af de enkelte Køers Mælk med Hensyn til Fedtindhold. — Erkjendelsen af,

at det i Landbruget bliver mere og mere nødvendigt — og ikke mindst hvad Kvægholdet angaar — at kjende, hvad man arbejder med og i, naar man skal kunne vente at klare sig i de vanskelige Tider, vi have, vaagner stadig hos Flere. — De »ubekjendte Størrelser« i Landbruget bør reduceres saa meget, som gjørligt. — At man nu begynder at tage fat paa at klare sig, hvorledes de enkelte Køer i vore Besætninger stille sig baade med Hensyn til Mælkemængde og Fedtindhold (Smørmængde), og paa Grundlag af en slig Klargjøring tager sine Forholdsregler, er jo netop et Udslag af den nævnte Erkjendelses Tilstedeværelse. I min Beretning ifjor omtalte jeg det omfattende Arbejde, som Forsøgslaboratoriet har i Gang paa dette Omraade trindt om i Landet, et Arbejde, der jo særlig tager Sigte paa at belyse Nedarvingen af Evnen til at give fed eller mager Mælk. Jeg omtalte tillige Foreningen af jydske Landboforeningers Bestræbelser for at udnytte i Avlens Tjenester de Resultater, som Forsøgslaboratoriet ved sine Undersøgelser af de enkelte Køers Mælk kommer til og stiller Foreningen til Raadighed. Disse Virksomheder fortsættes selvfølgelig. Ogsaa andre Institutioner have sat sig i Bevægelse for at optage dette vigtige Spørgsmaal.

Forbundet af sjællandske m. fl. Kvægavlsforeninger har i 1895 anvendt et Beløb af 350 Kr. til Fremme af systematisk Undersøgelse af Mælkefedmen hos Køer indenfor Stiftets Kvægavlsforeninger, nemlig 50 Kr. pr. Amt og 50 Kr. til Mejeribestyrer L. Hansen, Kildebrønde, som Anerkjendelse for hans Arbejde paa dette Omraade. — Der foretoges en systematisk Undersøgelse af en Tyreholdsforening, hvis Bestyrelse er interesseret i Spørgsmaalet, efter bestemte Regler og under Tilsyn fra Amtets Kvægavlsforenings Konsulent.

Exempelvis skal jeg ogsaa nævne, at i Frederiksborg Amts Kvægavlsforening bliver hver 14. Dag Mælken af 400 af Amtets bedre Tillægsdyr undersøgte med Hensyn til Fedtindhold. Køerne ere udtagne af

Amtets Kvægavlskonsulent. — Bestræbelserne for at klare sig Stillingen med Hensyn til dette Spørgsmaal se vi saaledes forme sig paa forskjellige Maader, og jeg skal endnu nævne Exempel paa en Form, der uden Tvivl er god.

I det sydlige Jylland — Askov-Egnen — dannede sig ifjor Foraar eller Vinter en Forening af Opdrættere med det Formaal, at skaffe fyldigst mulige Oplysninger tilveje om de enkelte Køer i de vedkommende Besætninger, saavel med Hensyn til Mælkens Mængde og Godhed som og til Spørgsmaalet om, hvorledes de enkelte Køer betalte deres Foder, altsaa Regnskabsføring. Foreningen omfatter 13 Medlemmer med 320 Køer. Den har antaget en Assistent til sin udelukkende Disposition. Assistentens Arbejde er: Kontrollering af Prøvemalkning, Udtagning af Mælkeprøver, Fedtbestemmelse af Prøverne paa et Gerbersk Apparat, samt Regnskabsføring paa dertil indrettede Skemaer, ikke alene over Mælkeudbytte og Fedtindhold, men ogsaa over Fodring, samt Opgjørelse og Sammenstilling af hele dette paa denne Maade indvundne Materiale. Mælken af den enkelte Ko kan her blive undersøgt hver 14. Dag, og hele Bekostningen beløber sig til 2 à $2^1/_2$ Kr. aarlig pr. Ko. Det forekommer mig, at man her har grebet Sagen praktisk an. — Undersøgelsen foregaar tilstrækkelig hyppig af en uvillig og øvet Mand, saa den bliver nøjagtig og paalidelig, og hvad der maa lægges megen stor Vægt paa: man faar Regnskabsføringen med, det samlede Materiale til Bedømmelse af de enkelte Køers, og Besætningens Rentabilitet bliver gjort op til Belæring og fremtidig Retleder. — At denne Forening vil faa Efterlignere, da den anviste Vej for Øjemedets Opnaaelse er god og praktisk gjennemførlig, derom er der næppe Tvivl, og saadanne ere allerede under Opsejling.

Sagen har to Sider! Den ene er Klargjøringen af Stillingen, som den er, og paa Grundlag af denne at udskyde de »urentable« Dyr og holde sig til de »ren-

table«, og den har overmaade stor og øjeblikkelig økonomisk Betydning. Den anden Side er Arbejdet paa at udvikle Stammer med en fedtrig Mælk, hvilket vil kunne faa en fremtidig Betydning af forhaabentlig stor Rækkevidde. — Sagen er i god Fremvæxt, og den er det værd.

Saavidt som en fortrinlig udført Malkning er af indgribende Betydning overfor vore Køers Mælkeudbytte, skal det nævnes som en priselig Foranstaltning, at adskillige Landboforeninger i Aarets Løb have ladet afholde Præmiemalkninger for Drenge, baade paa Øerne og i Jylland. En brugbar Malkemaskine lader vente paa sig, kvindelig Kraft til Malkearbejdet bliver sparsom, derfor er det af Vigtighed, at der opdrages en Stab af dygtige mandlige Kræfter i dette Øjemed.

Hvad hele Kvægavlsforenings-Sagen angaar, da har det forløbne Aar for denne været temmelig roligt. I de fleste Foreninger er Arbejdet fortsat og i mange paa en dygtig og god Maade. En Del ere afgaaede ved Døden, men der er ogsaa oprettede nye, og vi maa haabe paa et solidt Grundlag. I hvert Tilfælde har Nyhedens Interesse ikke længe været et Hovedmoment. Hvor man ikke ret har fattet Sagens Kjærne, hvor man har havt for simple Tyre eller rigeligt med Uheld, der har man i Jylland efter de 5 Aars Forløb frigjort sig. Det maatte man være forberedt paa! De ikke godt funderede Foreninger maatte gaa bort, saa saare der kom Prøvelsens Tider. At vente havde man ikke Tid til, at forberede en grundig Fremgang havde man ikke Raad til og ikke Syn for. — Dog Institutionen har viist sin berettigede og gavnlige Tilstedeværelse, den vil ogsaa hævde den fremtidig, og der ligger meget Arbejde til den.

De solide Kvægavlsforeninger, og navnlig de, der arbejde med godt Materiale, bør imidlertid snart røre lidt paa sig, de bør drage sig Forholdene til Nytte og tage Fedtbestemmelsen og Stambogsføringen op. Dette er

gjennemførligt, og det vil vise sig økonomisk. Saavist som vi haabe, at der maa være en Fremskridtets Tid i Vente paa Kvægavlens Omraade, saa vil der mere og mere blive spurgt om Avlsdyr, hvis Familieforhold ere gode, og som man virkelig kjender noget til. Stambogsføringen maa og vil bane sig Vej. Der er al Anledning til, at ikke blot den større private Opdrætter tager fat, men ogsaa de mindre og smaa Opdrættere — i Foreninger — under Landboforeninger eller under Kvægavlsforeningernes Fællesledelser eller under endnu mindre Former. Lad os ikke vedblive at »tale« om Stambogsføringens Betydning og saa dog vedblivende i Praxis negligere den og stadig møde med »blanke« Stamtavler, saasnart Talen er om Hundyrenes Afstamning.

De Vanskeligheder, som Kvægavlsforeningerne have at kjæmpe med, er de samme som omtalt ifjor. For Jyllands Vedkommende er det ret vanskeligt at faa gode Foderværter til Tyrene, hvilket spiller en saa overordentlig stor Rolle for hele Resultatet af Foreningens Virksomhed. En Hemsko er ogsaa den tvungne aarlige Dyrlægeundersøgelse af Foreningernes kaarede Køer, og det vilde absolut være heldigt for Kvægavlsforeningernes Trivsel, om denne kunde tages bort. Kvægavlsforeningerne som saadanne magte ikke ved Siden af deres Hovedopgave: Avlens Forbedring, at optage Kampen mod Tuberkulosen paa en blot nogenlunde tilfredsstillende Maade. At Andelsmejerierne overtage denne Køernes Undersøgelse ved Dyrlæge vil være gavnligt, baade for Kvægavlsforeningers Skyld og med Hensyn til Tuberkulosens Bekæmpelse, idet Mejerierne kunne faa alle Køerne med, Foreningerne kun de »kaarede«.

Der er jo al mulig Grund for Kvægavlsforeningerne til at søge deres Tyre paa Steder, hvorfra der ikke alene vil kunne leveres dem gode Individer, men Individer, som paa Grund af deres Afstamning give grundet Haab om at kunne nedarve gode Egenskaber, som man søger fremmet i Kvægbestanden. Der klages

med Rette over, at det gjør Foreningerne ikke nær altid, og det er Grunden til, at de intet udrette. Dette kan i og for sig være rigtigt nok, men der er en anden Ting, som i denne Sammenhæng maa erindres, den nemlig, at de Steder, hvorfra der kan hentes Avlsdyr, som de omtalte, de ere endnu i sin Helhed sparsomme i Tal, og maaske særlig for Jyllands Vedkommende. At skabe fortrinlige Brændpunkter for Avl af solidt Malkekvæg, derpaa bør Fremtidens Arbejde paa Avlens Omraade ikke mindst gaa ud. Ogsaa i denne Henseende kan der skabes noget indenfor Kvægavlsforeningernes Rammer.

En meget betydningsfuld Faktor i Arbejdet paa Kvægavlens og Kvægbrugets Fremgang er Præmiering af hele Kvæghold. En saadan fremhjælper Kjendskabet til de gode Besætninger og Stammer, et Kjendskab grundet paa indgaaende Undersøgelse, den fremmer og paaskynder Arbejdet til disses Videreudvikling til Gavn ikke alene for Vedkommende, som konkurrerer, men for Kvægavlen i sin Helhed. Baade paa Fyen og og Lolland-Falster ere slige Præmieringer med en toaarig Konkurrenceperiode iværksatte, og fra Foraaret 1896 begynder en toaarig Konkurrence mellem Mælkeribesætninger af jydsk Race under Randers Amts Husholdningsselskab, med den fynske som Forbillede, og her vil saaledes ogsaa, under Kontrol, blive foretaget Undersøgelser af de enkelte Køers Mælk med Hensyn til deres Fedtindhold. Foruden at man ved en slig Konkurrence, som omtalt, faar udpeget de bedste Stammer, hvilket særlig for Fyens Vedkommende maa tillægges stor Betydning, saa fremmer Foranstaltningen Indførelsen af formaalstjenlig Regnskabsføring og giver Impulser til rationelle Princippers Indførelse i Avlen i det Hele taget, og denne Side af Sagen er ogsaa væsentlig.

Priserne paa gode Avlsdyr ere i Grunden langt fra at være smaa. Naar Foreningerne kunne faa virkelig gode Dyr, ville de ogsaa godt betale. Som ifjor

er det særlig Fynboerne, der gjøre sig bemærkede ved at sælge Tyre til høje Priser, de sælge forholdsvis de fleste og de dyreste. Efter Meddelelse i »Jydsk Husdyravl» er der i 1895 for 20 Tyre af rød dansk Race opnaaet en Gjennemsnitspris af 750 Kr. (iberegnet Vilkaarspenge), samme Pris som Gjennemsnittet af 11 i Fjor. Priserne for de enkelte Individer varierede fra 1500 Kr. (solgt fra Forpagter Kattrup, Hellerup) til 300 Kr. For 18 Tyre af jydsk Race har Gjennemsnitsprisen været 400 Kr. imod 450 Kr. ifjor, men herimellem er flere Tyre paa kun 1 Aar. Højeste Pris var 625 Kr., laveste 240 Kr. Der kan godt være opnaaet højere Priser for enkelte Dyr end de her efter »Jydsk Husdyravl« anførte; saaledes vides, at der fra S. Elkjær er solgt 2 Tyre til henholdsvis 800 og 1000 Kroner Stykket, og der er ialt fra denne Stamme sidste Aar solgt 15 Tyre i Alder $^3/_4$ til 3 Aar, Flertallet $1^1/_2$ til $1^3/_4$ Aar, for en Gjennemsnitspris af 512 Kr. pr. Stk. Foruden den efter »Jydsk Husdyravl« nævnte røde Tyr til 1500 Kr. har jeg bragt i Erfaring, at denne Pris er betalt for en fyensk Tyr til, at der er betalt 1000 Kr. kontant for en 11 Mdr. gammel Tyrkalv samt 1000 Kr. paa Vilkaar. — Fynboerne have i det forløbne Aar udvidet deres Marked til Finland, idet Dyrlæge S. P. Andersen dér har afsat 28 Stkr. fyensk Kvæg, Kvier og Køer, der alle havde bestaaet Tuberkulinprøven, og de betingede gode Priser, og fra Jylland er der gaaet enkelte Tillægsdyr (Tyre) af jydsk Race til Rusland.

Om Dyrskuerne har der i 1895, som i de senere Aar, i sin Helhed samlet sig stor Interesse. Præmiebeløbet til Stats-Tyrskuerne var blevet en Del forhøjet, noget der for adskillige Amter ogsaa tiltrængtes i ikke ringe Grad.

Den 12., 13. og 14. Juli afholdt Foreningen af jydske Landboforeninger i Vejle sit 2. Skue for unge Tillægsdyr. Med Udstillingen var forbunden Afholdelsen af en Række Foredrag, dels over selve Ud-

stillingens forskjellige Afdelinger, dels over et saa aktuelt Æmne som »Tuberkulosens Bekæmpelse«. Skjøndt det ved de to hidtil afholdte Skuer for unge Dyr ikke har været muligt for Kvægets Vedkommende at samle »Blomsten« af Jyllands unge Tillægsdyr, saa have disse Skuer som Vandreskuer dog deres store Betydning, særlig for den vedkommende Egn, i hvilken Skuet afholdes.

Umiddelbart efter Vejle-Skuet afholdt de samvirkende sjællandske Landboforeninger et stort og vellykket Fællesdyrskue i Roskilde samtidig med Afholdelsen af Statshingste- og Tyreskuet i 1. Distrikt. Vi notere, at Fællesskuet for første Gang ogsaa omfattede Ungkvægsamlinger, dels fra private Kvægholdere, dels udstillede fra Tyreholdsforeninger under Forbundet af sjællandske m. fl. Kvægalvlsforeninger. For sidste Afdeling var der udsat et Præmiebeløb af 700 Kr., et anseligt Beløb, hvoraf Forbundet tilskjød de 500 Kr. og de samvirkende Landboforeninger de 200 Kr. Tyreskueforeningerne vare ikke talrige, men godt repræsenterede, og de 8 fremstillede Samlinger udgjorde en interessant og lærerig Afdeling. Ogsaa ved Randers Amts Husholdningsselskabs Dyrskue i afvigte Sommer var der givet Plads for Samlinger af Ungkvæg fra Kvægavlsforeninger; der var kun mødt 3 Samlinger, en lille, men vellykket Repræsentation, og slige Foranstaltninger ville jo kun bidrage til at styrke Kvægavlsforeningssagen og forlene denne med yderligere Interesse.

Der er i denne Sammenhæng god Grund til at nævne, at Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Koldingkredsen i September Maaned lod afholde et vellykket Dyrskue for Samlinger af ældre og unge Dyr, faldne efter Tyre, tilhørende Kvægavlsforeninger indenfor Kredsen, altsaa en Konkurrence mellem de forskjellige Foreninger, en Mønstring af hvad Foreningerne havde præsteret. — Der var mødt 17 Samlinger à 8 Stkr., 6 Samlinger i Alder 3—6 Aar og 11 Samlinger i Alder

$1^1/_2$—3 Aar, og der uddeltes et Præmiebeløb af ialt 650 Kr., som Fællesledelsen under en økonomisk og forstandig Ledelse havde opsparet i Aarenes Løb. Skuet vidnede godt for Kvægavlsforeningernes Nyttevirkning, og det vil utvivlsomt bidrage væsentlig til, at man med Udholdenhed og Dygtighed fortsætter ad den indslaaede Vej indenfor de givne Rammer.

Et vellykket nordslesvigsk Fælleslandbomøde, det 5. i Rækken, afholdtes i Haderslev i Dagene 3. til 4. Juli. Det var besøgt af adskillige Fagmænd her fra Kongeriget, for hvilke det med Mødet forbundne Dyrskue frembød megen Interesse.

Paa Svineavlens Omraade har det forløbne Aar frembudt adskilligt af Betydning og Interesse. Jeg omtalte i min Oversigt ifjor, at man paatænkte Oprettelsen af Svineavlscentre her hjemme, ved hvilke vi kunde skaffe os de Avlsdyr, der tiltrængtes for at kunne producere en Brugsvare, et Slagterisvin af den Slags, som just det engelske Marked kræver. Denne Tanke om Oprettelsen af Svineavlscentre er bleven virkeliggjort i 1895. Begyndelsen er gjort ved Oprettelsen af 4 Centre for Avl af Yorkshire-Svin af den Type, som efter Erfaringen har viist sig som den for Øjemedet mest heldige; disse 4 Centre ere alle paa Sjælland. Det var nemlig de samvirkende sjællandske Landboforeninger, der rejste Sagen og ansøgte om Tilladelse til at indføre Avlsdyr af Svin fra England, hvilken ogsaa blev tilstaaet dem under Iagttagelse af en Række Forsigtighedsforanstaltninger og under Paatagelse af en ret omfattende Kontrol med de oprettede Centre. Det er iøvrigt Meningen, at Adgangen til at erholde Avlsdyr fra disse Centre skal staa aaben for Opdrættere fra hele Landet og at expedere Begjæringerne i den Orden, de maatte indkomme. Der er indført 7 Orner og 17 Svin af de bedste engelske Stammer.

Hermed er en væsentlig Side af Sagen godt paabegyndt. Der bliver nu en Opgave desuden, paa

hvis Løsning der alt er begyndt i Frederiksborg Amt, nemlig at søge oprettet Centre for Ren-Avl af »Svin af Landrace«, forsaavidt der endnu kan være Tale om saadanne. Det er den anden Side, og den burde muligvis være ligesaa vigtig — og maaske ogsaa ligesaa vanskelig. Dette bør dog ikke afskrække os fra at tage fat, og baade Landmændenes Ord og Handling i det forløbne Aar have ogsaa paa forskjellige Maader tilkjendegivet, at man ønsker at gjøre noget alvorligt for at bringe vor Svineavl ind under mere rationelle Principers Indflydelse og bedre Former end den i en Aarrække har befundet sig. Thi Forholdene have forandret sig, der stilles andre Krav end tidligere, der stilles bestemte Krav om en bestemt Vare og særlig nu, hvor England er vor eneste Kunde; det gaar paa Svineavlens Omraade i vor Tid slet ikke saa let som »Fod i Hose«, det mærker Folk godt. Og naar vi ere oppe paa en Overskudsudførsel af 120 Mill. Pd. Flæsk aarlig, saa spiller selv en lille Forbedring i Kvaliteten og en dermed følgende lille Prisstigning pr. Pd. en meget væsentlig Rolle i økonomisk Henseende. Derfor bør vi af al Magt arbejde for en stor Forbedring i vort Flæsks Kvalitet! Foruden de nu nævnte, om jeg saa maa sige extraordinære, Foranstaltninger til Svineavlens Fremme, er der som sædvanlig fra vore gode Stammer og Svinebesætninger bleven spredt en Del gode Tillægsdyr — særlig Orner — ud omkring i Landet, hvilket selvfølgelig har sin store Betydning. — Ved Fællesskuet i Vejle var der en smuk Svineudstilling — og under Skuet blev der solgt adskillige Avlsdyr. Exempelvis skal jeg nævne, at fra det velrenomerede og velkjendte Brændpunkt for Avl af Yorkshiresvin, Dortheasminde ved Uldum, solgtes 5 Ornegrise til en Pris af 100 Kr. Stykket.

Hvad Faareavlen angaar, da er der ikke paa dens Omraade noget særlig at bemærke. Den spiller jo en forholdsvis lille Rolle indenfor vor Husdyravl, og

denne Rolle bliver paa mange Egne mindre og mindre, medens den synes at voxe sig større paa andre, hvad ogsaa Statistiken viser er Tilfældet for Jyllands Vedkommende. Og der var muligvis Grund til paa sine Steder at lade Faareavlen faa en nok saa stor Plads indenfor Bedriften, Priserne paa Faar have jo i Forhold til Prisen paa anden dyrisk Produktion slet ikke været smaa, tværtimod! Et er imidlertid sikkert, og det er dette, at selv med den lille Rolle, som Faareholdet spiller, er der slet ingen Grund til at negligere Faarene i den Grad, som Tilfældet er mange Steder. Og jeg vil gjentage, hvad jeg tidligere i en Aarsoversigt har udtalt, at Lønnen for indførte Forbedringer turde paa selve Avlens og Plejens Omraade komme hurtig for Faarets Vedkommende. Hvad kan en god Vædder af en ren Stamme ikke her udrette? De, der have prøvet at anskaffe sig gode Væddere fra saadanne Steder, de vide det, men det er for faa endnu. Ganske vist have vi ikke mange gode Faare-Stammer at ty hen til, men vi have dog nogle, der fortjene at nyttes bedre end Tilfældet er; jeg skal blot her som Exempel nævne Enggaarden ved Aalborg og Næsgaard paa Falster for Oxfordshiredown-Faarets Vedkommende. Og vi have ikke saa faa gode Faarebesætninger — jeg vil ikke sige Stammer — hvorfra der kan hentes Tillægsdyr, der ville kunne gjøre megen Gavn ude i den almindelige Avl.

At det godt kan betale sig at lægge sig efter at holde gode Faar, derom er Enggaardens Faarehold et Vidnesbyrd blandt andre. David Larsen har efter Meddelelse til »Jydsk Husdyravl« i 1895 solgt 19 Tillægsdyr (Lam), hvilke have indbragt mellem 1700 og 1800 Kr. kontant; det er en kjøn Indtægt af et Faarehold paa 10—12 Moderfaar og paa en Ejendom af 50 Tdr. Lands Størrelse.

Hos vore Husdyr har Sundhedstilstanden i det forløbne Aar gjennemgaaende været meget god. De sædvanlige Plager: Kastning og Kalvedødelighed have ikke været slemme. Iøvrigt ere Forholdene med Hensyn til disse Sygdommes Forekomst, Optræden og Hærgen meget forskjellige paa de forskjellige Egne og indenfor de enkelte Besætninger. Imod Kalvedødeligheden er det et stedse mere anvendt og godt Middel, at lade Kalven patte Moderen i nogle Dage. En strængt gjennemført Renlighed ved Kalvens Fødsel, dennes øjeblikkelige Fjernelse fra Kostalden og omhyggelige Pasning ved en Mand, der ikke kommer i Berøring med Kostalden, samt Opamning med kogt Mælk kan ogsaa medføre særdeles gunstigt Resultat. Det drejer sig altaa i dette Tilfælde om at undgaa, at Kalven smittes af et i Kostaldene værende — formentligt specifikt Smittestof — en Bakterie? Kan dette undgaaes, da lever Kalven. Derpaa haves flere Exempler! — Tjæring af Navlestrængen med almindelig Kultjære er ogsaa med Held anvendt!

Fra enkelte Egne meldes der om usædvanlig mange Overløbere blandt Køerne. Grunden dertil kan man ikke angive.

Blandt Svinene har der i forskjellige Egne af Landet vist sig en Lungelidelse, der har foraarsaget ret betydelige Tab i enkelte Besætninger. Af Rødsyge har der været talrige Tilfælde. At Tuberkulosen blandt Kvæg og Svin er meget udbredt, er en sørgelig Kjendsgjerning, men det er ligesaa glædeligt, at vi ingenlunde staa værgeløse overfor denne Plage. Det bør blive en Opgave, der maa tages med stor Alvor, at iværksætte en grundig, systematisk Udryddelseskrig mod denne snigende farlige Fjende for vort Husdyrbrug. Vi have gode Midler til at føre denne Kamp, og der er mange Angrebspunkter. Det sidste Aar frembyde mange Vidnesbyrd om, at Flere og Flere bliver sig bevidst, at det ikke gaar an længere at holde sig passiv i denne Sag. Tuberkulinbevillingen er

nu fordoblet — den er saaledes 100,000 Kr. Tuberkulinen, som det særdeles fine Reagens for endog den ubetydeligste Tuberkulose, vidner om, at mange flere Dyr ere angrebne end antaget, men ogsaa, at vi have en hel Del aldeles »rene« Besætninger, at »Smitten« ikke findes alle Vegne. Ved en paa dette fine Reagens baseret Sondring mellem reagerende og ikke reagerende Dyr, ved derigjennem at forhindre »Smitten i Stalden« og ved at hindre, at Dyrene smittes gjennem Føden (Mælken), vil der kunne rettes et rammende Slag mod Tuberkulosen, saaledes at denne i Løbet af nogle Aar vil kunne trænges meget stærkt tilbage. Men dertil behøves et nogenlunde enigt Samarbejde saavidt muligt over hele Linien. At fremme dette Arbejde bør der stræbes hen til. Vi have et Forspring her i Landet med Hensyn til en virkningsfuld Bekæmpelse af Tuberkulosen, takket være Prof. Bangs ihærdige og dygtige Arbejde paa dette Omraade, som vi bør udnytte; da vil det kunne bringe os uberegnelige Fordele.

I 34. Beretning fra Forsøgslaboratoriet have vi faaet en klar »Samlet Oversigt over Fodringsforsøgene med Malkekøer 1887—1895«, et Arbejde, der er modtaget med megen Paaskjønnelse af Landmændene. J. B. Krarup har i første Bind af sit paabegyndte Værk: »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark« ydet mange værdifulde og interessante Oplysninger om Husdyrbruget før og nu.

Hesteavlen i 1895.

Af Statskonsulent J. Jensen.

Om det forløbne Aar er der for Hesteavlens Vedkommende ikke meget Nyt at sige. Det maa nærmest kaldes et godt Aar, idet der har været god Avl og god Afsætning — uden Hindringer — til forholdsvis gode Priser. Hestene ere vedblevne at være det eneste virkelige Lyspunkt paa Landbrugets mørke Himmel. Den ikke ganske ubegrundede Frygt for, at den amerikanske Konkurrence i det forløbne Aar vilde komme til at skade os føleligt, har heldigvis ikke slaaet til, thi hvorvel der er kommen en Mængde amerikanske Heste til Hamburg og Bremen og derfra er spredt over Tyskland, er Markedet dog ikke bleven overfyldt eller Prisen trykket for vore Heste. Hvor stor Indførslen har været paa Fastlandet i 1895 kan jeg ikke opgive, men efter officiel amerikansk Beretning har Udførselen til England i de første 8 Mndr. af Aaret været 22,755 Stkr. imod hhv. 15,614 og 10,177 i samme Tidsrum af 1894 og 93. Gjennemsnitsværdien 155 Dollars (580 Kr.). I de første 5 Mndr. af Aaret er der efter engelsk Opgjørelse indført 5,089 Heste fra Fristaterne til England mod 1,943 i samme Tidsrum ifjor, og Kvaliteten har været bedre. Gjennemsnitsværdien er sat til 34 Lstr. (612 Kr,). Selv

om man heller ikke af disse Tal faar nogen bestemt Oplysning om, hvor mange Heste Amerika — og Canada er slet ikke medregnet — kaster ind over det europæiske Marked, faar man dog et Skøn over, at det ikke er noget ringe Antal, og at det er stigende, samt at Kvaliteten efter Gjennemsnitsværdierne at dømme er temmelig god. Efter de foreliggende engelske og tyske Meddelelser skal det ogsaa være ganske gode Heste, men af noget forskjellige Typer, idet nogle ere mere forædlede andre sværere — mere eller mindre heldige Krydsningsprodukter mellem svære og lette Heste og derfor heller ikke særlig ensartede. Deres Anvendelse er noget forskjellig, men falder dog nærmest ind under »Trækbrug i Trav«, sjældnere under svær Trækbrug. Det er altsaa nærmest Heste af Mellemslags til samme Brug som vore, og det var derfor naturligt, om særlig vi havde følt Trykket af Konkurrencen. Heldigvis sælges de ikke billigt; men de skulle ogsaa være en god Pris værd, da de ere gode Brugsheste. Det er jo kun det bedste, der udføres; hjemme, især i Vesten, skal der være en sand Oversvømmelse af smaa, lette eller daarlige Heste, som ere absolut usælgelige og derfor slagtes og saltes til Export til Nordeuropa, da Amerikanerne nok ikke selv spise Hestekjød. Med Hensyn til Udsigterne lyde Beretningerne temmelig beroligende for os, idet den store Overflødighed paa Heste nu skyldes Overproduktion i 80'erne. Det er jo bekjendt, at Amerikanerne indtil Raseri kjøbte Avlsdyr i Europa især i England, hvilken Trafik næsten er ophørt i de senere Aar. Samtidig med Overproduktionen indførtes Elektriciteten som Drivkraft for Sporvognene, og den gjorde Hestene overflødige i Tusindvis. Derfor denne Oversvømmelse af de europæiske Markeder. Med den Hurtighed i Vendingen, som der tillægges Amerikanerne, skulle de nu have indskrænket Tillæget meget betydeligt, ja, det paastaas endog saa stærkt, at det er et Tidsspørgsmaal, naar Udførselen ophører.

Fra La Plata-Staterne, ja, selv fra Australien er der ført Heste til England — ligesom der er kommen levende Kvæg — men Faren for Konkurrencen fra disse Pladser synes ikke stor for Hestens Vedkommende. Sørejsen er jo altid en prekær Sag, og selv Overførselen af Hestene fra Amerika skal undertiden give ikke ringe Tab.

Her til Landet have de amerikanske Heste endnu ikke fundet Vej. Vor Indførsel bestaar i Hovedsagen af svenske og russiske Heste deri indbefattet finske, der staa »Russerne« nær. »Nordbaggerne«, der baade ere betydelig massivere og bedre byggede, ere os for dyre for Tiden. I det Hele er det jo mest billige og slette Sager, vi indføre, saa vi høre baade Normændene og Finnerne udtale deres Forundring over, hvad vi kunne bruge deres Affald til. Men Sagen er, at vi ikke ere kræsne, og Kjøberne af Smaahestene ere jo mest Smaakaarsfolk, der ikke have megen Forstand paa Kvaliteten, men se paa Prisen. Alligevel er denne ingenlunde lav, ja i Kjøbenhavn forlanges der endog ligesaa meget eller mere for disse Ponier, som der ude i Landet af Udlændinge betales for bedre byggede, unge danske Heste. Man har vanskeligt ved at forstaa Fordelen ved den Omsætning, der finder Sted, idet vi sælge Droskehestene for c. 350 Kr. og kjøbe magre Ponier i Stedet til lignende Pris. Og navnlig er det ubegribeligt, at Husmændene tro at se deres Fordel ved at kjøbe saadanne Varer til saadanne Priser, som de faktisk betale for dem. I Hovedstaden, hvor man ogsaa skal betale Hestehandleren Avance paa danske Heste, bliver der endda lidt fornuftigere Forhold mellem Prisen paa de to Slags.

Indførselen hertil har i Landbrugsaaret ($^1/_{10}94$ — $^{30}/_{9}95$) udgjort 5,232 Stkr., hvilket er 856 mere end Aaret forud og svarer omtrent til Gjennemsnittet for de sidste 10 Aar.

Udførselen har i samme Tidsrum udgjort 16,513 Heste foruden 953 Føl, tilsammen 17,466 Stkr., hvilket

er hhv. 3,841 og 400 mere end Aaret forud. Forøgelsen falder især paa det første Halvaar af 1895, da Afsætningen ligefrem var rivende. Med Undtagelse af Landbrugsaaret $^{1870}/_{1871}$, da vi vare oppe paa 19,124 og $^{1886}/_{1887}$, da vi stode paa 17,632 har intet andet Aar naaet det forløbne. Gjennemsnittet for 30 Aar fra 1864—65 var ca. 11,500 aarlig, og for de sidste 10 Aar ca. 14,000.

Føludførselen var stor og stærkt tiltagende i September.

Overskudsudførselen udgjorde 12,234 mod 8,839 Aaret forud, og man maa gaa tilbage til Slutningen af Firserne for at komme op paa lignende gunstige Tal. Ved denne stærke Efterspørsel efter Heste har man i Efteraaret ogsaa sporet Mangel paa gode Handelsheste. Det synes saaledes ikke, at vort stærke Tillæg af Heste for Tiden rummer nogen øjeblikkelig Fare, saa meget mere som Hesteholdet er i Tiltagen over hele Europa, og der, hvad sidste Hestetælling viser, er sket en Forrykkelse i det gunstige Forhold: at vor Hestebestand stadig foryngedes, saa vi altsaa i en nær Fremtid maa have en stor Del gamle Heste erstattede med yngre. Denne mærkelige Kjendsgjerning, at der er sket en Forøgelse af de ældre Aargange kunde tyde paa Nedgang i Velstand.

De saa meget frygtede Virkninger af Elektricitetens Indførelse i Stedet for Hestekraft paa Sporvejen har ikke endnu generet os føleligt, endskjønt det utvivlsomt blot er et Tidsspørgsmaal, naar al Sporvognskjørsel foregaar ved Elektricitet. Men Udviklingen gaar jævnt og roligt for sig i Europa i Modsætning til Amerika. Mange begynde at mene, at Virkningen af Elektriciteten som Drivkraft vil blive lignende for Hestens Vedkommende, som da man uden Grund frygtede Dampkraften.

Udadtil har Aaret ikke bragt noget nyt paa Hesteomraadet, hverken nye Toldsatser eller Karantæner.

Indadtil er der heller ikke sket nogen Forandring

eller væsentlig Begivenhed i Aarets Løb. Avlen fortsættes for det væsentlige i det gamle Spor. Navnlig arbejdes der tilsyneladende med Held videre paa den jydske Hests Forbedring. Den Meningsforskjel om Idealet, der kom til Orde i Jylland, drejede sig egentlig kun om Hingstene. Den var et Sidestykke til den Strid, der er oppe paa Øerne om de røde Tyre — om det er de regelmæssige, fine, ædle og mindre eller de større, grovere og mindre harmoniske, der give det bedste Afkom og derfor ere at foretrække som Avlsdyr. Den Slags Stridigheder tyder paa, at Opdrætterne begynde at vaagne og faa Øjnene op for de væsentlige Spørgsmaal i Avlen, som kun kunne, men heldigvis ogsaa nok kunne besvares ad Erfaringens Vej. Tidligere har det jo ofte været Tilfældet, at de ledende Mænd have konstrueret sig et Ideal af en Hingst eller Tyr og saa bedømt derefter, medens man nu er mere tilbøjelig til at undersøge hvilke Dyr, der svare til Forventningerne, og saa at rette sig derefter i sin Dom. Det er naturligt, at det let kommer til Brydninger mellem disse to grundforskjellige Betragtninger, og det er menneskeligt, at de, der hylde det tidligere Standpunkt, ikke altid og ligestrax ville respektere Erfaringerne. Fra Hingstene førtes Spørgsmaalet videre, og da Hestehandlerne toge Parti i Sagen, blev det naturligt Fremtidstypen for den jydske Hest, Folk ønskede Besked om og det af Hestehandlerne, som de sagkyndige m. H. t. Markedets Fordringer. For at faa et klart og offentligt Svar foranstaltede »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« et Skue for Handelsheste afholdt sammen med »Foreningen af jydske Landboforeninger«s Skue for unge Dyr i Vejle i Juli Maaned og udnævnte til Dommere derved nogle af Jyllands største og mest ansete Hestehandlere. Imod Forventning blev det kun et Par større Hestehandlerfirmaer, der udstillede, saa at Udstillingen mere kom til at udmærke sig i kvalitativ end kvantitativ Henseende; men for det besøgende Publikum blev det en lærerig

Udstilling, idet mange fik en Lejlighed, som ellers sjælden tilbyder sig, til at se en virkelig god jydsk Handelshest, der er tjenlig til Udførsel. Som bekjendt er det jo næsten kun i det sydøstlige Jylland, der endnu fedes 1ste Klasses Heste. De fremstillede Heste hørte, hvad Yderlighederne angik, til de to Typer, der have været stillede op som dem, Jyderne havde at træffe Valget imellem, nemlig: Luxushesten (efter nedstemte Fordringer) og Bryggerhesten, medens dog de fleste kun vare store, middelsvære, nette Trækheste med god Bevægelse, nærmest af den Type, som vi betegne som Omnibushesten. Af mindre Heste, Sporvogns- og Plovheste var der ingen fremstillet. Præmierne tilfaldt saavel de tvende Yderligheder som Mellemformerne, naar de vare gode nok, og Bedømmelsen gav derfor ikke absolut Svar paa det stillede Spørgsmaal om Fremtidstypen; men man fik dog Indtrykket saavel af Bedømmelsen som af de udstillede Hestehandlerheste, at den Uoverensstemmelse, der antoges at være mellem Hestehandlerne og Opdrætterne om Typen, i Virkeligheden ikke existerer. Af Luxus- og Bryggerheste er der for faa, saa at de uden Hjælp udefra foreløbig blive et vanskelig opnaaeligt Ideal, og vi kunne mulig ogsaa nøjes med, samt blive enige om at nøjes med at arbejde henimod den omtalte Mellemform i alle frugtbare Egne af Jylland. Det staar vistnok for adskillige som et beskedent Maal; men af flere Grunde bliver det dog maaske praktisk at blive staaende derved foreløbig, og naar blot Heste af den Slags ere gode nok, koste de ogsaa en smuk Pris. Der blev saaledes betalt omtrent 1000 Mk. i Gjennemsnit for Hestehandler Schous Samling paa 8—10 Stkr., uagtet enkelte af dem vare behæftede med grove Fejl*). En saadan stor, stærk, jydsk kjøn Hest med god Bevægelse skattes ogsaa af enhver Jyde, og at det er et opnaaeligt

*) Et Par af de præmierede Bryggerheste blev solgt for nylig for 2700 Mk.

Avlsformaal, vise Resultaterne fra Randers-Egnen. Vi behøve heller ikke at frygte for, at vi ved den Avl skulle komme til at mangle Sporvogns- ja selv Droskeheste, og desuden er der jo uhyre Opdrætterdistrikter i Jylland, der af naturlige Grunde ikke for Tiden kunne naa saa højt som foreslaaet for de gode Egne.

Dette Skue er det andet Forsøg herhjemme paa at udstille Brugsheste, noget som jo er Skik og Brug andet Steds, og det faldt ingenlunde uheldigt ud, men det bliver dog et Spørgsmaal, om vi kunne optage Udstilling af Handelsheste som en blivende Del af alle større Skuer, da det saa langt fra er i alle Egne af Jylland, at der om Sommeren hos Landmænd eller Hestehandlere findes fede Heste, der ere egnede til Udstilling.

Som nævnt, afholdtes der samtidig »Fællesskue« i Vejle for 2- og 3-aarige Hingste og Hopper. Den Slags Vandreskuer, hvoraf det første var i Viborg 1892, og som ere bestemte til at afholdes i Jylland hvert Aar, ere noget Nyt og maa betragtes som et Forsøg paa at paavirke Avlen paa en heldigere Maade end hidtil: ved at fremdrage Ungdommen af begge Kjøn. Hvorvidt Forholdene imidlertid ere gunstige for slige aarlige Skuer, er der delte Meninger om, og Erfaringen siger endnu intet, men der var i Vejle tilsyneladende nogen Træthed at spore navnlig hos Hingsteejerne efter Kraftanstrængelsen, der var udfoldet i Anledning af Landmandsmødet ifjor. Skuet var ikke særlig stort, navnlig var det for Hingstenes Vedkommende baade mindre og daarligere end det første i Viborg, medens der var flere Hoppeplage, af hvilke de 3aarige vare i Fremgang.

Hvis Vandreskuerne kunde rykkes langt nok hen paa Sommeren, vilde det mulig være heldigt at gjøre dem til Samlingsskuer for 1ste Præmiehingstene og Hopperne fra hhv. Hingste- og Dyrskuer. Det har nemlig for Hingstenes Vedkommende stor Betydning at faa konstateret, hvilke der ere de bedste indenfor Racen. Derimod har det ingensomhelst Betydning for Avlen at

faa stævnet Middelmaadighederne fra de forskjellige Egne til Fællesskuer.

I Roskilde afholdtes der samtidig med Hingsteskuet et Fællesskue for Sjælland. Det var for Hestenes Vedkommende godt og vellykket, idet der var baade gode svære (jydske) og lette Heste; navnlig syntes Frederiksborg-Hesten at være i Fremgang, baade hvad Godhed, Ensartethed og Størrelse samt Antal angaar. I det Hele taget mærkede man denne Gang tydelig Plan i Ledelsen af Skuet, hvilket ikke altid har været Tilfældet tidligere.

Vore Naboer imod Syd holdt i Sommer Fællesskue i Haderslev. Hesteskuet var egentlig hverken stort eller lærerigt. Hestene var mere uensartede end ønskeligt, idet nogle vare noget forædlede, medens andre vare jydske, og af Ungdom var der ikke meget godt. Paa den Plads sporedes der i det mindste ingen heldig Virkning af den nu allerede i mange Aar bestaaende tvungne »Kaaring« af Hingstene, hvorefter enhver ikke-kaaret Hingst er udelukket fra at bedække.

Hvad vor svære Hesteavl angaar, da er den ikke længere ensbetydende med den jydske, idet der allerede for to Aar siden blev indført en Del »Clydesdale Heste« der fornemlig bleve paa Sjælland. Ifjor kom der desuden en stor og anselig Clydesdale-Hingst til Nordfyen, og i Aar er der indført en Del belgiske og franske Hingste, der ere blevne spredte over Sjælland, Fyen og Jylland. En af disse Hingste, Belgieren »Brillant«, er kjøbt ved Udstillingen i Bryssel af Udsendinge fra den Forening i Holbæk Amt, der ejer den. Det er efter vor Opfattelse en virkelig god Hingst, og den var ogsaa anerkjendt som saadan i sit Fødeland. De andre ere sendte hertil fra det bekjendte Hestehandlerfirma Brødrene Levy fra Paris og skulle nok være solgte til vore Hestehandlere. Det skal være Hingste af forskjellig Type og Godhed, men ingen af dem har slaaet an, og der er heller ingen af dem, der er kommen til nogen fremmelig Hesteegn, saa der er ringe Udsigt til, at denne Foranstaltning vil faa

nogen Betydning for vor Hesteavl. Importørerne udtalte, at de vilde opstalde en eller flere af Hingstene i Randers-Egnen, hvorved der havde været Mulighed for at indvirke paa Avlen i videre Kredse, men som Sagerne nu staa, synes hele Foretagendet noget uforstaaeligt.

Trods den Mængde fremmede Hingste, der saaledes er strømmet ind over os, er der ikke stor Sandsynlighed for, at Avlen bliver engelsk eller belgisk i tilsvarende Grad.

De fleste af Hingstene blive nemlig kun svagt benyttede, og de se heller ikke ud til at være af den Slags, som pleje at gjøre Epoke i Avlen. Mulig vil »Brillant« gjøre en Undtagelse, den har i alt Fald ogsaa bedre Betingelser end de andre derved, at den bedækker flere gode, jydske Hopper. Det er forsaavidt heldigt, at Folk uden at bringe synderlige Ofre derfor have faaet Lejlighed til at udvide deres Kjendskab til de fremmede svære Hesteracer, og man tør vist udtale, at Bekjendtskabet ikke er faldet fuldstændig ud til Tilfredshed; hvad enten dette nu skyldes Racen eller Individerne, synes Opdrætternes Instinkt at sige dem, at den Slags Heste ikke rigtig passe for vort Avlsmateriale paa Øerne, ligesaa lidt som Hingstene rigtig tiltale Befolkningen.

Den jydske Hesteavl synes ikke i yderligere Fremrykning paa Øerne; paa Sjælland og Bornholm vil den ventelig ikke komme ttl at spille nogen Hovedrolle i den nærmeste Tid. Holbæk Amts vestlige Del, som var dens Hovedsæde paa Sjælland gaar jo over til Blandingsavlen, og i den øvrige Del er Interessen for jydsk Renavl næppe overvældende stor. Sjællænderne ere jo paa Hesteomraadet af Tilbøjelighed nærmest »lette« eller til Dels Krydsningsmænd. Det tager ogsaa Tid, inden Folk rigtig vænne sig til de svære, jydske Heste, og nægtes kan det heller ikke, at Hingstene som haves, ikke alle ere gode Avlsdyr. Paa Fyen med Ærø og Langeland samt paa

Lolland-Falster, ikke at tale om Samsø, synes den jydske Avl sikret.

Den lette Hesteavl udmærker sig stadig ved et vist Liv og Røre, navnlig paa Sjælland. Det, der særlig karakteriserer Aaret 1895, er Indførelsen af Heste, saavel Hingste som Hopper fra den holstenske Marsk, medens det tidligere var fra Østpreussen, der indførtes. Sammen med de svære Hingste sendte Brødrene Levy os to fine »Anglonormanner«, der bleve her paa Sjælland. Der er i de senere Aar til Sjælland kommen følgende Hingste: 2 »Clevelandere«, 1 »Yorkshire-Coachhorse«, 1 Fuldblodshingst, 1 amerikansk Traver, foruden et Par svenske Halvblodshingste og enkelte »Hannoveranere«, der ere komne hertil i Moders Liv. Til Fyen er kommen et Par »Holstenere« og én »Østpreusser« og til Bornholm én »Østpreusser«. Altsaa en Tilgang af over 20 fremmede Hingste i en Avl af saa ringe et Omfang, som den lette Hesteavl er, det synes at være meget. Og det mærkelige er, at denne forcerede Tilvæxt for en meget ringe Del skyldes nogen udtalt Trang fra Opdrætternes Side. Det viser sig ogsaa, at de fleste af Hingstene bedække meget faa Hopper, saaledes ere Krigsministeriets 3 Hingste paa Sjælland opførte med hhv. 21, 29 og 5 Hopper til en Bedækningspris af 10 Kr., medens de fuldaarige »Østpreussere«, tilhørende »Sjællands Hesteavls Forening for rationelt Halvblodsavl«, dog havde hhv. 25 og 26 Hopper à 16 Kr. De to »Holstenere« paa Fyen kunne derimod opvise hhv. 36 bedækkede Hopper à 20 og 49 à 30 Kr. og Fuldblodshingsten »Marchal Soult« 32 à 20 Kr. for ikke-Medlemmer. Det er ikke smaa Summer, der ere medgaaede til Anskaffelse af alle disse Hingste, der ingenlunde kunne betegnes som Godtkjøbskram, og det er derfor beklageligt, at Pengene sandsynligvis ville komme til at forrente sig daarligt til Dels paa Grund af de for store Indkjøb, ovenpaa hvilke der ventelig følger Slaphed især i daarlige Tider, saa fremtidig Virksomhed i samme Retning

mulig hæmmes. Hvad Vurderingen af Hingstene angaar, synes Stemningen at være mod »Østpreusserne« paa Sjælland, da de ere for fine og have for lidt »Gang«. Men forøvrigt er Kampen endnu staaende ikke alene mellem Tilhængerne af lette og svære Heste, men mellem de første indbyrdes, idet hver holder paa sit Slags og forkætrer alt andet. Og det er saa meget mærkeligere, som Forskjelligheden mellem de forskjellige indførte Halvblodsslag egentlig ikke er overvældende stor, og nærmest skyldes den større eller ringere Mængde Fuldblod, der er i dem. Hænger man sig alene i Navnet og giver sig til at oplæse ovennævnte Fortegnelse over Racer og Slag af forædlede Heste, der nu virke paa Sjælland, ser Forholdet unægtelig broget ud; men da vi nu en Gang have faaet Hestene hertil og betalt dem i dyre Domme, var det utvivlsomt heldigst for de paagældende Ejere og for Samfundet, om der kom noget godt ud af Sagen.

Sjællands Forening for rationel Halvblodsavl, hvis Medlemmer for den væsentligste Del høre til Godsejerstanden og Aristokratiet tog iaar alvorligt fat paa den anden Del af dens Opgave: Anskaffelsen af Hoppemateriale, idet den i den holstenske Marsk foretog Indkjøb af Hopper, Hoppeplage og Hoppeføl, hvilke igjen bleve solgte ved Auktion i Roskilde. Det var gjennemgaaende en fortrinlig Samling af højt præmierede Dyr, der selvfølgelig heller ikke havde været billige i Indkjøb; flere havde nok saaledes kostet 1600—2000 Mk. Som det var at vente, gav Auktionen et daarlig pekuniært Resultat, og Hopperne kom mest paa enkelte Stormænds Hænder for en billig Pris, saa Hensigten med Kjøbet næppe opnaaedes. Foreningen ejer Fuldblodshingsten »Marshal Soult« og de tre østpreussiske Hingste »Abenteurer« »Sonnengot« og »Fremad«, der tilsammen have kostet over 50,000 Kr., saa man ikke længere med Grund kan bebrejde vor Godsejerstand, at den ikke bringer

Ofre for den forædlede Hesteavl. Blot nu Resultatet nogenlunde maatte svare dertil!

Paa Bornholm, hvis Hesteavl ledes af den energiske Formand for Hingsteskuekommissionen dér, Hr. Oberstlieutenant Nielsen, er opstaldet den 4de af Krigsministeriets Hingste, »Petrus«, der bedækker Øens bedste Frederiksborg-Hopper. Oberstlieutenanten udtaler sig tillidsfuldt om denne Krydsning.

Frederiksborghesteavlen, der jo i mange Aar har været udsat for stor Kritik, ikke mindst fra Vennerne af den ædle Hest, synes for Øjeblikket at skulle gaa en blidere Fremtid imøde, idet Sammenligningen med de indførte Hingste viser, at vort eget ikke er saa daarligt, som det hed sig. Frederiksborghesten er jo nok en forædlet Hest, men rigtignok af en helt anden Type og af andet Blod end de indførte Halvblodsheste. Den var oprindelig »Spanioler«, men har faaet en Tilsætning af lidt Fuldblod og arabisk Blod foruden af Landrace, og Mønstertypen for Frederiksborghesten er jo næsten diametralt modsat den ægte Østpreusser-Type; af Halvblodsslagene staar Frederiksborgerne egentlig kun den engelske »Hackney« nær. Vilde man derfor indvirke paa vore Heste med Udsigt til et godt Resultat og vente at faa Befolkningen med, burde man i sine Bestræbelser gaa til Heste, der ligne vore, men i de væsentligste Egenskaber staa over dem; ellers bliver let Krydsningsbestræbelserne Experimenter, der næppe i Længden ville gjøre Avlen Gavn.

Hvad der ventelig vil faa større Betydning end de paatænkte Krydsninger, bliver Stambogen for Frederiksborghesten, idet den derved bliver anerkjendt som et særegent »Slag«, der i det væsentlige tænkes opretholdt ved Renavl, Og ved denne Foranstaltning har endelig Renavlsprincipet ogsaa sejret i Praxis paa Sjælland, ligesom noget tidligere i Jylland.

Hr. Baron Reedtz-Thotts lille Remonte-Stuteri paa Fyen synes efter den officielle Beretning at love godt,

og forhaabentlig vil Krigsministeriets nye Hingst »Magnus«, der er stillet til Stuteriets Raadighed, bidrage til dets yderligere Fremgang, thi det skal i H. t. Beretningen være en betydelig Hingst; mærkværdig nok var den ikke fremstillet ved Hingsteskuet i Odense i Sommer.

Foruden Remontestuteriet er der paa Fyen oprettet et Remontedepot paa Skjoldemose, hvor Krigsministeriet lader anbringe de 3-aarige Remonter, der blive opkjøbte her i Landet.

Travselskabet, der alt har bestaaet i adskillige Aar og nu maa synes at have slaaet Rod her, begynder ogsaa at arbejde energisk for Hesteavlen, saavel direkte ved Udstationering af Traverhingste som indirekte ved at udsætte gode Præmier til »Avlsløb«, d. v. s. Travløb for danske Avlsdyr. Endnu er Sagen vel i sin Barndom, idet der ikke er kommen det ønskede Samarbejde i Stand mellem Hesteopdrætterne og Sportsmændene, men det er utvivlsomt, naar de lære hinandens Opfattelse at kjende, at der vil kunne udrettes en Del til Hesteavlens Fremme ved Samvirken mellem dem. Prøver at alle Slags og især Travprøver for forædlede Heste komme jo overalt paa Dagsordenen som vigtige Midler til Hestenes Forbedring, og her i Landet, hvor vi have Frederiksborghesten, der jo er en forædlet Hest af udtalt Kjørehestetype, vil Udviklingen af Travbevægelsen blive en Hovedsag for den. Som anført har Selskabet i Aarets Løb kjøbt en amerikansk Traverhingst, ikke alene til Afbenyttelse i Traver-Avlen men ogsaa i Landavlen, og hvis den virker heldigt, vil den ventelig bidrage til at vække Interessen for en Forbedring af Travløbet hos vore lette Heste.

Hesteavlsforeningerne ere ikke tiltagne stærkt i Aarets Løb; der er nu henved 150, hvoraf ca. 40 paa Øerne, der modtage Statstilskud til Hingstene. Af det samlede Antal henhøre 16 til den »lette« Avlsretning.

Nogle Foreninger maa betragtes som endte, men

Afgangen er dog endnu forsvindende, idet kun enkelte gaa ind, fordi deres Hingst er mislykket, de allerfleste kjøbe ny og bedre i Stedet. Saavel de jydske som nu ogsaa de fynske Hesteavlsforeninger ere samlede under »Fællesledelser«, der igjen sortere under de resp. samvirkende Landboforeninger, hhv. i Jylland og Fyen. Der er heller næppe Tvivl om, at Specialforeninger ere paa deres Plads, naar Virksomheden kommer paa en vis Højde. Landboforeningerne have jo saa mange Opgaver at løse, at det en Gang vil vise sig som en naturlig Sag, at Avlsforeningerne faa under sig alt, hvad der henhører under deres Specialitet. Det er jo nok en gammel Praxis, at Landboforeningerne have Afholdelsen af Dyrskuerne som deres Hovedopgave, men det bliver dog et Spørgsmaal, om ikke specielle Hesteskuer paa den for Hesteavlens bedste Tid vare heldigere end Skuerne ved Midsommertid, der i saa væsentlig en Grad tillige skulle være Folkefester. Den rette Tid for Hingsteskuerne var utvivlsomt den, der er valgt til Hingstekaaringerne, nemlig det tidlige Foraar inden Bedækningstiden.

Af ny Midler til Fremhjælpning af Husdyravlen har et været meget paa Omtale i Aarets Løb: Oprettelsen af »Racecentrer«, et Navn, der synes at skulde faa Borgerret her. Et »Racecentrum« for Heste er jo simpelthen et Stuteri, og Tanken om saadanne er stadig dukket op blandt Hestevenner. Et jydsk Stuteri er ofte bragt paa Bane, men er lige strax blevet slaaet ned med den Bemærkning, at sligt var en Umulighed at faa realiseret og var desuden unyttigt. Ved Oprettelsen af Avlsforeninger søgtes Tanken: et Stuteri paa mange Hænder under fælles Ledelse ført ud i Livet, men Hensigten opnaaedes ikke fuldtud, thi ved at Foreningerne anskaffede sig Hingste ophørte i Virkeligheden alt Udvalg. Faktisk blev omtrent det samme Tilfældet i Hesteavls- som i Kvægavlsforeningerne, at alle kaarede Husdyr parredes med Foreningens Hingst (Tyr) uden Hensyn

til, om de to Kjøn passede sammen eller ej. Og er der noget Punkt i Avlen, der kan kaldes et Kardinalpunkt, maa det være Sammenparringen; ved Ledelsen deraf er det, at en Opdrætter kan vise sin Intelligens, og det er derved, at der ofte kan naas overraskende Resultater. Det er derfor ingenlunde nogen vild Tanke at søge oprettet et Stuteri, især naar det kan ske nemt og billigt, og det kunde det aabenbart ved, at der anskaffedes et vist Antal tjenlige Hopper, der saa udstationeredes hos paalidelige Mænd og bedækkedes af de af Landets Hingste, som man antog, de vilde harmonere med.

Oprettelsen af en Anstalt for rationel Opdrætning af Føl og Plage har, som bekjendt, været paatænkt i flere Aar, og »Samvirkende jydske Hesteavlsforeninger« have arbejdet ivrigt for at faa Tanken realiseret, men Forsøgene ere strandede paa Hesteavlsforeningernes Uvillie mod at kautionere for Indkjøbssummen af Forsøgsdyrene, og uden en større Sum til Raadighed kunde der ikke være Tale om at begynde, uagtet det ikke var Meningen at kjøbe Gaard og Grund. Men ved Oprettelsen af et Stuteri fik man netop Forsøgsmateriale til Opdrætningsanstalten, og vi vare saa inde paa den rette Vej: rationel Avl og Opdrætning. Pengespørgsmaalet vilde formodentlig ikke blive absolut afskrækkende, thi de Erfaringer, der ere høstede her om Stuteridrift, vilde ikke passe i dette Tilfælde. Et Udlæg af nogle Tusinde til Indkjøb af Hopper foruden Kostpenge til disse, ca. 50 Øre pr. Stk. daglig, vilde blive de væsentlige Udgifter.

Mod Tankens Virkeliggjørelse vilde der ventelig rejses den Indvending, at der allerede ofres saa meget paa Hestene, at de faa Broderparten af det, der ydes til Husdyrene, men ret beset turde dette dog mulig blive vanskeligt at bevise. Ikke alene Hesteavlen men Hesteholdet er et meget stor økonomisk Spørgsmaal, der vel fortjener at tages op. Vi lægge ca. 40,000 Føl til aarlig, og vi have over 400,000 Heste at fodre. Regne vi

blot Føden til hver = 50 Øre, komme vi op paa mindst 200,000 Kr. daglig eller 75 Mill Kr. aarlig. Lægge vi hertil Værdien af de udførte Heste, faa vi ret respektable Tal, der ikke staa dem, der beregnes for Kvæget saa uendelig fjernt, og saa maa vi dog erindre, at Hesteavlen for Øjeblikket er den eneste Gren af Landbruget, der giver Overskud. Kvæget og Svinene have jo udelukkende profiteret af Statens Forsøg, saa et Ønske om at faa lidt Erstatning ad anden Vej dog muligvis ikke var helt uberettiget fra Hestemændenes Side.

Hestehandelen har, som anført, været god. Prisen paa Handelsheste har omtrent stillet sig saaledes i Jylland: Bryggerheste omkring 900 Kr. indtil 1000 Kr., store, nette, godtgaaende, fede Heste, nærmest af Omnibushestetypen, omkring 800 Kr. og derover, mindre gode 6-700 Kr., Sporvognsheste 5-600 Kr. og Droskeheste 3-400 Kr. og derover. Føl i Efteraaret et Par Hundrede Kroner og derunder for de tarveligere Handelsføl. »Udsættere« fra Kjøbenhavns Sporvejsselskab, der sælges ved Auktion hvert For- og Efteraar, vare nemlig ved sidste Salg billigere end sædvanlig; uagtet der var mange forholdsvis unge Heste iblandt, naaede Maximumprisen kun 450 Kr., medens Minimum var c. 250 Kr. Mange Landmænd paa Sjælland, ja selv paa Lolland, pleje at rekrutere deres Arbejdsstald med udsatte Sporvognsheste, og de mene at have Fordel derved fremfor at kjøbe en tarveligere Kvalitet af unge Heste af Hestehandlerne.

Med kjønne Heste fra Øerne har der ligeledes været god Handel til gode Priser; ikke faa kjøbes af en Hestehandler fra Tønder og gaa til England.

Udsætterhestene fra Militæretaten sælges hvert Efteraar efter endte Manøvrer. Prisen, navnlig paa Rytterihestene af tysk Herkomst, plejer at være lav, men efter Kvalitet synes den bedre iaar, idet gamle, magre Husarheste kostede 150—200 Kr. Artillerihestene, der mest ere danske, ere altid dyrere; de kostede iaar fra 2—300 Kr.

Den tyske Armé lod først paa Aaret gjøre Indkjøb af Artilleriheste af sværere Kaliber end de hidtil anvendte, og den tyske Kejser har for nylig udtalt sig for Produktion af »koldblodige« Artilleriheste; sandsynligvis har han følt det træffende i en skarp Kritik over Tysklands Artilleriheste, der fremkom efter Høstmanøvrerne fra en højstaaende engelsk Officer, der overværede dem. Mulig vil dette Omslag faa nogen Betydning for os.

Brødrene Levy fra Paris have iaar igjen kjøbt Droskeheste og endog til stigende Priser, uagtet det — efter en Meddelelse, der gik igjen i alle Blade, fra Hr. Wulff Nathansen jun. i Paris — hed, at Opkjøbet ophørte, da Droskeselskaberne i Paris forsynede sig med Heste fra Amerika. Denne Meddelelse ramte os pinligt, idet vi have vænnet os til at afsætte vore smaa Heste, som ingen andre ville kjøbe, til Franskmændene. Vore Hestehandlere opfattede vistnok Situationen rigtigt, idet de ansaa Meddelelsen for et Handelsfif for at trykke Prisen, hvilket imidlertid ikke lykkedes.

Efterspørgselen efter jydske Hingste har været temmelig stor iaar til Indlandet, idet der er kjøbt ca. 20 Foreningshingste. Prisen har været 10,000 Kr. foruden et Par Tusinde »paa Vilkaar« for Stykket af de to dyreste, men Flertallet er betalt med fra 6—8000 Kr. Af det nævnte Antal er der gaaet 3 til Fyens Stift, 1 til Lolland og 1 til Samsø, samt 1 til Nordslesvig. Kaploebet har næppe været saa hidsigt som tidligere, idet Kjøberne ere blevne mere kræsne. Dette har havt til Følge, at der er kjøbt to Foreningshingste i Slesvig; men Forsøget paa at finde Fuldkommenheden andet Steds er ikke gaaet i Opfyldelse. De fleste af Hingstene ere kjøbte af bestaaende Foreninger til Erstatning for afgaaede Hingste. Det er stadig kun faa Hingste, der sælges til Enkeltmand, og det er unægtelig en Ulempe, der klæber ved Foreningsinstitutionen, at den hæmmer den private Virksomhed paa dette Omraade.

Foruden de nævnte Handeler er der sket adskillige

med ringere Varer, idet der fra Sommeren til Aarets Slutning af Tyskere er gjort temmelig store Opkjøb af danske, fornemlig jydske Hingste. Saaledes lod det bekjendte Hestehandlerfirma Oppenheimer i Hannover for russisk Regning opkjøbe 20 Hingste, i Slesvig (5) og Jylland (15), i Dyrskuetiden. Det var gjennemgaaende tarveligere Hingste til Priser fra 1—3000 Kr. Senere paa Aaret ere Opkjøbene fortsatte, og desuden have andre Tyskere ogsaa foretaget Opkjøb, Det ser ud, som om den danske Hest, efter at man har forsøgt Udlandets svære Racer, begynder at tiltrække sig lidt Opmærksomhed som en mere passende Brugshest, især til Landbrugsarbejde end Karrehestene og antagelig tillige mere passende som Krydsningsmateriale til Blodshopperne. Som bekjendt er der ved at rejse sig en Stemning i Landbrugskredse i Tyskland mod den Landbrugerne paatvungne Remonteavl, ja selv i Østpreussen rører man sig. Der er saaledes Udsigt til, at vi i alt Fald i nogen Tid kunne komme til at profitere af det Arbejde, vi have gjort i de senere Aar for Hesteavlen (maaske mest for Stamsbogssagen), naar vi tage os af Forretningen med Dygtighed. Hidtil have vi jo intet gjort, dels fordi det var unyttigt paa Grund af vore urimelige Priser for tarvelige Hingste, og dels fordi vi overhovedet ikke have havt noget Godt at undvære. Desuden have Tyskerne først søgt til Slesvig for at kjøbe saavel dér opdrættede jydske Hingste som nordslesvigske, men iaar have Kjøberne jo overskredet vore Grænser, og de have kjøbt enten vi saa ønskede det eller ikke. Derfor ligger det nær, at vi søge at organisere Forretningen lidt herhjemme og navnlig reklamere derfor i Udlandet. Thi vi have ikke Raad til at lade enkelte Handlende tage Profiten, fordi Publikum i Udlandet af Mangel paa Kjendskab til vore Forhold ikke kan kigge dem i Kortene.

Handelen med Følhopper og Hoppeplage har været meget indskrænket paa Grund af Pengemangelen hos Landmændene. Der kjøbes aarlig af »Maribo Amts øko-

Selskab« ca. 10 gode, jydske Hopper, der igjen sælges ved Auktion til Medlemmerne, og de ere i de seneste Aar indkjøbte til almindelig Markedspris, saa der er tjent Penge paa dem.

Hr. Hofjægermester Tesdorpf paa Ourupgaard har i Aarets Løb kompletteret sin Samling af 1ste Klasses jydske Hopper med den ældre 1ste Præmiehoppe »Complet« og en fortrinlig 2-Aars Hoppe efter »Ølgod«; Prisen var nok hhv. 1600 og 1100 Kr.

Gode Hoppeføl af god Afstamning ere betalte med lignende Priser som tidligere, men Handelen med dem var indskrænket.

Af Hestesygdomme har der ingen været særlig generende i det forløbne Aar.

Den literære Virksomhed paa Hesteavlsenets Omraade er fortsat iaar med Udgivelsen af en Stambog over Heste paa Lolland-Falster samt en Mængde Bladartikler, hvoraf selvfølgelig mange skarpt polemiske og adskillige — selv efter den hippologiske Maalestok — endog temmelig nærgaaende personlige. Den hippologiske Presse, der i nogle Aar har været repræsenteret af to Tidskrifter, bliver forøget med et, idet der i Slutningen af Aaret er udsendt Prøvenummer af »Tidskrift for Hesteavl«.

I 1895 var det 100 Aar siden, der indførtes Amts-Hingsteskuer med Statspræmier. Danmark var tidlig med paa Præmieringssystemet, der med en kortere Afbrydelse er fulgt siden. Og vi skylde disse Hingsteskuer de fyldige Beskrivelser af Hingstene i Landstuteriprotokollerne, der afgive et lærerigt historisk Materiale for Studier over Hesteavlen.

Mælkeribruget i Danmark 1895.

Af Konsulent B. Bøggild.

Efteraaret 1894 endte med normale og gode Foderbeholdninger. Besætningerne bleve indbundne i normal Foderstand, Sundhedstilstanden har hele Aaret igjennem været god, Kraftfoderet har været billigere end sædvanlig, og Sommeren gav god, mod Slutningen mange Steder endog ualmindelig rigelig Græsning. Produktionsforholdene vare saaledes heldige; men Aaret blev dog ingenlunde godt for det danske Mælkeribrug, og dette skyldes alene Afsætningsforholdene og Konkurrencen fra andre Lande. Endnu mere end tidligere var der i forskjellig Henseende stor Usikkerhed i Afsætningsforholdene. Priserne paa Smør vare om Vinteren uberegnelige og tilfældige, for Aaret i sin Helhed vare de nedadgaaende; og Priserne paa Flæsk vare særlig i Aarets sidste Halvdel ligefrem ruinerende lave.

Trods gunstige Produktionsvilkaar gav Aaret et daarlig økonomisk Resultat. Ser man imidlertid hen til Priserne paa andre Varer, vil man strax bemærke, at blandt de store Forbrugsartikler er Smør dog en af dem, der forholdsvis holder Prisen bedst. Petroleum, Sukker, Hvede o. s. v. ere i de sidste 10—20 Aar faldne ganske anderledes stærkt, og blandt de egentlige Mælkeriprodukter er Ost netop i 1895 dalet ganske enormt i Pris paa det engelske Marked. Fra officiel amerikansk

Kilde*) meddeles det, at amerikansk Cheddar er blevet solgt under 10 Øre pr. dansk Pund. Engelske Ostehandlere maatte se Prisen paa deres Lager af Sødmælksost falde fra 42 til 28 Shilling pr. Cwts, og selv en Luxusost som engelsk Stilton maatte i Efteraaret sælges til en Gjennemsnitspris af 6 Pence pr. engelsk Pund, medens mange Partier end ikke kunde opnaa denne Pris.

Konjukturerne stille sig altsaa saaledes, at danske Landmænd, selv om Tiderne maa siges at være meget trykkende, dog maa glæde sig ved, at det just er Smør, der er det danske Mælkeribrugs Hovedprodukt. Og Udviklingen i Retning af at forøge og forbedre Produktionen er derfor ogsaa bleven fortsat med Energi i det forløbne Aar. — Mange Steder er der blevet bygget nye Mælkerier, langt flere Steder ere ældre Mælkerier blevne forbedrede, talrige Herregaarde have sluttet sig til Andelsbevægelsen, betydelig Kraft er sat ind paa Undersøgelse af de enkelte Køers Mælk, Bøtteudstillinger ere blevne afholdte i stort Antal, de fleste Mælkerier ere blevne forsynede med gode Flødepasteuriseringsapparater, og talrige Steder er der blevet opstillet Ismaskiner eller indrettet Kølerum i Ishusene, som ofte ere blevne ombyggede eller forstørrede.

Under disse Forhold er det vanskeligt for Herregaardene med selvstændigt Mælkeri at klare sig. De vare for 10—12 Aar siden saaledes stillede, at deres Smør var meget søgt af Exportørerne, fordi det var baade de største Mærker og det fineste Produkt Efterhaanden som Andelsmælkerierne bredte sig, kom Herregaardssmørret til at udgjøre de mindste Mærker; men endnu ved Aaret 1890 kunde Herregaardssmørret, hvad Kvaliteten angik, bære Prisen hjem. I de senere Aar er dernæst det tekniske Fremskridt foregaaet saa hurtig

*) Report of the Secretary of Agriculture, Washington 1895 S. 24.

og været saa bekosteligt, at mange Herregaarde ikke have formaaet at følge med, og Forholdet er derfor nu det, at medens vel enkelte Herregaarde stadig hævde deres gamle Anseelse, saa vil den uhildede Iagttager dog saavel ved Udstillinger som i det store Smørmarked ofte kunne bemærke, at adskillige Herregaardsproduktioner næppe kunne maale sig i Kvalitet med Gjennemsnittet af Andelsmælkeriernes Smør, og da Driftsudgifterne paa Herregaardene tilmed pr. Pd. Smør snarere er større end mindre end paa veldrevne Andelsmælkerier, er det derfor ganske naturligt og uden Tvivl som Regel økonomisk rigtigt, at Brugeren af Herregaarden slutter sig til Bønderne.

Udviklingen fører det saaledes med sig, at Tidsskriftets gamle Korrespondenter i mange Tilfælde melde sig fra, fordi de ophøre med at drive selvstændigt Mælkeri, og samtidig bliver det stadig vanskeligere at faa nye til at træde til, dels fordi der bliver færre at vælge imellem, og dels fordi det er en menneskelig Svaghed ikke at holde af at se sig selv og sit Arbejde sammenlignet med andres, der have opnaaet et bedre Resultat, end det man selv er naaet til. — Det er menneskeligt hellere at ville fortsætte i et tilvant Spor end at se sine Fejl paaviste og faa Sikkerhed for, at andre have formaaet bedre at undgaa saadanne.

De indkomne 21 Regnskaber over Vinterfodringen ere sammenstillede i Tabel I, hvor det i den sidste Rubrik ses, at nu er der kun 5 Gaarde, som anvende de gamle Flødeafsætningssystemer, der vel ikke give det størst mulige Smørudbytte af Mælken, men som paa den anden Side — anvendt med Erfaring — i Reglen give gode Produkter og smaa Udgifter til Drift og Vedligeholdelse. Og dernæst maa der mindes om, at de 21 Regnskaber ikke ere indsamlede i den Hensigt at vise, hvorledes Landets mest dygtige eller fremskredne Landmænd bare sig ad i 1895; men at Hensigten derimod er dels at vise, hvorledes Tilstanden var saavel i

de gode som i de mindre gode Egne af Landet og dernæst at sammenligne Aaret med de nærmest foregaaende, og faa Lejlighed til at omtale saavel den almindelige Udvikling som de for det sidst forløbne Aar mest særegne Forhold.

Som det fremgaar af Tab. I have alle Gaardene med Undtagelse af Nr. 18 et ret betydeligt Kalvetillæg. Der er 10 Gaarde med under og 10 med over 100 Køer; men alle forny de Besætningerne ved eget Opdræt, og nogle af dem lægge endog saa rigelig til, at der kan gjøres Udvalg blandt Kvierne i andet og tredie Aar, saaledes at de mindre vel udviklede kunne sælges bort eller sættes paa Fedestald. — Flere af Korrespondenterne, saaledes Nr. 12, 14, 16 og 19 ere derhos inde paa Fedtundersøgelsen af de enkelte Køers Mælk, hvilket ganske naturligt, særlig i de første Aar, foranlediger Ønskeligheden af Udskydning af en Del saavel ældre som yngre Køer, der, samtidig med at være tarvelige Malkere, give forholdsvis mager Mælk.

En Del Gaarde have i beklagelig Grad havt mange Kastere og Overløbere; men Sundhedstilstanden har iøvrigt været fuldtud tilfredsstillende. Besætningerne bleve bundne ind i jævn, god Foderstand, og de fleste Gaarde havde gode Beholdninger af Hø- og Rodfrugter. De dalende Produktpriser foranledigede dernæst, at Folk meget almindelig lyttede til det særlig af Godsejer Lawaetz fremsatte Raad om ikke at forhaste sig med at indkjøbe Foderstoffer og passe godt paa ikke at betale dem for dyrt, saa at de maatte give Tab ved Fodringen. Det er derfor temmelig sikkert, at de fleste danske Landmænd producerede Mælken billigere i Vinteren 1894—95 end Tilfældet længe havde været. Billigere Produktion maa tilstræbes i enhver Virksomhed, hvor Produktionspriserne ikke kunne holdes oppe.

For at sammenligne Vinterens Mælkeudbytte af Fodringen med de foregaaende Vintre ere Tabellerne II a og II b udarbejdede paa sædvanlig Maade, idet Hø

Tab. I. Vinterfodringen

Mælkeriernes Nr.	Mælkeriernes Nr. i forrige Aars Beretning.	Koholdet. Antal Køer.	pCt. Kælvere inden 1ste Januar.	pCt. nyindsatte Køer	pCt. Kastere og Overløbere.	Vinterfodret Antal Dage.	Opfodret pr. Ko: Pd. Rapskager	Pd. Palmekager	Pd. Klid eller Melassefoder.	Pd. andre Handelsfoderstoffer	Pd. Korn	Ialt Pd. Kraftfoder	Pd. Kraftfoder pr. Dag	Pd. Kløverhø og Vikkehavrehø*)	Pd. Enghø*)	Pd. Runkelroer og Gulerødder**)	Pd. Turnips og Rutabaga
1	1	115	20	16	8	195	-	-	174	183	449	806	4,1	987	218	-	1113
2	2	78	18	17	13	201	77	103	26	27	747	980	4,9	538	615	6974	-
3	—	58	62	17	23	226	84	-	314	495	261	1154	5,1	-	-	-	12069***)
4	4	90	51	14	12	181	5	-	541	342	70	958	5.3	1333	-	-	7240***)
5	5	34.5	20	17	23	210	134	268	268	-	405	1075	5,1	70	1194	4206	-
6	6	42	33	17	21	209	-	-	571	238	-	809	3,9	1190	238	8095	857
7	—	100	41	19	18	200	-	-	45	200	1106	1351	6,8	1246	-	1584	1580
8	8	64	53	17	6	198	-	-	51	56	197	303	1,6	825	1781	-	3125
9	9	160	31	15	14	198	-	-	-	-	576	576	3,0	-	900	-	2000
10	10	76	45	20	7	191	-	-	89	157	658	904	4,7	329	1128	-	4210
11	11	210	47	32	23	181	71	106	178	276	202	833	4,6	1327	-	6902	-
12	12	167	33	17	29	209	127	-	116	263	556	1062	5,0	1238	-	7108	-
13	13	80	58	16	4	181	-	-	241	-	900	1141	6,3	300	1050	-	8000
14	14	88	56	23	7	201	156	-	59	402	566	1183	5.8	700	817	2634	1552***)
15	15	38	58	21	4	201	-	-	235	138	432	805	4.0	1895	-	190	1684
16	16	179	53	13	8	204	-	-	437	559	106	1102	5,4	736	-	9200	-
17	—	200	70	16	11	243	183	140	284	376	376	1359	5,6	-	1554	6664	1240
18	18	24	—	—	—	181	28	-	362	964	-	1354	7,5	996	-	3000	12044
19	21	267	30	18	22	181	45	89	-	261	522	917	5,1	749	1783	1450	4146
20	—	280	40	14	10	204	170	72	300	-	544	1086	5,3	1984	464	6120	-
21	22	172	45	23	12	295	94	86	673	772	51	1676	5,7	580	872	3488	5360***

*) Et Læs Hø regnet til 1200 Pd., naar Intet andet opgives, og en Givt til 5 Pd.

**) En Tønde Runkelroer. Gulerødder og Rutabage regnet til 180 Pd., en Tønde Turnips til 160 Pd.

***) Sukkerroeaffald.

Nr. 21 opfodrede paa Stald fra $4/_6$ til $26/_7$, Vikkehavre og Kløver beregnet til 4(Kraftfoder Enheder pr. Dag.

894—95 paa 21 Gaarde.

Produceret pr. Ko.						Mælke-forbrug		Pr. 100 Pd. opnaaet Kr. for			Antal Kalve		Mælkerisystem.
Pd. Mælk	Pd. Smør.	Pd. frisk Ost	Pd. Svin levende Vægt	Solgt Pd. skummet Mælk	Pd. sk. Mælk til Kalve og Husholdn.	til 1 Pd. Smør	til 1 Pd. frisk Ost	Smør	Ost	Svin	Tillagt	Fedet	
2574	89	80	142	14	615	28,8	13,5	81,70	18,00	25,29*)	22	2	$^1/_{11}$-$^{29}/_4$ Bøtt., $^{30}/_4$-$^{31}/_5$ Is.
1982	50	40	140	78	558	35,8	15,5	84,80	15,60	25,00*)	15	2	Vand og Is.
3629	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	Mælkesalg.
2708	95	83	83	23	576	28,3	13,7	89,04	11,00	24,74	20	2	K. & H.s Centrifuge.
2525	92	108	144	120	645	26,8	13,5	87,27	15,04	23,80*)	7	-	K.-Separator.
3047	109	-	117	-	1102	27.6	-	90,90	-	26,70*)	12	1	Mælkekj. og Haadcentrif.
2690	72	10	177	77	671	30,2	15,0	83,00	—	24,37	18	-	Is og Bøtter.
1920	72	13	77	-	793	26,2	14,2	83.10	14,00	23,10*)	16	-	K. & H.s Centrifuge.
1259	41	-	100	8	490	30,0	—	82,00	—	24,25	30	-	Bøtter.
2554	95	99	87	26	539	26.4	13,5	79.36 *)	12,00	25,25*)	16	3	Alfa-Ponny.
2948	113	103	120	9	748	26,8	13.6	85,00	15,40	25,40*)	66	4	B. & W.s Centrifuge.
2888	90	41	203	150	1052	29,5	12,9	88,80	14,00	24,3 *)	44	6	Alfa-Pouny.
2375	83	24	125	75	1207	28,0	14,3	85,80	15,00	23,22*)	31	10	Lavats Separator.
3099	—	—	—	—	—	27,2	13,1	86.30	12,83	23,75*)	26	-	B. W.s Centrifuge.
2515	82	6	119	-	991	28,9	13.1	80,30	15,20	27,60*)	15	1	Bøtter.
2633	91	95	133	118	848	27.8	12,4	87,00	15,50	25,11*)	44	-	Alfa Separator.
3947	124	69	139	15	926	26.1	14,0	84,00	14,00	25.00*)	58	-	B. & W.s Centrifuge.
3303	119	176	145	19	192	27,0	13 1	87,80	16,50	26,75*)	-	-	B. & W.s Centrifuge.
2685	94	51	59	69	705	27,9	16,1	85,00	13,80	26,40	67	-	Alfa-Separator.
2771	97	60	93	49	376	26,3	11,4	94,00	16,00	24.00*)	6	-	Alfa-Separator.
3067	121	136	164	42	949	31,5	14,8	83,50	11,83	24,33*)	4	-	B. & W.s Centrifuge.

*) Gjennemsnitspris for hele Aaret.

og Rodfrugter ere omsatte til Kraftfoder ved Reduktion efter følgende Forholdstal:

100 Pd.	Kraftfoder	= 100
100 »	Kløverhø	= 40
100 »	Enghø	= $33^1/_3$
100 »	Gulerødder og Runkelroer	= 10
100 »	Turnips, Rutabaga og Sukkeraffald	= 8
100 »	Kartofler	= 25

Ved Foderets Beregning til Penge er Kraftfoderenheden sat til 4 Øre, medens dog de om Vinteren brugte Oliekager ere beregnede til 5 Øre pr. Pd. — Nedsættelsen er ret betydelig; 1893—94 var Kraftfoderenheden sat til $4^1/_2$ Øre og de om Vinteren anvendte Oliekager til 6 Øre pr. Pd., medens der 1892—93 regnedes 5 Øre for hver Kraftfoderenhed med Undtagelse af Oliekagerne, der sattes til 6 Øre. Maaske burde der dog indføres en endnu større Prisnedsættelse i Beregningerne; thi ikke alene ere Priserne paa alle Slags Korn gaaet stærkt ned, men mange Handelsfoderstoffer ere dalede 25—33 pCt., og f. Ex. det af Sukkerfabrikkerne udbudte Melassefoder koster kun 3 Øre pr. Pd.

Dette Melassefoder, der i Tab. I er opført sammen med Klid, bestaar af $^1/_8$ Palmekjærnemel, $^3/_8$ Hvedeklid og $^4/_8$ Melasse, af hvilken sidste Bestanddel Halvdelen er Sukker. Gaardene paa Lolland og Falster have anvendt Melasseklidene med stor Tilfredshed saavel til Køer som til Heste og Svin. Begyndes der med $^1/_2$—1 Pd., kan man senere gaa til et Par Pund daglig til en Ko og 4—6 Pd. til en Hest. Foderet ligner grovt Puddersukker, og alle Dyrene have Lyst til at æde det. Almindelig antages det at kunne erstatte sin lige Vægt Hvedeklid eller Blandsæd. Om dets Anvendelighed saavel for Køer som for Svin har Forsøgslaboratoriet nu paabegyndt Forsøg i denne Vinter, hvoraf Resultaterne ville kunne ventes offentliggjorte i Løbet af Sommeren.

Ved Sammenligning i Tab. II a af Produktionspriserne i de forskjellige Aar maa den ovenfor nævnte Nedsættelse i Foderets Pris haves i Erindring; men trods denne viser det sig, at ingenlunde alle Korrespondenterne have opnaaet en billigere Produktion end Aaret forud. De fleste kunne vel producere et Pd. Mælk for et Foder af ca. 3 Øres Værdi; men flere nærme sig stærkt til at maatte give for 4 Øre Foder for et Pd. Mælk, hvilken Udgift Nr. 2 endog overskrider. For at undgaa fejlagtig Bedømmelse af Tallene i denne Tabel maa det endvidere bringes i Erindring, at her ikke er Tale om alene fuldmalkende Køers Mælkeydelse i nogle Vintermaaneder; men Tallene gjælde Mælkeproduktionen for hele Besætninger fra Indbinding til Udbinding eller fra 1ste November til 30te April, saa deri indbefattedes saavel Kvier som Kastere og Overløbere, ligesom de Individer, der kælvede i Foraarsmaanederne, og som derfor vare meget ufordelagtige Mælkeproducenter at arbejde med i det Tidsrum, som Vinterfodringen omfatter.

I Tab. II b er det ikke Pengeudgiften, men derimod Antallet af forbrugte Kraftfoderenheder til 100 Pd. Mælk, der sammenlignes, saa her er Grundlaget uforandret fra Aar til Aar. Sammenholdes Resultaterne fra de forskjellige Gaarde, er det iøjnefaldende, at dygtige og kyndige Landmænd kunne fodre meget forskjelligt. Størst Foder anvendes hos Nr. 18, der ikke har Tillæg, men som malker og feder samtidig, og hvor altsaa Kjødproduktionen, hvis det var muligt, burde inddrages i Regnskabet. Mindst Foder anvendes hos Nr. 8 og 9, der paa gammeldags jydsk Maner give saa lidt Kraftfoder, at et stort Antal af Køerne aabenbart maa opholde Livet hovedsagelig ved Halmen; men paa saadanne Ejendomme kan det ogsaa være af den største Betydning, at Køerne ikke fodres bedre om Vinteren, end hvad Sommergræsningen kan svare til, — og mange af de jydske Køer ere jo smaa og særdeles nøjsomme.

Sammenlignes for de forskjellige Gaarde Aarene

Tabel II a. Vinterfodringen 1894—95.

Mælkeriernes Nr.	p.Ct. Kælvere inden 1. Jan.	Opfodret pr. Ko af beregnede Kraftfoderenheder: Kraftfoder	Kløver- og Vikke-havrehø	Enghø	Runkelroer og Gulerødder	Turnips og Rutabaga	Ialt	I Gjennemsn. pr. Dag af: Kraftfoder	I Gjennemsn. pr. Dag af: hele Foderet	Foderets Værdi i Kr.	Pd. Mælk pr. Ko	Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk	100 Pd. koster at producere Kr.: 1894—95	1893—94	1892—93	1891—92	1890—91
1	20	806	395	73	-	89	1363	4,1	7,0	56,35	2574	53,0	2,19	2,99	3,49	3,75	3,95
2	18	980	214	205	697	-	2096	4,9	10,4	85,91	1982	105,7	4,33	5,66	5,79	6,49	6,15
3	62	1154	-	-	-	965	2119	5,1	9,4	90,55	3629	58,3	2,50	—	—	—	—
4	51	958	533	-	-	579	2070	5,3	11,4	86,27	2708	76,4	3,19	3,61	—	—	—
5	20	1075	28	398	421	-	1922	5,1	9,2	80,90	2525	76,1	3,20	3,07	4,74	3,40	3,25
6	33	809	476	79	810	68	2242	3,9	10,7	92,06	3047	73,6	3,02	4,04	4,47	4,56	3,69
7	41	1351	498	-	158	126	2133	6,8	10,7	87,32	2690	79,3	3,25	—	—	—	—
8	53	303	330	594	-	250	1477	1,6	7,5	59,64	1920	77,0	3,11	3,07	4,14	3,31	4,15
9	31	576	-	300	-	160	1036	3,0	5,2	41,44	1259	82,3	3,29	3,17	3,94	3,97	3,91
10	45	904	132	376	-	337	1749	4,7	9,2	71,53	2554	68,5	2,80	3,14	—	4,53	3,68
11	47	833	531	-	690	-	2054	4,6	11,3	86,69	2948	69,7	2,94	2,96	4,16	—	3,92
12	33	1062	495	-	711	-	2268	5,0	10,8	94,62	2888	78,6	3,28	5,34	6,15	5,82	5,09
13	58	1141	120	350	-	640	2251	6,3	12,4	90,04	2375	94,7	3,79	4,34	4,39	4,41	5,00
14	56	1183	280	239	263	124	2089	5,8	10,5	89,14	3099	67,4	2,88	2,60	4,28	4,13	3,77
15	58	805	758	-	19	103	1685	4,0	8,4	68,78	2515	67,0	2,73	3,83	4,26	3,79	4,03
16	53	1102	294	-	920	-	2316	5,4	11,4	98,23	2633	87,9	3,73	4,32	4,40	—	—
17	70	1359	-	518	666	99	2642	5,6	10,9	102,67	3947	66,9	2,60	—	4,46	—	3,20
18	—	1354	394	-	300	964	3012	7,5	16,6	130,40	3303	91,2	3,95	4,02	—	—	—
19	30	917	300	594	145	332	2288	5,1	12,6	98,08	2685	85,2	3,65	3,77	3,61	3,81	—
20	40	1086	794	155	612	-	2647	5,3	13,0	108,30	2771	95,5	3,91	—	—	—	—
21	45	1676	632*)	291	349	429	3377	5,7	11,4	144,60	4067	83,4	3,56	3,36	4,94	5,01	3,99

*) Heri indbefattet Grøntfoder beregnet til 8 Kraftfoderenheder pr. Dag i 50 Dage = 400.

Tab. II b.

Mælkeriernes Nr.	Aargang	pCt. Kælvere inden 1. Januar	Pd. Kraftfoder daglig pr. Ko	Ialt Pd. beregnet Kraftfoder daglig pr. Ko	Mælkeudbytte i Pd. pr. Ko	Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk.	Mælkeriernes Nr.	Aargang	pCt. Kælvere inden 1. Januar	Pd. Kraftfoder daglig pr. Ko	Ialt Pd. beregnet Kraftfoder daglig pr. Ko	Mælkeudbytte i Pd. pr. Ko	Kraftfoderenheder forbrugt til 100 Pd. Mælk.
1	1892-93	60	5,2	9,1	2994	67,8	13	1892-93	72	6,3	13,3	3303	85,9
	93-94	21	5,0	8,5	2414	64,9		93-94	66	6,4	11,4	2694	91,3
	94-95	20	4,1	7,0	2574	53,0		94-95	58	6,3	12,4	2375	94,7
2	1892-93	36	5,9	10,0	1903	113,4	14	1892-93	46	5,3	12,2	3111	81,8
	93-94	31	5,7	9,9	1500	122,1		93-94	53	4,9	9,6	3699	52,9
	94-95	18	4,9	10,4	1982	105,7		94-95	56	5,8	10.5	3099	67,4
4	1893-94	62	5,2	11,0	3310	73,9	15	1892-93	50	4,3	9,6	2365	83,2
	94-95	51	5,3	11,4	2708	76,4		93-94	50	4,1	9,1	2080	82,8
5	1892-93	14	7,0	9,5	2242	90,3		94-95	58	4,0	8,4	2515	67,0
	93-94	41	6,4	8,9	3027	63,7	16	1892-93	54	6,3	10,6	2286	83,7
	94-95	20	5,1	9,2	2525	76,1		93-94	30	4,5	9,2	2084	91,3
6	1892-93	30	3,8	9,9	2358	88,3		94-95	53	5,4	11,4	2633	87,9
	93-94	30	5,2	9,2	2147	84,5	17	1892-93	20	5,2	11,2	2310	88,6
	94-95	33	3,9	10,7	3047	73,6		94-95	70	5,6	10,9	3947	66,9
8	1892-93	40	2,2	7,1	1842	81,6	18	1893-94	—	11,0	15,8	3679	78,0
	93-94	47	2,5	6,1	1806	65,8		94-95	—	7,5	16,6	3303	91,2
	94-95	53	1,6	7,5	1920	77,0	19	1892-93	24	6,2	9,1	2633	69,9
9	1892-93	38	3,4	5,0	1277	78,4		93-94	36	5,1	11,2	2542	79,7
	93-94	36	2,7	3,9	1083	70,4		94-95	30	5,1	12,6	2685	85,2
	94-95	31	3,0	5,2	1259	82,3	21	1892-93	57	5,8	13,2	3018	96,0
10	1891-92	28	5,5	9,1	2072	87,6		93-94	59	5,1	10,6	3017	78,2
	93-94	56	5,9	9,2	2599	65,6		94-95	45	5,7	11,4	4067	83,4
	94-95	45	4,7	9,2	2554	68,5							
11	1892-93	48	5 5	13.4	3030	80,6							
	93-94	45	4,5	8,7	2811	60,9							
	94-95	47	4,6	11,3	2948	69,7							
12	1892-93	35	5,8	12,7	2245	117,9							
	93-94	41	7,0	12,4	2339	109,4							
	94-95	33	5,0	10,8	2888	78,6							

indbyrdes, sees, at man skal være forsigtig med at forøge Foderet, hvis ikke Nykælvernes Antal stiger, og er Kælvernes Antal aftagende, bør Foderet som Regel formindskes, — selvfølgelig under Forudsætning af, at Fodermængden forud var heldig afpasset efter Køernes Produktionsevne. — Nr. 1 har meget færre Nykælvere; ved Indskrænkning af Foderet forbedres endogsaa Resultatet. — Nr. 2 fik ved Kastning gjennem flere Aar Besætningen derangeret. — Nr. 4 har lidt færre Kælvere, og da Foderet samtidig forøges lidt, fordyres Produktionen. — Nr. 5 producerede i mange Aar Mælken billigt; men i 1893 vare Køerne Overløbere, og Forsøget paa at opretholde Mælkeydelsen ved forøget Foder gav dyr Mælkeproduktion. Da Køerne atter kælvede normalt, blev Produktionen normal billig; men nu, da der atter er færre Nykælvere, og Fodermængden igjen forøges lidt, stiger strax Foderforbruget til 100 Pd. Mælk. — Nr. 6 har havt lidt flere Kælvere og har havt Fordel ved at forøge Foderet; men han er dog muligvis allerede kommet til at fodre stærkt nok. — Nr. 10 havde 1891—92 faa Kælvere; 1893—94, da Kælvernes Antal var stort, blev Produktionen meget fordelagtig, men nu da Kælvernes Antal er aftaget, og samme Fodermængde er anvendt, saa fordyres Produktionen. — Nr. 11 har hvert Aar omtrent havt lige mange Kælvere; men Fodringen har været ujævn, og jo større Foder, desto mindre godt Resultat (det er kun faa Besætninger af Køer og Kvier, der kunne betale 10 Kraftfoderenheder eller derover gjennemsnitlig daglig Vinteren igjennem). — Nr. 12 synes tidligere at have anvendt et meget for stort Foder. Hos Nr. 13 aftager Tidligkælvernes Antal, og da det i Forvejen store Foder ikke indskrænkes, saa fordyres Produktionen. — Nr. 14, der sidste Aar producerede meget billigt, har igjen forøget Fodermængden, men ogsaa produceret mindre billigt. — Nr. 15 oparbejder en jydsk Besætning, som nu er godt paa Vej til at give et

smukt Udbytte for den omhyggelige Pleje, der ydes den. — Nr. 16 oparbejder ogsaa en Besætning, har stort Indskud af Kvier og er formentlig tilbøjelig til at fodre lidt vel rigeligt. — Nr. 17 har ved et betydelig forøget Antal Tidligkælvere formindsket Foderet og har faaet Produktionen meget billigere. — Nr. 19 har forøget Fodermængden, men ogsaa fordyret Produktionen. Og endelig Nr. 21 har til færre Kælvere forøget Foderet og ogsaa fordyret Produktionen.

En saadan Kritik kunne Tallene foranledige. Denne kan naturligvis atter let kritiseres. Hensigten er imidlertid alene at opfordre Folk til at søge at undgaa at fodre uøkonomisk og derimod — støttet til de stedlige Erfaringer fra Aar til Aar — forsøge at afpasse Fodermængden ikke alene efter hele Besætningens, men ogsaa saavidt muligt efter det enkelte Individs Ydeevne. — Som nogle af de Fejl, der hyppigst begaas ved de store Besætninger, kan dernæst nævnes: 1) Sommerkælvere, Kastere og Overløbere fodres for slapt i Indbindingstiden, 2) Gammelmalkere og særlig Goldkøer fodres derimod ofte unødvendig rigelig om Vinteren, idet der foruden Hø- og Rodfrugter tillige gives dem flere Pund Kraftfoder daglig, 3) de bedste Nykælvere faa for lidt eller de simpleste faa for meget, 4) aftager Mælkeudbyttet henimod Foraaret, forøges Kraftfoderet, i Stedet for at det oftere bør formindskes; — og endelig maa det erindres, at de Køer, der skulle omsætte meget Hø, kun bør have lidt Kraftfoder, samt at et stort Oliekagefoder kun udnyttes fuldt ud ved Siden af mange Rodfrugter.

Vinteren var stræng og langvarig; men da Foraaret først kom, blev der hurtig god Græsning, saa at Køerne dog kom nogenlunde tidlig ud (i Begyndelsen af Maj) og fandt nok at æde af. I Juni kom der en tør Periode, der f. Ex. i Holbæk Amt var saa langvarig, at der var ved at blive Græsmangel. Der var derfor mange (se

Tab. III. Sommerfodrin

Mælkeriernes Nr.	Koholdets Størrelse	Antal Græsdage.	Produktion pr. Ko.						Mælkeforbrug til 1 Pd.		Salgspris i Kr. pr. 100 Pd.			
			Pd. Mælk	Pd. Smør	Pd. frisk Ost	Pd. Svin	Sk. Mælk anvendt til		Smør	frisk Ost	Smør	Ost	Svin	Skummet Mælk
							Salg Pd.	Kalve og Husholdning						
1	116	150	1968	74	87	142	13	372	26.2	13.7	84.40	21.00	25.29*)	
2	78	169	2368	88	58	140	59	297	25.5	16.4	77.00	17.00	25.00*)	1,6
3	50	70	1875	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	85	-	2694	94	79	101	31	612	28.0	15.6	85.00	12.50	22.90	1,0
5	32.7	155	3091	100	157	143	66	524	30.1	13.9	80.42	15.04	23.80*)	1,4
6	44	157	2284	92	-	116	-	341	24.5	-	87.70	-	26.70*)	
7	104	153	2375	89	56	176	70	333	26.1	14.8	85.45	14.00	23.60	1,0
8	63	165	1737	72	42	76	-	487	23.4	13.7	79.40	18.00	23.10*)	
9	158	169	2114	69	113	150	10	174	30.2	16.0	81.00	14.00	24.75	2,0
10	71	132	1651	67	67	87	20	181	24.4	16.4	79.36*)	14.00	25.25*)	1,0
11	207	101	2579	95	115	120	13	339	25.6	13.7	83.00	18.10**)	25.40*)	1,5
12	162	140	2289	78	55	202	199	499	27.1	13.4	85.00	14.00	24.30*)	1,0
13	80	147	2028	77	89	125	68	283	26.2	13.9	79.05	15.00	23.22*)	1,5
14	88	162	2244	-	-	-	-	-	27.2	13.1	76.01	12.83	23.75*)	
15	38	170	2106	77	49	118	-	563	27.1	12.9	79.50	18.00	27.60*)	
16	171	126	2409	81	111	133	154	444	27.0	12.4	83.86	23.25**)	25.11*)	1,2
17	190	101	1330	50	47	117	10	202	26.1	14.5	83.00	14.00	25.00*)	0,7
18	27.3	-	2830	101	149	144	11	197	27.6	13.7	89.70	15.00	26.75*)	1,5
19	267	161	2893	99	77	115	117	718	28.7	15.4	81.10	13.80	25.60	1,1
20	280	134	2048	79	37	93	25	360	25.1	12.4	89.00	16.00	24.00*)	2,0
21	150	72	715	27	33	84	13	114	24.9	13.1	84.67	16.00	24.33*)	1,0

*) Gjennemsnitspris for hele Aaret.
**) En Del Sødmælk var anvendt til Ostelavningen.

g Mælkeriudbytte paa 21 Gaarde i 1895.

Foder pr. Ko				Mælkerisystem	Anmærkning	Sommeren 1894	
Pd. Kraftfoder	Pd. Kløverhø	Pd. Enghø.	Tdr. Land Græsareal			Pd. Mælkeudbytte pr. Ko.	Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør
93	164	86	c. 0.6	$^{1}/_{7}$—$^{7}/_{9}$ Is, $^{8}/_{9}$—$^{31}/_{10}$ Bøtter.	En kort Tid Græsmangel.	2057	27.3
-	-	-	c. 0.8	Vand og Is.	Rigelig Græsning.	2551	25.8
9	590	-	c. 0.6	Mælkesalg.	Staldfodring $^{6}/_{6}$—$^{14}/_{8}$.	-	-
255	-	*)	c. 1	K. & H.'s Centrifuge.	6 Ugers Staldfodring.	2333	29.3
-	-	-	c. 0.9	Alfa K.-Separator.	Sjælden rigelig Græsning.	2539	32.1
-	-	-	c. 0.9	Haandseparator Alfa B.	Rigelig Græsning.	2417	28.2
125	158	284	c. 0.8	Alfa-Ponny-Separator.	Rigelig Græsning.	-	-
-	-	-	c. 0.7	K. & H.'s Centrifuge.	Rigelig Græsning.	1749	24.0
-	-	-	c. 1.2	Bøtter og Is $^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$.	Tilstrækkelig Græsning.	1732	31.0
116	-	211	c. 1.3	Alfa-Ponny-Separator.	Staldfodring $^{26}/_{6}$—$^{19}/_{7}$.	1505	23.7
515	307	-	c. 1.3	B. & W.'s Centrifuger.	Staldfodring $^{7}/_{6}$—$^{25}/_{7}$.	2526	27.1
50	-	-	c. 0.9	Alfa-Separator.	Staldfodring $^{22}/_{6}$—$^{12}/_{7}$.	2097	26.5
106	-	-	c. 1.0	Laval's Separator.	Rigelig Græsning.	1705	27.1
312	75	90	c. 0.7	B. & W.'s Centrifuge.	Enggræsning.	1739	27.2
-	-	-	c. 1.1	Bøtter og Is.	Rigelig Græsning.	2316	27.0
96	-	-	c. 0.7	Alfa-Separator.	Staldfodring $^{22}/_{6}$—$^{25}/_{7}$.	2210	26.8
69	-	523	c. 0.8	B. & W.'s Centrifuge.	Staldfodring $^{26}/_{6}$—$^{26}/_{7}$.	-	-
403	73	175	**)	B. & W.'s Centrifuge.	Staldfodring hele Sommeren.	3388	24.0
298	-	312	-	Alfa-Separator.	Rigelig Græsning.	2857	28.1
53	-	-	c. 1.1	Alfa-Separator.	Staldfodring $^{21}/_{6}$—$^{15}/_{7}$.	-	-
10	-	-	c. 0.6	B. & W.'s Centrifuge.	Ualmindelig rigelig Græsning.	1574	26.3

*) 840 Pd. Sukkerroeaffald.

**) Desuden er anvendt Grøntfoder fra 14 Tdr. Ld., c. 188,800 Pd. samt 150 Tdr. Gulerødder, 214 Tdr. Turnips og 40 Tdr. Rutabaga.

Tab. III), som staldfodrede 4—5 Uger i Juni og Juli; men som Regel kunde der fodres med det grove og tørre Græs og senere med Lejesæd, Blandsæd og nyt Hø, saa at stort Tilskud af Kraftfoder var ikke nødvendigt. — I mange Egne var der dog Græs nok til hele Sommeren. Hyppige Byger i Slutningen af Juli og Begyndelsen af August kaldte Græsset frem lige saa hurtigt, som Køerne kunde æde det af; og flere Korrespondenter meddelte da ogsaa, at »Sommeren gav ualmindelig rigelig Græsning«. Nogle Steder saa man i Slutningen af August, at Køerne umulig kunde overkomme at æde al den forhaandenværende Kløver, og trods Sædhøstens Travlhed maatte man til at bjærge Efterslæt og Agerhø, hvilket lykkedes ret godt.

Ved de lyse Nætters Ophør i Begyndelsen af August var der vel nogle Dage, hvor vedvarende Regn og Storm gjorde Opholdet paa Marken meget uheldigt for stærkt malkende Køer, saa at de maatte tages paa Stald om Natten; men iøvrigt var Sommeren behagelig; Vejret var hverken hedt eller koldt og raat, og Køerne befandt sig særdeles vel. Man hørte ogsaa hyppig, at der ikke alene var megen Mælk, men at Mælken tilmed gav ualmindelig meget Smør. Vil man søge denne Paastand bekræftet ved Tallene i Tabel III, hvor Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør er opført for begge Somrene 1894 og 95, finder man, at bortseet fra Nr. 6, der er gaaet over fra Mælkekjærning til Centrifuge, og som derfor ganske naturlig har faaet et betydelig forøget Smørudbytte af Mælken, have vel Nr. 10, 12, 15, 16, 18 og 19 ikke formaaet at nedbringe Mælkeforbruget, men at dette derimod er Tilfældet hos Nr. 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, og 21.

Tvivlsomt er det dog, om denne ingenlunde ubetydelige Nedgang i Mælkeforbruget, som mange Andelsmælkerier glædede sig ved, fortrinsvis skyldtes det gode Foderaar, eller om Aarsagen ikke bør søges dels i den nu mange Steder vakte Interesse for at udsætte Køer

med særlig mager Mælk og dels i den stadige og gode Renskumning, der nu er bleven almindelig, og som særlig skyldes Konsulent Dencker, der atter og atter har paavist, at det er daarlig Økonomi at stole paa, at Centrigerne nok skumme rent, istedetfor jævnlig at lade Skummetmælkens Fedtindhold bestemme i et kemisk Laboratorium. — Trindt om i Amterne sørger Mejeristernes Foreninger nu for, at Skummetmælken analyseres en Gang maanedlig, hvortil Udgiften kun er en Snes Kroner aarlig, medens et for stort Indhold af en Tiendedel Procent (0,20 i Stedet for 0,10) gjør et Tab af 3 Procent af Smørmængden, altsaa af 1 Drittel Smør om Ugen, hvor der produceres 33 Dritler.

Hvad Smørrets Produktion angaar, er man nu paa de fleste større Mælkerier gaaet over til at pasteurisere Fløden og anvende forplantet Syre. Denne nye Arbejdsmaade stiller forøget Krav til Anvendelsen af Is; men ogsaa i saa Henseende var Aaret heldigt. Det var let at faa samlet Is i stor Mængde, og hvor Ishusene have vist sig at være for smaa, er man ofte i Aarets Løb gaaet til at bygge dem større og forsyne dem med Kølerum til Smørrets Opbevaring.

Som allerede foran nævnt var det ikke Produktionsvilkaarene, der gave Aaret et daarligt økonomisk Resultat. Det var de nedadgaaende Priser paa de to store Salgsprodukter, Smør og Svin. Størst var Nedgangen paa Svinene, og Priserne synes ved Aarets Slutning at ville blive endnu daarligere paa det kommende Aarsregnskab. Gjennemsnittet af de paa Tab. III opførte Svinepriser er 24,77 Øre pr. Pd. levende Svin, medens det tiltvarende Tal for det foregaaende Aar var 29,31; der er altsaa en Nedgang af 4,54 Øre eller 15,5 Procent. Den højeste Pris, 27,60 Øre pr. Pd., opnaaedes af Nr. 15; men denne Korrespondent fik Aaret før 31,80, og han maatte altsaa lide en Nedgang af 4,20 Øre pr. Pd.

Den væsentligste Aarsag til denne store Nedgang i Prisen ligger det nær at søge i vor egen store Produk-

tion, der udgjør den betydeligste Del af det første Klasses Bacon, som paa det engelske Marked konkurrerer med de engelske og irske Varer. Ses der paa hosstaaende to Tabeller over Danmarks Overskudsudførsel og Eng-

Danmarks Overskuds-Udførsel af

	levende Svin	Flæsk og Skinker
1885—86	192.872 Stk.	19.200.000 Pd.
86—87	249,132 —	28 000.000 —
87—88	60.377 —	59.800.000 —
88—89	21,530 —	65.400.000 —
89—90	64.737 —	58.600.000 —
90—91	196.087 —	56.393.753 —
91—92	199.731 —	71.371,744 —
92—93	53.992 —	76.488.417 —
93—94	82,632 —	85.088.864 —
94—95	173.216 —	99.427.678 —

Indførsel til England.

Bacon fra	1891	1892	1893	1894	1895
	Cwts. à 101½ d. Pd.	Cwts. à 101½ d. Pd.	Cwts. à 101½ d. Pd.	Cwts. à 101½ d. Pd.	Cwts. à 101½ d. Pd.
Danmark	580.868	671.882	711.854	766,828	1.013.930
Tyskland	3.748	3,089	9.744	339	282
Kanada	151.109	239,121	193.773	254,443	268,886
Foren. Stater	2.675,054	2.895.951	2.177.293	2,561,203	2,649,482
Andre Lande	99.430	71.335	106,223	133.790	130,838
Ialt	3.510.209	3.881,378	3.198.887	3.716,603	4.063.418

lands Indførsel af Bacon, viser det sig, at Flæsket fra de forenede Stater ikke var saa meget 1895 som 1891, og Mængden fra Tyskland, Kanada og andre Lande er ikke stor. Det er Tilførslen fra Danmark, der omfatter den hele Stigning i de fem sidste Aar. Da Tilførslen i

1893 var mindre end sædvanlig, gik Prisen paa Bacon op, og mange engelske og irske Landmænd forøgede deres Svinehold. Nu har Tilførslen fra Amerika atter naaet den tidligere Størrelse, England har selv mange Svin, og Danmark kommer med den dobbelte Mængde imod for fem Aar siden, og saa gaar Prisen ned. Forhaabentlig ville de lave Priser fremkalde forøget Forbrug; men i og for sig er det jo mærkværdigt, at vor i 1889—1890 store Overskudsexport er fordoblet paa 5 Aar.

Andelsslagterierne have havt stor Tilgang, og trods de lave Flæskepriser er der oprettet nye Slagterier saavel i Jylland som paa Øerne, og nu da Tyskland ved Aarets Slutning lukker for de store Svin, synes endnu flere Slagterier at skulle oprettes. I Tab. IV ses, at Herregaardene ikke sælge mere end et Svin pr. Ko; men omsættes Exporten af Flæsk og Skinker ved Division med 120 til levende Svin og hertil føjes Antallet af exporterede levende Svin, viser det sig, at der var en Overskudsudførsel af over 1 Million Svin foruden Landets meget betydelige Forbrug, der maa antages at være mindst en halv Million Svin, og da Antallet af Landets Malkekøer kun er ca. en Million, maa det antages at være fortrinsvis de mindre Landbrugere, der have forøget Svineholdet. Denne Antagelse vil sikkert kunne bekræftes af Andelsslagterierne. Paafaldende har det i hvert Fald været for mig ikke alene i Jylland, men ogsaa paa Øerne, hos mange af Mælkeriernes mindre Andelshavere at se, hvorledes Svinene overfylde Kostaldene. Besætninger med f. Ex. 2 Køer og 6—10 Svin eller 6—7 Køer og 20 Svin er det ingenlunde ualmindeligt at finde, naar man kjører omkring til de Mælkeleverandører, hvis Mælk ved Indvejningen lugter særlig »svinagtig«.

For en Del ville vel nok disse forholdsvis meget store Svinehold strax indskrænkes, nu da Priserne paa alle Svin ere gaaede ned, og som et Tegn i saa Henseende kan det nævnes, at Maanedsgrise, der i Foraaret kostede 10—11 Kr. pr. Stk., i Efteraaret vanskelig kunde

Tab. IV. Udbytte af skummet Mælk, Svinehold og Osteproduktion 1894—95.

Mælkeriernes Nr.	Svineholdet							Sk. Mælk pr. Ko		Osteprod. pr. Ko.		Udbyt. pr. Ko af Svin, Ost og sk. M.	
	Solgt Grise pr. Ko. Kr.	Solgt og forbrugt Fedesvin pr. Ko (levende Vægt)			Kraftfoder til Svinene (pr. Ko)		Ialt med Fradrag af Kraftfoderets Værdi	Salg Kr.	Til Kalve og Husholdningsbrug Kr.*)	Pd. frisk Ost	Kr. **)	Ialt Kr.	Med Fradrag af Svinenes Kraftfoder Kr.
		Forbr. Pd.	Solgt Pd.	Kr.	Pd.	Kr.							
1	0.30	27	257	69.35	992	39.68	29.97	0.27	9.87	167	27.66	107.45	67.77
2	0.21	47	233	70.00	738	29.52	40.69	2.19	8.55	98	14.46	95.41	65.89
3	-	-	-	34.85	527	-	-	-	-	-	-	-	-
4	-	19	165	43.66	534	21.36	22 30	0.54	11.88	162	15.00	71.08	49.72
5	0.30	61	226	68.31	745	29.80	38.81	2.60	11.69	265	35.80	118.70	88.90
6	-	22	211	62.21	595	23.80	38.41	-	14.43	-	-	76.64	52.84
7	6.41	37	316	84.72	1050	42.00	49.13	1.47	10.04	66	8.26	111.00	69.00
8	-	14	139	35.34	513	20.52	14.82	-	12.80	55	8.82	56.96	36.44
9	-	23	227	61.38	945	37.80	23.58	0.36	6.64	113	12.74	81.12	43.32
10	-	12	162	43.94	585	23.40	20.54	0.46	7.20	166	19.08	70.68	47.28
11	0.77	7	233	60.96	1102	44.08	16.65	0.33	10.87	218	29.43	102.36	58.28
12	2.53	-	405	98.42	1705	68.20	32.75	3.49	15.51	96	12.04	131.99	63.77
13	-	17	233	58.05	1386	55.44	2.61	2.15	14.90	113	15.30	90.40	34.96
14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	-	31	206	65.41	566	22.64	42.77	-	15.54	55	8.68	89.63	66.99
16	-	12	254	66.87	831	33.24	33.65	3.40	12.92	206	34.64	117.83	84.59
17	0.42	16	240	64.00	1036	41.44	22.98	0.19	11.28	116	13.02	88.91	47.47
18	4.85	-	289	77.31	1232	49.28	32.88	0.45	3.89	325	46.17	132.67	83.39
19	0.60	10	165	45 02	550	22.00	23.62	2.06	14.23	128	15.32	77.23	55.23
20	0.89	26	160	44.64	707	28.28	17.25	1.48	7.36	97	13.92	68.29	40.11
21	0.34	10	236	59.86	987	39.48	20.72	0.55	10.63	169	19.23	90.61	51.13

*) Den skummede Mælk til Husholdning, Kalve m. m. beregnes til 1 Ø. pr. Pd.
**) Hvor Ostens Svind ej er opgivet, er beregnet 10 pCt. for frisk og 20 pCt. for lagret Ost.

anbringes til 3 Kr. pr. Stk., men iøvrigt have saavel store som smaa Landmænd faaet god Rede paa at producere et Pund levende Svin for 4—4,5 Pd. Kraftfoder, og kan dette kjøbes under 4 Øre pr. Pd. og Grisene under 5 Kr., saa faas ikke alene Gjødningen, men ogsaa et lille Pengeudbytte ved at sælge Slagterisvin til 20 Øre pr. Pd., idet man ved Grønt fra Haven, Nælder og Rodfrugter kan fodre saavel Søer som Polte meget billigt. Hvor Pasningen derimod er skjødesløs, og hvor Uheld tilstøde, give de nuværende Priser ofte Tab i Stedet for Fortjeneste.

Vil man i Tab. IV søge Oplysning om, hvilken Indtægt Gaardene have havt af Svineholdet, vil man se, at denne kan være meget forskjellig, varierende fra nogle faa Kroner og indtil over 50 Kroner pr. Ko, og tages denne Indtægt, som hidtil sket er, ind i Regnskabet som Erstatning for Vallen og Kjærnemælk og Skummetmælk, kan det samlede Udbytte pr. Ko jo stærkt paavirkes af Forhold, der egentlig ikke vedkomme Udbyttet af Køerne, idet denne Svineindtægt nu langt mere end for 10—20 Aar siden paavirkes saavel af Svinenes Trivelighed som af de tilfældige Afsætningsvilkaar i Aarets Løb, og dette desto mere jo større Svineholdet forholdsvis er. Den meget regnskabskyndige Korrespondent Nr. 5 foreslaar derfor, at Svineregnskabet holdes for sig selv, saaledes at der til Indtægt for Køerne kun regnes den i Svinestalden anvendte Mængde Mælk og Valle omsat til Kraftfoderenheder ved Dividering henholdsvis med 6 og 12. Selv har han f. Ex. iaar givet Svinene 330 Pd. Skummetmælk og Kjærnemælk samt 3336 Pd. Valle pr. Ko, hvilket svarer til 55 + 278 = 333 Kraftfoderenheder, der omsat i Penge giver 13,32 Kr., medens hans Indtægt af Svinene i Tab. IV er opført med 38,81 Kr., altsaa meget mere. Og dette Forslag vil derfor sandsynligvis blive taget til Følge i kommende Aarsberetninger.

Ostepriserne have mærkelig nok været forholdsvis gode her i Landet i det sidste Aarstid. Som i Indledningen

nævnt vare de ualmindelig lave i Amerika og England. I Holland gik Prisen allerede 1894 stærkt ned og i Sverrig kunde helfed, prima, vellagret Cheddar Ost af 1894 Produktionen kun opnaa 80 Øre pr. Kilo imod 1 Kr. Aaret forud. — Her i Danmark foranledigede de lave Smørpriser i 1894, som i sidste Aarsberetning omtalt, at mange Mejerister fik Lyst til dels at lave Sødmælksost og dels at blande Sødmælk i Skummetmælken. Dette er fortsat i 1895; men man frygtede stadig et stærkt Prisfald. Et saadant kom dog ikke, — formentlig just fordi Frygten derfor var til Stede og foranledigede, at hver enkelt Producent var forsigtig med ikke at »lave Overproduktion«.

Ogsaa Afsætningen af almindelig Skummetmælksost gik godt. Enkelte af Korrespondenterne maatte fortryde at have solgt paa Levering til 11 Øre for hele Aaret; thi hjemme kunde der om Sommeren let faaes 15—16 Øre pr. Pd. — Mærkeligt er det, at Producenterne ikke blive kloge i saa Henseende og indse, at med Ost er Kontrakthandel endnu mere mislig for Producenterne end med Smør. Falder Prisen, vil Ostehandleren altid i Løbet af Aaret kunne kassere Partiet eller udskyde en stor Del deraf, eller Producenten kan ikke faa sine Penge; og stiger Prisen, kan Producenten, som f. Ex. iaar, komme til at nøjes med mange Procent for lidt. Den ærlige Ostehandler vil helst kun kjøbe, hvad han ser, eller Produktioner, som han kjender. — Meget bedre end Kontrakthandel er saa ren Tillidshandel, saaledes at man lader Ostehandleren selv bestemme Prisen paa hver Sending; men hvorfor ikke handle med Ost og Smør ligesom med Korn, Heste eller et hvilketsomhelst Produkt? — Producenten maa lægge sig efter den nødvendige Varekundskab og saa selv efter Markedets Stilling skjønne, om den budte Pris er antagelig.

Sidst paa Vinteren og i Foraarsmaanederne blev Efterspørgslen saa livlig, at renommerede Andelsmælkerier fik 15—16 Øre for et Par Uger gammel Centrifuge-

ost, og da Bestyrerne ønskede at faa et passende Lager, sattes Prisen senere op til 16—18 Øre, som enkelte Mælkerier holdt indtil Aarets Slutning, idet de fleste dog nøjedes med 15—16 Øre, idet de frygtede, at de dalende Svinepriser skulde foranledige en stærkt forøget Produktion, og det under disse Forhold blev anset for rigtigt at holde paa Kunderne. — I sin Helhed maa Aaret siges at have været godt for Osteproduktionen, og f. Ex. Nr. 5, 16 og 18 fik en god Indtægt. — Den i 1889 vaagnende Interesse er blevet forøget. De dygtige Producenter have havt Lejlighed til at faa Arbejdet ret godt betalt, og mange flinke Mejerister have faaet den Opmuntring at se, at det vel kan lønne sig at lave en vis Mængde god Ost og anvende Omhu paa at passe den. — Det er utvivlsomt, at en Del god Ost til moderat Pris vil kunne finde Afsætning herhjemme, og at Forbruget af en saadan Vare efterhaanden vil kunne tiltage; men erindres maa det, at hele den ofte omtalte Indførsel af Ost kun beløber sig til halvanden Million Pund aarlig eller med andre Ord kun et Kvantum som 4 jævnt store Mælkerier vilde kunne lave, hvis al deres Mælk blev lavet i Sødmælksost; og da den fremmede Ost kun meget vanskelig kan fortrænges fra Restaurationer og Hoteller, bør man kun gaa forsigtig frem med Produktionen af hel Sødmælksost, hvorimod en Kvartsødmælksost til 30 Øre vil kunne trænge ind i mange Husholdninger.

I Tabel V og VI er Mælkeriernes Aarsregnskab opgjort paa sædvanlig Maade. Hvad først Mængden af det anvendte Kraftfoder angaar, saa er denne jo meget vexlende fra Gaard til Gaard; men erindres maa det, at just de Gaarde, der have givet Køerne mindst Kraftfoder, som Regel have flest Græsdage (se Tabel III). Nr. 18 har hele Aaret havt Køerne paa Stald, og Nr. 21 holdt Køerne paa Vinterfoder indtil 4. Juni, hvorefter

Tab. V. Mælkeriernes

Mælkeriernes Nr.	Koholdets Størrelse	Antal Dage*)	Opfodret til Køer og Svin, alt reduceret til Pd. Kraftfoder.							Produceret pr. Ko					
			Køerne				Svinene		Ialt Værdi Kr. Øre	Pd. Mælk	Pd. Smør	Pd. frisk Ost	Sk. Mælk anv. Pd. til		Pd. Svin
			Pd. Kraftfoder	Pd. Hø, Roer etc.	Ialt Pd.	Værdi Kr. Øre	Pd. Kraftfoder	Værdi Kr. Øre					Salg	Kalve og Husholdn.	
1	115,5	369	899	649	1548	63,75	992	39,68	103,43	4542	163	167	27	987	284
2	78	370	980	1116	2096	85,91	738	29,52	115,43	4350	138	98	137	855	280
3	54	365	1163	1201	2364	100,35	527	-	-	5504	-	-	-	-	-
4	87,5	365	1213	1217	2430	100,67	534	21,36	122,03	5402	189	162	54	1188	184
5	33,7	365	1075	847	1922	80,90	745	29,80	110,70	5616	192	265	186	1169	287
6	43	365	809	1433	2242	92,06	595	23,80	115,86	5331	201	»	»	1443	233
7	102	370	1476	940	2416	98,64	1050	42,00	140,64	5065	151	66	147	1004	353
8	63,5	363	303	1174	1477	59,64	513	20,52	80,16	3657	144	55	-	1280	153
9	159	367	576	460	1036	41,44	945	37,80	79,24	3373	110	113	18	664	250
10	73,5	365	1020	915	1935	78,97	585	23,40	102,37	4205	162	166	46	720	174
11	208,5	365	1348	1344	2692	112,21	1102	44,08	156,29	5527	208	218	22	1087	240
12	164,5	368	1112	1206	2318	96,62	1705	68,20	164,82	5177	168	96	349	1551	405
13	80	365	1247	1110	2357	94,28	1386	55,44	149,72	4403	160	113	143	1490	250
14	88	365	1495	966	2461	104,02	-	-	-	5343	-	-	-	-	-
15	38	370	805	880	1685	68,78	566	22,64	91,42	4621	159	55	-	1554	237
16	171	365	1198	1214	2412	101,97	831	33,24	135,21	5042	172	206	272	1292	266
17	195	372	1428	1457	2885	112,39	1036	41,44	153,83	5277	174	116	25	1128	256
18	25,6	365	2757	1745	4502	190,00	1232	49,28	239,28	6133	220	325	30	389	289
19	267	365	1215	1475	2690	114,16	550	22,00	136,16	5578	193	128	186	1423	175
20	280	361	1139	1561	2700	110,42	707	28.28	138,70	4819	176	97	74	736	186
21	165	367	1686	1701	3387	145,00	987	39,48	184,48	4782	148	169	55	1063	246

*) »Antal Dage« vedkommer særlig Fodringen, og hvor intet andet er opgivet er der regnet fra Indbindingsdag til Indbindingsdag.

Aarsregnskab.

Produktets Værdi				Produktionens Værdi med Fradrag af Foderets Værdi	Kvægrace	Skumningssystem	Tillæg og fedet Antal Kalve
Smør Kr. Ø.	Sød Mælk ej anv. til Smør- og Osteproduktion à 4½ Ø. pr. Pd.	Svin, Ost og skummet Mælk Kr. Ø.	Ialt Værdi Kr. Ø.				
135,17	2,43	107,45	245,05	141,62	Jydsk	Bøtter og Is	23
110,16	22,23	95,41	227,80	112,37	Rødt dsk. Malkekvæg	Vand og Is	17
-	-	-	188,79	88,44	Rødt dsk. Malkekvæg	Mælkesalg	15
164,49	8,91	71,08	244,48	122,45	Rødt dsk. Malkekvæg	K. & H.s Centrifuge	25
160,71	4,91	118,70	284,32	173,62	Rødt dsk. Malkekvæg	Alfa-K-Separator	7
179,76	3,69	76,64	260,09	144,23	Rødt dsk. Malkekvæg	Mælkekjærning og Alfa-B-Separator	13
135,81	24,71	111,00	271,52	130,88	Rødt dsk. Malkekvæg	Is, Bøtter og Centrif.	18
117,00	3,92	56,96	177,88	97,72	Jydsk	K. & H.s Centrifuge	17
89,51	3,15	81,12	173,78	94,54	Jydsk	Bøtter og Is	30
128,56	3,74	70,68	202,98	100,61	Jydsk	Alfa-Pony-Separator	19
174,90	÷2,48*)	102,36	274,78	118,49	Rødt dsk. Malkekvæg	B. & W.s Centrifuge	106
146,22	16,11	131,99	294,32	129,50	Rødt dsk. Malkekvæg	Alfa-Separator	50
132,08	2,79	90,40	225,27	75,55	Jydsk	Lavals Separator	31
-	-	-	-	-	Rødt dsk. Malkekvæg	B. & W.s Centrifuge	36
121,50	6,98	89,63	218,11	126,69	Jydsk	Bøtter og Is	16
147,10	5,49	117,83	270,42	135,21	Rødt dsk. Malkekvæg	Alfa-Separator	68
145,66	33,75	88,91	268,32	114,49	Rødt dsk. Malkekvæg	B. & W.s Centrifuge	64
195,08	4,37	132,67	332,12	92,84	I Reglen Jydsk	B. & W.s Centrifuge	-
160,19	4,59	77,23	242,01	105,85	101 jydske, 166 røde	Alfa-Separator	67
161,49	13,14	68,29	242,92	104,22	Rødt dsk. Malkekvæg	Alfa-Separator	60
123,90	14,99	90,61	229,50	45,34	Rødt dsk. Malkekvæg	B. & W.s Centrifuge	47

*) Lidt Mælk fra Fedekøer er indgaaet i Smørproduktionen.

han gav Grønt paa Stald indtil 26. Juli, hvilken Dag Køerne først kom paa Græs.

Den samlede Mælkemængde for Aaret viser sig at variere fra 3373 til 6133 Pd. pr. Ko, og ses der bort fra den exceptionelle Bedrift Nr. 18, vil man finde, at Tallene paa 2 Undtagelser nær (Nr. 4 og 14) ere større iaar end sidste Aar. Gjennemsnittet af det aarlige Mælkeudbytte pr. Ko var for de 16 Gaarde 1894 kun 4441 Pd. Mælk, hvorimod det i 1895 naaer op til 4803, hvilke Tal formentlig kunne tages som et paalideligt Vidnesbyrd om, at Aaret har været gunstigt for Mælkeproduktionen, hvortil kommer, som tidligere paavist, at Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør ogsaa stillede sig gunstigt.

Som Resultatet af Opgjørelsen i Tabel V maa man betragte Rubriken »Produktionens Værdi med Fradrag af Foderets Værdi«. For 15 Gaardes Vedkommende kan denne sammenlignes for 1894 og 1895, og Resultatet bliver da det, at Gjennemsnittet i 1894 var 114,41 Kr., medens det i 1895 er 114,92 Kr., altsaa der er en tilsyneladende Balance; men denne er kun opnaaet derved, at Værdien af det hjemmeavlede Foder er nedsat fra $4^1/_2$ til 4 Øre pr. Kraftfoderenhed eller med 11 pCt. — Forholdet er det, at Landmændene ere gaaede over fra Kornsalg til Mælkeproduktion, og efterhaanden som Kornet er dalet i Pris, maa Kornet og Hø og Rodfrugter beregnes til en lavere og lavere Pris. Selve Køerne ere i Aarenes Løb blevne bedre og bedre som Mælkeproducenter; men samtidig med, at Kornet er dalet i Pris, er Værdien, hvortil 1 Pd. Mælk kan udbringes, ogsaa gaaet ned. Sammenlignes f. Ex. i Tab. VI 1895 med 1893, vil det ses, at med Undtagelse af Nr. 6, der er gaaet over fra Mælkekjærning til Centrifuge, er Værdien, hvortil 1 Pd. Mælk er udbragt for hver enkelt Korrespondent, gaaet ned $^1/_2$—1 Øre, og Nr. 14, 15 og 21 have maattet lide en endnu større Nedgang. — Jo billigere Kornet og særlig Hveden bliver, og desto mere usandsynligt det er,

Tab. VI. Opgjørelse af den Værdi, hvortil 1 Pd. Mælk er udbragt.

Mælkeriernes Nr.	Produktionens Værdi pr. Ko				Pd. Mælk pr. Ko	1 Pd. Mælk udbragt i Øre				
	Smørudbytte Kr. Øre	Svin, Ost, sk. Mælk med Fradrag af Svinenes Kraftfoder	Værdien af sød Mælk ej anvendt til Smør- og Osteproduktion (à 4½ Øre pr. Pd.)	Ialt Kr. Øre		1895	1894	1893	1892	1891
1	135,17	67,77	2,43	205,37	4542	4,54	5,18	5,10	5,69	5,01
2	110,16	65,89	22,23	198,28	4350	4,56	4,50	5,11	5,37	5,06
3	-	-	-	188,79	5504	3,43**)	-	-	-	-
4	164,49	49,72	8,91	223,12	5402	4,01	4,54	-	-	-
5	160,71	88,90	4,91	254,52	5616	4,53	4,36	5,27	5,42	4,94
6	179,76	52,84	3,69	236,29	5331	4,43	4,44	4,60	4,73	4,42
7	135,81	69,00	24,71	229,52	5065	4,53	-	-	-	-
8	117,00	36,44	3,92	157,36	3657	4,30	5,08	4,69	5,60	5,01
9	89,51	43,32	3,15	135,98	3373	4,06	4,59	4,61	4,82	4,42
10	128,56	47,28	3,74	179,58	4205	4,27	4,77	-	5,22	4,91
11	174,90	58,28	+ 2,48*)	230,70	5527	4,17	4,34	4,71	-	5,29
12	146,22	63,77	16,11	226,10	5177	4,37	4,72	4,94	5,63	4,82
13	132,08	34,96	2,79	169,83	4403	3,86	4,19	4,73	5,28	5,43
14	-	-	-	218,53	5343	4,09	4,55	5,10	4,82	5,04
15	121,50	66,99	6,98	195,47	4621	4,23	5,04	5,26	5,24	4,82
16	147,10	84,59	5,49	237,18	5042	4,70	4,89	5,07	-	-
17	145,66	47,47	33,75	226,88	5277	4,30	-	5,03	-	5,23
18	195,08	83.39	4,37	282,84	6133	4,61	4,66	-	-	-
19	160,19	55,23	4,59	220,01	5578	3,95	4,37	4,69	4,98	-
20	161,49	40,11	13,14	214,74	4819	4,46	-	-	-	-
21	123,90	51,13	14,99	190,02	4782	3,98	4,83	5,22	5,47	5,25

*) Lidt Mælk fra Fedekøer er indgaaet i Smørproduktionen.

**) Nettopris for Levering til Andelsmælkeri.

at Danmark atter i nær Fremtid vil blive kornudførende, desto mere naturligt og økonomisk rigtigt vil det formentlig være, at danske Landmænd lægge Vind paa Foderdyrkning istedetfor Korndyrkning, saaledes at særlig Hø og Rodfrugter kan komme til mere end hidtil at udgjøre Hovedbestanddelen af Vinterfoderet.

Nr. 18 er den Korrespondent, der søger at omsætte det største Foder gjennem Køerne; men i Tabel V kommer han til at staa ugunstigt i Sammenligning med de andre, baade fordi han staldfodrer hele Aaret og saaledes faar meget Kraftfoder ført til Udgift, og fordi han har en ret betydelig Kjødproduktion, der ikke er ført til Indtægt i Tabellen. — I Aarets Løb har han solgt 28 Stk. fedede Udsætterkøer for 4275 Kr. og indkjøbt 32 ældre Kælvekøer for 3602,50 Kr. Paa Omsætningen er altsaa tjent 672,50 Kr., hvorhos Bestanden er forøget med 4 Køer à 120 Kr., og der er solgt Spædekalve for 155,50 Kr. — Fodringen har saaledes givet en Indtægt af 1308 Kr. = 51,09 Kr. pr. Ko foruden de 6133 Pd. Mælk. For Sammenligningens Skyld bør Kalvene vel ikke regnes med til Indtægten, men denne er dog c. 45 Kr. pr. Ko, altsaa svarende til Værdien af 1000 Pd. Mælk.

Den nye Korrespondent Nr. 3 har ønsket, uagtet han ikke selv har Mælkeri, at faa sit Regnskab inddraget i Tidsskriftets Mælkeriberetning. Saavel paa Tab. V som Tab. VI kommer han imidlertid til at staa uheldig i Sammenligningen, dels fordi hans Svinehold, hvortil han kan kjøbe Kjærnemælk og Valle, ikke er regnet med som Indtægt, og dels fordi den Pris, hvortil Mælken er anført som udbragt, er den virkelige Nettopris fra Mælkeriet, hvortil den er solgt, medens Korrespondenterne, som selv have Mælkeri, jo have Driftsudgifter at afholde, som ingenlunde ere uvæsentlige.

Om Størrelsen af disse Driftsudgifter foreligger der kun faa nøjagtige Oplysninger, og adskillige Landmænd have næppe Overblik over, hvor store Udgifterne for de

forskjellige Arbejder er hjemme paa Gaarden. Der skal derfor her mindes om, at der for to Aar siden offentliggjordes Tal, der viste, at Korrespondent Nr. 5 har en Driftsudgift til det udvendige og indvendige Mælkeri, der i 1892 var steget til halvanden Øre pr. Pd. Mælk eller 75 Kr. pr. Ko. — Disse Driftsudgifter kunne passende deles i Køernes Pasning, Malkningen og Mælkens Behandling. Fra Mælkens Behandling paa Andelsmælkerierne, hvor Mælkekjørselen kommer med og udgjør en stor Part af Udgiften, véd man, at den samlede Udgift til Kjørsel og alle Udgifter paa Mælkeriet kan variere fra under 0,4 Øre til 1 Øre pr. Pd. Mælk. Driftsudgifterne ved Fremstillingen af et Pd. Smør kan vexle fra 9 til nogle og tyve Øre. Og da det synes at skulle blive en snart gjennemførlig Ordning, at Malkningen kan blive udført paa Akkord, vil det formentlig være særlig tidssvarende, om Landmændene hver for sig søgte at gjøre sig Rede for, hvad Malkningen koster dem pr. Ko, pr. 100 Pd. Mælk eller pr. Dag til de forskjellige Aarstider. Nr. 11 oplyser, at hos ham har det i det sidst forløbne Aar paa to forskjellige Gaarde kostet henholdsvis 15,1 og 18,7 Øre pr. 100 Pd. Mælk om Vinteren og 22,5 og 25,5 Øre pr. 100 Pd. om Sommeren — eller pr. Ko henholdsvis 4,61 og 5,69 Kr. for Vinterhalvaaret og 5,85 og 6,71 Kr. for Sommerhalvaaret. — Malkes der ved Koner, hvorved Arbejdet som Regel bliver bedst udført, kan det formentlig angives som nogenlunde almengjældende, at Malkningen koster tæt henimod 3 Øre pr. Ko pr. Dag; og som Regel bliver Arbejdet ikke alene daarligere udført, men ogsaa dyrere, hvor der anvendes mange Malkepiger, og Anskaffelsen af disse, deres Underhold, Lønning og Tilsynet med dem o. s. v. altsammen sammenlægges, idet man — ret beset — vil finde, at deres øvrige Arbejde kun er meget lidt værd.

Til Sammenligning med Tallene i Tab. VI kan anføres hosstaaende Aarsregnskab fra samme mønsterværdige jydske Andelsmælkeri, hvis Regnskab offentlig-

gjordes i sidste Aarsberetning. Det oprindelige Byggelaan er udbetalt, saa at der nu ikke er Udgift til Afdrag paa noget saadant, men derimod vel til Forrentning af et fast Laan og til Vedligeholdelse af Bygninger, Maskineri og Inventar, der alt holdes i god Stand. — Regnskabet omfatter Tiden fra 2.Novbr. 1894 til 1. Novbr. 1895.

Indtægter.

Salg af 163,661 Pd. Smør	146459.84 Kr.
Salg af 57,306 Pd. Ost	8779.24 -
Salg af Mælk og Fløde	312.79 -
Indtægt af Skummetmælk og Kjærnemælk	32136.98 -
Indtægt af Valle	2115.41 -
Andre Indtægter	830.93 -
Ialt...	190635.19 Kr.

Udgifter.

	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 Pd. Mælk	Øre pr. Pd. Smør
Kjørsel	4521.43	103.7	2.76
Lønninger	3957.05	90.8	2.42
Kul	1570.06	36.3	0.95
Is	65.00	1.5	0.04
Smørdritler	2995.58	68.7	1.83
Olie	119.80	2.7	0.07
Salt, Farve, Løbe, Soda, Kalk	752.69	17.2	0.46
Vedligeholdelse m. m.	2367.66	54.3	1.44
Renter, Skatter m. m.	895.78	20.5	0.50
Andre Udgifter	400.84	9.2	0.24
Tilsammen	17645.89	404.9	10.71

Der er ialt indvejet 4,356,957 Pd. Mælk, altsaa Mælken udbragt i . . . . . 4,37 Øre pr. Pd. Mælk

Der er udbetalt for Mælk 144817,41 Kr., altsaa . . . . . 3,32 - — —

Difference . . . 1,05 Øre pr. Pd. Mælk

Driftsudgift. . . 0,40 - — —

Overskud . . . 0,65 Øre pr. Pd. Mælk

Eller med andre Ord: et Pd. Sødmælk er udbragt i en Nettopris af 3,97 Øre (Aaret forud 4,03), idet den ikke til Ostning anvendte Del af Skummetmælken er solgt eller tilbageleveret Andelshaverne til 1 Øre pr. Pd. og Vallen til $^1/_4$ Øre pr. Pd. — Gjennemsnitsforbruget til 1 Pd. Smør var 26,53 Pd. Sødmælk (Aaret forud 26,48); og Gjennemsnitsprisen pr. Pd. var for Smør 89,75 Øre (Aaret forud 90,6) og for frisk Ost 14,6 (Aaret forud 13,48 Øre).

Grosserersocietetets Topnotering for fineste Smør.

	1885—86	1886—87	1887—88	1888—89	1889—90	1890—91	1891—92	1892—93	1893—94	1894—95
November ...	109.0	107.0	105.0	99.6	102.5	107.0	108.8	107.5	105.6	109.0
December ...	104 0	108.8	100 4	109.5	105.0	104.0	113.2	102.8	94.5	99.0
Januar	105.5	102.2	98.5	105.0	96.8	102.4	112.0	96.0	95.5	100.0
Februar.....	99.5	93.0	95.5	107.5	97.5	97.8	107.5	90.8	91.5	92.8
Marts	94.5	97.2	96.0	103.0	96.5	104.0	103.2	90.0	89.2	86.0
April	84.5	84.0	82.0	87.0	91.5	91.4	90.0	84.0	81 8	82.3
Maj	81.5	74.0	76.2	84.4	83.0	78.3	90.0	76.5	73.0	79.2
Juni.....	72.8	78.6	84.5	84.5	75.0	78.0	83.2	83.6	69.8	74.0
Juli	83.6	91.0	85.5	91.0	73 6	84.4	85.5	95.0	71.0	83 5
August	88.5	99.0	84.4	91.4	83 0	87.8	85.5	95.2	75 8	87.4
September ..	94.4	101.8	88.5	92.5	94.3	95.3	96.8	104.0	83.5	95.0
Oktober.....	108.5	108.0	99.3	97.6	100.2	106.0	109.3	101.5	86.0	109.4
	94.0	95.5	91.2	96.1	91.3	94 8	99.0	93.9	84.9	91.7

Smørnoteringen var i Aarets Løb endnu mere end tidligere Gjenstand for Omtale og Kritik. — Af hosstaaende Tabel kan det ses, hvorledes Grosserersocietetets Topnotering for fineste Smør Maaned for Maaned stiller sig i Sammenligning med de foregaaende ni Aar. Med denne Notering er der jo imidlertid den Mærkelighed, at naar man kjender alene den, saa har man hidtil været fejlagtig underrettet om Smørprisen. — Som det vil erindres, dalede først Noteringen jævnt Aar efter Aar i Forhold til de virkelig betalte højeste Priser indtil 1887, da der allerede opnaaedes en Overpris af 6—8 Kr. for

»regelmæssig Levering af extra fint Smør«. Derefter blev Forskjellen i Prisen paa fint og ordinært Smør mindre og mindre. Hver Gang et Mærke var ledigt, overbød Smørhandlerne hverandre, og særlig i Efteraaret 1892, da Overprisen for mange Mærker pludselig steg 3 Kr., viste det sig, at mange Smørhandlere tog kun ringe Hensyn til Smørrets Finhed, men mere til Mærkets Størrelse og andre Forhold. Følgen af denne mislige Handelsmaade blev, som i sidste Aarsberetning S. 126 omtalt, at det i Sommeren 1894 kom dertil, at det gode og det middelgode Smør betaltes ens, medens de daarligste Mærker opnaaede de højeste Overpriser.

Det var saaledes naturligt, at man med stor Spænding imødesaa den mere end et Aar forud bebudede Noteringsforandring, der skulde foregaa 1. Novbr. 1894, til hvilken Tid den da gængse Overpris skulde inkluderes. Alle interesserede Parter saavel i Danmark som i England vidste, at en Forandring skulde ske, og den 31. Oktbr. bekjendtgjordes da: »Ved næste Notering Torsdag 8. November vil den gængse Overpris 8 Kroner blive inkluderet i Topprisen«; hvorhos der offentliggjordes nogle meget lave Gjennemsnit af de foregaaende 14 Aars Overpriser; men andet eller mere bekjendtgjordes ikke. Stor og almindelig var derfor Overraskelsen, da Noteringen den 8. Novbr. forhøjedes fra 91 til 110.

Markedet i England havde vel den Uge været livligt, men derved kunde dog kun betinges en Stigning af 4, og der blev altsaa inkluderet ikke blot 8 men 15 i Topprisen, uden at der blev givet nogen Forklaring om, hvorfor Inkluderingen var næsten dobbelt saa stor som 8 Dage før bekjendtgjort. Forklaringen kom først i April 1895 i Grosserersocietets Komites Handelsberetning, hvor Grunden angaves at være, at de af forskjellige Smørhandlere afsluttede nye Kontrakter med indtil 5 Kroners Overpris skulde sprænges.

Englænderne bleve ligesaa overraskede som de danske

Producenter. Man troede, der var indløbet en Telegramfejl, og da de danske Exportører lode som ingenting, og Noteringen blev staaende, brød Englænderne simpelthen Aftaler og Forbindelser, og eftersom Exportørerne ikke kunde faa Englænderne til at give de høje Priser, vilde de heller ikke betale disse til Producenterne, men sprængte i stort Antal Kontrakterne, som de faa Uger før havde sluttet, og søgte at gjøre Producenterne Forestillinger om, at det var umuligt for dem at fyldestgjøre deres Forpligtelser. — Allerede midt i December var der kun faa Kontrakter, der opretholdtes. — Producenterne vare blevne belærte om, at Kontrakterne ikke vare meget stærkere end det Papir, hvorpaa de vare skrevne, idet de viste sig næsten alle at indeholde en Paragraf, ifølge hvilken Exportøren havde Ret til at hæve den, — og Forvirringen og Mistilliden blev almindelig.

Mælkerierne, der havde havt Kontrakt om 2—5 Kr. over Noteringen, saa Afregninger komme hjem med 10—20 Kr. under Noteringen; og Exportører, der 1—2 Maaneder før havde kjørt omkring for at hilse paa Bestyrelsesmedlemmerne eller havde holdt timevis udenfor Mælkerierne for at vente paa at komme ind og gjøre Tilbud, vare nu fuldstændig uvillige til at kjøbe Smør, og vare næppe at bevæge til at konsignere det over til England for Mælkeriets Regning. — Ved Nytaarstid var der dog ved at komme lidt Ro i Forholdene, men saa steg Noteringen atter, og ved den næste Forhøjelse den 10. Januar fra 102 til 104 blev Forvirringen mere fortvivlet end nogensinde. Da Exportørerne ikke vilde modtage Smørret, gave Producenterne sig selv til at konsignere. Frit-om-Bord Ordrene svandt ind til et hidtil ukjendt Minimum, og de engelske Markedsberetninger meldte om Priser, der viste, at den danske Notering nu snarest maatte siges at have faaet inkluderet ikke alene 15, men 17. Afregningerne fra England vare helt tilfældige og lode ofte længe vente paa sig. Forbitrelsen mod Exportørerne var stor, og trods disses

Forsikring om, at de tabte mange Penge, var det dog Vrede og ikke Medlidenhed, som raadede hos Producenterne.

Landmænd og Mejerister fandt efterhaanden hverandre og søgte ikke alene Trøst i Forvisningen om, at Skaden var fælles; men de dannede ogsaa talrige Foreninger, først for at hjælpe hinanden til paalidelige Oplysninger og snart ogsaa for at skaffe god Afsætning for Smørret. — Den sjællandske Exportforening fik stor Tilgang, og forskjellige andre Andelsexportselskaber stiftedes. Nogle af disse fik vel kun liden Betydning, men ved Aarets Slutning var der dog foruden Pakkeriselskabet i Esbjerg Exportforeninger baade i Svendborg og i Hjørring, som viste sig levedygtige, saaledes at det maa nævnes som en Følge af Krisen i Vinteren 1894—95, at mere end 100 Andelsmælkerier droge Smørret fra Exportørerne.

Istedetfor Overpriser var der blevet Underpriser, men Kvalitetsbetaling sporedes ikke. Gode Mærker kunde blive afregnede med indtil 20 Kr. under Noteringen, og talrige vare Rygterne om, at der indenfor selve Noteringsudvalget var Misfornøjelse med Noteringen, om at denne eller hin Exportør vilde forbyde sine Mælkerier at opgive de ugentlige Priser til deres Forening o. s. v. — Bøtteudstillinger og provincielle Mælkeriforeninger fik imidlertid snart forøget Interesse. Mange Producenter kom hurtig efter, at deres Smørs Kvalitet var ikke, som den burde være. Flødens Pasteurisering blev indført, hvor man hidtil havde holdt sig tilbage, og selve Landmændene kom til at indse, at Mælkeriets Trivsel var deres eget Vel, samt at det er meningsløst at forlange den højeste Markedspris for en mangelfuld Vare.

Først hen paa Foraaret og i Løbet af Sommeren kom der atter nogenlunde Ro, men dog ikke Tilfredshed i Afsætningsforholdene. — Kvaliteten var umiskjendelig bleven forbedret, men Kvalitetsbetaling fandt kun delvis Sted. En Forbedring var dog ogsaa i saa Henseende at spore, idet Forsøgslaboratoriets Udstillinger viste, at om end

godt Smør endnu kunde blive betalt lavere end daarligt Smør, saa var dog ved hver Udstilling Gjennemsnitsprisen paa de gode Mærker højere end paa de middelgode, og disses Middelpris var ogsaa højere end Middelprisen paa de daarlige Mærker; men Prisforskjellen paa Gjennemsnitsprisen for de gode og de daarlige Mærker var kun 1—2 Kr.

Mod Slutningen af Sommeren fik Flertallet af Mælkerierne lidt efter lidt samme Pris, nemlig 1—2 Kr. under Noteringen, og nogle Exportører vare atter ude for at afslutte Kontrakter. Efterspørgslen steg stærkt, og fra 26. Septbr. til 24. Oktbr. steg Topnoteringen fra 95 til 118, hvilket sidste Tal atter noteredes den 31. Oktbr, Ved denne meget høje Pris sprængtes imidlertid Englændernes Kjøbelyst, og samtidig sprængtes vistnok ogsaa de fleste af de nys afsluttede Kontrakter, eller Producenterne fandt sig i at lide Afdrag. — Aaret begyndte og sluttede altsaa med forholdsvis meget høje Priser, saa at Kunderne i England følte sig misfornøjede. Forvirringen og Mistilliden var begge Gange stor; men det er at haabe, at Landmændene snart maa blive kloge af Skaden og lære bestemt at afvise de mærkværdig fristende Kontrakter, der have gjort Producenterne megen Skade og ingen Gavn — eller højst kun den, at dysse en stor Del Producenter i Søvn.

Som allerede nævnt begyndte Noteringen med 110 og endte med 118. I 12 Uger var den over 100 og kun to Uger i Begyndelsen af Juni var den nede paa 72. Som Gjennemsnit for Aaret blev den 91,7, altsaa 6,8 højere end Gjennemsnittet for 1893—94; men det er vanskeligt at sige noget bestemt om, hvormeget Smørprisen i Virkeligheden har været lavere i 1894—95 end i 1893—94. — Korrespondent Nr. 10 angiver, at hans Gjennemsnitspris for hele Aaret var 79,36 mod 88,09 i 1893—94, altsaa en Nedgang af 8,73 Øre pr. Pd. Smør. Regnskabet fra Andelsmælkeriet viser derimod, at dette kun led en Nedgang fra 90,6 til 89,75 eller 0,85 Øre pr.

Pd. — Disse to Angivelser ere vel nok nærved de to Yderpunkter; og der er Grund til at antage, at var Grosserersocietetets Topnotering i 1893—94 gjennemsnitlig 8 for lav, saa var den i 1894—95 gjennemsnitlig mindst 4 for høj, hvis den skulde betragtes som Angivelse af Gjennemsnittet for Salgsprisen af alle større Mælkeriers Produktioner. Dette skal den jo imidlertid ikke. Den skal nu angive den højst betalte Pris, og det har den tilfulde gjort i hele det forløbne Aar med Undtagelse af de første Uger i Novbr. 1894,

Som en Illustration til Kontrakternes Mislighed skal det endnu bemærkes, at de samvirkende jydske Mejeriforeningers Smørprisstatistik viser, at i Januar og Februar fik de fleste Mælkerier 6—7 Kr. under Noteringen, medens kun faa fik $^1/_2$—1 Kr. under Noteringen, hvorimod flere og flere Mælkerier hen paa Sommeren fik Priser tæt op til Noteringen, saaledes at den Kontrakt, der kunde være gunstig for en Producent i Marts, vilde have været meget uheldig i Maj og endnu mere i September. — Og hvad Misfornøjelsen angaar med, at der ikke er opnaaet tilstrækkelig Kvalitetsbetaling, maa det fremhæves, at her maa Skylden fortrinsvis søges hos Producenterne selv; thi det er dog meningsløst af Landmændene at ville bebrejde Exportørerne, at de give for høje Priser for det daarlige Smør, ligesaavel som det er meningsløst at dadle en Kjøbmand for, at han kjøber godt Smør billigt, naar Producenten er villig til at sælge det til den Pris. — Producenterne have hidtil ladet Kjøbmændene alene om at bedømme Smørret; efterhaanden som Mejerister og Formænd nu særlig gjennem Bøtteudstillingerne faa mere Varekundskab, kan der være Haab om, at Producenterne af det gode Smør ville forlange de højeste Priser, og saa skulle de med det simple Smør nok komme til at nøjes med de mindste. — Og endelig — som et andet Gode ved Bøtteudstillingerne maa det nævnes, at Producenten dér eventuelt kan blive overbevist om, at hans Produkt er affaldende, hvorved

det ofte vil blive foranlediget, at en indløbende Fejl hurtig kan blive rettet.

Smørudførselen fra Danmark i Pund.

Til	1/10 1891— 30/9 1892	1/10 1892— 30/9 1893	1/10 1893— 30/9 1894	1/10 1894— 30/9 1895
England	88,800,335	92,734,690	111,386,394	113,243,672
Tydskland	1,324,706	1,889,279	2,122,961	1,409,016
Sverrig	259,204	709,684	174,275	378 215
Norge	352,306	180,517	181.740	111,639
Holland	97,791	132,983	204,705	132,710
Belgien	»	64,777	46,715	17,025
Spanien	»	65,620	144,697	95,401
Amerika	»	»	182,174	62,034
Frihavnen	»	»	»	201,531
Andre Lande	272,330	71.361	68,095	73,481
Ialt	91,106,672	95,848,911	114,511,756	115,724.724

Smørindførselen til Danmark i Pund.

Fra	1/10 1891— 30/9 1892	1/10 1892— 30/9 1893	1/10 1893— 30/9 1894	1/10 1894— 30/9 1895
Sverrig	11,018,446	11,913,682	15,883,412	20,451,158
Rusland (Finland)	7,943.569	9,319 831	11,896 076	10,916,420
Tydskland	2 574,983	2,467,762	2,847,009	3,229.577
Amerika	271,404	»	568,658	297,179
England	227,984	275,769	554,456	554.818
Frihavn	»	»	»	272 125
Andre Lande	15,706	93,607	13,767	8,279
Ialt	22 052,092	24,070,651	31,763,378	35,729,556

Smørexporten her fra Landet har ifølge den danske Statistik været 1,2 Mill. større end i det foregaaende Landbrugsaar, da den dog som hosstaaende Tabel viser var ualmindelig stor. Imidlertid steg Smørindførselen her til Landet endnu mere, nemlig 4 Mill.

Pd., saaledes at Overskudsudførselen af Smør fra Danmark blev $2^3/_4$ Mill. Pd. mindre end i 1893—94; men samtidig kan det noteres, som den ligeledes hosstaaende Tabel viser, at Overskudsindførselen af Klid ogsaa er gaaet ned, hvorhos der maa mindes om, at Exporten af Svin og Flæsk steg stærkt, medens Importen af Foderkorn vel næppe var saa stor som det foregaaende Aar, da der indførtes særlig store Masser billigt Byg.

Hvad den stærkt stigende Smørindførsel angaar, er det værd at lægge Mærke til, at det særlig er Tilførselen fra Sverrig, der er stegen, medens Mængden af finsk Smør er aftagen. — Af det indførte Smør angives atter 11,3 Mill. Pd. at være exporteret, men iøvrigt er for en stor Del Kjøbenhavns betydelige Forbrug dækket af det indførte finske og svenske Smør. Og karakteristisk er det, at der nu tildags ofte er ligefrem stærk Efterspørgsel efter simpelt Smør her i Kjøbenhavn til de talrige Høkeres Forsyning, for hvem det danske Smør er for dyrt. — Margarineforbruget er aftaget; det beløb sig i Finantsaaret 1894—95 til $15^1/_2$ Mill. Pd. dansk og og $2^1/_4$ Mill. Pd. indført Margarine imod henholdsvis 17 og 2 Mill. Pd. Aaret forud. Der var altsaa en Nedgang af noget over 1 Mill. Pd.

Danmarks Overskuds-Udførsel af Smør i Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1885—86.....	5,969.493	7,887,423	8,671,445	9,705.119	32,233,480
86—87.....	5,173,124	9,707,739	9,983.791	10,219 408	35,084,062
87—88.....	8 143,670	14,133,968	13 035,053	11,914,995	47,227.686
88—89.....	8.899,671	14,595,838	15,055 030	13.162.606	51.713,145
89—90.....	12 137.417	21,297,156	15,469,119	16,589,575	65,493.267
90—91.....	17,205,465	17,675.110	17.948,463	17,725.678	70,554,716
91—92.....	16,363,866	18,368,304	17,985.390	16,337,020	69,054.580
92—93.....	15,578,590	18,072,829	19,955.720	18,571,121	71,778,260
93—94.....	16.117,655	21,152,415	21,936,418	23 541.890	82,748,378
94—95.....	13 516,364	23,261,833	23,219,213	19,997,758	79,995,168

Danmarks Overskuds-Indførsel i Pund af

	Oliekager	Klid	Ialt
1885—86	47,275,425	110,110,094	157,386,519
86—87	87,781,000	182,234,000	270,015,000
87—88	128,814,290	196,025,000	324,839 290
88—89	134,540,141	212,274 969	346,815,110
89—90	124,149,370	239,140,990	363,290,360
90—91	157,571,044	161,741,991	319 313,035
91—92	121 617,256	172,680,137	294,297 393
92—93	136,861,816	176 737,702	313,599,515
93—94	154,839 000	221,932 873	376 771,873
94—95	179,155,400	182,688,732	361,844,132

Indførselen til England af Smør i Cwts.

(101,6 Pd. dansk.)

Fra	1891	1892	1893	1894	1895
Sverrig	234 987	228 885	267,401	266,306	310.809
Danmark	876,211	863.522	934,787	1,102.493	1,162.770
Tydskland	115,509	124,233	164,985	137,755	112.338
Holland	146,539	141,838	142,811	165,157	191,221
Frankrig	535,196	542,687	468,317	424 639	454,843
Australien	»	»	169 439	292 097	313 398
Kanada	46 267	59,571	43.160	20,887	38.949
Foren. Stater	63 693	48,846	22 930	129 996	66 932
Andre Lande	117,205	175,417	113 644	35,499	174,422
Ialt	2 135,607	2,182,999	2,327,474	2,574,835	2,825,682

I Tabellen over Danmarks Overskudsudførsel af Smør er det mærkeligt at se, at der er Stigning i Januar og April, men stor Nedgang i Juli og Oktober Kvartaler; og særlig er det paafaldende, at Tallet for Juli Kvartal 1893—94 var saa mærkværdig højt og efterfulgtes af det 10 Mill. mindre, usædvanlig lille Tal i Oktbr. Kvartal 1894—95. Antagelig Forklaring herpaa kjendes ikke fra de landøkonomiske Forhold, saa det ligger nærmest at befrygte, at der her er indløbet en Fejl i den danske

Statistik. — Meget ønskeligt vil det være, om vi her i Landet snart kunne komme til at faa hurtig offentliggjorte maanedlige Opgjørelser om de mest vigtige Landbrugsprodukters Export og Import.

I Tabellen over Englands Indførsel af Smør, der omfatter Kalenderaaret, maa det først paapeges som en for Danmark overordentlig glædelig Kjendsgjerning, at den engelske Import af Smør stadig er stærkt stigende, — altsaa Forbruget af indført Smør er tiltagende. Dernæst maa det paapeges, at iaar er Australien stillet for sig selv, medens Argentina endnu indgaar i »Andre Lande«. Og det ses, at Tilførselen fra Australien stiger ikke saa meget som Tilførselen fra Danmark. Denne er iaar stegen 60,000 Cwts. = 6 Mill. Pd. — Endvidere har Tilførselen været stigende fra Sverrig, Holland og Frankrig, men aftagende fra Tyskland og Foren. Stater. — Stigningen i Tilførselen fra »Andre Lande« skyldes formentlig for en ret betydelig Del Finland, hvorfra en stor Del Smør nu exporteres forbi Kjøbenhavn direkte til England.

Udførselen af Smør i hermetisk lukkede Daaser beløb sig kun til $2^3/_4$ Mill. Pund. Efter Forlydende tabtes der en Del Penge ved, at noget Smør, der var pakket, først ikke kunde finde lønnende Afsætning og omsider maatte sælges herhjemme til Pladsforbrug. Exporten gik hovedsagelig til England og Tyskland, der hver fik 1,1 Mill. Pd.

Den samlede Udførsel af Smør fra Danmark til England omfattede $113^1/_4$ Mill. Pd., og af hosstaaende Tabel ses, hvorledes Exporten fandt Sted fra 12 forskjellige Havne. Det ses, at Kjøbenhavns Export (ogsaa med Tillæg af Helsingørs) er mindre end Halvdelen af hele Landets Export, og at Esbjerg har havt en næsten halv saa stor Export som Kjøbenhavn. For en Del skyldtes dette den haarde Frost i den sidste Halvdel af Vinteren, da Øresund en Tid var umulig eller meget

Udførselen af Smør til England.

Fra	1891–92 Mill. Pd.	1892–93 Mill. Pd.	1893–94 Mill. Pd.	1894–95 Mill. Pd.
Kjøbenhavn	50.741	41.923	58.947	54.178
Helsingør	»	3.448	»	1.715
Esbjerg	11.055	18.336	17.570	26.138
Odense	7.980	8.190	10.613	8.406
Aarhus	4.114	6.307	8.361	7,680
Horsens	4.384	3.004	2.751	1.964
Randers	3.337	3.900	5,438	4.992
Svendborg	3.536	2,826	2.990	2.561
Frederikshavn	1.452	2 296	1.406	2 044
Aalborg	1.529	1.403	2.474	2.599
Nyborg	»	0.361	»	»
Nakskov	0 337	0 366	0.374	0.468
Nykjøbing F.	0.335	0.321	0.462	0.499
Kolding	»	0.051	»	»
Grenaa	»	0.002	»	»
Ialt	88.800	92.734	111.386	113.244

vanskelig at besejle for almindelige Dampskibe, saaledes at Smørret fra Kjøbenhavn dels udskibedes fra Helsingør og dels sendtes over Bælterne for at udskibes fra Esbjerg. — Isbryderne paa Storebælt gjorde fortrinlig Fyldest ligesom »Bryderen« i Øresund, og der blev bevilget Penge til en ny og større Isbryder, som ventes at kunne skaffe Passage gjennem svær Is fra Kjøbenhavn og op gjennem Kattegat.

Iøvrigt blev Exportforholdene senere paa Aaret i større Grad end sædvanlig Gjenstand for Landmændenes Opmærksomhed. — I den fra Forsøgslaboratoriet udsendte anden samlede Beretning om de sammenhængende Rækker af Smørudstillinger paavistes det dels, at Smørret i forskjellig Henseende er gaaet fremad, og at for stort Vandindhold nu kun sjælden forekommer, men ogsaa, at det er uheldigt, at nogle Mælkerier ikke ere forsynede med gode Kølerum, at Smørret ofte er længe undervejs,

og at det under Forsendelsen i almindelige Jærnbanevogne om Sommeren forringes i Kvalitet. — Betydningen af hurtig Forsendelse og Smørrets Beskyttelse mod Varme blev forlængst paavist af Docent Fjord, men man havde ladet Forholdene blive ved det Gamle. De fleste Exportører afsende Smør kun en Gang om Ugen, og Exporten foregaar i Skibe, der i sin Tid anskaffedes hovedsagentlig med Kvægexporten for Øje. At dette ikke er heldigt for Udsigten til at opretholde det danske Smørs Anseelse i den stadig voxende Konkurrence paa det engelske Marked, hvor fransk og hollandsk Smør kan tilføres flere Gange ugentlig, og hvor australsk Smør daglig kan udleveres direkte fra Fryserum, derom vare Producenterne for største Delen enige; men mærkelig nok rettedes Klagerne særlig mod Esbjerg-Parkeston-Ruten, den eneste, hvor der er Forbindelse mere end en Gang ugentlig, og hvor dog nogen Afkøling af Smørlasten finder Sted. — Der er stor Uoverensstemmelse saavel om, hvorvidt de bestaaende Forhold ere utilbørlig daarlige, som om hvorledes Fremskridt skal opnaas. — Sagen staar endnu uafgjort. — Mange jydske Producenter ønske særlig Exporten draget over Esbjerg; men andre gjøre gjældende, at hvad der mest tiltrænges er hurtigere og med Kølemaskine forsynede Skibe til at besørge Exporten fra Kjøbenhavn; og atter andre paapege, at Provinsbyernes gamle Fordring om hver for sig at have direkte Forbindelse med England er den værste Anstødssten for Fremskridtet, idet hyppig Forbindelse med kraftige Skibe forsynede med Kuldemaskine kun kan ventes etableret, hvor en stor Smørmængde med Sikkerhed kan paaregnes at komme til Stede.

Som et Fremskridt paa Smørexportens Omraade, der er gjort i det forløbne Aar, maa det nævnes, at det forenede Dampskibsselskab her i Kjøbenhavn har indrettet gode, afkølede Lagerrum, der ere blevne lejede af flere af de større Smørexportører.

Fersksmørproduktionen, der forsøgsvis paabegyndtes i Koldingegnen 1893 og fortsattes i 1894*), er i 1895 kommen ind i et nyt Spor, idet 23 Mælkerier i Kolding-Esbjerg-Egnen have dannet et Andelsselskab, der har opført et Pakkeri i Esbjerg, hvortil Mælkerierne sende det friskkjærnede Smør. — Pakkeriet, som er forsynet med Kølemaskine, elektrisk Belysning m. m., ælter Smørret om og afvejer og pakker det i ét- og to-Punds Stykker, der anbringes i forskjellige Trækasser og fire Gange ugentlig afsendes til England. — Opnaas der et godt økonomisk Resultat, vil Pakkeriet vel nok finde Efterlignere; men foreløbig maa det ubetinget tilraades Mælkerierne at se Tiden an, forinden der skrides til nye, store Udgifter, som det maaske vil blive vanskeligt at faa dækkede. — Og særlig maa det fremhæves, at god Pris kun kan ventes for fersk Smør, naar det er en virkelig fin Vare, og at derfor Mælkerier, der have ondt ved at producere almindelig godt Exportsmør, ikke kunne vente andet end Tab og Ærgrelse ved at producere fersk Smør, der i simpel Kvalitet kun kan afsættes til ruinerende Priser.

Som Nyhed maa det endnu nævnes, at nogle Mælkerier i Aarets Løb have faaet installeret Køleanlæg, hvormed der foreløbig synes at være Tilfredshed. Og endelig kan det atter iaar fremhæves, at der er sket forskjellige Fremskridt i Retning af bedre Pasteuriseringsapparater; dels har selve Mælkebeholderen faaet en mere hensigtsmæssig Form, — og dels ere enkelte Fabrikanter begyndte at bygge liggende Apparater, hvorved der synes at være Mulighed for at komme bort fra de Ulemper, der hidtil have været ved Centrifugemælkens store Tilbøjelighed til at give Skum, ligesom det er en Fordel, at Mælkepumper i mange Tilfælde ville kunne undgaas.

*) Se Tidsskr. f. Landøkonomi. 14de Bind S. 758.

Landbrugets Redskaber og Maskiner 1895.

Af Statskonsulent, Ingeniør H. F. K. Dencker.

Det har været karakteristisk for det sidste Par Aar, at Landbruget i særlig Grad har faaet Opmærksomheden fæstet paa de Fordele og den Økonomi, der er at vinde ved gode Jordbearbejdningsredskaber, og det vilde være i høj Grad glædeligt, om denne vaagnende Interesse hurtig maatte brede sig, udvides og fæstnes, saa at enhver Landbruger ret fik Øjet op for, hvor stor Rækkevidde dette Spørgsmaals rette Besvarelse har. En saa vigtig Side af Sagen, som det rette Valg mellem de forskjellige Former af Plove, synes saaledes ikke sjælden at ledes mere af saadanne tilfældige Omstændigheder som en dygtig Agent paa en Egn, eller lignende, end af Hensynet til Jordbunden og den Brug, man vil gjøre af Ploven, og det er jo en Selvfølge, at Resultatet — Tilfredsstillelsen ved Redskabet — i saa Fald let bliver ringe, misvisende og mere til Skade for Sagen, end det for dens og Landbrugets Skyld er heldigt. Man baade ser og hører adskilligt, der viser, at der bl. a. her endnu savnes fuld Forstaaelse af, hvad det egentlig kommer an paa, for at faa Jorden behandlet billigt og godt. Man bebøver ikke at gaa længere end til Dobbeltplovene, for, i Anvendelsen af Karreploven med dens cylindriske Muldfjæl til Pløjning paa let Jord, at finde et af Beviserne paa det forannævnte Forhold.

Dobbeltplovene vinde mere eller mindre Udbredelse i hele Landet undtagen Fyen, hvor kun Egnen omkring Assens—Bogense og Langeland ere med, medens i Jylland Ringkjøbingegnen med dens stenede Jorder, og mærkelig nok ogsaa Odderegnen ikke benytte dem. Stærkest synes Fremgangen at være paa Lolland, Møen Sydsjælland, Jyderupegnen samt paa Mors og i Egnen om Aalborg, Kjellerup og Vejen.

Paa svær Jord til dybere Pløjning end ca. 7 " lyde Besværingerne over, at Dobbeltploven gaar tungt for 3 Heste, meget overensstemmende med de Kraftmaalingsresultater, som de forskjellige Plovprøver have givet for de tyske Plove.

Dermed maa dog ingenlunde Dobbeltplovens Anvendelse paa svære Jorder til dybere Pløjning betragtes som udelukket; det er saa langt fra at være Tilfældet, at der kun mangler en skjønsom Sammenbygning af Materialer og Former, som man finder dem i et Par ogsaa her kjendte amerikanske Svingplove, Albion og Norwegian, til en Dobbeltplov af Størrelse og Styrke som de tyske, for at man skal kunne paaregne et tilstrækkelig letgaaende og vel arbejdende Redskab til det nævnte Formaal, og Kravet derpaa er stærkt nok til, at en saadan Dobbeltplov maa komme i Markedet i en nær Fremtid.

Den anden Anke, der rettes mod Dobbeltplovene og da navnlig Sacks og Fløthers Karreplove, er deres Tilbøjelighed til at slæbe Græsrødder, lang Gjødning, Roeblade etc. under Aasen, som Følge af dennes mindre hensigtsmæssige Form.

Et Middel, til at hæve, eller i hvert Fald formindske, denne Ulempe, vil man vistnok finde i Skivelangjernet, der ved at overskære alle saadanne slæbende Dele netop paa det Sted, hvor de ville hænge, bidrager til at holde Plovens Bryst frit derfor.

Fra Hjørringegnen nævnes det som en Anke mod Dobbeltploven, at den gaar som den er stillet, saa at

Kusken hverken kan tvinge den op eller ned. Det, der her ankes mod, er jo ellers en af dens Hoveddyder; men selv om Forholdene undtagelsesvis kunne være saadanne, at man ønsker at kunne pløje til vexlende Dybde med kort Varsel, saa er Anken i hvert Fald overfor Hjulploven ikke berettiget, da Kusken med en eneste Haandbevægelse kan bringe en saadan til at pløje mere grundt.

Tungere ligger den Anke i Vægtskaalen, at man ikke kan tvinge Karreploven til at gaa i Jorden, naar den er tør og stiv; men naar man, som Ret er, under saadanne Forhold foretrækker Hjulploven, er dermed Manglen afhjulpen.

Blandt nyere Svingplove har særlig Albionploven vunden Udbredelse paa Grund af dens store Arbejdsbrede- og -dybde, og dens vel udførte Arbejde uden Overanstrængelse af to Heste. Med Skivelangjern trække disse den let, selv til en 13 " × 8 " Fure; med Skrælleskære gaa de derimod tungere og mindre støt, hvorfor Skivelangjernet bør foretrækkes. Materialet i de originale Skærer og Muldfjæl er det saakaldte »Mild-center-Steal«, dannet af 3 Lag Staal, det midterste blødt og de to ydre meget haarde, — saa haarde, at Betegnelsen »Diamantstaal« er en kort og afbildende Beskrivelse af Materialets gode Egenskaber. Medens de originale Materialer have stor Modstandsevne mod Slid, gaar der i Handelen eftergjorte Skærer, der vel kun koste omtrent $^2/_3$ af Prisen for de originale, men hvis Varighed ofte ikke er Halvdelen af de førstes, og som medføre et tilsvarende større Forbrug af Kraft. Det er et let Regnestykke, at gjøre op hvad der lønner sig bedst.

Skrælpløjningen anvendes meget spredt, og i Særdeleshed gjælder dette Stubpløjning.

Skrælleploven har funden Afløsere, dels i Dobbeltploven, dels i Tallerken- og Spadeharven. Dobbeltploven er utvivlsomt en heldig Stedfortræder til Skrælpløjning af Grønjord og til Pløjning i Brakmarken. Paa Stub-

jorden, og naar Skrælningen skal komme Frøukrudet tillivs, tager den temmelig lidt for i Breden, til at dens Anvendelse kan være fordelagtig; hvis Skrælleploven hertil skal kunne afløses af noget andet Redskab, da maa det være et af de to andre nævnte, eller den endnu bredere og mindre dybtgaaende Sæddækkerplov.

Foruden den nyttige Udryddelseskrig, som man ved Skrællepløjningen kan føre mod Ukrudtet, har dette Arbejde, ved Dobbeltplovens Indførelse, faaet endnu en anden rent mekanisk Betydning, som ikke maa undervurderes. Vindingen kan udtrykkes saaledes, at Skrællepløjningen kan muliggjøre Anvendelsen af Dobbeltploven til Dybpløjning paa svær Jord, uden at overanstrænge Hestene, idet den foretagne Løsning af Jordskorpen medfører et mindre Kraftforbrug ved anden Pløjning. Med denne Viden for Øje kan man da ogsaa vende Forholdet om og sige, at den Tids- og Folkebesparelse, som Dobbeltploven kan yde, gjør det muligt at anvende Skrællepløjning i langt større Udstrækning end hidtil, uden at Efteraarsarbejderne derved forsinkes.

Tallerkenharven og Spadeharven have i Aarets Løb vundet forøget Udbredelse, uden at de dog endnu paa langt nær kunne siges at være kjendte — end sige bruges — overalt. Sjælland er endnu længst tilbage — kun det maskinelt udviklede Møen og nærmeste Fastland samt Holbæk-Jyderupegnen har faaet nogle enkelte i Brug.

I det østlige Fyen seer man endnu kun lidet til dem, og det samme gjælder Egnen omkring Ringkjøbing, Hammel, Kjellerup, Odder og Fredericia.

Fra Hjørringegnen lyder Beretningen paa, at man har sat dem tilside som for dyre at vedligeholde og for tunge at trække; det vilde have nogen Interesse at faa oplyst, om de anvendte Redskaber have været af de indførte eller af de hjemmelavede, og hvilken Brug man har gjort af dem.

Det store Flertal af Brugere roser meget deres

Virkning ved Markens Behandling til Grønjordssæd, i Brakmarken og i Stubben særlig paa mildere Jorder i Stedet for Skrælleplov, samt som Erstatning for Svenskharven og endelig som Sæddækker. Benyttes disse Harver paa den Maade, at man hver Gang kjører halvt ind over det forrige Arbejdsfelt, faar man en ganske fortrinlig behandlet Jord.

Medens Talen er om disse Harver, kan der være Anledning til at pege paa den Betydning, som en hensigtsmæssig Betegnelse af de forskjellige Redskaber og Maskiner har. Skal den ene Landmands Erfaringer med et Redskab eller en Maskine kunne komme den anden tilgode, hvad enten det nu sker ved Samtale eller paa Tryk, da er det nødvendigt, at hver Ting har sin Betegnelse, og at hver Betegnelse svarer til kun èn Ting, naar der ikke skal opstaa Misforstaaelser. Det er derfor uheldigt, naar — for at tage disse Harver til Exempel — Tallerkenharven og Spadehaven i Flæng tituleres »Knivharve«, »Knivtromle«, »Knivharvetromle« o. m. a. jævnsides med de to her benyttede Betegnelser, der give et meget godt Billede af hvert af de to Redskabers mest karakteristiske Del, og derfor alene burde benyttes.

Af Fjedertandskultivatoren er der kommen to Exemplarer i Brug, saa at man vel snart kan vente at høre lidt om dem; i England skal den i kort Tid have funden en ganske ualmindelig Udbredelse. Den noget høje Pris paa disse Redskaber forhindrer dem i at faa Indpas i det mindre Landbrug; her arbejder Foghs Svenskharve sig stadig mere ind, og vinder tiltrods for den ofte mangelfulde Udførelse, alene i Kraft af det rigtige Princip, som oftest Anerkjendelse for det gode Arbejde, som den udfører. Naar en Indsender skriver om Skrælleploven, at den er god, saa længe Hjemmesmedene ikke forkludre den, saa gjælder det samme i fuldeste Maal om Foghs Harve; dermed være dog ikke sagt, at den originale ikke skulde kunne være Gjenstand for Forbedring.

Et nyt Redskab, der staar Colemanns kjendte Kultivator temmelig nær, er Jakobsens og Nielsens Skuffeharve. Forsynet med bredlappede gaasefodformede Tænder, er dens Opgave at overskære Rodukrud som Tidsel, Følfod m. m. i en Dybde af 3 à 4 " under Jordoverfladen, og dens samtidig løsnende og muldende Virkning bringer Jorden i god Tilstand.

Et meget lignende Redskab har i nogle Aar været benyttet paa en Gaard her paa Sjælland og har faaet fuldstændig Bugt med Følfoden.

Paa Tromlernes Omraade er intet Nyt, — det skulde da være, at man vilde regne Cambridgetromlen dertil paa Grund af den ringe Udbredelse, den hidtil har vunden, tiltrods for dens fortræffelige Egenskaber. Aarsagen til, at den saa langsomt vinder Indpas, maa sikkert alene søges deri, at der i Landbruget findes et meget stort Antal af de almindelige Ringtromler, som først skulle slides op.

Radsaaningen af Korn synes at staa i Stampe, men Mange holdes sikkert tilbage fra Indkjøb af Vanskeligheden ved at vælge mellem de mange Former, der bydes paa.

For mindre Landbrug ere de fleste Maskiner for dyre, og det er at ønske, at der til den i Foraaret paatænkte Statsprøve med Radsaamaskiner ogsaa maa blive Lejlighed til at undersøge Maskiner, der enten ved mindre Brede, eller ved Udeladelse af Forstyr efter engelsk Mønster, ere blevne billige nok til at kunne optages af Gaarde mellem 20 og 100 Tdr. Land.

Til Roer er det særlig Haandmaskiner der anvendes, undtagelsesvis saadanne til 2 Rækker for en Hest.

Af Radrensere ser man undertiden anskaffet ganske mærkelige og ubrugbare Exemplarer, der ganske vist koste færre Penge end de godt arbejdende Maskiner efter Principerne fra Bølte og Laass, men rigtignok endnu mindre ere Pengene værd.

Til Rensning af Roer ved Haand- og Hestekraft

benyttes i tiltagende Udstrækning de smaa amerikanske Redskaber, af hvilke flere falde fortrinlig i Haanden og gjøre et smukt Arbejde.

Medens Slaamaskinerne ikke vinde nogen væsenflig Udbredelse i det mindre Landbrug, gjælder det modsatte om de selvaflæggende Mejemaskiner. Fra Egnene om Faxe, Møen, Vordingborg, Jyderup, Middelfart, Ringe, Maribo, Nakskov, Horsens, Kjellerup, Randers, Aalborg, Hjørring og Mors lyde Beretningerne paa, at saa godt som enhver Bondegaard har eller i en nær Fremtid kan antages at faa en Mejemaskine, og kun i Nyborg, Korsør- og Frederikssundsegnen anskaffes ingen Mejemaskiner, de to første Steder vistnok mest, fordi Jordbundsforholdene gjøre det vanskeligt at bruge disse Maskiner, i den sidste Egn derimod i god Sammenhæng med, at den i maskinel Henseende i det Hele taget danner en stærk Modsætning til Møen.

Medens saaledes Folkehold og Folkekraft betinge en tiltagende Anvendelse af Mejemaskinen i det mindre Landbrug, hvor man dog ikke heller undervurderer de Fordele, som Maskinhøstningen frembyder i Retning af hurtigt Arbejde, ringe Kjærnespild, lidt Rivelse, slanke Neg, der kun tage lidt Plads i Laden, og vel redte Neg der tærskes og rystes lettere, saa gjælder dette ingenlunde i samme Maal om de større Gaarde. Paa mange, ja maaske paa de fleste, har man vel nok en Mejemaskine eller to, men sjælden ser man flere og i Virkeligheden forslaar saadan et Par Mejemaskiner jo som Regel kun halvt til en stor Gaards Høst af Hvede og Vaarsæd, naar der skal være System i deres Anvendelse.

Man hører nu langt mindre Klager over Smedenes Uduelighed til Mejemaskinerne, hvad enten det nu har sin Grund i, at de ere blevne dygtigere, eller i, at man har taget det fornuftigere Parti, at lade dem kludre noget mindre med Maskinerne og benytte de »naturlige« Reservedele i større Udstrækning. Endskjøndt disse for de fleste Maskiners Vedkommende ere blevne noget

billigere med Aarene, ere de dog gjennemgaaende endnu for dyre, og særlig klages der i denne Henseende over Johnstons Maskiner. Da det jo fortrinsvis er 3—4 Typer af Mejemaskiner, der sælges her i Landet, var den Mulighed maaske ikke udelukket, at det kunde betale sig for en enkelt Maskinfabrik med Støberi at indrette sig paa Levering af de mest gængse Reservedele, saalænge Prisen holdes saa høj; Spørgsmaalet maatte vel egentlig lettest kunne besvares af Fabrikant Mortensen, Odense, der i 1894 fremstillede en Kopi af Johnstons Harvester, og derfor vel ogsaa maatte kunne levere billige Reservedele til den originale.

De Udtalelser, der lyde fra Brugerne af Bindemaskinerne bekræfte mine Bemærkninger ifjor om, at Trangen til disse Maskiner endnu ikke er stor nok til at modveje de ikke faa Ulæmper, der klæbe ved dem, om de end under visse Jordbunds- og Høstforhold kunne gjøre nogen Nytte.

Af andre løbende Redskaber og Maskiner skal nævnes et Par Kartofeloptagningsmaskiner, af hvilke den ene, fra Julius Höhme-Riësa, i afvigte Efteraar har viist sig at arbejde jævnt tilfredsstillende.

Den tager Kartoflerne temmelig rent op — lige saa rent som ved Haandgravning — men den spreder dem over et forholdsvis temmelig stort Areal, og dens Arbejdsmaade betinger, at der samles op umiddelbart efter den, hvilket dog ikke kan siges at volde nogen Ulæmpe.

Den anden Maskine var af amerikansk Konstruktion og vilde muligvis kunne arbejde tilfredsstillende i fuldkommen senefri Sandjord; dens Hensigt var nemlig at ryste Jorden fra Kartoflerne ved at føre den hele afgravede Masse op over en Elevator, men Rødderne forhindrede Jorden i at falde fra, saa at Kartoflerne vare næsten lige saa godt begravede efter som foran Maskinen.

Enkelte Steder forene to eller flere Gaardmænd sig

om en Mejemaskine, Slaamaskine, Hesterive og lignende Maskiner, som kunne være dem til virkelig Fordel.

Af Damptærskeværker anskaffes endnu enkelte i Fællesskab og til Udlejning, men Landbruget er iøvrigt med Hensyn til disse vistnok mere end rigelig forsynet.

Af Petroltærskeværker ere et Par i Gang paa andet Aar; man har, formodentlig af økonomiske Hensyn, taget baade Værk og Motor for smaa, og Resultatet er derfor ganske naturlig ikke tilfredsstillende. Ved Dyrskuet i Vejle afvigte Sommer var fremstillet et Tærskeværk med Petrollokomobil, der i mer end en Henseende var uheldigt, og Landmændene bør absolut ikke af de forholdsvis lave Priser, hvortil der kan »stilles noget sammen«, lade sig forlede til at kjøbe det, men fæste Opmærksomheden ved de Resultater, som den Prøve med Petrollokomobiler til Tærskning, der i 1893 afholdtes paa Borreby, gav, nemlig, at 8, 10 og 12 Hestes Petrollokomobiler maatte anses for de mindste Maskiner, der turde finde Anvendelse til henholdsvis $3^1/_2$, 4 og $4^1/_2$—5 Fods Tærskeværker, og endvidere holde fast ved den Kjendsgjerning, at et færdigrensende Tærskeværk med mindre end $3^1/_2$ Fods Tromlebrede er en praktisk ubrugbar Gjenstand.

Faste Petrolmotorer ere opstillede enkelte Steder og arbejde tilfredsstillende; Pasningen volder ingen Vanskelighed, naar Brugerne først ere blevne fortrolige med de faa og meget enkle Arbejdsdele, som disse Maskiner indeholde, og har faaet Øjet op for, at enhver Maskine arbejder bedst og slides mindst, naar den holdes ren.

Af andre Maskiner skal nævnes »Kolibripumpen«, der under nogle Forhold muligt vil kunne finde Anvendelse i Landbruget. Pumpens Bygning er en saadan, at det oppumpede Vand altid vil blive opvarmet noget, og desto mere, jo højere det skal løftes; til Mejeribrug vil den derfor kun undtagelsesvis være anvendelig, medens den til Oppumpning af Drikkevand for Kreaturerne muligvis har en Fordel i Vandets Opvarmning.

Den er enkel i Bygning, let passelig og ventelig ikke dyr i Vedligeholdelse.

Paa Mælkerivæsenets Omraade har Aaret været stille, naar Talen er om nye Opfindelser; der er intet fremkommen som har Krav paa nogen større Interesse.

I anden Række kan nævnes et selvløftende Varmeapparat for Mælk og Fløde, bragt i Handelen af Fabrikant Buaas, Aalborg. Apparatet adskiller sig fra de kjendte Former ved at have vandret Axel, der er forsynet med et Par Skruevinger, og ved at være tæt lukket derved, at et Dæksel for Indløbsenden spændes tæt til med en Gummipakning.

Apparatet er selvløftende, og saa lavt i Bygning, at det kan optage Mælken direkte fra Centrifugen, naar det stilles paa Gulvet i Skummelokalet. Da man derved kan undgaa Skummetmælkspumpen, vil det ofte med Fordel kunne finde Anvendelse til Skummetmælkspasteurisering paa de Steder, hvor en saadan Opstilling er mulig, og den Omstændighed, at man slipper for Pumpen, kan da bøde paa de næppe undgaaelige Ulæmper ved Pakningen.

Som Sødmælksforvarmer og til Flødepasteurisering er Apparatet som Regel ikke anbefalelsesværdigt.

Endnu bør maaske nævnes et Forsøg paa at bygge en Smørøltemaskine med Friktionstræk, som Anledning til den Bemærkning, at der endnu ikke er fremkommet noget bedre paa dette Omraade, end de i de senere Aar benyttede gode Maskiner med solidt Tandhjulstræk.

Med Aarenes Forløb mærkes i Driften i stigende Grad Følgerne af for lave Skorstene, slet Kjedelindmuring, mangelfuld Rensning o. s. v., mindre dog paa Herregaardene, hvor Arbejdet som Regel ikke er saa forceret som i Andelsmælkerierne, og hvor Kogningen af Skummetmælken ofte kun omfatter den mindste Del af Mælkemængden, saa at Dampforbruget bliver mindre. Ikke saa faa Andelsmælkerier have, efter at have forøget deres Skummekraft ved Indlæg af Alfacentrifugen, maattet

forbedre deres Kjedelanlæg eller endog lægge ny Kjedel ind, og adskillige have endnu denne Proces tilgode.

Hvad der opnaas ved Forandringen er ikke blot Evnen til at kunne producere den Mængde Damp, der skal bruges, men tillige en Forbedring af Driftsøkonomien, der ofte kan være ret betydelig, om den end undertiden skjuler sig for den umiddelbare Betragtning derved, at den Mælk, der tidligere forlod Mejeriet halvsur og smittebærende med en Varmegrad af 50—70° C., nu kommer derfra med de nødvendige 85—90°.

Et godt Middel til Forbedring af Mælkeriernes Drift og derunder ogsaa en Formindskelse af de daglige Driftsudgifter har man i det voxende Antal af offentliggjorte Mælkeriregnskaber, der give Lejlighed til Sammenligning og vise Vejene til en bedre Økonomi.

Den regelmæssige Analysering af den skummede Mælk breder sig glædeligt og har, dels ved en forbedret Skumning paa de gamle Centrifuger, dels ved at fremkalde Indlæget af Alfacentrifuger, forøget Mælkeriernes Indtægter, og bidraget sin Del til den ret betydelige Tilvæxt i Overskudsudførselen af Smør for de to sidste Aar.

Den i forrige Beretning omtalte Kølemaskine til Erstatning for Isen er nu opstillet paa over en halv Snes Mejerier; den arbejder tilfredsstillende og opfylder i enhver Henseende sin Bestemmelse meget godt, er bekvem og renlig i Brugen, og gjør Mælkeriet uafhængig af, om Vinteren er isfri eller ikke. De kunne derfor paaregne en stedse voxende Udbredelse paa Andelsmælkerierne — mindre paa Herregaardsmælkerierne, hvor Plads til Is som Regel lettere skaffes tilveje, og dens Hjemkjørsel er et af de tilvante Vinterarbejder.

Af Maskin- og Redskabsudstillinger har Aaret, foruden de traditionelle til Smørudstillingerne knyttede, af hvilke kun den i Næstved gjorde et Tilløb til at vise noget, havt en større Udstilling i Forbindelse med det Fællesskue, som Foreningen af jydske Landboforeninger afholdt i Vejle i Dagene 12—14 Juli. Til denne var for

første Gang — og med kort Varsel — knyttet en »Gruppeudstilling« af Slaa- og Mejemaskiner, der talte 21 af disse, og saaledes gav et godt Billede af, hvad der i Øjeblikket er i Markedet. Tillige havde Foreningen foranstaltet en lille Arbejdsprøve med Fremvisning af Redskaber til Jordbearbejdning i Husmandsbrug, der var særdeles betimelig og muligt inden længe vil blive gjentagen i en anden Egn, forhaabentlig under gunstigere Vejrforhold for Fremvisningen og med rettidig Tilslutning fra Hjemmesmedenes Side.

Danmarks Udførsel og Indførsel af Landbrugsprodukter

i

Landbrugsaaret

1ste Oktober 1894—30te September 1895

sammenlignet med de nærmest foregaaende

10 Landbrugsaar.

Af Cand. polit. Frederik Reck,
Fuldmægtig i Statens statistiske Bureau.

Af de tabellariske Oversigter, som findes opførte Side 1—4, udvise Tabel I og II henholdsvis vor Udførsel og vor Indførsel af de væsentligste Landbrugsprodukter fra 1ste Oktober 1894 til 30te September 1895 saavel kvartalsvis som for hele Aaret samt Tabel III og IV henholdsvis Udførselen med Indførselen og Overskudsudførselen (Udførsel ÷ Indførsel) af de samme Produkter baade i Landbrugsaaret fra 1ste Oktober 1894 til 30te September 1895 og gjennemsnitlig i de nærmest foregaaende 10 Landbrugsaar fra 1ste Oktober 1884 til 30te September 1894.

Som Materiale har man benyttet de af Statens statistiske Bureau udgivne Kvartalsoversigter over Danmarks Udførsel til og Indførsel fra Udlandet*) i ovennævnte Tidsrum.

Nedenfor skal meddeles det væsentligste Indhold af disse Tabeller, dernæst skal sammenholdes de fremdragne Punkter med tilsvarende fra de tidligere Landbrugsaar og endelig skal anføres nogle beslægtede Oplysninger, der findes i statistisk Tabelværk, fjerde Række, Litra D,

---

*) Hertil er henregnet foruden det egentlige Udland tillige vore nordlige Bilande, Kolonier samt Kjøbenhavns Frihavn, da de ligge udenfor Toldterritoriet.

Landbrugsaaret.	Uformalede Kornvarer.			Formalede Kornvarer.			Uformalede og formalede Kornvarer tilsammen.		
	Udførsel. Tdr.	Indførsel. Tdr.	Overskuds-udførsel. Tdr.	Udførsel. Tdr.	Indførsel. Tdr.	Overskude-udførsel. Tdr.	Udførsel. Tdr.	Indførsel. Tdr.	Overskuds-udførsel. Tdr.
1884—85	859644	2,234472	÷ 1,374828	509543	49478	460065	1,369187	2,283950	÷ 914763
1885—86	1,192315	1,550013	÷ 357698	464382	47763	416619	1,656697	1,597776	58921
1886—87	1,118433	2,200269	÷ 1,081836	395366	47731	347635	1,513799	2,248000	÷ 734201
1887—88	1,064988	3,073472	÷ 2,008484	401064	62086	338978	1,466052	3,135558	÷ 1,669506
1888—89	659759	2,984177	÷ 2,324418	280960	69051	211909	940719	3,053228	÷ 2,112509
1889—90	752565	3,299403	÷ 2,546838	193035	90174	102861	945600	3,389577	÷ 2,443977
1890—91	1,030537	2,582617	÷ 1,552080	216130	126997	89133	1,246667	2,709614	÷ 1,462947
1891—92	1,097922	2,859183	÷ 1,761261	181746	119436	62310	1,279668	2,978619	÷ 1,698951
1892—93	1,250276	2,318956	÷ 1,068680	164607	132263	32344	1,414883	2,451219	÷ 1,036336
1893—94	728974	4,877931	÷ 4,148957	120582	225217	÷ 104635	849556	5,103148	÷ 4,253592
Gjennemsnit	975541	2,798049	÷ 1,822508	292742	97020	195722	1,268283	2,895069	÷ 1,626786
1894—95	826203	5,135532	÷ 4,309329	85174	318718	÷ 233544	911377	5,454250	÷ 4,542873

Nr. 26, angaaende Omsætningen med Landbrugsprodukter i Kalenderaarene 1890—94.

Den samlede Udførsel, Indførsel og Overskudsudførsel af uformalede og formalede Kornvarer have i Landbrugsaaret 1894—95, sammenholdt med de nærmest foregaaende 10 Landbrugsaar, været følgende (se foranstaaende Tabel).

Af Tabellen fremgaaer det, at det sidstforløbne Landbrugsaar 1894—95 udviste et Indførselsoverskud af Kornvarer paa ikke mindre end 4,543,000 Tdr. Den betydelige Tilvæxt i vor Overskudsindførsel af Kornvarer, som havde fundet Sted i det nærmest forudgaaende Landbrugsaar, har altsaa ikke alene holdt sig, men er endogsaa voxet, idet Indførselsoverskuddet i 1894—95 var 289,000 Tdr. eller 6.8 pCt. større end det tilsvarende i 1893—94. Denne Opgang fordeler sig med 160,000 Tdr. (forholdsvis set dog kun 3.9 pCt.) for uformalede og 129,000 Tdr. (forholdsvis set endog over 120 pCt.) for formalede Kornvarer. Det har været Indførselen baade af uformalede og formalede Kornvarer, som var tiltagen betydelig fra 1893—94 til 1894—95, i absolute Tal mest for førstnævnte, forholdsvis tagen mest for sidstnævnte. Vor Indførsel af uformalede Kornvarer i sidstforløbne Landbrugsaar var saaledes 257,000 Tdr., men kun 5.3 pCt. større, hvorimod vor Indførsel af formalede Kornvarer i samme Aar 94,000 Tdr. eller endog over 40 pCt. større end den tilsvarende Indførsel i Aaret nærmest forud. Samtidig — om end ikke nær saa meget som Indførselen — var ogsaa Udførselen af Kornvarer stegen. Hvad nemlig denne angaar, da stod vel vor Udførsel af formalede Kornvarer i 1894—95 35,000 Tdr. eller forholdsvis set endog henimod 30 pCt. under, men vor Udførsel af uformalede Kornvarer i samme Aar ikke mindre end 97,000 Tdr. eller 13.3 pCt. over den tilsvarende Udførsel i 1893—94.

Hvorledes vor Omsætning med Udlandet af uformalet Hvede, Rug, Byg, Havre og Majs har stillet

Landbrugsaaret.	Udførsel.				
	Uformalet Hvede. Tdr.	Uformalet Rug. Tdr.	Uformalet Byg. Tdr.	Uformalet Havre. Tdr.	Uformalet Majs. Tdr.
1884—85	139100	161178	449480	26650	67146
1885—86	334646	96195	642291	72476	30203
1886—87	202851	67503	747342	45312	39981
1887—88	178344	44626	812016	10621	353
1888—89	111880	59638	434479	5989	29912
1889—90	264668	44145	345894	4207	80702
1890—91	259449	69248	560183	43508	77783
1891—92	333294	319167	269314	2766	153692
1892—93	305416	208747	479412	134508	96188
1893—94	163008	80725	401222	5280	57717
Gjennemsnit . .	229266	115117	514163	35132	63368
1894—95	92149	168229	460747	14010	61471

Landbrugsaaret.	Indførsel.				
	Uformalet Hvede. Tdr.	Uformalet Rug. Tdr.	Uformalet Byg. Tdr.	Uformalet Havre. Tdr.	Uformalet Majs. Tdr.
1884—85	560239	560228	181255	327772	538043
1885—86	450351	471061	13013	196931	391148
1886—87	448893	818366	104425	289822	486644
1887—88	493274	1.268181	225831	837759	205381
1888—89	632775	1.082140	166567	523165	488058
1889—90	361052	787563	193331	500989	1,365193
1890—91	639660	983092	153462	311876	383240
1891—92	529868	297219	76729	383640	1,478438
1892—93 . . . ,	644760	330600	164700	194122	894449
1893—94	670022	960406	2,193185	333425	624507
Gjennemsnit . .	543090	755886	347250	389950	685510
1894—95	709302	1.409746	2.158493	334512	381193

Landbrugsaaret.	Overskudsudførsel.				
	Uformalet Hvede. Tdr.	Uformalet Rug. Tdr.	Uformalet Byg. Tdr.	Uformalet Havre. Tdr.	Uformalet Majs. Tdr.
1884—85	÷ 421139	÷ 399050	268225	÷ 301122	÷ 470897
1885—86	÷ 115705	÷ 374866	629278	÷ 124455	÷ 360945
1886—87	÷ 246042	÷ 750863	642917	÷ 244510	÷ 446663
1887—88	÷ 314930	÷1223555	586185	÷ 827138	÷ 205028
1888—89	÷ 520895	÷1022502	267912	÷ 517176	÷ 458138
1889—90	÷ 96384	÷ 743418	152563	÷ 496782	÷1284491
1890—91	÷ 380211	÷ 913844	406721	÷ 268368	÷ 305457
1891—92	÷ 196574	21948	192585	÷ 380874	÷1324746
1892—93	÷ 339344	÷ 121853	314712	÷ 59614	÷ 798261
1893—94	÷ 507014	÷ 879681	÷1791963	÷ 328145	÷ 566790
Gjennemsnit. .	÷ 313824	÷ 640769	166913	÷ 354818	÷ 622142
1894—95	÷ 617153	÷1241517	÷1697746	÷ 320502	÷ 319722

sig i Landbrugsaaret 1894—95, sammenholdt med de nærmest foregaaende ti Landbrugsaar, vil fremgaa af de foranstaaende tre Oversigter.

Ligesom i 1893—94, saaledes har der altsaa ogsaa i sidstforløbne Landbrugsaar fundet en Overskudsindførsel Sted af uformalet Byg, og Indførselsoverskuddet for denne Kornsort er vedvarende større end Overskuddene for nogen af de andre. I 1894—95 udgjorde det 1,698,000 Tdr., men var dog 94,000 Tdr. eller 5.2 pCt. mindre end Indførselsoverskuddet i Aaret nærmest forud, idet vor Indførsel af Byg var sunken med 35,000 Tdr. eller 1,6 pCt., medens Udførselen samtidig var stegen og det endog med 59000 Tdr. eller 14.7 pCt. Indførselen af fremmed Byg i 1894—95 foregik navnlig fra Rusland med 1,696000 Tdr., fra Frihavnen med 317300 Tdr. og fra Tyskland med 144100 Tdr., og Hovedmassen heraf fordelte sig med 1,037900 Tdr. til Kjøbenhavn, 547300 Tdr. til Aarhus, 112200 Tdr. til Kolding, 77100 Tdr. til Vejle, 74000 Tdr. til Aalborg, 55000 Tdr. til Esbjerg, 45300 Tdr. til Frederikshavn,

31,300 Tdr. til Middelfart, 20200 Tdr. til Nakskov, 18300 Tdr. til Svendborg, 16500 Tdr. til Odense, 14500 Tdr. til Randers, 14300 Tdr. til Nyborg, 13600 Tdr. til Nykjøbing paa Falster, 10000 Tdr. til Rønne, 9700 Tdr. til Horsens, 8800 Tdr. til Thisted, 5900 Tdr. til Holbæk, 5800 Tdr. til Fredericia og 5500 Tdr. til Bogense. Samtidig gik Størstedelen af Udførselen med 125600 Tdr. fra Kjøbenhavn, 72100 Tdr. fra Nakskov, 46700 Tdr. fra Kalundborg, 41400 Tdr. fra Bandholm, 28700 Tdr. fra Rudkjøbing, 28200 Tdr. fra Nykjøbing paa Falster, 17100 Tdr. fra Kjerteminde, 9200 Tdr. fra Svendborg, 8900 Tdr. over Landgrænsen, 8800 Tdr. fra Rønne, 8400 Tdr. fra Næstved, 7900 Tdr. fra Nyborg, 7500 Tdr. fra Nysted, 5400 Tdr. fra Korsør, 5200 Tdr. fra Stege og 5000 Tdr. fra Stubbekjøbing — til England med 273500 Tdr., til Tyskland med 79000 Tdr., til Norge med 63400 Tdr., til Sverig med 26700 Tdr., til vore nordlige Bilande med 7000 Tdr., til Rusland med 5100 Tdr. og til Belgien med 4500 Tdr. Af den udførte Byg vare 389500 Tdr. indenlandsk og 71300 Tdr. fremmed. Gjenudførselen af den fremmede Byg foregik næsten udelukkende fra og over Hovedstaden.

Efter uformalet Byg udviser uformalet Rug det betydeligste Indførselsoverskud i 1894—95. Det naaede op til 1,242000 Tdr. og var 362000 Tdr. eller over 40 pCt. større end det tilsvarende i 1893—94. En Forøgelse i vor Indførsel af Rug paa ikke mindre end 449000 Tdr. har været Aarsagen hertil, da Udførselen ogsaa var voxet, nemlig med 87000 Tdr., og bleven mer end dobbelt saa stor som i Aaret nærmest forud. Indførselen i 1894—95, hvoraf 986600 Tdr. kom fra Rusland, 349200 Tdr. fra Tyskland og 73800 Tdr. fra Frihavnen, faldt hovedsagelig paa Kjøbenhavn med 794400 Tdr., paa Aarhus med 216300 Tdr., paa Aalborg med 48800 Tdr., paa Kolding med 42800 Tdr., paa Esbjerg med 40100 Tdr., paa Frederikshavn med 24200 Tdr., paa Randers med 22700 Tdr., paa Odense med 22000 Tdr.,

paa Holbæk med 18900 Tdr., paa Vejle med 17700 Tdr., paa Horsens med 16100 Tdr., paa Nykjøbing paa Falster med 15300 Tdr., paa Korsør med 15000 Tdr., paa Svendborg med 14800 Tdr., paa Nakskov med 12400 Tdr., paa Nyborg med 8100 Tdr., paa Thisted med 7200 Tdr., paa Kjøge med 6600 Tdr., paa Fredericia med 6000 Tdr., paa Næstved med 5400 Tdr., paa Bandholm med 5100 Tdr. og paa Rudkjøbing med 4800 Tdr. Udførselen i samme Aar, hvoraf 137000 Tdr. til Sverig, 12700 Tdr. til vore nordlige Bilande og 11900 Tdr. til Frihavnen, foregik omtrent alene fra og over Kjøbenhavn[1]) og var nærmest Transithandel, idet den bestod af 143200 Tdr. fremmed og kun 25000 Tdr. indenlandsk Rug.

Indførselsesoverskuddet af uformalet Hvede i 1894—95 udgjorde 617000 Tdr. og oversteg det tilsvarende Indførselsoverskud i Aaret nærmest forud med 110,000 Tdr. eller over 20 pCt. Vor Indførsel af denne Kornsort var nemlig fra 1893—94 til 1894—95 tiltagen med 39000 Tdr. eller 5.8 pCt., medens vor Udførsel heraf samtidig var aftagen og det endog med 71000 Tdr. eller over 40 pCt. Det Meste af Indførselen i sidstforløbne Landbrugsaar kom fra Tyskland med 374000 Tdr., fra Rusland med 123500 Tdr., fra Nordamerika med 92900 Tdr., fra Sydamerika med 59600 Tdr. og fra Frihavnen med 56400 Tdr. og fordelte sig med 423700 Tdr. til Kjøbenhavn, 52800 Tdr. til Vejle, 49600 Tdr. til Svendborg, 31400 Tdr. til Horsens, 20700 Tdr. til Kolding, 20600 Tdr. til Nykjøbing paa Falster, 16000 Tdr. til Aalborg, 15900 Tdr. til Aarhus, 14700 Tdr. til Nakskov, 11800 Tdr. til Randers, 9900 Tdr. til Odense, 9000 Tdr. til Bandholm, 6300 Tdr. over Landgrænsen, 5500 Tdr. til Frederikshavn og 5400 Tdr. til Assens. Det Meste af Udførselen i samme Landbrugsaar gik til Sverig med 83600 Tdr.; derefter falde 4200 Tdr. paa

[1]) Paa 5800 Tdr. indenlandsk Rug nær, hvoraf Størstedelen udførtes fra Aarhus.

Tyskland, 2300 Tdr. paa Rusland og 1100 Tdr. paa Frihavnen. Af Udførselen vare 57300 Tdr. fremmede Varer, der gjenudførtes over Hovedstaden; ikkun 34800 Tdr. vare indenlandske, hvoraf 11300 Tdr. fra Kjøbenhavn, 3700 Tdr. fra Nykjøbing paa Falster, 3500 Tdr. fra Nakskov, 3300 Tdr. fra Bandholm, 2500 Tdr. fra Aarhus, 1700 Tdr. fra Nysted, 1300 Tdr. fra Fakse og 1000 Tdr. fra Helsingør.

Af uformalet Havre havde 1894—95 et Indførselsoverskud paa 320500 Tdr., hvilket var 7600 Tdr. eller 2.3 pCt. mindre end Overskuddet i 1893—94. Det har været en forholdsvis betydelig Forøgelse af vor i sig selv kun ringe Udførsel af indenlandsk Havre (fra ca. 5300 Tdr. i 1893—94 til ca. 14000 Tdr. i 1894—95), som er Aarsag hertil, idet vor Indførsel af fremmed Havre ogsaa var — om end kun lidet — voxet (fra 333400 Tdr. i 1893—94 til 334500 Tdr. i 1894—95), og Gjenudførselen heraf var fuldstændig forsvindende. Indførselen i 1894—95 kom fornemlig fra Tyskland med 154300 Tdr. og fra Sverig med 148600 Tdr.; endvidere indførtes fra England 8700 Tdr., fra Frihavnen 7600 Tdr., fra Norge 7600 Tdr. og fra Rusland 6600 Tdr. Den foregik først og fremmest til Kjøbenhavn med 198300 Tdr.; derefter havde Odense 19900 Tdr., Aarhus 14400 Tdr., Varde 11800 Tdr., Randers 11100 Tdr., Vejle 9500 Tdr., Aalborg 9400 Tdr., Kolding 8500 Tdr., Frederikshavn 8300 Tdr., Herning 4200 Tdr., Assens 3500 Tdr., Ringkjøbing 3400 Tdr., Nykjøbing paa Falster 3400 Tdr., Landgrænsen 3400 Tdr., Svendborg 3100 Tdr., Esbjerg 3000 Tdr., Ribe 2800 Tdr., Stege 2600 Tdr., Neksø 2300 Tdr., Fredericia 2200 Tdr,, Helsingør 2000 Tdr., Horsens 1900 Tdr. Udførslen af indenlandsk Havre i 1894—95 gik hovedsagelig til England med 12400 Tdr. og faldt nærmest paa Aarhus med 7900 Tdr. samt paa Randers med 4300 Tdr.

Hvad endelig uformalet Majs angaar, da udgjorde Indførselsoverskuddet heraf i sidstforløbne Landbrugsaar

320000 Tdr. og var 247000 eller ca. 45 pCt. mindre end Overskuddet i det nærmest forudgaaende Landbrugsaar. Vor Indførsel af uformalet Majs var nemlig sunken fra ca. 625000 Tdr. i 1893—94 til ca. 381000 Tdr. i 1894—95, samtidig med at Gjenudførselen var stegen fra ca. 58000 Tdr. i 1893—94 til ca. 61000 Tdr. i 1894—95. Hovedmassen af Indførselen i 1894—95 kom fra Rusland med 134200 Tdr., fra Frihavnen med 116600 Tdr., fra Amerika med 87300 Tdr., fra Tyskland med 37100 Tdr. samt fra Belgien med 4500 Tdr. og fordelte sig med 289400 Tdr. paa Kjøbenhavn, 19400 Tdr. paa Frederikshavn, 16000 Tdr. paa Aarhus, 15400 Tdr. paa Hobro, 13300 Tdr. paa Aalborg, 7800 Tdr. paa Odense, 6200 Tdr. paa Randers, 4200 Tdr. paa Nakskov, 2500 Tdr. paa Helsingør, 1700 Tdr. paa Svendborg og 1300 Tdr. paa Horsens. Gjenudførselen i samme Aar gik fornemlig over Kjøbenhavn til Sverig.

Omsætningen med Udlandet af Hvedemel og Rugmel i Landbrugsaaret 1894—95, sammenholdt med de nærmest foregaaende ti Landbrugsaar, vil ses af efterstaaende Oversigt.

Landbrugsaaret.	Hvedemel.			Rugmel.		
	Udførsel. Mill. ℔	Indførsel. Mill. ℔	Overskuds-udførsel. Mill. ℔	Udførsel. Mill. ℔	Indførsel. Mill. ℔	Overskuds-udførsel. Mill. ℔
1884—85.....	80.9	5.5	75.4	18.7	1.1	17.6
1885—86.....	76.7	5.4	71.3	14.0	1.1	12.9
1886—87.....	63.3	5.1	58.2	13.2	1.1	12.1
1887—88.....	66.9	6.6	60.3	10.9	1.6	9.3
1888—89.....	47.0	5.8	41.2	6.3	4.1	2.2
1889—90.....	32.1	5.8	26.3	4.6	7.3	÷ 2.7
1890—91.....	36.7	11.3	24.9	4.9	8.4	÷ 3.5
1891—92.....	29.0	14.1	14.9	4.9	5.9	÷ 1.0
1892—93.....	24.5	17.0	7.5	6.6	3.8	2.8
1893—94.....	17.7	23.0	÷ 5.3	4.2	10.6	÷ 6.4
Gjennemsnit	47.5	10.0	37.5	8.8	4.5	4.3
1894—95.....	11.4	32.3	÷ 20.9	4.7	20.4	÷ 15.7

Baade Hvedemel og Rugmel udvise altsaa Indførselsoverskud i de to sidste Landbrugsaar, men dette har for begge Kornvarers Vedkommende været meget større i 1894—95 end i 1893—94. I 1894—95 naaede det saaledes op til 20.9 Mill. ℔ for Hvedemel og 15.7 Mill. ℔ for Rugmel eller henholdsvis op imod 4 Gange og ca. $2^1/_2$ Gang saa meget som i Aaret nærmest forud. Vor Indførsel af Hvedemel var nemlig stegen med 9.3 Mill. ℔ eller ca. 40 pCt. og vor Indførsel af Rugmel med 9.8 Mill. ℔ eller over 90 pCt., medens Udførselen af Hvedemel var sunken med 6.3 Mill. ℔ eller ca. 35 pCt., og Udførselen af Rugmel vel var tiltagen, men kun med 500,000 ℔ eller ca. 12 pCt.

Hovedmassen af Indførselen af Hvedemel i 1894—95 kom med 22.1 Mill. ℔ fra Tyskland, 3.8 Mill. ℔ fra England, 3 Mill. ℔ fra Amerika, 1.6 Mill. ℔ fra Frihavnen, 0.7 Mill. ℔ fra Sverig, 0.6 Mill. ℔ fra Frankrig og 0.4 Mill. ℔ fra Rusland samt indgik med 13.9 Mill. ℔ til Kjøbenhavn, 2.9 Mill. ℔ til Aarhus, 2.3 Mill. ℔ til Esbjerg, 1.6 Mill. ℔ til Svendborg, 1.6 Mill. ℔ til Randers, 1.5 Mill. ℔ til Kolding, 1.4 Mill. ℔ til Varde, 1.2 Mill. ℔ over Landgrænsen, 1.2 Mill. ℔ til Faaborg, 0.8 Mill. ℔ til Korsør, 0.5 Mill. ℔ til Skjælskør og 0.5 Mill. ℔ til Aalborg. — Hovedmassen af Indførselen af Rugmel i 1894—95 kom med 20.1 Mill. ℔ fra Tyskland og indgik med 6.5 Mill. ℔ til Kjøbenhavn, 2.9 Mill. ℔ til Aarhus, 2.3 Mill. ℔ til Aalborg, 2 Mill. ℔ til Esbjerg, 2 Mill. ℔ til Kolding, 1.8 Mill. ℔ til Randers, 0.8 Mill. ℔ til Korsør og 0.5 Mill. ℔ til Varde.

Størstedelen af Udførselen af Hvedemel i 1894—95 faldt paa Sverig med 6.5 Mill. ℔, paa vore nordlige Bilande med 1.6 Mill. ℔, paa Norge med 1.6 Mill. ℔, paa Rusland med 0.7 Mill. ℔ og paa Frihavnen med 0.5 Mill. ℔ samt fordelte sig med 9 Mill. ℔, hvoraf 0.8 Mill. ℔ fremmed gjenudført Hvedemel, fra Kjøbenhavn og 2.2 Mill. ℔ fra Nakskov. — Udførselen af Rugmel i 1894—95 gik hovedsagelig til vore nordlige

Bilande fra Kjøbenhavn, og af fremmed Rugmel gjenudførtes 0.6 Mill. ℔.

Endelig skal det bemærkes, at begge de sidste Landbrugsaar udvise en usædvanlig stor Indførsel af Bygmel og -gryn. I 1894—95 naaede den saaledes op til 4.2 Mill. ℔, men var dog 2.8 Mill. ℔ eller 40 pCt. lavere end i det nærmest forudgaaende Aar. Indførselsoverskuddel blev 3.4 Mill. ℔, da vor Udførsel af denne Kornvare, som i tidligere Aar havde en ikke ringe Betydning, var i sidstforløbne Landbrugsaar sunken ned til ca. 800000 ℔ eller ikke engang halvt saa meget som i 1893—94. Indførselen af Bygmel og -gryn i 1894—95, hvoraf 3.3 Mill. ℔ fra Tyskland (fornemlig over Hamborg), 0.6 Mill. ℔ fra England samt 0.3 Mill. ℔ fra Frihavnen, foregik nærmest til Kjøbenhavn med 1.9 Mill. ℔, til Aalborg med 0.5 Mill. ℔., til Kolding med 0.3 Mill. ℔, til Esbjerg, Randers, Aarhus, Svendborg og Skive hver med 0.2 Mill. ℔ samt til Vejle og Varde hver med 0.1 Mill. ℔. — Ogsaa af formalet Majs udviser det sidstforløbne Landbrugsaar en ikke lidet større Indførsel end tidligere. Indførselen heraf i 1894—95 udgjorde saaledes 1.8 Mill. ℔ og var mer end dobbelt saa stor som den tilsvarende i Aaret nærmest forud; den fordelte sig med 1.3 Mill. ℔ fra England, 0.2 Mill. ℔ fra Frihavnen, 0.2 Mill. ℔ fra Hamborg og 0.1 Mill. ℔ fra Amerika samt indgik til Kjøbenhavn med 1.4 Mill. ℔ og til Nakskov med 0.4 Mill. ℔.

Gaa vi dernæst over til Varegruppen: Levende Kreaturer, da have vi ogsaa, hvad angaar disse, paa omstaaende Tabel sammenstillet for hver enkelt Husdyrklasses Vedkommende saavel Udførsel og Indførsel som Overskudsudførsel for Landbrugsaarene fra 1884—85 til 1894—95 og skulle hertil føje nogle Bemærkninger.

Sammenholder man det sidstforløbne Landbrugsaar med Aaret nærmest forud, viser det sig, at der i 1894—95 for Heste og Føl har fundet en langt betydeligere

Opgang Sted i det udførte end i det indførte Antal. Derfor naaede ogsaa vor Overskudsudførsel af Heste og Føl i dette Aar op til 12218 Stkr. og var 3379 Stkr. eller henimod 40 pCt. større end Overskudsudførselen i 1893—94. Af Udførselen i 1894—95 gik 17013 Stkr. til Hertugdømmerne, 244 Stkr. til Sverig-Norge og 121 Stkr. til England; der udførtes 16695 Stkr. over Landgrænsen, 288 Stkr. (hvoraf 41 fremmede) fra Kjøbenhavn, 111 Stkr. fra Esbjerg, 109 Stkr. fra Ærøskjøbing, 84 Stkr. fra Faaborg, 70 Stkr. fra Assens, 45 Stkr. fra Svendborg og 36 Stkr. fra Frederikshavn. Hvad Indførselen i 1894—95 angaar, da fordelte Hovedmassen af denne sig paa Tyskland med 2188 Stkr., paa Sverig med 1810 Stkr., paa Rusland med 560 Stkr., paa Norge med 542 Stkr. og paa Frihavnen med 112 Stkr.; der indgik 2381 Stkr. til Kjøbenhavn, 2000 Stkr. over Landgrænsen, 531 Stkr. til Frederikshavn, 233 Stkr. til Helsingør og 53 Stkr. til Korsør.

Ser man dernæst hen til de klovbærende Husdyr, har vor Indførsel af disse i sidstforløbne Landbrugsaar kun været yderst ringe, naar alene undtages Indførselen af Svin. Denne naaede i 1894—95 op til ca. 1900 Stkr., som hovedsagelig vare indførte fra Sverig til Frederikshavn. Hvad Udførselen af dem angaar, da udviser Landbrugsaaret 1894—95, sammenholdt med det nærmest forudgaaende Landbrugsaar, for stort Hornkvæg, Kalve, Faar og Svin en ret betydelig Tilvækst i det udførte Antal. Af disse Husdyr blev der saaledes i 1894—95 udført henholdsvis 119476 Stkr., 2091 Stkr., 8159 Stkr. og 175120 Stkr., hvilket repræsenterede en Opgang i Forhold til 1893—94 paa 18707 Stkr. eller henimod 20 pCt. for stort Hornkvæg, 408 Stkr. eller ca. 25 pCt. for Kalve, 2413 Stkr. eller over 40 pCt. for Faar og 92162 Stkr. eller over 100 pCt. for Svin. Vor Udførsel i sidstforløbne Landbrugsaar af stort Hornkvæg og af Svin stod endog med henholdsvis 19925 Stkr. eller ca. 20 pCt. og 34994 Stkr. eller ca. 25 pCt.

over den gjennemsnitlige Udførsel i det nærmest forudgaaende Tiaar, hvorimod vor Udførsel af Kalve og især af Faar i samme Aar endnu er Gjennemsnitsudførselen meget underlegen. Udførselen i 1894—95 af stort Hornkvæg, hvoraf 119069 Stkr. til Tyskland (navnlig Hertugdømmerne), 211 Stkr. til Frankrig og 142 Stkr. til Rusland, udgik nærmest over Landgrænsen med 98955 Stkr., fra Korsør med 7015 Stkr., fra Kjøbenhavn med 5280 Stkr., fra Gjedser med 2231 Stkr., fra Skjælskør med 1473 Stkr., fra Faaborg med 1012 Stkr., fra Nakskov med 1004 Stkr., fra Nykjøbing paa Falster med 947 Stkr., fra Svendborg med 611 Stkr. og fra Esbjerg med 466 Stkr.; Udførselen i 1894—95 af Kalve, hvoraf 2001 Stkr. til Hertugdømmerne, faldt især paa Skjælskør med 704 Stkr., Faaborg med 538 Stkr., Korsør med 414

Ud- og Indførsel samt Over

Landbrugsaaret.	Heste og Føl.			Hornkvæg.			Kalve.		
	Udførsel.	Indførsel.	Overskuds-udførsel.	Udførsel.	Indførsel.	Overskuds-udførsel.	Udførsel.	Indførsel.	Overskuds-udførsel.
	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.	Stkr.
1884-85	11191	3975	7216	98222	15898	82324	7579	1162	6417
1885-86	12341	2801	9540	84624	10635	73989	5907	877	5030
1886-87	16466	3098	13368	96912	14380	82532	6066	810	5256
1887-88	17632	4880	12752	91789	18765	73024	5474	1201	4273
1888-89	16967	6751	10216	96792	17078	79714	8759	931	7828
1889-90	15043	5707	9336	129557	21644	107913	19023	944	18079
1890-91	14925	9630	5295	110458	21595	88863	7769	1225	6544
1891-92	13007	7617	5390	109891	16333	93558	2713	1170	1543
1892-93	10793	5776	5017	76498	841	75657	2106	78	2028
1893-94	13225	4886	8339	100769	373	100396	1683	1	1682
Gjennemsnit ..	14159	5462	8697	99551	13754	85797	6708	840	5868
1894-95	17466	5248	12218	119476	222	119254	2091	6	2085

Stkr. og Svendborg med 268 Stk.; Udførselen i 1894—95 af Faar, hvoraf 8112 Stkr. til Frankrig, foregik omtrent udelukkende fra Esbjerg; Udførelsen i 1894—95 af Svin, hvoraf Størstedelen til Tyskland (navnlig Hertugdømmerne), fordelte sig med 132158 Stkr. over Landgrændsen, 19913 Stkr. fra Korsør, 5517 Stk. fra Gjedser, 3521 Stkr. fra Skjælskør, 2854 Stkr. fra Nakskov, 2819 Stkr. fra Kjøbenhavn, 2266 Stkr. fra Nykjøbing paa Falster, 2117 Stkr. fra Faaborg, 1142 Stkr. fra Assens, 808 Stkr. fra Svendborg og 684 Stkr. fra Esbjerg.

For Fedevarerne: Flæsk og Kjød samt Smør og Æg giver efterstaaende Oversigt en samlet Fremstilling af deres Udførsel, Indførsel og Overskudsudførsel i Landbrugsaaret 1894—95, sammenlignet med de nærmest foregaaende ti Landbrugsaar.

skudsudførsel 1884—1894.

Faar og Geder.			Svin.			Grise.		
Udførsel. Stkr.	Indførsel. Stkr.	Overskudsudførsel. Stkr.	Udførsel. Stkr.	Indførsel. Stkr.	Overskudsudførsel. Stkr.	Udførsel. Stkr.	Indførsel. Stkr.	Overskudsudførsel. Stkr.
70421	23042	47379	216078	26951	189127	6079	1829	4250
77900	22126	55774	218395	25523	192872	6673	898	5775
78574	24889	53685	280282	31150	249132	10606	650	9956
56348	30093	26255	63168	2791	60377	427	59	368
82695	26958	55737	21589	59	21530	3457	73	3384
77998	24797	53201	64767	30	64737	2581	3	2578
48885	22423	26462	198075	1988	196087	4435	161	4274
33665	15793	17872	201888	2157	199731	237	2820	÷2583
1714	193	1521	54061	69	53992	—	107	÷ 107
5746	15	5737	82958	326	82632	—	20	÷ 20
53395	19033	34362	140126	9104	131022	3450	662	2788
8159	16	8143	175120	1904	173216	10	5	5

Landbrugsaaret	Flæsk og Kjød.			Smør.			Æg.		
	Udførsel. Pd.	Indførsel. Pd.	Overskuds udførsel. Pd.	Udførsel. Pd.	Indførsel. Pd.	Overskuds udførsel. Pd.	Udførsel. Snese.	Indførsel. Snese.	Overskuds udførsel. Snese.
1884—85...	28.218622	9.017577	19.201045	34.524672	9.759456	24.765216	3.468023	131787	3.336236
1885—86...	26.654019	6.862357	19.791662	40.247200	8.013376	32.233824	3.614324	91271	4.523053
1886—87...	38.459789	6.014435	32.445354	45.040576	9.956352	35.084224	5.346854	181652	5.165202
1887—88...	67.504986	7.584959	59.920027	58.773792	11.546304	47.227488	4.565479	295914	4.269565
1888—89...	73.823520	9.212814	64.610706	65.306752	13.593440	51.713312	5.423078	568187	4.854891
1889—90...	65.092014	8.009899	57.082115	83.577076	18.083809	65.493267	6.652491	873813	5.778678
1890—91...	66.809643	13.530119	53.279524	92.325463	21.770747	70.554716	7.419413	1.143565	6.275848
1891—92...	86.076220	12.581049	73.495171	91.106672	22.052092	69.054580	8.070434	923637	7.146797
1892—93...	98.464428	12.402214	86.062214	95.848911	24.070651	71.778260	6.854310	1.006697	5.847613
1893—94...	108.869642	14.309155	94.560487	114.511756	31.763378	82.748378	7.706476	881120	6.825356
Gjennemsnit	65.997288	9.952458	56.044830	72.126287	17.060960	55.065327	6.012088	609764	5.402324
1894—95...	123.431915	18.788486	104.643429	115.724724	35.729556	79.995168	7.839490	1.153586	6.685904

Vor Overskudsudførsel af Flæsk og Kjød tilsammen naaede i Landbrugsaaret 1894—95 op til 104.6 Mill. ℔ og var ca. 10 Mill. ℔ større end Overskudsudførselen heraf i Aaret nærmest førud. Denne ikke saa ringe Opgang falder alene paa Flæsk. Tager man nemlig Flæsk for sig og Kjød for sig, havde Overskudsudførselen samt tillige Udførselen og Indførselen i hvert af Landbrugsaarene fta 1884—85 til 1894—95 følgende Størrelse:

Landbrugsaaret.	Flæsk.			Kjød.		
	Udførsel. Mill. ℔	Indførsel. Mill. ℔	Overskudsudførsel. Mill. ℔	Udførsel. Mill. ℔	Indførsel. Mill. ℔	Overskudsudførsel. Mill. ℔
1884—85.....	25.6	6.4	19.2	2.6	2.6	0.0
1885—86.....	24.0	4.1	19.9	2.6	2.7	÷ 0.1
1886—87.....	31.9	3.9	28.0	6.6	2.1	4.5
1887—88.....	65.2	5.4	59.8	2.3	2.2	0.1
1888—89.....	71.7	6.3	65.4	2.1	2.9	÷ 0.8
1889—90.....	63.2	4.6	58.6	1.9	3.4	÷ 1.5
1890—91.....	61.7	5.3	56.4	5.1	8.2	÷ 3.1
1891—92.....	79.2	7.8	71.4	6.9	4.8	2.1
1892—93.....	82.6	6.1	76.5	15.9	6.3	9.6
1893—94.....	93.2	8.1	85.1	15.7	6.2	9.5
Gjennemsnit	59.8	5.8	54.0	6.2	4.2	2.0
1894—95.....	109.9	10.5	99.4	13.5	8.3	5.2

Det har altsaa været vor Udførsel af Flæsk, som er stegen ret betydelig i Løbet af det sidstforløbne Landbrugsaar. I dette udgjorde den nemlig ikke mindre end 109.9 Mill. ℔, hvilket var 16.7 Mill. ℔ eller c. 18 pCt. mer end Udførselen i det nærmest forudgaaende Aar. Størstedelen af det i 1894—95 udførte Flæsk, nemlig 108.3 Mill. ℔, gik som sædvanlig til England; 640000 ℔ gik til Tyskland og 630000 ℔ til Norge. Der udførtes 78.5 Mill. ℔ fra Esbjerg, 19 Mill. ℔ fra Kjøbenhavn, 2.6 Mill. ℔ fra Aalborg, 2.5 Mill. ℔ fra Aarhus, 2.2 Mill. ℔

fra Odense, 1.9 Mill. ℔ fra Helsingør, 0.8 Mill. ℔ fra Randers, 0.8 Mill. ℔ fra Frederikshavn, 0.6 Mill. ℔ fra Horsens og 0.6 Mill. ℔ fra Svendborg. Ogsaa Indførselen af Flæsk har samtidig været i Tiltagen og var i 1894—95 naaet op til $10^1/_2$ Mill. ℔, hvilket er 2.4 Mill. ℔ eller forholdsvis set endog henimod 30 pCt. mere end Indførselen i 1893—94. Af det indførte Flæsk kom 9.9 Mill. ℔ fra Sverig; 300000 ℔ kom fra England og 200000 ℔ fra Frihavnen. Der indførtes henimod 10 Mill. ℔ til Kjøbenhavn, hvoraf c. $9^1/_2$ Mill. ℔ atter udførtes, og 400000 ℔ til Helsingør.

Vor Udførsel af Kjød i Landbrugsaaret 1894—95 udgjorde 13.5 Mill. ℔ og var 2.2 Mill. ℔ eller c. 15 pCt. mindre end Udførselen i Aaret nærmest forud, medens vor Indførsel heraf i samme Aar, der naaede op til 8.3 Mill. ℔, var 2.1 Mill. ℔ eller forholdsvis set endog c. 35 pCt. større. Hovedmassen af det i sidstforløbn Aar udførte Kjød gik med 6.5 Mill. ℔ til Tyskland, 4.2 Mill. ℔ til England, 2.2 Mill. ℔ til Norge og 0.4 Mill. ℔ til Sverig; der afsendtes 5.7 Mill. ℔ fra Kjøbenhavn, 2.8 Mill. ℔ over Landgrændsen, 2.1 Mill. ℔ fra Esbjerg, 0.9 Mill. ℔ fra Frederikshavn, 0.6 Mill. ℔ fra Korsør, 0,5 Mill. ℔ fra Gjedser og 0.5 Mill. ℔ fra Randers. Det i 1894—95 indførte Kjød, hvoraf 4.6 Mill. ℔ kom fra Sverig, 1.6 Mill. ℔ fra vore nordlige Bilande, 0.5 Mill. ℔ fra Amerika, 0.5 Mill. ℔ fra Tyskland, 0.4 Mill. ℔ fra Rusland, 0.4 Mill. ℔ fra England og 0.3 Mill. ℔ fra Frihavnen, indgik med 7.3 Mill. ℔ til Kjøbenhavn, hvoraf kun c. 2 Mill. ℔ atter udførtes, samt med 0.8 Mill. ℔ til Helsingør og 0.2 Mill. ℔ til Kolding.

Kalkulerer man for Udførselens Vedkommende 1 Stk. levende indenlandsk stort Hornkvæg = 400 ℔, 1 Kalv*) = 150 ℔ og 1 Faar**) = 70 ℔ salgbart Kjød samt 1 Svin = 120 ℔ salgbart Flæsk, ville Udførselsmængderne af

*) Hovedsagelig Fedekalve.
**) Nærmest Beder og Lam.

	Udførsel.								
	1886–87. Mill. ℔	1887–88. Mill. ℔	1888–89. Mill. ℔	1889–90. Mill. ℔	1890–91. Mill. ℔	1891–92. Mill. ℔	1892–93. Mill. ℔	1893–94. Mill. ℔	1894–95. Mill. ℔
Levende indenlandsk stort Hornkvæg. (1 Stk. = 400 ℔ Kjød.)	38.7	36.7	38.7	51.8	44.2	43.9	30.5	40.3	47.8
Levende indenlandske Kalve. (1 Stk. = 150 ℔ Kjød.)	0.9	0.8	1.3	2.9	1.2	0.4	0.3	0.2	0.3
Levende indenlandske Faar. (1 Stk. = 70 ℔ Kjød.)	5.5	3.9	5.8	5.5	3.4	2.3	0.1	0.4	0.6
Indenlandsk Kjød.	5.1	2.2	1.9	1.6	4.3	6.0	14.8	14.1	11.4
Kjød tilsammen.	50.2	43.6	47.7	61.8	53.1	52.6	45.7	55.0	60.1
Levende indenlandske Svin. (1 Stk. = 120 ℔ Flæsk.)	33.6	7.6	2.6	7.8	23.8	24.2	6.5	10.0	21.0
Indenlandsk Flæsk.	29.0	60.0	65.5	58.7	56.6	72.3	76.8	85.9	99.8
Flæsk tilsammen.	62.6	67.6	68.1	66.5	80.4	96.5	83.3	95.9	120.8
Kjød og Flæsk i Alt.	112.8	111.2	115.8	128.3	133.5	149.1	129.0	150.9	180.9

ovennævnte indenlandske Kreaturer i levende og slagtet Stand i hvert af Landbrugsaarene fra 1886—87 til 1894—95 have følgende Størrelse. (Se foranstaaende Tabel).

Totaludførselen af Flæsk og Kjød tilsammen i 1894—95 naaede altsaa op til 180.9 Mill. ℔ og stod betydelig over den tilsvarende i hvert af Aarene fra 1886—87 til 1893—94. I Forhold til Totaludførselen i 1886—87, det sidste Landbrugsaar forinden Indførselsforbudene ligeoverfor Danmark, var den stegen med 68.1 Mill. ℔ eller c. 60 pCt., idet vor samlede Udførsel af Flæsk var vokset med 58.2 Mill. ℔ eller over 90 pCt. og vor samlede Udførsel af Kjød med 9.9 Mill. ℔ eller c. 20 pCt. I Forhold til Totaludførselen i Landbrugsaaret nærmest forud var den gaaet op med 30 Mill. ℔ eller c. 20 pCt., idet vor samlede Udførsel af Flæsk var tiltagen med 24.9 Mill. ℔ eller c. 25 pCt. og vor samlede Udførsel af Kjød med 5.1 Mill. ℔ eller c. 9 pCt.

Overskudsudførselen af Smør udgjorde i 1894—95 80 Mill. ℔ mod 82.7 Mill. ℔ i 1893—94. Den var altsaa sunken med 2.7 Mill. ℔ eller 3.3 pCt. fra næstsidste til sidste Landbrugsaar, idet vor Indførsel af Smør havde været i stærkere Stigen end Udførelsen heraf (Indførsel: + 3.9 Mill. ℔ eller 12.3 pCt., Udførsel: + 1.2 Mill. ℔ eller godt og vel 1 pCt.) Tilvæxten for Udførselen i 1894—95 falder alene paa vor Gjenudførsel af fremmed Smør, der udviste en Opgang paa 4.6 Mill. ℔ eller procentvis ikke mindre end henimod 70 pCt. Derimod stod vor Udførsel af indenlandsk Smør saavel i almindelig Emballage som i hermetisk lukkede Daaser under den tilsvarende i Aaret nærmest forud, nemlig med 3.4 Mill. ℔ eller godt og vel 3 pCt. (for Smør i alm. Emballage ÷ 2 Mill. ℔ eller c. 2 pCt., for Smør under hermetisk Lukke ÷ 1.4 Mill. ℔ eller forholdsvis endog c. 33 p.Ct.). Udførselen af Smør i 1894—95 naaede op til 115.7 Mill. ℔, og heraf forsendtes kun 2.8 Mill. ℔ i hermetisk lukkede Daaser. Den gik først og fremmest til England med 113.2 Mill. ℔,

dernæst til Tyskland med 1.4 Mill. ℔, til Sverig med 378000 ℔, til Frihavnen med 202000 ℔, til Holland med 133000 ℔, til Norge med 112000 ℔, til Spanien med 95000 ℔, til Sydamerika med 57000 ℔ og til vore nordlige Bilande med 41000 ℔. Der afsendtes 56.2 Mill. ℔ fra Kjøbenhavn og 59.5 Mill. ℔ fra Provinstoldsteder, nemlig 26.1 Mill. ℔ fra Esbjerg, 8.4 Mill. ℔ fra Odense, 7.7 Mill. ℔ fra Aarhus, 5 Mill. ℔ fra Randers, 2.6 Mill. ℔ fra Aalborg, 2.6 Mill. ℔ fra Svendborg, 2 Mill. ℔ fra Frederikshavn, 2 Mill. ℔ fra Horsens, 1.7 Mill. ℔ fra Helsingør, 0.5 Mill. ℔ fra Nykjøbing paa Falster, 0.5 Mill. ℔ fra Nakskov, 0.2 Mill. ℔ over Landgrænsen og 0.2 ℔ fra Rønne. Hvad paa den anden Side Indførselen angaar, da udgjorde denne i 1894—95 35.7 Mill. ℔, og heraf indkom 20.4 Mill. ℔ fra Sverig, 10.9 Mill. ℔ fra Rusland, 3.2 Mill. ℔ fra Tyskland, 555000 ℔ fra England (returnerede danske Varer), 297000 ℔ fra Nordamerika og 272000 ℔ fra Frihavnen. Der indgik 32.7 Mill. ℔ til Kjøbenhavn og 3 Mill ℔ til Provinstoldsteder, hvoraf 1.1 Mill. ℔ til Esbjerg, 0.7 Mill. ℔ over Landgrændsen, 0.5 Mill. ℔ til Helsingør, 0.3 Mill. ℔ til Kolding, 0.1 Mill. ℔ til Odense og 0.1 Mill. ℔ til Svendborg. Af det i 1894—95 indførte Smør gjenudførtes ikke mindre end 11.3 Mill. ℔, nemlig 10 Mill. ℔ fra Kjøbenhavn og 1.3 Mill. ℔ fra Provinstoldsteder (966000 ℔ fra Esbjerg, 156000 ℔ fra Aalborg, 104000 ℔ fra Odense og 87000 ℔ fra Helsingør).

Om Bevægelsen i vor Omsætning med Udlandet af Æg fra næstsidste til sidste Landbrugsaar gjælder noget Lignende som for Smøromsætningens Vedkommende: En stærkere Opgang for Indførsel end for Udførsel og derfor en noget mindre Overskudsudførsel. Denne udgjorde saaledes 6.7 Mill. Snese i 1894—95 mod 6.8 Mill. Snese i 1893—94 og var altsaa gaaet ned med 100000 Snese eller 1.5 pCt., idet vor Indførsel af Æg var vokset med 200000 Snese eller over 20 pCt. og vor Udførsel heraf kun med 100000 Snese eller med 1.3 pCt. Ud-

Værdien af vort Landbrugs Udførsel, Indførsel og Overskudsudførsel.

	Værdi af Udførselen.		Værdi af Indførselen.		Værdi af Overskudsudførselen.	
	1894.	Gjennemsnit af Femaaret 1890—1894.	1894.	Gjennemsnit af Femaaret 1890—1894.	1894.	Gjennemsnit af Femaaret 1890—1894.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Levende Kreaturer:						
Heste og Føl	8,054225	8,206380	1,295800	1,958380	6,758425	6,248000
Okser og Køer	16,990080	18,349246	43920	1,557180	16,946160	16,792066
Kalve	101650	285379	60	16067	101590	269312
Faar og Lam	160720	656110	187	148064	160533	508046
Svin	10,647540	9,989978	32480	27650	10,615060	9,962328
Grise	"	30746	240	6161	÷ 240	24585
Samlet Værdi	35,954215	37,517839	1,372687	3,713502	34,581528	33,804337
Fedevarer:						
Flæsk og Skinker	35,090514	31,480385	3,350110	2,569107	31,740404	28,911278
Kjød og Pølser m. m.	5,007295	3,021102	1,882450	1,642723	3,124845	1,378379
Smør	100,970000	88,507246	30,237934	21,208519	70,732066	67,298727
Æg	8,132895	7,554284	790437	982585	7,342458	6,571699
Fedt og Ister	606545	1,213490	4,172297	4,586480	÷ 3,565752	÷ 3,372990
Samlet Værdi	149,807249	131,776507	40,433228	30,989414	109,374021	100,787093

Korn:						
Hvede	1,399901	3,628079	7,667161	8,242465	÷ 6,267260	÷ 4,614386
Rug	1,263834	1,985507	8,370478	7,853795	÷ 7,106644	÷ 5,868288
Havre	71818	300784	1,906415	2,454012	÷ 1,834597	÷ 2,153228
Byg	5,397320	4,591477	13,674024	4,208279	÷ 8,276704	383198
Boghvede	4095	13089	256574	257818	÷ 252479	÷ 244729
Majs	735717	953223	5,084377	8,338731	÷ 4,348660	÷ 7,385508
Malt	196773	231931	643287	672256	÷ 446514	÷ 440325
Bælgsæd	81225	88116	660837	529172	÷ 579612	÷ 441056
Andet Korn	"	"	1997	3313	÷ 1997	÷ 3313
Samlet Værdi	9,150683	11,792206	38,265150	32,559841	÷29,114467	÷20,767635
Kornvarer:						
Hvedemel	974133	2,451612	2,218198	1,462485	÷ 1,244065	989127
Rugmel	204620	411687	897937	623244	÷ 693317	+ 211557
Havregryn	3758	2691	141146	95890	÷ 137388	÷ 93199
Bygmel- og Gryn	86250	123438	309602	71120	÷ 223352	52318
Boghvedegryn	358	1879	280124	321691	÷ 279766	÷ 319812
Formalet Majs	8757	10694	37353	40816	÷ 28596	÷ 30122
— Malt	146	29	19116	3827	÷ 18970	÷ 3798
— Bælgsæd	"	"	·	"	"	"
— andet Korn	"	"	31	8	÷ 31	÷ 8
Andre Fabrikater af Korn	107717	160310	190403	372437	÷ 82686	÷ 212127
Samlet Værdi	1,385739	3,162340	4,093910	2,991518	÷ 2,708171	170822
Samlet Værdi af Korn og Kornvarer	10,536422	14,954546	42,359060	35,551359	÷31,822638	÷20,596813
Samlet Værdi af ovennævnte Landbrugsfrembringelser	196,297886	184,248892	84,164975	70,254275	112,132911	113,994617

førselen i 1894—95 naaede op til 7.8 Mill. Snese, var hovedsagelig indenlandsk Vare og gik i første Række til England med 6.9 Mill. Snese og derefter til Norge med 0.5 Mill. Snese og til Sverig med 0.4 Mill. Snese. Der udførtes 2.7 Mill. Snese fra Kjøbenhavn (deraf op imod 200000 Snese gjenudførte fremmede Æg), 1.2 Mill. Snese fra Odense, 1.2 Mill. Snese fra Aarhus, 768000 Snese fra Aalborg, 577000 Snese fra Esbjerg, 331000 Snese fra Randers, 288000 Snese fra Frederikshavn, 257000 Snese fra Nykjøbing paa Falster, 222000 Snese fra Horsens, 150000 Snese fra Svendborg og 121000 Snese fra Nakskov. Indførselen i 1894—95 indgik næsten udelukkende til Kjøbenhavn og fordelte sig med 585000 Snese fra Rusland, 317000 Snese fra Sverig og 250000 Snese fra Tyskland.

Til yderligere Oplysning angaaende vor Handelsomsætning med Landbrugsprodukter skulle vi endelig efter sidstudkomne »Statistisk Tabelværk om Danmarks Vareindførsel og -udførsel m. m. i Aaret 1894« omstaaende meddele en Oversigt over Værdien af Udførselen, Indførselen og Overskudsudførselen for vore mere betydende Landbrugsfrembringelser saavel i Aaret 1894 som i Gjennemsnit af 1890—1894.

Anm. Til Slutning skal man henlede Opmærksomheden paa, at foruden den i efterfølgende Tabel II efter det statistiske Bureaus Kvartalsoversigter angivne Indførsel i 1894—95 af naturlig og kunstig Handelsgjødning (Toldlovens Position 1a og b) er der i sidste Landbrugsaar under Position 271 af Kainit m. m. indført 10.9 Mill. ℔, hvilken Indførsel ikke findes angiven i Bureauets Kvartalsoversigter. Denne fordelte sig med 3.4 Mill. ℔ paa Oktober Kvartal 1894, 0.7 Mill. ℔ paa Januar Kvartal 1895, 2.4 Mill. ℔ paa April Kvartal 1895 og 4.4 Mill. ℔ paa Juli Kvartal 1895. Indførselen af Kainit m. m. under Position 271 udgjorde i 1893—1894 c. 9.2 Mill. ℔, i 1892—93 c. 8.6 Mill. ℔, i 1891—92 c. 5.6 Mill. ℔, i 1890—91 c. 3.2 Mill. ℔, i 1889—90 c. 400000 ℔ og i 1888—89 c. 300000 ℔. Heller ikke forefindes i Kvartalsoversigterne vor Indførsel under Position 204 af Chilisalpeter til Anvendelse i Agerbrugets Tjeneste som Gjødningsmiddel. Denne udgjorde i 1894—95 c. 3.7 Mill. ℔ (hvoraf Størstedelen i April Kvartal) mod c. 3.4 Mill. ℔ i Aaret nærmest forud og c. 1.4 Mill. ℔ i Gjennemsnit af Tiaaret 1884—93.

Tabel I.

Udførselen

fra 1ste Oktober 1894 til 30te September 1895.

Produkternes Navne.	1ste Oktbr. til 31te Dec. 1894.	1ste Jan. til 31te Marts 1895.	1ste April til 30te Juni 1895.	1ste Juli til 30te Sept. 1895.	Aaret 1ste Oktbr. 1894 til 30te Sept. 1895.
Korn og Frø og disses Produkter:					
Hvede ..... i Tdr.	29,958	18,303	26,087	17,801	92,149
Rug ..... —	95,383	36,710	23,310	12,826	168,229
Byg ..... —	342.410	47,080	44,464	26,793	460,747
Havre..... —	7,697	1,625	752	3,936	14,010
Bælgsæd ..... —	501	920	2,244	2.288	5,953
Boghvede .... —	256	111	91	—	458
Malt ..... —	5,919	4,939	9,415	2.913	23.186
Majs ..... —	35,972	23,408	646	1,445	61.471
Hvedemel .... i Pd.	4,921.977	2,390.477	1,904,513	2,216,838	11,433 805
Rugmel ..... —	597,455	464.498	2,564,491	1,070,323	4,696,767
Bygmel og Gryn —	43,647	37.630	428,072	275,126	784.475
Havregryn.... —	9,663	4,983	45,970	6,668	67,284
Boghvedegryn —	—	198	2,540	2.498	5,236
Formalet Malt —	—	—	—	—	—
— Majs —	3.913	6,580	18,600	18.200	47.293
Tils. uform. Korn i Tdr.	518.096	133,096	107,009	68,002	826,203
— form. — —	27,883	14,522	24,821	17.948	85.174
Raps og Oliefrø —	471	353	697	737	2,258
Kløverfrø..... i Pd.	92,180	170,100	327,814	3.274	593.368
Græsfrø ..... —	116,346	407,513	418,578	30 205	972,642
Klid ..... —	1,833,957	595,302	1,020,716	1,134,768	4,584.743
Oliekager..... —	957,470	324,200	153,512	299,100	1,734,282
Husdyr og disses Produkter:					
Heste og Føl.. i Stkr.	2,506	6,892	4 840	3,228	17,466
Hornkvæg.... —	22,650	28,468	40,936	27,422	119,476
Kalve ..... —	687	231	613	560	2,091
Faar og Geder —	4,124	—	20	4.015	8,159
Svin ..... —	54,195	55,054	31,619	34,252	175,120
Grise ..... —	—	—	10	—	10
Flæsk..... i Pd.	19,732.475	21,858,948	33 188,625	35,108.262	109.888,310
Kjød ..... —	3,442,831	2,365,980	4.192,843	3,541,951	13.543,605
Æg..... i Sn.	2,432,106	984,231	2,041,578	2 381 575	7.839.490
Smør ..... i Pd.	25,436,965	29,784,726	31,724,509	28,778.524	115,724,724
Ost..... —	5,847	15,317	24.121	21 363	66.648
Uld..... —	853,203	496,271	347,794	843,679	2,540,947
Ben..... —	1,865.868	938,247	2,543.930	1,700,339	7.048,384
Kunstig Gjødning—	733,892	230,480	5,438 893	7,491,810	13,895,075
Naturlig — —	3,100	14,860	129,552	86,608	234,120

Tabel II.

Indførselen

fra 1ste Oktober 1894 til 30te September 1895.

Produkternes Navne.	1ste Oktbr. til 31te Dec. 1894.	1ste Jan. til 31te Marts 1895.	1ste April til 30te Juni 1895.	1ste Juli til 30te Sept. 1895.	Aaret 1ste Oktbr. 1894 til 30te Sept. 1895.
Korn og Frø og disses Produkter:					
Hvede ..... i Tdr.	256,043	104,331	217,361	131,567	709,302
Rug ..... —	406,303	245,934	479,642	277,867	1,409,746
Byg ..... —	449,790	329,269	960,522	418,912	2,158,493
Havre ..... —	48,716	41,116	163,941	80,739	334,512
Bælgsæd ..... —	10,473	6,110	31,689	7,209	55,481
Boghvede ..... —	17,681	2,722	11,766	5,516	37,685
Malt ..... —	12,224	5,578	23,544	7,774	49,120
Majs ..... —	63,434	100,814	84,434	132,511	381,193
Hvedemel ..... i Pd.	8,847,311	5,190,096	9,744,517	8,553,835	32,335,759
Rugmel ..... —	5,890,223	2,504,944	6,869,322	5,167,807	20,432,296
Bygmel og Gryn —	1,179,696	677,217	1,305,744	1,063,135	4,225,792
Havregryn .... —	471,153	224,617	307,381	188,024	1,191,175
Boghvedegryn —	1,157,506	618,412	581,277	585,799	2,942,994
Formalet Malt —	40,250	288,335	385,706	60,750	775,041
— Majs —	152,821	184,053	1,230,127	273,667	1,840,668
Tils. uform. Korn i Tdr.	1,264,664	835,874	1,972,899	1,062,095	5,135,532
— form. — —	88,695	48,438	102,120	79,465	318,718
Raps og Oliefrø —	79,207	25,199	44,700	74,193	223,299
Kløverfrø ..... i Pd.	3,041,452	1,927,908	827,499	383,515	6,180,374
Græsfrø ..... —	1,938,796	1,843,570	1,162,261	585,384	5,530,011
Klid ..... —	66,074,989	40,757,786	46,010,773	34,429,927	187,273,475
Oliekager ..... —	79,741,280	40,162,712	19,473,751	41,511,939	180,889,682
Husdyr og disses Produkter:					
Heste og Føl . i Stkr.	817	1,094	1,902	1,435	5,248
Hornkvæg .... —	60	1	21	140	222
Kalve ..... —	2	2	—	2	6
Faar og Geder —	2	—	—	14	16
Svin ..... —	486	364	589	465	1,904
Grise ..... —	—	—	5	—	5
Flæsk ..... i Pd.	2,244,655	1,520,833	3,896,608	2,798,536	10,460,632
Kjød ..... —	3,414,455	1,850,203	1,608,718	1,454,478	8,327,854
Æg ..... i Sn.	190,389	35,281	520,331	407,585	1,153,586
Smør ..... i Pd.	11,920,601	6,522,893	8,505,296	8,780,766	35,729,556
Ost ..... —	446,054	283,541	479,666	420,981	1,630,242
Uld ..... —	868,327	549,850	705,880	1,698,489	3,822,546
Ben ..... —	17,620	75,795	361,615	175,492	630,522
Kunstig Gjødning —	6,094,631	5,506,601	15,237,303	32,528,050	59,366,585
Naturlig — —	11,116,815	204,810	6,442,825	950,214	18,714,664

Tabel III.

Landbrugsaaret 1894—95

sammenlignet med Gjennemsnittet af de nærmest foregaaende 10 Aar.

Produkternes Navne.		Udførsel. fra 1ste Okt. 1894 til 30te Sept. 1895.	Udførsel. fra 1ste Okt. 1884 til 30te Sept. 1894.	Indførsel. fra 1ste Okt. 1894 til 30te Sept. 1895.	Indførsel. fra 1ste Okt. 1884 til 30te Sept. 1894.
Korn og Frø og disses Produkter:					
Hvede	i Tdr.	92149	229266	709302	543090
Rug	—	168229	115117	1,409746	755886
Byg	—	460747	514163	2,158493	347250
Havre	—	14010	35132	334512	389950
Bælgsæd	—	5953	6264	55481	31518
Boghvede	—	458	925	37685	18032
Malt	—	23186	11306	49120	26813
Majs	—	61471	63368	381193	685510
Hvedemel	i Pd.	11,433805	47,488479	32,335759	10,014303
Rugmel	—	4,696767	8,831534	20,432296	4,504383
Bygmel og Gryn	—	784475	2,025351	4,225792	767423
Havregryn	—	67284	28421	1,191175	586259
Boghvedegryn	—	5236	23393	2,942994	3,018957
Formalet Malt	—	»	130	775041	12191
— Majs	—	47293	151022	1,840668	500452
Tils. uform. Korn	i Tdr.	826203	975541	5,135532	2,798049
— formalet —	—	85174	292742	318718	97020
Raps og Oliefrø	—	2258	3020	223299	185492
Kløverfrø	i Pd.	593368	776992	6,180374	4,769716
Græsfrø	—	972642	1,217109	5,530011	5,523943
Klid	—	4,584743	3,948625	187,273475	187,267285
Oliekager	—	1,734282	4,934239	180,889682	120,775826
Husdyr og disses Produkter:					
Heste og Føl	i Stkr.	17466	14159	5248	5462
Hornkvæg	—	119476	99551	222	13754
Kalve	—	2091	6708	6	840
Faar og Geder	—	8159	53395	16	19033
Svin	—	175120	140126	1904	9104
Grise	—	10	3450	5	662
Flæsk	i Pd.	109,888310	59,812348	10,460632	5,792793
Kjød	—	13,543605	6,184940	8,327854	4,159665
Æg	i Sn.	7,839490	6,012088	1,153586	609764
Smør	i Pd.	115,724724	72,126287	35,729556	17,060960
Ost	—	66648	273573	1,630242	1,318729
Uld	—	2,540947	2,838077	3,822546	2,955527
Ben	—	7,048384	6,551464	630522	663963
Kunstig Gjødning	—	13,895075	11,215860	59,366585	50,795026
Naturlig —	—	234120	176440	18,714664	10,753898

Tabel IV.

Overskudsudførselen (Udførsel ÷ Indførsel).

Produkternes Navne.		1ste Oktober 1894 til 30te Septbr. 1895.	Gjennemsnit af de foregaaende 10 Aar.
Korn og Frø og disses Produkter:			
Hvede	i Tdr.	÷ 617153	÷ 313824
Rug	—	÷ 1,241517	÷ 640769
Byg	—	÷ 1,697746	166913
Havre	—	÷ 320502	÷ 354818
Bælgsæd	—	÷ 49528	÷ 25254
Boghvede	—	÷ 37227	÷ 17107
Malt	—	÷ 25934	÷ 15507
Majs	—	÷ 319722	÷ 622142
Hvedemel	i Pd.	÷ 20,901954	37,474176
Rugmel	—	÷ 15,735529	4,327151
Bygmel og Gryn	—	÷ 3,441317	1,257928
Havregryn	—	÷ 1,123891	÷ 557838
Boghvedegryn	—	÷ 2,937758	÷ 2,995564
Formalet Malt	—	÷ 775041	÷ 12061
— Majs	—	÷ 1,793375	÷ 349430
Tilsammen uformalet Korn.	i Tdr.	÷ 4,309329	÷ 1,822508
— formalet — .	—	÷ 233544	195722
Raps og Oliefrø	—	÷ 221041	÷ 182472
Kløverfrø	i Pd.	÷ 5,587006	÷ 3,992724
Græsfrø	—	÷ 4,557369	÷ 4,306834
Klid	—	÷182,688732	÷183,318660
Oliekager	—	÷179,155400	÷115,841587
Husdyr og disses Produkter:			
Heste og Føl	i Stkr.	12218	8697
Hornkvæg	—	119254	85797
Kalve	—	2085	5868
Faar og Geder	—	8143	34362
Svin	—	173216	131022
Grise	—	5	2788
Flæsk	i Pd.	99,427678	54,019555
Kjød	—	5,215751	2,025275
Æg	i Sn.	6,685904	5,402324
Smør	i Pd.	79,995168	55,065327
Ost	—	÷ 1,563594	÷ 1,045156
Uld	—	÷ 1,281599	÷ 117450
Ben	—	6,417862	5,887501
Kunstig Gjødning	—	÷ 45,471510	÷ 39,579166
Naturlig —	—	÷ 18,480544	÷ 10,577458

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1894—95.

(Fra 1. Oktober 1894 til 30. September 1895.)

Af

Cand. math. **V. Willaume-Jantzen,**
Underbestyrer ved Meteorologisk Institut.

Oktober 1894 blev ligesom den foregaaende Maaned forholdsvis kold; dens Middeltemperatur laa nemlig $1^1/_4{}^0$ under Normalen, saa at der siden 1861 kun findes 2 Aar med en væsenlig koldere Oktober, nemlig 1880 og 1881, der blev 1^0 koldere end i 1894. Blandt de 13 første Dage af Maaneden var der dog flere temmelig milde; men fra d. 14. og til Maanedens Slutning var Temperaturen næsten uafbrudt lavere end Normalen, paa mange Dage endog 3—6^0 derunder med en Nattefrost paa $\div 5$—$\div 7^0$ paa de koldeste Stationer; om Dagen steg dog Thermometret til Varmegrader, selv i de koldeste Døgn, idet Solskin var ret almindelig i denne Periode. Vinden blæste hyppigst fra østlige og nordlige Retninger og blev ofte stormende i den kolde Periode. Nedslaget var kun stort paa Bornholm, der fik en Trediedel mere end normalt; de andre Øer fik omtrent normalt Nedslag, medens Jylland gjennemsnitlig fik 30 pCt. for lidt. Det faldt næsten udelukkende fra d. 13., især d. 13.—15, d. 20.—21., d. 24.—27. og d. 29.—30., kun enkelte Gange som større Byger. Tordenvejr optraadte paa 7 Dage, især i Maanedens sidste Trediedel.

November 1894 blev, i Modsætning til de to foregaaende Maaneder, ualmindelig mild: som Middel af de to ældste Stationer i Landet, Tarm i Vestjylland og Landbohøjskolen, blev dens Middeltemperatur nemlig omtrent $6^1/_2{}^0$ eller saa godt som 3^0 højere end et Gjennemsnit af 30 Aars Observationer; siden 1861 har ingen November havt en saa høj Middelvarme, om end November i 1872 og 1877 komme tæt efter med $6—6^1/_4{}^0$, medens November i 1886 havde $5^3/_4{}^0$. For Kjøbenhavns Vedkommende kan Sammenligningen føres tilbage til 1768, og i denne anselige Aarrække, der dog paa Grund af 2 store Afbrydelser i forrige Aarhundrede kun beløber sig til 110 Aar, findes der kun 2 Aar med en November, der var varmere end i 1894, nemlig 1772 og 1822, der vare $^1/_2{}^0$ varmere, medens November i 1801 havde samme Middelvarme som i 1894. Der indtraf ikke en eneste kold Dag i den her beskrevne Maaned, og kun d. 1. og 3 Dage henimod Maanedens Slutning fik omtrent normal Varme; forøvrigt laa hver Dags Middeltemperatur $2—5^0$ over Normalen, hvilket maa kaldes et meget sjælden indtrædende Tilfælde. Grunden hertil var de aldeles overvejende sydlige og vestlige Vinde, der førte Atlanterhavets forholdsvis milde Luft ind over Danmark; thi Skymængden var stor, 8 imod 7 efter Skala fra 0 (klart) til 10 (overtrukken), og Solskin optraadte meget sparsomt, medens det hyppig var taaget Vejr. Frosten var som en naturlig Følge af de beskrevne Forhold meget ringe eller indtraf endog slet ikke: af 122 Stationer var der kun 74, hvor Minimumsthermometret i Løbet af Maaneden sank under Frysepunktet, og paa disse var den absolut laveste Stand endog kun $\div 2^0$. Ved Landbohøjskolen frøs det kun en Gang, medens 11 Frostdage er det normale Antal for November; paa nysnævnte Station var $\div 1^1/_2{}^0$ den laveste Temperatur, hvilket er den ringeste Frost i November siden 1861, medens 5 Aar dog kun have havt mellem $\div 1^1/_2$ og $\div 2^1/_2{}^0$ som laveste Varme. — Nedbøren var kun om-

trent normal i Vendsyssel; forøvrigt faldt der kun 60—70 pCt. af Normalen. Den faldt d. 2.—5., d. 8.—15. og d. 19.—21., hver Dag som mindre Byger. Tordenvejr optraadte paa 5 Dage; d. 10—11 vare Uvejrene temmelig stærkt udbredte over Jylland og Fyen.

December 1894 dannede for en stor Del en Fortsættelse af den milde November, og Aarsagen var den samme som nævnt ovenfor; men i December optraadte dog Nordvestvinden betydelig hyppigere end i November paa Søndenvindens Bekostning, og Følgen var, at de særlig varme Dages Antal blev mindre; den varmeste Periode faldt i Dagene d. 13.—26., der indeholdt 8 Døgn med en 4—5° for høj Middeltemperatur; paa den anden Side fik kun d. 17. og d. 30.—31. en Middelvarme, der laa under Normalen; den sidstnævnte Dag var kun 1° for kold i den østlige Del af Landet med sydøstlig Vind, medens den blev ikke mindre end 7° koldere end normalt i den vestlige Del af Landet, idet Vinden her var Nordøst. Hele Maaneden fik — som Gjennemsnit af Tarm og Landbohøjskolen — en Middelvarme paa $2^3/_4$° eller $2^1/_4$° over Normalen; siden 1861 har December dog 4 Gange været endnu varmere, sidste Gang i 1893 med 3°; varmest var December 1873 med $4^1/_4$°. Frostdagenes Antal var imidlertid ikke saa lille, som det kunde ventes af den høje Middelvarme: Landbohøjskolen havde 13 Frostdage, medens 15 er det normale Antal; men Kulden naaede kun enkelte Gange lavere end $\div 5$°. — Nedslaget var omtrent normalt i Jylland, medens Øerne kun fik 70—80 pCt. af Normalen; Bornholm fik dog noget mere end normalt. Det faldt især i Maanedens sidste Halvdel, mest som Regn, af og til blandet med Sne eller som Sne alene; i nogle Egne af Jylland laa der et Snedække i Slutningen af Maaneden. Torden blev hørt paa 5 Dage; d. 29. var Uvejret stærkt udbredt over Landet.

Januar 1895. Ualmindelig hyppige Vinde fra Øst og Nordøst gjorde Januar meget kold, især i den vestlige Del af Landet: medens Kjøbenhavn fik en Middelvarme paa $\div 1^3/_4{}^0$ eller $1^1/_2{}^0$ lavere end en 30-aarig Normal, fik Tarm en Middelvarme paa $\div 3^1/_2{}^0$, hvilket er $3^1/_4{}^0$ for lavt. Maanedens første Trediedel var temmelig kold, men kun paa 3 Dage laa Middelvarmen saa meget som 3—4° under Normalen; i den anden Trediedel svingede Temperaturen kun faa Grader paa begge Sider af Normalen, og sydvestlige Vinde frembragte den eneste milde Periode i Maaneden, d. 15.—20., men den varmeste Dag var dog kun 2° for varm. Med d. 21. Januar begyndte en Kuldeperiode, der saavel med Hensyn til Udstrækning som til Intensitet sjælden indtræffer i Danmark; allerede d. 25. var 6° for kold, d. 26.—27. laa Middeltemperaturen $10^1/_2{}^0$ under Normalen; derefter steg Temperaturen atter, men var dog i de 3 paafølgende Dage 5—6° for lav; endelig blev Maanedens sidste Dag 2° for kold. Minimumsthermometret viste $\div 15 - \div 20{}^0$ paa de koldeste Stationer. Frostdagenes Antal varierede mellem 20 og 31; ved Landbohøhjskolen frøs det i 30 Døgn, medens 22 er normalt; siden 1861 har Januar 2 Gange havt 30 Frostdage, nemlig i 1879 og i 1886, og 2 Gange 31 Frostdage, nemlig i 1871 og i 1893. — Nedslaget bestod næsten udelukkende af Sne og var meget stort paa Bornholm, 80 pCt. over Normalen, men ringe i den øvrige Del af Landet: Øerne fik 30, Jylland 45 pCt. for lidt. Det faldt paa mange Dage, især d. 12.—24., hyppigst som mindre Byger. Der laa dog et Snedække gjennem hele Maaneden i Jylland, medens det paa Øerne blev afbrudt af den milde Periode, men derefter atter fornyet. Taage var stærkt udbredt d. 14.—20. Torden blev ikke hørt.

Februar 1895 dannede en Fortsættelse af den Kuldeperiode, der var begyndt d. 21. Januar; Temperaturen

var dog underkastet store Svingninger fra den ene Dag til den anden. De 2 første Dage havde saaledes omtrent normal Temperatur, men allerede d. 3. laa Middelvarmen 3° under Normalen, d. 4. $7^1/_2$° og d. 5. $13^1/_2$° under Normalen; hermed begyndte en ualmindelig streng Kuldeperiode, der varede i 11 Dage, d. 5.—15. Februar, i hvilke Middelvarmen laa $9^1/_2$—14°, gjennemsnitlig 12° under Normalen, medens Minimumsthermometret sank til saa sjælden forekommende Stande som ÷20—÷27° i det Indre af Landet, og Maximumsthermometret kun steg til ÷4—÷8°, flere Dage kun til ÷10—÷12°. En saa lang og saa kold Periode indtræffer meget sjælden i Danmark: for Kjøbenhavn viser Observationer i 110 Aar, at der kun findes noget Lignende i December 1788 og i Februar 1799, medens den meget kolde Periode i Januar 1893 varede i 9 Dage, hvoraf dog kun 5 Dage vare ualmindelig kolde ($13^1/_2$° under Normalen), og i Februar 1871 var 4 Dage ualmindelig kolde (14° under Normalen). Efter d. 15. steg Temperaturen stærkt, d. 16. var dog endnu $7^1/_2$° for kold, men d. 17. kun $1^1/_2$° for kold; derefter fulgte atter nogle kolde Dage, d. 18.—20., hvis Middeltemperatur laa 5° under Normalen. Vinden havde hidtil holdt sig fra nordlige og østlige Retninger; men d. 21. gik den om i Vest, og denne Dag blev den eneste i hele Maaneden, hvis Middelvarme naaede op til Normalen. Derefter blæste Vinden hyppigst vestlig og nordlig, og Temperaturen var nu kun 2—4° lavere end normalt. Hele Maaneden fik en Middeltemperatur, der var saa lav, at vi ikke have havt Magen dertil i den Aarrække, da der har været anstillet regelmæssige Iagttagelser over hele Landet, det vil sige siden 1861. Februar fik nemlig en Middelvarme paa ÷7°, som Gjennemsnit af Tarm og Landbohøjskolen, hvilket er $6^3/_4$° lavere end en 30-aarig Normal; de Februar Maaneder, hvis Kulde komme den nærmest, indtraf i 1865 og i 1870, men de vare dog begge $2^1/_2$° varmere end i 1895; af Maaneder af andet Navn var Januar 1893 den koldeste med en Middelvarme

paa ÷6°, altsaa dog 1° varmere end den her beskrevne Februar. Hvad den absolut laveste Temperatur angaar, var den som sagt ÷27°; i Januar 1893 blev der aflæst ÷29½° i Søndersted ved Holbæk, den laveste Temperatur, vi kjende i Danmark. — Nedbøren var rigelig i Hjørring Amt og paa Bornholm; den største Del af Landet fik dog for lidt Nedbør; den faldt næsten kun som Sne og især d. 1.—11. og d. 23.—26. og dannede i hele Maaneden et Snedække over Landet. Torden blev ikke hørt.

Marts 1895 fik omtrent den sædvanlige Middeltemperatur, men Kuldeperioden fra Aarets 2 første Maaneder strakte sig dog langt ind i Marts, om end med forholdsvis ringe Styrke: de første 15 Dage af Marts blev nemlig for kolde, men kun d. 3.—5. laa Temperaturen saa meget som 4—6° under Normalen med den for Marts ret anselige Nattefrost paa ÷10—÷15° paa de koldeste Stationer. I Maanedens sidste Halvdel laa Temperaturen snart over, snart under Normalen, men uden større Afvigelser i nogen Retning end 2°; let Nattefrost indtraf dog meget jævnlig. De overvejende sydlige og vestlige Vinde gjorde forøvrigt Vejret meget fugtigt og taaget, medens det regnede eller sneede hyppig gjennem hele Maaneden. Nedslagets Størrelse overgik Normalen med 40—80 pCt. i den største Del af Jylland, paa Fyen og i det nordøstlige Sjælland, medens den øvrige Del af Landet fik 20—30 pCt. for meget. Snedækket fra Februar smeltede først langt hen i Marts. Torden blev hørt paa 4 Dage.

April 1895 begyndte med en meget urolig Periode, idet den ene Storm fra sydlige og vestlige Retninger afløste den anden i Løbet af d. 3.—12.; samtidig faldt der

en Del Regn og Sne, medens Temperaturen hyppigst laa under Normalen, dog kun en enkelt Dag saa meget som 4°, nemlig d. 4. med en Frost paa ÷4—÷7° paa de koldeste Stationer. Efter d. 12. blev Vejret roligere og tørt og tillige noget varmere, men endnu Natten til d. 18. frøs det paa en Del af Indlandsstationerne. Derefter slog Vinden om til Øst med meget svag Kuling, og d. 18.—30. udgjorde en varm Periode, hvor hver Dags Temperatur laa 2—6° over Normalen; især var hele det sidste Tidøgn i Maaneden meget varmt, gjennemsnitlig $4^3/_4{}^0$ varmere end normalt, saa at man kunde tro sig flyttet en hel Maaned frem i Tiden. Samtidig var Vejret meget taaget og tildels regnfuldt, især i Jylland, hvor der d. 27. faldt en stærk Regn. — Hele Maanedens Middeltemperatur blev $1^1/_2{}^0$ højere end sædvanligt; siden 1861 har April kun 2 Gange, nemlig i 1869 og i 1894, været $^1/_2$—$^3/_4{}^0$ varmere. Nedslaget var kun stort i Vestjylland, der fik 10 pCt. for meget; forøvrigt faldt der for lidt Nedbør: Østiylland, Fyen samt det nordlige og nordvestlige Sjælland fik 10—30 pCt., Samsø, Sydsjælland, Lolland-Falster og Bornholm fik 30—50 pCt. mindre Nedbør end normalt. Tordenvejr optraadte paa 14 Dage, hyppigst i den varme Periode; Uvejrene vare især d. 23. og d. 27. stærkt udbredte i Jylland.

Maj 1895 blev ligesom April meget varm: et Gjennemsnit af de 2 oftnævnte Stationer, Tarm og Landbohøjskolen, giver nemlig $12^1/_4{}^0$ eller omtrent $2^1/_4{}^0$ over Normalen; siden 1861 har Maj kun een Gang havt en i nogen væsentlig Grad højere Middeltemperatur, nemlig $14^1/_2{}^0$ i den ualmindelig varme Maj 1889; i 1865 og i 1890 var Maj netop lige saa varm som i den her beskrevne Maaned. Det var overvejende østlige Vinde i Forbindelse med meget Solskin, der frembragte den forholdsvis høje Temperatur; hver Gang Vinden blev

vestlig, sank Temperaturen, flere Gange under Normalen, men aldrig mere end 2°. Den længste Varmeperiode indtraf d. 5.—13., da hver Dag blev 3—6° varmere end normalt. Frost indtraf slet ikke[1]); men Minimumsthermometret sank dog først i Maaneden til $+^1/_4{}^0$; i de sidste 21 Aar, da der er anstillet meteorologiske Observationer paa et stort Antal Stationer over hele Landet, har Maj havt en Frost paa $^1/_2$—7°; kun i et Aar er der ingen Frost indtruffen i Maj, nemlig i den ovenfor nævnte Maj 1889. Barometret holdt sig gjennemgaaende meget højt, og Vinden, der som sagt hyppigst blæste fra østlige Retninger, var ualmindelig svag, og dens Styrke steg ikke paa nogen Dag til stormende Kuling. Nedbøren var 10—20 pCt. for stor i det nordlige og nordvestlige Jylland, i det nordøstlige Sjælland samt paa Bornholm, medens det sydøstlige Jylland og Øerne (undtagen Nordsjælland) fik 20—30 pCt. for lidt; Resten af Landet flk omtrent den normale Nedbør. Den faldt paa temmelig faa Dage, næsten udelukkende d. 1—2, d. 9.—10., d. 13.—17. og d. 21.—23.; paa de fleste af disse Dage var Nedslaget dog temmelig ringe, især paa Øerne, hvor de fleste Stationer ikke havde nogen Dag med en Nedbør paa 10 Millimeter, Bornholm dog undtagen; i Jylland fik en Del Stationer derimod en Nedbør paa 20 Millimeter eller mere i 1 Døgn. Maanedens sidste Uge var tør, men taaget Vejr var temmelig almindelig i denne Tid. Tordenvejr forekom paa 15 Dage, især d. 9.—10., d. 17. og d. 31.

Juni 1895 fik vel omtrent normal Middeltemperatur, men med hyppig skiftende Vinde var Temperaturen

---

[1]) Ved Omtalen af Frost udelades her stadig den exceptionelt beliggende Station i Dalen ved Birkebæk Plantage, ca. 3 Mil Syd for Herning; dér frøs det en Gang i Maj, nemlig 1° Natten til d. 30.

underkastet store Svingninger fra den ene Dag til den anden; Maanedens første Trediedel og d. 19.—20. blev meget varme, medens især d. 13.—17. fik en Middeltemperatur, der laa 3—4° under Normalen. Nætterne vare ofte kolde, navnlig d. 5.—7. og omkring Midten af Maaneden, saa at endog Plantevæxten i de koldeste Egne af det indre Jylland led stor Skade. Nedbøren var meget ulige fordelt: Ringkjøbing, Ribe og Vejle Amter fik ca. 50 pCt., Aarhus og Randers Amter 15 pCt. mere end normalt, medens Viborg Amt, Samsø og Lolland-Falster omtrent fik det normale Nedslag; den øvrige Del af Landet fik for lidt Nedbør: Hjørring, Thisted og Aalborg Amter, Fyen og Sydøstsjælland ca. 20 pCt., Langeland og det vestlige og nordlige Sjælland ca. 40 pCt., Bornholm endog 55 pCt. for lidt. Forøvrigt var Nedslaget, selv paa nær ved hinanden liggende Stationer, meget forskjelligt, fordi det ofte faldt under Tordenvejr, der ikke havde stor Udbredelse. Det faldt især i Maanedens allerførste Dage, d. 10.—21., d. 23.—24. samt d. 29. Store Nedbørsmængder paa en enkelt Dag blev kun maalt i Jylland d. 30. (altsaa falden d. 29.), da den største Del af denne Landsdel, dog kun Syd for Limfjorden, fik en Regnmængde paa 15—25 Millimeter, en Del Stationer fik endog 30—40 Millimeter. Tordenvejr forekom paa 23 Dage; Uvejret var særlig voldsomt og udbredt over hele Landet d. 30.

Juli 1895 blev temmelig kølig og meget regnfuld med ualmindelig hyppige Vinde fra vestlige Retninger. De enkelte Dages Middeltemperatur laa snart over, snart under Normalen, saaledes at d. 1.—2., d. 7.—10., d. 18.—20. og d. 26.—29. vare temmelig milde, men ingen af dem blev saa meget som 3° for varm; de andre Dage vare kølige, men kun d. 12.—16. fik en 3—4° for lav Middeltemperatur med temmelig kolde Nætter, idet Mini-

mumsthermometret sank til 5—7° i det Indre af Landet. Nedslaget var stort over hele Landet: Bornholm fik mindst, men dog 10 pCt. for meget; i Vestsjælland og i Midtjylland faldt der 30 pCt., i den øvrige Del af Landet 40—70 pCt. for meget. Regnen faldt næsten udelukkende i Maanedens første Dage, d. 11.—15. og d. 19.—28., ofte som stærke Byger, der gav mellem 10 og 40 Millimeter i et Døgn; som Dage med stærk Nedbør over store Strækninger af Landet kan nævnes d. 1.—2., d. 12.—13., d. 21. og d. 28. Skymængden var meget stor, nemlig $6^3/_4$, medens $5^1/_4$ er normalt. Torden optraadte paa 24 Dage; især d. 1.—3., d. 19.—20. og d. 28.—29. vare Uvejrene stærkt udbredte.

August 1895. Den Regnperiode, som var begyndt med d. 11. Juli, vedblev — om end med kortvarige Afbrydelser — lige til d. 15. August, i det mindste i Jylland og paa Fyen, medens store Strækninger af de østlige Øer allerede fik overvejende tørt Vejr d. 13. August. Ligesom i Juli vedblev der hyppig at falde stærke Byger; især fik næsten hele Landet d. 8. en meget stærk Regn, gjennemsnitlig paa 20—30 Millimeter, men mange Steder i Jylland faldt der mere end 30 Millimeter paa nævnte Dag Bodholt mellem Herning og Silkeborg fik endog 73 Millimeter. Efter en tør Periode d. 15—24 — der dog i det nordlige Jylland blev afbrudt d. 23. af et heftigt Tordenvejr med stærk Regn og stærke Hagelbyger — blev Maanedens Slutning atter regnfuld med flere ret stærke Storme fra vestlige Retninger. Det samlede Nedslag overgik Normalen med 40—70 pCt. i det vestlige Jylland og den nordlige Halvdel af Sjælland, med 15 pCt. i Østjylland, paa Samsø, i Nordfyen, i Sydsjælland og paa Bornholm; derimod fik Sydfyen og Lolland-Falster 10—20 pCt. for lidt Nedbør. — Temperaturen holdt sig i den lange Regnperiode temmelig lavt, dog blev kun 1 Dag

saa meget som 3° for kold; Nætterne vare ikke sjælden kolde med Temperaturer paa indtil 2—7° paa de koldeste Stationer. Den sidste Halvdel af Maaneden var derimod varm, især den tørre Periode; særlig varme blev dog kun d. 22.—23. med en 5—6° for høj Middeltemperatur. Hele Maaneden blev $^1/_2$° varmere end normalt. — Tordenvejr optraadte paa 24 Dage; Uvejrene vare ofte stærkt udbredte, især i Jylland.

September 1895 fik med højt Barometer og aldeles overvejende vestlige til nordlige Vinde en høj Middeltemperatur, der dog ikke blev frembragt af en Række særlig varme Dage, thi af dem forekom der kun enkelte, men af en jævn høj Temperatur gjennem hele Maaneden; kun paa 3 Dage laa Middeltemperaturen saa meget som 1—2° under Normalen; den ene af disse var d. 21, der blev efterfulgt af en meget kold Nat med Minimumstemperaturer paa 1 til 3° paa de koldeste Stationer; Frost indtraf derimod ikke i September. Hele Maaneden blev 1° varmere end normalt; September har siden 1861 3 Gange havt en højere Middeltemperatur, nemlig i 1880, 82 og 84; i sidstnævnte Aar var September endog $^3/_4$° varmere end i 1895. — Nedbøren var ringe: Jylland fik gjennemsnitlig kun 35 pCt., Øerne endog kun 20 pCt. af Normalen. Tages hele Landet under Eet, faldt der 20 Millimeter; siden 1861 har September i 1865 og 1890 omtrent faaet samme Regnmængde, nemlig henholdsvis 19 og 21 Millimeter, medens samme Maaned i 1875 dog fik 31, i 1888 32 Millimeter som Gjennemsnit for hele Landet. Bornholm fik kun 8 Millimeter Regn; her er Nedbøren kun maalt siden 1868, og siden da har September i 1891 faaet 8, i 1890 13, i 1875 21 Millimeter. Nedbøren faldt paa faa Dage og meget spredt i Løbet af de 2 første Tidøgn, oftest som smaa Byger; kun d. 3. og d. 11. fik Jylland 5—10 Millimeter

hver af de nævnte Dage, og kun paa meget faa Steder faldt der i et Døgn over 20 Millimeter. Den sidste Trediedel af Maaneden var omtrent fuldstændig tør, men i denne Tid var det ofte taaget Vejr. Torden optraadte paa 11 Dage; d. 4. og d. 11.—12. vare Uvejrene stærkt udbredte i Jylland.

Af de efterstaaende Tabeller giver Tabel 1 hver Maaneds Varmeafvigelse fra en 30-aarig Normal i Landbrugsaaret 1894—95, dels for de 5 Grupper, hvori Danmark sædvanligvis deles i klimatisk Henseende, dels for hele Landet (som Middel af de 5 Grupper) og dels for Bornholm, der ofte har Varmeforhold, der i væsentlig Grad afvige fra dem, der gjælde for de andre Dele af Danmark. Hele Landbrugsaaret fik vel normal Temperatur, som den sidste Kolonne i Tabel 1 viser; men for de enkelte Maaneder vare, som vi have set, Afvigelserne fra Normalen ofte betydelige; vi skulle saaledes nævne som kolde Maaneder: Oktober, Januar og især Februar, som varme: November, December, April, Maj og September. Ved denne abnorme Varmefordeling opstod der forskjellige Mærkeligheder; saaledes blev November lige saa varm som Oktober, skjøndt der normalt er et Fald i Middeltemperaturen paa ca. $4^1/_2{}^0$; i 1881 var Faldet i Temperatur kun $^1/_4{}^0$, i 1877 $^1/_2{}^0$ fra Oktober til November. — Juli blev kun meget lidt varmere end Juni, og August blev den varmeste af Sommermaanederne. — Den sidste Maaned i forrige Landbrugsaar, altsaa September 1894, og den første Maaned i det her beskrevne Landbrugsaar, altsaa Oktober 1894, bleve begge forholdsvis kolde; en Sammenligning for Kjøbenhavn, der kan foretages for 110 Aar, viser, at September og Oktober Maaneder tilsammentagne kun 2 Gange have havt en lavere Middeltemperatur i den nævnte Aarrække, nemlig $7^3/_4{}^0$ i 1840 og $8^1/_4{}^0$ i 1877 imod 9^0 i 1894. —

Tabel 1. Varmens Afvigelse fra Normalen. (Celsius.)

	1894 Oktbr.	Novbr.	Decbr.	1895 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Alle 12 Maaneder
	°	°	°	°	°	°	°	°	°	°	°	°	°
Vestjylland	÷1,6	+2,9	+2,2	÷3,0	÷6,5	÷0,2	+1,6	+2,2	+0,4	÷0,7	+0,3	+1,2	÷0,1
Østjylland	÷1,4	+2,7	+2,2	÷2,7	÷6,3	÷0,5	+1,2	+2,1	+0,1	÷0,9	+0,2	+0,9	÷0,1
Fyen	÷1,4	+2,4	+1,8	÷1,7	÷5,7	÷0,4	+1,3	+1,7	+0,1	÷1,1	+0,2	+0,8	÷0,2
Sjælland	÷1,1	+2,7	+2,0	÷1,7	÷5,7	÷0,6	+1,5	+2.1	+0,4	÷0,5	+0,3	+1,2	+0,1
Lolland-Falster	÷1,2	+2,4	+1,7	÷1,7	÷5,7	÷0,8	+1,1	+1,4	÷0,2	÷0,8	+0,4	+0,8	÷0,1
Danmark	÷1,3	+2,6	+2,0	÷2,2	÷6.0	÷0,5	+1,3	+1,9	+0,2	÷0,8	+0.3	+1,0	÷0,1
Bornholm	÷0,9	+1,7	+1,7	÷0,5	÷3,7	÷0,6	+0,4	+1,5	+0,6	÷0,5	0,0	+0,4	0,0

November og December 1894 vare begge meget milde, tilsammentagne fik de en Middeltemperatur paa $4^1/_2{}^0$ i Kjøbenhavn; i 110 Aar er denne overgaaet med indtil $^1/_2{}^0$ i 4 Aar, sidste Gang i 1857, medens 4 andre Aar havde omtrent samme Middel for November og December som i 1894. — Den meget lange Kuldeperiode, der kulminerede den 5.—15. Februar, er mærkelig ikke alene ved sin Længde, men tillige ved sin Strenghed; hvis man for Kjøbenhavn optæller Frostdagene, det vil sige Døgn, i hvilke Temperaturen har været under Frysepunktet, indeholdt Tidsrummet d. 28. December 1894 til 24. Marts 1895 86 Frostdage, eller med andre Ord det frøs i hvert Døgn paa et nær (d. 18. Januar viste Minimumsthermometret nemlig $+^1/_2{}^0$). Paa nævnte Station, der er den eneste Station her i Landet, for hvilken en saadan Opgjørelse kan udstrækkes til et saa forholdsvis langt Tidsrum som 35 Aar, er der i denne Aarrække indtruffen lignende Frostperioder: 1) i Vinteren 1870—71, da det frøs i hvert Døgn fra d. 18. December til d. 15. Februar, altsaa i 60 Dage, 2) i Vinteren 1885—86, da det frøs i hvert Døgn fra d. 3. Januar til d. 26. Marts, altsaa i 83 Dage, 3) i Vinteren 1892—93, da det frøs i hvert Døgn fra d. 20. December til d. 5. Marts med Undtagelse af d. 1. Februar (lavest Temperatur $+^1/_2{}^0$), altsaa i 75 Dage. Hvis vi optælle de Døgn, da Frosten var streng, det vil sige, da Minimumsthermometret viste mindst $\div 10^0$, $\div 15^0$ eller lavere, faa vi hosstaaende lille Tabel, der viser, at der i Vinteren 1894—95 indtraf 25 Døgn med en Frost paa

Antal Døgn	1870—71	1885—86	1892—93	1894—95
Med mindst $\div 10^0$.....	24	10	13	25
- - $\div 15^0$.....	9	3	8	8
- - $\div 20^0$.....	3	»	5	1

mindst $\div 10^0$, det største Antal i 35 Aar; Vinteren 1870—71 havde 24. Den strengeste Kulde i den her beskrevne Vinter var i Kjøbenhavn $\div 20^0$; i Vinteren 1870—71 havde vi $\div 25^0$, i Vinteren 1892—93 $\div 23^1/_4{}^0$ som laveste Temperatur. — Vi skulle endelig kun nævne den meget varme Forsommer, der begyndte d. 18. April og strakte sig med faa og smaa Afbrydelser lige til d. 10. Juni, medens selve Sommermaanederne, Juni-August, kun indeholdt meget faa »Sommerdage«. Derimod blev September en smuk og varm Maaned, som det er omtalt ovenfor. — Hvad særlig Bornholm angaar, da er det sædvanlige Forhold med Hensyn til Temperaturen dette, at Vinteren er mildere end i det øvrige Danmark, fordi Havet ikke afkøles saa meget som Landmasserne; Februar 1895, der for hele Landet var 6^0 koldere end normalt (se Tabel 1), blev paa Bornholm $3^3/_4{}^0$ for kold; men paa den anden Side er Bornholms Forsommer kølig, fordi den østlige Del af Østersøen opvarmes langsomt paa denne Aarstid, væsentlig paa Grund af det kolde Smeltevand fra Isen i den botniske og den finske Bugt; April 1895 blev $1^1/_4{}^0$ for varm i hele Landet, men paa Bornholm kun $^1/_2{}^0$ for varm; i Maj indhentede Bornholm omtrent det øvrige Danmark.

Tabel 2 viser Antallet af varme og kolde Dage i Kjøbenhavn (Landbohøjskolen), det vil sige Dage, i hvilke Middelvarmen har ligget 3^0 eller mere over eller under en 30-aarig Normal. Tabellen giver saavel Normalværdier som Antallet i Landbrugsaaret 1894—95. Aaret havde mange varme Dage, især i November-December og i April-Juni; det samlede Antal i November og December 1894, nemlig 21, er i de sidste 35 Aar overgaaet 5 Gange, medens det samlede Antal i April-Juni 1895, nemlig 37, kun er overgaaet i 1889, da de samme 3 Maaneder fik 47 varme Dage (Maj havde 22, Juni 21). De kolde Dage vare især talrige i Oktober og i Februar; Antallet i sidstnævnte Maaned, 21, er det største for Februar i 35 Aar; næst efter kommer 19 i 1870.

Tabel 2.
Varme og kolde Dage ved Landbohøjskolen.

		Oktbr.	Novbr.	Decbr.	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Alle 12 Maaneder
Normal	varme	3	6	6	6	5	4	4	7	5	4	3	3	56
	kolde	5	4	5	6	5	5	4	4	4	4	3	3	52
1894—95	varme	-	13	8	»	»	»	12	15	10	1	5	4	68
	kolde	10	»	»	6	21	5	1	»	2	5	»	»	50

Tabel 3 indeholder Dage med Frost, med Nedbør og med Taage, samt Luftens Fugtighedsgrad og Skymængden for hele Landet (som et Gjennemsnit af 17—25 Stationers Observationer). Hele Landbrugsaaret havde omtrent normale Tal for de nysnævnte klimatologiske Elementer, men for de enkelte Maaneder vare Afvigelserne fra Normalen ikke sjælden store, saaledes som det fremgaar af Tabellen.

Tabel 4 giver Nedslagets Størrelse i hele Millimeter for hvert Amt m. m. Stor Nedbør havde kun 3 Maaneder, nemlig Marts, Juli og August; Juni fik omtrent det normale Nedslag, medens de øvrige 8 Maaneder fik for lidt Nedbør. Hele Landbrugsaaret fik kun 547 Millimeter eller 11 pCt. for lidt, saaledes at der siden 1861 dog findes 9 Landbrugsaar med mindre Nedbør; mindst fik 1864—65, nemlig kun 407 Millimeter eller 33 pCt. for lidt, medens 1874—75, 1885—86 og 1886—87 fik 481—498 Millimeter eller ca. 20 pCt. for lidt. Hvis man opsummerer Nedslaget fra Landbrugsaarets Begyndelse, voxer Afvigelsen i negativ Retning stadig indtil Udgangen af Februar, da der kun er faldet 197 Millimeter imod 255, der er normalt; den fugtige Marts hjælper Summen noget op, men i April-Juni synker den atter bort fra

Tabel 3.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skymængde (0—10)	
	1894—95	Normal	1894—95	Normal	1894—95	Normal	1894—95	Normal	1894—95	Normal
Oktober	7	3	13	17	5	7	86	86	6,7	6,4
November	1	11	15	16	12	10	91	89	8,0	6,9
December	11	19	13	16	10	13	91	91	7,5	7,4
Januar	29	22	16	13	10	14	91	91	7,6	7,0
Februar	28	20	11	12	8	12	89	90	6,2	7,2
Marts	22	20	14	13	17	11	90	86	7,0	5,7
April	6	8	11	11	13	7	81	79	5,0	5,1
Maj	»	2	9	11	5	5	77	74	4,9	4,9
Juni	»	»	12	10	2	4	73	75	4,7	5,0
Juli	»	»	19	15	4	3	81	77	6,8	5,2
August	»	»	17	15	4	4	83	80	5,6	5,0
September	»	»	10	15	9	5	84	84	4,9	5,3
Alle 12Maaneder	104	105	160	164	99	95	85	84	6,2	5,9

Tabel 4. Nedbør. (Millimeter).

		1894 Oktbr.	Novbr.	Decbr.	1895 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	Septbr.	Alle 12 Maaneder
Hjørring	Amt	49	55	49	26	53	50	27	43	39	102	96	23	612
Thisted	-	54	57	51	32	35	52	34	45	38	104	133	35	670
Ringkjøbing	-	43	55	50	27	19	56	35	40	77	88	127	35	652
Ribe	-	68	47	55	25	16	56	34	41	88	116	124	35	705
Viborg	Amt	46	42	44	21	44	54	27	35	47	88	99	29	576
Aalborg	-	48	39	40	23	29	38	23	35	39	102	82	21	519
Randers	-	51	46	41	29	21	40	24	30	51	102	76	21	532
Aarhus	-	52	43	44	25	21	49	22	33	54	103	109	25	580
Vejle	-	59	44	46	26	17	47	23	33	72	118	104	29	618
Samsø		56	34	31	22	14	42	14	21	43	93	76	10	456
Odense	Amt	83	38	40	33	23	47	24	27	38	107	85	18	563
Svendborg	-	83	35	37	29	21	52	23	27	35	113	66	18	539
Langeland		63	32	28	20	20	30	19	26	23	92	52	15	420
Holbæk	Amt	62	39	32	21	26	43	22	24	25	80	86	18	478
Sorø	-	63	32	31	33	23	44	15	29	27	77	74	13	461
Frederiksborg	-	62	46	39	23	26	54	24	42	34	118	102	15	585
Kjøbenhavns	-	73	37	29	26	22	42	19	32	44	95	91	15	525
Præstø	-	68	27	33	29	19	40	15	30	43	98	65	16	483
Maribo	Amt	76	32	37	34	26	40	17	33	43	96	54	15	503
Vestjylland		54	54	51	28	31	54	33	42	61	103	120	32	663
Østjylland		51	43	43	25	26	46	24	33	53	103	94	25	566
Fyen		71	35	34	28	20	43	20	25	34	101	70	15	496
Sjælland		66	36	33	26	23	45	19	31	35	94	84	15	507
Lolland-Falster		76	32	37	34	26	40	17	33	43	96	54	15	503
Danmark	1894—95	64	40	40	28	25	46	23	33	45	99	84	20	547
	Normal (25 Aar)	71	60	46	42	36	33	29	39	47	66	70	75	614
	Afvigelse i pCt.	÷10	÷33	÷13	÷33	÷31	+39	÷21	÷15	÷4	+50	+20	÷73	÷11
Bornholm		93	41	50	61	42	38	19	44	21	64	59	8	540

Normalen; de 2 fugtige Maaneder, Juli-August, forhøjer Nedslaget saa meget, at Normalen næsten er naaet ved Udgangen af August; men derefter synker den samlede Sum siden Landbrugsaarets Begyndelse langt under Normalen i den tørre September. — Forøvrigt var Aaret i Henseende til Nedbørsforhold mærkeligt ved en forholdsvis lang tør Periode i Forsommeren og en lang Regnperiode i selve Sommeren. Den tørre Periode indtraf d. 24. Maj—9. Juni, da der ikke faldt mere end gjennemsnitlig 5 Millimeter i Løbet af 1—2 Dage allerførst i Juni, medens Regnperioden faldt i Tidsrummet 11. Juli—14. August og indeholdt forholdsvis mange Dage med stærkt Nedslag: gjennemsnitlig havde 5 Døgn en Regnmængde paa 10 Millimeter eller mere. Hele Nedbøren i Juli og August tilsammen beløb sig for hele Landet til 183 Millimeter; dette Tal er dog temmelig ofte overgaaet

Tabel 5. Vindhyppighed for hele Landet. (Procent).

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1894	7	19	19	12	6	10	11	10	6
November	2	2	7	12	22	30	16	7	2
December	4	4	6	11	13	25	19	13	5
Januar 1895	5	29	24	14	8	9	4	2	5
Februar	18	32	15	2	2	6	9	11	5
Marts	6	5	8	14	14	22	17	9	5
April	5	5	11	19	6	12	18	16	8
Maj	5	11	23	13	6	8	15	12	7
Juni	8	5	11	11	5	12	23	19	6
Juli	2	2	3	8	9	22	34	17	3
August	4	4	5	10	10	18	31	12	6
September.....	7	2	1	4	8	18	30	24	6
Alle 12 Maaneder....	6	10	11	11	9	16	19	13	5
Normal (18 Aar)	6	9	11	12	10	17	18	13	4

i de sidste 35 Aar; størst Regnmængde fik Juli og August tilsammen i 1891, nemlig 244 Millimeter; derefter følger 1879 med 222, 1877 med 215 Millimeter, medens 1881 og 1890 havde 194 og endelig 1889 185 Millimeter.

Vindforholdene for hele Landbrugsaaret saavel som for de forskjellige Maaneder ses af Tabel 5, som viser, at hele Aaret havde omtrent normal Vindfordeling. Derimod havde Maanederne, saaledes som det er omtalt ovenfor, ofte abnorme Vindforhold, der satte tydelige Spor i Temperaturen: østlige og nordlige Vinde gjorde Oktober og Januar—Februar meget kolde, medens det var Vinde fra de samme Retninger, der frembragte den varme og tildels tørre Forsommer. Derimod bevirkede vedholdende vestlige til nordlige Vinde, at vore to varmeste Sommermaaneder under normale Forhold, Juli og August, for en stor Del bleve forholdsvts kølige og tildels meget regnfulde i 1895.

Prisen paa Jord i Danmark i de sidste 10 Aar.

Foredrag i det Kgl. Danske Landh. Selskab d. 15. Januar 1896.

Af Marcus Rubin,
Direktør for Statens Statistiske Bureau.

Mine Herrer!

Spørgsmaalet om Prisen paa Jord er af stor Interesse for den theoretiske Statistik, fordi det udgjør et vigtigt Led af Undersøgelserne om Varepriserne til de forskjellige Tider og i de forskjellige Lande og derved ogsaa om Pengenes vexlende Værdi. Det er dernæst af betydelig nationaløkonomisk Interesse, til Belysning af det store Problem om Jordrentes Tilstedeværelse og Omfang. Hermed staar atter Spørgsmaalets sociale Side i Forbindelse, Rigdommenes, Produkternes, Kulturgodernes Fordeling. Det er et Spørgsmaal, som ingen Historiker, der giver sig af med Folkeslagenes Liv og Virksomhed igjennem Tiderne, kan lægge til Side, som ingen Politiker kan lade uænset. Det er endelig af stor praktisk Betydning, indirekte for alle Lande og alle Dele af Befolkningerne, direkte navnlig for de Lande, hvor Jordbruget spiller en vigtig Rolle, og her atter mest umiddelbart for Landboerne.

Men saa stor en Rækkevidde Spørgsmaalet har, saa vanskeligt er det at tumle, og Vanskeligheden voxer, jo større Krav der stilles til exakte Oplysninger, og jo mindre man vil nøjes med almindelige summariske Angivelser, der kunne være brugelige til Angivelse af Bevægelsens Retning, men ikke af dens Styrke. Der

foreligger derfor ikke megen og især ikke megen god Statistik om dette Spørgsmaal, og Manglen er ikke blot tilstede med Hensyn til Opgivelser vedrørende de fjærne Tider, hvor Materialet desværre i en saa væsentlig Grad svigter, men findes ogsaa helt ned til Nutiden, saaledes at forstaa, at de Fordringer, man stiller til Nutidsstatistik kun i ringe Grad ere skete Fyldest eller have kunnet ske Fyldest ved Besvarelsen af den foreliggende Opgave.

En Godtgjørelse heraf er det ikke her Stedet at komme ind paa[1]). Lige saa lidt er der her Lejlighed til at fordybe sig i de historisk-statistiske Data vedrørende Priser paa Jord. Endelig heller ikke i en Fremstilling af Priser i andre Lande eller Verdensdele. Vi skulle nøjes med det mere beskedne, at fortælle noget om Priserne i den seneste Tid og her i Landet, og De ville faa at se, at her ere Vanskeligheder nok at komme over for at faa et brugeligt Resultat.

Paa Grundlag af den nye Matrikel af 1844 optoges der første Gang i 1850 egentlige Fortegnelser over Salg af Gaarde, med Opgivelser af de solgte Gaardes Hartkorn, af Købesummerne og af forskjellige Detailler, alt for Femaaret 1845—49. De indsamlede Oplysninger bearbejdedes af A. F. Bergsøe, den første Chef for det i 1850 oprettede statistiske Bureau. Spredte Oplysninger foreligge derefter for Femaaret 1855—59, dernæst atter udførlige for Tiaaret 1860—69, og endelig omfattede de sidste Oplysninger, der indsamledes, de 15 Aar 1870—84.

Det nu foreliggende Materiale er fremkommet paa Grundlag af Skemaer, der i Henhold til justitsministerielt Cirkulære indkom til Statistisk Bureau for et Aar siden, i Januar 1895, og det omhandler Salg af Gaarde i Tiaaret 1885—94. Der tilstilledes Retsskriverne til Udfyldning to Skemaer, et vedrørende Salg af Selvejergaarde

---

[1]) Jfr. Kollmann: Ueber die Statistik der Bodenpreise etc. (Mayer: Allgem. statist. Archiv. Tübingen 1895).

og Arvefæstegaarde med Ret til at sælge og pantsætte, forsaavidt Salget have fundet Sted til Andre end Sælgerens nærmeste Slægt, et andet vedrørende Salg af Fæstegaarde til Selvejendom eller Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte.

Det er Oplysningerne paa det første, vi her væsentlig skulle beskjæftige os med, og jeg skal derfor anføre, at Skemaets Hovedrubriker omfattede Aaret, i hvilket Salget havde fundet Sted, Sogn og By, hvor Gaarden laa, Hartkornets Størrelse, Spørgsmaal om, hvorvidt Besætning og Inventarium var fulgt med i Salget og da Værdien deraf, Spørgsmaal om den hele Kjøbesum, om Behæftelsens Størrelse, om hvorvidt Salget havde fundet Sted frivillig eller ved Tvangsauktion, og enkelte andre Data. Skemaet var i det væsentlige ensartet med det, som var benyttet ved Opgørelsen for 1870—84, medens der var noget større Forskjel fra de ved tidligere Opgjørelser benyttede Skemaer, hvad der allerede gjør en Detailsammenligning mindre tilladelig. Men fraregnet de Vanskeligheder, herved maatte fremkaldes, frembyder ogsaa Benyttelsen af selve det nu indsamlede Materiale adskillige Betænkeligheder.

Forinden jeg imidlertid kortelig fremhæver disse, skal jeg endnu blot meddele, at Materialet er blevet bearbejdet i Tabeller, der fremstilledes og tryktes i Sommeren 1895, og der siden ere blevne supplerede med et Tabelbilag, der formentlig yderligere vil belyse det foreliggende Spørgsmaal, samt at jeg paa Grundlag af Tabellerne har udarbejdet en Redegjørelse for de indvundne Resultater. Tabeller og Text ville udkomme i disse Dage som det første Hæfte af 16de Bind af de statistiske Meddelelser, der udgaa fra Statistisk Bureau. — Hvad jeg her har den Ære at forelægge Dem, er altsaa et Resumé af dette Hæftes Indhold, saaledes at jeg med Hensyn til den videre Behandling af Æmnet og navnlig til den udførlige talmæssige Fremstilling maa henvise til selve Hæftet.

Gjennem det indkomne Materiale faa vi altsaa at vide, hvormeget der aarlig er betalt for de solgte Selvejergaarde m. v. (foruden for solgte Fæstegaarde). Naar man nu imidlertid vil benytte disse Oplysninger som Grundlag for en Prisstatistik, møder her ikke blot det Spørgsmaal, der fremtræder ved enhver Prisstatistik, om Betydningen af Pengenes vexlende Værdi, men den Enhed, Varen er angivet i, Tønde Hartkorn, har været underkastet store Forandringer i det halve Aarhundrede, der er hengaaet siden Matriklens Ikrafttræden. Naar der angives, at en Tønde Hartkorn paa ét Tidspunkt koster dobbelt saa meget som paa et andet, behøver dette ikke at betyde, at et Stykke Land af samme Omfang og samme Godhed nu koster det dobbelte af tidligere, men kan betyde, at et Stykke Land af samme Omfang og den dobbelte Godhed koster det dobbelte af før. Thi da Hartkornsansættelsen er bleven uforandret, haves der ingen Kundskab om den forandrede Bonitet. Omvendt tør man, paa Grund af de mange andre Momenter, der indvirke paa Prisen, ikke heller slutte direkte fra Prisforandringer til Bonitetsforandringer.

Det maa endvidere huskes, at Priserne angive de forskjellige Aaringers Salgspriser. Men dels er der i Tiaaret 1885—94 gjennemsnitlig aarlig kun solgt af Selvejergaarde og Arvefæstegaarde med Ret til at sælge og pantsætte 4846 Tdr. Hartkorn, eller knapt 2 pCt. af disse Ejendommes samlede Hartkorn, dels og navnlig er der den Mislighed ved at benytte Salg af faste Ejendomme som Maalestok for disses hele Prisniveau, at i gode Aar er Kjøbelysten stor, og Prisen vil blive den øjeblikkelige Værdi, forøget ved Haabet om den fremtidige, i slette Aar er Salgslysten stor, og Prisen vil blive den øjeblikkelige Værdi, formindsket ved Frygten for den fremtidige. I Opgangsperioder give derfor Salgspriserne for høje Tal, i Nedgangsperioder for lave, og sammenlignes de to Perioder, bliver altsaa Kløften større, end den i Virkeligheden er for det overvejende Flertal

af Besiddere, der blive paa deres Gaarde, og for hvem Værdiforskjellen kun er den reelle mellem Overskudsudbyttet før og nu. Dog tør det ikke nægtes, at dette Moment noget kan modvirkes af, at mange blive »hængende« ved deres Gaarde saalænge som muligt, selv om disse ikke betale sig, saaledes at der altsaa i de solgte Gaarde indgaa saadanne, man af en eller anden Grund har kunnet faa godt betalt og derfor har afhændet, i de ikke solgte saadanne, der maaske ikke vilde have kunnet opnaa Gjennemsnitsprisen, men som man i Haab om bedre Tider dog saavidt muligt søger at bevare for sig og Slægten. Som Hovedregel kan man dog sikkert gaa ud fra, at i nedadgaaende Tider angive Salgspriserne et Gjennemsnitsbeløb, der snarere er under end over den virkelige Værdi.

Man har ogsaa ved den her omhandlede Prisopgjørelse som ved alle tidligere medtaget ikke blot de frivillige Salg, men ogsaa Tvangsauktionernes. Herved vil i særlig Grad Priserne blive paavirkede i nedadgaaende Retning, ja Tallene kunne her blive rent fiktive, nemlig i de Tilfælde, hvor Prioritetshaveren faar sig Ejendommen udlagt, saasnart Budene ere naaede noget ind paa hans Prioritet.

Naar man endelig føjer til, at de Ejendomme, her er Tale om, ere med eller uden Besætning og Inventar, med større eller mindre Bygninger og Bygningskomplekser, med eller uden Fabriksdrift eller særlige Attributer, med eller uden Fæstegods og Tiender — saaledes at Afgifterne vel ere kapitaliserede, men dog skabe uensartede Forhold —, at de ere snart Enkeltmands hele Ejendom, snart Dele af større Herligheder, saa vil det ses, at Materialet indeholder en ikke ringe Rigdom paa Fejlmuligheder.

Naar alligevel Undersøgelsens Hovedresultater kunne sammenlignes med tidligere fundne Resultater, beror det paa, at enkelte Aarsager til Prisforandring i Tiden siden 40erne have virket med en saadan Kraft, at de have

faaet en dominerende Indflydelse paa Tallene, saa at de forstyrrende Momenter ere blevne underordnede; dette fremgaar af de meget betydelige Forskjelligheder i Tallene fra Femaar til Femaar, Forskjelligheder saa udprægede og pegende i en saa bestemt Retning, at der maa ligge reelle Aarsager til Grund, hvilke man jo ogsaa ad anden Vej tilfulde véd have været tilstede.

Paa Grundlag af de Oplysninger, der foreligge i tidligere Redegjørelser, og af de Resultater, der ere uddragne af nærværende Materiale, faaes følgende Oversigt over Priserne pr. Td. Hartkorn:

Tabel I.

1845—49	gjennemsnitlig	2268 Kr.
1865—69	—	4732 —
1870—74	—	5845 —
1875—79	—	7259 —
1880—84	—	7292 —
1885—89	—	6614 —
1890—94	—	6521 —

Fra anden Halvdel af 40erne til anden Halvdel af 60erne steg Prisen pr. Td. Hartkorn saaledes til noget over det dobbelte. Denne Stigning fortsatte sig derefter fra Femaar til Femaar og kulminerede i Midten af 80erne, hvis højeste Pris er 7500 Kr. pr. Td. Hartkorn i Aaret 1884. Med Hensyn til en Stigning i Pris fra noget over et Par Tusind Kroner til halvottende Tusind gjælder det nys sagte, at her maa have virket Aarsager af alt overvejende Indflydelse. Til Bekræftelse paa, at dette ogsaa har været Tilfældet, kan man nøjes med at anføre det ene Faktum, at Danmarks (det egentlige Danmarks) Overskudsudførsel af Landbrugsprodukter i Tiden henad 1840 kan anslaaes til c. 20 Mill. Kr., men i Slutningen af 80erne udgjorde c. 100 Mill. Kr., samtidig med at Forøgelsen af Befolkningens eget Forbrug frem-

gaar af en Tilvæxt i Folketallet fra 1845 til 1885 af halvtreds Procent, nemlig fra 1,400000 i førstnævnte til 2,100000 i sidstnævnte Aar.

Medens Prisen pr. Td. Hartkorn i Aaret 1884 som sagt udgjorde 7500 Kr., udgjorde den i Aaret 1885: 7419 Kr. og var i hele det følgende Decennium lavere end nævnte Tal, i 1894: 6421 Kr., d. e. knapt $^1/_7$ under Kulminationen ti Aar tidligere.

Priserne for Aaret 1884 og 1885 ere, som man ser, hinanden saa nær — den hele Nedgang fra 1884 til 1885 er én Procent, en i denne Sammenhæng ligegyldig Forskjel —, at man vel kan forsvare at betragte 1885 som Højdepunktet af Opgangsbevægelsen og altsaa herudfra beregne Nedgangens Styrke.

Medens vi imidlertid hidtil, for at kunne foretage Sammenligning med Fortiden, saa at sige have regnet med Bruttotal, ville vi nu, naar vi gaa over til en Behandling af selve Decenniet 1885—94, udelade til den ene Side Tvangsauktionerne, til den anden Side de betalte Beløb for Besætning og Inventar, hvor disse medfulgte i Salget. Vi faa saaledes en Art udrenset Materiale, og da tilmed indenfor et Tiaar Forskydningen i Jordkultiveringen spiller en forholdsvis underordnet Rolle, saa at Hartkornsmaalestokken her bliver mere brugelig, tør man regne paa i det Følgende ogsaa i Enkeltheder at komme til nogenlunde paalidelige Resultater. Vi meddele foreløbig, at ved denne Udrensning faa vi en Pris pr. Td. Hartkorn i 1885, ikke af 7419, men af 6628 Kr.

I Tiaaret 1885—94 solgtes der i det egenlige Danmark, undt. Bornholm, ialt 12846 Selvejergaarde og Arvefæstegaarde med Ret til at sælge og pantsætte med et samlet Tilliggende af 48458 Tdr. Hartk. og for en samlet Købesum af 318,259941 Kr. Fradrager man heri Beløbene ved Tvangsauktionssalgene og for Besætning

og Inventar ved de frie Salg, faar man tilbage 11723 solgte Gaarde med et Tilliggende af 43375 Tdr. Hartk. og en Købesum af 249,549722 Kr.

Disse Salg fordelte sig i de forskjellige Landsdele og indenfor de forskjellige Størrelser af Gaarde paa følgende Maade:

Tabel 2.	1-2 Tdr. Hrtk.		2-4 Tdr. Hrtk.		4-12 Tdr. Hrtk.		12 Tdr. Hrtk. og derover.		Samtlige Gaarde.	
1885—94.	Antal Gaardsalg.	pCt. af Gaardenes Antal 1/1 1885.	Antal Gaardsalg.	pCt. af Gaardenes Antal 1/1 1885.	Antal Gaardsalg.	pCt. af Gaardenes Antal 1/1 1885.	Antal Gaardsalg.	pCt. af Gaardenes Antal 1/1 1885.	Antal Gaardsalg.	pCt. af Gaardenes Antal 1/1 1885.
Sjælland, Møen og Samsø....	539	15.8	817	21.3	1020	12.5	95	14.8	2471	15.4
Lolland-Falster	94	11.6	212	24.1	371	15.5	41	23.6	718	16.9
Fyen, Langeland og Ærø.....	292	14.7	389	15.0	325	9.0	28	9.7	1034	12.2
Det sydøstlige Jylland[1])	1008	23.9	1000	20.6	767	15.4	71	17.2	2846	19.7
Det nordlige Jylland[1])	1044	25.4	822	18.8	374	14.3	33	13.8	2273	20.0
Det sydvestlige Jylland[1])	1136	21.9	894	15.9	325	12.5	26	15.8	2381	17.5
Kongeriget uden Bornholm ...	4113	20.9	4134	18.6	3182	13.0	294	15.3	11723	17.2

[1]) Ved det sydøstlige, nordlige og sydvestlige Jylland forstaaes her og i det følgende henholdsvis Vejle, Aarhus og Randers Amter, Aalborg, Hjørring og Thisted Amter, Viborg, Ringkjøbing og Ribe Amter.

Tabel 3. 1885—94.	1-2 Tdr. Hrtk.		2-4 Tdr. Hrtk.		4-12 Tdr. Hrtk.		12 Tdr. Hrtk. og derover.		Samtlige Gaarde.	
	Solgt Hartkorn.	Pris pr. Tdr. Hrtk.	Solgt Hartkorn.	Pris pr. Tdr. Hrtk.	Solgt Hartkorn.	Pris pr. Tdr. Hrtk.	Solgt Hartkorn.	Pris pr. Tdr. Hrtk.	Solgt Hartkorn.	Pris pr. Tdr. Hrtk.
	Tdr.	Kr.	Tdr.	Kr.	Tdr.	Kr.	Tdr.	Kr.	Tdr.	Kr.
Sjælland, Møen og Samsø....	771	8575	2362	7046	6458	5944	2068	6402	11660	6423
Lolland-Falster	133	7137	621	5607	2322	4924	1133	5473	4209	5242
Fyen, Langeland og Ærø.....	426	7697	1099	6521	1946	5457	681	6989	4152	6220
Det sydøstlige Jylland.....	1446	7091	2807	5783	4542	5238	1455	5914	10250	5744
Det nordlige Jylland.....	1496	5841	2262	5015	2182	4615	695	4680	6634	5035
Det sydvestlige Jylland.....	1623	5957	2468	4982	1880	5245	498	5339	6470	5330
Kongeriget uden Bornholm....	5895	6700	11619	5781	19330	5389	6530	5929	43375	5753

Man vil i de detaillerede Tabeller finde Materiale til en adskillig udførligere Deling end den, her er foretaget. Men da det var ønskeligt at anvende samme Deling i nærværende Oversigter som i de efterfølgende over Prisbevægelsen paa Grundlag af Salgspriserne i ethvert af Decenniets Aar, blev det nødvendigt, for at faa et brugeligt Materiale for hvert enkelt Aar, at nøjes med en Gruppering i sex Landsdele (istedetfor f. Ex. efter Amter) og i fire Hovedklasser af Gaarde. I sidstnævnte Henseende kan det nævnes, at der den 1ste

Januar 1885 fandtes her i Landet (undt. Bornholm) af Selvejergaarde og Arvefæstegaarde med Pantsætnings- og Salgsret: 19720 paa 1—2 Tdr. Hrtk., 22167 paa 2—4 Tdr. Hrtk., 24388 paa 4—12 Tdr. Hrtk. og 1921 paa 12 Tdr. Hrtk. og derover. (Heri er dog indbefattet Fideikommisejendomme, som ikke kunne være Gjenstand for Salg). De tre første Grupper ere numerisk ikke meget forskjellige, den sidste danner den traditionelle Gruppe af Landejendomme, der regnes ud over de egentlige Bøndergaarde; den er numerisk saa lille, at den ikke egnede sig til yderligere Deling, thi allerede nu har man i denne Gruppe, som det ses af Tabel 2, paa Fyen og i det nordlige og sydvestlige Jylland kun 2 à 3 Salg om Aaret.

Det fremgaar af Tabellerne, at godt $^1/_6$ af Gaardene er bleven solgt i Tiaaret 1885—94 — det vil mindes, at her stadig er bortset fra Tvangssalg — eller godt halvanden Procent aarlig. Salget har været størst i Jylland med 18—20 pCt., imod 12—17 pCt. paa Øerne, men denne Overvægt skyldes udelukkende det overordentlig store Salg af Smaagaarde (1—2 Tdr. Hrtk.) i Jylland, hvor man i det nordlige Jylland endog er naaet op til et Salg af over hver fjerde Gaard. Det mindste Salg findes gjennemgaaende paa Fyen, hvor der endog kun er solgt 9 pCt. af Gaarde paa 4—12 Tdr. Hrtk., den Gruppe, hvor Salget ogsaa som Helhed var mindst.

Nogen Forbindelse mellem Salgshyppigheden og Prisen kommer ikke tilsyne. Ganske vist ere Ejendomme paa 1—2 Tdr. Hrtk. de hyppigst omsatte og til de højeste Priser, Ejendomme paa 4—12 Tdr. Hrtk. de sjældnest omsatte og til de laveste Priser. Men selv om man vilde gaa ud fra, at høje Priser gav »Liv i Forretningen«, vilde dette tvivlsomt nok lade sig overføre paa den Art Salg, her er Tale om, og fremfor alt dække høje Priser og stor Omsætning langtfra hinanden, naar man gaar til Tabellernes Enkeltheder, paa mange Punkter kan endog lige det modsatte paavises, baade

hvor der er Spørgsmaal om Antal af solgte Ejendomme og om Mængden af solgt Hartkorn.

At rede ud fra hinanden de Aarsager, der bestemme Priserne for de enkelte Arter af Gaarde i de forskjellige Landsdele, er imidlertid saare vanskeligt, og meget maa henstilles som Formodninger. I Gjennemsnit er en Td. Hrtk. — uden Besætning, men med Bygninger og tilhørende Drift ogsaa udenfor det egentlige Landbrug — solgt for 5753 Kr. Nu skulde jo egentlig Idealet være, at en Td. Hrtk. Landet over var et og det samme, salgbar til samme Pris — thi dette er den theoretiske Forudsætning for den hele Jordbeskatning —, men i Virkeligheden finde vi, at i det nordlige Jylland er en mellemstor Gaard (4—12 Tdr., gjennemsnitlig 5.8 Tdr.) solgt for gjennemsnitlig 4600 Kr. pr. Td. Hrtk., paa Sjælland en lille Gaard (1—2 Tdr., gnstl. 1.4 Tdr.) solgt for gjennemsnitlig 8600 Kr. pr. Td. Hrtk. Det er i begge Tilfælde saa stort et Antal Salg, der er Tale om, og Forskjellen er saa overordentlig, at alle tilfældige Uensartetheder maa faa en højst underordnet Betydning, og da Tallene ere Gjennemsnitstal, er man saare langt baade fra Maximums- og Minimumsgrænsen, som først vilde vise sig, naar man havde de enkelte Salg for sig. Man kan derfor uden Overdrivelse sige, at en lille Gaard paa Sjælland har gjennemsnitlig pr. Td. Hrtk. henved den dobbelte Salgspris af en mellemstor Gaard i Nordjylland.

Som Helhed finde vi, at de smaa Gaarde have den højeste Salgspris, dernæst de meget store, medens de mellemstore have den laveste Pris. Dette viser sig ikke alene ved Hovedgjennemsnittene, men ogsaa for de enkelte Landsdele.

Den Virkning, Industridriften udøver paa Prisen, afhænger af, hvorledes Kroer, Møller, Teglværker etc. ere fordelte paa de forskjellige Grupper af Ejendomme, og lader sig derfor vanskeligt bestemme, og med Hensyn til Bygninger maa vel de kostbare Bygninger i og

for sig gjøre de større Ejendommes Pris højere, men paa den anden Side vil jo Bygningsprisen, under lige Forhold, spille en des mindre Rolle, jo større Jordtilliggendet er. Se vi derfor bort fra disse Momenter, maa det antages, at de smaa Gaardes høje Pris staar i Forbindelse med Muligheden af intensiv Drift fra Ejerens egen og hans Families Side og med den gjennemgaaende større Afhændelighed af smaa end af store Ejendomme. De helt store Gaardes Pris bestemmes blandt andet ved, at de ere i Stand til fuldt at udnytte hele den moderne Agerbrugsteknik. Mellemgaarde derimod kunne paa den ene Side ikke drives i stor Stil og maa paa den anden Side ty til den dyrt lønnede Medhjælp, og de have heller ikke som de store deres Kjøbere i Rigmandsklassen. Iøvrigt ere jo gjennemgaaende Priserne paa Mellemgaardene nærmere ved Priserne paa Storgaardene end disses Priser ere ved Smaagaardenes. Til Smaagaardenes langt højere Pris end alle andre Gaardes bidrager imidlertid ikke blot, foruden det nyligt anførte, det Realitetsforhold, at de mindre Lodder have arbejdet en større Afstand op fra den oprindelige Skyldsætning end de større Lodder — hvad der ogsaa i de seneste Aar har kunnet lykkes dem saameget bedre, som de ved Fællesmejerierne etc. have faaet en Afsætning paa deres Produkter, som tidligere vare de større Gaarde ene forbeholdt — men ogsaa et Forhold, der hidrører fra, at det er Salgspriser, vi operere med. De smaa Gaardes Salg have nemlig vistnok gjennemgaaende været frivillige Salg, medens der maaske er en Del af de større, hvor Prisen har været en Art Nødpris, selv om der ikke har fundet egentlig Tvangsauktion Sted. Et Fingerpeg i denne Retning faaes gjennem det Faktum, at af samtlige Salg af Ejendomme paa 1—2 Tdr. og paa 2—4 Tdr. Hrtk. udgjorde de egentlige Tvangsauktionssalg $7^1/_2$ pCt., men af Gaarde paa 4—12 Tdr. Hrtk. 11.3 pCt. og af Storgaardene endog 15.5 pCt.

Som Regel har Sjællands Jorder de højeste Priser,

Fyens de næsthøjeste, derefter følge de andre Landsdele, saaledes at det nordlige Jylland gjennemgaaende har de laveste Priser. At den gunstige Beliggenhed — som der intet Hensyn er taget til ved Hartkornsansættelsen — er af afgjørende Betydning for de høje Priser paa Sjælland, ligger klart for Dagen. De relativt lave Priser i det nordlige Jylland skyldes, at Jorderne her trods de store Fremskridt endnu for en Del ere helt udelukkede fra Dyrkning, og at saaledes en Part af Landet ikke har kunnet tage proportionel Del i Kulturfremskridtet og dermed i Prisstigningen. Omvendt maa Aarsagen til Lolland-Falsters lave Priser sikkert søges i disse Øers særdeles høje Skyldsætning — Maribo Amt er det iblandt samtlige Amter her i Landet, som har det mindste Antal Tdr. Land pr. Td. Hrtk. ($8^1/_4$ Tdr.) —, idet Fremskridtene her have havt et mindre Antal Tdr. Land indenfor hver Td. Hrtk. at virke paa, hvorfor Værdien pr. Td. Hrtk. ikke heller har kunnet stige saa meget som andetsteds. Naar Lolland-Falster imidlertid endog i Hovedsummen staar med den næstlaveste Pris pr. Td. Hrtk., da hænger dette ogsaa sammen med, at Størstedelen af de her stedfundne Salg er af Gaarde paa 4—12 Tdr. Hrtk., der, som vi saa, i og for sig vare solgte til lavere Priser end de andre Gaarde.

Fra den hidtidige Betragtning af Tiaaret 1885—94 som Helhed, gaa vi imidlertid nu over til en Belysning af Prisfluktuationen indenfor selve Tiaaret fra Aar til Aar. Der er hertil udarbejdet en Tabel — som dog er noget for udførlig til her at fremsættes —, hvor den gjennemsnitlige Salgspris for hver af de 4 nysnævnte Arter af Gaarde i hver af de 6 Dele, vi delte Landet i, er beregnet for hvert Aar, altsaa 24 Salgspriser for hvert Aar, d. e. ialt 240 Priser. Sætter man nu hver af de 24 Priser for Aaret 1885 = 100 og beregner hver Pris i hvert af de følgende Aar i Forhold hertil, vil man faa

en samlet Oversigt over Prisfluktuationen pr. Aar, pr. Landsdel, pr. Gaardstørrelse.

Vi vælge til Exempel det sydøstlige Jylland, hvor Pris-Nedgangen fra Decenniets Begyndelse til dets Slutning har været stærkest, og sammenstille hermed Sjælland. Sætte vi nu hvert af de absolute Tal for Aaret 1885 = 100, faa vi som et Gjennemsnit af Procenttallene for Decenniets to sidste Aar, 1893 og 1894, følgende Tal:

Tabel 4.

	Ejendomme paa:			
1893—94.	1-2 Tdr. Hrtk.	2-4 Tdr. Hrtk.	4-12 Tdr. Hrtk.	12 T. H. o.d.
Sjælland . .	88.2	83.7	81.5	76.7
Sydøstl. Jyll.	83.1	80.7	76.2	55.7

Her finde vi for det første i begge Rækker, at Nedgangen er des større, jo større Ejendommen er. Men dernæst, at Nedgangen for én Gruppe paa Sjælland stedse svarer til den nærmest lavere i det sydøstlige Jylland: Procenttallet er det samme for 2—4 Tdr. hist og 1—2 Tdr. her, for 4—12 Tdr. hist og 2—4 Tdr. her, for over 12 Tdr. hist og 4—12 Tdr. her.

Hvor meget nu Forskjellen med Hensyn til Ejendommenes Størrelse og med Hensyn til Landsdelene vejer, naar Spørgsmaalet er om Forskjellen i Prisfluktuationerne, fremgaar af, at ifølge Opgjørelsen pr. 1. Januar 1885, Tiaarets Begyndelse, udgjorde Antallet og Størrelsen af samtlige Gaarde i:

Tabel 5.

	Ejendomme paa:			
	1-2 Tdr. Hrtk		2-4 Tdr. Hrtk.	
	Antal.	Saml.Tdr.Hrtk.	Antal.	Saml.Tdr.Hrtk.
Sjælland . .	3877	5525	4116	12294
Sydøstl. Jyll.	4281	6189	4958	14460
	4-12 Tdr. Hrtk.		12 Tdr. Hrtk. og dero.	
	Antal.	Saml.Tdr.Hrtk.	Antal.	Saml.Tdr.Hrtk.
Sjælland . .	2360	62793	662	20874
Sydøstl. Jyll.	1196	31281	415	9979

Lægger man, socialt set, Hovedvægten paa Antallet af Ejendomme eller af Ejere, bliver altsaa den større Nedgang for de større Gaarde af forholdsvis ringe Betydning, thi paa Sjælland udgjøre Gaardene over 12 Tdr. Hrtk. kun 6.0 pCt., i det sydøstlige Jylland endog kun 3.8 pCt. af samtlige Gaarde. Lægges derimod Vægten paa Arealerne, finde vi, at Ejendommene paa over 12 Tdr. Hartkorn rumme henholdsvis 20.6 og 16.1 pCt. af samtlige Arealer, hvad der giver et væsentlig andet Billede. Selvfølgelig maa man imidlertid ved en Bedømmelse af et Prisfalds Betydning tage begge Hensyn i Betragtning, thi trøster man sig til den ene Side med, at det er Hovedparten af Ejerne, der har lidt mindst ved Prisfaldet, kan det paa den anden Side ikke nægtes, at Faldet i de store Ejendommes Pris, der er ligt med et Fald i Prisen paa en væsentlig Del af Arealet, ved Siden af de øvrige Momenter, der som Aarsager eller Virkninger komme i Betragtning, desuden peger hen paa, at jo mere Agerbruget er et Handels- og Industrierhverv, d. v. s. jo mere det producerer udover, hvad der medgaar til eget Forbrug, des mere er Prisen paa Ejendommen gaaet ned, og dette Forhold virker dybt og vidt for Samfundet som Helhed.

De to foreliggende Rækker Tal vise imidlertid tillige, at det store Prisfald for store Ejendomme i det sydøstlige Jylland svækkes i Betydning, naar man tager Sjælland og det sydøstlige Jylland under et, thi paa Sjælland er Tallet paa store Ejendomme over en halv Gang større og med et over dobbelt saa stort Areal som i det sydøstlige Jylland, medens Prisfaldet var langt mindre. Omvendt er Antallet af Smaaejere en Del større i det sydøstlige Jylland end paa Sjælland, og samtidig har Prisfaldet for hine været større end for disse.

Det vil af dette Exempel tydelig fremgaa, at der kan være Opgang i et Lands Agerbrug og dog samtidig Stagnation hos mangfoldige Smaaejere, f. Ex. fordi de ikke have de Salgsprodukter, der stige i Pris; omvendt

kan der være en Nedgang, som mange Ejere, af tilsvarende Grunde, kun i ringe Grad mærke. Paa samme Maade forholder det sig med Landsdel overfor Landsdel, navnlig jo mere forskjellig Landsdelenes Kultur er. Hyppigst vil imidlertid, baade af sociale og af andre Aarsager, den Differentiering, der erkjendes af Tallene, for en stor Del være sløjfet i Udtrykket for den almindelige Samfundsmening.

Gaa vi nu over til at spørge om samlede Udtryk for Prisfluktuationen fra Aar til Aar, da vil man, naar Aarene tages enkeltvis, ikke finde nogen tydelig udtrykt Skala. Der synes at have været en noget stærkere Depression henad Slutningen af 80'erne, som atter fulgtes af en Opgang med en paa ny derefter følgende Nedgang i Priserne. Lettere Overblik faar man ved at tage de 9 Aar efter 1885 i tre Treaar. Opgjør man saaledes, paa Grundlag af den samlede Salgssum for samtlige solgte Arealer (altsaa uden Hensyn til Landsdele), Gjennemsnitsprisen for hver Art af Landbrug i hvert af Aarene, finder man for Aaret 1885 en Pris for Ejendomme paa 1—2, 2—4, 4—12 og over 12 Tdr. Hrtk. af henholdsvis: 7394, 6595, 6272 og 6958 Kr. Sættes hvert af disse Tal = 100, og beregnes i Forhold hertil Procenttallene for hvert af de følgende Aar, vil et Gjennemsnit af disse Procenttal, tre og tre tagne sammen, give følgende Resultat:

Tabel 6.

Ejendomme paa	1885	1886-88	1889-91	1892-94
1—2 Tdr. Hrtk. . . .	100	92.4	88.6	87.8
2—4 — — . . .	100	88.5	85.4	85.1
4—12 — — . . .	100	86.1	84.5	82.7
12 Tdr. Hrtk. o. dero.	100	85.7	87.6	74.4

Saaledes vil man, med en enkelt Undtagelse, finde en jævn Nedgang i Pris fra Treaar til Treaar, og de større Gaarde stadig med noget større Prisfald end de mindre. Tages Landet som Helhed for hvert Aar, og

divideres Aarets samtlige solgte Arealer med det derfor betalte Totalbeløb, faaes følgende Gjennemsnitspriser:

Tabel 7.

	Pris i Kr. pr. Td. Hrtk.		
1885	6628	=	100.0
1886	5985		
1887	5834	5787 . . . . . =	87.3
1888	5542		
1889	5727		
1890	5769	5700 . . . . . =	86.0
1891	5605		
1892 . , . .	5564		
1893	5505	5492 . . . . . =	82.9
1894	5406		

Prisfaldet er saaledes utvivlsomt, hvordan vi end operere med Tallene. Forholdstallet for det sidste Aar, 1894, var 81.6, for det sidste Treaar 82.9, og der viser sig saaledes en fortsat Nedgang i Priserne, der ender med et Nedslag af godt $^1/_6$. Naar der før nævntes en Nedgang i Forhold til Prisen ved Begyndelsen af Decenniet af $^1/_7$, staar dette bl. a. i Forbindelse med, at Besætningernes Pris jo da var medtagen i Salgssummen, hvad der formindsker Nedgangen i Løbet af Decenniet (jvfr. nedenfor).

Vi have nogle Gange i det foregaaende for Nemheds Skyld taget Gjennemsnittet af et Par Procenttal i Stedet for af de absolute Tal, hvad der i de paagjældende Tilfælde ikke fremkaldte nogen Forskjel af Betydning. I Almindelighed kan man som bekjendt ikke tage Gjennemsnittet af Procenttal, og da gaa ud fra, at dette arithmetiske Gjennemsnit vilde give samme Procent som den, der fremkommer ved at lægge de absolute Tal sammen og derefter beregne Procenten af disses Gjennemsnit, thi de absolute Tal ville, naar de have væsentlig forskjellig Størrelse, selvfølgelig paavirke Resultatet

anderledes, end om de alle vare lige store. Dog behøver Forskjellen ikke at blive synderlig stor, naar de fleste af Procenttallene gruppere sig om Gjennemsnittet, og naar Afvigelserne ikke repræsentere store absolute Mængder i Forhold til Helheden, eller naar de opveje hinanden. Dette viser sig i Virkeligheden at være Tilfældet her. Tages det arithmetiske Gjennemsnit af hvert Aars Procenttal, bliver det ikke væsentlig forskjelligt fra de Procenttal, der fremkomme paa Grundlag af de nysanførte Gjennemsnitspriser ifølge Salgsmængderne og Kjøbesummerne for Landet som Helhed. Dette ligger altsaa i, at trods mangfoldige Afvigelser i det enkelte samle de fleste Procenttal sig om Gjennemsnittet, medens de betydeligere Afvigelser enten, absolut set, ikke spille nogen dominerende Rolle, eller nogenlunde opveje hinanden. Den Interesse knytter der sig til at foretage en saadan arithmetisk Gjennemsnitsberegning af Procenterne, at vi ved at gjøre hvert Tal til en Enhed, lige stort med hvert af de andre, ogsaa betragte hver Ejendomsart indenfor hver Landsdel som en Enhed, lige stor med enhver anden. Det Fællesudtryk, man faar f. Ex. for Aaret 1886 — hvor det arithmetiske Gjennemsnit giver 90.8 pCt., medens Procentallet paa Grundlag af den absolute Gjennemsnitspris (5985 Kr.) er 90.3 — bliver altsaa det, man vilde faa ved en Afstemning angaaende Prisfluktuationen af 24 Ejere, repræsenterende hver sin Gruppe, og alle med lige stor individuel og Afstemningsret. De enkelte Vota vilde falde højst forskjellig ud — være saa forskjellige som de enkelte Procenttal —, men Flertallet vilde dog samle sig om en Nedgang fra 1885 af noget over eller under $^1/_{10}$, og med Hensyn til de til hver Side mest afvigende vilde en nøjere Undersøgelse godtgjøre, at de repræsenterede et i Forhold til Helheden lidet betydelig solgt Areal (af samtlige solgte 3781 Tdr. Hrtk. henholdsvis 33 og 22 Tdr.). Et saadant arithmetisk Gjennemsnit giver, naar Aaret 1885 sættes = 100, for hver af de følgende

Treaar gjennemsnitlig 89.6, 87.0 og 83.9 pCt., altsaa lidet forskjelligt fra de før udfundne Tal.

Der kunde imidlertid endelig endnu være Spørgsmaal om, hvorvidt man tør sammenstille Salgene i det ene Aar med Salgene i det andet, thi det var jo muligt, at Prisfluktuationen skyldtes, at der i et Aar var solgt væsentlig gode Jorder, i et andet væsentlig slette eller omvendt, og en betydelig Prisforskjel blev da højst naturlig. At ogsaa dette Moment i det enkelte spiller sin Rolle, er der ingensomhelst Tvivl om og kan med Lethed paavises; for Landet som Helhed viser det sig imidlertid at være uden Betydning; taget over en Bank er der solgt i forholdsvis samme Mængde hvert Aar af de forskjellige Grupper af Landbrug og i de forskjellige Landssdele. Hvis man nemlig multiplicerer for hvert Aar Prisen pr. solgt Td. Hrtk. indenfor hver af de 24 Delinger med den hele Hartkornsmængde, der ifølge Hartkornsopgjørelsen af 1. Januar 1885 fandtes i hver af disse Delinger, det vil altsaa sige beregner hele Hartkornsmængdens aarlige Værdi paa Grundlag af Salgspriserne indenfor hver Deling, vil der jo ingen Forskydning kunne finde Sted fra det ene Aar til det andet paa Grund af de solgte Mængder; disse blive de samme, kun Prisen er forskjellig. Hovedresultatet for hele Landet bliver da:

Tabel 8.

1885 . . . 6613		=	100.0
1886 . . . 5965			
1887 . . . 5957	5818	=	87.9
1888 . . . 5533			
1889 . . . 5711			
1890 . . . 5736	5692	=	86.1
1891 . . . 5628			
1892 . . . 5525			
1893 . . . 5348	5425	=	82.0
1894 . . . 5403			

Som man ser, er der vel ved Gjennemsnitstallene nogen Forskjel fra de tidligere anførte, hvor selve de aarlige absolute Salgsmængder vare lagte til Grund, men ingen, der forandrer Retningen af Bevægelsen. Fællesresultatet af de tre Beregningsmaader giver en Nedgang i det første Treaar til c. 88, i det andet til c. 86, og i det tredie til c. 83 pCt. — For hele Tiaaret bliver Prisen efter den sidst opstillede Række 5742 Kr. pr. Td. Hrtk., mod 5753 Kr. med selve de solgte Hartkornsmængder som Grundlag. Herefter vil altsaa Salgsprisen pr. Td. Gaardhartkorn, paa Basis af de her givne Oplysninger og Beregninger, kunne sættes til c. 5750 Kr. for Tiaaret 1885—94.

Ved den nys foretagne Beregning gjorde vi den gjennemsnitlige Salgspris pr. Td. Hrtk. indenfor hver af de 24 Delinger til Værdimaal for alt Landets Hartkorn i hver Deling. Lægger man de udfundne 24 Beløb sammen, finder man altsaa den samlede »Værdi« af Landets Gaardhartkorn.

Denne udgjorde herefter i Aaret 1885: 2,143,544000 Kr., i Aaret 1894: 1,751,475000 Kr. — Selvfølgelig maa imidlertid disse Tal opfattes med Varsomhed. Det Areal, hvis Værdi er beregnet, er 324154 Tdr. Hrtk. (ɔ: Gaardhartkornet, føjes hertil Kjøbstadhartkornet, Husenes Hartkorn m. m., faaes Landets samlede Hartkorn, udenfor Bornholm, den 1. Januar 1885 med 376825 Tdr.). Men de Salgsmængder, vi ere gaaede ud fra, udgjøre kun mellem fire og halvfemte Tusind Tdr. Hrtk. aarlig. Vil man imidlertid i det Hele tillægge selve Salgspriserne nogen Værd som Værdimaaler, er den Maade, der her er anvendt til Beregning af hele Arealets Værdi, ret betryggende, idet Beregningerne jo ere foretagne for hver enkelt af 24 repræsentative Grupper, og idet vi have set, at Hovedresultaterne svarede til sideordnede Beregninger. Danske Gaardes Jord, uden Besætning, skulde da i Løbet af det sidste Decennium være gaaet c. 400 Million Kroner ned i Pris. Det bør

dog tilføjes, at et saadant Tal altid klinger stærkt og vilde være ti Gange saa stort, hvis Landet var ti Gange saa stort; det maa derfor kun betragtes som en Illustration til det førnævnte Faktum, at Salgspriserne for Gaarde uden Besætning vise en gjennemsnitlig Nedgang fra Begyndelsen til Slutningen af Decenniet 1885—94 af godt $^1/_6$.

Vi have hidtil kun omhandlet Salget af Jord (med Bygninger) uden Besætning, og gaa nu over til en Undersøgelse om de for Besætningerne angivne Salgssummer. Dette Spørgsmaal har dog en statistisk ringere Interesse end det foregaaende. Thi man mangler for Tiden Hjælpemidler til at erfare noget om Jordens Værdi uden gjennem Salgssummerne, hvis man da ikke vil søge til de Vurderingsforretninger, som Pantsætninger m. v. fra Tid til anden medføre.[1]) Saadanne Hjælpemidler kræves imidlertid ikke til Bestemmelse af Besætningernes Værdi, eftersom her er Tale om en almindelig Handelsvare, Heste, Køer, Svin etc., der have en Dagspris, man vil kunne benytte, og paa hvis Grundlag Landets Husdyrbestand kan evalueres, da man gjennem Kreaturtællingerne kjender Mængden af de forskjellige Husdyr i alle Dele af Landet.

Imidlertid er det i denne Sammenhæng af Betydning at lære Salgspriserne for Besætningerne at kjende, fordi de danne et nødvendigt Supplement til Fremstillingen af Prisfluktuationerne for Jord, og fordi man ligeledes maa kjende dem overfor Spørgsmaalet om de solgte Ejendommes Behæftelser.

Af de i Tiaaret 1885—94 opførte 11,723 Salg (sta-

---

[1]) Bidrag til en Prisstatistik for Landejendomme paa Grundlag af Pantevurderinger er fornylig givet af Bankdirektør H. E. Berner i »Norsk statsøkonomisk Tidsskrift«, Kristiania 1895, men paa Grund af disse Vurderingers paaviselig store Unøjagtighed naaer Forf. væsentligst kun et negativt Resultat.

dig fraregnet Tvangsauktioner) have, ifølge Tabellerne, 8811 fundet Sted inkl. Besætning, 2455 uden Besætning, medens Oplysningerne herom ere tvivlsomme for 457 Salgs Vedkommende. Disse 457 Tilfælde — knapt 4 pCt. af samtlige Salg —, maa rettest henføres til Salg, hvor Besætningerne ikke ere medfulgte, hvad man har kunnet skjønne af de meddelte Oplysninger om Salgssummerne, om end selve Forespørgslen er bleven uklart besvaret, og vi faa da tilbage, at Besætningerne ere medfulgte ved 75.2 pCt. af de stedfundne Salg. Men disse tre Fjerdedele ere højst forskjellig fordelte i de forskjellige Ejendomsgrupper. Det viser sig nemlig, at Besætningerne medfulgte i Salget for Ejendomme paa 1—2 Tdr. Hrtk. i 66.1 pCt. af Salgene, for 2—4 Tdr. Hrtk. i 75.6 pCt., for 4—12 Tdr. Hrtk. og over 12 Tdr. Hrtk. i henholdsvis 84.7 og 94.5 pCt.

Jo større Ejendommene ere, og dermed jo større Besætningerne, des sjældnere bliver det altsaa, at Ejendommene sælges uden Besætning. Ved Ejendomme paa 30 Tdr. Hrtk. og derover fandt Salgene uden Undtagelse Sted inkl. Besætning. Ved Smaaejendomme, paa 1—2 Tdr. Hrtk., fulgte Besætningerne imidlertid ikke med i $^1/_3$ af Tilfældene, men indenfor selve denne Gruppe viser det sig paany, at det stadig er de mindre Ejendomme med de mindre Besætninger, hvor disse ikke medfølge ved Salget. Dette ses bl. a. ved en Sammenligning af Forholdene paa Sjælland med Forholdene i det sydvestlige Jylland, hvilke to Landsdele i flere Henseender danne en udpræget Modsætning til hinanden. (Naar vi før benyttede det sydøstlige Jylland til Sammenligning med Sjælland, skyldtes dette bl. a., at, hvor Talen er om faa Aars Salg, ere de absolute Tal i det sydvestlige Jylland vel smaa til at støtte en noget mere indgaaende Beregning paa.)

Af 539 Salg af Smaaejendomme paa Sjælland medfulgte Besætningen kun i 55.3 pCt. af Salgene, men af 1136 saadanne Salg i det sydvestlige Jylland i 73.7 pCt.,

og paa Sjælland fandtes der ifølge Kreaturtællingen den 15. Juli 1893 en samlet Kreaturstyrke (ɔ: efter de forskjellige Dyrs Reduktion til et Fællesmaal) af 595 Stkr. pr. 100 Tdr. Hrtk., i det sydvestlige Jylland af 1033 Stkr. Paa den enkelte Gaard var Besætningen altsaa gjennemsnitlig større her end hist, hvad der atter bl. a. hænger sammen med det langt større Areal pr. Td. Hrtk. i det sydvestlige Jylland end i Sjælland ($37^1/_2$ mod $9^1/_2$ Tdr. Land).

Selve denne Betragtning af Besætningernes forskjellige Størrelse fører over til en Paavisning af den forskjellige Pris, der er givet pr. Besætning i de forskjellige Dele af Landet og i de forskjellige Ejendomsgrupper. Prisen pr. Besætning var i:

Tabel 9.

1885—94.	Ejendomme paa: 1-2 Tdr. Hrtk.	2-4 Tdr. Hrtk.	4-12 Tdr. Htrk.	12 Tdr. Hrtk. og derover.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Sjælland	1992	3199	6716	24209
Det sydvestl. Jyll.	2342	3980	7301	25354

Saaledes var Prisen selvfølgelig stigende fra Ejendomsgruppe til Ejendomsgruppe, men ligeledes stigende indenfor hver Gruppe fra den ene Landsdel til den anden.

Det er dernæst af Interesse at undersøge Priserne pr. Besætning i Forhold til Priserne paa Jord, og dette atter paa forskjellige Tidspunkter af Decenniet. I Forbindelse hermed have vi imidlertid beregnet den samlede Besætningspris for samtlige solgte Ejendomme, altsaa med et proportionelt Tilslag for de Ejendomme, hvor Besætningerne ikke fulgte med i Salget.

Til Belysning af Resultaterne vælge vi atter her Forholdene paa Sjælland og i det sydvestlige Jylland, og Tabel 10 angiver derefter Prisen pr. Td. Hrtk. for hver Ejendomsgruppe indenfor hver af disse Landsdele og i hvert af de to Halvdecennier 1885—89 og 1890—94,

dels for samtlige Ejendomme uden Besætning, dels for samtlige (beregnede) Besætninger for disse Ejendomme.

Tabel 10.

		Ejendomme uden Besætning pr. Td. Hrtk.		Beregnet Besætning pr. Td. Hrtk.	
		1885—89.	1890—94.	1885—89.	1890—94.
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1-2 Tdr. Hrtk.	Sjælland	8514	8607	1228	1517
	Sydvestl. Jyll.	5898	6001	1536	1721
2-4 Tdr. Hrtk.	Sjælland	7251	6841	992	1213
	Sydvestl. Jyll.	5024	4940	1352	1525
4-12 Tdr. Hrtk.	Sjælland	6068	5825	971	1141
	Sydvestl. Jyll.	5320	5185	1155	1372
12 Tdr. Hrtk. og derover	Sjælland	6662	6088	1080	1149
	Sydvestl. Jyll.	5132	5682	1243	1888
	Ialt....	6143	5921	1125	1314

At Forskjellen mellem Prisen paa Jord i de to Halvdecennier ikke er nær saa udpræget som ved de før nævnte Differencer mellem Tiaarets Begyndelse og Slutning, følger af sig selv. Der viser sig jo endog i Tabellen en ringe Stigning i Smaaejendommenes Pris og i de jydske Storejendommes. Men det er heller ikke hertil Interessen knytter sig i denne Oversigt. Hvad der derimod er af Betydning, er, at samtidig med at Priserne paa Jord have været omtrent stabile eller vigende, og Gjennemsnittet viser en Nedgang af 4.3 pCt., ere Priserne paa Besætningerne overalt stegne, og det endog i ret betydeligt Omfang. Stigningen er i Gjennemsnit 16.8 pCt. eller godt $^1/_6$, og som Følge deraf udgjorde Besætningens Værdi pr. Td. Hrtk. i Forhold til Ejendommens (uden Besætning) 1885—89: 18.3 pCt., men 1890—94: 22.2 pCt.

Saavel for Sjælland som for det sydvestlige Jylland vil man overalt finde denne Forhøjelse i Besætningspriserne samtidig med en delvis Nedgang af Ejendomspriserne, men iøvrigt er der den meget betydelige Forskjel mellem de to Landsdele, at paa Sjælland er Prisen

paa Jord i enhver af Ejendomsgrupperne kjendelig højere end i det sydvestlige Jylland, medens samtidig i dette sidste Priserne paa Besætning pr. Td. Hrtk. er betydelig højere end i hint. De to Forhold staa jo i nøje Forbindelse med hinanden og med det alt foran anførte Moment — det langt større Kreaturantal pr. Td. Hrtk. i det sydvestlige Jylland end paa Sjælland —, jo mere Land der kræves til en Td. Hrtk., des mindre er denne værd, men des større vil ogsaa som Regel Besætningen være og dermed ogsaa i saameget højere Pris. Ved en Omgruppering af de Tal, der ligge til Grund for Tabellen, faar man som Resultat, at i Sjælland Besætningens Værdi pr. Td. Hrtk. udgjorde 14.6 pCt. af den hele Ejendoms Værdi (inkl. Besætningen), i det sydvestlige Jylland 21.3 pCt., d. e. omtrent en halv Gang saameget.

Endelig fremgaar det ogsaa af Oversigten, at medens selvfølgelig, som det ovenfor vistes, Besætningens Pris stiger med Ejendommens Størrelse, saa at en Ejendom paa over 12 Tdr. Hrtk. har en Besætning, hvis Pris gjennemsnitlig udgjorde over ti Gange saameget som Besætningen paa en Smaaejendom, saa er Besætningsprisen pr. Td. Hrtk. større i den lille end i den store Ejendom. Med en eneste Undtagelse var Besætningsprisen pr. Td. Hrtk. i Ejendomme paa 1—2 Tdr. større end i nogen af de øvrige Ejendomsgrupper, og dette gjælder for begge Femaar og saavel for Sjælland som for det sydvestlige Jylland. Udover disse Ejendomme synes ingen fast Regel at gjøre sig gjældende, om man end har Indtryk af, at ogsaa i de øvrige Ejendomsgrupper er det hyppigst de mindre Ejendomme, der have den største Besætningspris pr. Td. Hrtk.

Fra dette særlige Exempel — Sjælland sammenholdt med det sydvestlige Jylland — hvor vi have faaet Lejlighed til at belyse Æmnets Hovedmomenter, gaa vi over til at fremhæve et Par Data vedrørende Forholdene i hele Landet. Den »beregnede Besætning« for alle solgte Ejendomme udgjorde i Tiaaret 1885—94 gjen-

nemsnitlig aarlig 5,212732 Kr. eller 20.9 pCt. af den samlede Kjøbesum uden Besætning. Se vi hen til Decenniets Begyndelse og Slutning, finde vi, at den »beregnede Besætning« i 1885 androg 5,006519 Kr. eller 1171 Kr. pr. Td. Hrtk., i 1894: 5,726348 Kr. eller 1283 Kr. pr. Td. Hrtk., d. v. s. at Besætningspriserne udgjorde af Salgsprisen for Jord uden Besætning henholdsvis 17.7 og 23.7 pCt. ved Decenniets Begyndelse og Slutning. Føjes Besætningsprisen til den øvrige Ejendomspris, bliver Resultatet, at medens vi uden Besætning fik Ejendomspriserne i 1885 og 1894 i Forhold til hinanden som 100 til 81.6, bliver Forholdet med Besætning 100 til 85.8. Herved naa vi altsaa, som alt før omtalt, til en Nedgang i Salgspriserne for samtlige Ejendomme inkl. Besætning fra 1885 til 1894 af omtrent $^1/_7$. I Forbindelse hermed bør det anføres, at naar der før opstilledes den Kalkule, paa Grundlag af samtlige meddelte Salgsdata, at den samlede Værdi af Landejendommene her i Landet paa 1 Td. Hrtk. og derover (fraregnet Bornholm) skulde uden Besætninger udgjøre 2144 Mill. Kr. i 1885, 1751 Mill. Kr. i 1894, saa at Nedgangen var henved 400 Mill. Kr., faa vi naturligvis Nedgangen formindsket, naar vi tilføje de kalkulatoriske Besætningsværdier. Landejendommenes Pris, inkl. Besætninger, blive da 2523 Mill. Kr. i 1885, 2167 Mill. Kr. i 1894, af hvilke Besætningernes Andel udgjør henholdsvis godt 15 og godt 19 pCt., og den førnævnte Nedgang paa henved 400 Mill. Kr. vil ved Besætningernes Prisstigning blive formindsket med henved 40 Mill. Kr., saa at den samlede Nedgang bliver 356 Millioner eller, som tidligere nævnt, knapt $^1/_7$. — De Tal, vi saaledes faa ud, stemme ikke ilde med, hvad man efter Kreaturtællingerne kan anslaa Gaardbesætningernes Værdi til, men selvfølgelig kan en saadan Sammenstilling kun være helt omtrentlig, og det saameget mere, som der jo ved de her opgivne Beløb foruden Besætning ogsaa er Tale om »Inventar«. Hvad selve Tilvæxtbeløbet for Besætningerne angaar,

synes dette, ifølge Kreaturopgjørelserne, snarest at være en Del for ringe, hvad der dog bliver af liden Betydning for Forholdstallene.

Det gjennemsnitlig aarlige Behæftelsesbeløb for Salgene 1885—94 udgjorde 16,258582 Kr. Det aarlige Gjennemsnitsbeløb for samtlige Salg, inkl. det hele beregnede Beløb for Besætning og Inventar, udgjorde 30,167704 Kr. Gjennemsnitsbehæftelsen var saaledes 53.9 pCt. For de 15 Aar 1870—84 fandt man, ved Undersøgelsen for hin Periode, en gjennemsnitlig Behæftelse af 41.3 pCt., og om end Behandlingens Uensartethed i flere Henseender gjør en Sammenligning mindre tilladelig, er Forskjellen mellem de to nævnte Procentangivelser dog saa stor, at der utvivlsomt maa ligge en reel, betydelig Aarsagsforskjel til Grund.

Indenfor Tiaaret 1885—94 fremgaar Behæftelsens Andel af Salgssummen, inkl. Besætning, af følgende

Tabel 11.

	Salgssum Tusind Kr.	Behæftelse Tusind Kr.	ɔ: pCt.
1885	33354	16757	50.2
1886	26986	13694	50.7
1887	30711	17021	55.4
1888	28883	17264	59.8
1889	30508	16273	53.3
1890	34119	18151	53.2
1891	30160	15899	52.7
1892	30921	15681	50.7
1893	26170	14290	54.6
1894	29865	17557	58.8

Nogen regelmæssig Skala i disse Tal er ikke at finde, Behæftelsesprocenterne ere overalt over 50 og under 60

uden nogen jævn Stigen eller Falden. Tager man 1885 som Udgangspunkt, finder man vel nogen Tilvæxt, thi medens dette Aars Behæftelsesprocent var 50.2, var den gjennemsnitlige Procent i hvert af de følgende Treaar henholdsvis 55.3, 53.1 og 54.7, men nogen Regelmæssighed i Bevægelsen findes altsaa heller ikke paa denne Maade.

Vilde man nu imidlertid overføre de her fundne Tal paa de i forrige Afsnit kalkulatorisk ansatte Tal for hele Gaardhartkornets Værdi paa forskjellige Tidspunkter, nemlig for 1885: 2523 Million Kr. og for 1894: 2167 Million Kr. (begge Gange inkl. Besætning), vilde man som samlet Hæftelsesbeløb for disse to Aar faa henholdsvis c. 1266.5 og 1274.2 Million Kr., en Stigning fra Decenniets Begyndelse til dets Slutning paa c. $7^1/_2$ Million Kr.

Herefter skulde Behæftelsesmængden absolut set kun være steget i ringe Grad, hvad der endnu tydeligere lader sig udtrykke ved, at det i 1885 solgte Hartkorn var behæftet med 3918 Kr. pr. Td., det i 1894 med 3932 Kr. pr. Td. Den absolute Stigning er altsaa saare ringe, selv om den bliver følelig nok, fordi Prisen pr. Td. Hrtk., inkl. Besætning, samtidig er gaaet ned med $^1/_7$. Erindres bør det imidlertid tillige, at i indeværende Decennium — hvad der ogsaa maa tages i Betragtning ved Sammenligningen med den foregaaende Periode — er Rentebyrden i hvert Fald for solide Prioriteter bleven formindsket. Dette kan endog i og for sig have fremkaldt nogen Forøgelse af Prioritetsmængden. Ved usolide Prioriteter er det tvivlsommere, om den officielle Rentenedsættelse har spillet nogen Rolle af Betydning, og en uforholdsmæssig Forøgelse af sekundære Prioriteter vil ogsaa af den Grund mærkes særlig haardt.

Deler man som før Landejendommene i fire Grupper, faar man for Tiaaret 1885—94 Behæftelsesandelen i hver Gruppes Salgsbeløb udtrykt paa følgende Maade:

Tabel 12.

1885—94. Ejendomme paa:	Salgssummer inkl. Besætning Tusind Kr.	Behæftelsesbeløb Tusind Kr.	o: pCt.
1—2 Tdr. Hrtk. . .	48575	22041	45.4
2—4 — — . .	81550	38855	47.6
4—12 — — . .	124645	68278	54.8
12 Tdr. og derover . .	46906	33411	71.2

Behæftelsesprocenten er saaledes i Stigning fra Gruppe til Gruppe, men ganske vist med et ængsteligt Spring op til de store Ejendomme, hvor den er overmaade betydelig.

Hvis en Behæftelse af c. $^7/_{10}$ skulde være et Udtryk for Forholdene i Landets Storgrundbesiddelse som Gjennemsnit, giver dette unægtelig en gyldig Forklaring paa den herskende Landbrugsopinion om de nærværende Tidsforhold. Men rigtignok ere Spørgsmaalene da ogsaa to højst forskjellige for de smaa og de store Jordbesiddere. Det bør erindres, at her, som tidligere nævnt, er Tale om 294 i Tiaaret 1885—94 solgte Ejendomme paa 12 Tdr. Hrtk. og derover (à c. 22 Tdr. Hrtk. pr. Stk.), medens samtlige saadanne Ejendomme her i Landet (udenfor Bornholm) 1. Januar 1885 udgjorde 1954. De tilsvarende Tal for Ejendomme paa 1—12 Tdr. Hrtk. vare: 11429 Salg af ialt 71678 Ejendomme.

Til Spørgsmaalet om Behæftelsesmængdens Størrelse maa endnu føjes, at hvis man for det sidste Decennium vil opgjøre Forskjellen mellem indtegnede og udslettede Prioriteter i Landdistrikterne, ifølge Retsbetjentenes Lister, kommer man ikke som her til det Resultat, at den absolute Prioritetsmængde er væsentlig uforandret, men at der tværtimod er en overordentlig Stigning, nemlig af c. 1000 Kr. pr. Td. Hrtk. (samtidig med at jo Prisen er faldet c. 1000 Kr. pr. Td. Hrtk.). Da imidlertid Udligningen af Prioriteter faktisk er langt højere end Listerne paavise, og da den Prioritetsforøgelse, der endda bliver tilbage, utvivlsomt væsentlig vedrører enten

Handelspladser som Frederiksberg, eller Byer som Esbjerg, Herning o. s. v., der dog alle vedblivende administrativt henregnes til Landdistrikterne, eller endelig store Fabriksanlæg o. lign., der i Virkeligheden ikke heller komme ind under denne Undersøgelse, saa er hele dette Materiale lidet anvendeligt for os. For det egentlige Landbrugs Vedkommende turde de i nærværende Sammenstilling nævnte Opgivelser, trods al Mangelfuldhed, langt mere træffe det rette. Men noget positivt Bevis for, at vi fuldt ud have ramt de virkelige Forhold, vil jo først kunne opnaaes ved en egentlig Prioritetsstatistik for Landet som Helhed.

Vi have hidtil holdt Tvangsauktionerne udenfor Omtale og skulle derfor endnu anføre et Par Data disse vedrørende. Antallet af Tvangsauktioner udgjorde i Tiaaret 1885—94: 1123 eller 8.8 pCt. af samtlige Salg. Som alt tidligere nævnt, stiger Auktionernes Antal ved Ejendommenes Størrelse, udgjorde 7.4 pCt. af Salgene af Ejendomme paa 1—2 Tdr. Hrtk. og 15.5 pCt. af Salgene af Ejendomme paa 12 Tdr. Hrtk. og derover. Retningen er stadig den samme: med Ejendommenes Størrelse voxer Prisreduktionen, Prioritetsgjælden og Tallet paa Tvangsauktioner.

Den gjennemsnitlige Pris (fraregnet Besætning etc.) pr. Td. Hrtk. ved Tvangsauktioner var 5045 Kr., d. v. s., at den almindelige Salgspris (5753 Kr.) var $^1/_7$ over Tvangsauktionernes. Det Antal Tilfælde, hvor Besætningen medfulgte, var langt ringere ved Tvangsauktionerne end ved frie Salg og Besætningsprisernes Andel af den hele Kjøbesum langt lavere. Endelig finde vi, at Behæftelsesbeløbene, i hvert Fald nominelt, have oversteget Salgsbeløbene, gjennemsnitlig endog med $^1/_5$.

Antallet af Tvangsauktioner har iøvrigt været i Tilbagegang i Løbet af Decenniet, thi det udgjorde 57 i

Aaret 1885, steg til gjennemsnitlig 150 om Aaret i Aarene 1886—90, men sank atter til gjennemsnitlig 79 i Aarene 1891—94.

Endnu kun et Par Bemærkninger om de to Omraader, vi ligeledes have ladet ude af Betragtning i det foregaaende: Fæstegaardene og Bornholm. For de i Løbet af Decenniet solgte 841 Fæstegaarde — til Selveje eller til Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte — var Prisen, fraregnet Besætning o. s. v., 4597 Kr. pr. Td. Hrtk., medens Prisen for almindelige Gaarde jo var 5753 Kr. I 1845—49 solgtes Selvejergaarde til den dobbelte Pris af Fæstegaarde, i 1880—84 til $^1/_3$ højere Pris, i 1885—94 kun til $^1/_4$ højere Pris end Fæstegaarde. Aarsagen hertil maa vistnok søges, foruden i rent konkrete Forhold, dels i det stigende Antal Salg til Andre end Fæsteren og hans Nærmeste — af de Fæstegaarde, der afhændedes til Selveje, solgtes i sidste Decennium $^1/_6$ til Fremmede —, men dels maaske ogsaa i en Tidsopinion, hvorefter man baade fra Kjøbers og Sælgers Side har mere Grund end tidligere til at lægge almindelige Normer til Grund ved Salg af Fæstejord.

Vi komme endelig til Bornholm, der behandles særligt, fordi, som bekjendt, Skyldsætningen her er en anden end i det øvrige Kongerige, idet 45 Tdr. bornh. Hrtk. er = 31 Tdr. alm. Hrtk. Prisen pr. Td. Hrtk. var paa Bornholm som i det øvrige Land i Nedgang i Løbet af Decenniet. For hele Tiaaret var Prisen pr. Td. bornh. Hrtk. 4593 Kr., hvad der vilde svare til en Pris pr. Td. alm. Hrtk. af 6861 Kr. Dette er ikke blot adskilligt mere end den almindelige Pris i Landet som Helhed, men ogsaa mere end Gjennemsnitsprisen f. Ex. for Gaarde paa 1—12 Tdr. Hrtk. paa Sjælland med omliggende Øer, hvormed de bornholmske Ejendomme nærmest kunne sammenstilles. For de nævnte sjællandske Ejendomme finde vi en gjennemsnitlig Salgspris (fraregnet Besætning etc.) i Tiaaret 1885—94 af 6052 Kr.

pr. Td. Hrtk.; naar ogsaa denne Pris saaledes er lavere end den bornholmske, skyldes dette vistnok bl. a. de langt læmpeligere Grundskatteforhold paa Bornholm end i det øvrige Danmark.

Med de meddelte Data afslutter jeg disse resumerende Oplysninger og Betragtninger, idet jeg, som sagt, iøvrigt maa henvise til selve Bureauets Publikation. Desværre har det, jeg har havt at fortælle, i mere end én Henseende været kjedeligt: kjedeligt, fordi det for Størstedelen var Tal og Beregninger, kjedeligt, fordi Tallene væsentligst have maattet illustrere Tilbagegang og ikke — som det indtil for en halv Snes Aar siden stedse lod sig gjøre — Opgang og Fremgang, kjedeligt endelig ogsaa for dem, der for enhver Pris ville have noget sensationelt, og som maaske havde ventet mere skrækindjagende Tal, end her dog har været at byde paa. Men som bekjendt skal man være en større Ven af Sandheden, selv om den er kjedelig, end baade af Plato og af Sokrates, og i hvert Fald haaber jeg, man vil indrømme, at vi her have søgt Sandheden, selv om Evnen til at finde den ikke har holdt Skridt med Viljen. Lad os da ønske os for Fremtiden en fyldigere og bedre Statistik baade med Hensyn til Materiale og til Bearbejdelse, lad os fremfor Alt ønske, at denne Fremtidsstatistik maa med Sandhed kunne give et lyst Billede af Hovednæringsvejen i vort Fædreland, det danske Landbrug.

Hertil knyttede sig følgende Diskussion:

Præsidenten (Kammerherre Castenschiold): Der er jo, som nævnt, en stadig Nedgang i Prisen paa Land. Men han kunde ønske at spørge om, hvorvidt ikke den højere Pris, der er betalt for Storgaarde end for Mellemgaarde, skulde

skyldes hines Tiendefrihed? Til de store Ejendomme hører der ogsaa ofte Skovarealer, som kun have ringe Hartkorn.

Direktør Rubin skulde ikke kunne modsige, at de Momenter, som Præsidenten nævnte, kunde influere paa Prisen, men han syntes dog ikke, at man behøvede at gaa til Inkommensurabiliteter for at forklare Sagen. Taleren syntes man havde Forklaringen til det nævnte Forhold i Kjøbenes Art, den bedre Driftsmaade ved Benyttelsen af alle Nutidens tekniske Hjælpemidler o. s. v.

Godsinspektør Lützen vilde tillade sig et Par korte Bemærkninger. Hvad Forskjellen i Prisen paa mindre og større Landejendomme angik, da laa det nær at søge Forklaringen deraf i, at naar der var 10, der vilde have en lille Ejendom, var der kun 1, der vilde have en stor. Et saadant Forhold maatte naturligvis have Indflydelse med Hensyn til Prisen. Forøvrigt mente Taleren, at der ikke var det rette Forhold mellem Pris og Værdi. Taleren tvivlede ikke om, at de fremlagte Tal, der jo angive et Prisfald af $^1/_6$ pr. Tønde Hartkorn, vare aldeles korrekte, eftersom de vare byggede paa Indberetninger, men Folk, der som Taleren kom fra det praktiske Landbrug, skjønnede, at Brugsværdien var væsentlig mindre, og naar Taleren skulde ytre sig om dette Forhold, vilde han sige, at han skjønnede, at Værdien i det sidste Decennium var forringet med 32 pCt., medens den angivne Sjettedel ligger nærmere ved 16 pCt. Taleren vilde derfor ønske, at Statistiken vilde udvikle sig i Retning af at kunne besvare Spørgsmaalet om Forandringen i Brugsværdien i Sammenligning med Forandringen i Prisen, eftersom der efter hans Skjøn er en væsentlig Forskjel mellem Pris og Brugsværdi. Naar der er sagt, at Udslettelsen af Behæftelser staar i et uheldigt Forhold til det Tal, hvormed Behæftelserne faktisk er forøget, vilde Taleren tillade sig at henvise til, at det mulig kunde have sin Grund i, at hvad der amortiseres ikke regelmæssig afskrives ved Retten. Dette gjælder jo saaledes for alle Kreditforeningslaan; der afskrives intet, før Laanene ombyttes eller indfries. Naar der ikke synes at være stor Forskjel mellem Prisen paa Fæstegaarde og andre Gaarde, da er

Grunden dertil vistnok den, at Sælgerne, efterhaanden som de have faaet deres Varebeholdning indskrænket, ere blevne mere nøjeregnende med Prisen.

Lektor Maar vilde gjøre en Bemærkning, da der i Foredraget var et Punkt, som ikke burde komme frem uden nærmere Omtale. Direktør Rubin udtalte, at den materielle Nedgang i Handelsværdien af Danmarks Gaardhartkorn — omtrent 324,000 Tdr. — androg omtrent 400 Mill. Kr., hvilket Tal dog blev reduceret med ca. 40 Mill. Kr. paa Grund af, at Besætningerne vare stegne i Værdi. Der vil altsaa være en tilsyneladende Nedgang af 360 Mill. Kr. Taleren troede imidlertid, at det ikke var fuldt berettiget at udvide Nedgangen i Ejendommens Salgsværdi i det sidste Decennium til det samlede Hartkorn. Direktør Rubin bemærkede ganske vist, at Tvangssalg vare udelukkede, ligesom han ogsaa fremdrog, at mange Salg vare mer eller mindre frivillige — Salg, forud for hvilke der ofte gaar en lang Periode, i hvilken Gaardenes Værdi forringes ved, at Bygninger og Besætninger forringes o. s. v. — men alligevel troede Taleren, at forsaavidt der var Tale om Handelsværdi, var det ikke fuldkommen berettiget at overføre Slutninger fra de skete Salg i det sidste Decennium til at gjælde det samlede Hartkorn.

Præsidenton: Naar der er sagt, at for Fæstegaardenes Vedkommende er Prisen omtrent den samme som for frie Ejendomme, ligger dette vistnok tildels i, at der nu sjælden fæstes ud, og naar der da sælges, er det i Reglen til meget gamle Fæstere, der kjøbe til Børnene. Der er da ingen Grund for Godsejeren til at give stort for den tilbageværende Del af Fæstetiden.

Direktør Rubin: Hr. Godsinspektør Lützen mente, at en Nedgang af 16 pCt. — det var nu forøvrigt 17 à 18 pCt., der blev nævnt — var for lidt; Nedgangen havde været nogle og tredive Procent. Fra anden Side blev det udtalt, at Nedgangen var taget for stor. Det maatte imidlertid erindres, at Taleren havde talt om Gjennemsnittet af Handelsværdien. For Ejendomme paa over 12 Tdr. Hartkorn — og Taleren troede at kunne gaa ud fra, at de fleste af de Tilstedeværende

nærmest vare knyttede til saadanne — var der en Nedgang af indtil 74 pCt. af Værdien, altsaa en Tilbagegang af 26 pCt., hvilket Tal jo ogsaa nærmer sig stærkt til de 32 pCt., som Hr. Lützen nævnte. Hvad Hr. Lektor Maars Betragtning angik, da var det jo klart, at man kun med Varsomhed kunde overføre saadanne Tal, som her ere nævnte, umiddelbart paa hele Arealet. Taleren nævnte dem som Maalestok for Nedgangen, og man skylder Bevis for, at han ikke skulde have Lov til at anvende dem ligesaa vel i Midten af 90'erne som i Midten af 80'erne. Det angivne Tal var et Udtryk for Bevægelsen i Værdier, og da det var den samme Fremgangsmaade, der var benyttet ved Beregningen for hele Decenniet, var Resultatet med den Reservation overfor den Slags store Tal, som Taleren selv havde taget i sit Foredrag, vanskeligt at komme udenom. Man kan naturligvis gjøre alle Arter af Betragtninger og Skjønsudtalelser gjældende overfor positive Tal, men det skal jo netop være Statistikens Fordel, at den hviler ikke paa Enkeltmands Skjøn og Erfaringer, men paa den Sum af Erfaringer, der faaer sit Udtryk igjennem de store Tal — her Salg, i Løbet af et Decennium, af mellem $^1/_6$ og $^1/_5$ af samtlige Danmarks Landejendomme (over 1 Td. Hartkorn) — og man har da Valget imellem at resignere overfor hvad man »tror« og »skjønner« eller at gjøre Statistiken værdiløs.

Lektor Maar vilde takke Direktør Rubin for hans Udtalelse om, at de store Tal maatte behandles med Reservation; det var det, han netop gjerne vilde have frem, da han ofte har erfaret, at saadanne Tal, som her ere nævnte, gaa ud blandt Publikum, særlig gjennem Pressen, uden at de indskrænkende Bestemmelser, der knytte sig dertil, komme med.

Godsinspektør Lützen vilde blot frigjøre sig for, at han skulde have indladt sig paa at drage Direktør Rubins Tal i Tvivl. Han havde kun villet søge at henlede Opmærksomheden paa, at man vistnok burde vare sig imod at drage den Slutning, at det fremsatte Tal for Nedgangen, en Sjettedel, var af den Beskaffenhed, at man ved Udgangen af Decenniet havde ligesaa god Sikkerhed for fem Sjettedele af en

Prioritet, som man havde i Begyndelsen af Decenniet for de sex Sjettedele. Med andre Ord, Taleren betvivlede, at Sikkerheden for en Prioritet i en Ejendom var den samme i 1895 som i 1885.

Kaptajn la Cour: I Prisen for Ejendommene er der vel ogsaa taget Hensyn til Aftægt? I modsat Fald vil heri kunne søges en Grund til, at Prisen paa de almindelige Bøndergaarde forholdsvis er lav, da disse fortrinsvis belastes med Aftægt. (Direktør Rubin: Ja, alle Arter af Afgifter ere kapitaliserede, altsaa ogsaa Aftægt.) Naar de mindste Ejendomme, som her ere nævnte, forøvrigt have holdt deres Pris saa godt, som de have, medens de større ere faldne meget i Pris, turde en væsentlig Grund dertil vistnok være den, at eget og Børns Arbejde gjør Arbejdsomkostningerne billigere for de smaa end for de større Ejendommes Vedkommende; men der maa ogsaa her tages Hensyn til, at de Forbedringer, som det sidste Decennium har bragt, i højere Grad støtte det mindre end det større Jordbrug, og navnlig har Andelsbevægelsen baade paa Mejeriets og Svineslagtningens Omraade bidraget meget til at opretholde Priserne paa de mindre Ejendomme.

Godsejer Bech vilde tillade sig at fremsætte et Par Spørgsmaal. For det Første vilde han spørge om, hvorledes Forholdene stillede sig for Ejendomme under 1 Td. Hartkorn. Har der været Stigning eller Nedgang? (Direktør Rubin: Behandlingen heraf er udenfor det foreliggende Materiale.) Dernæst vilde Taleren spørge om, hvorledes Forholdene stillede sig, naar man sammenlignede Danmark med vore nærmeste Nabolande, der jo saa nogenlunde have været undergivet lignende Forhold som Danmark. Har Stigningen i Pris ikke været stærkere her end andensteds, vil man ikke kunne bebrejde os noget, thi man kan dog ikke med Rimelighed forlange, at vi skulle være forsigtigere end andre.

Direktør Rubin: Klagerne ere ganske de samme f. Ex. i Norge og Tyskland som her. Man har kjøbt Ejendomme til urimelig høj Pris i de opadgaaende Tider og lider altsaa nu derunder. I det norske statsøkonomiske Tidsskrift findes en Afhandling [jfr. Foredraget], i hvilken der klages over,

at Taxationerne have gjort Skade paa Grund af den Maade, hvorpaa de bleve foretagne. Hvorvidt Forholdet var det samme hos os, skulde Taleren henstille til den ærede Forsamling at dømme om. Ejendomsstatistiken er, som Taleren før sagde, ikke udadlelig; men de Vanskeligheder, vi her have at kæmpe med, har man i Reglen ogsaa andre Steder, og hvor mangelfuld end Hartkornsmaalestokken er, giver den dog et bedre Grundlag, end om man udelukkende skulde holde sig til Tønde Land sammenlignet med Tønde Land, uden nogen Art af Klassifikation efter Godheden.

Præsidenten vilde, inden han sluttede Mødet, bringe Direktør Rubin Selskabets Tak for Foredraget, som var overordentlig interessant; men desværre vare de Resultater, hvortil den ærede Foredragsholder var kommen ved sine Undersøgelser, ikke glædelige.

Landøkonomiske Meddelelser fra forskjellige Egne om Aaret 1895.

Fra Egnen Nord for Gribskov.

Markerne have bragt et virkelig godt Udbytte — det mærkes bedst paa de Priser, der betales for Afgrøderne paa de store Græsarealer — i kvantitativ Henseende; er Høsten paa den almindelige Agerjord rigelig, saa er der kun ringe Trang til Opkjøb af Tilskud som Hø; Prisen paa det synker til et Minimum af ca. 1 à $1^1/_4$ Øre pr. Pd. paa Roden; men omvendt, naar Afgrøden paa Marken i kvantitativ Henseende er knap, kan Hø (paa Roden) ofte gaa op til 2 Øre.

Ogsaa Kvaliteten har forøvrigt været god, og svarede Priserne til Afgrøden, vilde Aaret være langt over Middel med Hensyn til Aarsudbytte, medens det nu næppe naaer ud over det ganske almindelige.

Kjødpriserne have været mærkværdig svingende; her er solgt til 16, 18, 20, 22 og 24 Øre pr. Pd. levende Vægt af Fedekreaturer til forskjellige Tider, og det har beroet paa den tilfældige Fedningstid, om der har været tjent paa Forretningen; ved Græsningen paa Søborg Sø er i Gjennemsnit for 8 Aar betalt $12^1/_2$ Øre pr. Pd. Tilvæxt som Græsleje, for Sommeren 1895 bliver Betalingen pr. Pd. Tilvæxt 11,6 Øre, altsaa noget under Middel, eller reduceret til Enhed i Vægt,

3 Øre pr. Centner levende Vægt pr. Dag af Græsningstiden.

Udbyttet af Malkekvæg har været ret godt, Heste taaleligt, men Svin særdeles maadeligt.

Alt i alt vil dog Udbyttet af Besætningerne stille sig taalelig godt, takket være det billige Indkjøb af Kraftfoder; en Mængde russisk Byg er opfodret, hvad der ogsaa influerer i høj Grad paa Prisen af de hjemlige Foderstoffer. Der er ingen Tvivl om, at Udbyttet selv med de nuværende Priser vil kunne stille sig endnu heldigere, hvis Rodfrugtdyrkningen var mere almindelig end den er; her høstes 9000 Foderenheder*) i Roer pr. Td. Land, og hver 1000 Foderenheder har ifølge Mejeri-Regnskab præsteret 1666 Pd. Mælk à 3,6 Øre pr. Pd.; selv om man i Almindelighed kun naaer til 7 à 8000 Foderenheder i Roeafgrøden, er det dog omtrent det dobbelte af, hvad en god Sædafgrøde kan præstere.

Ejendompriserne ere vistnok endnu nedadgaaende, hvor ikke særlige Forhold, nye Baneanlæg etc., holde dem oppe, for Middel- og større Gaarde — snarest stigende eller ialtfald ikke nedadgaaende for Parcelliststeder paa 6 à 20 Td. Land, hvor Familien repræsenterer Arbejdskraften, hvad der uden Tvivl maa siges at være Idealet for Fremtidens lønnende Avlsbrug.

Det er lidt smaat med Grundforbedringer — den disponible Kapital blandt Landbefolkningen er uden Tvivl reduceret betydelig i Løbet af den sidste halve Snes Aar — hvad blandt andet ogsaa mærkes ved den store Vanskelighed ved at faa Auktionssummer indkasserede; ganske hæderligt er det dog, at en større Plantningsforening er dannet, hvis Maal er Beplantning af det Bælte sandede Jorder, der strækker sig fra Gilleleje til Tidsvilde langs Stranden. Man har allerede arbejdet et Par Aar og skaffet et Par Hundrede Tdr. Land under Behandling.

Man bliver vist nødt til at søge Balance i sin Bedrift

*) Adam 10,81 pCt., Dubitos 10,06 pCt. Tørstof — 500 Tdr. à 180 Pd. pr. Td. Land à 10 Pd. pr. Foderenhed = 9000 F.-E.

bragt tilveje ved noget mere end hidtil at ofre Tid og Tanker paa Frøavl og Kulturplanter; at vi aarlig ofre 4 à 5 Millioner Kroner paa Indførsel af Græsfrø og Kløver er jo en Urimelighed, da vi lige saa godt kunde avle det selv; hist og her begynder man da ogsaa, og det er en Fornøjelse at se gode Afgrøder af Hundegræs, Engsvingel og Timoté Frø — endnu dog kun ganske i det Smaa og mest af Smaafolk, der dog i de sidste Par Aar have kunnet indkassere en smuk Extra-Indtægt derfor.

Arbejdskraft er tilstede i tilstrækkelig Mængde, men Gjennemsnitsprisen for den dygtige Arbejder er nærmest 18 Øre pr. Arbejdstime, mod 16 Øre for en halv Snes Aar siden; Lønnen for faste Folk er ligeledes for dette Tidsrum gaaet op fra 180 Kr. til 200 à 220 Kr. for en Karl.

I denne Egn kan man ikke mærke nogen Indflydelse af Socialismen og dens nivellerende Tendens; her er en særdeles dygtig og paalidelig Arbejdsstand med tilstrækkelig økonomisk Sans til at arbejde og spare — hvad der slaaende viser sig ved Opgjørelsen af Frederiksborg Amts Sparekasses Interessenter, hvor Husmandsstanden og Smaakaarsfolk spiller den langt overvejende Rolle. Ved Opgjørelsen forleden viste det sig, at Malkekonen her paa Gaarden ved en Betaling af 1 Kr. pr. malkende Ko pr. Maaned i 15 Aar har tjent 3000 Kr. og sat dem i Sparekassen.

Bevægelsen gaar i Retning af Akkordarbejde overalt, hvor det er muligt — Grøftegravning, Roepasning, Høst etc. Da her kun findes faa større Gaarde, er man heldigvis kun i ringe Grad plaget af det Proletariat, der ofte trives i deres Nærhed; paa Bøndergaardene holdes i Regelen 1 Karl og 1 Husmand.

Præmieringen af gode Husmandsbrug har ganske sikkert havt sin store Betydning, — her findes ikke faa Smaabrug i Egnen, som dyrkes omhyggelig og godt.

Hønseholdet er navnlig kommet til at spille en ikke ubetydelig Rolle for Smaakaarsfolk — Havebruget mindre, maaske grundet paa det noget barskere Klima her i Egnen, hvad der vel ogsaa kan influere paa Biavlens Udvikling. Det

er karakteristisk for de klimatiske Forhold, at Oldenborren næppe kjendes Nord for Gribskov, eller ialtfald ikke har faaet nogensomhelst skadelig Indflydelse i den sidste Menneskealder. I Græsted er dannet en Æg-Exportforening; et større Antal Hønsekræmmere strejfe Egnen rundt og hjælpe til at regulere Afsætningen. Endnu ere dog ikke Hønseracerne særlig udviklede, og der klages over, at Æggene ere temmelig smaa for det store Marked.

Fra Hornsherred.

Det almindelige Aarsudbytte af Marken har saavel i kvantitativ som i kvalitativ Henseende været mindre godt, og maa vel nærmest betragtes som under Middelhøst, ialtfald som værende under et Middelaars Indtægt, hvortil de særdeles lave Kornpriser jo have bidraget væsentlig.

Derimod har Aarsudbyttet af Besætningerne i al Almindelighed været forholdsvis bedre. Mælkeydelsen har gjennemgaaende været tilfredsstillende, og Priserne paa Svin ogsaa ret gode lige indtil den allersidste Tid. Af Fedekreaturer produceres her meget lidt, og Hestesalget er ejheller nævneværdigt; Faareavl lægges der vistnok altfor lidt Vægt paa i denne Egn.

Endskjøndt Aaret saaledes maa siges at have været mindre godt for den forud trykkede Landbruger, saa har der dog kun ganske undtagelsesvis fundet Tvangssalg Sted, og disse have da været foranledigede af for stor Prioritetsgjæld, som vedkommende Ejendom ikke har kunnet forrente.

Ganske vist maa den nuværende Tid kaldes prekær for Landbruget, og Enhver døjer vist haardt for at faa Balance i i Udgift og Indtægt, men helt ude af Betragtning i Landmandens Favør bør man dog ikke tage den Overbærenhed og Medfølelse, der overalt og af Alle, Pengeinstitutioner og Private, vises Landmanden, thi selv om Egoismen spiller en Rolle derved, at man ikke tør røre ved Landmanden for ikke at komme til at risikere at lide større Tab ved Tvangssalg el. lign., saa er dog Faktum det, at Landmanden forsaavidt

nyder godt deraf, som han faar Lov at sidde ved Bedriften og erholde sit Udkomme der, afventende bedre Tider, og ikke nu en masse blive sat ledige paa Torvet uden Existentsmidler og uden Existentsbetingelser.

Grundene hertil ere mange og forskjelligartede, men bunder dog fornemmelig i, at de have Ejendommene for dyre, hvad enten de nu ere komne i Besiddelse af dem ved Kjøb, Leje eller Arv; men Landbrugerens Person spiller dog ogsaa en Rolle ved denne Misére, dels maaske ved, at han tager for lidt aktiv Del i sin Bedrift, og dels maaske ved, at han leder sin Bedrift uden at tage den nødvendige lokale Praktik med.

Som en Følge af det Tryk, hvorunder Landbrugeren lider, foretages der ikke nogen Bekostning ved Ejendommen, naar den ikke er absolut nødvendig; Grundforbedringer finde saa godt som slet ikke Sted, og nye Driftsmaader ejheller.

Arbejdskraften synes at være tilstede i tilstrækkelig Mængde, om end ikke af bedste Kvalitet. Lønningerne have ikke undergaaet nogen væsentlig Forandring. I Almindelighed bestaar Arbejdskraften paa Gaarden af gifte Folk, saaledes at saavel Manden som Konen have fast Arbejde, som Regel paa Dagløn.

Af nye Foreninger til Støtte for bestemte Sider i Landbruget skal jeg nævne, at Andels-Svineslagteriet i Frederikssund har besluttet fra 1. Januar 1896 at knytte en Æg-Export-Forretning for Andelshaverne til sin Virksomhed.

(Fortsættes i næste Hefte.)

Beretning om Arbejdsprøve
med
Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrydere
i Randers,
samt en Efterprøve med
Kværne og Knusemaskiner i Nakskov.

Af Dommerudvalget ved Statskonsulent H. F. K. Dencker.

Det betydelige Omfang, som Anvendelsen af knust og særligt formalet Korn har faaet i Landbruget i det sidste Aarti har i høj Grad forøget Antallet af de Landmænd, der have ment det fordelagtigt at anskaffe de fornødne Maskiner for selv at udføre det Formalingsarbejde, der hidtil var overdraget Møllerne. De af Møllerne til dette Arbejde anvendte gode Maskiner vare imidlertid for kostbare at anskaffe, særligt for det mindre Landbrug, og dertil var der for Kværnenes Vedkommende endnu den Ulempe, at deres Vedligeholdelse i maledygtig Stand krævede en mere indsigtsfuld Betjening end den, Landbruget som Regel kunde skaffe tilveje. Det Krav, som Landbruget saaledes rejste til en Formalingsmaskine, der ikke blot var billigere i Anskaffelse, men tillige nogenlunde bekvem at passe og let at holde vedlige, søgte Maskinfabrikanterne og Forhandlerne at fyldestgøre ved Tilbud af Kværne med smaa let fornyelige Maleflader af haardstøbt Jern eller af Staal, og ved Fremstilling af Knusemaskiner af billigere Konstruktion, og den fornødne kvantitative Arbejdsydelse opnaaedes ved en stor Omdrejningshastighed.

Der var saaledes efterhaanden skabt et righoldigt Marked af disse Maskiner, og for Landmanden var det en ingenlunde let Opgave at træffe et rigtigt Valg, saameget mindre som Udtalelserne fra Praksis løde meget modstridende.

Det Ønske, om en Vejledning ved Valget blandt disse Maskiner, som saaledes var oppe, og som ogsaa kom til Orde ved det i 1891 som Forberedelse for den 17de danske Landmandsforsamling afholdte Delegeretmøde, foranledigede det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg til at iværksætte en Arbejdsprøve med disse Maskiner, hvortil naturligt knyttedes en Prøve med Oliekagebrydere.

Da en saa omfattende og i sin Art særegen Prøve gjorde Opførelsen af et særligt dertil indrettet Prøvelokale i høj Grad ønskelig, og da Tidspunktet for Prøven vilde kunne falde sammen med den til Slutningen af Juni 1894 henlagte Landmandsforsamling i Randers, besluttede Maskinudvalget at søge dette Lokale henlagt til selve Udstillingspladsen, hvorved det tillige kunde opnaas, at vise de præmierede Maskiner i Virksomhed under Mødet, og saaledes bringe Prøvens Resultater i en direkte og formaalstjenlig Rapport til det store Antal besøgende Landmænd.

Efter at der herom var ført de nødvendige Forhandlinger med den 17de danske Landmandsforsamling og tillige Ministeriets og Landhusholdningsselskabets Billigelse af en saadan Ordning var indhentet, udstedte Udvalget i Januar 1894 en Indbydelse til denne Prøve med nedenstaaende Bestemmelser for Deltagelse:

1. Umiddelbart forud for og i Forbindelse med den 17de danske Landmandsforsamlings Udstilling i Randers i Sommeren 1894 foranstalter det kgl. Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg ved Hjælp af given Statsbevilling en **Arbejdsprøve** med **Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrydere.**

2. Prøven vil omfatte:
   a. **Kværne** til Formaling af Korn til Kreaturfoder (herunder Stenkværne indtil 4 Hestes Kraft).
   b. **Knusemaskiner** til Knusning og Valsning af Havre og Blandkorn og
   c. **Oliekagebrydere** til alle Slags Oliekager.
3. Til Prøven kan anmeldes enhver Art af ovennævnte Maskiner, i Størrelser fra Haandkraft indtil 4 Hestes Kraft, dog vil kun en Maskine af samme Konstruktion og Størrelse blive tilstedf Adgang til Prøven. Maskinerne maa ikke være brugte, men der kan udleveres hver Fabrikant 2 Tønder Korn til Kværnenes og Knusemaskinernes Indstilling og Prøve.
4. Efter Dommernes nærmere Bestemmelse ville følgende Prøver kunne foretages med:
   a. Kværnene: Formaling af Hvede, Rug, Byg, Havre og Majs samt Blandsæd.
   b. Knusemaskinerne: Knusning af Rug, Havre og Blandsæd samt Majs.
   c. Oliekagebrydere: Dommerne bestemme ved Prøven hvilke Slags Oliekager der skulde benyttes under Prøven.
5. **Skriftlige Anmeldelser** — hvortil der ikke bruges Blanketter — om de Maskiner, der ønskes prøvede, indsendes **inden den 15. April d. A.** under Adresse: **Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg, Lyngby.**

   I Anmeldelsen maa angives Fabrikantens Navn og Adresse og den Forhandlers Navn og Adresse, som indsender Maskinen til Prøven, samt Maskinens Handelsmærke (det Mærke, hvorunder Maskinen sælges) med nøjagtig Oplysning om Maskinens Pris (fortoldet) og Prisen paa de enkelte Reservedele, ekstra Maleflader og Valser, Tænder til Oliekagebrydere etc., tilligemed Oplysning om, hvorvidt de slidte Maleflader kunne skærpes, og da Prisen

herfor. Endvidere maa der med Anmeldelsen følge Tegning og Beskrivelse af Maskinen med Angivelse af dens Ydeevne pr. Time, samt om den er bestemt for Haandkraft, Hestekraft eller Maskinkraft og i de to sidste Tilfælde dens Kraftforbrug. Tillige maa Maskinens Vægt opgives.

Enhver Anmeldelse fra udenlandske Firmaer maa være ledsaget af en af vedkommende danske Konsul verificeret skriftlig Erklæring fra vedkommende Fabrikant om, hvem der af ham er bemyndiget til at indsende hans Maskine til Prøven, hvem der har Forhandlingsret af den her i Landet, og hvem der paa hans Vegne maa modtage en eventuel tilkendt Udmærkelse.

6. Hovedakslen vil gaa med en Hastighed af 200 Omdrejninger i Minuttet. Trækremsskiven har en Diameter af 24 Tom.; herefter maa Remskiverne paa Arbejdsmaskinerne, der tilligemed Remmene leveres af Fabrikanten, beregnes. Remmens Brede maa ikke være under 4 Tommer undtagen ved Kagebryderne. Afstanden fra Midten af Hovedakslen til Midten af Arbejdsmaskinens Aksel er 12 Fod. Remmen maa af Hensyn til Kraftmaalingen være sammenlimet eller sammensyet.
7. Prøvevilkaar.
   a. De Maskiner, der anmeldes til Prøven, skulle samtidig (inden den 1ste April d. A.) være anmeldte som Udstillingsgenstande til den 17. danske Landmandsforsamlings Udstilling i Randers i Sommeren 1894, efter de herfor gældende Regler og mod Erlæggelse af den af Landmandsforsamlingen forlangte Pladsbetaling for Gulvflade under Tag. Det maa paa Udstillingens Anmeldelsesblanketter tydeligt anføres, at Maskinen samtidig anmeldes til Arbejdsprøven.
   b. Maskinerne modtages i Dagene fra den 4. til

den 9. Juni d. A., og kun de Maskiner, der ere i Randers senest den 9. Juni, ville blive modtagne til Prøven og bedømte.

c. Maskinerne mærkes, indpakkes og forsendes til Randers under Adresse: »**Til Sektionen for Redskabsudstillingen i Randers**« og efter de Regler, der af Landmandsforsamlingen ere foreskrevne med Hensyn til Mærkning, Indpakning og Forsendelse, men paa enhver Mærkeseddel ligesom paa alle de til Forsendelsen nødvendige Fragtbreve og Papirer, maa der paa en iøjnefaldende Maade skrives »**Til Redskabs- og Maskinprøven**«.

d. Med Hensyn til Forsendelsesomkostningerne, Risikoen og Maskinernes Bortfjernelse fra Udstillingspladsen gælde de samme Regler som for Udstillingen, nemlig §§ 7, 18, 24, 25, 57, som her gengives i Uddrag.

»§ 7. Ved Henvendelse til Statsmyndigheder, Kommuner og private Selskaber vil der søges tilvejebragt de gunstigst mulige Betingelser for Befordringen til og fra Udstillingen. I Lighed med hvad tidligere ved lignende Lejligheder er sket, forventer Komiteen at kunne opnaa saavel Moderation i Person- og Passagertaksterne for Medlemmerne af Landmandsforsamlingen under deres Rejse til og fra Randers, som Begunstigelser i Afgifter og Fragter af Udstillingsgenstandene, levende og livløse. Der forventes saaledes indrømmet:

Toldfri Indførsel fra Udlandet af Genstande, der ere bestemte til Udstillingen;

Fritagelser for Havneafgifter af samme Genstande saavel i kongelige som i kommunale Havne;

Nedsættelse af Person- og Godstaksterne under samt før og efter Udstillingen, saavel paa Jærnbaner som paa Dampskibe, saavel i den lokale Trafik som ved den mellem forskjellige Jærnbaner og Dampskibe bestaaende direkte Indskrivning.«

§ 18. Omkostningerne ved Forsendelsen til og fra Randers afholdes af Udstillerne, og

Komiteen paatager sig intetsomhelst Ansvar for Uheld eller Forsinkelser ved Forsendelse eller for Transportmidlernes Utilstrækkelighed. Fragten af Udstillingsgjenstandene maa derfor paa Afgangsstedet berigtiges til Randers Havn eller Jærnbanestationer; Udstillingsgjenstande med paahvilende Fragt eller Efterkrav modtages ikke.

§ 24. Risikoen for det udstillede saavel under Forsendelsen frem og tilbage som under selve Udstillingen bæres alene af Udstillerne.

Sektionerne sørger for et nøje Tilsyn med de udstillede Dyr og Gjenstande uden dog at paatage sig noget Ansvar for den Skade, de mulig kunne lide, eller for Tab ved Tyveri. Sektionernes Tilsyn strækker sig ikke ud over den Dag, inden hvilken Udstillingsgjenstandene efter de senere anførte Bestemmelser skulle være fjærnede (§ 25).

Den Skade, som en Udstiller direkte eller indirekte maatte foranledige, er han pligtig at erstatte i Henhold til et af Præsidiet og Formandskabet afgivet inappenabelt Skjøn (§ 27). De livløse Gjenstande ville hlive brandforsikrede ved Komiteens Foranstaltninger.

§ 25. Bortfjernelse af Udstillingsgjenstande maa ikke ske førend Udstillingen er sluttet Søndag Aften den 1. Juli.

Maskiner og Redskaber skulle af Udstilleren være fjærnede fra Udstillingsterrænet inden Torsdag Aften den 5. Juli.

§ 57. Redskaber og Maskiner, der ere samlede i et Stykke og ikke indpakkede, besørger Sektionen afhentede ved Randers Havn eller Jærnbanestationer, opstillede og efter endt Udstilling atter afsendte dertil.

Alle indpakkede og adskilte Redskaber og Maskiner besørges kun transporterede fra og til Havnepladsen og Jærnbanestationen, hvorimod Udstilleren selv har at besørge Udpakning, Samling og Opstilling samt Indpakning efter Udstillingens Slutning.

Befordring mellem Havn eller Station og Udstillingspladsen præsteres dog kun, hvor den kan ske med almindelig Vogn.

e. De Exemplarer af Maskinerne, der ere anmeldte til Arbejdsprøven, kunne ikke benyttes til

Udstilling i Samlinger, da de under hele Prøven og den paafølgende Udstilling skulle forblive paa Prøvestedet og en Del af dem forevises i Arbejde ved Maskinudvalgets Foranstaltning, men paa Fabrikantens Ansvar. Ønskes imidlertid Maskinerne tillige udstillede i Samlinger, maa der anmeldes og sendes 2 Exemplarer af hver Maskine.

f. Fabrikanterne besørge selv Mandskab til Maskinernes Betjening under Prøven, medens Maskinudvalget leverer den fornødne Drivkraft og Prøvematerialet.

g. Saavel Fabrikanterne som disses Repræsentanter og deres Mandskab maa rette sig efter de Ordensbestemmelser, som Maskinudvalget og Dommerne maatte foreskrive. De erholde Adgangskort til Prøven hos Maskininspektøren. Andre tilstedes ikke Adgang under Prøven.

8. Hvis Dommerne finde Anledning dertil, ere de bemyndigede til at uddele Medailler med Diplomer for den eller de bedste Maskiner.

9. Bedømmelsens Udfald vil blive bekjendtgjort under Udstillingen og Dommernes udførlige Beretning vil ved Landhusholdningsselskabets Forsorg snaret blive meddelt i »Tidsskrift for Landøkonomi« og tillige blive bragt særskilt i Handelen.

Det kgl. Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg,
i Januar 1894.

F. Bokelmann. J. C. la Cour. H. Tilemann.

I Henhold til denne Indbydelse anmeldtes til Deltagelse følgende Maskiner:

20 Kværne og Valsestole, 2 kombinerede Kværne og Knusemaskiner, 5 Knusemaskiner og 14 Oliekagebrydere, der i nedenstaaende Tabel I ere anførte med deres Løbenummer under Prøven, Forhandlers og Fabrikants

Navn, Handelsmærke, Kværnens Art, Pris og Vægt samt Prisen for nye og Reparation af brugte Maleflader, for saa vidt disse sidste ere opgivne.

Med den forberedende Komités Bistand lod Maskinudvalget, paa en dertil velvilligt overladt, heldigt beliggende Del af Udstillingspladsen, opføre et Prøvelokale, som en dækket Hal, af 36 Alens Længde i Øst og Vest og 14 Alens Brede, med en 8 Alen bred Veranda langs Hallens Forside. Fra den østlige Ende af Bygningen var afskilret to Rum til Dommerværelse og Rekvisiter. Parallelt med Hallens Bagside var paa et dobbelt Pæleaag anbragt 2 Axler i hinandens Forlængelse hver af Længde lig Bygningens halve Rest.

Den østlige Axelpart blev dreven af et Nord for Bygningen anbragt Lokomobil, den vestlige Axelpart af af en Vest for Bygningen anbragt 4 Hestes Hestegang, der af Hr. Fabrikant P. Nielsen, Hillerød, var stillet til Udvalgets Raadighed.

Lokomobilet var til Dampkraft og var lejet, da Bestræbelserne for at faa et Petrollokomobil som Drivkraft i sidste Øjeblik strandede. Til Brug ved Kraftmaalingen havdes et Hefner-Altenecks Remspændingsdynamometer, men da det omtalte lejede Damplokomobil aldeles ikke kunde regulere, maatte sammenlignende Kraftmaalinger opgives, og saadanne udførtes kun enkeltvis for de Formalingsmaskiner, hvis Arbejdsydelse var tilfredsstillende.

Til Maskinernes Anbringelse var midt ad Bygningens Længderetning anbragt 2 Pæleaag med forskydelige Tværbjælker, saa at de faste Remskiver paa Hovedaxlen og de tilsvarende paa Maskinerne let kunde bruges til at korrespondere, og Dynamometret lettere anbringes.

Af Prøvematerialer havdes til Disposition: Rug, Byg, Havre og Blandsæd samt Solsikke- og Linkager.

Den 16de Juni samledes i Randers de Mænd, der havde paataget sig Dommerhvervet, nemlig D'Hrr.:

Forpagter Bokelmann, Nørregaard,
Proprietær Breinholt, Vestervig,
Ingeniør Dencker*), Kjøbenhavn.
Proprietær Jespersen, Gammelgaard, og
Fabrikant Frich, Aaby, Aarhus,

og efterat Maskinudvalget havde meddelt dem de nødvendige Oplysninger og overdraget dem det tilvejebragte Apparat, konstituerede Dommerudvalget sig med Forpagter Bokelmann som Formand og med Assistance af Hr. Landbrugskandidat Jørgensen, der som Maskinudvalgets Inspektør havde besørget de nødvendige Forberedelser til Prøvens Afholdelse.

Efterat Dommerudvalget havde vedtaget Grundtrækkene for en Arbejdsplan, toges der strax fat paa selve Prøven, ved at tage Syn over de mødte Maskiner.

Af disse vare udeblevne Nr. 12, 13, 24 og 29, medens Nr. 1 og Nr. 22 mødte for sent. Valsestolen fra Frichs Eftflgr. var for sent anmeldt til at kunne optages i Kataloget.

Endvidere udskød Dommerne Nr. 10 og 19 i Henhold til Bestemmelsernes § 3.

Der blev saaledes følgende Maskiner at underkaste Arbejdsprøve:

Kværne.

3 Stenkværne Nr. 8, 17 18
9 Staalkværne (Nr. 2, 3, 4, 5, 6, 14, 15, 16 og 20)
6 Valsestole (Nr. 1, 7, 9, 11, 21 og Frichs)

Knusemaskiner.

2 Knusemaskiner kombinerede med Kværne (Nr. 3 og 16)
4 enkelte Knusemaskiner (Nr. 22, 23, 25 og 26)

---

*) var fraværende fra Prøverne den 18de Juni.

Løbe Nr. under Prøven	Forhandler	Fabrikant	Handels mærke	Kværnens Art
1	P. Bahnson & Co.	A.Lehnigk, Vetschau N/L.	Hansa Nr. 2	Riffelvalsestol
2	Brdr. Bendix	Harrison Mc. Gregor & Co., Leigh Lancashire	Albion Nr. 2	Staalkværn
3	do.	do.	Nr. 6 K	Kombineret Staa kværn og Knuseva
4	.....	S. Juul, Roskilde	Juuls Kværn	Vandret Balanc Staalkværn
5	.....	Rud. Krampe, Horsens	Nr. 2	Staalkværn m. ho zontale Maleflad
6	.....	do.	Nr. 3	Staalkværn me verticale Maleflad
7	.....	Kofoed & Hauberg, Kbh.	Universal	Riffelvalsestol
8	W. Langreuter	Nordyke & Marmon Co. Indianapolis	Plantation Mill. Nr. 2	Kværn med vertic gaaende franske S
9	.....	M. Mortensen, Bolbro	C	Riffelvalsestol
10	.....	do.	D	do.
11	.....	P. Nielsen, Hillerød	B	do.
12	.....	do.	HM	Stenkværn
13	N. Nissen	R. Hunt & Co., Earls Colne	Progress.	Kværn
14	H.C.Petersen & Co.	Henry Bamford & sons, Uttoxeter	Rapid Nr. 0	Staalkværn til Haandkraft
15	do.	do.	Rapid Nr. 2	Staalkværn
16	do.	do.	Rapid Nr. 3 C	Kombineret Staa og Knusemaskin
17	do.	Wood & Co., Stowmarket	Intet	Stenkværn
18	.....	Wm. Schertiger, Aalborg	Shertigers Kværn	Kværn med dobbe Løbere
19	Ole Sørensen & Co.	S. Corbett & sons, Wellington	Corbett Nr. 1	Staalkværn
20	do.	do.	Corbett XLI	do.
21	do.	Act. Gesells. Badenia, Weinheim	Reform C	Riffelvalsestol
Intet	.....	Frichs Eftflgr., Aarhus	Intet	Valsestol
22	P. Bahnson & Co.	A.Lehnigk, Vetschau N/L.	Nr. 2	Knusemaskine
23	.....	P. Nielsen, Hillerød	Nr. 1	do.
24	N. Nissen	R.Hunt & Co., Earls Colne	BMC	do.
25	H.C.Petersen & Co.	Wood & Co., Stowmarket	Nr. 3	do.
26	do.	do.	Nr. 1	do.
27	.....	Jørgen Jørgensen, Hjallelse	Intet	Oliekagebryde
28	.....	do.	Intet	do.
29	.....	Rud. Krampe, Horsens	Nr. 4	do. med stilbar
30	.....	M. Mortensen, Bolbro	A	Oliekagebryde
31	.....	do.	B	do.
32	.....	do.	C	do.
33	.....	P. Nielsen, Hillerød	Nr. 1	do.
34	.....	do.	Nr. 2	do.
35	H.C.Petersen & Co.	Wood & Co., Stowmarket	Nr. 8	Solsikkekagebry
36	do.	do.	DK	Oliekagebryde
37	do.	do.	B 6	do.
38	.....	Rasmussen & Mikkelsen, Assens	Intet	do.
39	.....	do.	Intet	do.
40	Ole Sørensen & Co.	Nicholson&sons Newmarket	Nr. 4 WW	do.

ris Kr.	Vægt Pd.	Pris for nye Metalflader	Prisen for Reparation af brugte Metalflader	Bemærkninger
275	800	.....	Omrifling 26 Kr. pr. Par	
225	440	.....	Automatisk skærpende Maleflader 17 Kr. pr. Par	
90	»			
30	300	Pr. Par 4 Kr.	Slibning 25 Øre pr. Sæt	
35	»	Pr. Par 4 Kr.	Bytning m. nye 35 Ø. pr. Sæt	
40	»	Pr. Par 6 Kr.		
60	250	Valser 55 Kr. pr. Par	Oprifling 12 Kr. pr. Valse	
00	500			
45	385	Nye Valser 30 Kr. pr. Stk. Reservedele 25 Kr. pr. Stk.	do. Kr. 2,50 pr. Stk.	
65	410	Reservevalser Stk. 30 Kr.	do. - 2,50 pr. Valse	
50	300	Valser 45 Kr. pr. Stk.	do. - 5,00 do.	
350	600			
45	230			
10	180	Maleflader Kr. 7,25 pr. Sæt		
210	450	do. - 13,50 do.		
400	1015	do. - 15,00 do.		
185	910			
375*)	»			*) med rinske Stene
425**)				**) med kunstige franske Stene
170	»	Maleflader Kr. 5,00 pr. Stk.		
170	»	do. - 8,00 do.		
150	»			
»	»			
168	660			
170	660	Den store Valse 40 Kr. - lille — 20 -	Afdrejning stor Valse 6 Kr. do. lille do. 4 -	
185	485			
106	»			
315	»			
35	200	Tænder 0,10 pr. Stk.		
60	315	do. 0,10 do.		
80	»	do. 0,35 do.		
40	»	Knive 0.50 do.		
80	»	do. 0,50 do.		
120	»	do. 0,50 do.		
81	»	Staaltænder 0,40 pr. Stk.		
40	»	do. 0,40 do.		
340	»			
85	»			
180	»			
35	»	Tænder 0,20 pr. Stk.		
55	»	do. 0,20 do.		
100	»			

Oliekagebrydere.

2 Kagebrydere med to Par Valser (Nr. 35 og 37)
3 do. do. et Par Valser (Nr. 33, 36, 40)
8 do. do. enkelt Valse (Nr. 27, 28, 30, 31, 32, 34, 38, 39.)
Ialt 37 Maskiner.

Prøven med

Kværne og Valsetole.

Kværnene og Valsestolene prøvedes med Rug, Byg (russisk) og Havre, og for hver af de tre Kornsorter tilvejebragte Dommerudvalget forud en Formalingsprøve, svarende i Finhedsgrad til hvad man i Praxis maatte forlange, naar Godset skulde være tjenligt til Opfodring paa Svin, for at den kunde tjene som Normalprøve for en skjønsmæssig Sammenligning mellem de forskjellige Kværnes Produkter, og alle Formalingsmaskinerne indstilledes derefter saa vidt muligt til under Prøven at male samme Kornsort til samme Finhedsgrad.

1. Stenkværne.

Nr. 8. Handelsmærke: Plantation Mill. Nr. 2. Opg. Hestekraft 4, Forhandler: Langreuter. 2 lodrette Stene af fransk Kvarts, 18″ Diameter. Kværnen var gjennemgaaende tarveligt udført, med slette Smøresteder uden Dæksler; Stenmaterialet var uheldigt til Grutning, og Malefladerne vare vel afstraalede, men ikke forsynede med Rifling.

Kværnen malede ved Prøven i Rug Godset meget varmt og ydede efter Normalprøven 245 ℔ i Timen. Da den tillige løb varm i Lejerne, gik den herefter ud af Prøven.

Nr. 17. Handelsmærke: Intet. (Wood & Co.) Opg. Hestekraft 3–4. Forhandler: H. C. Petersen & Co. En velkonstrueret Kværn. To vandrette Sten, 20" Diameter, af god fransk Kvarts, Malefladerne godt straalede og riflede. Løberen var ikke afbalanceret og Kværnen kunde derfor ikke arbejde, saa at den maatte udgaa af Prøven.

Nr. 18. Handelsmærke: Intet. Kraftforbrug ikke opgivet. Fabrikant: Wm. Schertiger.

To vandrette Sten, der begge vare Løbere. Materialet var en af Ferskvandskvartskorn ved Kunst sammenkittet Masse, der ikke kræver Bilning.

Kværnene kunde ikke bringes til at male tilfredsstillende; dels stoppede Kornet op i Øjet og i den meget snevre Tilførselstragt, og dels var den ringe Mængde Gods, der havde passeret Kværnen, en Blanding af fint malet og hele Korn, hvilket sidste utvivlsomt for en Del havde sin Aarsag i, at Understenen, som Løber, bidrog til at kaste Kornet for hurtigt ud.

Den udgik af Prøven.

2. Staalkværne.

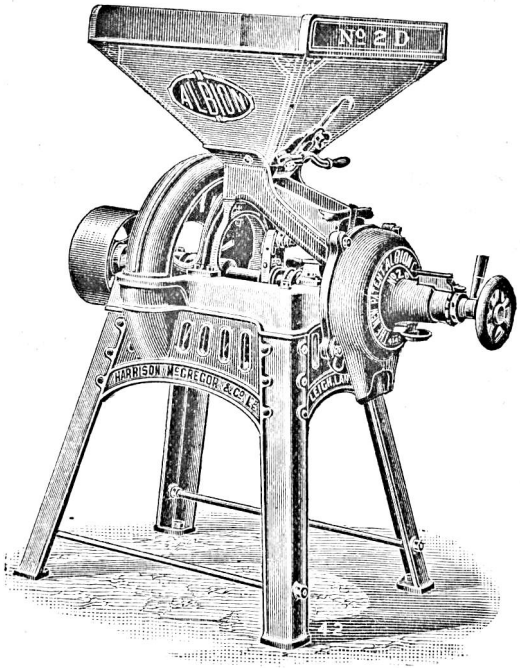
Nr. 2. Handelsmærke: »Albion Nr. 2« opgivet Hestekraft 2—3. Forhandlere: Brødr. Bendix.

To Maleflader af haardstøbt Jern, den ene Flade er fast i Stativet, den anden anbragt paa en vandret Axel, styret i 3 lange Metallejer. En Feder tillader den bevægelige Maleflade at vige ud, saa at store haarde Legemer kunne passere uden at beskadige Malefladerne nævneværdigt. Der maledes 667 ℔ Rug, 750 ℔ Byg og 706 ℔ Havre i Timen.

Kraftforbruget var for Rug $2^2/_3$ HK.

Nr. 3. Handelsmærke: »Albion Nr. 6« opgivet Hestekraft $1^1/_2$—3. Forhandlere: Brødrene Bendix.

Kværn, bygget som Nr. 2, kombineret med en Knusemaskine med Valser 21" og 12" Diameter, $4^1/_2$" Brede.

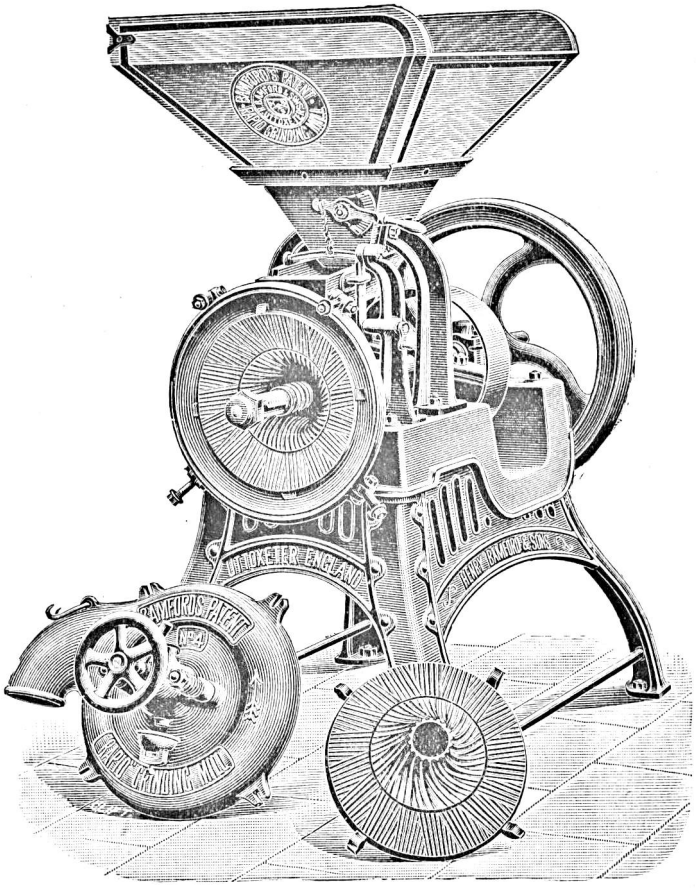
„Albion Nr. 2".

Rug, der først gik over Knuseren derefter over Kværnen, var ikke malet saa fint, som paa Nr. 2. Til en Formaling af 545 ℔ pr. Time var Kraftforbruget $1^1/_2$ HK.

Blev ikke prøvet med Kværnen alene, under Henvisning til Bestemmelsernes § 3, iøvrigt prøvet som Knuser.

Nr. 15. Handelsmærke: »Rapid Nr. 2« opgivet Hestekraft 2—3. Forhandlere: H. C. Petersen & Co.

Konstruktion lignende »Albion«, dog de egentlige

„Rapid Nr. 2".

Maleflader svagt kegleformede og med et henimod Midten stærkt udtrukket Parti (nærmest hyperboloideformet), der gjør Nytte ved Forknusningen. Axlen er understøttet af to gode Lejer.

Der maledes 960 ℔ Rug, 667 ℔ Byg og 600 ℔ Havre i Timen.

Kraftforbruget var med Rug $3^{7}/_{10}$ HK.

Nr. 16. Handelsmærke: »Rapid Nr. 3 C«, opgivet Hestekraft 4. Forhandler: H. C. Petersen & Co.

Kværnen bygget som Nr. 15, men lidt større, kombineret med en Knusemaskine med smalle glatte Valser.

Malet 1200 ℔ forknust Rug pr. Time. Iøvrigt prøvet som Knusemaskine i Henhold til Bestemmelsernes § 3.

Nr. 20. Handelsmærke: »Corbet XLI«, opgivet Hestekraft: Intet. Forhandler: Ole Sørensen & Co.

Plane lodrette Maleflader af haardstøbt Jern. Baade Svinghjul og Remskive hænge udenfor Understøtningen. Adskillelsen for Adgangen til Malefladerne er besværlig.

Malet 375 ℔ Rug, 571 ℔ Byg og 545 ℔ Havre pr. Time. Byg og Havre væsentligt grovere end Normalprøven.

Nr. 4. Handelsmærke: »Juuls Kværn«, opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: S. Juul. Til Hestekraft.

Plane vandrette Maleflader af haardstøbt Jern; den underste er Løber og anbragt balancerende paa den lodrette Axel. Malefladerne trykkes mod hinanden ved et paa en Vægtstang virkende Lod, der tillige tillader større haarde Legemer at passere. Kværnens Udførelse tarvelig. Malet 375 ℔ Rug, 240 ℔ Byg og 91 ℔ Havre pr. Time. Kun Havrens Formaling nærmede sig den ønskelige Finhedsgrad; Rugen meget langt fra saa fin som Normalprøven.

Nr. 5. Handelsmærke: Nr. 2. Opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: Rudolf Krampe. Til Hestekraft.

Bygning som Nr. 4. Udførelsen tarvelig. Malet 400 ℔ Rug, 118 ℔ Havre pr. Time, mindre godt end Normalprøven. Med denne Formaling gaar Kværnen tungt for 4 Heste.

Nr. 6. Handelmærke: Nr. 3. Opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: Rudolf Krampe. Til Hestekraft.

En fast og en løs lodret Maleflade som de til Nr. 5. Meget tarvelig Udførelse.

Malet 333 ℔ Rug pr. Time nogenlunde tilfredsstillende.

Gaar med denne Formaling meget tungt for 4 Heste.

Nr. 14. Handelsmærke: »Rapid 0«. Haandkraft. Forhandler: H. C. Petersen & Co.

Bygning som Nr. 15 og 16.

Malet 48 ℔ Rug pr. Time. Trækkes af 1 Mand.

3. Valsestole.

Nr. 1. Handelsmærke: »Hansa Nr. 2«. Opgivet Hestekraft 2. Forhandler P. Bahnson.

Cylindriske riflede Valser med Differentialhastighed. De kunde ikke indstilles.

Malet 686 ℔ Rug og 750 ℔ Byg pr. Time. Rugen kunde ikke males fint nok.

Nr. 7. Handelsmærke: »Universal«. Opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: Koefoed & Hauberg.

Riflede cylindriske Valser med Differentialhastighed. Valserne ringe Diameter, Riflingen flad, Lejerne tarvelige af i et Stykke støbt Bøsning, Indstillingen mangelfuld, med spinkle og smaa Fedre. Træstativ.

Malet 652 ℔ Rug, i to Overgange 387 ℔ Byg, 261 ℔ Havre. Havren bedst malet.

Kraftforbruget var med Rug 3 HK.

Uden Nr. Handelsmærke: Intet. Fabrikant: Frichs Eftflgr.

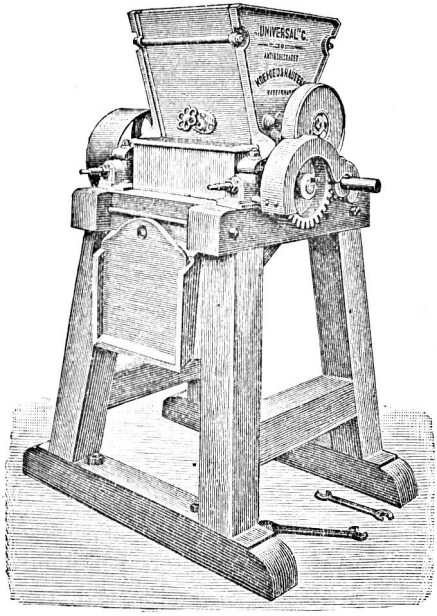
Riflede cylindriske Valser med Differentialhastighed. Gode Metallejer, svære Fedre. Smuk Udførelse.

Malet 857 ℔ Rug, 667 ℔ Byg og 667 ℔ Havre.

Kraftforbruget var til Rug $2^1/_{10}$ HK.

Nr. 7. Handelsmærke: »Universal«. Fabrikant: Koefoed & Hauberg. Samme Valsestol som ovenfor, men med Hestekraft.

Malet 400 ℔ Byg (dansk), 429 ℔ Havre pr. Time. Havren var mindre godt malet end med Dampkraft.

„Universal".

Nr. 9. Handelsmærke: C. Opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: M. Mortensen. Til Hestekraft.

Riflede cylindriske Valser med Differentialhastighed. Valserne smaa med slet Rifling. Tarvelige Lejer.

Malet 667 ℔ Rug, 857 ℔ Blandsæd, 1000 ℔ Havre. Godset maledes ikke tilnærmelsesvis saa fint som Normalprøven.

Nr. 11. Handelsmærke B. Opgivet Hestekraft 2. Fabrikant: P. Nielsen. Til Hestekraft.

Riflede og cylindriske Valser med Differentialhastighed. Valserne smaa.

Malet 632 ℔ Rug, 500 ℔ Blandsæd og 545 ℔ Havre pr. Time. Godset var ikke tilnærmelsesvis saa fint som Normalprøven.

Uden Nr. Handelsmærke: Intet. Fabrikant: Frichs Eftflgr. Samme Valsestol som ovenfor til Hestekraft.

Malet 571 ℔ Byg, 800 ℔ Havre. Godset grovere end det med Dampkraft malede.

Nr. 21. Handelsmærke: »Reform C«. Forhandlere: Ole Sørensen & Co.

Riflede cylindriske Valser med meget slet Rifling.

Gik ved Formaling af Rug ud af Prøven som uarbejdsdygtig.

I nedenstaaende Tabel II ere de her refererede Formalingsresultater sammenstillede, hvorved det, som foran bemærket, maa erindres, at enhver Maskine er, saa vidt muligt, indstillet til at formale Kornet til samme Finhedsgrad som Normalprøven for vedkommende Kornsort, og naar dette ikke er naaet, ligger Aarsagen i, at Maskinen ikke har kunnet gjöre Arbejdet. Herved maa det tillige fastholdes, at jo mindre fint Godset er malet, desto lettere maa Maskinen trækkes, og desto mere kan den arbejde.

Med de i Rubriken Bedømmelsen af Malegodset benyttede Udtryk er ved »blødt« og »haardt« betegnet det Indtryk, som den umiddelbare Beføling frembringer, ved »skaaret« Gods, hvor Kornene ere sønderdelte i mer eller mindre skarpkantede Stykker, saaledes at Klidene ere stærkt behæftede med uberørt Melkærne og den ydre Træskal ubeskadiget; en saadan Formaling kan være ledsaget af en større eller mindre Meldannelse. De øvrige Udtryk ere umiddelbart forstaaelige.

Tabel II.

Løbe-Nr. under Prøven	Fabrikant eller Forhandler	Handels-mærke	Kværnens Art	Bevæg-kraft ved Prøven	Tid i Minutter for at male 100 ℔			Formalet en Time ℔	
					Rug	Byg	Havre	Rug	Byg
8	W. Langreuter	Plantation mill. Nr. 2	Stenkværn	Damp	$24^1/_2$			245	
17	H. C. Petersen & Co.	Intet	do.	do.					
18	Wm. Schertiger	do.	do.	do.					
2	Brdr. Bendix	Albion Nr. 2	Staalkværn	do.	9	8	$8^1/_2$	667	750
3	Samme	Albion Nr. 6 K	Komb. do. og Knusemask.	do.	11			545	
15	H. C. Petersen & Co.	Rapid Nr. 2	Staalkværn	do.	$6^1/_4$	9	10	960	667
16	Samme	Rapid Nr. 3 C	Komb. do. og Knusemask.	do.	5			1200	
20	Ole Sørensen & Co.	Corbet XLI	Staalkværn	do.	16	$10^1/_2$	11	375	571
4	S. Juul.	Juuls Kværn	do.	Hestekr.	16	25	66	375	440
5	Rud. Krampe	Nr. 2	do.	do.	15		51	400	
6	Samme	Nr. 3	do.	do.	18			333	
14	H. C. Petersen & Co.	Rapid 0	do.	Håndkr.	125			48	
1	P. Bahnson & Co.	Hansa Nr. 2	Valsestol	Damp	$8^3/_4$	8		686	750
7	Koefoed & Hauberg	Universal	do.	do.	$9^1/_5$	$7^1/_2+8$ *)	23	652	387
Intet	Frichs Eftrfl.	Intet	do.	do.	7	9	9	857	667
7	Koefoed & Hauberg	Universal	do.	Hestekr.		15 *)	14		400
9	M. Mortensen	C	do.	do.	9	7	6	667	857 *)
11	P. Nielsen	B	do.	do.	$9^1/_2$	12	11	632	500 *)
Intet	Frichs Eftrfl.	Intet	do.	do.		$10^1/_2$	$7^1/_2$		571
21	Ole Sørensen & Co.	Reform C	do.						

Bedømmelse af Malegodset			Bemærkninger	Løbe-Nr. under Prøven	Præmiering
Rug	Byg	Havre			
Melet, noget hårdt.			Løb varm i Lejerne	8	
			Ikke i Arbejdsstand	17	
			do.	18	
Skaaret, noget melet, hårdt	Fint skaaret, haardt	Mellemgr. skaar. meget lidt melet	4 Heste gaa meget godt med den	2	Sølvmed. 2 Kl.
				3	
Skaaret, noget melet, haardt	Mellemgrovt skaaret, haardt	Fint skaaret, melet		15	Sølvmed. 2 Kl.
				16	
Fint skaaret, melet og noget blødt	Mellemgrovt skaaret, haardt	Mellemgr. skaar. lidt melet		20	
Skaaret, ikke melet, haardt	Mellemgrovt skaaret, haardt	Mellemgr. skaar. ikke melet		4	
do.		Mellemgr. skaar. meget lidt melet	Gaar tungt for 4 Heste	5	
Fintskaar., noget melet, lidt blødt				6	
Knust, melet og blødt				14	
Skaaret, noget melet, haardt	Fint skaaret og lidt melet			1	
Skaaret, lidt melet, haardt	do.	do.	*) Godset gik 2 Gange over	7	*) Broncemedaille
Skaaret, noget melet, haardt	Mellemgrovt skaaret og lidt melet	do.		Intet	Sølvmed. 2 Kl.
	do.	Grovt skaar. og meget lidt melet	*) Dansk Byg	7	
Skaaret, ikke melet, haardt	Grovt skaar. og meget lidt melet	do.	*) Blandsæd	9	
do.	do.	do.	*) do.	11	
do.	do.	do.		Intet	
			Ikke i Arbejdsstand.	21	

Som det af foranstaaende Redegjørelse og Præmiering fremgaar, var der ved Prøven ikke fremstillet nogen fuldt tilfredsstillende Formalingsmaskine, og beklageligt var det, at Prøven ikke medførte Lejlighed til en Sammenligning mellem en god Stenkværn og de andre Formalingsmaskiner. Af de mødte 3 Stenkværne gav »Plantation mill« ikke Anledning til store Forventninger, da en Del Kværne af samme Type — muligt andet Fabrikat — findes paa Pulterkamrene her i Landet; Nr. 18 kunde som nævnt ikke bruges til at male, og Nr. 17 var — maaske ved Transporten — gaaet af Hæng, og Udstilleren havde ingen til Reparation heraf kyndig Mand ved Haanden.

Da man tillige maatte ønske Spørgsmaalet om de forskjellige haardstøbte Malefladers Arbejdsevne ved tiltagende Slid belyst, sammenlignende Kraftmaalinger mellem de forskjellige Typer af Formalingsmaskiner foretagne, og da ydermere ved Prøven ingen af de fremstillede Knusemaskiner ydede et efter Dommerudvalgets Skjøn tilfredsstillende Arbejde, besluttede Maskinudvalget at lade foretage en Efterprøve med Typer af disse Maskiner, saasnart de dertil fornødne Midler for det næste Finansaar vare bevilgede, og Sanction fra Ministeriet og Landhusholdningsselskabet indhentet.

Om denne Prøve nedenfor.

Prøven med
Knusemaskiner.

De fremstillede Knusemaskiner vare alle af samme Type med smalle Valser, af hvilke i hvert Fald den ene havde en stor Diameter. Som fælles Anke mod dem udtalte Dommerne, at Fedrene for den bevægelige Valse vare for slappe, at Indstillingen til jævnt Arhejde var meget vanskelig, og at Produktet var utilfredsstillende.

I nedenstaaende Tabel III ere Arbejdsydelserne ved Prøven anførte.

Tabel III.

Løbe-Nr. ved Prøven.	Fabrikantens eller Forhandlerens Navn.	Handels-mærke.	Bevægkraft.	Tid i Minutter til at knuse 100 ℔			I en Time knust			Bemærkninger.
				Rug.	Byg.	Havre.	Rug.	Byg.	Havre.	
3	Brd. Bendix	Albion Nr. 6 K.	Damp-kraft	9		24	667		250	Ingen af Knusemaskinerne kunde indstilles til jævnt Arbejde, og Produktet var ikke tilfredsstillende knust.
16	H. C. Petersen & Co.	Rapid 3 C.	»	6	6	12	1000	1000	500	
22	P. Bahnson & Co.	Nr. 2	»	15	12	$14^1/_2$	400	500	414	
23	P. Nielsen	Nr. 1	»	7	$10^1/_2$	7	857	571	847	
26	H. C. Petersen & Co.	Nr. 1	»	15	$7^1/_4$	$15^1/_2$	400	828	387	
25	Samme	Nr. 3	Haand-kraft		53				113	

Prøve med

Oliekagebrydere.

Prøven foretoges med Solsikkekager og Linkager, og Normen for Produktets Finhed var Stykker af Størrelse mellem Hasselnødder og Valdnødder, med saa lidt Mel som muligt. Stærkest meldannende vare de med et eller to Par Pigvalser forsynede Kagebrydere, medens de Maskiner, der vare udstyrede med knivdannede Tænder arbejdende mod en fast, nedad gjennembrudt Væg, gjengaaende viste sig hensigtsmæssigere end de andre.

I nedenstaaende Tabel IV ere Prøvens Resultater sammenstillede og for hver enkelt Maskine bemærket, af hvilken Art Tænderne ere.

Her skal derfor kun kortelig omtales de præmierede Maskiner i samme Ordensfølge som Tabellens.

Nr. 32. Handelsmærke C. Fabrikant: M. Mortensen. Paa et Træstativ er anbragt delte Lejer med Jernpander for Axlen. Kassen er ligeledes af Træ, ind-

Løbe Nr.	Fabrikant eller Forhandler	Handels-mærke	Bevæg-kraft	Valsernes Art	Tid i Min. til at bryde 100 Pd.		I en Time brudt		Antal Om-drejninger pr. Minut	Bemærkninger	Præmiering
					Sol-sik-kek.	Liuk.	Sol-sik-kek.	Link.			
32	M. Mortensen	C	Dampkr.	.....	$1^3/_4$	»	3430	»	»	Kan ikke indstilles	Broncemed.
35	H. C. Petersen & Co.	Nr. 8	do.	2 Par Pigvalser i Ringe	$3^1/_2$	$^5/_6$	1715	720^0	»		
28	J. Jørgensen	Intet	Hestkr.	1 Valse med knivdannede Tænder i Skruevindinger	$4^1/_3$	$2^1/_2$	1385	2400	»	Smukt og ensartet Produkt. Ringe Trækkraft	Sølvmed. 2. Kl.
39	Rasmussen & Mikkelsen	Intet	do.	do.	$4^1/_3$	$3^3/_4$	1385	1600	»	Spinkelt bygget	
31	M. Mortensen	B	do.	1 Valse med knivd. Tænder i en Skruev.	$3^1/_4$	»	1845	»	»	Meget tung for Solsikkekagerne	
32	Samme	C	do.	do.	»	»	»	»	»	Kunde ved Prøven ikke trækkes af Heste	
33	P. Nielsen	Nr. 1	do.	1 Par Pigvalser	$2^3/_4$	$1^6/_7$	2180	3230	»	Meget tung for Solsikkekager. Produktet godt	
37	H. C. Petersen & Co.	B 6	do.	2 Par Pigvalser i Ringe	»	$3^1/_8$	»	1920	»	Kunde ikke bryde Solsikkekager	
27	J. Jørgensen	Intet	Haandkr.	1 Valse med knivd. Tænder i to Skruev.	$18^1/_2$	10	325	600	52	Unødig fint brudte	Broncemed
30	M. Mortensen	A	do.	1 Valse med knivd. Tænder i en Skrnev.	$19^1/_2$	$12^1/_2$	310	480	49	Godt Produkt	
21	Samme	B	do.	do.	$6^1/_2$	$4^3/_8$	920	1370	74	2 Mand kunde ikke udholde at trække den	
34	P. Nielsen	Nr. 2	do.	1 Valse med knivd. Tænder i to Skruev.	$10^3/_{10}$	$7^1/_2$	370	800	45	Unødigt fint brudt. Kan ikke indstilles	Broncemed.
36	H. C. Petersen & Co.	DK	do.	1 Par Pigvaler	»	5	»	1200	56	Kræver 2 Mand. Kan ikke bryde Solsikkekager	
38	Rasmussen & Mikkelsen	Intet	do.	1 Valse med knivd. Tænder i to Skruev.	$14^1/_7$	15	425	400	63—50	Trækkes af en Mand	Broncemed.
40	Ole Sørensen & Co,	Nr.4 WW	do.	1 Par Pigvaler	»	5	»	1200	49	Kræver 2 Mand. Kan ikke bryde Solsikkekager	

Tabel V.

Nr.	Maskinens Art	Fabrikant eller Forhandler	Rug			Blandsæd			Byg			Kraftforbrug	Bemærkninger
			℔ pr. Time	Hestekraft	℔ pr. HK. Time	℔ pr. Time	Hestekraft	℔ pr. HK. Time	℔ pr. Time	Hestekraft	℔ pr. HK. Time	Tom.	
1	8 Kv. fransk Kværn	Dampmøllen							2750	10	275		
2	Dismembrator	Dampmøllen				2600	6	435					
3	Rinsk Kværn 37 "	H. C. Petersen & Co.	784	$3^{1}/_{10}$	220	804	$2^{8}/_{10}$	285	700	$3^{3}/_{10}$	210	0.36	
4	Kværn med kunstige fr. Sten	Wm. Schertiger	130 265	$2^{1}/_{10}$ *) $3^{9}/_{10}$	60 70	238	3	80	262	$3^{9}/_{10}$	65	0 50	*) Malet uden Hjælp
5	Staalkværn	—	840	$4^{7}/_{10}$	180	510	$3^{9}/_{10}$	130	430	$3^{2}/_{10}$	135	0.15 HK.	
6	Riffelvalsestol	Frichs Eftflgr.	390 390	$4^{1}/_{2}$ $3^{6}/_{10}$	85 110 *)	370	$3^{9}/_{10}$	95	435	$4^{8}/_{10}$	90	1.3	*) Skraaet i 2 Overgange
7	Knusemaskine	Dampmøllen				1800 Havre	5	360					
8	Knusemaskine	Frichs Eftflgr.	428	$1^{9}/_{10}$	225	804	$1^{8}/_{10}$	225	500	$1^{9}/_{10}$	265	0.20	

vendig forneden beslaaet med Jernplader. Kassens Vidde 70 mm., Længde 520 mm., alt indvendig Maal; ingen af Væggene forstilbar.

De knivformede Tænder sidde i en enkelt Skruevinding om Axlen.

Nr. 28. Handelsmærke: Intet. Fabrikant J. Jørgensen. Paa et Træstativ er anbragt en støbt Kasse med Længde 390 mm., Vidde 90 mm. naar en løs Midtervæg tages ud. I Kassens Bagside forneden er anbragt et Slidstykke, der let kan indstilles og fornyes. Lejerne for Axlen ere i et med den støbte Kasse. De knivformede Tænder sidde i to Skruevindinger om Axlen, og angribe to og to samtidig.

Nr. 27. Handelsmærke: Intet. Fabrikant: J. Jørgensen. Bygning væsentligst som Nr. 28, men mindre svær. Kassens Længde 310 mm., Vidden foranderlig ved en forstilbar Væg.

Nr. 34. Handelsmærke Nr. 2. Fabrikant: P. Nielsen. Et Træstativ bærer en støbt Kasse, Længde 330 mm. og Vidden foranderlig ved en forstilbar Væg med løs Fortykkelse. Lejerne i et med den støbte Kasse. De knivformede Tænder sidde i to Skruevindinger om Axlen, men kun en ad Gangen angriber.

Nr. 38. Handelsmærke: Intet. Fabrikant: Rasmussen & Mikkelsen.

Støbejerns Stativ og Kasse med Længde 310 mm., Vidde 50 mm. Lejerne ere støbte i et med Stativet og forsynede med et tarveligt Smørehul. Tænderne knivformede i to Skruevindinger om Axlen. De ere mindre godt befæstede.

En Maskine, der skal være tilfredsstillende til Brydning af Oliekager, maa være bygget saaledes, at den kan bryde saavel tykke Solsikkekager som Lin- og andre tynde Kager, og i Kassen optage en hel saadan. Tæn-

derne skulle være af Staal, knivdannede som paa de her beskrevne Maskiner. De anbringes hensigtsmæssigt i to Skruevindinger om Axlen saaledes, at to angribe samtidigt; de skulle være stærke, solidt befæstede og dog let fornyelige. Axlen skal være tilstrækkelig svær til ikke at bøjes under Arbejdet; dens Lejer skulle være lange, delte og forede med Metalbøsninger eller hvidt Metal.

Særligt paa Maskinerne til Haandkraft er det formaalstjenligt at have anbragt et forholdsvis stort Svinghjul til at give jævnere Gang.

Efterprøve med

Kværne, Valsestole og Knusemaskiner.

Som foran omtalt tillod Tiden og Forholdene ved Kværnprøven i Randers ikke en saa indgaaende Undersøgelse af Kraftforbrug, Slidforhold etc. for de mest anvendelige Malemaskiners Vedkommende, som Sagens store Betygning maatte gjøre ønskelig. Efter Forhandlinger mellem Hr. Direktør Bay, Marienlyst Dampmølle, der erklærede sig villig til at afgive Plads, Kraft og Hjælp til Maskinernes Betjening, og Maskinudvalget, besluttedes det da, at faa den paatænkte Efterprøve iværksat og installeret paa nævnte Dampmølle, hvor der kunde blive Lejlighed til at sammenligne Produktet fra de prøvede Maskiner med det tilsvarende fra en fransk Gruttekværn, en Dismembrator og en Havreknuser.

Prøven, der paabegyndtes den 23. Juli d. A., kom derved til at omfatte følgende Maskiner:

1. Dampmøllens 8 Kvarters franske Kværn.
2. Dampmøllens Dismembrator. Maximalproduktionen opgiven til 4000 ℔.
3. En Stenkværn med rinske Sten, 37" Diameter. Forhandler H. C. Petersen & Co. Produktionen opgiven til

2 HK. 110 Omdr. 3 Tdr.
4 » 125 » 4—5 Tdr.
6 » 140 » 4—6 »

Vægt 1280 ℔, Pris med Balancesejle 735 Kr.

4. En Stenkværn med kunstige franske Sten. (Ved 1ste Prøve Nr. 18).
5. En Staalkværn.
Pris 210 Kr. Maleflader $15^1/_2$ Kr. pr. Sæt. Produktion 4—6 Tdr. pr. Time. Ved Prøven i Randers tilkjendt Sølvmedaille af 2 Kl.
6. En Riffelvalsestol (Frichs Eftflgr., Aarhus). Produktion 10 Tdr. Hvede pr. Time. Den Samme, som ved Prøven i Randers tilkjendtes Sølvmedaille af 2 Kl.
7. Dampmøllens Knusemaskine med to glatte Valser, 600 mm. lange, 400 mm. Diameter.
8. En Havreknuser med to glatte Valser (Frichs Eftflgr., Aarhus). Valsernes Diameter 24" og 8", Brede 5". Pris 200 Kr. Produktion 6 Tdr. Havre pr. Time.

Ved Bedømmelsen virkede de samme Mænd som ved Prøven i Randers, supplerede med Hr. Direktør Bay.

Ved Prøven formaledes Blandsæd, Rug og Byg samt nogle enkelte smaa Poster Havre og klam Blandsæd.

Møllens Dampanlæg var forsynet med Fødevandsmaaler, ved Hjælp af hvilken Vandforbruget og derefter tilnærmelsesvis Kraftforbruget for en given Tid kunde beregnes. Paa denne Maade har man faaet Tallene for Møllens Kværns, Knusers og Dismenbrators Kraftforbrug, hvilke ikke kunde maales direkte, og hvis nøjagtige Bestemmelse, der jo vilde kunne foretages ved Indikatormaalinger, i dette Tilfælde var uden Betydning.

Til de direkte Kraftmaalinger anvendtes Hefner-Altenecks Remspændingsdynamometer.

1. Møllens franske Kværn har i en Time malet

2750 ℔ Korn (nemlig 150 ℔ Havre, 150 ℔ Blandsæd, 200 ℔ Rug & 2250 ℔ Byg). Kraftforbruget var, beregnet som før nævnt, c. 10 Hestes Kraft.

Produktet var for Blandsædens Vedkommende noget haardt, Havren noget grovt, Rug og Byg lidt grovere end fra den rinske Kværn, Nr. 3 og Nr. 5. Produkten var saaledes som Møllen almindeligt leverede det, men efter Dommerudvalgets Skjøn noget for grovt. Kværnen kunde selvfølgelig male finere med en noget mindre Ydeevne i Timen.

2. Møllens Dismembrator malede i en Time 2600 ℔ (Elevatoren kunde ikke føre mere), (nemlig 150 ℔ Havre, 150 ℔ Byg, 200 ℔ Rug og 2100 ℔ Blandsæd), der først var forknust paa en dertil hørende Valsestol. Kraftforbruget beregnedes til ca. 6 HK.

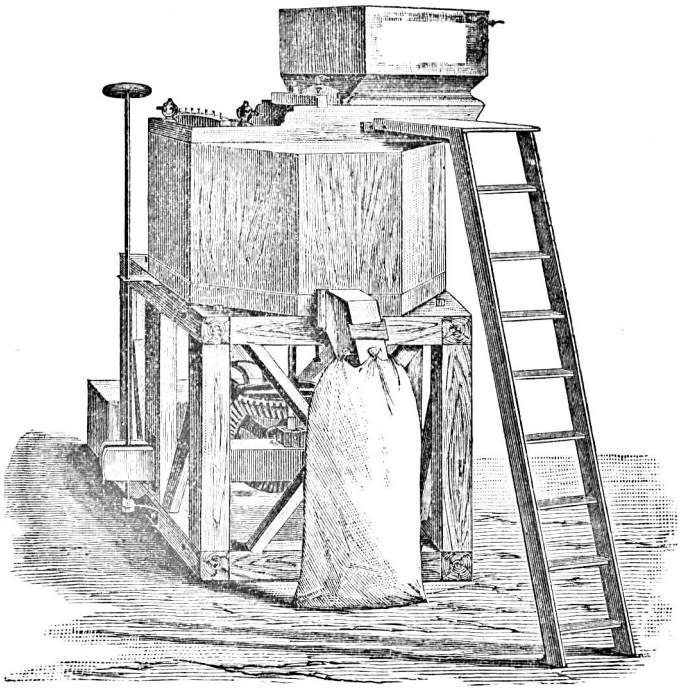
Produktet var fortrinligt blødt med flade Klid for Blandsæd, Havre og Byg; for Rug var det noget grovere og mere haardt end det fra Nr. 3 og 5.

3. Rhinsk Kværn malede i Arbejdsprøve 182 ℔ Byg i 14 Min., svarende til 780 ℔ Byg i 1 Time, og derefter 859 ℔ Byg i 36 Min., svarende til 1432 ℔ pr. Time.

Det sidst angivne Kvantum er Udtryk for, hvormeget der vil kunne formales med Kværnen, naar Damp- eller anden uorganisk Kraft haves til Raadighed efter Behov.

Ved Kraftmaalingerne formaledes 804 ℔ Blandsæd med et Kraftforbrug af $2^{8}/_{10}$ HK., 784 ℔ Rug med $3^{6}/_{10}$ HK., 700 ℔ Byg med $3^{3}/_{10}$ HK. og 365 ℔ klam Blandsæd med $2^{3}/_{10}$ HK.

Produktet var saavel ved Arbejdsprøven som ved Kraftprøven overensstemmende med Normalprøven, men selvfølgelig vilde Kraftforbruget ved Produktionen af 1432 ℔ Byg pr. Time, hvis man havde maalt det, have vist sig større end det for Produktionen af 700 ℔ angivne.

Rhinsk Kværn.

Da Kværnen var ny og Stenene med første Bilning paa, var Produktet endnu noget haardt.

4. En Stenkværn med kunstige franske Sten. Kværnen var ved denne Prøve udstyret med det Tilførselsapparat (Skoslag), hvis Mangler ved Randersprøven angaves som Aarsag til, at den der ikke kunde arbejde. Resultatet blev her imidlertid det samme; for at faa Korn igjennem maatte der helst staa en Mand stadig beskæftiget med at støde det med en Stok ned gjennem Tragten.
Kraftmaaling foretoges sammen med Arbejdsprøven. Der maledes 238 ℔ Blandsæd med 3 HK. 142 Omdrejninger af Kværnens Forlagsaxel, 265 ℔ Rug med $3^{9}/_{10}$ HK. og 145 Omdrejninger, 262 ℔ Byg med

$3^{9}/_{10}$ HK. og 145 Omdrejninger, samt 130 ℔ Rug med $2^{1}/_{10}$ HK og 145 Omdrejninger, naar Tilløbet foregaar uden Efterhjælpning.

5. Staalkværn. Malede i Arbejdsprøven 1ste Time 406 ℔ Blandsæd, 2den Time 430 ℔, 3die Time 614 ℔, 4de Time 528 ℔, 5te Time 519 ℔. I 6te Time 1040 ℔ Rug, i 7de Time 547 ℔ Byg og i 8de Time 550 ℔ Byg.

Saalænge Arbejdsprøven varede, maatte Malefladerne jevnligt stilles tættere sammen, da Sliddet paa dem fra Time til anden bevirkede, at Produktet blev kjendeligt grovere.

Ved Kraftmaalingerne formaledes 510 ℔ Blandsæd pr. Time med $3^{9}/_{10}$ HK., 490 Omdrejninger pr. Minut, 840 ℔ Rug med $4^{7}/_{10}$ HK., 490 Omdrejninger pr. Minut og 430 ℔ Byg med $3^{2}/_{10}$ HK., 504 Omdrejninger pr. Minut.

Blandsæden var gjennemgaaende bedre formalet end Gjennemsnitsproduktet fra almindelige Kværne, Rug og Byg meget godt — det sidste noget haardt.

Denne Staalkværn blev derefter sat til at male russisk Byg, med det Formaal at slide Malefladerne sløve, og da det efter en Formaling af i alt 158 Centner Korn viste sig, at den ikke længere kunde bringes til at male saa fint som Normalprøverne, foretoges atter (d. 26. Septbr.) en Kraftmaaling til Sammenligning. Denne gav: Formalet Rug 420 ℔ pr. Time med 2.6 HK., 360 Omdrejninger pr. Minut, Byg 372 ℔ pr. Time med $2^{1}/_{2}$ HK., 365 Omdrejninger, — begge Maleprøver kjendelig grovere end de tilsvarende fra de første Kraftmaalinger. Det vil bemærkes, at Kværnen ved denne Prøve har haft et andet Omdrejningstal (360) end ved den første (500); dette har sin Aarsag i, at det af Pladshensyn var nødvendigt under Varighedsprøven at flytte Kværnene hen til en anden, langsommere gaaende Axel.

Tallene kunne altsaa ikke direkte sammenlignes, men et Blik paa »Formalingen pr. HKT.« ved første og anden Prøve (Tab. V) viser, at Udslaget her ikke er stort, men at det endnu paa dette Stadium af Slid nærmest maa søges i Kværnens Mangel paa Evne til at male fint nok.

6. En Riffelvalsestol. Formalede ved Arbejdsprøven i 1ste Time 867 ℔ Blandsæd, 2den Time 908 ℔, 3die Time 633 ℔, 4de Time 601 ℔, 5te Time 578 ℔, Rug i 6te Time 498 ℔, Byg i 7de Time 465 ℔, i 8de Time 500 ℔, i 9de Time 450 ℔ ved Dobbeltskraaning.

Med Undtagelse af »Byg i 9de Time« blev alt Korn ved Arbejdsprøven malet færdig i en Overgang.

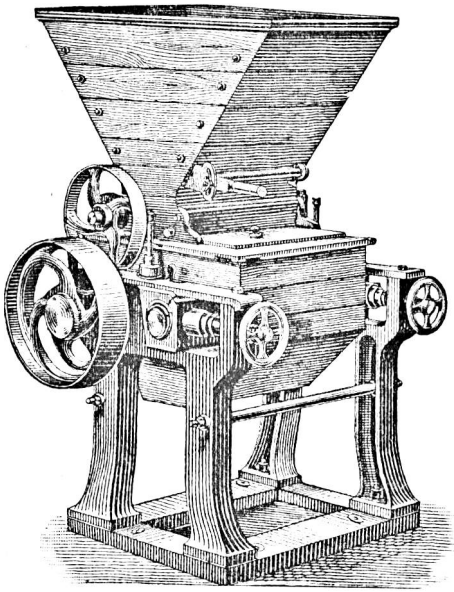
Denne Fremgangsmaade — der jo er den i Landbruget almindeligst anvendte — er imidlertid aldeles imod Riffelvalsestolens Natur, idet den er bygget med gjentagne Behandlinger af Kornet for Øje, og den faar ved at benyttes paa den angivne Maade meget hurtigt stumpe, sløvede Rifler, mindre Arbejdsevne og større Kraftforbrug, for hvilket dels en stadig nødvendig Sammenskruning af Valserne — for at holde Godset paa samme Finhedsgrad i den korte Tid, Prøven varede —, og dels Tallene fra Arbejdsprøvrn og fra Kraftmaalingerne ere Udtryk.

Ved at behandle Kornet i to Overgange faar man i samme Tid behandlet den samme Mængde Korn med et Kraftforbrug, der, ifølge de nedenfor anførte Maalinger for Rug, er ca. 20 pCt. lavere end naar man gjør Godset færdigt i en Overgang, og samtidig bevarer man erfaringsmæssig Valsernes Rifling betydelig længere og forøger derved deres Arbejdsevne.

Kraftforbruget var til Formaling af 513 ℔ Blandsæd (maalt mellem 3die og 4de Time) $3^4/_{10}$ HK., 320 Omdr., til 370 ℔ Blandsæd (maalt mellem 8de og 9de Time) $3^9/_{10}$ HK., 320 Omdr., 435 ℔ Byg med

$4^{8}/_{10}$ HK. og 320 Omdr., 580 ℔ klam Blandsæd med $4^{1}/_{4}$ HK., 305 Omdr. og 390 ℔ Rug med $4^{1}/_{2}$ HK., 316 Omdr.

Ved Dobbeltskraaning af Rug blev ligeledes 390 ℔ malet færdig i en Time (første Overgang i 22 Minuter, anden Overgang i 38 Minuter) med et Kraftforbrug af $3^{6}/_{10}$ HK. og 320 Omdr.

Frichs Valsestol.

Ialt formalede Valsestolen ved Prøven $56^{1}/_{2}$ Centner Korn.

Produktet var af Blandsæd blødt og godt med flade og store Klid, af Rug meget godt med flade og store Klid, ved Dobbeltskraaning af Rug dog bedre og af Byg blødt og godt.

7. Dampmøllens Knusemaskine behandlede i en Time 1800 ℔ Byg, Havre og Blandsæd. Kraftforbruget beregnet til 5 Heste. Produktet var for alle Kornsorter tilfredsstillende.

8. En Havreknuser behandlede i en Time 725 ℔ Blandsæd, 2den Time 815 ℔ Byg, 3die Time 500 ℔ Byg, 4de Time 428 ℔ Rug, 5te Time 404 ℔ Havre, 6te Time 490 ℔ klam Blandsæd.

Kraftmaalingen gav til Knusning af 500 ℔ Byg $1^{9}/_{10}$ HK., 348 Omdr., 428 ℔ Rug med $1^{9}/_{10}$ HK., 350 Omdr., 404 ℔ Havre med $1^{8}/_{10}$ HK., 357 Omdr.. 490 ℔ klam Blandsæd med $2^{6}/_{10}$ HK., 348 Omdr. Produktet var i det Hele tilfredsstillende.

I Sammenligning med Møllens Knuser — for hvilken det dog maa erindres, at Tallet 5 HK. alene er beregnet efter Maskinens Dampforbrug — er dennes Produktion i Forhold til Kraftforbruget ikke stor, og dens største kvantitative Ydelse pr. Time, naar jo ikke op til, hvad de mest produktive af de i Randers udstillede Knusemaskiner præsterede, men herpaa give de S. 24 anførte Bemærkninger tilstrækkelig Forklaring.

De her anførte Formalingsresultater ere samlede i Tabel V, hvor der for Sammenligningens Skyld tillige er anført »Korn formalet pr. HK. Time.

Det vil heraf ses, at Dismembratoren staar højst i Formalingsevne pr. Hestekraft-Time; herefter følger den franske og rinske Kværn, paa hvilke Forskjellen ikke er stor, da den Førstes Gods, som det vil erindres, var noget grovere end Normen. En kjendelig ringere Produktionsevne pr. Hestekraft har Staalkværnen, endnu ringere dog Valsestolen, og sidst i Rækken kommer den lille Kværn med to Løbere.

Om Anvendelsen af Dismembratoren i Landbruget kan der i Øjeblikket næppe blive Tale alene af den Grund, at den mindste Model med Forknusevalse og Staalskive, der kan faas, koster ca. 1200 Kr.; at dens maximale Ydeevne, med 5000 Omdrejninger i Minutten, er 15 Tdr. i Timen, vil ikke under disse Forhold kunne opveje den høje Pris. Hvis der derimod lod sig fremstille en betydelig mindre Model for tilsvarende lavere Pris og

med samme gode Produkt som det fra den her prøvede, vilde derved vistnok den for Landbruget heldigste Formalingsmaskine være funden, fordi Sliddet kun har meget ringe Indflydelse paa Formalingens Udførelse — naar blot Kornet forud er vel renset for alle Urenheder af saavel store som smaa Dimensioner. I Øjeblikket staar Valget mellem Stenkværnen paa den ene og Staalkværnen eller Valsestolen paa den anden Side.

Som bekjendt kan en god Stenkværn, hvis Maleflader besidde en god naturlig Skæreevne, levere et fortrinligt Produkt af blødt, fint Gods med halvtørre Klid, paa hvilke den ydre Træskal er opreven saa meget, at Fordøjelsesvædskerne kunne angribe Kliddene ogsaa fra denne Side, og utvivlsomt er et saadant Malegods betydelig lettere fordøjeligt og derfor mere økonomisk til Opfodring end et skarpt (skaaret) og haardt Produkt, hvor et forholdsvis tykt Mellag sidder fast paa Kliddenes indvendige Side og først maa opløses af Næringsvædskerne inden disse kunne angribe Kliddene, — saaledes som de forskjellige Staalkværne og Valsestole almindeligt levere det, undertiden endda tillige kun grovt skaaret. Dette maa nu forstaas saaledes, at der med en Staalkværn eller en Valsestol meget vel kan fremstilles et Malegods, der i det ydre tilsyneladende er Kværnens ligt, derved at en Samvirken mellem Knusning og tilstrækkelig vidtdreven Finskæring finder Sted, men det kan med et Sæt Maleflader kun ske indenfor et temmelig begrænset Tidsrum, og Kliddene blive vel sønderdelte men ikke opløste, i god Overensstemmelse med, hvad der netop er Forskjellen paa en riflet Jernmaleflades og en naturlig porøs Stenflades Virkning.

Saalænge Skærpningen er ny og god, er Malefladernes skærende Evne den fremherskende, og Knusning kan vanskelig tilvejebringes. Den Omstændighed, at Sliddet paa Malefladerne ved Staalkværn og Valsestol i Begyndelsen er saa føleligt, at en Omstilling indenfor et Tidsrum af en Time gjentagende er nødvendig for at

vedligeholde Finhedsgraden, viser tydeligt, at denne Periode er af meget kort Varighed. Den glider over i den næste, i hvilken Malefladernes Evne til Knusning voxer, medens Skæreevnen aftager, indtil den tredie Periode indtræder, hvor Skæreevnen saa at sige er forsvunden, saa at Formalingen alene er en Knusning. Der kan ikke længer males tilstrækkelig fint, Kraftforbruget er stort og Ydeevnen er ringe. Paa det Tidspunkt, mod Slutningen af den anden Periode, ere Malefladerne kassable, og naar man ikke desto mindre ofte ser dem anvendte længe ud derover, er dette ubetinget ensbetydende med et Tab i Foderstoffernes Udnyttelse. Som berørt er det imidlertid et Spørgsmaal, om selv det bedst formalede Gods fra en Staalkværn eller Valsestol udnyttes til Opfodring lige saa godt som det fra en Stenkværn, et Spørgsmaal som i Praxis muligt kunde besvares.

Men selv bortset fra dette Spørgsmaal, — der kan blive vanskeligt at besvare — bevarer en god Stenkværn sin Overlegenhed deri, at den udfører Formalingen med et Kraftforbrug, der er ca. 20 % mindre end Staalkværnens og ca. 50 % mindre end Valsestolens.

Landmanden kan faa en Stenkværn, der med 2 Heste i en Hestegang kan udrette noget baade kvalitativt og kvantitativt tilfredsstillende, men Staalkværne og Valsestole ville være for tunge for Hestene og for døde i Gangen, naar de skulle male fint nok. Dog maa det fastholdes, at Formaling med Hestekraft under mange Forhold vil blive Landmanden for kostbar, idet der til Formaling af exempelvis 3 Tdr. Korn i Timen vil kræve mindst en Mand, en Dreng og 3 Heste — i Almindelighed gennemsnitlig 1 Hest for hver Td. Korn, der males i Timen.

Til Dampkraft kan den for Staalkværnen til enhver Tid fornødne Drivkraft jo lettere skaffes tilveje, og der vil altsaa, naar man ser bort fra det foran nævnte Fordøjelighedsspørgsmaal, Staalkværnen eller Valsestolen

kunne finde Anvendelse, naar man vil iagttage at forny, henholdsvis oprifle, Malefladerne tilstrækkelig hyppigt ɔ: for hver 100—200 Tdr. formalet Korn eftersom Malefladerne ere enkelte eller dobbelte, og naar man vil betale Driftsudgiften pr. Td. formalet Korn med indtil det dobbelte.

Oftest vil altsaa ogsaa her den i Anskaffelse noget dyrere Stenkværn blive den billigste i Længden, idet en Mindreudgift af indtil 4—6 Øre pr. Td. formalet Korn kan forrente en ikke saa lille Anlægskapital.

Ved Brugen af Stenkværnen møder os Kravet til Bilningen af Stenene som en Ulempe paa saadanne Steder, hvor der ikke i Gaardens Betjening, fast eller lejet, findes et Menneske med lidt Haandelag til at bruge Værktøj. Om dette end undtagelsesvis vil kunne være en Hindring for Anskaffelsen af en Stenkværn, er det almindelige dog, at man véd at hjælpe sig ud over Vanskeligheden.

Ved Valget af en Stenkværn maa det tilraades som Regel ikke at tage den mindre end med 5 Kvarters Sten (30" Diameter); særligt til Hestekraft er det af Betydning, at Diametren er stor nok til, at Løberen kan udjævne Hestens uregelmæsige Gang.

Langjernet skal være tilstrækkelig langt og stærkt til at give et godt Styr, og Overstenen maa derfor være Løber. At lade begge Stenene være Løbere giver — bortset fra andre Ulemper — en for sammensat Bygning til at egne sig for Landbrug.

Balancesejle maa foretrækkes som lettere at behandle ved Kværnens Bilning, og Kværnen gaar lettere dermed, men Nedfældning af Sejlet, — der dog foregaar langt sjældnere end for det faste Sejle — gjør Benyttelse af en sagkyndig Mand (Møller eller Møllebygger) ønskelig.

Ved Valget af en Staalkværn eller en Valsestol er den fra Prøven foreliggende Præmiering vejledende.

For Knusemaskinernes Vedkommende ere Fordringerne forskjellige, eftersom de skulle anvendes til Hesteeller til Dampkraft.

Til Hestekraft maa foretrækkes en smal (6—8" bred) meget stor (24—30" Diameter) Valse samarbejdende med en lille Valse paa 8—12", til Dampkraft vil derimod to lige store Valser 6—8" brede og 24—30" Diameter eller bredere Valser med mindre Diameter ned til 15—18" være de hensigtstmæssigste. Der skal være gode Lejer for Valsernes Axler, og Fedrene, som holde den flyttelige Valse til, skulle være svære og holdbare.

Landbrugets Hestekraft og Hesteavlen,
statistisk belyst.

Foredrag i det kgl. Landhusholdningsselskab den 10de Decbr. 1895 af Konsulent, Dyrlæge Rich. Jensen.

Mine Herrer! Naar jeg har paataget mig at give statistiske Meddelelser om Hestekraftens Benyttelse samt fremkomme med nogle Bemærkninger om Statistikens Anvendelse som Hjælpemiddel i Arbejdet for Hesteavlens Fremme, saa er det under den Forudsætning, at den højtærede Forsamling vil betragte det som et velment Forsøg paa at lede Opdrætternes Opmærksomhed hen paa en Side af Sagen, som vi — i hvert Fald efter min Mening — hidtil have skjænket for lidt Interesse. Andet og mere maa man ikke vente; thi en aldeles udtømmende Behandling af dette Æmne ligger udenfor min Rækkevidde, hvorimod jeg maaske nok i store, grove Træk vil være i Stand til at paapege, hvorledes Forholdet er i de forskjellige Landdsdele samt større og mindre Dele af disse.

Meddelelserne ere Uddrag og Bearbejdelse af »Statistisk Tabelværk over Arealets Benyttelse 1888« samt »Kreaturholdet 1893«.

Det gaar jo med Hesteavlen som i alle andre Forretningssager, at man ikke har Udsigt til Opnaaelse af heldigt Resultat, naar man er gaaet ud fra Forudsætninger, der ikke ere rigtige, og jeg tror, at vi i denne Retning have forsyndet os en Del, navnlig paa Øerne

og da ikke mindst her paa Sjælland. Særlig have vi maaske havt en vel stor Tilbøjelighed til at overføre de Iagttagelser, som ere indhentede i Stutterierne, umiddelbart paa Landavlen, og vi have vistnok tillige forvexlet de Regler, som absolut kun gjælde under primitive Forhold eller Overgangsforhold, med de, som bør følges under temmelig stærkt udviklede Kulturforhold.

Dette synes at fremgaa af de hyppige Udtalelser om den enorme Forskjel, der, for Hesteavlens Vedkommende, er paa Naturforholdene i Jylland og paa Øerne og da specielt paa Sjælland. Man vil endog have fundet denne Forskjel saa stor, at man med Bestemthed paastaar, at den Hest, som Jylland kan producere, absolut maa degenerere paa Øerne, hvorimod man endnu aldrig har hørt Paastand om, at Jylland var udelukket fra Produktionen af en Hest, der ligner den sjællandske.

Aarsagen til dette Udslag giver man en aldeles bestemt Adresse, idet man siger: »Det er Jyllands Rigdom paa Eng, der skaber Massen hos den jydske Hest!«, men: »Det er Sjællands Fattigdom i denne Retning, der henviser os til Avlen af en Hest med mindre Masse, og derfor degenerer den jydske Hest og den stærke Halvblodshest, naar man indlader sig paa at benytte dem til Avl paa Sjælland!« Denne Læresætning maatte man selvfølgelig respektere, og man burde handle efter den, saafremt det med Sikkerhed kunde paavises, at Hesteavlen, og da specielt Avlen af Heste med betydelig Masse, ubetinget var bundet til de paagjældende Egnes Rigdom paa Eng.

Mærkeligt er det, at man aldrig nærer Betænkelighed ved Avlen af »det store, røde, danske Malkekvæg«, hvorimod man endnu den Dag idag finder den Paastand i vore Fagskrifter, at den nævnte Forskjel i Retning af Engarealer giver Halvøen og Øerne saa stik modsatte Betingelser for Hesteavl, at Øerne trods deres større Frugtbarhed ere udelukkede fra at drive en Avl, der med Hensyn til Masse kan blive sideordnet den jydske.

Denne Opfattelse giver sig Udtryk i et Par Benævnelser, som have vundet Hævd, idet man nemlig gaar ud fra, at Jylland paa Grund af Forholdene maa levere en »Lavbundshest«, Sjælland en »Højbundshest«, hvormed menes, at Jylland nødvendigvis maa levere »en stor, vægtig, svampet Hest med nedstemt Nerveliv, Sjælland en mindre vægtig, tør, senestærk Hest med udpræget Nerveliv.

Er dette nu virkelig Tilfældet, da forekommer det mig, at Statistiken maa være i Stand til at paavise dette saa tydeligt, at Beviset for Læresætningens Sandhed dermed er givet; thi er den virkelig saa grundfæstet, at man med Sikkerhed tør bygge paa den, da maa Halvøen, — og da specielt de stærkest hesteopdrættende Egne af Halvøen —, opvise en saadan Overvægt af Engarealer lige over for Øerne, at der ikke lades Spor af Tvivl tilbage.

Til Belysning af dette Spørgsmaal skal jeg tillade mig at henvise til Tabellerne I, II og III.

Som det fremgaar af Tabel I er Sjælland ikke saa fattig paa Eng, som man i Almindelighed antager. Det staar over Bornholm, Lolland-Falster og Fyen, og det nærmer sig meget stærkt det sydøstlige Jylland (Vejle, Aarhus og Randers Amter), men lægger man Mærke til, i hvilket Omfang Hesteavlen drives, hvad der jo fremgaar af Antallet af fødte Føl samt Antallet af Tillæg under 3 Aar, da vil man finde, at Sjælland og Bornholm staa under Lolland-Falster, at det staar betydelig under Fyen, samt at det er aldeles distanceret af det sydøstlige Jylland, uagtet dette ikke er saa langt forud med Hensyn til Engarealets Størrelse.

Skal Hesteavlen være bundet til Engarealets Størrelse, ogsaa med Hensyn til Antallet af de Heste, der lægges til, da vil Forholdet for »fødte Føl« være det, at

Sjælland har 5.4, Fyen 5.1 og S. ø. J. 7.1,

istedetfor som Tabellen udviser

Sjælland 5.4, Fyen 8.7 og S. ø. J. 11.8.

Tabel I. Benyttelsen

	Sjælland med Møen og Samsø		Bornholm		Lollan og
	Tdr. Ld.	%	Tdr. Ld.	%	Tdr. L
Til Afgræsning for Husdyr (Agermarken)	158542	32.16	10704	31.67	377
Til Høslæt	131420	26.65	7479	22.12	284
Til Helbrak, Halvbrak og Frøavl	129927	26.35	9508	28.13	364
Til Fælleder og Overdrev	21555	4.37	2982	8.82	46
Til Eng	51598	10.47	3129	9.26	115
Ialt...	493042	100.00	33802	100,00	1187
Hele Hestebestanden i 1893 samt Antallet af fødte Føl angivet pCt. af hele Hestebestanden..	Heste-bestand 109210	% fødte Føl 5.4	Heste-bestand 7766	% fødte Føl 5.4	Hest bestan 248
Antal af Tillæg under 3 Aar angivet i pCt. af hele Hestebestanden	Heste-bestand 109210	Tillæg % 14.8	Heste-bestand 7766	Tillæg % 15.9	Hest bestan 248

og for Tillæg under 3 Aar vil det blive henholdsvis

Sjælland 14.8, Fyen 14.5 og S. ø. J. 19.4,

istedetfor 14.8, 23.8 30.2.

Vil man dernæst lægge Mærke til de 3 jydske Afdelinger, da kan det ved første Øjekast se ud, som det stærkt forøgede Engareal ogsaa har givet Stødet til en livligere Udvikling af Avlen i de Afdelinger, hvor netop de store Engarealer findes, men ser man nærmere paa Forholdet, vil man finde, at det kun er et meget lille Stød fremad, Avlen modtager af de stærkt forøgede Engarealer; thi er det virkelig saa, at den jydske Avl er stærkt bunden til Engen eller, som det næsten synes at fremgaa af mange Udtalelser, ligefrem staar og falder med denne, da maatte Forholdet blive for »fødte Føl«:

ræsningsarealet 1888.

Fal-ter	Fyen med Lange-land og Ærø		Det sydøstlige Jylland		Det nordlige Jylland		Det sydvestlige Jylland	
%	Tdr. Ld.	%	Tdr. Ld.	%	Tdr. Ld.	%	Tdr. Ld.	%
1.80	89797	38.04	312276	57.71	284404	49.31	438432	59.58
3.98	54734	23.19	32769	6.06	48831	8.47	26272	3.57
0.64	59605	25.26	100082	18.49	70895	12.29	68211	9.27
3.88	7688	3.26	21436	3.96	74139	12.86	50576	6.87
9.70	24208	**10.25**	74586	**13.78**	98455	17.07	152378	**20.71**
0.00	236032	100.00	541149	100.00	576724	100.00	735869	100.00
% dte Føl	Heste-bestand	% fødte Føl	Heste-bestand	% fødte Føl	Heste-bestand	% fødte Føl	Heste-bestand	% fødte Føl
7.6	53569	8.7	77543	11.8	65617	12.8	65378	12.2
llæg %	Heste-bestand	Tillæg %	Heste-bestand	Tillæg %	Heste-bestand	Tillæg %	Heste-bestand	Tillæg %
5.5	53569	23.8	77543	30.2	65617	33.0	65378	32.6

det sydøstl. Jyll. det nordl. Jyll. det sydvestl. Jyll.
11.8, 14.6, 17.7,
istedetfor som Tabel I udviser
11.8, 12.8, 12.2,
og for Tillæg under 3 Aar maatte det blive henholdsvis
30.2, 37.4, 45.4,
istedetfor
30.2, 33.0, 32.6,
hvilke store Tal vel næppe ere et Udtryk for, hvad det nordlige Jylland og det sydvestlige Jylland ere i Stand til at præstere, men de angive i hvert Fald Forholdet, som det maatte blive, om Engarealet virkelig har den Indflydelse, man søger at tillægge det; thi enten maatte det sydøstlige Jyllands Produktion af Heste sættes be-

tydeligt ned i Antal eller ogsaa maa man indrømme, at det sydøstlige Jylland for Hesteavlens Vedkommende faar betydelig mere ud af temmelig sparsomt tilmaalte Arealer, end de andre jydske Afdelinger faar af deres Rigdom.

Af Tabel I fremgaar det endvidere, at Jylland i langt højere Grad benytter den høje Jord til Afgræsning end Øerne, og da specielt end Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster, hvilket just ikke tyder hen paa, at Hesten i Jylland ubetinget er bundet til Engen i en saadan Grad, at Udslaget absolut maatte vise sig i Retning af »svampet Bygning og nedstemt Nerveliv«, og naar man taler om den store Hømængde, Jyden er i Stand til at give sine Heste for derved at fremkalde faste Knokler, saa har man Vanskelighed ved at fatte dette, — i hvert Fald for det sydøstlige Jyllands Vedkommende — naar man ser, at dette, selv om det benytter hele sit Engareal til Høslæt, kun derved opnaar at have Høslæt paa 19.84 pCt. af hele Græsningsarealet, medens Sjælland paa Agerjorden alene har Høslæt paa 26.65 pCt. af Græsningsarealet. Der maa dog gro noget Hø paa den gode sjællandske Jord, og saa have vi endda 10.47 pCt. Eng, der vel ikke altsammen benyttes til Afgræsning.

Vil man nu tage en Oversigt over, hvorledes Forholdet stiller sig i Landets forskjellige Amter (Tabel II), da vil man finde, at man endnu mindre er i Stand til herved at paavise, at Hesteavl og Engarealer ere strængt knyttede til hinanden, ligesaalidt som man herved formaar at bevise, at den megen Eng giver »Lavbundsheste« og at Mangel af Eng fører til Produktet »Højbundsheste«.

I Tabel II findes Amterne ordnede efter Engarealernes Størrelse, og man vil tillige finde Størrelsen af Hestetillæget angivet, samt i sidste Rubrik det Løbenummer, som det paagjældende Amt kommer til at indtage, naar Størrelsen af Hestetillæget lægges til Grund

Tabel II.

Løbe-Nr. efter Engareal	Amt	Engarealet angivet i pCt. af hele Græsningsarealet	Fælleder og Overdrev angivet i pCt. af hele Græsningsarealet	Tillæg af Heste under 3 Aar angivet i pCt. af hele Hestebestanden	Antal af fødte Føl angivet i pCt. af hele Hestebestanden	Løbe-Nr. efter Tillægets Antal
1	Frederiksborg ...	8.76	3.27	15.2	5.6	3
2	Sorø	8.80	2.60	15.4	5.9	4
3	Bornholm.....	9.26	8.82	15.9	5.4	5
4	Svendborg	9.41	3.36	24.9	9.2	10
5	Kjøbenhavn	9.64	6.78	9.9	3.3	1
6	Maribo	9.70	3.88	15.5	7.6	6
7	Odense	11.01	3.17	23.0	8.2	8
8	Præstø	11.33	1.65	15.3	5.4	2
9	Aarhus	11.51	2.29	29.2	11.8	15
10	Vejle.....	11.64	2.58	23.1	8.6	9
11	Holbæk.....	12.07	7.14	18.3	6.8	7
12	Thisted.....	13.83	15.03	34.6	13.3	15
13	Viborg	15.06	7.42	36.4	13.9	16
14	Hjørring.....	17.19	13.25	28.9	11.1	12
15	Randers	17.46	6.26	36.4	14.1	18
16	Aalborg.....	18.71	11.28	36.1	14.2	17
17	Ringkjøbing.....	22.90	7.21	33.2	11.8	14
18	Ribe	24.15	5.81	27.0	10.4	11

for Rækkefølgen. Løbenumret i sidste Rubrik er fremkommen ved at tage Middeltallet af »fødte Føl« og »Tillæg under 3 Aar«, idet jeg har antaget, at man dermed rammer Forholdet saa nogenlunde, eftersom man vel nærmest maa gaa ud fra, at det er den opvoxende Ungdom og Følhopperne, der særlig blive paavirkede af de tilstedeværende Betingelser for frodig Udvikling.

Man vil da finde, at Svendborg Amt (Nr. 4) trods et temmelig lille Engareal er oppe paa Højde med Ribe Amt (18), der af alle Amterne i Danmark er rigest paa Eng. Man vil tillige finde, at det er Viborg Amt, der, trods betydelig mindre Eng end Ringkjøbing og Ribe

Amter, er Skyld i, at det sydvestlige Jylland kommer saa højt op med Størrelsen af Hestetillæget, som Tabel I udviste. Endvidere vil man finde, at Hjørring Amt trods betydelige Engarealer staar under Aarhus Amt, der i den nævnte Retning er temmelig tarvelig forsynet, hvilket dog ikke forhindrer det i at staa Side om Side med det »engrige« Ringkjøbing Amt samt fuldstændig at distancere Holbæk Amt, der dog er bedre udstyret med Eng end Aarhus Amt.

At Eng og Fælleder i Forening heller ikke have afgjørende Indflydelse, synes at fremgaa ved en Sammenligning mellem Svendborg og Hjørring Amter, Aarhus og Ringkjøbing Amter samt Aarhus og Holbæk Amter.

Vil man nu nærmere udstykke disse Undersøgelser til en Del af Landets Herreder, da vil man finde, at man heller ikke herved er i Stand til at opdage den inderlige Forbindelse mellem »rige Engarealer« og »Lavbundsheste« samt »Mangel paa Engareal« og »Højbundsheste«.

I Tabel III findes en Oversigt over 31 Herreder (12 sjællandske og 19 jydske), ordnede paa samme Maade som Amterne i Tabel II. Man vil her finde Modsætningerne saa skarpe, at man selv med sin bedste Villie vil have Vanskelighed ved at finde antagelige Støttepunkter for den nævnte Læresætnings Holdbarhed. Skarpest fremtræder Modsætningen ved en Sammenligning mellem Samsø og Vester Horne Herred i Ribe Amt, der dog begge opdrætte »Lavbundsheste«.

Samsø: 1.06 pCt. Eng, 10.40 pCt. Fælled,
Vester Horne: 35.52 - — 10.59 - —
Samsø: Fødte Føl 13.3 pCt., Tillæg under 3 Aar 28.4 pCt.,
V. Horne: — 10.9 - — — — 28.8 —

Men der kan drages andre Sammenligninger, som ikke ere uden Interesse, f. Ex. (28) Hammer Herred i Præstø Amt mod (7) Vrads Herred i Aarhus Amt.

Amt:	Herred:	Eng: %	Fæl-leder: %	Fødte Føl: %	Til-læg: %	
(28) Præstø,	Hammer:	21.64	2.14	5.9	18.9,	Højbundshest.
(7) Aarhus,	Vrads:	8.35	2.46	16.9	35.1,	Lavbundshest.
(15) Frederiksb.,	Ølstykke:	11.67	5.22	4 6	11.5,	Højbundshest.
(4) Aarhus,	Tyrsting:	7.64	4.81	11.5	27.5,	Lavbundshest.
(5) Thisted,	Morsø-Sdr.:	7.64	14.82	13.2	33.9,	Lavbundshest.
(22) Holbæk,	Tudse:	15 33	16.05	6.5	14.6,	Højbundshest.
(20) Randers,	Nørhald:	14.78	5.99	16.1	34.1,	Lavbundshest.
(19) Holbæk,	Skippinge:	14.93	8.13	6.5	16.5,	Højbundshest.
(10) Frederiksb.,	Holbo:	10.04	3.94	7.0	17.7,	Højbundshest.
(13) Aarhus,	Gjern:	10.40	2.49	14.3	35.9,	Lavbundshest.

Disse Exempler paa Engarealets Forhold til Hestens «Kvalitet« tyde i hvert Fald paa, at den antagne Regel ikke er uden Undtagelser, og vil man anføre alle de Exempler, man er i Stand til at paavise, vil man finde, at Undtagelserne ere saa hyppige, samt at Modsætningerne i et meget stort Antal Tilfælde ere saa skarpe, at det næppe kan vække Forbauselse, naar man vægrer sig ved at tro paa den nævnte Læresætnings Gyldighed, om den end tidligere under mere primitive Forhold har havt uomtvistelig Berettigelse, der dog vistnok for en meget stor Del falder bort under vidt fremskredne Kulturforhold, hvor den omhyggelige og dybere Behandling af Jordbunden fører til en saa forøget og fyldig Plantevæxt, at vore Husdyr derigjennem blive i Stand til at erhverve sig Størrelse og Masse uden at være absolut henviste til Græsset og Høet alene, hvad forøvrigt vore store »røde Malkekøer« turde være et Bevis for.

Naar jeg har fremdraget denne Sag, saa er det ikke blot, fordi jeg finder det uheldigt, at man — i hvert Fald en meget stor Del af vore Opdrættere — sætter den oftomtalte Læresætning saa langt frem i Forgrunden, at man vil bygge hele Bygningen op paa den; men det er ogsaa, fordi jeg herigjennem har villet paavise, hvor lidt vi i Grunden kjende de Faktorer, som ere nødvendige for at fremelske en Hesteavl, der giver virkelig Udbytte; thi det, at en meget stor Del af os endnu

Tabel III.

Løbe-Nr. efter Engarealets Størrelse	Amt	Herred	Af Græsningsarealet indtager Eng pCt.	Af Græsningsarealet indtager Fælleder og Overdrev pCt.	Tillæg under 3 Aar angivet i pCt. af hele Hestebestanden	Antallet af fødte Føl angivet i pCt. af hele Hestebestanden	Løbe-Nr. efter et Middeltal af Tillæg under 3 Aar og Antallet af fødte Føl
1	Holbæk	Samsø	1.06	10.40	28.4	13.3	17
2	Randers	Mols	6.91	15.31	38.1	15.6	30
3	Præstø	Baarse	7.08	2.16	17.4	6.4	6
4	Aarhus	Thyrsting	7.64	4.81	27.5	11.5	14
5	Thisted	Morsø-Sønder	7.64	14.82	33.9	13.2	21
6	—	Morsø-Nørre	7.65	12.33	40.6	15.4	31
7	Aarhus	Vrads	8.35	2.46	35.1	16.9	28
8	Hjørring	Vennebjerg	9.25	17.45	25.4	10.7	13
9	Aalborg	Fleskum	9.65	11.85	38.4	14.8	29
10	Frederiksborg	Holbo	10.04	3.94	17.7	7.0	9
11	—	Horns	10.11	3.97	19.7	6.7	11
12	Randers	Nsrre	10.33	3.72	37.2	12.9	24
13	Aarhus	Gjern	10.40	2.49	35.9	14.3	25
14	—	Hads	10.45	4.18	23.4	10.4	12
15	Frederiksborg	Ølstykke	11.67	5.22	11.5	4.6	1
16	Holbæk	Løve	12.21	3.10	17.5	6.5	7
17	Randers	Onsild	13.11	7.52	33.9	14.1	22
18	Holbæk	Ods	14.39	6.55	17.9	6.2	8
19	—	Merløse	14.61	1.19	16.9	5.9	4
20	Randers	Nørhald	14.78	5.99	34.1	16.1	27
21	Holbæk	Skippinge	14.93	8.13	16.5	6.5	5
22	—	Tudse	15.33	16.05	14.6	6.5	3
23	Aarhus	Framlev	15.60	1.10	36.2	14.3	26
24	Hjørring	Dronninglund	16.23	8.88	30.2	11.1	16
25	Aarhus	V. Lisbjerg	17.24	0.57	32.9	12.8	20
26	Hjørring	Børglum	19.23	7.18	33.1	12.3	19
27	Præstø	Møenbo	19.31	3.65	12.8	4.3	2
28	—	Hammer	21.64	2.14	18.9	5.9	10
29	Thisted	Hillerslev	21.70	17.87	34.5	14.0	23
30	Aalborg	Kjær	25.35	14.27	32.4	12.9	18
31	Ribe	V. Horne	35.52	10.59	28.8	10.9	15

stille Engen som en aldeles ufravigelig Betingelse for Produktionen af en Hest med betydelig Masse, hvad enten dette gjælder Træk- eller Kjørehesten, er et talende Bevis for, hvor meget vi paa dette Felt trænger til Forsøg i Analogi med, hvad der allerede med saa stor Energi er udført som Støtte for Kvægavlen og Svineavlen.

Grev Lendorf siger: »Jeg tror næppe, at den Prøvesten er funden, som med Sikkerhed angiver det hippologiske Stof i Jordbunden.« De anførte Exempler tyde paa, at denne Udtalelse ogsaa gjælder for Danmarks Vedkommende, og at vi som Følge heraf skulle være varsomme med at fastslaa Regler, som maaske ret besét kun have Traditioner at støtte sig til og Illusioner at leve paa.

Jeg har paatalt, at man for Hesteavlens Vedkommende føler Savnet af Forsøg, og jeg vil tilføje, at man føler Savnet meget dybt; thi vore Begreber om de Fordringer, de forskjellige Hestelag stille, for at naa til en Udvikling, der harmonerer med de Omkostninger, som ere medgaaede til Produktets Frembringelse, ere saa vage, at vi, om vi end arbejde nok saa ivrigt i Sagens Interesse, stadig mangle faste, paalidelige Holdepunkter. Man har søgt at finde et saadant i Stambogsføringen, der selvfølgelig, efterhaanden som Materialet indsamles og renses, kan blive en mægtig Løftestang, men det er ikke nok, hvad man jo allerede for længe siden har indrømmet for Kvægets Vedkommende; thi her skjænker man de forskjellige Fodringsmidler og Dyrenes Produktionsevne en udsøgt Opmærksomhed, hvilket jo ogsaa gjælder Svineavlen; men i Hesteavlen gaar man til Dato temmelig empirisk tilværks, og det uagtet Hesten endnu ikke har voldet os noget Bryderi — eller maaske netop derfor — med Hensyn til Udførsel, ligesom der vistnok heller ikke er nogen Tvivl om, at Hesteavlen kan blive en solid Indtægtskilde for Øboerne, som den allerede er det for Jyderne.

Man har kaldt de Køer, som ikke betale Foderet, for »Rotter«, og man gaar stadig paa Jagt efter disse Rotter, der forhaabentlig i en ikke fjærn Fremtid ville være saa blottede for Tilholdssteder, at de blive nødt til at fortrække, men det Spørgsmaal ligger meget nær, om vi ikke ogsaa i vore Hestebesætninger huse et større Antal »Rotter«, hvis Forsvinden maatte betragtes

Tabel IV.

Landsdelene	Hele Hestebestanden	Hingste over 3 Aar		Vallaker 3 til under 6 Aar		Hopper 3 til und 6 Aar	
		Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele
Sjælland med Møen og Bornholm (uden Kjøbenhavn)	109210	932	0.9	6717	6.2	7425	6
Bornholm	7766	96	1.2	509	6.6	554	7
Lolland-Falster	24823	244	1.0	1413	5.7	1870	7
Fyen med Langeland og Ærø	53569	407	0.7	5007	9.3	5069	9
Det sydøstlige Jylland	77543	657	0.8	10104	13.0	9995	12
Det nordlige Jylland	65617	530	0.8	4868	7.4	7816	11
Det sydvestlige Jylland	65378	530	0.8	6996	10.7	8315	12
Samsø	1515	13	0.9	53	3.5	161	10

som en Gevinst for Landbruget. Skal man med faa Ord give en Karakteristik af en indbringende Hesteavl, maa det være denne: »Tidlig Arbejdsdygtighed og søgt Handelsvare!« Jeg skal ikke herved komme ind paa en Omtale af de forskjellige Hestelag, endnu mindre paa en Kritik af disse, men jeg skal kun hævde, at man — Sagen set fra et rent landøkonomisk Standpunkt — maa anse den Hest for den bedste, som i en tidlig Alder formaar at tilfredsstille Landbrugets Krav, naar den saa tillige i en modnere Alder er let at afhænde. Herved betaler den jo en stor Del af Opdrætningsomkostningerne, og den kan ved Bortsalg give Plads for unge Heste af de Aldersklasser, som ere i stadig Værdistigen, samtidig med at de udføre Arbejdet. Men én Ting maa man absolut forlange, og det er, at det nødvendige Arbejde ikke forsømmes netop af den Grund, at man har et større Antal unge Heste i Arbejdsstyrken. Kræver Arbejdet nødvendigvis meget store Kraftanstrængelser, saaledes at man udsætter sig for at ødelægge de unge Dyr, da maa man selvfølgelig indrømme de ældre Heste en i

Hopper til under 11 Aar		Unge arbejdsdygtige Heste		Vallaker over 6 Aar		Hopper over 11 Aar		Ældre arbejdsdygtige Heste		Tillæg under 3 Aar	
Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden	Antal	% af hele Bestanden
8379	16.8	33453	30.7	36074	33.0	23505	21.5	59579	54.5	16178	14.8
1185	15.3	2344	30.2	2509	32.3	1681	21.6	4190	53.9	1232	15.9
4351	17.5	7878	31.7	7442	30.0	5652	22.8	13094	52.8	3851	15.5
8797	16.5	19280	36.0	13085	24.4	8441	15.8	21526	40.2	12763	23.8
2249	15.8	33005	42.5	11523	14.9	9620	12.4	21143	27.3	23395	30.2
1754	17.9	24968	38.0	9206	14.0	9859	15.0	19065	29.0	21584	33.0
0605	16.2	26446	40.4	9644	14.8	7995	12.2	17639	27.0	21293	32.6
321	21.2	548	36.2	229	15.0	308	20.4	537	35.4	430	28.4

Forhold hertil passende Plads. Dette kan saaledes i højere Grad være Tilfældet paa de større Landejendomme, hvor der som oftest stilles større Krav til Hestens Kraft og Udholdenhed end paa de mindre, ligesom det vel ogsaa paa hine Steder kan være forbunden med Vanskeligheder at faa de unge, kostbare Dyr behandlet med den Omhyggelighed under Arbejdets Udførelse, som ønskeligt er.

Men i de mindre Landbrug — og det er jo dog her, Hesteavlen har sit egentlige Hjem — kan der vel næppe være Tale om, at der i de forskjellige Landsdele stilles saa vidt forskjellige Krav til Arbejdskraften, at den ene Landsdel absolut er henvist til at bearbejde Jorden ved Hjælp af et større Procentantal af »ældre Heste«, medens man i en anden Landsdel er i Stand til at faa et aldeles lignende Arbejde udført med et større Procentantal af »unge Heste«. Altsaa: det ene Sted udføres Arbejdet med Arbejdskraftens »Værdiforringelse«, det andet Sted med dens »Værdiforøgelse«. Sikkert Tab mod Udsigt til Gevinst eller i hvert Fald til Dækning af Tab.

Jeg antager ikke, at der foreligger saa stor Forskjel i Retning af de Krav, Agerbruget stiller til Trækkraft i det mindre Landbrug — og da forresten ogsaa i det større —, at Sjælland nødvendigvis maa have 30 ældre Arbejdsheste i Arbejdsstyrken, naar Fyen kan nøjes med 22 og det sydøstlige Jylland endog med 15. Ikke desto mindre viser Statistiken, at Sjælland møder op med 14.3 p.Ct. »ældre Arbejdsheste« mere end Fyen, et Antal, der ikke er saa ganske lille, eftersom det andrager 15,617 ældre Individer, der, om Forholdet blev stillet lige med Fyen, kunne erstattes af c. 5800 unge arbejdsdygtige Heste og 9800 Stkr. opvoxende Ungdom under 3 Aar.

At der, naar Forholdet er saaledes, maa gaa store Kapitaler tabt, som Følge af Anvendelsen af en Arbejdskraft, der er altfor kostbar i Forhold til de virkelig foreliggende Krav, anser jeg for givet, idet jeg som forannævnt ikke kan indse, at der kan være saa stor Forskjel paa sjællandsk og fyensk Landbrug.

Ere de sjællandske og fyenske Forhold vidt forskjellige paa dette Omraade, saa er Modsætningen endnu skarpere, naar man drager en Sammenligning mellem Sjælland og det sydøstlige Jylland, der dog paa saa mange Punkter have meget tilfælles.

De ældre Arbejdsheste indtage paa Sjælland en Plads, der svarer til 54 pCt. af hele Hestebestanden, medens den samme Aldersklasse kun udgjør 27 pCt. af Hestebestanden i det sydøstlige Jylland. Efter dette Forhold har Sjælland omkring ved 29 à 30,000 ældre Heste for meget, et Antal, der, saafremt Landbrugets Krav til Arbejdskraft er nogenlunde lige for de nævnte Landsdele, kunne ombyttes med c. 12,000 unge, arbejdsdygtige Heste og c. 17,000 Stkr. Tillæg under 3 Aar.

Vil man gjennemse Tabel IV, da vil man meget let overbevise sig om, at Forholdet i Henhold til Statistiken er saaledes, som jeg her har anført. Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster staa i den skarpeste Modsæt-

ning til Jylland, hvorimod Fyen indtager et ret hæderligt Mellemstandpunkt.

I Tabel IV ere de forskjellige Aldersklasser anførte i Forhold til den samlede Bestand og saaledes, at Hingste over 3 Aar, Vallaker 3—6 Aar, Hopper 3—6 Aar og Hopper 6—11 Aar ere regnede for »unge arbejdsdygtige Heste«, medens Vallaker fra 6—11 Aar, Vallaker over 11 Aar samt Hopper over 11 Aar ere betragtede som »ældre«.

Naar jeg har anset Vallaker »over 6 Aar« for ældre, saa tror jeg, det ikke er ganske uden Berettigelse, da det jo netop er denne Aldersklasse, der særlig egner sig for Bortsalg, og da der af Hensyn til Avlen ikke er nogen Grund til at holde disse Heste tilbage. Desuden vil denne Klasse, 6—11aarige Vallaker, efter meget faa Aars Forløb nærme sig Grænsen, hvor det aarlige Værditab begynder at indfinde sig. I hvert Fald kan man vistnok anse for givet, at det mindre Landbrug staar sig bedre ved at benytte Vallaker fra 3—6 Aar end Aldersklassen fra 6—11, om man end ikke tør antage, at den samme Regel gjælder for større Landbrug.

Tabel IV viser, at Vallaker fra 3—6 Aar samt Hopper fra 3—6 Aar ere temmelig svagt repræsenterede paa Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster, hvorimod der paa Fyen er en stærk Stigning af disse Aldersklasser, og i de 3 jydske Afdelinger er der atter en betydelig Stigning, endog saa stærk, at Procentantallet for disse to Aldersklasser er rigelig dobbelt saa stort i det sydøstlige Jylland som paa Sjælland.

Som man vil se, er Bestanden af 6—11aarige Hopper temmelig ens i alle Landsdelene, men som jeg senere skal paavise, drages der rigtignok paa de forskjellige Steder en højst forskjellig Nytte af denne for Avlen saa vigtige Aldersklasse.

Hvad Vallaker over 6 Aar og Hopper over 11 Aar angaa, da er Forholdet fuldstændig omvendt af det, der findes ved de yngre Heste, hvad der let vil fremgaa af

de store Tal for Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster, de middelstore for Fyen og de smaa for de jydske Afdelinger. Mærkeligt er det, at der endogsaa siden Tællingen i 1888 er Stigning af de ældre Aldersklasser her paa Sjælland, idet nemlig den Aldersklasse, som er mest udsat for Værdiforringelse, Vallaker over 11 Aar, er stegen fra 16.6 pCt. til 18.2 pCt., medens samtidig Hopper over 11 Aar kun er gaaet ned fra 21.9 pCt. til 21.5 pCt. I et Foredrag, som Hr. Statskonsulent Jensen holdt den 27. Marts 1890, udtalte han, »at Tendensen gik meget stærkt i Retning af at forynge Hestebestanden, og at man deraf kunde se, at Agerbruget ikke alene forøger, men tillige forbedrer sin Arbejdskraft ved at udskyde de ældre Aldersklasser, der ikke kunne gjøre fuld Nytte.« De af Hr. Statskonsulenten forelagte Tabeller bekræftede denne Udtalelse, men desværre har der siden den Tid været Tilbagegang for Sjælland paa dette Omraade istedetfor Fremgang. Heller ikke paa Fyen er der Fremgang, idet Vallaker over 11 Aar i 1888 udgjorde 10.4 pCt. mod 11.6 pCt. i 1893 og Hopper over 11 Aar 15.6 pCt. i 1888 mod 15.8 pCt. i 1893, men med den forud ret gode Sammensætning af Hestebestanden paa Fyen spiller denne ringe Tilvæxt ikke nogen betydelig Rolle. I det sydøstlige Jylland, hvor Forholdet allerede tidligere var godt, havde man ingen Grund til at ønske yderligere Fremgang; der er endog en ganske ubetydelig Stigning af Procentantallet for gamle Vallaker, medens der er en ubetydelig Nedgang for gamle Hopper, idet Forholdet i 1888 var henholdsvis 6.3 pCt. og 12.6 pCt. mod 6.4 pCt. og 12.4 pCt. i 1893. Af veritable gamle Heste har altsaa det forud stærkt overfyldte Sjælland en Tilgang af 0.6 pCt. = 654 Stkr., Fyen en Tilgang af 0.7 pCt. = 376 Stkr., medens det sydøstlige Jylland har havt en Afgang af 40 Stkr.

Det ligger efter de givne Oplysninger nær at antage, at der virkelig er gyldig Grund for Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster til at have dette store Lager af

»ældre« Arbejdskraft, idet man jo nemlig kan gaa ud fra, at der paa disse Steder drives flere Tdr. Land pr. arbejdsdygtig Hest end paa Fyen og i Jylland. — Jeg siger, det ligger nær at antage, og jeg vil tilføje, at jeg af Erfaring véd, at man mange Steder antager, at Hestene paa Sjælland bestille meget mere end paa andre Steder. Man behøver blot at være tilstede ved et Møde, hvor Hesteavlssagen forhandles, for at faa Lejlighed til at indhøste Erfaring herom, thi det hænder meget ofte, at den Paastand fremsættes, at Sjællænderen pløjer 3 Omgange, naar Jyden pløjer 2 Omgange paa lige lang Strækning. Med Akklamation hilse altid en stor Del af de tilstedeværende sjællandske Opdrættere denne Paastand, og dersom den er rigtig, da kan man kun lykønske den sjællandske Opdrætter; thi da er han vel nok inde paa et nogenlunde rigtigt Spor, selv om han benytter en Hestekraft, af hvilken mellem 50 og 60 pCt. Individer ere i en Alder, hvor der kun kan være Tale om aarligt Værditab.

Men dersom nu Paastanden ikke er rigtig?

At opgjøre nøjagtig, hvormeget hver enkelt arbejdsdygtig Hest udretter i de forskjellige Landsdele, lader sig vel næppe udføre, men tilnærmelsesvis kan man dog antyde det, idet man nemlig kan opgjøre, hvor mange Tdr. Land der i de forskjellige Landsdele samt større eller mindre Dele af disse, aarlig behandles som 1) Besaaet Areal, 2) Hel Brak, 3) Halv Brak, og da sammenligne dette med den forhaandenværende arbejdsdygtige Hestebestand.

Jeg antager, at man paa denne Maade saa nogenlunde er i Stand til at danne sig et Begreb om, hvad Landbruget fordrer af den arbejdsdygtige Hest, og jeg forudsætter som givet, at hvor man har mange »ældre Heste«, der behøver man ikke at være saa nænsom, som hvor Flertallet af dem ere unge, samt at man i Henhold til de forudgivne Oplysninger — naar iøvrigt Forholdene ere nogenlunde lige — har en vis Ret til at

vente, at der paa Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster maa behandles et større Antal Tdr. Land pr. Hest end paa Fyen, og at der her igjen maa behandles flere Tdr. Land pr. Hest end i det sydøstlige Jylland.

I Tabel V findes en Oversigt over, hvorledes Sagen forholder sig, naar Statistiken skal afgjøre det. Man behøver blot at sammenligne Sjælland, Fyen og det sydøstlige Jylland (samt Samsø, der nærmest har samme Forhold som Jylland), og man vil da se, at den »ældre Arbejdsstyrke« er meget stærkt repræsenteret paa Sjælland, den »yngre« og den »ældre« nogenlunde ligeligt paa Fyen og den »yngre« stærkt i det sydøstlige Jylland. Ikke desto mindre er Resultatet henholdsvis 7.79, 8.61 og 11.16 Tdr. Land pr. arbejdsdygtig Hest.

Man vil maaske fremkomme med den Indvending, at det sydøstlige Jylland benytter Stude som Trækkraft, og at det som Følge heraf kommer saa højt op pr. Hest, men jeg tror ikke det er Tilfældet, hvorimod det maaske nok kan være Tilfældet i det nordlige og sydvestlige Jylland, men derfor har jeg ogsaa undladt at benytte de

Tabel V.

Landsdel	Besaaet Areal		Ren Brak		Halv Brak		I det Hele under Plov pr. Aar
	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under Plov pr. Aar	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under Plov pr. Aar	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under Plov pr. Aar	Tdr. Ld.
Sjælland med Møen og Samsø uden Kjbhvn.	597316	82.32	89762	12.37	38522	5.31	725600
Bornholm	43616	82.29	6485	12.24	2900	5.47	53001
Lolland-Falster	140261	79.60	28840	16.37	7095	4.03	176196
Fyen med Langeland og Ærø	293105	83.40	43448	12.36	14909	4.24	351462
Det sydøstlige Jylland.	504947	83.57	84574	14.00	14690	2.43	604211
Det nordlige Jylland	405610	85.27	51515	10.83	18570	3.90	475695
Det sydvestlige Jylland	472164	87.49	51056	9.46	16519	3.05	539739
Samsø	9742	80.89	849	7.05	1452	12.06	12043

to sidstnævnte Landsdele til Sammenligning. I hvert Tilfælde skal jeg senere paavise, hvorledes Forholdet er i enkelte sydøstjydske Herreder og Sogne, hvor der faktisk ikke benyttes Stude. Iøvrigt finder jeg her Anledning til at bemærke, at det, om Statistiken overhovedet kan og bør anvendes til Undersøgelser i Lighed med dem, jeg her har den Ære at forelægge, var meget formaalstjenligt, om der i fremtidige Tabelværker maatte findes en Rubrik for »Trækstude«, da det utvivlsomt har Interesse at vide, i hvor stor Udstrækning denne Trækkraft benyttes.

Vil man nu have en mere detailleret Undersøgelse af denne Sag, da kan man jo foretage den amtsvis, herredsvis og sognevis. At udføre dette for samtlige Landsdele er et temmelig uoverkommeligt Arbejde, men det behøves heller næppe. Se vi aldeles bort fra det nordlige og sydvestlige Jylland, der næppe egne sig til Sammenligning med Øerne, maa man paa den anden Side indrømme, at Sjælland, Fyen og det sydøstlige Jylland have saa meget tilfælles, at Muligheden for ved

Unge arbejdsdygtige Heste	Ældre arbejdsdygtige Heste	Ialt arbejdsdygtige Heste	Tdr. Ld. under Plov pr. arbejdsdygtig Hest
Antal	Antal	Antal	
33453	59579	93032	7.79
2344	4190	6534	8.01
7878	13094	20972	8.40
19280	21526	40806	8.61
33005	21143	54148	11.16
24968	19065	44033	10.80
26446	17639	44085	12.24
548	537	1085	11.10

Sammenligning at opnaa et nogenlunde holdbart Resultat aldeles ikke er udelukket.

Da Sjælland og det sydøstlige Jylland repræsentere Yderpunkterne, medens Fyen, som man allerede har set, indtager et Standpunkt midt imellem disse, forekommer det mig, at man kan udelade Fyen og indskrænke sig til en Sammenligning mellem Sjælland og det sydøstlige Jylland.

Jeg skal da, idet jeg tillader mig at henvise til Tabel VI, gjøre opmærksom paa, at jeg har undladt at tage Kjøbenhavns Amt med ind i Beregningen af Forholdet mellem Sjælland og det sydøstlige Jylland, og det vil let ses, at de øvrige Amter staa sig bedst herved, idet Kjøbenhavns Amt, som Følge af den Indvirkning, Staden Kjøbenhavn har paa Landbruget i en temmelig vid Kreds, er oppe paa et ualmindelig højt Procentantal af

Tabel VI.

Landsdelene	Besaaet Areal		Ren Brak		Halv Brak	
	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under Plov pr. Aar	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under Plov pr. Aar	Tdr. Ld.	% af det hele Areal under
Sjælland og Møen, men uden Kjøbenhavns Amt og Samsø	483306	81.90	74047	12.55	32733	5.5
Det sydøstlige Jylland...	504947	83.57	84574	14.00	14690	2.4
Kjøbenhavns Amt	104268	84.45	14866	12.04	4337	3.5
Frederiksborg Amt.....	100192	82.97	11230	9.29	9340	7.7
Holbæk Amt uden Samsø	127431	81.64	21197	13.60	7433	4.7
Sorø Amt	120333	81.70	19991	13.60	6965	4.7
Præstø Amt	135350	81.55	21629	13.03	8995	5.4
Vejle Amt	165730	84.77	26735	13.68	3030	1.5
Aarhus Amt.....	179959	83.75	28259	13.15	6669	3.1
Randers Amt	159258	82.16	29580	15.26	4991	2.5

gamle Heste samt nede paa et Minimum med »fødte Føl« og Behandlingen af Tdr. Ld. pr. Hest.

Da Forholdene paa Samsø, som allerede paavist, ikke ere analoge med de sjællandske, har jeg ogsaa udeladt Samsø.

Beregningen gjælder altsaa: Frederiksborg, Holbæk (÷ Samsø), Sorø og Præstø Amter mod Vejle, Aarhus og Randers Amter.

Tabel VI viser da, at det Areal, der aarlig behandles paa Sjælland, er omtrent lige stort med det sydøstlige Jyllands, nemlig 590,086 Tdr. Ld. mod 604,211 Tdr. Ld., samt at Forholdet mellem »Besaaet Areal«, »Ren Brak« og »Halv Brak« er saa noget nær ens. I hvert Fald er Forskjellen ikke saa stor, at man af den Grund kan vente sig store Udslag i Retning af arbejdsdygtig Hestebestand, og dog er Udslaget meget stort;

Ialt nder Plov pr. Aar	Unge arbejdsdygtige Heste		Ældre arbejdsdygtige Heste		Ialt arbejdsdygtige Heste		Tdr. Ld. pr. arbejdsdygtig Hest
	Antal	% af den arbejdsdygtige Bestand	Antal	% af den arbejdsdygtige Bestand	Antal	% af den arbejdsdygtige Bestand	
590086	26076	36.6	45241	63.4	71317	84.1	8.27
604211	33005	60.9	21143	39.1	54148	69.9	11.16
123471	6829	33.1	13801	66.9	20630	90.1	6.00
120762	5260	34.6	9951	65.4	15211	84.8	7.94
156061	7168	38.8	11297	61.2	18465	82.4	8.45
147289	6446	36.7	11112	63.3	17558	84.6	8.39
165974	7202	35.9	12881	64.1	20083	84.7	8.26
195495	9812	59.9	6572	40.1	16384	76.9	11.93
214887	11659	60.0	7784	40.0	19443	70.8	11.05
193829	11534	64.0	6787	36.0	18321	63.6	10.58

thi uagtet Sjælland arbejder med 36.6 pCt. »unge« og 63.4 pCt. »ældre Heste«, hvilket udgjør 84.1 pCt. af den samlede Hestebestand i de paagjældende Amter, opnaar det dog kun at behandle 8.27 Tdr. Ld. pr. arbejdsdygtig Hest, medens det sydøstlige Jylland med 60.9 pCt. »unge« og 39.1 pCt. »ældre Heste = 69.9 pCt. af den samlede Bestand, opnaar at behandle 11.15 Tdr. Ld.

Uagtet »Hesten over 11 Aar« er uforholdsmæssig stærkt repræsenteret i de sjællandske Amter, nemlig med 33,308 Stkr. mod 14,577 Stkr. i det sydøstlige Jylland, har Sjælland dog ingen Mangel paa Repræsentanten for »fuld Kraft«, den 6—11aarige Hest. Af 6—11aarige Vallaker findes der i de paagjældende sjællandske Amter 11,932 Stkr. = 16.6 pCt. af hele Arbejdsstyrken, medens det sydøstlige Jylland har 6566 = 12.1 pCt. af Arbejdsstyrken, og af 6—11aarige Hopper er Forholdet henholdsvis 13,720 = 19.3 pCt. mod 12,249 = 22.7 pCt., men af de 13,720 sjællandske Hopper blive kun 2960 benyttede som Følhopper, medens de 12,249 jydske maa afgive 5647 Følhopper, hvad der vel nok er ensbetydende med, at denne Aldersklasse af Hopper udretter fuldt saa meget i Jylland som i de sjællandske Amter.

Hertil kommer endvidere, at det sydøstlige Jylland arbejder med 20,069 Stkr. 3—6aarige Heste = 37 pCt. af Arbejdsstyrken, medens Arealet af lignende Størrelse paa Sjælland kun benytter 11,840 Stkr. = 16.6 pCt. af den tilstedeværende Arbejdsstyrke.

Man kan vel nok antage, at mindst $^1/_3$ af disse ere 3aarige Heste, og Resultatet er da det, at der paa lignende Arealer i det sydøstlige Jylland og paa Sjælland anvendes henholdsvis 6689 mod 3946 3aarige Heste; men da den veritable gamle Hest møder i mere end det dobbelte Antal, og da endvidere den 6—11aarige Hest tillige er fuldt saa godt repræsenteret paa Sjælland som i det sydøstlige Jylland, saa er der vel størst Sandsynlighed for, at man paa Sjælland undlader at tage den Nytte af den 3—4aarige Hest, som den mindre Land-

bruger burde tage, om han vil vente at have Udbytte af Avlen.

At Arbejdsstyrken er uforholdsmæssig stor i de sjællandske Amter i Forhold til det sydøstlige Jylland, kan vel ikke benægtes, og at den »ældre« Arbejdsstyrke er rigelig repræsenteret i de sjællandske Amter i Sammenligning med Fyen samt altfor rigeligt i Sammenligning med det sydøstlige Jylland, synes ogsaa utvivlsomt. Statistiken udviser, at vi i de paagjældende sjællandske Amter kun behandle 8.27 Tdr. Ld. pr. arbejdsdygtig Hest, og vi have allerede set, at Fyen med en nogenlunde passende Fordeling af »yngre« og »ældre« Arbejdsheste opnaar at behandle 8.61 Tdr. Ld. Tager man Hensyn til Sammensætningen af den sjællandske Arbejdsstyrke i Forhold til den fyenske, turde det vel næppe være ubilligt at forlange Behandling af 8.77 Tdr. Ld. pr. arbejdsdygtig sjællandsk Hest, hvorved man opnaaede at faa Arbejdsstyrken reduceret til 67,285 istedetfor 71,317, altsaa en Bortfjernelse af 4032 af vore sløjeste gamle Heste.

Jeg kan ikke tænke mig Grunden til, at en Hest ikke kan udrette lige saa meget i Landbrugets Tjeneste paa Sjælland som paa Fyen, og jeg kan endnu mindre forstaa, hvilke mærkelige Forhold, der ere i Skyld i, at det sydøstlige Jylland distancerer de sjællandske Amter med omtrent 3 Tdr. Ld. pr. Hest; thi Driftsmaaden er jo, som man vil se af Tabel VI, nogenlunde ens, om man end vil — og maaske med en vis Ret **kan** — fremkomme med den Paastand, at Sjællænderen behandler Jorden mere omhyggelig, samt at han i Henhold hertil er tvungen til at anvende en større Hestekraft, end Jorden i det sydøstlige Jylland kræver, saa er det dog givet, at Landmanden paa sidstnævnte Sted maa behandle sin Jord nogenlunde omhyggelig, om han vil vente et passende Udbytte af den, og jeg kan derfor ikke tro, at Jorden i de sjællandske Amter gjør saa

meget større Krav paa Tid og Kraft, at Udslaget som Følge heraf maatte vise sig med 8.27 mod 11.16.

Ligger det i, at den sjællandske »mindre Landbruger« ikke forstaar at disponere saa godt over Hestekraften som Jyden? eller ligger det deri, at den sjællandske Hest ikke »skridter« nok under Trækarbejdet og maaske ikke er stærk nok i Forhold til den Jord, den skal bearbejde? eller ligger det maaske i at Sjællænderen ikke tager tilstrækkelig Nytte af den 3, 4 og 5aarige Hest, medens Jyden ikke betænker sig paa at lade 2 Aars Plagen assistere den egentlige Arbejdsstyrke?

Jeg tør ikke besvare dette med Bestemthed, men umuligt er det ikke, at idetmindste enkelte af Grundene til det store Udslag maa søges under nogle af disse Punkter, og da vistnok særlig deri, at Sjællænderne disponerer forkert.

Saa meget er i hvert Fald afgjort, at det, set fra et rent økonomisk Standpunkt, var heldigt for de paagjældende sjællandske Amter, om man her var i Stand til at disponere saa meget bedre over den forhaandenværende Hestekraft, at man naaede til — jeg tør ikke foreslaa S. Ø. Jyllands 11.16, men — 10 Td. Ld. pr. arbejdsdygtig Hest. Den samlede Arbejdsstyrke kom da ned paa 59,008, altsaa en Bortfjernelse af 12,309 af de Heste, som true stærkest med Værditab, og man vilde desuagtet beholde en sjællandsk, ældre Arbejdsstyrke paa 32931 Stk. mod S. Ø. Jyllands 21,143 Stk., hvorefter Forholdet blev saaledes:

Sællands Amter.	Unge Arbejdsh.	Ældre Arbejdsh.	Samlet Arbejdsstyrke.
Tdr. Ld. 590086	26076	32931	59008
S. Ø. Jylland.			
Tdr. Ld. 604211	33005	21143	54148

Der synes ikke at ligge aldeles urimelige Fordringer til Grund for Opnaaelsen af dette Resultat, men at der

ligger meget store Kapitaler bag den sjællandske Hesteavl, synes tillige herved at være givet; thi man tænke sig blot, at det Foder, der nu anvendes til 12,309 overflødige gamle Heste, som Aar for Aar tabe i Værdi, anvendt til 12,309 unge Heste, der aarlig vinde i Værdi, og man kan da næppe blive fri for at indrømme, at der for den enkelte, mindre Landbruger paa Sjælland gaar Hundreder af Kroner aarlig i Alderdomsforsørgelse til gamle Heste, for Sognene Tusinder, for Herrederne Ti-Tusinder, for Amterne Hundrede-Tusinder og for Stiftet: »Millionen«.

Regnestykket er temmelig simpelt.

Vi tænke os de 12309 Heste, der udskydes, som værende Heste, der aarlig tabe 25 Kr. i Værdi i et Tidsrum af 4 Aar, medens Tilgangen af 12,309 Stk. 1—2—3—4aarige meget let avancere 100 Kr. aarlig.

Resultatet er da:

$$\begin{array}{rl} 4 \times 25 \times 12{,}309 = & 1{,}230{,}900 \\ 4 \times 100 \times 12{,}309 & 4{,}923{,}600 \\ \hline & 6{,}154{,}500 = 1{,}577{,}125 \text{ Kr. aarlig.} \\ \hline & 4 \end{array}$$

Jeg véd ikke, om man tør betragte det som en Biting, at der skal c. 6000 Mand til at følge de 12309 tilsyneladende overflødige Heste.

Ved en nærmere Betragtning af Tabel VI vil man finde, at Forholdet i Amterne (Kjøbenhavns Amt undtaget) med Hensyn til Driftsmaade, Hestekraftens Størrelse og Klasseinddeling er i fuld Overensstemmelse med det Resultat, Sammenligningen af de større Landsdele gav, idet der kun forekommer tilsyneladende ganske svage Svingninger, hvilke dog ret beset have en større Betydning, end man maaske tillægger dem ved første Øjekast. Som Exempel herpaa skal jeg blot anføre, at Frederiksborg Amt, dersom det disponerede lige saa godt over den forhaandenværende Hestekraft som Holbæk Amt,

var i Stand til at behandle Jorden med 14291 i Stedet for 15211 arbejdsdygtige Heste, altsaa en Bortfjernelse af 920 gamle Heste, der da gave Plads for 920 Stk. Tillæg, og dog er Sammenligningen her draget med et Amt, som aldeles ingen Fordring har paa Ros; thi i Holbæk Amt disponere vi aldeles ikke godt over Hestekraften.

I statistisk Tabelværk findes en Opgjørelse af, hvormange Forspand paa 2 Heste der findes i de enkelte Landsdele og Øvrighedsdistrikter. I Tabel VII har jeg givet en Oversigt herover for Frederiksborg, Holbæk, Sorø og Præstø Amter samt Vejle, Aarhus og Randers Amter. Det er ikke fordi jeg venter at paavise nogetsomhelst med denne Opgjørelse, men den har dog sin Interesse, dels fordi man maaske derved kan danne sig et Begreb om, hvilke Heste man i de forskjellige Distrikter anser for kvalificerede til at danne »Spand«, dels fordi jeg af Hensyn til fremtidige Undersøgelser i Landbrugets Interesse ønsker at henlede Opmærksomheden paa, at det vistnok var heldigt, om man ved kommende Tælling fik en Opgjørelse af, hvormange Spand der udelukkende benyttes til Kjørsel, samt hvor-

Tabel VII.

Amt	Tdr. Ld. at behandle pr. Aar	Bestand af arbejdsdygtige Heste	Spand paa 2 Heste	Ubenyttede arbejdsdygtige Heste. Antal og pCt. af hele Arbejdsstyrken		De forskjellige Hingste over 3 Aar	
				Antal	%	Antal	%
Frederiksborg ...	120762	15211	6458	2043	13.4	157	1.0
Holbæk m. Samsø	168104	19550	9367	816	4.2	192	1.0
Sorø.....	147289	17558	7302	2954	16.8	172	1.0
Præstø	165974	20083	8587	2909	14.5	222	1.1
Vejle.....	195495	16384	7483	1418	8.7	163	1.0
Aarhus	214887	19443	9390	663	3.4	233	1.2
Randers	193829	18321	9212	÷ 103		261	1.4

mange af Hestene, der ere »Enspænder«, og tillige for disses Vedkommende, hvormange der udelukkende anvendes til Kjørebrug. Mulig var man derved i Stand til nærmere at paavise, hvad der udrettes pr. Hest i Landbruget, og maaske fik man derved et Middel, ved Hjælp af hvilket man kunde danne sig en Mening om, hvilken Indflydelse den større eller mindre Udstykning har paa Hestekraftens Anvendelse i de forskjellige Landsdele.

I Frederiksborg, Sorø og Præstø Amter har man været temmelig enig om at opgive Spandene efter samme Maalestok, men mærkelig nok har man i Holbæk Amt faaet mange flere Spand ud af den forhaandenværende arbejdsdygtige Hestebestand. Det ser næsten ud, som havde man i Holbæk Amt taget enkelte Stykker 3aarige Heste med for at danne det opgivne Antal Spand. I de tre andre sjællandske Amter er Forholdet et ganske andet; thi her faar man næsten Mistanke om, at hele den 3—6aarige Styrke endnu betragtes som Plage, der ere for unge til at figurere som Spand. Man behøver blot at sammenligne de paa Tabellen anførte »ubenyttede arbejdsdygtige Heste« med Antallet af 3—6aarige Heste, og man vil se, at Mistanken bestyrkes for de 3 sjællandske Amters Vedkommende.

Afdelinger af Arbejdsstyrken angivet i Antal og pCt. af hele Styrken								Tdr. Ld. at behandle pr. Spand Heste
Vallaker & Hopper 3 til under 6 Aar		Hopper 6 til under 11 Aar		Vallaker over 6 Aar		Hopper over 11 Aar		
Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	
2179	14.4	2924	19.2	5890	38.7	4061	26.7	18.36
3499	17.9	4025	20.6	7030	35.9	4804	24.6	17.95
2985	17.0	3289	18.9	6922	39.3	4190	23.8	20.17
3177	15.8	3803	18.9	7647	38.1	5234	26.1	19.04
6625	40.4	3024	18.5	4174	25.5	2398	14.6	26.12
6879	35.4	4547	23.4	4514	23.2	3270	16.8	22.08
6595	36.0	4678	25.5	2835	15.5	3952	21.6	21.04

Tør man dømme efter, hvor mange Tdr. Ld. der behandles pr. Spand, bliver Holbæk Amt fuldstændig distanceret, men de andre 3 Amter have da rigtignok ogsaa henholdsvis 2043, 2954 og 2909 arbejdsdygtige Heste henstaaende ubenyttede, medens Holbæk Amt kun har 816 = $^1/_4$ af den i Amtet værende Bestand af 3—6aarige Heste, altsaa vel nærmest Heste, der lige ere fyldte 3 Aar.

Vejle Amt har flere ubenyttede Heste end de andre jydske Amter, men dette er maaske en Følge af den betydelige Hestehandel, der drives i Vejle Amt.

Meget nær ligger den Tanke, at det store Antal ubenyttede Heste, som findes i de 3 sjællandske Amter, referere sig til stærkere Udstykning af Jorden og det deraf følgende Enspænderbrug, men stærk Udstykning har man ogsaa i Holbæk Amt, og uagtet »Enspænder« ogsaa anvendes i Jylland, tager Randers Amt 103 Stkr. 2aarige Heste til Hjælp til Komplettering af Spandene.

Mon der ikke heri ligger en Antydning af, at »Plagealderen« har vel vide Grænser paa Sjælland?

I Tabellerne VIII, IX og X har jeg sammenlignet nogle Sogne paa Sjælland og i det sydøstlige Jylland.

Tabel VIII viser en Sammenligning mellem Holbo Herred i Frederiksborg Amt og Framlev Herred i Aarhus Amt. Hartkornet er omtrent ens for disse 2 Herreder, men Forholdet mellem »yngre« og »ældre« Arbejdsstyrke er omtrent ligesom i Amterne og Landsdelene, hvilket ogsaa i mere eller mindre iøjnefaldende Grad gjælder de enkelte Sogne. Stort Procentantal af »gamle Vallaker« og »gamle Hopper« gjør sig ogsaa gjældende her for Sjællands Vedkommende. Gjennemsnitsarbejdet er henholdsvis 8.12 Td. Ld. og 10.06 Td. Ld., men det viser sig dog, at der er enkelte sjællandske Sogne, som disponere bedre over Arbejdskraften end andre, hvilket synes at tale for, at man ikke har Ret til at lægge hele Skylden for det mindre gode Resultat paa det »sjælland-

ske Hestelag«, men at derimod Opdrætteren maa bære en stor Del af Skylden.

Man vil maaske paastaa, at det »altid« er de Sogne, i hvilke der findes større Landejendomme, der naa op paa et højt Antal Tdr. Ld. pr. Hest, og jeg vil hertil svare, at »meget hyppigt« er det Tilfældet, men dog ikke »altid«; thi det hænder dog ikke saa ganske sjældent, at Sogne, hvori der ikke findes Herregaarde, naa et respektabelt Standpunkt.

I Holbo Herred er dette f. Ex. Tilfældet med Søborg, Valby og Ramløse Sogne og i Framlev Herred med Framlev, Skivholme og Borum Sogne.

Jeg skal tillige vedføje den Bemærkning, at der for Framlev Herreds Vedkommende ikke kan være Tale om Anvendelse af Trækstude, eftersom der ved Tællingen kun fandtes 64 Stude under 2 Aar og 37 over 2 Aar i hele Herredet, og heraf kan meget godt en Del være Udsætterkøer, da disse jo ved sidste Tælling ere opførte som Stude.

I Tabel IX har jeg givet en Oversigt over Forholdene i Støvring Herred i Randers Amt, Ølstykke Herred i Frederiksborg Amt og Hjelmslev Herred i Aarhus Amt. Ved Støvring Herred maa man tage i Betragtning, at Sognene grænse temmelig nær til en stor By, hvilket som Regel medfører noget hyppigere Brug paa Landevejen, og dette kan atter medføre forøget Hestehold og deraf følgende Nedgang i Antallet af Tdr. Ld. pr. Hest. Som man vil se, findes der ogsaa Sogne i Jylland, som ikke drive det videre højt pr. Hest, f. Ex. Lem. Ganske vist kommer Støvring kun op paa 9.06 mod Ølstykkes 8.25, men tager man alle Forhold i Betragtning: den temmelig stærke Jord samt det forholdsvis store Antal unge Heste mod det urimelig store Antal »ældre« Heste i Ølstykke, bliver Resultatet dog ret antageligt, og endnu bedre bliver det, naar man tager i Betragtning hvilken Brug man tager af de 6—11aarige Hopper i Støvring i

Tabel VIII.

Amt	Herred	Sogn	Td. Ld. pr. Td. Hartkorn	Tdr. Ld. under Behandling pr. Aar			Ialt Td. Ld. under Behandling pr. Aar	Hingste over 3 Aar
				Besaaet Areal	Hel Brak	Halv Brak		
Frederiksborg	Holbo	Søborg	13.3	2323	193	164	2680	2
-	-	Esbønderup	14.3	2272	283	141	2696	6
-	-	Vejby	10.7	2131	150	330	2611	3
-	-	Nøddebo	14.2	431	44	20	495	»
-	-	Græsted	13.7	2339	341	121	2801	7
-	-	Maarum	12.9	1075	122	94	1291	2
-	-	Helsinge	11.3	2144	157	292	2593	2
-	-	Valby	12.4	1230	145	68	1443	3
-	-	Ramløse	11.1	1638	60	317	2015	1
-	-	Annise	12.3	1403	51	256	1710	1
-	-	Tibirke	12.5	674	38	103	815	»
-	-	Blidstrup	15.6	1843	230	147	2220	1
			Gjennemsnit 12.9					28
								1.0
Aarhus	Framlev	Framlev	10.8	1632	238	13	1883	3
-	-	Haslev	11.5	979	141	35	1155	3
-	-	Stjær	12.4	673	122	12	807	»
-	-	Storring	11.8	1041	172	10	1223	2
-	-	Galten	13.8	795	113	37	945	»
-	-	Skjørring	15.7	614	106	3	723	1
-	-	Sjelle	12.8	830	147	48	1025	3
-	-	Skovby	11.7	746	72	62	880	»
-	-	Skivholme	14.1	1278	142	111	1531	4
-	-	Borum	14.2	847	133	29	1009	3
			Gjennemsnit 12.9					19
								1.7

Anm.: Af de 597 Hopper fra 6—11 Aar i Holbo Herred bære 132
- - 297 — - - - i Framlev — - 149

Vallaker			Hopper			Bestand af arbejdsdygtige Heste	Unge arbejdsdygtige Heste	Ældre arbejdsdygtige Heste	Tillæg under 3 Aar	Tdr. Ld. pr. arbejdsdygtig Hest
3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar	3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar					
19	48	42	31	62	74	278	114	164	70	9.60
24	43	70	26	72	91	232	128	204	93	8.12
24	56	55	25	74	98	335	126	209	83	7.79
4	10	29	2	5	23	73	11	62	11	6.78
29	76	72	36	98	90	408	170	238	94	6.86
3	30	35	11	30	59	170	46	124	32	7.60
18	44	64	38	70	112	348	128	220	55	7.45
8	23	33	18	38	51	174	67	107	36	8.29
16	36	50	17	41	79	240	75	165	56	8.40
8	19	41	18	41	58	186	68	118	41	9.20
4	16	25	5	15	28	93	24	69	19	8.76
17	46	43	14	51	87	259	83	176	43	8.57
174	447	559	241	597	850	2896	1040	1856		Gjennemsnit
3 %	15.4 %	19.3 %	8.3 %	20.6 %	29.4 %	100 %	35.9 %	64.1 %		8.12
32	10	14	31	54	31	175	120	55	116	10.76
12	8	19	10	22	24	98	47	51	71	11.79
15	9	4	21	19	16	84	55	29	40	9.61
29	16	8	18	24	12	109	73	36	36	11.22
23	14	15	23	23	20	118	69	49	41	8.00
12	18	8	12	22	7	80	47	33	51	9.04
6	10	15	21	38	15	108	68	40	66	9.49
11	5	7	21	28	12	84	60	24	43	10.48
23	12	7	30	48	32	156	105	51	118	9.81
26	6	7	15	19	21	57	63	34	46	10.40
189	108	104	202	297	190	1109	707	402		Gjennemsnit
7.0 %	9.8 %	9.4 %	18.2 %	26.8 %	17.1 %	100 %	63.8 %	36.2 %		10.06

2.1 % Føl.
0.0 % -

Tabel IX.

Amt	Herred	Sogn	Td. Ld. pr. Td. Hartkorn	Tdr. Ld. under Behandling pr. Aar: Besaaet Areal	Hel Brak	Halv Brak	Ialt Tdr. Ld. under Behandling pr. Aar	Hingste over 3 Aar
Randers	Støvring	Bornp	12.6	1774	263	38	2075	8
		St. Mortens ø.						
-	-	Landdistrikt	10.9	422	59	9	490	2
-	-	Raasted	12.2	934	145	»	1079	1
-	-	Lem	11.2	517	94	»	611	1
-	-	Gimming	9.2	721	119	5	845	4
-	-	Harritslev	11.4	1157	222	14	1393	1
-	-	Albæk	9.2	662	117	2	781	2
-	-	Støvring	10.3	694	138	16	838	2
			Gjennemsnit 10.9					21
								2.4 %
Frederiksborg	Ølstykke	Snodstrup	10.0	911	116	98	1115	4
-	-	Ølstykke	9.8	1647	178	184	2009	6
-	-	Stenløse	9.9	2084	263	212	2559	1
-	-	Veksø	11.1	711	76	82	869	1
-	-	Slaglunde	11.3	753	29	94	876	2
-	-	Gandløse	16.0	1752	150	184	2086	2
-	-	Farum	14.5	1999	88	119	2206	1
			Gjennemsnit 11.8					17
								1.2 %
Aarhus	Hjelmslev	Venge	21.2	1966	352	51	2369	2
-	-	Dover	23.0	3007	498	44	3549	9
-	-	Skanderup	16.4	2622	419	75	3116	5
-	-	Stilling	18.0	477	107	7	591	1
-	-	Mesing	18.3	704	122	13	839	»
-	-	Adslev	20.8	927	121	42	1090	1
-	-	Hørning	13.4	1158	196	26	1380	»
-	-	Blegind	12.4	602	118	9	729	»
-	-	Vitved	13.3	756	147	12	915	1
-	-	Fruering	15.0	1939	440	20	2399	1
			Gjennemsnit 17.2					20
								1.4 %

Anm. Af 215 Stkr. 6—11aarige Hopper bære 146 Stkr. Føl = 67.9 %
- 262 - — — - 28 - - = 10.7 %
- 354 - — — - 169 - - = 47.7 %

Vallaker			Hopper			Bestand af arbejdsdygtige Heste	Unge arbejdsdygtige Heste	Ældre arbejdsdygtige Heste	Tillæg under 3 Aar	Tdr.Ld. atbehandle aarlig pr. arbejdsdygtig Hest
3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar	3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar					
35	18	11	51	52	35	210	146	64	124	9.83
6	6	5	12	17	6	54	37	17	10	9.07
19	2	2	28	30	15	97	78	19	56	11.12
24	4	3	19	14	16	81	58	23	49	7.54
25	1	4	22	19	21	96	70	26	76	8.70
47	6	4	25	35	26	144	108	36	85	9.67
28	1	»	28	22	17	98	80	18	93	8.00
11	7	5	30	26	17	98	69	29	50	8.55
95	45	34	215	215	153	878	646	232		Gjennemsnit
2 %	5.1 %	3.9 %	24.5 %	24.5 %	17.4 %	100 %	73.5 %	26.5 %		9.06
15	16	30	10	11	32	118	40	78	21	9.45
16	48	56	10	57	64	257	89	168	61	7.82
30	52	86	17	66	78	330	114	216	43	7.76
7	6	25	5	20	24	88	33	55	10	9.88
9	14	35	5	12	40	117	28	89	9	7.49
13	72	68	14	51	60	280	80	200	24	7.45
14	40	79	19	45	82	280	79	201	23	7.88
04	248	379	80	262	380	1470	463	1007		Gjennemsnit
1 %	16.9 %	25.8 %	5.4 %	17.8 %	25.8 %	100 %	31.5 %	68.5 %		8.25
45	16	22	34	59	23	201	140	61	95	11.79
50	19	27	44	62	56	267	165	102	149	13.29
57	30	18	46	69	36	261	177	84	94	11.92
17	6	3	6	9	6	48	33	15	12	12.31
24	5	7	11	15	12	74	50	24	42	11.34
18	13	7	18	21	21	99	58	41	34	11.01
19	12	11	22	30	31	125	71	54	52	11.04
10	4	4	10	16	17	61	36	25	45	11.95
19	10	8	21	13	18	90	54	36	40	10.17
50	22	24	42	60	38	237	153	84	143	10,12
09	137	131	254	354	258	1463	937	526		Gjennemsnit
.1 %	9.4 %	8.9 %	17.4 %	24.2 %	17.6 %	100 %	64.0 %	36.0 %		11.48

tøvring).
)lstykke).
Hjelmslev).

Tabel X.

Amt	Herred	Sogn	Td. Ld. pr. Td. Hartkorn	Tdr. Ld. under Behandling pr. Aar			Ialt Tdr. Ld. at behandle pr. Aar	Hingste over 3 Aar
				Besaaet Areal	Hel Brak	Halv Brak		
Aarhus	Hasle	Skeiby	8.2	526	89	»	615	3
-	-	Aaby	7.7	470	24	49	543	1
-	-	Hasle	8.3	612	75	14	710	»
-	-	Vejlby	10.5	1116	130	30	1276	2
-	-	Aarslev	9.2	543	76	36	655	1
-	-	Braband	9.3	1582	164	78	1824	3
-	-	Kasted	9.0	506	93	»	599	»
-	-	Tilst	9.4	1283	251	21	1555	3
-	-	Lyngby	9.4	638	105	22	765	1
			Gjennemsuit 9.0					14
								1.5 %
Præstø	Hammer	Hammer	9.2	2332	319	221	2872	1
-	-	Rønnebæk	10.1	1192	180	96	1468	2
-	-	Olstrup	13.1	1210	209	88	1507	5
-	-	Toksværd	11.8	2650	445	155	3250	3
-	-	Nestelsø	9.9	1372	219	118	1709	»
-	-	Mogenstrup	12.0	742	79	121	942	3
-	-	Vejlø	12.3	1540	228	117	1885	1
-	-	V. Egesborg	11.1	1103	125	156	1384	3
-	-	Lundby	9.8	911	136	106	1153	1
-	-	Kjøng	11.7	2760	444	252	3456	5
-	-	Sværdborg	10.3	2349	289	259	2897	1
-	-	Kastrup	11.4	2083	365	91	2539	1
			Gjennemsnit 11.1					26
								0.9 %

Anm. Af 216 Stkr. 6—11aarige Hopper bære 90 Stkr. Føl = 41.7 %
- 553 - — — - 100 - - = 18.0 %

Vallaker			Hopper			Bestand af arbejdsdygtige Heste	Unge arbejdsdygtige Heste	Ældre arbejdsdygtige Heste	Tillæg under 3 Aar	Tdr. Ld. at behandle pr. arbejdsdygtig Hest
3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar	3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar					
25	3	3	13	9	11	67	50	17	36	9.18
29	4	6	11	16	10	77	57	20	27	7.06
23	11	9	9	18	8	78	50	28	30	9.00
29	21	28	24	34	36	174	89	85	56	7.33
17	4	7	11	14	22	76	43	33	28	8.62
58	20	24	28	46	39	218	135	83	49	8.37
10	9	4	5	19	6	53	34	19	23	11.30
28	19	10	33	38	24	155	102	53	73	10.04
14	6	1	9	22	6	59	46	13	33	12.97
233	97	92	143	216	162	957	606	351		Gjennemsnit
.4 %	10.1 %	9.6 %	14.9 %	22.6 %	16.9 %	100 %	63.3 %	36.7 %		9.31
33	37	71	30	73	95	340	137	203	68	8.45
11	11	51	21	22	57	175	56	119	36	8.39
16	25	35	28	31	37	177	80	97	27	8.51
32	43	79	34	81	96	368	150	218	73	8.83
25	25	36	28	34	66	214	87	127	36	8.00
9	8	26	21	22	22	111	55	56	23	8.49
22	41	57	16	31	60	228	70	158	46	8.27
12	18	33	17	21	53	157	53	104	32	8.81
9	31	38	13	29	34	155	52	103	39	7.43
32	92	88	42	96	118	473	175	298	179	7.31
34	46	74	31	61	103	350	127	223	89	8.28
25	34	58	27	52	68	265	105	160	54	9.59
260	411	646	308	553	809	3013	1147	1866		Gjennemsnit
6 %	13.6 %	21.4 %	10.2 %	18.4 %	26.9 %	100 %	38.1 %	61.9 %		8.36

asle Herred).
ammer Herred).

Tabel XI.

Amt	Herred	Sogn	Td. Ld. pr. Td. Hartkorn	Tdr. Ld. under Behandling pr. Aar			Ialt Td. Ld. under Behandling pr. Aar	Hingste over 3 Aar
				Besaaet Areal	Hel Brak	Halv Brak		
Præstø	Baarse	Udby	9.9	1418	113	220	1751	3
-	-	Ø. Egesborg	10.9	2060	268	221	2549	1
Holbæk	Ods	Rørvig	31.0	1094	265	62	1421	»
-	-	Asminderup	12.9	979	116	136	1231	»
-	-	Vig	12.6	3168	382	384	3934	4
Maribo	Musse	Vigsnæs	9.4	804	223	5	1032	»
-	-	V. Ulslev	9.7	1338	359	31	1728	1
-	-	Maibølle	8.2	1606	409	45	2060	2
-	-	Bregninge	10.7	836	211	32	1079	»
-	Fuglse	Vejleby	7.9	773	194	»	967	2
Svendborg	Salling	V. Hæsinge	12.5	1551	88	37	1706	4
Odense	Baag	Turup	9.7	1068	158	38	1264	3
-	Odense	Sanderum	9.4	2685	229	164	3078	3
-	-	Fangel	11.8	1323	235	46	1604	2
-	Skovby	Eilby	8.0	501	82	27	610	1
Vejle	Bjerge	Vrigsted	10.9	806	145	9	960	1
-	-	Skiold	9.0	1387	280	18	1685	3
-	Elbo	Bredsted	8 0	1129	213	19	1361	1
Aarhus	V.Lisbjerg	Søften	11.8	1063	174	25	1262	1
-	-	Lisbjerg	11.0	1059	164	34	1256	»

Af 289 6-11aarige Hopper benyttes 69 = 23.9 % til Følhopper.	0.6 %
De 5 sjællandske Sogne...	8
Af 173 6-11aarige Hopper benyttes 35 = 20.2 % til Følhopper.	0.6 %
De 5 lollandske Sogne...	5
Af 190 6-11aarige Hopper benyttes 78 = 41.1 % til Følhopper.	1.4 %
De 5 fyenske Sogne...	13
Af 147 6-11aarige Hopper benyttes 63 = 42.0 % til Følhopper.	0.9 %
De 5 jydske Sogne...	6

Vallaker			Hopper			Bestand af arbejdsdygtige Heste	Unge arbejdsdygtige Heste	Ældre arbejdsdygtige Heste	Tillæg under 3 Aar	Tdr. Ld. at behandle aarlig pr. arbejdsdygtig Hest
3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar	3-6 Aar	6-11 Aar	over 11 Aar					
21	24	28	26	48	44	194	98	96	77	9.03
20	43	76	23	68	61	292	112	180	74	8.73
32	25	14	18	58	32	179	108	71	49	7.94
19	19	34	14	27	46	159	60	99	30	7.75
48	67	81	53	88	126	467	193	274	116	8.42
5	15	17	12	23	35	107	40	67	25	9.65
10	33	35	17	40	79	215	68	147	54	8.04
16	44	32	31	58	85	268	107	161	84	7.70
10	16	22	13	32	34	127	55	72	54	8.50
16	22	22	9	20	21	112	47	65	17	8.63
20	25	19	23	39	44	174	86	88	78	9.80
25	17	11	16	42	22	136	86	50	50	9.30
57	65	66	49	67	73	380	176	204	100	8.10
25	24	16	27	32	49	175	86	89	55	9.17
15	11	9	15	10	8	69	41	28	22	8.84
22	8	9	22	22	14	98	67	31	36	9.80
43	17	18	28	30	24	163	104	59	63	10.34
43	13	14	18	34	21	144	96	48	47	9.45
20	12	10	25	20	25	113	66	47	51	11.17
23	17	5	34	41	7	127	98	29	80	9.89
7 %	13.8 %	18.1 %	10.4 %	22.4 %	24.0 %	100 %	44.2 %	55.8 %		
40	178	233	134	289	309	1291	571	720		8.37
%	15.7 %	15.4 %	9.9 %	20.9 %	30.6 %	100 %	38.2 %	61.8 %		
57	130	128	82	173	254	829	317	512		8.50
2 %	15.2 %	13.0 %	13.9 %	20.3 %	21.0 %	100 %	50.9 %	49.1 %		
42	142	121	130	190	196	934	475	459		9.04
1 %	10.4 %	8.7 %	19.7 %	22.8 %	14.1 %	100 %	66.8 %	33.2 %		
51	67	56	127	147	91	645	431	214		10.13

Modsætning til Ølstykke, idet Anvendelsen af dem som Følhopper er henholdsvis 67.9 pCt. og 10.7 pCt.

I Hjelmslev Herred, der heller ikke bruger Stude, naaer man et meget højt Resultat; men Jorden er ganske vist meget let. Alligevel er det dog ikke ganske uden Interesse at sammenligne f. Ex. Farum Sogn i Ølstykke Herred med Blegind Sogn i Hjelmslev Herred og da særlig med Hensyn til Hestekraftens samt hele Hestebestandens Sammensætning og de 6—11aarige Hoppers Anvendelse som Følhopper.

Tabel X frembyder en ret interessant Sammenligning mellem Hasle Herred i Aarhus Amt og Hammer Herred i Præstø Amt. Hasle Herred har meget stærk Jord, og netop den Omstændighed, at det omslutter Jyllands Hovedstad, maatte drage Tanken hen paa Forhold, der ere nogenlunde analoge med Forholdene i Kjøbenhavns Omegn. I et enkelt Sogn, Vejlby, er den »ældre arbejdsdygtige Hest« ogsaa stærkere repræsenteret, end ellers Tilfældet er i Jylland, ligesom der ogsaa kun behandles forholdsvis faa Tdr. Land pr. Hest i dette Sogn.

Ikke desto mindre behandles der dog 9.31 Tdr. Ld. pr. Hest i Hasle Herred, medens Hammer Herred trods betydelig »ældre Hestekraft« og lettere Jord kun naaer op paa 8.36. Et enkelt Sogn i Hammer Herred, Mogenstrup, er et Bevis for, at det sjællandske Landbrug ikke absolut gjør Fordring paa stort Overskud af ældre Heste. I dette Sogn finder man Hestebesætningen sammensat efter fyensk Mønster, og Sognet er dog med Hensyn til Antallet af de Tdr. Ld., der behandles pr. Hest, over Herredets Gjennemsnitstal, nemlig 8.49 mod 8.36.

Tabel XI giver en Oversigt over 5 sjællandske, 5 lollandske, 5 fyenske og 5 jydske Sogne, i hvilke der med Undtagelse af et eneste Sogn — Øster Egesborg i Præstø Amt — ikke findes større Landejendomme.

Af disse frembyder Udby Sogn i Baarse Herred,

---

*) I Vejlby boer en Mængde Landslagtere, som handle i Aarhus.

Præstø Amt, Interesse i flere Henseender. Der findes ingen Herregaarde i dette Sogn, og dog er det trods højt Hartkorn oppe paa 9.03 Tdr. Ld. pr. Hest, altsaa $^3/_4$ Tdr. Ld. over Gjennemsnittet i Præstø Amt. Trods dette ere de »yngre« og de »ældre« Heste omtrent lige i Antal, endog med en Smule Overvægt for de unge og hertil kommer, at medens Tillæg under 3 Aar andrager 14.8 pCt. for det øvrige Sjælland, indtager det i Udby Sogn en Plads, som svarer til 28.4 pCt. af den samlede Hestebestand. Ogsaa med Hensyn til Benyttelsen af 6—11aarige Hopper kan dette Sogn tjene som Exempel til Efterlignelse; thi medens Præstø Amt kun benytter 19.1 pCt. af de 6—11aarige Hopper, anvender Udby Sogn 22 af sine 48 = 46 pCt. Udby Sogn er tillige et slaaende Bevis for, at det sjællandske Landbrug ikke ubetinget fordrer en saa fortvivlet Sammensætning af vore Hestebesætninger, som Statistiken udviser, og saafremt Udby Sogn — hvad man jo maa antage — benytter sjællandske Heste og vel nærmest Frederiksborg Halvblod, da fører Udby Sogn tillige Bevis for, at denne Hest kan udrette mere, og at den kan benyttes paa en mere indbringende Maade, end Flertallet af de sjællandske Opdrætteres indgroede Fordomme hidtil har villet tillade.

I Øster Egesborg Sogn findes der større Landejendomme, saaledes at Sognets ene Trediepart falder ind under det større Landbrug, og jeg har netop fremdraget det som Exempel paa, at større Landejendomme ikke »altid« ere Skyld i, at et Sogn kommer højt med Tdr. Ld. pr. Hest. I hvert Fald taber Øster Egesborg Sogn ved Sammenligning med Udby baade i Retning af Arbejdsstyrkens Sammensætning, den samlede Hestebestands Sammensætning, Følhoppernes Anvendelse (af 68 Stkr. 6—11aarige Hopper benyttes kun 9 = 13.2 pCt.) samt Udbytte pr. Hest.

Et Sogn i Holbæk Amt, Rørvig Sogn, frembyder ogsaa nogen Interesse, da de unge arbejdsdygtige Heste her ere i Flertal, men naar man véd, at 6—11aarige

Hopper ere regnede mellem de »yngre«, fordi denne Klasse maa anses for nødvendig som Avlens vigtigste Støttepunkt, og man saa faar at vide, at der kun benyttes 11 af de 58 Hopper, saa maa man indrømme, at disse levere et temmelig rigeligt Kontingent til den unge Afdeling, og derved bliver Forholdet ikke saa godt, som det ved første Øjekast synes at være.

Naar jeg til disse Bemærkninger føjer den, at Vig Sogn i Holbæk Amt synes at være et Pensionat, der er meget stærkt søgt af gamle Heste, saa er der ved Tabel XI kun det at lægge Mærke til, at den stemmer meget godt med Forholdene i Landsdelene, samt at Odense By tilsyneladende øver den samme Indflydelse paa Sanderum Sogn, som alle større Byer har paa de nærmeste Omgivelser.

I Tabel XII er der leveret en Oversigt over Følhoppebestandens Forhold til Arbejdsstyrken.

Tabel XII.

Landsdel	Samlet Antal af arbejdsdygtige Heste	Antal af fødte Føl	Følhoppebestanden angiveti pCt. af hele Arbejdsstyrken
Sjælland uden Kjøbenhavns Amt og Staden Kjøbenhavn	72402	5115	7.1 %
Bornholm.....	6534	418	6.4 %
Lolland-Falster	20972	1751	8.0 %
Fyen	40806	4645	11.4 %
Det sydøstlige Jylland	54148	9119	16.8 %

Mange ere jo af den Mening, at den drægtige Hoppe ikke er i Stand til at gjøre fuldt Arbejde, men med særligt Henblik paa det mindre Landbrug, tør man vistnok paastaa. at denne Anskuelse er falsk, hvad det sydøstlige Jylland trods sin store Bestand af »yngre Arbejdsheste« turde være et Bevis for, og i hvert Fald er der for Sjælland, der er saa rigelig forsynet med Arbejdskraft, næppe nogen Grund til af Hensyn til Arbejdets Udførelse at

holde Følhoppebestanden nede paa 7.1 pCt. af Arbejdsstyrken, naar Fyen har den oppe paa 11.42 og det sydøstlige Jylland paa 16.82.

Og vil man nu (se Tabel XIII) gaa over til Betragtning af, hvorledes de forskjellige Aldersklasser af Hopper anvendes til Avl, saa er Forholdet yderlig slet paa Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster, da man vel nok tør gaa ud fra, at man, hvilken Avlsretning man end er slaaet ind paa, ubetinget bør benytte den Hoppe, der er kvalificeret til Følhoppe, i rette Tid, dels for at udvikle Mælkeorganerne itide, og dels fordi den unge livskraftige Hoppe har flere Chancer for Levering af godt Afkom og for at give Avlen frodig Fremvæxt i de kommende Generationer end den gamle Hoppe, naar dennes Anvendelse er begyndt i en fremrykket Alder, og maaske tillige dens Moder, Bedstemoder og Oldemoder ogsaa have været halvgamle og tildels halvslidte af stærk Kjørsel, inden de anvendtes som Avlsdyr. At man paa denne Maade kan opnaa at fremelske »mælkefattige Stammer«, kan der vel næppe være nogen Tvivl om, men det gaar den sjællandske Opdrætter paa dette Omraade, som paa andre af Hesteavlens Omraader; thi han vil først og fremmest være »kjørende«, helst »kjønt kjørende« og og saavidt muligt, tillige »stærkt kjørende«; derfor skal den unge, kvikke Hoppe først gjøre Tjeneste som »Kjørehoppe« og saa — skal den være »Følhoppe«, og derfor skal der i Hestebesætningerne findes et Overskud af de Aldersklasser, som kunne taale at tage »Tørn« uden øjeblikkelig at tage Skade, men — den sjællandske Opdrætter har vistnok aldrig beregnet, hvad disse Kjøreture koster, det overlader han til Jyden at beregne, og Jyden beregner det, men han tager rigtignok ogsaa Profiten.

I Tabel XIII er der endvidere en Oversigt over den samlede Hoppebestands Benyttelse. Det fremgaar heraf, at Sjælland, Bornholm og Lolland-Falster kun benytte en ringe Del af Hoppebestanden i Avlens Tjeneste, og

Tabel XIII.

Amt	Hoppebestand			3-6aarige Hopper	
	Antal	Benyttes til Følhopper	pCt.	Antal	Følhopper
Frederiksborg	8125	997	12.3	1140	?
Holbæk	10663	1630	15.3	1834	?
Sorø	9018	1220	13.5	1539	?
Præstø	10740	1268	11.8	1703	?
Bornholm	3420	418	12.2	554	?
Lolland-Falster (Maribo)	11873	1751	14.8	1870	?
Fyen (Odense og Svendborg)	22307	4645	20.8	5069	?
Vejle	7914	1837	23.2	2492	?
Aarhus	11284	3229	28.6	3467	?
Randers	12666	4053	32.0	4036	?

særlig gjælder dette for Præstø og Frederiksborg Amter samt for Bornholm. Vil man nu se, hvorledes de »6—11-aarige Følhopper« og »Følhopper over 11 Aar« staa i Forhold til den samlede Følhoppebestand, da er der ganske vist kun en temmelig ringe Forskjel paa Øerne og Jylland, men det er vistnok aldeles sikkert, at denne »ringe Forskjel« ogsaa kun er tilsyneladende; thi jeg er overbevist om, at den er meget større, end Tabellen udviser, hvilket nok skal vise sig, saafremt Tællingen bliver foretaget paa en anden Maade end hidtil. Man vil nemlig bemærke, at Rubrikken for 3—6aarige Hopper er udfyldt med Spørgsmaalstegn, hvis Besvarelse var meget ønskelig ved fremtidige Tællinger, eftersom det er uden for al Tvivl, at en stor Del af de Følhopper, der nu findes i Rubrikken for »Hopper over 11 Aar«, maatte flyttes hen ved de 3—6aarige Hopper, og det er lige saa utvivlsomt, at det sydøstlige Jylland her vil komme til at levere Hovedkontingentet; — thi som Regel føder den extra gode Hoppe sit andet, undertiden

6-11aarige Hopper			Hopper over 11 Aar			Benyttelsen af 6-11aarige Hopper i Forhold til Antallet		
Antal	Følhopper	Indtager i den samlede Følhoppebestand pCt.	Antal	Følhopper	Af den samlede Følhoppebestand pCt.	Antal	Benyttes til Følhopper	pCt. af Antallet
2924	551	55.3	4061	446	44.7	2924	551	18.9
4025	984	60.4	4804	646	39.6	4025	984	24.4
3289	700	57.4	4190	520	42.6	3289	700	21.1
3803	725	57.2	5234	543	42.8	3803	725	19.1
1185	226	54.1	1681	192	45.9	1185	226	19.0
4351	827	47.2	5652	924	52.8	4351	827	19.1
8797	3036	65.4	8441	1609	34.6	8797	3036	34.8
3024	1127	61.3	2398	710	38.7	3024	1127	37.3
4547	2014	62.7	3270	1215	37.3	4547	2014	44.3
4678	2506	61.8	3952	1447	38.2	4678	2506	53.5

sit tredie Føl, det Foraar, den fylder 6 Aar, men dette har kun aldeles undtagelsesvis været Tilfældet hidtil her paa Sjælland.

Ser man endelig efter, hvorledes de 6—11aarige Hopper benyttes i Forhold til det Antal, hvori de forefindes, saa kan det ikke nægtes, at der, særlig paa de Steder — Frederiksborg, Præstø og Bornholms Amter —, hvor man sætter et saa energisk Arhejde ind paa Frederiksborg-Halvblodets Bevarelse og Udvikling (dog ogsaa paa Lolland-Falster), bliver gaaet ualmindelig letsindig tilværks med denne for Avlen saa vigtige Sag. Man behøver i saa Henseende kun at drage en Sammenligning med de nævnte Steder og Fyen, man behøver ikke at udstrække Sammenligningen til Repræsentanten for den jydske Avl: »Randers Amt«.

Hvilken Vejledning giver Statistiken os nu ved det, jeg her har havt den Ære at fremlægge? Den siger os først og fremmest, at vi, under vor mangeaarige Stirren paa Jordbundsforholdenes Indflydelse og under vor

Iver for at se Avlen i klar Belysning af Husdyravlens Love, samt under vor ivrige Stræben for, at de fysiologiske Love bleve strængt overholdte, have glemt to meget vigtige Paragrafer i disse Love. Den ene er den: »at der foruden Hingsten ogsaa skal en Hoppe til for at frembringe et Føl, og at der i Henhold hertil umulig kan fremelskes en blomstrende Hesteavl med et stort — om det endog er et meget stort — Overskud af Goldhopper.« Den anden er den: »at Vallaker ere og blive »sterile», selv om de blive gamle, og selv om man samler dem sammen i store Bunker og giver dem god Forplejning i extra godt udstyrede Pensionsanstalter.« Statistiken lærer os endvidere, at vi mangle Perspektiv i vor Hesteavl, vi sætte det Uvæsentlige til Højbords og det Væsentlige negligere vi, idet vi indlade os paa vidtløftigt Pindehuggeri om Beskaffenheden af den Sæd, der skal udsaaes, og medens vi hugge Pindene ud i et uendeligt Antal Smaastykker, glemme vi, at den Ager, den omstridte Sæd skal saas i, er saa overfyldt med Følfod, Tidsler og Agerkaal, at der kun bliver en meget snæver Plads for den unge Kulturplante, hvilket dog ikke forhindrer os i at sætte sure Miner op, fordi Foldudbyttet er saa ringe.

Og da denne Misfornøjelse skal have et Afløb, saa foretages Nivelleringen altid saaledes, at Lederne maa tage imod Afløbet, der jo som bekjendt ikke altid er saa rent som destilleret Vand, medens Opdrætterne staa paa tør Bund, givende Rollen som den forurettede Part i Sagen.

Men Statistiken siger os, at der maaske er en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at det er den sjællandske Opdrætters Mangel paa Evne til at disponere over den Hestekraft, han har i Hænde og til at omsætte sin Vare, medens den endnu er gangbar Handelsvare, der er Skyld i, at Hesteavlens Ager paa Sjælland er overfyldt med Ukrud, og Statistiken peger tydelig nok paa, at Haabet om bedre Tilstande i vor Avl ligger

langt ude i det Fjærne, saafremt det ikke kan lykkes at gjøre Flertallet af Opdrætterne begribeligt, at der ikke er uoverstigelige Forhindringer for Fremvæxten af indbringende Hesteavl, men at Grunden til denne ogsaa kun kan lægges af Opdrætteren selv, og det første og vigtigste Arbejde er da det, at der foranstaltes en Aar efter Aar fortsat Jagt efter det Utal af »gamle Rotter«, som findes i vore Hestebesætninger, og som ligefrem æde den opvoxende Slægt ud af Huset.

I Tabel XIV har jeg forsøgt at anlægge en Maalestok for den Indtægt, Hesteavlen giver i de forskjellige Dele af Landet. Jeg er ikke blind for, at denne Maale-

Tabel XIV.

Landsdel	Samlet Bestand	Fødte Føl	Antallet af fødte Føl angivet i pCt. af hele Hestebestanden	5 pCt. til Vedligeholdelse	Til Salg à 500 Kr. pr. Stykke	Kr.
Øerne (uden Kjøbenhavn)	195368	12694	6.4	9768	2926	1,463,000
Jylland	208538	25449	12.2	10427	15022	7,511,000
Fyen.....	53569	4645	8.7	2678	1967	983,500
Lolland-Falster	24823	1751	7.0	1241	510	255,000
Sjælland uden Kjøbenhavn	109210	5880	5.4	5461	419	209,500
Bornholm	7766	418	5.4	388	30	15,000
Det sydøstlige Jylland ..	77543	9119	11.8	3877	5242	2,621,000
Kjøbenhavns Amt uden Kjøbenhavn.....	22902	765	3.3	1145	÷ 380	÷ 190,000
Frederiksborg Amt	17931	997	5.6	896	101	50,000
Holbæk -	23916	1630	6.8	1196	434	217,000
Sorø -	20757	1220	5.9	1038	182	91,000
Præstø -	23704	1268	5.4	1185	83	41,000
Vejle -	21310	1837	8.6	1066	771	385,000
Aarhus -	27479	3229	11.8	1374	1855	927,000
Randers -	28754	4053	14.1	1438	2615	1,307,500

stok har sine store Mangler, men aldeles ubrugelig er den dog ikke. Vedligeholdelsesprocenten har jeg sat til 5 pCt., mulig er den noget større, men da dette saa gjælder over hele Linien, kan Misvisningen ikke blive stor. Rimeligt er det imidlertid, at Dødelighedsprocenten er lidt større i Jylland, hvor de ganske unge Dyr ere saa stærkt repræsenterede, end f. Ex. paa Sjælland, hvor de gamle Heste først skrinlægges, naar de ere modne til at modtages af Sogneassurancen. Men selv om vi dividere Indtægten for det sydøstlige Jylland med 4 og derefter foretager en Sammenligning med Sjælland, saa er Forskjellen dog stærkt iøjnefaldende.

Ikke sjælden støder man paa den Udtalelse, at det er den stærke Udvikling af »det røde Malkekvæg«, der er en væsentlig Hindring for Hesteavlens Fremvæxt paa Sjæl-

Tabel XV.

Landsdel	Heste			Kvæg		
	pr. geografisk □ Mil	pr. 100 □ Kilometre	pr. 100 Tdr. Hartkorn	pr. geografisk □ Mil	pr. 100 □ Kilometre	pr. 100 Tdr. Hartkorn
Sjælland med Møen og Samsø uden Kjøbenhavn	814	1478	96	2979	5411	353
Bornholm	733	1331	128	2791	5071	489
Lolland-Falster	809	1469	82	2817	5116	285
Fyen	863	1568	92	3284	5927	347
Det sydøstlige Jylland	590	1071	109	2524	4583	466

land, men som Tabel XV udviser, er man fuldt saa rigelig forsynet med »rødt Malkekvæg« paa Fyen, og af den Grund er der altsaa ikke noget i Vejen for, at vor Hesteavl kan tvinges op paa Højde med den, der for Øjeblikket drives paa Fyen. Og lægger man Mærke til Forholdet mellem Kvæghold paa Sjælland og i det sydøstlige Jylland, da synes Forskjellen ikke at være saa stor, at den nødvendigvis maatte føre til saa store Udslag i Hesteavlen, som Statistiken viser os.

I Anledning af foranstaaende Foredrag er modtaget følgende:

Hr. Konsulent Jensens Foredrag i Landhusholdningsselskabet blev ikke imødegaaet paa det fremlagte saglige Omraade, hvad jo er let forstaaeligt, da det ikke er hver Mands Sag at udtale modsatte eller reserverende Anskuelser, naar saadanne skulle motiveres paa staaende Fod ved et saa omfattende og flersidig statistisk Materiale, som her blev benyttet; men da der dog synes at være Anledning til at tage noget Forbehold overfor de paaviste Resultater, maa det være mig tilladt at paapege saadanne, der formentlig bør komme i Betragtning, og som ikke synes at være uden Betydning overfor de Slutninger, som den ærede Foredragsholder mente sig berettiget til at udlede af det her anvendte med stor Flid samarbejdede statistiske Materiale.

Foredragsholderen kom saaledes til det Resultat, at den gamle Anskuelse, ifølge hvilken Hesteopdræt staaer i nøje Forbindelse med Jordbunds-Forhold og Jordens Benyttelse, særlig med Hensyn til Græs og Græsnings-Arealernes Størrelse, er uholdbar og ikke kan paaberaabe sig de virkelige Forhold, som de forefindes her i Landet.

Naar Hr. J. kommer til dette Resultat gjennem Undersøgelser af det fremlagte Materiale, saa medtager han ikke det Græsareal, der henligger under Agermarken, og da der er en meget betydelig Forskjel paa »Agerlandets« Benyttelse i de forskjellige Landsdele, kan det formentlig ikke gaa an, at denne Faktor lades ude af Betragtning ved de af Hr. J. udførte Undersøgelser. Medens saaledes de østlige Øer benytte 67—68 pCt. af hele det til Avlsbrug og Husdyrhold værende Areal til Besaaning og Brak, og Fyen med omliggende Øer anvender 65 pCt., benytter det sydøstlige, det nordlige og sydvestlige Jylland respektive kun 58, 48 og 45 pCt. af Arealet paa denne Maade. Naar man saaledes ikke udelukkende holder sig til de »naturlige« Græsarealer, er Forholdet for hele Græsarealet i de forskjellige Landsdele dette, at de østlige Øer have 33—32 pCt. af hele Arealet liggende i Græs, Fyen 35 pCt., sydøstlige Jylland 42, nordlige Jylland 52 og det sydvestlige Jylland 55 pCt. i Græs. I store Træk har man da en stigende Skala for Græsarealerne, der falder godt sammen med den

almindelige Anskuelse, at Hesteopdræt fordrer store Græsarealer.

Skalaen for Græsarealerne stemmer saaledes ret godt overens med samme for Hesteopdrættet, idet der af unge Heste (under 3 Aar), hvad Foredragsholderen oplyste, findes 15—16 pCt. af hele Hestebestanden paa de østlige Øer, 24 pCt. paa Fyen og 30—33 pCt. i Jyllands forskjellige Landsdele. Det synes saaledes, at der maa tages nogen Reservation overfor de af Hr. Jensen udtalte Slutninger, men selv om disse vare fuldt ud uangribelige paa Basis af den benyttede Motivering, saa vilde de dog maaske alligevel være noget vovede, da man vel maa erindre, at Jordens Benyttelse blot i den sidste Menneskealder har været betydelige Ændringer underkastet og næppe mindst i de egentlige Hesteegne. Den »jydske« Hest er jo ikke et Nutidsprodukt, den har Rod i jydsk »Folk og Sæd« og enten man vil tillægge Græsarealerne en større eller mindre væsentlig Betydning, saa er der uden Tvivl andre Faktorer, der ere medbestemmende for dens typiske Form, Faktorer, der imidlertid næppe lade sig belyse ad statistisk Vej.

I Foredragets andet Afsnit har Hr. Jensen paavist, at Øernes Hestebestand er 14—15 Stkr. pr. 100 Tdr. Ld. (under Besaaning og Brak), hvorimod der i Jylland kun er 10—14 Stkr.; men heraf følger formentlig ikke, at Øboerne drive nogen forkastelig Luxus paa dette Omraade i Sammenligning med Jyderne. Hvor stor en Del af Hestebestanden, der anvendes i det egentlige Agerbrugs Tjeneste, lader sig næppe bestemme, men der er jo andre Forhold foruden selve Jordbehandlingen, der stiller store Krav til Trækkraften, saaledes er Befolkningens Tæthed en væsentlig Faktor. Denne er i store Træk omtrent dobbelt saa stor paa Øerne som i Jylland*). Endvidere er Agerbrugenes Størrelse af ikke uvæsentlig Betydning, idet den disponible Hestekraft maa stige i modsat Forhold af Agerbrugenes Størrelse, og da Jyllands Agerbrug er noget større end Øernes, nemlig 33 Tdr. Land mod 26, som Gjennemsnit af samtlige

*) I »Tidsskrift for Nationaløkonomi« 1890, S. 81, paaviser Tidsskriftets Redaktør, Hr. Studnitz-Petersen, at medens Hestebestanden er stærkt stigende pr. Kvadratmil fra Aarti til Aarti, er Forholdet i Hovedsagen stabilt overfor Indbyggerne (pr. 1000 Mennesker), om det end er noget stigende for Jylland, og ikke for Øerne.

Avlsbrug, hvortil der er knyttet Kreaturhold, maa dette ogsaa være en medvirkende Aarsag til Øernes større Hestebestand.

Endelig paaviste Foredragsholderen, at Øboernes Hestebestand er meget ældre end Jyllands; men dette staar jo i nøje Forbindelse med at Hesteopdrætning er langt almindeligere i Jylland end paa Øerne, og da Hestetillæget har Handelshesten for Øje, slider Jyden ubetinget nødig selv sine Heste op, hvorfor han ogsaa fra gammel Tid af er langt mere udpræget »Handelsmand« paa dette Omraade end Øboeren er det. Forholdene paa Øerne, hvor Kornavlen er saa langt mere dominerende end i Jylland, og hvor det i hvert Fald hidtil ogsaa maa have været økonomisk rigtigt at stille dette i Forgrunden, maa i Forbindelse med de andre nævnte Aarsager medføre det paaviste Udslag som en naturlig Følge, uden at man dog tør sige, at Øboeren handler uklogt ved ikke at efterligne Jyden. For Sjællands Vedkommende kommer uden Tvivl endnu en ikke uvæsentlig Faktor til, der er medvirkende i samme Retning, nemlig denne Landsdels lette Adgang til at rekrutere sin Trækkraft fra Hovedstaden ved prisbillige, men ældre Heste, hvad dog næppe kan kaldes en uøkonomisk Anvendelse af det foreliggende Hestemateriale.

Februar 1896. J. Winkel.

Om Landbrugsbogholderi.

Foredrag i det kgl. danske Landh. Selsk. d. 29. Januar 1896 af Direktør C. V. Slomann.

Mine Herrer! Det undrer dem maaske, at en Mand, der ikke er Landmand og aldrig har givet sig af med Landvæsen, vil driste sig til at tale med om Landbrugsbogholderi.

Men Sagen er imidlertid efter min Opfattelse netop den, at selv om Landbruget er nok saa forskjelligt i sine reale Forhold fra andre Næringsvirksomheder, saa behøver Landbrugsbogholderi derfor ikke at være væsensforskjelligt fra det Bogholderi, som andre Virksomheder bruger. Ja, det bør ikke være det; thi den Form for Bogholderi, som i alle andre Næringsvirksomheder har vist sig at være den bedste, man kan endog uden Overdrivelse sige den eneste rette, kan ubetinget forudsættes ogsaa at egne sig for Landbruget og vil sikkert ogsaa der vise sig at overgaa enhver anden. En af vore første Autoriteter paa Regnskabsvæsenets Omraade, afdøde Redaktør Ernst Brandes, plejede at sige: »der gives kun to Slags Bogholderi, rigtigt Bogholderi og galt Bogholderi. Dobbelt Bogholderi er rigtigt Bogholderi, alt andet er galt.«

Dette er ogsaa min Anskuelse, og det er denne Anskuelse, jeg skal tillade mig at forfægte her i Aften.

Det gjælder i Landbruget som i enhver anden Næringsvirksomhed, at en klar og nøjagtig Bogføring ikke danner den mindst vigtige Del af det Arbejde, som betinger Virksomhedens Trivsel. Bogføringen, som altfor ofte — og det ikke blot blandt Landmændene — skydes

tilside og forsømmes som noget underordnet og ligegyldigt, tjener ikke blot ved sin nøgterne Fremstilling af Indtægter og Udgifter og af den nøjagtige Status til Støtte for en sund og forstandig Økonomi, men ved den Maade, hvorpaa den saa at sige afspejler hele Virksomheden, i sit ejendommelige Sprog gjentager, hvad der er gaaet for sig og tvinger til paany at dvæle derved, aabner den Blikket for og fæstner Opmærksomheden ved alle Enkeltheder og ved deres indbyrdes Forhold og Sammenhæng, muliggjør Sammenligninger og opmuntrer til Overvejelser, og saaledes virker Bogføringen ordnende og ansporende tilbage paa hele Virksomheden, og bliver af allerstørste Betydning saavel for dens økonominke som tekniske Fremgang.

Det interessanteste og talentfuldeste Forsøg, som herhjemme er blevet gjort paa at skabe et Landbrugsbogholderi uafhængig af det dobbelte Bogholderis Principer, er ubetinget Hr. Kaptajn Schrolls Bog »Om Landbrugsregnskab«. Og netop fordi et saa betydeligt og energisk Forsøg saa afgjort forekommer mig ikke at være lykkedes, er jeg bleven yderligere bestyrket i min Anskuelse, at det dobbelte Bogholderi ogsaa for Landbruget maa være det eneste rette, og at Landbrugets Fejl i dette Spørgsmaal er den, at man mener nødvendigvis at skulle have noget for sig selv, og kaster Vrag paa den brede, farbare Landevej, ad hvilken vi andre drage frem, og som fører os bekvemt og sikkert til Maalet.

Jo mere man ved Gjennemlæsningen af Hr. Schrolls Bog maa anerkjende det uomtvistelige Talent, hvormed dette Regnskab er planlagt, den store Flid og Energi som maa udfoldes ved dets regelmæssige, aarlige Gjennemførelse, og bliver klar over hvilken Glæde og Tilfredsstillelse det aabenbart er for Hr. Schroll at tumle med alle disse Tal og Beregninger, des mere bliver man samtidig paa det rene med, at dette ikke er Løsningen af Opgaven: et typisk, klart og praktisk Landbrugsbogholderi. Det er for indviklet, det kræver for stort Ar-

bejde og endelig — af egentlig Bogholderi findes der strengt taget grumme lidt deri.

Hr. Schrolls Regnskab har alle de Svagheder, som karakteriserer de almindelig gængse Anvisninger til Førelse af Landbrugsbogholderi: det blander i altfor høj Grad væsentligt og uvæsentligt og ganske forskjelligartede Ting imellem hinanden, det blander navnlig ind i det egentlige Bogholderi, dels saadanne ganske uvedkommende Ting som det detaillerede Regnskab over Landbrugerens private Husholdning og personlige Forbrug, dels alle mulige Beregninger af Produktions-Enhedspriser og Udgifts-Enhedspriser og alle Slags statistisk-tabellariske Sammenstillinger af Udgifternes Fordeling paa de enkelte Driftsgrene og af disses indbyrdes Forhold.

Og alle disse Detailregnskaber, som i andre Næringsvirksomheder vistnok aldrig udarbejdes i saa stort Omfang og med saa megen Udførlighed — med mindre da Virksomhedens Indehaver finder en speciel Fornøjelse i den Slags Udarbejdelser — og som nærmest blive betragtede som og stedse kun bør betragtes som Bilag til det egentlige Bogholderi, tager hos Hr. Schroll i den Grad al Plads op, at der af egentlig Bogholderi som sagt næsten intet bliver tilbage.

Det gjælder her selvfølgelig først og fremmest om at blive enige om, hvad der forstaas ved et Bogholderi og hvilke Fordringer der maa stilles til et Bogholderi. Og paa dette Spørgsmaal maa da gives følgende Svar:

Et Bogholderi for en hvilkensomhelst Næringsvirksomhed bør være et systematisk Regnskab over Ejendele og Gjæld, over Kjøb og Salg, over Indtægter og Udgifter, Bogholderiet bør ved Driftsaarets Slutning ad en simpel og sikker Vej give en let overskuelig og nøjagtig Oversigt over Aarets Udbytte og den deraf resulterende pekuniære Status, og det bør endelig frembyde en betryggende Kontrol med Rigtigheden af de fremkomne Resultater.

Men et saadant Regnskab er det ikke, Hr. Schroll

opstiller i sin Bog, og dog kan det næppe omtvistes, at det for Landmanden som for enhver anden Næringsdrivende i første Linie er et Bogholderi af denne Art, som tiltrænges. Hvad man ejer og hvad man skylder bort, hvad man i Aarets Løb har kjøbt og solgt, hvad Indtægter og hvad Udgifter man har havt og endelig hvad hele Aarets Fortjeneste har været, som Resultat af alle de stedfundne Omsætninger af Penge og Varer af alle Slags, — jeg tror ikke, at det vil kunne benægtes. at det er det, det fremfor alt kommer an paa, at Bogholderiet giver klar og tydelig Kundskab om.

Og disse Fordringer har det dobbelte Bogholderi forlængst vist sig at være det eneste som kan fyldestgjøre. Det dobbelte Bogholderi har til Fuldkommenhed godtgjort sin Brugbarhed under alle Forhold og vist, at det uden at miste nogen af sine væsentlige Karaktermærker eller nogen af de Fordele, det frembyder, kan afpasses efter enhversomhelst Bedrift, hvad end dens Art, Omfang og Driftsmaade er. Og det vilde derfor være ganske urimeligt at mene, at til Landbruget alene passer det ikke. Hr. Schroll fremfører i sin Bog forskjellige Anker mod det dobbelte Bogholderi, som alle ere ganske betydningsløse, og som kun vise — hvad det vel tør være tilladt at udtale, da Hr. Schroll selv erkjender det — at Hr. Schroll mangler det fornødne Kjendskab til at kunne bedømme dets Brugbarhed. Det skulde være for kompliceret, men er dog i Virkeligheden langt simplere og overskueligere end Hr. Schrolls Regnskab. Exempelvis skal jeg blot nævne, at Hr. Schroll foruden en Status har ikke mindre end 4 Regnskabsopgjørelser over Aarets Drift; man vilde ved dobbelt Bogholderi aldrig tænke paa at faa mere end een. Og hvad Hr. Schroll videre mener med, at det dobbelte Bogholderi er »for udelukkende Pengeregnskab« er mig ikke ganske klart. Thi ganske vist betinger det ligesom ethvert Bogholderi, af hvad Art det end er, at alle Gjenstande, hvorover der føres Regnskab, ud-

trykkes og saa at sige repræsenteres ved sin Pengeværdi. Men bortset fra dette ganske selvfølgelige, kan man i dobbelt Bogholderi føre Regnskab med alt hvad man har Lyst til og hvad Bedriften kræver, og i en hvilkensomhelst industriel Virksomhed fører man i det dobbelte Bogholderis Form Regnskab med sin Ejendom, sine Raamaterialer, Hjælpestoffer og færdige Produkter, med Inventar, Heste, Vogne, Maskiner, Folkelønninger o. s. v., ligesom Hr. Schroll gjør det for sit Landbrug, og har man endelig Tid og Lyst dertil, kan man gjøre det ligesaa detailleret.

Det er nemlig en stor Misforstaaelse, men ganske vist en vidt udbredt Misforstaaelse, Hr. Schroll gjør sig skyldig i, naar han mener, at det dobbelte Bogholderi i særlig Grad er Handelsbogholderi, og deraf slutter, at det ikke skulde kunne afpasses efter Landbrugets fra Handelens ganske vist saa vidt forskjellige Driftsformer. Det dobbelte Bogholderi anvendes i Industrien ligesaameget som i Handelen, og dette Bogholderi, som har vist sig at være det hensigtsmæssigste for en Maskinfabrik ligesaavelsom for en Manufakturhandel, for en Sukkerfabrik ligesaavelsom for en Bankforretning, for et Bryggeri ligesaavelsom for et Dampskibsselskab, som kort sagt har vist sig at kunne afpasses efter alle mulige kommercielle og industrielle Virksomheders forskjelligartede Driftsformer og Krav, det tør man vel nok paa Forhaand forudsætte ogsaa ret beset og forstaaet vil vise sig egnet for Landbruget. Landbruget er, regnskabsmæssig set, en ren industriel Virksomhed, og det dobbelte Bogholderi vil derfor kunne anvendes i Landbruget under væsentlig samme Former som i Industrien. Og det frembyder netop ogsaa for Landbruget den uvurderlige Fordel, at det med Hensyn til Udførlighed og større eller mindre Gaaen i Detailler lader sig afpasse efter enhvers Smag. Alt, hvad der gaar ind under Driftsstatistiken, bliver ganske uafhængigt af det egentlige Hovedbogholderi. Og

dette bliver med sine Hovedresultater af Aarets Drift, med sine klare og fyndige Svar paa de 2 store Hovedspørgsmaal: Hvad har jeg ialt tjent eller tabt i det forløbne Aar? og Hvormeget ejer jeg ialt idag? et saa ringe Arbejde, at det bliver tilgængeligt for alle. Alt det andet, Driftsstatistik og Detail-Regnskaber af al mulig Art kan saa enhver udføre forsaavidt han har Tid dertil, og i det Omfang han har Sans derfor og Lyst dertil.

Nu skal det villig indrømmes, at naar Hr. Schroll og med ham mange baade Landmænd og Ikke-Landmænd finder, at det dobbelte Bogholderi er noget meget indviklet noget, saa tjener det til deres Undskyldning, at de fleste Lærebøger deri er temmelig mangelfulde, navnlig dvæle formeget ved uvæsentlige Enkeltheder og overflødige Fremmedord, og ikke tilstrækkelig klart fremhæver det simple til Grund liggende Princip. Det er saaledes karakteristisk, at Hr. Schroll som Skjelnemærke mellem sit Bogholderi og dobbelt Bogholderi anfører, at han ikke bruger Ordene Debet, Kredit, an, per o. s. v. Som om det var det, det kom an paa. Disse Ord have intetsomhelst med Bogholderiets Væsen og Kjærne at gjøre; hvor de anvendes kunne de enten ganske udelades, eller ogsaa erstattes med gode danske Ord, umiddelbart forstaaelige for enhver.

Det er selvfølgelig ikke Stedet her at holde en Forelæsning for den ærede Forsamling over det dobbelte Bogholderis Theori og Praxis og dets Anvendelse i Landbruget. Det maa være nok at sige, at det dobbelte Bogholderi i sig selv er den simpleste Ting af Verden, og at et dobbelt Bogholderi i den allersimpleste Form vil være tilstrækkelig for Landbrugets Krav, og vil fyldestgjøre alle de Fordringer, som bør stilles til et velindrettet og praktisk Landbrugsbogholderi. Debet og Kredit, An og Per og alle mulige andre overflødige Fixfaxerier kan ganske udelades; omtrent det eneste Frem-

medord, som man ikke godt kan undvære, er Ordet Konto, men det kjender og anvender jo alle, som overhovedet fører noget Regnskab.

Ved et saadant Bogholderi vil der opnaas, hvad der absolut er det vigtigste, og hvad Hr. Schroll ikke har naaet ved sit Bogholderi, nemlig at faa alle Ejendelene (Ejendom, Besætning, Inventar, Produkt- og Varebeholdninger, udestaaende Fordringer o. s. v.) og al Gjælden (Prioriteter og løs Gjæld) samarbejdede med de forskjellige Driftskonti til et organisk Hele, hvoraf ved Driftsaarets Slutning de 2 sammenhørende Opgjørelser, som tilsammen vise Aarets Resultat, nemlig Status og Gevinst- og Tabskonto, den første udvisende hvad man ialt ejer ved Driftsaarets Slutning, den anden hvad man har tjent eller tabt i Aarets Løb, kommer til at fremgaa med Klarhed, Nøjagtighed og logisk Konsekvens.

For at kunne opgjøre sin Status ved Driftsaarets Slutning er det jo nødvendigt at taxere alle sine Ejendele, at udarbejde en muligst nøjagtig Fortegnelse over Besætning, Inventar, Beholdninger af Landbrugsprodukter og Varer o. s. v., og ansætte det alt til passende Værdier. Ligeledes maa man vurdere alle saadanne ved Ejendommen foretagne Arbejder, som bør influere paa Aarsopgjørelsen. Dels kan der være Tale om saadanne Arbejder, som høre under den regelmæssige Drift, hvortil Udgifterne ere afholdte i det forløbne Aar, medens det Driftsudbytte, som skal komme ud deraf, først viser sig i det følgende Aar, dels endnu mere saadanne Arbejder, som falde udenfor den egentlige Drift og ere af mere blivende og varig Betydning, f. Ex. egentlige Byggearbejder, Vandafledning, Overrislingsanlæg, Maskinanlæg til Mejeri eller andet Brug o. s. v.

Saavidt mig bekjendt, dels efter Samtaler derom med enkelte Landmænd, dels efter hvad der af og til er fremkommen om dette Spørgsmaal i de forskjellige Landbrugs-Tidsskrifter er det en temmelig udbredt Mening

blandt dHrr. Landmænd, at alle disse Vurderinger, som det er nødvendigt at foretage, ere forbundne med saa megen Vilkaarlighed og Tilfældighed, at Resultatet bliver temmelig værdiløst, og at det som Følge heraf næsten ikke lader sig gjøre at foretage en nøjagtig Statusopgjørelse for et Landbrug.

Der er for mig ingen Tvivl om, at dette beror paa en fuldstændig Misforstaaelse, og at denne Opgjørelse lader sig foretage i et Landbrug med fuldkommen samme Nøjagtighed som i enhver industriel Virksomhed, og med tilstrækkelig Nøjagtighed til, at en saadan Opgjørelse vil være af allerstørste Betydning, naar den sammenarbejdes med et dobbelt Bogholderi. Det vilde føre altfor vidt her at komme ind paa Detailler m. H. t. dette Punkt; kun 2 Ting skal jeg fremhæve, 1) at det, det først og fremmest kommer an paa, er, at Opgjørelsen hvert Aar foretages paa samme Maade, efter ensartede, velbegrundede eg velovervejede Regler, 2) at man ikke maa fordre nogen absolut matematisk Nøjagtighed — det er aldeles ikke nødvendigt — og at man derfor heller ikke bør gjøre sig Opgaven unyttig besværlig ved en altfor minutiøs Gaaen i Detailler, ved at tilstræbe en Nøjagtighed, som det er umuligt at naa og overflødigt at naa.

Blandt de Fordele, som det dobbelte Bogholderis Driftsopgjørelse frembyder. er der et Par, som jeg her vil pege paa. Den ene er Muligheden for en rationel Postering af saakaldte Afskrivninger eller Henlæggelser. En Afskrivning og en Henlæggelse er i Realiteten det samme, kun Formen er forskjellig, og det kan kort betegnes som en af Aarets Fortjeneste afholdt Tilbagebetaling af Kapital. Har den Kapital, som er anbragt i Ejendommen, eller f. Ex. i et Mejerianlæg eller lignende i et Aar givet godt Udbytte, og synes man der er Anledning til at tro (og det er der desværre altid Anledning til at tro), at dette Udbytte ikke vil kunne vedblive at gjentage sig, saa gjør man klogt i ikke at betragte hele dette Udbytte som Gevinst, men at bog-

føre en Del deraf som Tilbagebetaling af noget af den i Anlæget anbragte Kapital; man afskriver en Del af Indtægten paa Anlægskapitalen. — Paa lignende Maade kan man aarlig afskrive eller henlægge visse Beløb som Erstatning for Slid paa Inventar og Maskiner og for enhver anden Værdiforringelse.

Har man i en Række gode Aar afskrevet tilstrækkeligt, saa har man derved erhvervet sig en stor Modstandskraft imod daarlige Aar. Men i Hr. Schrolls Bogholderi er det ikke muligt at postere en Afskrivning eller en Henlæggelse paa rationel Maade.

Afskrivninger passer, som dHrr. vil se, bedst for de gode Aar, og det er vel desværre derfor næppe nu det rette Øjeblik at tale for meget derom. Imidlertid, det danske Landbrug har jo havt gode Aar, og forhaabentlig komme de ogsaa igjen. Det Punkt, jeg nu vil berøre passer til Gjengjæld for de daarlige Aar, og har vel altsaa for Tiden større Aktualitet. Det er Fordelingen af en enkelt Udgift paa flere Aar. Falder der paa et enkelt Aar en extraordinær stor Udgift, hvoraf Fordelene maaske ville mærkes gjennem en længere Aarrække, saa kan det være velbegrundet ikke at lade den helt falde det ene Aar til Byrde, men istedet fordele Byrden over flere Aar. Dette at fordele en Udgift paa 1000 Kr., som er afholdt iaar, paa 5 Aar med 200 Kr. om Aaret, lader sig i det dobbelte Bogholderi postere paa den simpleste og eleganteste Maade, men i ingen anden Bogholderiform, heller ikke i Hr. Schrolls, lader det sig gjøre.

Et saadant Bogholderi nu, som det jeg her har omtalt, vil kunne føres med langt ringere Tidsanvendelse end Hr. Schrolls, og det vil give alle de Oplysninger om Bedriftens Gang og de opnaaede Resultater som i første Linie tiltrænges. Og da det vel kan betragtes som en afgjort Sag, at de fleste Landmænd helst indskrænke Regnskabsføringen til det mindst mulige, synes det rimeligt at begynde med dette, som er det vigtigste. Hr. Schroll, og hvem der forresten har Tid dertil og Sans

derfor, kan saa ved Siden af og uafhængig af det egentlige Bogholderi, udarbejde al den Driftsstatistik og alle de Detail-Regnskaber, de maatte føle Trang til. Herhen hører ogsaa de mange Overførsler fra en Konto til en anden og den minutiøse Fordeling af alle Udgifter paa de forskjellige Produktioner, som Hr. Schroll foretager, og som man, hvis man endelig vil det, kan foretage i det dobbelte Bogholderis Hovedbog ligesaa let og overskuelig som i Hr. Schrolls Bogholderi. En Del af denne Slags vil vel altid have sin Betydning, skjønt jeg ganske vist mener, at det uden Skade kan indskrænkes til det mindst mulige. Det meste af, hvad Hr. Schroll i denne Retning udregner og udarbejder, er i Virkeligheden kun en Leg med Tal, som kan være til stor Tilfredsstillelse for den, der som Hr. Schroll i særlig Grad har Talent og Interesse for at tumle med Tal; medens det derimod vilde være ganske urimeligt at tage alle disse Beregninger med, naar det gjælder om for den praktiske Landmand at opstille en Norm for et hensigtsmæssigt og saa lidt som muligt indviklet Bogholderi. Man maa nu imidlertid ikke misforstaa mig og tro, at jeg ganske undervurderer Betydningen af al Driftsstatistik, og af alt, hvad herhen hører. Saaledes kan jo nævnes de i den senere Tid saa meget anbefalede Koregnskaber, detaillerede Regnber over hver enkelt Kos Mælkeydelse, som sætter Landmanden istand til af sin Besætning at udskyde saadanne Køer, som ikke yde tilstrækkelig Valuta for Foderet og erstatte dem med andre, fordelagtigere Individer. At dette er af overordentlig stor Betydning, er jo indlysende for enhver.

Men om megen anden Driftsstatistik gjælder det rigtignok, at den er uden al praktisk Betydning. Den konstaterer visse Resultater, af hvilke intet væsentlig læres, og som ingen Vejledning giver til Forbedringer eller Besparelser. Det kan være interessant at udarbejde saadanne Tal en enkelt Gang, men at gjøre det hvert Aar er ganske unyttigt og interesseløst. Og endelig bør man

fremfor alt ikke kalde disse Udarbejdelser for Bogholderi. Thi det er de ikke, og ved at give dem dette Navn forvirrer man Begreberne, saa Folk tror, at de føre et udmærket Bogholderi, fordi de skriver en Mængde Tal op i Kolonner og Tabeller: om Arbejdsdagenes og Kostdagenes Fordeling, om Afgang og Tilgang af Besætning og Inventar, om hvormange Pund Mel, Gryn og Sukker de bruge i deres private Husholdning og meget andet.

Som Exempel paa, hvad jeg hos Hr. Schroll kalder en Leg med Tal uden praktisk Betydning, skal jeg nævne Forholdet mellem Mælkeproduktionen og Græsmarkerne i Hr. Schrolls Regnskab. Mælkeproduktionen viser et Underskud af Kr. 2048.26, Græsmarkerne har paa en Bruttoindtægt af Kr. 2133.40 givet et Overskud af ikke mindre end Kr. 1803.14. — Naar man nu baade hos Hr. Schroll og andensteds læser om, hvor vigtigt det er for Landmanden nøjagtig at kjende alle sine Produktionspriser og Udbyttet af hver enkelt Gren af Bedriften, for at kunne lægge Vægt paa de Produktioner, der betale sig, og udskyde de øvrige, saa skulde man jo efter de ovenfor anførte af Hr. Schroll med sædvanlig minutiøs Omhu udfundne Tal, antage, at Hr. Schroll snarest vilde lægge en saa stor Del som muligt af sin Ejendom ud til Græsmarker og derimod opgive Mejeridriften. Der forlyder dog intet om, at Hr. Schroll har gjort dette. Tvertimod, Hr. Schroll siger selv andensteds*): Det er Mejeridriften, der hidtil har holdt det danske Landbrug oven Vande —, og dette stemmer jo ogsaa med, hvad man ellers almindelig antager. Hvorledes hænger dette nu sammen? Ja, Sagen er jo den, at skjønt Græsmarkerne figurere i Regnskabet med et Overskud af omtrent 1800 Kr., saa er der, naar man ser nøjere til, ikke virkelig solgt for en eneste Øre af Græsmarkernes Udbytte

*) I hvor høj Grad kan Landbruget vedvarende bære en Stigning af Arbejdslønnen? Odense 1893, Pag 20.

af Græs og Hø. Hele Udbyttet er gaaet til og belastet Mælkeproduktionen, det er ædt af Køerne og derigjennem omsat i Mejeriprodukter, navnlig Smør og Ost, værdifulde, let transportable og let sælgelige Artikler, og Salget af disse udgjør da ogsaa 5500 Kr., ikke langt fra Halvdelen af hele det effektive Salg af Landbrugsprodukter. Paa samme Maade har Mælkeproduktionen afkjøbt Engene Hø for 7—800 Kr.; Engene vise et Overskud af omtrent 1700 Kr., men hele det virkelige Salg af Græsning og Hø fra Engene er kun 72 Kr. Men det er klart, at under disse Omstændigheder, og selv om Græs og Hø er regnet nok saa nøje ud i Foderenheder, saa er og bliver det ganske vilkaarligt, hvilke Priser Græs og Hø ansættes til, og om man lader Fortjenesten træde frem paa denne eller hin Konto. Der er jo meget andet end den theoretiske Foderværdi, som bestemmer den praktiske Salgsværdi. Selv om Mælkeproduktionen viser et Underskud af 2000 Kr., saa er dog, naturlig og praktisk set, Fortjenesten indvunden paa Salget af Smør og Ost og ikke paa Salget af Græs og Hø.

Naar Overskudet paa de 2 andre Konti helt eller for en væsentlig Del betinges af Mælkeproduktionen, og i det Hele alle de forskjellige Grene af Bedriften ere saaledes sammenkjædede, at de slet ikke kunne undvære hinanden, saa er det næppe ubilligt at kalde disse Beregninger, der maa siges at bygge paa fejlagtige Forudsætninger og give et ganske skjævt Billede af Forholdene, for en Leg med Tal uden praktisk Betydning.

Det er den Slags Beregninger, som kunne være ganske interessante og underholdende at stille op engang i en ledig Time, men i et Aarsregnskab have de rigtignok intet at gjøre, og at gjentage dem hvert Aar er navnlig ganske urimeligt og unyttigt. At Hr. Schroll ikke selv nærer ubetinget Tillid til den praktiske Betydning af sine egne Bogføringsresultater, faar man ogsaa Indtrykket af ved at læse Hr. Schrolls Foredrag »Om tidssvarende Driftsmetoder i Landbruget« paa Fyens Stifts pa-

triotiske Selskabs sidste Delegeretmøde, offentliggjort i »Ugeskrift for Landmænd« for 22. og 29. Novbr. 1895. Skjønt i Hr. Schrolls Regnskab foruden Græsmarker og Enge ogsaa Kornavlen viser et betydeligt Overskud, medens hele den dyriske Produktion, kun med Undtagelse af Svineholdet, viser Underskud, saa udtaler Hr. Schroll som Konklusionen af sit Foredrag, med udhævet Tryk, at Hovedsagen er, at vi vedvarende lægge Hovedvægten paa den dyriske Produktion.

Jeg har her ikke overset, at Hr. Schroll udtrykkelig fremhæver, at Aaret har været et særlig uheldigt Mejeriaar. Der er ingen Tvivl om, at Resultatet af Hr. Schrolls Beregninger i ethvert andet Aar i det væsentlige vilde blive det samme: meget stort Overskud paa Græsmarkerne, Underskud eller ialtfald saagodtsom intet Overskud paa Mælkeproduktionen. Dette fremgaar blandt andet ogsaa af Hr. Schrolls, allerede een Gang citerede Foredrag om Arbejdslønnen, hvor det beregnes, at Græsmarkerne kunne bære en Dagløn af 10—11 Kr., Mælkeriet kun en Dagløn af 80—100 Øre. Dette er jo kun en Omskrivning for at sige, at ved normal Arbejdsløn giver Græsmarkerne stort Overskud, Mælkeriet derimod intet Overskud.

I hvilken Grad de forskjellige Grene af en Landbrugsbedrift ere kædede ind i hinanden sees allerhaandgribeligst deraf, at medens Omsætningen mellem de forskjellige Konti indbyrdes, mellem de forskjellige Grene af Bedriften, hos Hr. Schroll er omtrent 21000 Kr., beløber den virkelige forretningsmæssige Omsætning for hele Aaret, det effektive Salg af Bedriftens Produkter, sig kun til Kr. 13000. Det er paa denne overordentlig lille Omsætning, paa disse 13000 Kroners Salg, at hele Nettoudbyttet, som Hr. Schroll angiver til omtr. Kr. 6000, er tjent. De 21,000 Kr. Omsætning indenfor Bedriftens forskellige Grene kan Hr. Schroll fordele og flytte omkring med mellem de forskellige Konti saameget han

lyster, det kommer ganske ud paa et og gjør ham hverken rigere eller fattigere.

I Parenthes skal jeg bemærke, at der er ingen Tvivl om, at denne overordentlig lille Omsætning er noget ejendommeligt for Landbruget i Almindelighed. For enhver Kjøbmand og Industridrivende vil det staa som utroligt, at en Bedrift, hvori der stikker en Kapital af omtr. Kr. 120000, kan bestaa med en Omsætning af kun Kr. 13000.

Som en af Hovedfordelene ved det dobbelte Bogholderi har jeg fremhævet den klare og tydelige Besked, det giver paa Spørgsmaalet om Aarets Netto-Udbytte. Paa dette væsentlige Hovedpunkt er Hr. Schrolls Regnskab overordentlig svagt og uklart. Først kaldes (Pag. 14) Kassebogens Overskud af kontante Indtægter over kontante Udgifter, Kr. 5060.36, for Nettoudbytte. Skjønt der ved en Bedrift som et Landbrug, som altid sælger pr. kontant, og forudsat at den tillige kjøber pr. kontant (hvad dog, saavidt jeg véd, ikke altid er Tilfældet), bestaar en ikke ringe Sammenhæng mellem den kontante Beholdning og Nettoudbyttet, er det dog principielt urigtigt og paa en meget farlig Maade vildledende at sammenblande disse 2 aldeles væsensforskjellige Ting. Længere henne i Bogen (Pag 27) regnes dernæst Nettoudbyttet ud ved til Kasseoverskudet at lægge det kontante private Forbrug og fradrage Varebeholdningernes Værdiforringelse. Resultatet bliver da Kr. 6012,79, og denne Sum gaar mangfoldige Steder (Pag. 50, 54, 56) igjen som det rette Nettoudbytte. Men ikke destomindre udtales det ligeledes Pag. 27, at det »virkelige« Nettoudbytte egentlig er noget større, da der skal tillægges noget for Værdiforøgelse af Inventar og Nyanskaffelser paa Heste-Konto. Og endelig mener Hr. Schroll, at der bør tillægges endnu et Beløb for at faa Nettoudbyttet ganske nøjagtig, nemlig for en Udgift, som rigtignok er afholdt, men som »kunde have været undværet«. Herved er nu Nettoudbyttet, som til en Begyndelse var

lidt over 5000 Kr., steget til Kr. 6881.17. Men derefter viser det sig, hvad man allerede kan se af Hr. Schrolls Regnskab, og hvad Hr. Schroll desuden selv fremhæver i Ugeskrift for Landmænd, for 17de Juni 1895, at der hverken er taget Hensyn til Skatter, Afgifter, Assurance eller Renter, hvilket jo rigtignok alt nødvendigvis maa fradrages, forinden der kan tales om et Nettoudbytte.

Ganske urimeligt og fejlagtigt er det, som alt engang berørt, at det detaillerede Husholdningsregnskab, saaledes som Tilfældet er hos Hr. Schroll, og som det ogsaa ellers synes at være almindeligt i Landmændenes Bogføring, blandes ind i Landbrugsregnskabet. Disse Ting have intet med hinanden at gjøre, og Landbrugeren bør ikke spilde sin Tid med Husholdningsdetailler. Hvor langt simplere vil det ikke være, og dog fuldkommen tilstrækkelig nøjagtigt, naar man som Hr. Schroll har regnet ud, at en Kostdag koster 60—65 Øre, da at give Hustruen eller den, der ellers forestaaer Husføringen, fast Akkord paa denne til en engang for alle aftalte Pris, og saa lade hende sørge for Resten. Er der 15 Mennesker paa Kost hver Dag, à 60 Øre pr. Dag, bliver det 9 Kr. pr. Dag, som ugentlig eller maanedlig udbetales og belastes Privat-Konto, dels i Kontanter som godskrives Kasse-Konto, dels i Naturalier, som godskrives vedkommende Driftskonto. Hører af de 15 Personer 5 til den private Husstand, 10 til Gaardens Personel, godskrives Privatkonto atter for de $10 \times 60 = 6$ Kr. pr. Dag, som belastes Folkelønningskonto, henholdsvis Administrationskonto. I Høsttiden og ellers naar der er Anledning dertil, ydes der yderligere saamange Gange 60 Øre til Husholdningen, som den har extra Kostdage at udrede. Er Kostdagenes Pris bleven beregnet paa en Tid, da Levnetsmidler var i lav Pris, og sker der en væsentlig Prisstigning, vil det dog være ganske overflødigt at foretage nye minutiøse Beregninger. Det vil ikke være vanskeligt at foretage et tilstrækkelig nøjagtigt

Skjøn over, hvormeget den maanedlige Merudgift omtrent beløber sig til, og hvormange Øre pr. Kostdag der som Følge heraf bør ydes i »Dyrtidstillæg«. Mener man at Bedriften bør bære den Del af Hustruens Arbejde, som faktisk kommer den tilgode, bliver den Sum, man finder passende, f. Ex. 500 Kr., blot at godskrive Privatkonto og at belaste Administrationskonto.

Jeg har dvælet lidt ved dette Husholdningens Forhold til Bedriften for at give et Exempel paa, hvor fortræffeligt saadanne Detailler lade sig indordne i det dobbelte Bogholderis System, og hvor nemt og praktisk de lade sig behandle uden Hr. Schrolls vidtløftige Beregninger.

Det turde endnu kun ligeoverfor Hr. Schrolls overvældende Mængde af Tal og utvivlsomt med stor Nøjagtighed beregnede Tal ikke være overflødigt at henlede Opmærksomheden paa en Fare, som man ved et Arbejde som Hr. Schrolls er udsat for, den nemlig at nære for stor Tillid til sine Tals Nøjagtighed, at tro at naar Tallene ere nøjagtigt udregnede, saa ere Resultaterne ligesaa nøjagtige. Man glemmer altfor ofte, at Tallenes Oprindelse er Iagttagelser og Maalinger, som nødvendigvis ere beheftede med større eller mindre Fejl, og at disse Fejl saaledes fra Begyndelsen ere tilstede i Tallene. Navnlig naar man betænker, at Hr. Schroll umulig personlig kan have anstillet mere end en Brøkdel af de Iagttagelser og udført mere end en Brøkdel af de Første-Noteringer, som ligge til Grund for hans Beregninger, og naar man véd, hvad det vil sige i saadanne Ting at maatte stole paa andres Iagttagelser og Indberetninger, paa Avlskarlen, Forvalteren, Mejersken, Fodermesteren o. s. v., saa fatter man en stærk Tvivl om, hvorvidt det store Arbejde virkelig i alle Enkeltheder er vel anvendt. Naar man ser Hr. Schroll regne sine Tal ud med en Nøjagtighed af indtil Hundrededele og Tusindedele af en Øre, faar man unægtelig det Indtryk, at han ikke er undsluppen den omtalte Fare, og at Hr. Schrolls Kjærlighed

til Tallene har gjort ham blind for deres medfødte Skrøbeligheder og skjulte Fejl.

Selv blandt Kjøbmænd og i det Hele blandt de Næringsdrivende i Byerne er Kjendskabet til Bogholderi hyppig overordentlig mangelfuldt. Og man kan derfor ikke undre sig over, at Landbrugerne, hvis daglige praktiske Arbejde har saa lidt at gjøre med Skriverier og Regnskaber, endnu ere temmelig langt tilbage i denne Henseende. Snarere maa man i høj Grad anerkjende, at Landmændenes Opmærksomhed er saa stærkt henvendt paa Spørgsmaalet, som Tilfældet aabenbart er, og at det Samarbejde, som paa andre Omraader har bragt det danske Landbrug saa vidt, ogsaa i denne Sag gjør sig gjældende.

Ved den Diskussion om Hr. Schrolls Landbrugsregnskab, som i Februar f. A. fandt Sted her i Landhusholdningsselskabet, var der blandt alle Talere Enighed om Regnskabsføringens store Betydning, og det fremhævedes af flere Talere utvivlsomt med Rette, at det gjaldt om at skaffe de vordende Landmænd en fyldigere Undervisning i Regnskabsføring. Men med Hensyn til Formen for Landbrugsregnskabet vare Meningerne jo delte. Samtidig med at man ydede Hr. Schroll al Anerkjendelse for hans Arbejde, kan man dog ikke sige, at der viste sig stærk Stemning for at akceptere hans Regnskab som Mønster, medens paa en anden Side Hr. Hofjægermester Friis syntes at staa temmelig ene med sit Forsvar for det dobbelte Bogholderi.

Ligeoverfor den Famlen, som saaledes aabenbart gjør sig gjældende med Hensyn til den retteste Form for Landbrugsbogholderiet, skulde Formaalet for nærværende Bemærkninger være at bidrage til, om muligt at faa Bestræbelserne ledede i den eneste rigtige Retning, og at hindre, at Kræfterne spildes i forgjæves Anstrengelser for at opfinde noget nyt, hvor det, der er saa godt, som det er gammelt, ligger lige for Haanden.

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Kaptajn Schroll vilde først bemærke, at han ikke havde nedskrevet, hvad han vilde sige; dertil havde han ikke havt Tid. Dernæst vilde han rette en Tak til Præsidiet, fordi det havde rettet en Anmodning til ham om at komme tilstede ved dette Møde, og fordi det havde foranlediget, at han havde faaet Indledningsforedraget tilsendt til Gjennemsyn forinden Mødet, og altsaa derved faaet Lejlighed til at gjøre sig bekjendt med dets Indhold. Til den ærede Foredragsholder vilde Taleren ogsaa rette en Tak, fordi han havde givet Tilladelse til, at Foredraget maatte komme Taleren i Hænde forinden Mødet, idet han derved bedre kunde forsvare sig; men han var sig ogsaa bevidst, at han derved paatog sig et større Ansvar med Hensyn til, hvad han vilde sige.

Taleren vilde begynde sin Udtalelse med at rette en Tak til Direktør Slomann for den Kritik, denne havde fremsat med Hensyn til hans Bog om Landbrugsregnskab, og fordi han var kommen tilstede her for at belære Landmændene. Det er altid Landmændene kjært, naar de Herrer Ikke-Landmænd vise Landbruget Interesse. Paa den anden Side kunde Taleren ikke tilbageholde den Bemærkning, at det forekom ham, at den ærede Foredragsholders hele Kritik af hans Regnskab til sine Tider var lidt skarp; forhaabentlig vilde den ærede Foredragsholder derfor finde det i sin Orden, at Taleren paa sine Steder retorkverede. — Hvad den ærede Foredragsholder har sagt om Status' Affattelse, var Taleren enig med ham i, men Status findes ogsaa i Talerens Bog, kun er Opgjørelsen ikke fuldstændig, eftersom Taleren ikke har villet meddele Offentligheden, hvorledes hans pekuniære Forhold ere. Status bliver opgjort paa den Maade, Hr. Slomann omtaler, men Opgjørelsen er ikke minutiøs, idet Taleren ikke vejer sine Svin o. s. v. Opgjørelsen beror nærmest paa et Skjøn over Brugsværdien af de tilstedeværende Besætninger og Inventarium, idet der ikke toges Hensyn til Konjunkturerne, eftersom det vilde gjøre Regnskabet falsk. Naar undtages det, som her var nævnt, troede Taleren imidlertid ikke, der var ret meget, hvorom han kunde blive enig med den ærede Foredragsholder.

Naar den ærede Foredragsholder har pointeret, at Taleren var særdeles glad ved at tumle med Tal, at det hele Regnskab egentlig kun var en Leg med Tal, og det endogsaa Tal som Taleren tildels ikke selv stolede paa, men til hvis Rigtighed han dog paa den anden Side muligvis kunde komme til at nære en farlig Tillid, saa vilde Taleren dertil bemærke, at han havde nu ført Regnskab i 30 Aar, og Regnskabet har i den Tid været ham en solid Støtte og Vejleder. Talerens økonomiske Forhold have ikke været anderledes, end at han har været nødt til at se at faa alt det ud af sin Bedrift, som det paa nogen Maade var muligt for ham at faa ud af den. Han har havt en stor Børneflok at opdrage og har ikke havt stort andet end Landbruget at leve af, og han var vis paa, at havde han ikke ført Regnskab, havde han ikke nu siddet ved Gaarden. Den ærede Foredragsholder kan nu sige, at det er en Paastand uden Bevis, ligesom han har sagt, at en Del af Talerens Tal ere aldeles unyttige, og Taleren vilde derfor tillade sig at gjøre nogle faa Bemærkninger for at vise, at Regnskabet har været ham en Støtte i praktisk Henseende. I 70'erne brugte Landmændene megen kunstig Gjødning, og havde Taleren ikke havt sit Regnskab at se hen til, var han ikke saa hurtig som da kommen efter, hvad der i den Henseende betaler sig og hvad ikke. Hvad Mejeriet angik, da havde Taleren holdt sig til Bøtterne, og det skjøndt det i 70'erne blev meget stærkt anbefalet, først at man skulde gaa over til Vandmejeri og siden til Ismejeri og endelig senere til Anvendelse af Centrifugen. Talerens Regnskab udviste imidlertid, naar han sammenlignede Udbyttet af Bøttemejeriet og Vandmejeriet, at Bøttemejeriet gav det samme Udbytte som Vandmejeriet, i hvert Tilfælde var det ikke daarligere, og han beholdt da Bøtterne indtil 1888; da maatte han opgive dem, fordi Arbejdsforholdene bleve vanskeligere og vanskeligere.

Taleren har i den Tid, han har besiddet »Lykkenssæde«, anvendt til Grundforbedring paa Bygninger og Jord c. 30,000 Kr. Forud for Jordarbejdet har han altid ved Hjælp af Regnskaberne kunnet anstille en Kalkule og derefter se, om Forbedringerne have betalt sig, eller om der er gjort Fejl. Af

Fejltagelser har Taleren gjort 2, som imidlertid ikke have deres Grund i Regnskabet, men andensteds. Den ene Fejltagelse er, at Taleren i Slutningen af 70'erne og Begyndelsen af 80'erne tillagde Roerne en mindre Foderværdi, end de i Virkeligheden have. Regnskabet udviste godt nok, hvad Roerne kostede at producere, men det kunde ikke vise, hvilken Værdi de have, sammenlignet med Korn. Taleren gjorde nogle smaa Forsøg, men det viste sig her, at Forsøg med Hensyn til Fodringsmidlers Værdi kunne ikke gjøres af Enkeltmand. Talerens Fejl var, at han satte $12^1/_2$ Pd. Roer lig med 1 Pd. Kraftfoder, hvad jo ikke er rigtigt efter Docent Fjords Forsøg. Den anden Fejltagelse var med Hensyn til Solsikkekager. Et Firma i Svendborg indførte dette Foderstof fra Rusland i Begyndelsen af 70'erne, og Taleren, der har havt Lyst til at prøve det nye, var en af de første, der ogsaa skulde prøve det. I det første Aar var han godt fornøjet med at bruge det og kjøbte derfor næste Aar meget deraf, men blev da meget misfornøjet med dets Anvendelse og maatte holde op med Brugen deraf i Marts Maaned, fordi hans Regnskab viste, at Udbyttet blev mindre, og han ikke kunde tænke sig anden Grund dertil end Anvendelsen af Solsikkekager, som han da erstattede med Rapskager og Palmekager, hvorved atter det normale Udbytte fremkom. Taleren havde brugt Solsikkekager i for stor Mængde, thi det viser sig jo ellers, at de ere et godt og nyttigt Foder. Man ser her den Nytte, som Taleren mener at have af Regnskabet, og det skal saa være en Leg med Tal og noget, han ikke stoler paa!

Hvad det Spørgsmaal angaar, hvad der skal forlanges med Hensyn til et Regnskab, da opstiller den ærede Foredragsholder Fordringerne saaledes: »Et Bogholderi for en hvilken som helst Næringsvirksomhed bør være et systematisk Regnskab over Ejendele og Gjæld, over Kjøb og Salg, over Indtægter og Udgifter. Bogholderiet bør ved Driftsaarets Slutning ad en simpel og sikker Vej give en let overskuelig og nøjagtig Oversigt over Aarets Udbytte og den deraf resultererede pekuniære Status, og det bør endelig frembyde en betryggende Kontrol med Rigtigheden af de fremkomne Resul-

tater.« Deri er Taleren enig med den ærede Foredragsholder, men alle disse Fordringer tilfredsstille Talerens Regnskab, og det vil han fastholde, thi det er endnu ikke bevist, at det ikke gjør det. Taleren stiller imidlertid endnu større Fordringer, thi kan man ikke naa mere end her er nævnt, vilde han ikke føre Regnskab, eftersom det da ikke kunde være ham nogen Støtte i hans Bedrift. Hvad her er nævnt, kan man faa at vide ved at opskrive Pengene, der gaa ud og ind, og ved at føre Bog over Tilgang og Afgang af Korn for at kontrollere, at der ikke bliver stjaalet, men det er ikke tilstrækkeligt. I Landbruget skal efter Talerens Mening Hovedvægten lægges paa Detailregnskaberne. De ere Hovedsagen. Det er gjennem dem, man skal kontrollere de enkelte Driftsgrene; det er Hovedsagen, naar man vil leve som Landmand. Man har et Fingerpeg derom i det Arbejde, som Professor Segelcke udførte i 60'erne, da han i Mejeriet fik indført Thermometer og Vægt, kort sagt fik et virkelig rationelt Regnskab indført der. Uden dette Regnskab vilde Danmarks Smør ikke have været, hvad det nu er: en vigtig Indtægtskilde. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt at have et saadant enkelt Detailregnskab; der maa flere saadanne til for de forskjellige Grene af Bedriften, thi først derved bliver en fuldstændig Kontrol mulig. Det er ikke nok at vide, hvor megen Mælk der gaar ind i Mejeriet, og hvor meget der af de færdige Produkter gaa ud derfra; man maa ogsaa vide, hvad Produktionen af Mælken koster, og paa samme Maade stiller det sig med de andre Grene af Bedriften. Naturligvis er der Grænser for, hvor vidt man kan gaa i saa Henseende; heldigt var det imidlertid, om man kunde kontrollere, hvad hver enkelt Ko giver i Form af Mælk og Kjød for det Foder, den fortærer, men man kan jo ikke tilmaale hver enkelt Ko, hvad den vil æde; man maa sige, at tilsammen have Køerne fortæret saa og saa meget, og saa tilnærmelsesvis beregne det for hver enkelt Ko. Paa lignende Maade stiller det sig med Arbejder i Marken. Man kan skrive op, hvor megen Arbejdskraft der er gaaet til at harve og pløje en Mark, men naar den er delt i mange Stykker, kan man ikke sige, at det Stykke har kostet det og

det Stykke det; det vilde være umuligt. Taleren har fundet den Grænse, han bruger i sit Regnskab, praktisk, og den bestaar i, at der er en Konto for Engene, en for Husholdningen — som forarger den ærede Foredragsholder saa meget —, en for Kvægbesætningens Vedligeholdelse o. s. v. o. s. v. Alle disse Detailregnskaber ere egentlig det vigtigste, men for at faa en Oversigt over det hele og Kontrol med Rigtigheden, bør de samles i ét Hovedregnskab, der kan gjøres op efter det dobbelte Bogholderis Form eller paa den Maade, som Taleren har gjort, eller hvorledes man vil. Den Form, der er den letteste, er den bedste, naar den blot sikrer Regnskabets Rigtighed.

Taleren skulde nu gaa lidt nærmere ind paa, hvad den ærede Foredragsholder kalder Leg med Tal og paa en Udtalelse i Foredraget, der lyder saaledes: »I hvilken Grad de forskjellige Grene af en Landbrugsbedrift ere kjædede ind i hinanden ses allerhaandgribeligst deraf, at medens Omsætningen mellem de forskjellige Konti, indbyrdes, mellem de forskjellige Grene af Bedriften, hos Hr. Schroll er omtrent 21,000 Kr., beløber den virkelig forretningsmæssige Omsætning for hele Aaret, det effektive Salg af Bedriftens Produkter, sig kun til 13,000 Kr. Det er paa denne overordentlig lille Omsætning, paa disse 13,000 Kroners Salg, at hele Nettoudbyttet, som Hr. Schroll angiver til omtrent 6000 Kr., er tjent. De 21,000 Kr. Omsætning indenfor Bedriftens forskjellige Grene kan Hr. Schroll fordele og flytte omkring med mellem de forskjellige Konti, saa meget han lyster, det kommer ganske ud paa et og gjør ham hverken rigere eller fattigere.« Beviset for, at Taleren leger med Tal, fører den ærede Foredragsholder saaledes, at han siger: Da Græsmarken staar opført med et Nettoudbytte af c. 1800 Kr., Engene med et Nettoudbytte af c. 1700 Kr. o. s. v., medens Mælkeproduktionen har givet et Underskud af 2048 Kr., burde Hr. Schroll ikke befatte sig med Mælkeproduktion, men lægge mere ud til Græs. Er det ikke rigtigt? (Direktør Slomann: Jo, paa en Maade.) Det er imidlertid en Misforstaaelse. Naar der er Tale om, hvilke Afgrøder der have betalt sig bedst, skal man se paa Regnskab Nr. 2 i Talerens Bog. Det vil deraf fremgaa, at Korn har givet et Nettoudbytte af 59 Kr. pr. Td. Land, Roer et Netto-

udbytte af 79 Kr. pr. Td. Land, Græsmarkerne et Nettoudbytte af 59 Kr. pr. Td. Land, Engene et Nettoudbytte af 56 Kr. pr. Td. Land. Efter dette skulde Taleren altsaa dyrke hele Arealet med Roer; men her viser det sig, at en Ikke-Landmand kan ikke læse rigtigt ud af et Landbrugsregnskab. Er man ikke Fagmand, læser man galt. Fordi Roerne have givet et stort Udbytte, er der dog en Grænse for, hvor mange man kan dyrke, naar de skulle udnyttes med Fordel. Navnlig misforstaar den ærede Foredragsholder hele Situationen, naar han siger, at da Mejeridriften har givet Underskud, burde Konsekvensen være, at den blev lagt ned. Sagen er den, at Talerens Køer have i det paagjældende Regnskabsaar fortæret Korn, Græs, Hø og Roer for ialt 4762 Kr., indkjøbte Foderstoffer for 1576 Kr.; det giver omtrent 6340 Kr. Lægges hertil Driftsudgifterne, bliver det i det Hele c. 8700 Kr., og herpaa er der blevet en Mindreindtægt af 2048 Kr. I Landbruget har man nu imidlertid Valget imellem at dyrke forskjellige Planter, og det gjælder da at dyrke dem, der betale sig bedst. Hvad Værdiansættelsen for Roer, Græs og Korn angaar, da har Taleren holdt sig saa nær som muligt til den Værdi, som disse Afgrøder have, saaledes at naar Kornet har været sat til Salgsværdien, er Værdien for 1 Pd. Roer sat til $^1/_{10}$ af Værdien af 1 Pd. Korn o. s. v., og naar der saa bliver Tab, skal dette Tab ikke lægges paa Græs alene, paa Roer alene, eller paa hvad det nu er, men paa alt, hvad Køerne have faaet at æde. Der er ikke nogetsomhelst, der viser hen til, at Køerne vilde have givet et bedre Udbytte, hvis de ikke havde faaet Hø eller Græs. Spørgsmaalet bliver da — og deri ligger Regnskabets Betydning — naar man staar med disse Fodringsmidler, naar man er nødt til at dyrke Græs og Roer: Gjøres de bedst i Penge ved Mejeridrift eller ved Opdræt eller paa anden Maade? Dersom det viser sig, at man kan faa mere for Roerne ved Opfodring af Tillæg end ved Mejeridrift, vil man naturligvis særlig lægge sig efter det første, men da Tillæg og Mejeridrift betinge hinanden, kan man ikke aldeles ophæve Mejeridriften, fordi man fortrinsvis vil lægge sig efter Tillæg. Hidtil har det hos

Taleren viist sig bedst, at holde Tillæget indenfor saadanne Grænser, at det er tilstrækkeligt til at rekruttere Besætningen og derimod forcere Mejeridriften saa meget som muligt, og man kan ikke bygge paa det Resultat, som et enkelt uheldigt Aar giver, men kun paa den Erfaring, som indvindes gjennem de aarlige Opgjørelser. — Naar den ærede Foredragsholder siger, at de 21,000 Kr. kan Taleren flytte om med, saa meget han vil, han vil derved blive hverken rigere eller fattigere, saa vil Taleren dertil sige, at disse 21,000 Kr. skrive sig fra Græs, Roer og Korn, som i Aarets Løb er brugt til Heste, Malkekøer, Opdræt, Svin og i Husholdningen, og han vil da spørge, om det ikke har sin Betydning, at de Fodringsmidler, der anvendes, blive anvendte paa den Dyreklasse, der betaler dem bedst, og naar man da gjennem sit Regnskab kan faa at vide, paa hvilken Maade det betaler sig bedst at anvende disse Værdier, er det da en Leg med Tal, er det et unyttigt Arbejde at regne ud, paa hvilken Maade det betaler sig bedst at anvende sit Korn, sine Roer o. s. v.? Og vil det ikke have sin Betydning at vide, om der ikke bruges f. Ex. 1000 Kr. mere i Husholdningen end nødvendigt? Vil alt dette ikke have nogen Indflydelse paa Udbyttet? Taleren skulde se lidt nøjere herpaa.

Som det fremgaar af Regnskabet er der opfodret paa Malkekøerne 122,946 Foderenheder, og af disse er der blevet produceret 147,777 Pund Mælk, idet der er brugt 83 Foderenheder til 100 Pund Mælk. Af Mælken er der produceret 5192 Pund Smør. Efter Gjennemsnittet af de sidste 5 foregaaende Aar har Taleren kun brugt 63,5 Foderenheder til Produktionen af 100 Pund Mælk, og havde Aaret altsaa været normalt, vilde han istedetfor de 147,777 Pund Mælk have faaet 193,600 Pund Mælk, som vilde have givet 6760 Pund Smør, istedetfor at han kun fik c. 5200 Pund. Havde han nu ikke havt sine Detailregnskaber at se hen til, havde han slet ikke vidst, hvorledes det egentlig havde stillet sig. Det var da gaaet ham som den Mand, der i »Ugeskrift for Landmænd« havde opgjort sit Regnskab, der var ført efter det dobbelte Bogholderi, og klagede over Aarets Slethed, men

vidste ikke, hvormange Foderenheder han havde brugt til 100 Pund Mælk. Han vidste ikke, at han havde brugt 102 Foderenheder for at producere 100 Pund Mælk. Saa man hen til alt dette, vilde Taleren spørge, om det var et unyttigt Arbejde at faa konstateret, at hans Produktion i ét Aar er gaaet ned fra 6700 Pund Smør til 5200 Pund, skjøndt der har været anvendt den samme Fodermængde. De Folk, der anvende det dobbelte Bogholderi, forkaste Detailopgjørelserne af Doktrinarisme; de sige, det skal være regnskabsmæssigt og tænke ikke paa, at det, som Landmændene netop trænge til, er Kontrol med Detaillerne i Bedriften. For Taleren staar det saaledes, at det er ligegyldigt, om det Hele er regnskabsmæssigt eller ikke; hvad det kommer an paa, er at føre et Regnskab, ved Hjælp af hvilket man kan have Kontrol med Driften i alle dens Enkeltheder. Naar man om Efteraaret kjører Roer hjem, skal man vide, hvormange man har, optegne det og holde Kontrol med, hvortil de bruges, om nogle ere frosne og raadne o. s. v. Det skal alt komme frem i Regnskabet. Taleren flytter aldeles ikke om med Tallene. Alt maales nøjagtigt, naar det føres ind, og naar det føres ud; der er Kontrol med, hvad enhver Ting bruges til; det vil Taleren vide, og det har praktisk Betydning at faa det at vide. Der kan af en Sum af 21,000 Kr., som der her er Tale om, let tabes 3000 à 4000 Kr., men det er naturligvis noget, som en Direktør for et Saltværk ikke kan forstaa. Hvad der i Husholdningen bruges af Gaardens Produkter, maa ogsaa indføres i Detailregnskaberne, og gjennem dette Regnskab med Husholdningen viser det sig ogsaa, om man ikke er ødsel og bruger formeget. Taleren vidste saaledes Exempel paa, at en Husjomfru har været skjødesløs med Behandlingen af Flæsk. Det blev fordærvet, saa at hun ikke turde give Folkene det, for at de ikke skulde klage til Principalen, eftersom det vilde have forvoldt hende Ubehageligheder, og hvad gjorde hun saa? Hun gravede det ned i Haven. Saadanne Ting faar man ikke at vide, naar man ikke fører Regnskab over hver enkelt Gren af Bedriften. Gjøres dette, skal det nok vise sig, naar Forbruget ikke har været, hvad man kalder normalt. Man kan ikke sige til Husholdersken: En Kostdag beløber sig

til saa meget; saa mange Penge faar Du, og Resten maa Du selv beholde; thi naar der blev Underskud, hvad saa? Skulde man saa sulte? Alt skal naturligvis gjøres saa billigt som muligt, men saaledes, at det kan forsvares, og Resten beholde vi selv. Det kan nu være, at den Maade at føre Regnskab paa ikke er regnskabsmæssig, men den er praktisk og nødvendig, naar man vil leve som Landmand.

Hvad Nettoudbyttet angaar, da kan den ærede Foredragsholder heller ikke forstaa det, men det er, fordi han ikke er Landmand. Det regnskabsmæssige Udbytte fremkommer, naar man medtager Skatter, privat Forbrug, Fonds o. s. v.; for Taleren gjælder det imidlertid ogsaa om at finde det Nettoudbytte, som Ejendommen giver uden at tage Hensyn til Skatter — som kunne variere meget for de forskjellige Ejendomme — og det private Forbrug — som ogsaa kan variere meget, eftersom man lever tarveligt eller flot, er en større eller mindre Familie o. s. v. — og det regnskabsmæssige Udtryk er i dette Tilfælde 6012 Kr. 79 Øre. Det er det Nettoudbytte, som Gaarden har givet i det paagjældende Aar, og som er meget lille, kun 43 Kr. pr. Td. Land eller c. 20 Kr. mindre end i tidligere Aar. Det er imidlertid aldeles tilfældigt, at Taleren har faaet det Aar frem, og da han ikke har villet fremstille Landbrugets Stilling som daarligere end den er, har han udtrykkelig bemærket, at han i det Aar har havt flere Extraudgifter, som strængt taget ikke kunne lægges det Aar til Last, og vare de ikke medtagne vilde Nettoudbyttet have været 6880 Kr. Holdes disse imidlertid ude af Betragtning, er der derimod to andre Summer, der bør tillægges, nemlig 2111 Kr., som er Værdien af det mindre Mælkeudbytte, der er faaet; og 428 Kr., som er den manglende Indtægt af 7 Tdr. Land, og derved stiger Nettoudbyttet til 8552 Kr. eller til 61 Kr. pr. Td. Land. Disse 2 Tal angive Aarets Nettoudbytte, naar der kun tages Hensyn til Konjunkturerne (Skriftet Pag. 52).

Der er af den ærede Foredragsholder udtalt, at Taleren stolede formeget paa sine Tal, og Grunden hertil er, at Taleren bruger 3 Decimaler. Kornet maales og vejes i Laden, og Rigtigheden af det Tal, som faas her, kontrolleres ved Udmaa-

lingen. Saasnart det stemmer indenfor et vist Spillerum, siger Taleren, at det er saa rigtigt, som han kan faa det. Med Mælken gaar det paa samme Maade. Naar Taleren bruger 3 Decimaler, er det for at faa de regnskabsmæssige Tal saa nøjagtige som muligt; bruger han kun 2 Decimaler, bliver Unøjagtigheden for stor. Men fordi Taleren bruger mange Decimaler, er man ikke berettiget til at sige, at han har for stor Tillid til sine Tal; det vil han protestere imod.

Endelig er der sagt, at Talerens Regnskab er for kompliceret. Man kan nu vistnok blive enige om, at Opmaaling, Notering af Af- og Tilgang, Førelse af Arbejdsjournalen o. s. v. maa blive det samme saavel i det dobbelte Bogholderi som i Talerens, da man jo for begges Vedkommende skal have det samme at vide. Hos Taleren ere alle disse Noteringer indrettede saa simpelt som muligt, og det kan vel ogsaa gjøres i det dobbelte Bogholderi, men der er man dog tilbøjelig til strax at omsætte Alt i Penge. Naar man hos Taleren udmaaler Havre til Hestene, skrives det simpelt hen op, hvormeget der hver Gang er givet, og disse Tal røres der ikke ved, før Aaret er omme; da multipliceres de med Kornprisen for hver Gang, og man har da Beløbet for hele Havremængden. I det dobbelte Bogholderi vil man derimod som sagt omsætte Havren i Penge strax og føre det ind paa Hestenes Konto. Hvad Opgjørelsen angaar, da er den, naar den indskrænkes til at opfylde de Fordringer, som den ærede Foredragsholder fremsatte, lettere at udføre ved det dobbelte Bogholderi end ved Talerens Regnskab, men Taleren vil ikke føre dobbelt Bogholderi, der indskrænker sig hertil, det har ingen Betydning for ham.

Hvad det Spørgsmaal angaar, om det dobbelte Bogholderi eller Talerens Regnskabsform skal blive Normen for det fremtidige Landbrugsregnskab, da vil Taleren sige, at han ikke venter, at hans Regnskabsform skal blive akcepteret, ikke paa nogen Maade. Længe før Taleren blev sin egen Mand, har han spekuleret paa, hvorledes han skulde faa en Form frem for Førelsen af et Landbrugsregnskab, saaledes at den var nogenlunde tilfredsstillende og kunde give de Oplysninger, som han kunde ønske. Den Gang — det var i 60'erne — fore-

laa der ingen Anvisning til at føre det dobbelte Bogholderi, i hvert Fald kunde Taleren ikke faa fat paa nogen Vejledning, og paa Grundlag af forskjellige Anvisninger, som han var kommen i Besiddelse af, konstruerede han da sit Regnskab. Grundprincipet herfor er Detailregnskaber, kontrollerede ved en samlet Opgjørelse. Af og til har Talerens Regnskabsform faaet nogle Forbedringer, først paa Grundlag af Professor Segelckes og senere paa Grundlag af Inspektør Buus's og Andres Arbejder. Naar Taleren nævner Professor Segelckes Navn, uden i denne Forbindelse at tage Hofjægermester J. Friis's Navn med, er det, fordi Professor Segelcke er den, der, hvad denne Sag angaar, har virket udadtil i det praktiske Liv, medens Hofjægermester Friis, som ogsaa har sin Del af Fortjenesten, har virket mere i det stille, og derfor er hans Navn ikke slaaet igjennem.

Taleren vidste, som alt berørt, godt, at hans Regnskabsform ikke vilde blive almindelig adopteret, og til dem, der ikke vilde føre det, vilde han sige: Før det enkelte Bogholderi, det er tilstrækkeligt, naar det bliver indrettet saaledes, at der fremkommer Konti for Detaillerne, saa mange som kunne overkommes, og som kunne kontrolleres ved det enkelte Bogholderi. Skal man derimod have fuld Nytte af Regnskabet, maa man, mener Taleren, føre Regnskabet efter hans Form. Hvad fremtidige Regnskabsformer angaar, da siger Taleren ikke, at der ikke kan fremkomme nogle, der ere baade simplere og bedre end hans, men hvorledes de skulle blive, beror paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole; derfra skal Impulsen udgaa. Det er gjennem Kandidaterne, der fra denne Anstalt udgaa til Arbejdet i Landbrugsskolerne, at man skal naa at faa fastslaaet en Form, der kan nyde almindelig Tillid og blive almindelig antagen. Først da vil man faa et Landbrugsregnskab, som alle ville føre, og Taleren antog, at der da vilde fremkomme to Former, en lettere og en sværere.

Direktør Slomann: Kaptajn Schroll slog i Begyndelsen af sin Udtalelse paa, at man med Hensyn til det Spørgsmaal, der forelaa, skulde være Fagmand. Taleren vilde imidlertid gjøre opmærksom paa, at det, som det her drejer sig om,

ikke er Landbrug, men Bogholderi, og hvad dette angik, troede Taleren at være Fagmand. Status var der Enighed om, og derfor skulde Taleren ikke komme nærmere ind derpaa, men kun sige, at hvad han finder uheldigt er, at Status hos Kaptajn Schroll sværer i Luften, idet der ikke er Sammenhæng mellem den og det øvrige; den opsamler, hvad den finder paa sin Vej, men faar ikke alt med. At den Vejledning, som Kaptajn Schroll har havt gjennem sine Tal, har været til Gavn for ham, og at han ikke nu vilde have siddet ved Gaarden, hvis han ikke havde ført Regnskab, tvivlede Taleren ikke om. Det er jo nemlig klart, at Kaptajn Schrolls Regnskab, selv om det er mangelfuldt, er bedre end intet Regnskab, og et Regnskab, som han selv har skabt og kan tumle med i alle dets Enkeltheder, kan naturligvis ogsaa være vejledende for ham. Hvad Taleren har konstateret, er kun, at de almindelige Principer, hvorefter det er planlagt og indrettet, ikke kunne betragtes som Mønstre for et Bogholderi. — Beregningen af Nettoudbyttet skulde Taleren ikke sige noget om. Kaptajn Schroll siger selv, at det er ikke regnskabsmæssigt, ikke korrekt opstillet og fremhæver Grundene, hvorfor det er opstillet, som det er. At Mejeriregnskabet har gavnet Mejeridriften, er der ikke Tvivl om. Om disse Kalkulationer vedrørende Mejeriet gjælder imidlertid det samme som om Kalkulationerne vedrørende Landbrugsregnskabet, at de ere udmærkede, og Kaptajn Schroll tager fejl, naar han tror, at Taleren forkaster dem; tværtimod, Taleren har fremhævet, at han ikke forkaster dem eller undervurderer deres Betydning, men det er kun ikke Bogholderi og har ikke noget med Bogholderi at gjøre. I enhver Industri maa man anstille den Slags Kalkulationer, som ere vejledende for Bedriften, men de have ikke noget med Bogholderi at gjøre. Hvad alle de Konti angaar, som Kaptajn Schroll omtaler i sin Bog, da ere de udmærkede, men de kunne ogsaa anvendes i det dobbelte Bogholderi. At Detailregnskaberne ere det vigtigste, kunde Taleren ikke fastholde, og hvad han navnlig vil fremhæve, er, at der ikke er Tvivl om, at der ikke i Danmark er flere end 10 eller 20 Landmænd, der føre saamange Detailregnskaber som Kaptajn

Schroll. Theoretisk set vilde det naturligvis være fortræffeligt, om alle Landmænd førte saadanne, men de gjøre det ikke, thi hvad der først og fremmest maa være det vigtigste for Landmænd som for andre er at se, hvad der tjenes. — Hvad Mælkeproduktionen og Græsmarkerne angik, gik Kaptajn Schroll udenom, hvad Taleren havde paavist med Hensyn til den Tillid, man kunde skjænke de fremsatte Tal. Kaptajn Schroll sagde, hvad der er en Selvfølge, at det ikke kommer an paa, at Græsmarkerne give stort Udbytte, men paa at de give Udbytte ved Driften, og derfor siger Taleren, at de 1800 Kr., der ere opførte som Overskud for Græsmarkerne, ere uden praktisk Betydning, eftersom det er Mælkeproduktionen, der tjener Pengene og ikke Græsmarkerne. Der var forskjellige Bemærkninger i Kaptajn Schrolls Udtalelser, som Taleren ikke skulde komme ind paa, dels fordi han ikke kunde følge med, og dels fordi det var noget, der slet ikke havde noget med Bogholderi at gjøre, og saaledes ikke var Indvendinger mod, hvad Taleren havde fremført. Hvad Talerens Bemærkning om de 21,000 Kr. angaar, hvilken Bemærkning Kaptajn Schroll følte sig stødt over, da er det klart, at Taleren har Ret. Kaptajn Schroll bliver hverken rigere eller fattigere, om han flytter nok saa meget om med dem. Det er muligt, at Kaptajn Schroll ser, hvorledes enkelte Konti staa med Overskud, andre med Underskud, men det ser man ogsaa af Tabellerne, saa den Opstilling har ikke nogen praktisk Betydning, og Kaptajn Schroll har heller ikke gjendrevet, hvad Taleren har anført derom. Taleren maatte fastholde, at disse 21,000 Kr. kunde lige saa godt staa paa én Konto. Hovedresultatet bliver det samme. Denne minutiøse Fordeling paa alle disse forskjellige Konti er uden praktisk Betydning. Hvad Kaptajn Schrolls Bemærkning om Roerne angik, da mente Taleren ikke, at man behøvede at føre Regnskab for deres Skyld, som vare raadnede op; man kunde jo ganske simpelt sondre de gode fra; dermed havde man en Opgjørelse. — Den Hovedfordel, som Kaptajn Schroll vil have af sit Regnskab, er, at han derigjennem fremmer Paapasseligheden, men i en større Bedrift er det umuligt for den, der leder det hele, at

give sig af med alle Detailler; han maa stole paa sine Folk og se igjennem Fingre med noget. Naar man vender Ryggen til, gaar det ikke altid, som man vil have det, men det maa man finde sig i. Kaptajn Schrolls Bemærkning om Nødvendigheden af at have de mange Decimaler bekræfter Talerens Opfattelse, at Kaptajnen tror, at hans Tal ere nøjagtigere, end de efter Talerens Mening kunne være.

Forpagter Jansen har havt megen Glæde af at læse Kaptajn Schrolls Bog og skylder ham Tak for alle de Vink, han derigjennem har faaet. Han mente imidlertid, at man ikke var kommen sammen her for at diskutere dette Regnskab, men for at faa at vide, under hvilken Form et Landbrugsregnskab passende skulde føres, og det ikke alene, naar der var Tale om store Jordbrugere, men ogsaa om smaa Jordbrugere. Det kan nemlig ikke længere anses for at være rigtigt, at man siger, at Regnskab er nødvendigt for de store Jordbrugere, men ikke for de smaa. Den Tid er forbi, da de smaa Jordbrugere kunde have alt i Hovedet, thi Forholdene have forandret sig; der maa skrives op og føres et regelmæssigt og ordentligt Regnskab, og det maa ske under en saadan Form, at det er let forstaaeligt. Den ærede Foredragsholder har ført et Forsvar for det dobbelte Bogholderi og sagt, at det er det eneste Bogholderi, der existerer; men dette er meget sørgeligt, thi den Regnskabsform er ikke populær. Er det den eneste Regnskabsform, der kan benyttes, er dermed hele Regnskabsvæsenet slaaet ihjel for Landbruget. Den ærede Foredragsholder ryster paa Hovedet, men Taleren troede, at naar man kom ud til den mindre Landbruger dermed og forlangte, at han skulde føre det, vilde det have samme Virkning paa ham, som naar en Tyr faar en rød Klud over Hovedet. Det kan være, det bliver Fremtidens Regnskab, om 50 eller 100 Aar, men for Øjeblikket maa det hele tages paa en anden Maade, og det kan ogsaa gjøres. Man kan indrette det paa den Maade, at man begynder med Status og slutter med Status og fører en Kassebog og en Hovedbog, der ikke har for mange Konti. For en Husmand ville 4 à 5 Konti være tilstrækkelige, for en Gaardmand 10 og for en større Jordbruger 30 à 40. Paa den Maade kan man faa den samme

Regnskabsform indført baade i de smaa og i de store Jordbrug. Derhos bør Regnskabet være affattet saaledes, at et Brugsregnskab kan uddrages deraf uden at give Indblik i Mandens private Affærer. Det havde været heldigt, om Kaptajn Schroll havde fulgt den Vej; derved havde han undgaaet at have noget i sit Regnskab, som han ikke vil frem med.

Hofjægermester J. Friis vilde ikke undlade at bemærke, at han ansaa det dobbelte Bogholderi som det korrekte og har ført det fra 1859 til 1892, men dette forstaaet saaledes, at Taleren ligesom Kaptajn Schroll anser det for nødvendigt, at alle Detailler noteres; thi ellers er det umuligt for Landmanden at se, hvorledes Status er; og at faa alt noteret, er ikke saa vanskeligt. I en større Bedrift er der Medhjælpere, som hver fører Bog over, hvad der sorterer under ham, og det bliver saa opgjort hver Maaned. Paa den Maade lettes Førelsen af Detailregnskaberne overordentligt, og de maa føres for at se, hvorledes Produkterne betale sig, anvendte paa forskjellig Maade. For 20 Aar siden forstode Landmændene ikke, det var nødvendigt at føre Regnskab, men nu er Trangen dertil kommen, og det er navnlig Andelsmejerierne, der have ført det med sig. Det dobbelte Bogholderi er efter Talerens Mening det eneste, ved Hjælp af hvilket der kan føres Kontrol, og det er ikke saa vidtløftigt, som man tror. (Taleren fremlagde Særtryk af sin Artikel i Landbrugsordbogen om Landbrugsbogholderi, saa at enhver af de Tilstedeværende, der havde Lyst til at gjøre sig bekjendt dermed, kunde erholde et Exemplar deraf.)

Landbrugskandidat Iversen: En Gaardmand havde sagt til Taleren: »Vi regne ikke med andet end det, vi faa Penge for,« og denne Udtalelse havde øjeblikkelig faaet Indflydelse paa Talerens Opfattelse med Hensyn til et Landbrugsregnskabs Indretning. Der maatte foretages en Deling af Regnskabet saaledes, at den ene Del er Pengeregnskabet, den den anden Del Kalkulationerne, og hvis de Herrer Direktør Slomann og Kaptajn Schroll indbyrdes kom til at drøfte denne Sag, vilde de vistnok ogsaa blive enige om, at Pengeregnskabet maa føres for sig og Kalkulationerne eller Driftsstatistiken for sig. Naar man egentlig skulde give Mejeriregnskabet

et Navn, skulde man ikke kalde det Regnskab i den almindelige Betydning, dette Ord har, thi det falder ikke ind derunder, men »Driftsstatistik«, og skulde Taleren sige, hvor Tyngdepunktet i Regnskabet ligger, maatte han sige, at det ligger i Driftsstatistiken. Foretager man derfor en saadan Deling af Regnskabsvæsenet, vil der vistnok ikke være saa stor Meningsforskjel mellem de to ærede Herrer, som man skulde tro. Det, der er Skjellet imellem, er, at Kaptajn Schroll tillægger Driftsstatistiken en stor Betydning og indlemmer den i Regnskabet, medens Direktør Slomann betragter Driftsstatistiken som noget, der ikke vedkommer det egentlige Regnskab. Hvad der savnes i Landbruget er en Driftsstatistik, hvad Stalde, Afgrøder o. s. v. angaar, og det vil ikke blive let at faa indført et Landbrugsregnskab, undtagen man kommer til en saadan Deling, som her er antydet. Men sker det, ville de Anskuelser, der nu staa skarpt ligeoverfor hinanden, let kunne mødes.

Kaptajn Schroll: Naar den ærede Foredragsholder har udtalt, at det ikke specielt er Landbruget, der tales om, har Taleren misforstaaet det hele. Han troede tværtimod, at det var Regnskab for Landbruget, der skulde tales om, og hvorledes det bedst skulde være indrettet. Efter Talerens Mening er det ikke det vigtigste, at Regnskabet er formfuldendt efter den almindelige Mening om, hvad der er regnskabsmæssigt, men at det er et Regnskab, som Landmændene kunne have Gavn af at føre. Naar Taleren nu hører Hr. Iversen gaa saa vidt, at han ikke længere vil kalde Mejeriregnskabet for et Regnskab, men for en Driftsstatistik, saa kan Taleren ikke forstaa den Indrømmelse, som Hr. Iversen her vil gjøre den ærede Foredragsholder. Man bør fastholde, at Regnskabet med Mælken og Mælkeriprodukterne er om ikke et Regnskab i den Forstand, hvori Regnskabsførere ex professo tage dette Ord, saa dog et Regnskab med Produkter. Og naar den ærede Foredragsholder vil fastholde, at Detailregnskaber ikke have væsentlig Betydning, skal Taleren ikke komme ind paa en Gjentagelse af, hvad han tidligere har sagt, men kun minde om, at han har paavist, at Udbyttet af et vist Kvantum Foder kan variere overordentlig stærkt og

Indtægten selvfølgelig ligesaa meget, og deri ligger Berettigelsen til at have Detailregnskaber for Driften paa alle Punkter: paa Mælkeriets Omraade, paa Svineproduktionens Omraade o. s. v. Man kan dyrke Roer og faa et højst forskjelligt Udbytte, og hvilken Betydning har det da ikke at kunne kontrollere den Fremgangsmaade, man har fulgt til de forskjellige Tider og ikke i saa Henseende stole paa sin Hukommelse? Med Hr. Jansen er Taleren enig i, at der skal begyndes med Status, og det er en Fejl, at Taleren ikke har begyndt sit Regnskab dermed, men Grunden er, som angivet, at han ikke vil fremlægge alt vedrørende sin økonomiske Stilling. Den ærede Foredragsholder fastholder stadig, at Fordelingen af de 21,000 Kr. er uden Betydning; dette kan Taleren ikke forstaa, ligesaalidt som han kan indse, at det er ligegyldigt, enten man bruger 4.521 Pund Mælk eller 4.529 Pund Mælk til 1 Pund Fløde. Man kan efter Talerens Mening kun faa de rigtige Tal frem, naar Decimalerne ere rigtige.

Direktør Slomann: Hr. Jansen mente, at Regnskabssagen er slaaet ihjel, hvis man vil holde sig til det dobbelte Bogholderi, men det tror Taleren ikke; naar det kun bliver fremstillet paa rigtig Maade, vil enhver Landmand kunne forstaa at anvende det. Det er ganske rigtigt, at fra et Landbrugsregnskab bør private Indtægter holdes ude, thi ellers faar man ikke nogen rigtig Forestilling om, hvad Landbruget indbringer, men noget andet er, naar man som Kaptajn Schroll holder de Landbruget paahvilende Afgifter, saasom Skatter, Assurance, Renter og lignende Udgifter ude af Regnskabet. (Kaptajn Schroll: Overalt, hvor der er talt om Nettoudbyttet, er der blevet gjort opmærksom derpaa.) Taleren glædede sig over at høre, at Hofjægermester Friis hylder Benyttelsen af det dobbelte Bogholderi, hvad Taleren forøvrigt vidste i Forvejen, eftersom han har læst Referatet af Forhandlingerne, dengang Regnskabssagen var for forrige Aar i Landhusholdningsselskabet, ligesom han ogsaa kjendte den Artikel, som Hofjægermester Friis har skrevet om Landbrugsbogholderi i Landbrugsordbogen, og som er bleven fremlagt her ved Mødet af Hofjægermesteren. Taleren kunde underskrive alt, hvad der deri er udtalt om det dobbelte Bogholderi. Man kan ikke sige,

at Taleren forkaster Detailler, men han mener kun, at da det dobbelte Bogholderi frembyder den Fordel, at man kan tage saa faa og saa mange Detailler, man vil, og da der vistnok ikke er mange Landmænd, der bruge mange Detailler, hvorfor saa ikke give dem et Regnskab, i hvilket Detaillerne kunne udelades. Til Hr. Iversen vilde Taleren sige, at det er rigtigt, at det er Pengene, det kommer an paa. Hvad der ligger indenfor Bedriften, indenfor det Stofskifte, der foregaar i de forskjellige Grene af Landbruget, kan det være interessant at følge, men Taleren maatte fastholde ligeoverfor Kaptajn Schroll, at derved bliver man ikke rigere eller fattigere; det eneste, der tjenes paa, er Salget, og Salgsudbyttet maa derfor blive Nr. 1. (Kaptajn Schroll: Og at producere billigt.) Ja, ganske vist, derpaa gaa jo alle Bestræbelser ud. Hvad Spørgsmaalet om Mejeriregnskabet angaar, da vil Taleren ubetinget holde med Kaptajn Schroll. De Mejeriregnskaber, der offentliggjøres i Mejeritidenden, ere ubetinget Regnskaber. Ved Mejeridriften kan man undvære det dobbelte Bogholderi, fordi det er et rent Kasseregnskab. Kun ét mangler der i et saadant Mejeriregnskab, og det er et vigtigt Punkt, nemlig hvad Taleren vil kalde Afskrivningen paa Maskiner, hvad jo under visse Forhold kan blive ret ubehageligt for Andelshaverne. En saadan Afskrivning vil let kunne foretages ved det dobbelte Bogholderi. Med Hensyn til Decimalerne har Taleren ikke sagt, det er ligegyldigt, om der ved en Vægtangivelse staar 4.529 eller 4.521, forsaavidt Tallene ere rigtige, men hvad han har fremhævet, er netop det, at man ikke véd, hvilke af dem der ere rigtige.

Ingeniør Wøldike: Efter hvad der foreligger, mener den ene Part, at det dobbelte Bogholderi er det rigtige, og den anden Part er af den modsatte Mening. Taleren troede imidlertid ikke, at der behøvede at være saa stor Dissens. Begge Fordringer kunne fyldestgjøres ved at faa lavet en Form for det dobbelte Bogholderi, som er simpel og i Stand til at optage alle Detailler. En Regnskabsform, der opfylder disse Betingelser, havde Taleren konstrueret, og han gjorde Rede for, efter hvilke Principer den var dannet, og paa hvilken Maade Regnskabet let kunde føres.

Landbrugskandidat Iversen mente at være berettiget til ikke at indordne Professor Segelckes og Hofjægermester Friis's »Regnskab« under Regnskab i egentlig Forstand, eftersom de Herrer selv kalde det Optegnelser vedrørende Mejeridriften. Derimod kunne disse Optegnelser indordnes under Betegnelsen »Driftsstatistik«.

Kaptajn Schroll: Naar den ærede Foredragsholder mener, at saadanne Detailregnskaber, som Taleren havde, ikke bleve førte i Almindelighed, vilde Taleren dertil svare, at det dobbelte Bogholderi har nu været kjendt i meget lang Tid, men har desuagtet ikke vundet stor Udbredelse. Hvad Afskrivningen paa Inventar angaar, som den ærede Foredragsholder synes at antage kun kan ske ved det dobbelte Bogholderi og ikke ved Talerens Regnskab, da skulde Taleren bemærke, at han bærer sig ad paa den Maade, at han ender Aaret med en Status, som er kjædet sammen med Regnskabet, hvis Rigtighed den konstaterer, men opstiller — saafremt Forholdene f. Ex. Konjunkturerne nødvendiggjøre det — ved Siden af en anden Status, som lægges til Grund for det følgende Aar. Naar den ærede Foredragsholder bemærkede, at det, der skulde føres Regnskab over, var det, der indkom ved Salg, vilde Taleren hertil bemærke, at det gjælder om at faa saa meget som muligt af de Produkter, der frembringes til Salg, og derfor maa der gjennem Regnskab føres Kontrol med, hvad der avles og forbruges paa de forskjellige Punkter i Bedriften. Ligesom man beregner, at saa og saa megen Mælk gaar der til 1 Pund Smør, saaledes kan man ogsaa anstille Beregninger med Hensyn til Kornets og andre Afgrøders Anvendelse, og stemmer Resultatet ikke med tidligere Erfaringer, maa der være noget galt paa et eller andet Sted. At der er Mulighed for, at der, naar man staar med en Mælkeproduktion af 190,000 Pund, kan vejes fejlt, skal indrømmes, men Fejlgrænsen kjender man af Erfaring; den ligger indenfor $^1/_2$ pCt. eller saa omtrent.

Direktør Slomann: Det kan ikke nytte at diskutere Spørgsmaalet om Decimalerne med Kaptajn Schroll. Han véd, at der kan vejes fejlt og kjender Fejlgrænsen, men han véd ikke, om Mejersken vejer $^1/_2$ eller 1 pCt. fejl. Det er de

Fejl, der ere de vanskeligste at have med at gjøre, og dem maa man regne med og resignere og sige, det har ingen Betydning, om man ogsaa har 3 Decimaler, thi de kunne være fejle alle 3. Det glædede Taleren at høre, at Ingeniør Wøldike var bleven omvendt og ikke talte imod det dobbelte Bogholderi. Efter hans Udtalelser i »Ugeskrift for Landmænd« skulde man tro, at han ansaa det for umuligt at benytte det System i Landbruget. Taleren havde ikke Tid til at gjennemgaa alle de Indvendinger, som Ingeniør Wøldike havde fremført mod det dobbelte Bogholderi, men han vilde dog ikke undlade at bemærke, at naar Ingeniør Wøldike staar paa det Standpunkt, at der kan tænkes flere forskjellige Systemer af Bogholderi og anfører tyske Professorer til Fordel for dette Standpunkt, saa er det ganske morsomt, at en af disse Professorer, som Hr. Wøldike citerer, netop mener det modsatte, idet han siger, at Standpunktet er det, at der kun kan tænkes èt systematisk Regnskab, der er tilfredsstillende, et Standpunkt, der falder sammen med den Anskuelse, Taleren nærer.

Professor Segelcke (som ledede Forhandlingerne) vilde nu afslutte Forhandlingerne med en Tak til Hr. Direktør Slomann for hans Foredrag og til de Herrer, der have deltaget i Diskussionen. Selv om ikke alle ere enige med Hr. Direktør Slomann, maa det dog erkjendes, at han, som staar Landbruget saa fjærnt, har gjort sig overordentlig megen Umage for at sætte sig saa meget ind i Landbrugsliteraturen, som det af hans Udtalelser fremgaar, at han har gjort. Efter Talerens Mening vilde Sagen imidlertid vinde overmaade meget, hvis Hr. Direktør Slomann vilde gaa et Skridt videre og udarbejde en Form for et Landbrugsbogholderi med det dobbelte Bogholderi som Udgangspunkt, saaledes at man, naar man for 3die Gang mødes for at drøfte denne Sag, kan have noget foreliggende, der kan faa Betydning. Som Forholdet stiller sig for Øjeblikket, staa de fleste af de Tilstedeværende uforstaaende overfor Direktør Slomann, men dette vilde falde bort, saasnart der fra hans Haand kom til at foreligge et Regnskab, som viste, at det dobbelte Bogholderi ikke er saa vidtløftigt at føre, som man nu mener.

Danmarks Svineavl.

Foredrag i det Kgl. danske Landhusholdningsselskab den 5te Februar 1896 af Statskonsulent P. A. Mørkeberg.

Det har længe staaet klart for dem, der med Forstaaelse af Husdyravlens Grundlove have fulgt vor Svineavls Udvikling og Ledelse, at en Regulering paa dette Omraade var en Nødvendighed, hvis vi skulde vente at gaa fremad. De samvirkende sjællandske Landboforeningers Udvalg til Svineavlens Forbedring, hvori jeg har den Ære at have Sæde, fremkom derfor ved Foreningens Delegeretmøde 1893 og med Bestyrelsens Tilslutning med et motiveret Forslag til en Strømkæntring i Svineavlens Ledelse paa Sjælland. Udvalget gik ud fra, at den sjællandske Svineavl var i relativ Tilbagegang eller i ethvert Tilfælde i Stagnation, og at den væsentligste Aarsag hertil maatte søges i den planløse Avl. Det var en Kjendsgjerning, at det fordelagtigste Slagterisvin fremkom ved en Krydsning mellem Landracen og det rene Yorkshiresvin, og Bestræbelserne burde derfor gaa ud paa at holde disse tvende Racer rene her i Landet, saaledes at de bedste Avlsbetingelser bestandig vare tilstede. Af den Grund anbefalede Udvalget Oprettelsen af Avlscentrer for Svin af Landracen og af rene fremmede Racer, og det henstilledes til de lokale Landboforeninger fremtidig ved Dyrskuerne at holde sig til Præmiering af disse bestemte Racer. — Dette Forslag vandt Delegeretmødets Tilslutning. Som Følge heraf ind-

gik de samvirkende sjællandske Landboforeninger til Regjeringen med en Ansøgning om Tilladelse til fra England at indføre nogle rene Yorkshiresvin for dermed at grundlægge Avlscentrer for denne Race paa Sjælland. Forinden Ministeriet vilde tage Standpunkt i denne Sag, ønskede det at indhente det kongelige Landhusholdningsselskabs Betænkning om samme. Og af den Grund udsendte Selskabet nogle Spørgsmaal til de danske Slagterier, dels for at erfare, hvorledes Kvaliteten af det danske Flæsk befandtes, og om det var i Fremgang eller Tilbagegang, dels for at indhente kyndige Anskuelser om Aarsagen til en eventuel Stagnation og Midlerne til Svineavlens Forbedring.

17 Slagterier besvarede Landhusholdningsselskabets Forespørgsler. Hovedsummen af de saaledes fremkomne Oplysninger kan i Korthed sammenfattes saaledes, at det danske Flæsk i en vis Henseende er godt, idet det gjennemgaaende er fast og velsmagende, men at dets Kvalitet iøvrigt trænger til Forbedring i mange Retninger, navnlig paa Øerne, hvor det er for kort og for fedt, men ogsaa i Jylland, hvor det vel paa sine Steder er ret upaaklageligt, men i andre Egne har følelige Mangler, der tildels ere i Tilvæxt, og som enten gaa i samme Retning som paa Øerne eller vise sig ved Grovhed, tynd Bugvæg m. m.

Landhusholdningsselskabet udbad sig som Grundlag for Bedømmelsen de 3 sidste Aars Klassifikation af Flæsket, og se vi hen til de saaledes fremkomne Tal for 1893, viser det sig, at der i Jyllands forskjellige Slagterier er kommet fra 36 til 53 pCt. i 1ste Klasse og fra 47 til 64 pCt. i anden og 3die Klasse; medens der paa Sjælland og Lolland-Falster er kommet fra 20 til 28 pCt. i 1ste Klasse og fra 72 til 80 pCt. i 2den og 3die Klasse.

Nogen kjendelig Fremgang i Kvaliteten mærker

man ingen Steder i den omhandlede Periode; derimod spores der flere Steder Tilbagegang i saa Henseende, idet Mængden af 1ste Klasses Flæsk er aftagende.

Kvaliteten af vort Flæsk staar med andre Ord paa et forholdsvis lavt Standpunkt. Slagterierne søge først og fremmest Aarsagen hertil i en planløs Bastardavl, dernæst i en uheldig Opdrætningsmaade og Fodring. Og de Midler til Forbedring, som de fleste Slagterier anbefale, ere udstrakt Benyttelse af ægte Yorkshireorner i Forbindelse med en fornuftig Fodring.

Svineslagteriernes Opfattelse af Svineavlens Tilstand staar altsaa i god Overensstemmelse med de samvirkende sjællandske Landboforeningers, ligesom Udtalelserne om Aarsagen til det forholdsvis lave Standpunkt og Midlerne til dets Forbedring ikke staa i Modstrid med hinanden.

Landhusholdningsselskabet afæskede nu min Betænkning om Midlerne til den danske Svineavls Forbedring, og dette gav Anledning til, at den Opgave blev overdraget mig at undersøge Landets Svinebestand; thi skjønt jeg med mit Kjendskab til den danske Svineavl og til anden Svineavl følte mig fuldstændig i Overensstemmelse med den Plan til Svineavlens Forbedring, som var foreslaaet af de samvirkende sjællandske Landboforeninger, ansaa jeg dog Sagen for saa betydningsfuld for det danske Landbrug, at jeg ønskede Lejlighed til atter at undersøge Landets Svinebestand, inden jeg afgav nogen endelig Betænkning.

Det er nemlig ikke smaa Værdier, som det her drejer sig om. Ved Kreaturtællingen 1893 viste det sig, at vi den 1ste Juli samme Aar havde 829,131 Svin, og at der i Aaret 1892 var tillagt 1,247,329 Grise her i Landet. Og vor Overskudsudførsel af Flæsk og Svin beløb sig i 1893—94 henholdsvis til 85 Mill. Pd. og 82,632 Stkr. De 85 Mill. Pd. Flæsk svarer vel omtrent til 700,000 Svin, og lægge vi dertil de 82,632 Stkr., som

vi udførte levende, naa vi nær op til en Produktion af 800,000 Svin foruden de Svin, vi selv fortære her i Landet. Det er da indlysende, at en lille Forbedring af Avlen i Almindelighed vil give et stort Udslag, medens et Fejlgreb vil hævne sig haardt. Forbedres Flæsket saaledes, at det bliver 1 Øre mere værdt pr. Pund, løber det op til 850,000 Kr. alene for Exportflæsket, og det er ikke meget i Forhold til den Forbedring, der kan foregaa; thi Forskjellen mellem Flæsk af 1ste og 3die Klasse kan man uden Overdrivelse sætte til en Gennemsnitspris af 6 Øre pr. Pd.

En anden Forbedring af Svinebestanden bestaar i større Trivelighed og et mere økonomisk Hold, hvis Værdi er overordentlig betydelig.

Den Opgave at udpege Midler til vor Svineavls Forbedring er ogsaa af en anden Grund alvorlig. Prima Flæsk er altid lettere afsætteligt end secunda Varer, og det gaar med vort Flæsk som med vort Smør, at jo bedre Kvalitet vi kunne frembringe, desto lettere staa vi os i Konkurrancen med de engelske, irske og canadiske Varer.

Min Opgave maatte da væsentligst gaa ud paa at klarlægge det Standpunkt, vi indtage i Svineavlen, for paa Basis deraf at drage Slutninger om den Kurs, vi fremtidig burde styre for at faa et Produkt, der bedre tilfredsstiller Markedets Krav og Landbrugets Tarv.

Denne Opgave har jeg søgt at løse dels ved at gennemsøge den foreliggende Landbrugslitteratur, dels ved Rejser i Ind- og Udland, dels ved en omfattende Korrespondance. Jeg skal nu have den Ære at fremlægge Resultatet af denne Undersøgelse, og jeg skal gjøre det saa klart som muligt. Men jeg maa paa Forhaand gjøre opmærksom paa, at Svineavlen i Danmark er vanskelig at komme til Bunds i, dels paa Grund af de sparsomme Oplysninger, som Litteraturen giver, dels som Følge af

den lidet rationelle Maade, hvorpaa denne Avlsgren er ledet, saavel i den enkelte Bedrift som af de ledende Landbrugsinstitutioner.

Se vi først paa de nøgne Tal, som angive Størrelsen af Danmarks Svinebestand, ville vi finde Forhold, der kunne vække Forundring. For at belyse dette har jeg taget et Uddrag af statistisk Tabelværk vedrørende Kreaturtællingerne i 1838, 1861, 1866, 1888 og 1893 (Tab. I), hvoraf det fremgaar, at vor Svinebestand har været i jævn, stærkt voxende Udvikling, idet Antallet af Svin i hele Landet er steget fra 235,291 i 1838 til 829,131 i 1893, hvilket for hele Landet betyder en Stigning af 252,39 pCt. i denne 57-aarige Periode. Stærkest har Stigningen været i Jylland, hvor den beløber sig til 418,15 pCt. Stigningen paa Øerne var 179,37 pCt. Stigningen med Hensyn til det Antal Grise, der tillægges hvert Aar, findes opført paa samme Tabel, den er endnu stærkere.

Det er altsaa en Periode, hvor der har været stærkt Røre i Svineavlen, og vi ville ogsaa forgæves søge et Sidestykke hertil i nogen anden Periode.

Man kommer uvilkaarligt til at spørge, hvad Aarsagen kan være til et saadant Særsyn, og Svaret er da heller ikke vanskeligt at give. Den Periode, som vi her beskæftige os med, betegner nemlig et rent Omslag i det danske Landbrugs Driftssystem, Overgangen fra Rovdriften til et rationelt Agerbrug, Overgangen fra den Tid, hvor vi solgte Kornet, berøvede Marken den ene Afgrøde efter den anden uden at give den nævneværdig Erstatning i Form af Gjødning, til den Tid, da den indvundne Afgrøde blev forædlet, forinden den solgtes til Smør og Ost, Flæsk og Kjød og som Affald gav en værdifuld Gjødning til at vedligeholde Jordens Frugtbarhed. Af den Grund steg Kreaturernes, Kvægets Mængde og navnlig dets Udbytte. Man slog overalt paa Øerne ind paa Mejeridrift, og i Jylland trængte Mejeriet mere og

mere frem, afløsende de gamle Studehold. Og med Mejerivæsenets Udvikling fulgte det større Svinehold ganske naturligt, Svinene skulde fortære Affaldet fra Mejeriet. Det er navnlig fra Begyndelsen af Halvtredserne, at vort Mejerivæsens Udvikling skriver sig, men det var i en lang Periode kun de store Gaarde, der jo udgjøre den mindste Del af det danske Landbrug, der rigtig for Alvor tog fat paa Mejerivæsnet, det mindre Landbrug kom langt senere med, egentlig først i Halvfjerserne og navnlig i firserne, da Centrifugen fremkaldte den store Fælles- og Andelsmejeridrift, og analogt dermed voxede vor Svinebestand. Det vil bemærkes paa Tab. I., hvor den aarlige procentvise Stigning af Danmarks Svinebestand angives for visse Perioder, at den aller stærkeste Stigning finder Sted i Tiden fra 81—88 med 5,54 pCt. for hele Landet og endog 6,34 pCt. for Jylland, medens den aarlige Stigning kun beløber sig til 1,08 pCt. for Perioden 38—61 og 2,85 pCt. fra 1861—81. For den sidste Periode 88—93 beløber Stigningen sig kun til 1,47 pCt. pro Anno, men de fleste Andelsmejerier vare vel ogsaa rejste inden 1890. Der er dog ogsaa andre Aarsager til Svinebestandens Tilvæxt end Mejerivæsnets Udvikling. Det var kun i Begyndelsen, at Stigningen faldt ganske sammen hermed, idet Svinene skulde fortære den Valle, som var Mejerivæsnets Affald. Svinene fodredes saa at sige udelukkende med Valle, hvilket klart fremgaar af Artikler fra 60serne af Buus og Krarup i Ugeskrift for Landmænd og Tidsskrift for Landøkonomi, hvor de søge at bevise, at det betaler sig at give Tilskud af Kraftfoder, hvilket snart blev almindeligt og nu anvendes overalt. Af andre Aarsager til Svinebestandens Tilvæxt maa jeg nævne Indarbejdelsen af nye Markeder og vort Kommunikationsvæsens Udvikling. Dette sidste spiller en meget betydelig Rolle. Det var først efter 1864, at vi rigtig tog fat paa at bygge Jærnbaner, 1869 opstod den direkte Jærnbaneforbindelse mellem Aalborg og Hamburg, og Vendsysselbanen aabnedes 1871, medens de fleste af de Tværbaner, der nu

Tab. I. Kreaturtællingerne i Danmark.

(Uddrag af Statistisk Tabelværk.)

Antal Svin og Grise.

Landsdel	1838	1861	1866	1881	1888	1893
Øerne	163341	188778	225545	285317	398518	456319
Jylland	71950	112150	155967	242100	372267	372812
Tils....	235291	300928	381512	527417	770785	829131

Procentvis Stigning af Svinebestanden pr. Aar i angivne Perioder.

Landsdel	1838—61	1861—81	1881—88	1888—93
Øerne	+ 0,63	+ 2,09	+ 4,89	+ 2,75
Jylland	+ 1,95	+ 3,92	+ 6,34	+ 0,03
Tils....	+ 1,08	+ 2,85	+ 5,54	+ 1,47

Procentvis Stigning af Svinebestanden for Perioden 1838—93.

Øerne.... + **179,37** | Jylland ... + **418,15** | Hele Landet + **252,39**

Antal Grise tillagte.

Landsdel	1860	1865	1870	1875	1880	1887	1892
Øerne ..	178852	268620	288422	324873	392893	618854	682680
Jylland .	110997	169986	213102	284335	334707	636575	564649
Tils...	289849	438606	501524	609208	727600	1.255429	1.247329

Tab. 2. Danmarks Udførsel af levende Svin og Grise.

(Uddrag af statistisk Tabelværk.)

1852..... 1395	1856..... 1851	1860..... 2460
1853..... 921	1857..... 887	1861..... 1091
1854..... 1667	1858..... 815	1862..... 2435
1855..... 1771	1859..... 2127	1863..... 6512

Aar	Slesvig, Holsten og Lauenburg	Hamburg	Lübeck	Det øvrige Tyskland	England	Norge	Sverige	Belgien	Holland	Andre Lande	Sum	Grise alene		
												Ialt	Norge	Hertugd.
1864—65.....	4189	46	2805	»	2	3496	60	»	»	»	10598	1699	1558	139
1865—66.....	41558	713	4046	222	2061	2671	304	»	»	2	51577	10094	1381	8584
1866—67.....	44266	476	4615	»	237	3548	17	»	»	»	53159	13704	2033	11481
1867—68.....	46392	30	3761	»	39	5201	21	»	»	»	55444	10619	2230	8379
1868—69.....	34363	19	3082	»	»	2858	31	»	»	»	40353	8128	1142	6975
1869—70.....	19865	74	1084	7	1	1631	24	»	»	»	22686	8186	1123	7036
1870—71.....	19019	56	319	»	1842	3617	20	»	»	»	24873	8819	2275	6540
1871—72.....	58350	62	1897	2	2621	6724	17	»	»	»	69673	10151	5945	4108
1872—73.....	131820	89	13107	»	645	3640	181	»	»	3	149485	7629	3536	4084

1873—74.....	164867	90	10869	»	7899	4547	34	»	»	»	188306	12385	4129	8252
1874.....	172431	86	9622	692	7498	5465	29	»	»	»	195823	7588	4821	2457
1875.....	141665	26	8409	807	12802	2817	43	»	»	»	166569	8363	2605	5582
1876.....	168285	»	1760	129	6921	3633	160	»	»	1	180889	7370	3553	3560
1877.....	209814	»	3074	46	2247	6166	243	»	»	»	221590	9193	5686	3330
1878.....	178926	»	4449	233	4869	3672	11	»	»	»	192160	5584	3525	2024
1879.....	198894	»	4018	»	10986	4154	14	»	»	50	218116	5593	3781	1680
1880.....	228850	»	3296	3	9935	5205	9	»	3956	205	251459	7180	5048	2067
1881.....	232432	99	4587	»	9006	4088	31	»	2962	39	253294	5605	3952	1612
1882.....	264069	»	4834	»	1322	6144	2	»	422	3	276796	10219	5904	4313
1883.....	347838	»	5715	3494	4019	10526	27	46	2830	»	374495	11214	9915	1275
1884.....	314378	»	10891	219	»	8756	29	»	»	2	334275	9312	8459	821
1885.....	186245	»	5983	45	128	4704	120	»	»	4	197229	5917	4611	1163
1886..... ..	234909	63	3997	3332	1614	5278	3290	»	»	6	252489	7837	5187	2650
1887.....	248079	»	3358	8503	1132	4832	5520	»	»	»	271424	9847	4702	5145
1888.....	»	»	»	»	16333	578	»	»	»	15	16926	587	572	»
1889.....	»	»	»	»	21039	3186	4	855	»	»	25084	3135	3132	»
1890.....	100324	»	1927	4799	1418	2552	2	»	»	6	111028	2508	2506	»
1891.....	176790	»	1854	16767	»	4618	37	»	»	2	200068	4534	4530	2
1892.....	157091	1534	2924	24281	»	8	»	»	»	6	185844	14	8	»
1893.....	31190	8022	1131	3891	»	»	»	»	»	»	44234	»	»	»
1894.....	109894	2446	3879	2052	»	9	»	»	»	26	118306	»	»	»
1895.....	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	130117	10	»	»

Tab. 3. Danmarks Udførsel af Flæsk (Flæsk og Skinker).

(Uddrag af statistisk Tabelværk.)

1852..... 1.639355 Pd.	1856..... 1.845173 Pd.	1860..... 3.117041 Pd.
1853..... 1.775715 »	1857..... 1.805649 »	1861..... 2.193795 »
1854..... 1.863041 »	1858..... 1.156173 »	1862..... 2.036248 »
1855..... 2.238858 »	1859..... 2.120761 »	1863..... 2.341668 »

Aar	England	Hamburg	Slesvig-Holst. og Lauenburg	Det øvrige Tyskland	Norge	Sverige	Andre Lande	Sum
1864—65.....	1.526874	10000	729195	12126	1.339103	553922	636552	4.813772
1865—66.....	8.257657	305322	1.744691	5057	1.595280	894292	338987	13.141286
1866—67.....	5.026843	»	1.720882	7758	1.600330	437948	317525	9.111778
1867—68.....	4.207489	4159	975526	1881	1.607077	301627	409028	7.506787
1868—69.....	4.761394	26929	1.141327	6562	1.378707	»	683252	7.998171
1869—70.....	4.925295	243989	1.433482	18478	1.224025	793244	291987	8.930500
1870—71.....	10.604798	34172	1.812670	14688	1.549893	2.036404	300661	16.354286
1871—72.....	7.678806	21526	1.594002	9390	2.149416	1.073985	261659	12.788784
1872—73.....	5.906816	139611	965423	15068	1.161075	845979	301963	9.335936

1873–74.....	6.968780	406583	2.622845	93658	876746	856206	262291	12.087109
1874.....	7.762475	420210	1.102277	264470	1.048013	2.010239	270894	12.878578
1875.....	4.586606	488216	1.248173	10672	1.345499	2.328279	178394	10.185839
1876.....	3.132849	712628	1.008656	22816	873856	1.517194	249474	7.512473
1877.....	4.076305	706052	1.065365	10306	1.102413	2.059139	201717	9.221297
1878.....	5.685789	459185	862267	3895	454886	1.940117	148372	9.554511
1879.....	4.961005	521386	173906	62313	304492	2.851814	309430	9.184346
1880.....	5.822809	712407	132746	40883	305528	4.392632	215902	11.622907
1881.....	4.517211	744222	161580	73362	750991	3.754724	192305	10.194395
1882.....	6.772807	810244	291206	85852	1.432625	1.921966	195483	11.510183
1883.....	10.554496	1.037704	501530	17350	1.316784	6.888716	215159	20.531739
1884.....	20.686608	2.593917	1.112967	26667	1.793622	4.257178	180346	30.651305
1885.....	20.213659	2.374704	4.700495	108357	700475	3.032807	359288	31.489785
1886.....	27.588055	1.478745	3.903835	156379	632682	2.365369	95759	36.220824
1887.....	40.424230	1.621881	3.404802	110484	1.134348	2.197526	131744	49.025015
1888.....	79.544118	97547	3689	700	2.602033	189265	1.119131	83.556483
1889.....	68.150795	46962	770	2090	543676	248186	545846	69.538331
1890.....	56.293109	124397	593037	369030	387088	757452	640157	59.084270
1891.....	67.089981	190895	397374	209315	313848	1.078666	209250	69.489329
1892.....	76.735234	144505	479910	211414	737897	202420	161780	78.673160
1893.....	84.650260	139465	234581	68014	775665	447754	119985	86.435724
1894.....	90.564527	224931	242919	304502	754923	170995	80660	92.343457
1895.....	»	»	»	»	»	»	»	121.790311

som et Net have lagt sig over hele Landet, først ere byggede senere.

Efterhaanden som vor Svinebestand blev større, voxede Exporten og blev snart saa betydelig, at den Retning, hvori vor Svineavl blev ledet, nødvendig maatte rette sig efter de udenlandske Markeders Krav. Det er derfor naturligt, at vi undersøge Markedets Gang og hvilke Fordringer, der paa de forskjellige Handelspladser er stillet til vore Produkter.

I den Anledning har jeg ved Hjælp af statistisk Tabelværk udarbejdet en Statistik over vor Udførsel af Svin og Flæsk med Angivelse af de Steder, hvortil disse Produkter ere blevne førte.

Se vi først hen til vor Udførsel af levende Svin (Tab. 2), vil det bemærkes, at denne er stegen fra en ren Ubetydelighed i Begyndelsen af Halvtredserne, indtil den naaede Kulminationspunktet i 1883, da vi udførte 374,495 Svin. Det vil bemærkes, at vor Svineudførsel først rigtig tog Flugt efter Krigen 1864, men at den navnlig blev betydelig efter Aaret 1872. Efter Kulminationsaaret 1883 bliver Exporten uregelmæssig, indtil den i 1888 og 89 næsten fuldstændig døer hen for derpaa atter at blusse op uden dog at naa den tidligere Højde. Betragte vi de Steder, hvortil Svinene ere førte, da kunne vi kun følge denne Udvikling nøjagtigt fra 1864; thi før den Tid foreligger der ingen Specifikation, for hvad der er udført fra det egentlige Danmark, og hvad der er udført fra Hertugdømmerne, i ethvert Tilfælde da kun for et enkelt Aar nemlig 1852, da vor Export var meget ringe (1395 Stkr). Siden 1864 have vi haft følgende stadige Kunder for vore Svin: Slesvig, Holsten og Lauenborg, Lübeck, England, Norge og Sverige. Enkelte Aar have vi endvidere solgt lidt til Holland, Belgien og andre Lande. I Virkeligheden har Hamburg været vort Hovedmarked; thi hvad der staar opført som sendt til Slesvig, Holsten og Lauenburg, — og det er jo absolut Hoved-

massen af vore Svin, er for største Delen gaaet dertil. Herfra maa dog undtages de Grise, som ere sendte til Hertugdømmerne, og som formentlig ere blevne der, men disses Antal, som ligeledes findes anført paa Tab. I, har ikke været betydeligt. Exporten til England har været uregelmæssig og aldrig meget stor; den naaede Højdepunktet i 1889, nemlig 21,039 Stkr. Exporten til Norge, som væsentligst har bestaaet af Grise, er ikke løbet højere op end til c. 10,000 Stkr. et enkelt Aar. Exporten til Sverrig er ganske betydningsløs.

Med andre Ord Hamburgs Marked har spillet Hovedrollen og maa have været det vejledende for de Opdrættere, som have exporteret levende Svin.

Gaa vi nu over til at se paa det andet Skema (Tab. 3), som indeholder Oplysning om vor Udførsel af Flæsk, da vil det ses, at denne fra en ringe Begyndelse i 1852 (1,639,355 Pd.) arbejder sig ganske langsomt og lidt uregelmæssigt op indtil 1883, da den naar 20 Mill. Pd., men at den derefter stiger med rivende Fart fra 1887, indtil den i 1895 naar 121 Mill. Pd. Det vil ses, at vi have havt adskillige regelmæssige Markeder, at Hamburg, Norge og Sverige af og til have været os gode Kunder, men at England siden 1865 har været os den bedste og navnlig efter 1887, da Exporten dertil stiger efter en forbavsende Maalestok.

Hovedresultatet, der kan uddrages af disse Exporttabeller med den dertil knyttede Forklaring er altsaa, at Hamburg indtil 1887 har været vort Hovedmarked, og at England, paa hvis Marked vi saa smaat havde arbejdet os ind fra 1865, derefter er blevet det.

Jeg har her fundet det nødvendigt at anskueliggjøre dette Forhold; thi da Fordringerne til vore Svins Kvalitet have været forskjellige paa de nævnte Markeder, har vor Produktion selvfølgelig maattet rette sig derefter, og for at forstaa hele Udviklingen af vor Svineavl, maa man have Kjendskab hertil.

I Hamburg have vi navnlig havt Afsætning for det saakaldte Fedesvin, et finlemmet, finskindet, dybt og bredt, firskaaret virkelig fedt Svin paa c. 300 Pd. levende Vægt, medens man i England fordrer Flæsk af lange, kjødfulde Svin med et tyndt Spæklag og en levende Vægt af 160—200 Pd., det saakaldte Slagterisvin.

Hertil maa jeg dog føje, at vi ikke stode aldeles uforberedte paa det engelske Marked, da vi i 1887 ret for Alvor kastede os over dette; thi allerede fra Halvtredserne har der i Hamburg existeret Exportslagterier, der arbejdede paa det engelske Marked, og som fra dansk Side væsentligt have faaet deres Forsyning fra Jylland, og her hjemme havde vi lignende Slagterier i Kjøbenhavn, Assens, Varde, Aarhus, Holstebro, Randers, Aalborg og Hjørring.

Men Fordringerne til Kvaliteten have fra engelsk Side ikke været saa strenge før 1887 som efter den Tid.

Vi skulle herefter gaa over til nærmere at betragte vor Svineavl. I Begyndelsen af Aarhundredet, 1804, udgav Erik Viborg en prisbelønnet Vejledning til Svinets Behandling som Husdyr. Som Indledning til denne omtaler Forfatteren, at Svinets Behandling hidtil har været overladt til vankundige Svinehyrder, og at det selv hos oplyste Nationer blev holdt for en vanærende Haandtering at befatte sig med de Operationer, Mennesket underkaster dette Dyr. Erik Viborg fortæller, at det højlærde juridiske Fakultet i Frankfurt ved Oderen følte sig i største Forlegenhed, da et tydsk Bryggerlaug i 1669 spurgte, om den, som gildede og udbødede Svin, kunde blive Brygger. Det oplyste Fakultet besluttede, at Bryggerlauget som det ærligste og anstændigste af alle ikke kunde være forpligtet til at adle slige Folk med deres Rettigheder. Men endnu i 1787 og 88 fandt Erik Viborg samme Fordom paa sin Udenlandsrejse. Forgjæves søgte han at faa praktisk Undervisning om Svinets Behandling ved Tysk-

lands og Frankrigs berømteste Institutter for Dyrlægefaget. Det var Natmænd, Skarprettere og overtroiske Hyrder, han maatte besøge for at høre noget om dette Husdyrs Svagheder.

Saaledes stod det altsaa til i Slutningen af det 18de Aarhundrede, det var en vanæret Bestilling at give sig af med Svinets Sygdomme. Det samme kunde vel ikke siges med Hensyn til Behandlingen af de sunde Svin, men det er dog aabenbart, at Svinet var et Husdyr, som man gav sig saa lidt af med som muligt, og som kun skænkedes den aller nødvendigste Omtanke.

Heldigvis er Forholdet noget anderledes nu.

Erik Viborg meddeler om Danmarks Svinebestand i Begyndelsen af dette Aarhundrede, at her i Almindelighed var tvende Svineslags, et større, som fandtes i Jylland, og et mindre paa Sjælland. Det jydske havde en langtrækkende Krop, det var noget krumrygget, tillige højbenet og forsynet med nedhængende Øren. Det sjællandske Svin var lille, havde opretstaaende Øren, en kort Krop og en stærk, børstefuld Ryg. Det jydske Svin blev, naar det plejedes vel, ligesaa vægtigt, naar det var $^3/_4$ Aar, som det sjællandske i 2det og 3die Aar. I Amindelighed slagtedes Svinet i Jylland, naar det var henimod 2 Aar gammelt og gav da 13—14 Lpd. Flæsk, det sjællandske Svin fedet i 2det Aar vejede 6 til 9 Lispund, og ældre kunde det som Fedesvin give 10—15 Lispund Flæsk.

208–224
96– 144
160–240

Erik Viborg beretter, at man allerede den Gang paa flere Steder i Landet havde begyndt at forbedre Racen ved Tilførsel af udenlandske Svin, saaledes havde Stutmester Nielsen bragt en sort Race fra Portugal, en lignende Race, kommet fra det holstenske, fandtes paa Gamle Kjøgegaard, sortbrogede Berkshiresvin vare fra England komne til Helsingør, hvorfra de havde bredt sig til Frederiksborg og flere Steder. Endog kinesiske, ja selv nordamerikanske Svin vare førte her til Landet. Den store engelske Svinerace med lange, brede, ned-

hængende Øren forsøgtes paa Rugaard, og Svinebestanden paa Næsbyholm var blandet med denne Race.

I Aarhundredets første Halvdel findes kun ganske faa og spredte Oplysninger om Svineavlen her i Landet, og at denne har spillet en underordnet Rolle fremgaar bl. A. af den Kjendsgjerning, at Landhusholdningsselskabet ikke stillede noget Spørgsmaal angaaende Svinet, da Amtsbeskrivelserne paa dets Foranledning indsamledes i Tyverne og Trediverne, medens der specielt spurgtes om Hesten, Kvæget og Faaret. Ikke desto mindre indeholder en Del af Amtsbeskrivelserne Oplysning om Svineavlen, og det er det væsentligste Bidrag til Belysning af denne Gren af Landbruget, som foreligger fra hin Periode.

For Øernes Vedkommende findes intet oplyst om Maribo, Frederiksborg og Sorø Amter. Derimod hedder det om Præstø Amt, der beskrives 1839, at der findes kinesiske Svin paa Gjorslev samt et enkelt Sted paa Møen, og at Præsten i Magleby har en lille trivelig amerikansk Race. Svineholdet i Almindelighed omtales ikke. I Holbæk Amts Beskrivelse fra 1844 meddeles, at man dersteds træffer flere Svineracer og navnlig 2, hvoraf den ene er stor og langøret, medens den anden er lille med opstaaende Øren. De første ere ikke trivelige, men kunne opnaa en betydelig Vægt. De smaa derimod ere trivelige, nøjsomme og blive hurtigt fede ved Affald fra Mejerierne. En spansk Svinerace findes paa en Gaard der i Amtet. Hofmann Bang beskriver 1843 Tilstanden i Odense Amt og meddeler, at Svineavlen der er gaaet meget frem i de senere Aar. Istedetfor de langbenede, tykhudede Svin med smaa Skinker og spidst Hoved, som før vare almindelige, saae man nu som oftest Blandinger af forskjellige engelske, meklenborgske og holstenske Stammer, hvilke udmærkede sig ved at have Flæsket paa de rette Steder og ved deres lave Ben, tynde Haarlag, nedhængende Øren og store Trivelighed. Paa Ravnholt fandtes en ublandet engelsk Race af ualmindelig smuk Bygning. Hos Forpagter Mackeprang paa Langesø var

der indført en engelsk Race, hvis Afkom var meget søgt; det var ikke store, men trivelige Svin. Paa Nislevgaard var der Svin fra Holsten, ligesaa paa Holckenhavn, lavbenede, velvoxne Dyr, som man satte stor Pris paa. Paa Kjærsgaard fandtes smaa vestindiske Svin, om hvilke det hedder, at de ere stribede og arrige. Fra Svendborg Amt, der 1837 beskreves af Dalgas, meddeles det, at Svineracen var meget trivelig, lavbenet men ikke stor.

For Jyllands Vedkommende beskrives Hjørring Amt 1839 af Brinck Seidelin. Han meddeler, at man derfra sælger en Del Svin og Grise til Norge, at et aargammelt Svin vejer 12—14 Lispund, at Racen i Almindelighed var ret god, men at Dyrene dog i Reglen vare højbenede og tykke i Huden. En god Bondegaard sælger sædvanlig 1 Svin aarlig. Beskrivelserne over Aalborg og Thisted Amter give ingen Oplysninger om Svinebestanden. Derimod meddeles fra Ringkjøbing Amt, at Svinene vest i Hind-Herred ikke lade noget tilbage at ønske i Henseende til Størrelse, hvorimod Dyrene ere fladribbede og skarpe af Ryg, Lænd og Kryds. Paa en enkelt Gaard findes portugisiske Svin fra Frederiksborg. I Viborg Amt, som 1839 beskrives af Steen Steensen Blicher meddeles det, at der af det ægte jydske Svin endnu udføres mange Syd paa, men at iøvrigt Englændere og Portugisere ogsaa have indtrængt sig i Svinestien paa den Egn, og, tilføjer Forfatteren, muligen til ingen Skade; thi skjønt de ikke ere saa store som vore egne, ere de mere trivelige. Randers Amt beskrives 1827 af Sekretæren i det kongelige Landhusholdningsselskab I. C. Hald. Han omtaler ikke selve Svineracen, men bemærker, at Svinebestanden saavel i Randers Amt som i hele Østeregnen ikke har nogen Betydning. De fleste Gaardmænd have en grisebærende So, men sælge for det meste Grisetillæget paa et Par Stykker nær i en Alder af 4 Uger. Ved Juletid slagtes saa Grisesoen og en Gris til Bondens Husholdning, en anden Gris overfødes som Griseso for næste Aar.

I Skanderborg Amts Beskrivelse, som 1843 er forfattet af Schythe hedder det om Svinene, at de udgjøre en uvæsentlig Del af Besætningen. Det egentlige jydske Svin udmærker sig ved en langstrakt Krop, en krum Ryg, høje Ben og hængende Øren. Det plejer, naar det er fedt i 2det Aar, at veje 20 Lispund. Sædvanlig er det hvidt, dog findes enkelte plettede og sortbrogede. Endvidere meddeles det, at ogsaa Svineracen i det Amt er blevet noget blandet ved Svin fra Sjælland af en lille lavbenet engelsk Race, som indførtes til Vinding (Tyrsting Herred), hvorfra atter en Del udbredtes i Egnen, da man fandt sig vel tjent med dem. De vare trivelige og billige at holde, men opnaaede i Reglen kun en Vægt af 10 Lispund i fedet Tilstand. Paa Lillerup holdtes en Orne af engelsk Fuldblodsrace. Med Hensyn til Svinenes Pleje, da var den helt forskjellig efter Egnens Beskaffenhed og mange tilfældige lokale Omstændigheder. I de bedre Egne, hvor der var rigelig Mælk, fødtes de om Sommeren med Mælk og Valle, i de magre Egne stode de ofte tøjrede paa Græs og fik undertiden Kartofler eller Affald af Korn. Om Vinteren gik de Svin, der ikke vare bestemte til at slagtes, løse i Gaarden og toge deres Føde paa Møddingen og af det Affaldskorn, der kastedes til dem fra Laden.

Fra Ribe Amt foreligger ingen Beretning om Svinebestanden, men if. en Artikkel i Ugeskr. f. Landm. 1876 om Svineholdet i det sydvestlige Jylland fremgaar det, at man i Tyverne slet ikke tillagde Svin der paa Egnen, man holdt ingen Grisesøer. Svinene kjøbtes af Driften, som Handelsmændene kom med fra Skovegnene østerpaa. Det var $^1/_2$ Aars Grise, tillagte om Efteraaret, som havde faaet Føden i Skoven om Vinteren, og som derefter i Vesteregnen levede i det Frie om Sommeren af Grønt, Spergel, Boghvede, Affald og Valle, indtil de saa fededes om Efteraaret, naar de vare 1 Aar gamle, og de opnaaede da en Vægt af c. 10 Lispund. I Trediverne skete der det Omslag, at man gik over til Hold

af Grisesøer, hvis Afkom i 3 Maaneders Alderen solgtes til Sønderjylland, hvor de omsattes paa Husum og Tønder Marked. Denne Omsætning holdt til henimod 1870, da almindelig Svinefedning kom igang.

Det fremgaar heraf, at vor Svineavl henimod Midten af Aarhundredet endnu spillede en underordnet Rolle i Landbruget, og at de gamle Racer, Landracerne, som de findes beskrevne fra Begyndelsen af Aarhundredet, endnu existerede, om end i forbedret Form, med tidligere Modenhed, i en stor Del af Landet, navnlig i Jylland. Paa den anden Side fremgaar det ogsaa, at en Forbedring af Racen paa mange Steder, særlig paa Øerne og navnlig paa Fyn, ved Indkjøb fra Udlandet af forædlede Dyr var kommet godt i Gang. De fremmede Avlsdyr vare navnlig komne fra England, og det lader til, at de ikke tilhørte nogen meget stor Race. Materiale til Forbedring var ogsaa hentet fra Hertugdømmerne og enkelt Vis fra Kina, Portugal, Spanien og andre Steder. — Plejen var som i Begyndelsen af Aarhundredet tarvelig.

Fra Midten af Aarhundredet er det saa, at der kommer Liv i vor Svineavl, saaledes som jeg forhen har paapeget ved Omtalen af Kreaturtællingerne, og den stærkt stigende Export af Svin og Flæsk.

Med den forbedrede Pleje af Svinene, som vort Mejeriv æsens Udvikling medførte, og den dermed fremkomne Fordring om tidlig Modenhed harmonerede den gamle Svinebestand imidlertid ikke. Den var haardfør og nøjsom, men den var ikke trivelig, og da man udenfor Landet havde Racer, der bedre svarede til det nye Formaal, begyndte en Indførsel af saadanne og en Benyttelse af dem efter en betydelig Maalestok. Sammensmeltningen lykkedes, Krydsningerne svarede til Forvent-

Tab. 4. Oplysninger om de Racer, hvortil Landets Orner henregnes.

(Uddrag af Statistisk Tabelværk.)

Amt	1861				1866			1871		
	Antal	Engelsk Race	Landrace	Andre Racer	Antal	Engelsk Race	Landrace	Antal	Engelsk Race	Landrace
Kjøbenhavns	126	54	72	»	157	74	83	167	63	104
Frederiksborg	109	49	60	»	134	58	76	117	46	71
Holbæk	181	63	118	»	212	93	119	192	84	108
Sorø	168	67	101	»	206	81	125	206	87	119
Præstø	191	82	108	1	230	93	137	226	97	129
Bornholm	36	17	19	»	32	20	12	18	11	7
Maribo	207	98	109	»	230	112	118	174	101	73
Odense	129	51	78	»	163	48	115	130	47	83
Svendborg	160	75	85	»	169	63	106	149	73	76
Øernes Amter	1307	556	750	1	1533	642	891	1379	609	770

Hjørring	83	53	30	»	116	68	48	86	46	40
Thisted	23	11	12	»	31	7	24	30	13	17
Aalborg	89	62	27	»	102	52	50	84	49	35
Viborg	54	26	28	»	76	55	21	68	48	20
Randers	69	55	14	»	99	67	32	86	58	28
Aarhus	39	26	13	»	65	46	19	134	83	51
Skanderborg	52	23	29	»	67	49	18	»	»	»
Vejle	74	42	32	»	128	90	38	110	73	37
Ringkjøbing	81	16	65	»	133	69	64	96	55	41
Ribe	53	19	34	»	83	50	33	63	30	33
Jyllands Amter	617	333	284	»	900	553	347	757	455	302
Hele Landet	1924	889	1034	1	2433	1195	1238	2136	1064	1072
Hertugdømmet Slesvig	389	234	154	1	»	»	»	»	»	»
— Holsten	697	308	387	2	»	»	»	»	»	»
— Lauenburg	119	51	67	1	»	»	»	»	»	»

ningerne, og Forædlingen af vor Svinebestand skred rask og hurtigt fremad. Det varede ikke længe, før Svinene vare tjenlige til Afgang, inden de vare aargamle med en Vægt af 300 Pd., og Svin paa 200 Pd. leverede man snart i 7—8 Maaneders Alderen, ja de kunde endogsaa naa denne Vægt tidligere, naar man yderligere forcerede Fodringen.

Da der ved Kreaturtællingerne 1861, 66 og 71 søgtes Oplysning om Ornernes Raceforhold, viste det sig (se Tabel 4), at allerede i Aaret 1861 var henimod Halvdelen af Landets Orner af engelsk Afstamning, og de engelske Orners Antal tiltog yderligere i 1866 og holdt sig omtrent paa samme Højde i 1871. Siden den Tid har man ikke ad statistisk Vej søgt Underretning om Afstamningen. — Oplysninger af denne Art maa selvfølgelig ikke tages altfor bogstaveligt, det er næppe rimeligt, at alle de Orner, der staa opførte som engelske, i Virkeligheden have været fuldblods, men det er temmelig afgjort, at de alle have været mere eller mindre paavirkede af engelsk Blod. Det er ogsaa højst sandsynligt, at en Del af de Orner, der staa opført som henhørende til Landracen, have været noget forædlede. Som det vil ses af samme Tabel, er der ikke et eneste Amt i hele Landet, der har været upaavirket af engelsk Indblanding.

For at danne en Forestilling om hvorfra de fremmede Dyr ere komne ind i Landet, har jeg efter statistisk Tabelværk udarbejdet en skematisk Fremstilling af vor Import af levende Svin (Tab. 5) fra 1852 til 95. — Indtil 1864 kan man ikke afgjøre, hvormange der ere gaaede til det egentlige Danmark og hvormange til Hertugdømmerne, og det bereder for denne Periodes Vedkommende nogen Vanskelighed med Hensyn til den Betydning, man skal tillægge Importen; thi de fleste af de Dyr, der ere indførte til det samlede Rige fra Altona, Vandsbeck, Hamburg, Hannover, Lauenburg, Lübeck og Sverige ere næppe anvendte til Avl. Men jeg har dog

Tab. 5. Indførsel af Svin og Grise til Danmark og Hertugdømmerne.

(Uddrag af Statistisk Tabelværk.)

Aar	England	Lauenburg	Hamburg	Altona og Wandsbeck	Lübeck	Mecklenborg	Sverige	Spanien	Dansk Vestindien	Ostindien og Kina	Portugal og Madeira	Hannover	Andre Lande	Sum
1852.....	25	»	»	»	»	9	7	»	7	»	»	»	9	57
1853.....	26	»	634	494	81	»	96	»	30	»	»	372	625	2358
1854.....	64	718	247	556	98	1	150	2	25	»	»	194	16	2071
1855.....	35	789	425	397	117	3	248	»	19	1	»	560	16	2610
1856.....	47	499	362	451	102	1	61	2	16	»	2	381	27	1951
1857.....	41	640	407	810	112	16	60	1	4	1	»	398	16	2506
1858.....	76	815	1693	495	85	»	274	»	16	»	»	426	18	3898
1859.....	91	686	609	406	88	»	1015	»	16	»	1	112	20	3044
1860.....	85	812	556	199	68	»	310	1	9	»	3	166	31	2240
1861.....	63	1996	810	202	106	8	217	»	5	»	»	183	22	3612
1862.....	56	1285	1259	206	115	»	258	»	10	»	»	342	32	3563
1863.....	51	»	2	»	»	»	42	»	11	»	»	»	22	128

Anm. For Aarene 1852 og 1863 gjælde disse Tal for Danmark alene.

Tab. 5. Indførsel af Svin og Grise til Danmark.

(Uddrag af Statistisk Tabelværk.)

Aar	England		Slesv., Holsten og Lauenburg		Sverige		Andre Lande		Sum
	Svin	Grise	Svin	Grise	Svin	Grise	Svin	Grise	
1864—65.	3	1	123	»	639	36	»	4	806
1865—66.	8	9	203	442	8930	1736	»	1	11329
1866—67.	4	10	148	220	4118	1256	2	5	5763
1867—68.	1	8	655	665	1070	220	»	1	2620
1868—69.	10	7	569	341	2399	185	9	»	3520
1869—70.	5	2	172	310	6167	10665	»	22	17343
1870—71.	4	2	283	344	6283	10415	»	»	17331
1871—72.	4	3	214	464	2489	7298	2	»	10474
1872—73.	4	1	113	256	14762	9281	»	»	24417
1873—74.	7	4	538	584	7706	3153	1	1	11994
1874.....	9	2	853	791	7200	253	1	5	9114
1875.....	6	5	262	154	9741	388	4	»	10560
1876.....	1	»	141	93	7186	2785	7	3	10216
1877.....	»	»	59	7	6305	1778	»	40	8189
1878.....	»	»	161	59	13379	1716	2	»	15317
1879.....	5	2	145	6	6628	916	»	2	7704

Aar	England		Slesv., Holsten og Lauenburg		Sverige		Andre Lande		Sum
	Svin	Grise	Svin	Grise	Svin	Grise	Svin	Grise	
1880....	19	»	388	69	12712	1621	»	12	14821
1881....	»	2	731	85	14767	1853	»	»	17438
1882....	8	1	682	22	17141	1350	»	3	19207
1883....	1	8	1184	6	21360	629	2	»	23190
1884....	6	»	1092	33	38787	1460	»	6	41384
1885....	6	4	569	101	21507	1875	2	»	24064
1886....	8	»	434	4	25155	929	»	1	26531
1887....	»	»	38	3	29076	396	11	5	29529
1888....	5	12	4	20	„	»	14	4	59
1889....	36	1	4	5	»	»	27	47	120
1890....	42	»	»	2	246	1	»	»	291
1891....	»	»	»	»	2714	168	»	5	2887
1892....	»	»	»	25	1205	2823	»	67	4120
1893....	»	»	»	»	»	»	17	»	17
1894....	»	»	1	»	811	20	»	»	832

ikke villet undlade at tage Oplysningerne fra denne Tid med, fordi der netop den Gang fandt betydelig Import Sted fra England, og alle de engelske Dyr ere rimeligvis tagne i Brug i Avlens Tjeneste. Foruden de nævnte Lande har ogsaa andre leveret os Svin, vi have altsaa forsøgt en hel Del andre Racer end de engelske, men kun disse have faaet Betydning. Se vi paa den anden Afdeling af samme Tabel, som gjælder for Perioden 64—94, vil det bemærkes, at vi have modtaget en betydelig Del Svin og Grise fra Slesvig, Holsten og Lauenburg. Denne Indførsel vedvarer lige til Midten af Firserne. En stor Del af disse Svin fra Hertugdømmerne ere ligeledes tagne i Brug i Avlens Tjeneste, og de fleste af dem have, som det fremgaar af Landbrugslitteraturen, været af mere eller mindre engelsk Oprindelse, hvilket Oplysningerne i Tab. 4 ogsaa giver Grund til at formode. Importen fra Sverige, der i denne Tabel figurerer med store Tal, har ingen Betydning for Avlen, det er dels Brugsdyr, dels Tranditgods. Som det vil ses, har Indførslen af Svin fra England været stærkest i Begyndelsen af Perioden fra 52—63; fra 63 til 80 har den direkte Import af engelske Svin kun været ringe, men blusser saa atter op igjen. Aarsagerne hertil skulle vi senere komme ind paa.

De Racer, som have havt størst Betydning for vor Svinebestands Forædling, ere altsaa de engelske, men da Englænderne have specialiseret deres Svineavl som al anden Husdyravl saaledes, at de have mange forskjellige Racer, har det sin store Interesse og Betydning at faa fastslaaet, hvilke bestemte Racer eller Racetyper, der have været benyttede til Forædling af vor Svinebestand. I saa Henseende findes i Landbrugslitteraturen ret fyldige Oplysninger, dels Udtalelser om Racernes Navne og Udseende, dels enkelte Illustrationer. Det fremgaar heraf, at de Racer, som vi væsentligst have benyttet fra 1850—1880, ere de middelstore engelske Racer, dybe, brede, trivelige, firskaarne

Dyr med forholdsvis fine Knogler og af Berkshiresvinets Type, en Type, der udmærket passede til vort Hovedmarket, Hamburg. Selve Berkshireracen har i Begyndelsen af Perioden været stærkest benyttet baade paa Øerne og det østlige Jylland samt i Hertugdømmerne, senere har den middelstore Yorkshirerace faaet betydelig Udbredelse. Andre Racer, som i Type stode disse nær, have ogsaa været indførte, og, som det synes, ret rigeligt benyttede, saaledes Suffolkracen, der i Begyndelsen af Tredserne fandtes paa Gjeddesdal og mange Steder i det sydlige Sjælland, og den sorte Essexrace.

Som det fremgaar af den skematiske Oversigt over de indførte Dyr, vilde de direkte importerede engelske Svin have været ganske utilstrækkelige til at gjennemføre en Forædling af den danske Svinebestand. Men paa enkelte Steder er der herhjemme paa Grundlag af de indførte engelske Svin dannet *Racecentrer*, hvorfra Spredningen har fundet Sted. Det lader til, at det navnlig er de middelstore Yorkshiresvin, der paa den Maade ere spredte i Landet. I Tredserne er der saaledes udgaaet mange Tillægsgrise fra de engelske Svinehold paa Ravnholt og Holckenhavn paa Fyen og fra Dronninggaard paa Sjælland. Et Avlscenter for den middelstore Yorkshirerace, der i Tiden fra 1874 til 1886 har spillet en betydelig Rolle, er Henneberg Ladegaard, hvis Ejer Kammerraad Hansen har været saa velvillig at give mig detaillerede Oplysninger i saa Henseende. Han modtog i Aaret 1873 4 Ungsvin fra England, 1 Orne og 3 Søer, som kostede 560 Kroner. Alle de indkjøbte Dyr udviklede sig godt og bleve fortrinlige Avlsdyr, og uagtet der ikke averteredes, indløb der dog saa mange Bestillinger paa Tillægsdyr, at Ordrerne undertiden ikke kunde bestrides. Jeg skal ikke gaa i Enkeltheder angaaende de Steder, hvor Tillægsdyrene ere gaaede hen, men kun bemærke, at jeg har Oplysninger om Afsætningsstedet for 308 Orner og

364 Søer, som ere spredte over hele Landet og navnlig ere komne Jylland og Fyn tilgode. Det var sunde, stærke, middelstore, trivelige Dyr, der kunde opnaa meget betydelig Vægt og navnlig egnede sig til Produktion af Fedesvin. Da England blev vort Hovedmarked indskrænkedes Efterspørgslen, og Forpagter Hansen gik over til at holde andre Svin.

Et Avlscenter fra Halvfjerdserne fandtes ligeledes paa Rosendal paa Fyen hos Proprietair Andersen. Det var dog ikke ægte, men Halvblodssvin, der udgik derfra, og de stammede alle fra en enkelt Orne, som Hr. Andersen havde kjøbt paa Brattingsborg, og hvis Forældre, som vare af stor Yorkshirerace, vare indkjøbte i England. Hvormange Tillægsdyr, der ere udgaaede derfra, eller de bestemte Steder, hvor de ere gaaede hen, kan ikke oplyses, men efter Ejerens eget Udsagn holdtes Ornen, til den var 8 Aar gammel, og dens Afkom spredtes over hele Fyn. Et Avlscenter for Berkshiresvin har ifølge Dyrlæge Fabricius's Meddelelse existeret paa Frederiksberg paa Langeland i Begyndelsen af Halvfjerdserne, det fik dog navnlig Betydning for det nærmeste Opland.

Da det er mig om at gjøre at fastslaa, hvilken Racetype man tilstræbte her i Landet indtil 1880, maa jeg endnu omtale de Principper, der gjorde sig gjældende ved Bedømmelsen af Svin paa vore ledende Skuer, Landmandsforsamlingerne. 1869 i Kjøbenhavn og 1872 i Nykjøbing stillede man følgende Fordringer til det ideale Svin. Det skulde have et lille, kjødfuldt, fint Hoved med smaa Øren og kort Snude, Halsen skulde være kort, kjødrig og i lige Flugt med Ryggen. Brystet rummeligt, Ryggen lige og bred med ens Bredde fra Forboven til Krydset, Krydset lige og bredt med vel ansat Hale, Ribbenene godt hvælvede, Benene korte, fine, velstillede med kraftig Overarm og god Overgang fra denne til en kjødfuld Bov. Svinet skulde endvidere have fyldige Skinker og en god Gang.

Det var altsaa netop de Former, som vare mest yndede paa Fedesvinene i Hamburg, de Former, som ere ejendommelige for den middelstore engelske Svinetype. Ved Landmandsforsamlingen i Svendborg 1878 havde man ganske samme Ideal, kun stillede man ikke den Fordring, at Ørene skulde være smaa.

Efter alt at dømme havde vi da ogsaa i Slutningen af Halvfjerdserne en Svinerace i Danmark, som gjennemgaaende tilfredsstillede Hamburgmarkedets Krav, en Svinerace, der var sund og trivelig, og hvis Fordringsfuldhed stod i god Overensstemmelse med de Forhold, vi kunde byde. Navnlig gjaldt dette Øerne og det østlige Jylland samt Limfjordsegnene.

Allerede i 1862 udtalte vor bekjendte Landsmand Buus i en Artikel i Tidsskrift for Landøkonomi, »at vi paa mange Steder skulde være varsomme med at gaa ind paa nye Krydsninger, og ikke anse enhver Indblanding af fremmed Blod for en Forbedring. Der findes i Danmark flere Stammer af mellemstore Svin, som sikkert staa paa et saadant Standpunkt, at man nødvendigvis maa være meget streng ved Valget af fremmede Tillægsdyr, naar ikke en Indblanding af fremmed Blod skal bringe Stammen tilbage«.

Fra de hjemlige Exportslagterier, som arbejdede paa det engelske Marked, lød derimod højrøstede Klager, om at vore Svin vare for fede og for lidet kjødrige, og Exportslagterierne i Hamburg betalte vore Slagterisvin med en noget lavere Pris end Svinene fra Hertugdømmerne.

Omkring Aaret 1880 var det saa, at England begyndte at blive os en god og stedse bedre Kunde, og Bestræbelserne for en yderligere Forbedring af Svineavlen begyndte nu at rette sig efter det engelske Markeds Fordringer, finlemmede, finskindede, lange kjødfulde

Svin med et tyndt Spæklag og en levende Vægt af 160—200 Pd. Og fra dette Tidspunkt kan der konstateres et meget betydeligt Omslag i vor Svineavl. De Forandringer, som denne er undergaaet, ere meget store. Forandringen skyldes den Omstændighed, at man til Forædling af vor Svinebestand i meget udstrakt Maalestok har gjort Brug af Englands *store* Svineracer med deres betydelige Længde og Kjødfuldhed, medens man jo hidtil havde holdt sig til Englands *middelstore* Racer med de kompakte Former.

Man forsøgte navnlig 2 Racer, den store, hvide forbedrede engelske Svinerace eller, som vi i Almindelighed kalde den, det store Yorkshiresvin samt Tamworthracen. Den sidste har dog aldrig vundet videre Udbredelse eller faaet Betydning for Landet som Helhed. Forandringen skyldes altsaa i Hovedsagen det store Yorkshiresvin. Fra Midten af Halvfjerdserne var der indført enkelte Exemplarer af denne Race gjennem de kjøbenhavnske Svineslagterier samt fra Aarhus Svinestagteri, de stammede alle fra Mr. Howard i Bedfort.

Men det store Yorkshiresvins Betydning fik ingen rigtig Art, før Magnus Kjær i Aaret 1880 begyndte at indføre Yorkshiresvin til Holstebroegnen, hvor der blev oprettet et Svineslagteri 1879. Svinebestanden der paa Egnen var endnu, da Slagteriet oprettedes, meget primitiv, den stod efter samstemmende Oplysninger af Magnus Kjær og flere ældre Landmænd der i Egnen omtrent paa samme Standpunkt som det jydske Svin i Erik Viborgs Dage. Det var store, grove Svin med et langtrynet Hoved, en børstefuld Ryg og tykt Skind. Magnus Kjær tog strax fat paa Landracens Forbedring ved at indføre Svin af den store forbedrede engelske Svinerace fra de bekjendte Opdrættere i England, Howard, Earl af Ellesmere og P. Eden og senere i større Udstrækning fra Sanders Spencer. Magnus Kjær indførte saavel Orner som Søer, han holdt selv et lille Svine-

hold af racerene Dyr, som han imidlertid snart opgav og overleverede til Brugeren af Feldingholm, en Gaard i Nærheden af Holstebro. De indkjøbte Orner udstationerede Magnus Kjær til almindelig Afbenyttelse hos Gaardejere rundt omkring i Slagteriets Opland. Saa ofte som Ornerne gik af, afløstes de saavidt som muligt af andre ægte Dyr. som han dels drog af sit eget Svinehold, dels af det ægte Svinehold paa Feldingholm, eller af direkte indførte engelske Orner. Sammensmeltningen med den gamle Landrace gik over Forventning godt, Forædlingen skred mere og mere fremad, og Produktet paa Holstebro Svineslagteri kom hurtigt til at indtage en fremragende Plads paa det engelske Marked, hvor det betaltes med højeste Pris. Landmændene i Egnen vare vel tilfredse med Forandringen, de havde nu faaet et triveligt og godt Svineslag, og nye Ornestationer oprettedes rundt omkring, de forsynedes stadig med Orner fra selve Slagteriet; og Svineholdet, som forhen kun havde givet ringe Udbytte, blev nu en stor Indtægtskilde for Befolkningen i Holstebroegnen. Grisetillæget steg i forbavsende Maalestok, og ved Siden af Salget til Slagteriet kom Salg af Tillægsgrise til at spille en stor Rolle. I Vestjyllands Kjøbstæder holdes ugentlig Grisemarked, og herfra ere Holstebrosvinene yderligere spredte over store Egne af Jylland. Hele Viborg-, Randers-, Silkeborg- og Skanderborgegnen fik paa den Maade tilført en Mængde Tillægsdyr.

Men ogsaa paa anden Maade end gjennem Markederne er Holstebroblodet kommet omkring. I Horsensegnen, hvor jeg har havt Lejlighed til at foretage en Undersøgelse af Svinebestanden, oprettedes Landets første Andelsslagteri 1888. Samme Aar indkjøbte nuværende Direktør Hansen c. 200 Sogrise og 30 Ornegrise foruden enkelte halvoxne og springdygtige Orner fra Holstebroegnen, og disse Dyr spredtes over hele Slagteriets Opland, saaledes at der næsten i hvert Sogn kom Holstebrosvin, der for en Del afløste den tilstedeværende Bestand af tætte, dybe i Reglen, hvide, langørede Hamborgsvin.

Siden den Tid er der, navnlig de første Aar, Slagteriet arbejdede, tilført mange Holstebrosvin til Egnen, ligesom Private selv have gjort Indkjøb deroppe.

Til Hjørring Amt er der af det private Slagteri i Hjørring strax efter dettes Oprettelse i 1885 indført saavel Orner som Søer fra Holstebroegnen, i hvor stor Udstrækning kan ikke afgøres. 1890 indførte samme Slagteri 40 Søer, som bortloddedes gjennem Landboforeningen.

Aarhus Svineslagteri har ogsaa indført en Del Orner og Søer fra Holstebroegnen.

Til Øerne er der ligeledes gjennem Slagterierne ført Holstebrosvin. Navnlig har jeg ved mine Undersøgelser kunnet konstatere dette i Slagelse-, Ringsted-, Kjøge- og Masnedsundsegnen. Sidstnævnte Slagteri, som oprettedes 1889, har hentet c. 300 Grise derfra.

Men ogsaa paa andre Maader end ved Slagteriernes Indkjøb af Holstebrosvin spredtes disse i Danmark. Der opstod nemlig i Holstebroegnen flere Handelsmænd, som opkjøbte og solgte Tillægsdyr, og fra disses Haand er forsendt en Masse Svin. Af en enkelt af disse Handelsmænd, Møller-Olsen St. Pilgaard, har jeg modtaget detaillerede Oplysninger om Forsendelse af Holstebrosvin, navnlig Orner, til 105 Steder spredte i hele Landet. Endelig maa jeg gjøre opmærksom paa, at enkelte af de Mænd, der have modtaget baade Orner og Søer fra Holstebroegnen, have havt saa meget Held med Tillæget, at de atter have kunnet sælge ægte Holstebrosvin.

Af det anførte antager jeg, det er indlysende, at Holstebroegnen har faaet en stor Indfyldelse paa Landets Svinebestand. Det er klart, at den Udlænsning paa Tusinder af Avlsdyr har skadet selve Holstebroegnen betydeligt. Der havde været gode Betingelser for at danne Svinestammer, men Landmændene i den Egn ere mere Handelsmænd end Opdrættere, de have ikke forstaaet at holde paa det bedste, som let er lokket fra dem for en Betaling, der har staaet lidt over den sædvanlige Markedspris, og karakteristisk i saa Hen-

seende er det, at der ikke findes en eneste Opdrætter i Holstebroegnen, der med Rette kan kaldes Indehaver af et Avlscenter.

Men Holstebroegnen er ikke ene om at have indført Svin af den store Yorkshirerace fra England. Saadanne ere ogsaa indførte af andre Slagterier og af enkelte Private. Jeg har i denne Forbindelse tidligere omtalt de kjøbenhavnske Slagterier og Slagteriet i Aarhus. Hertil skal jeg føje Horsens, Slagelse, Hjørring, Holbæk og Maribo Slagterier og af private Opdrættere Sørensen Dortheasminde og Langkilde Christianslund. Omtalte Slagterier have dog ikke faaet en tilnærmelsesvis saa stor Indflydelse paa vor Svinebestands Udvikling som Holstebro Svineslagteri, navnlig fordi de fleste af dem kun have indført Orner. Et enkelt Indkjøb af Orner og Søer fra England til Slagelse Andelsslagteri, som i det Hele ikke havde megen Glæde af denne Import, efterlod dog en Besætning af Yorkshiresvin hos Gaardejer Frands Frandsen i Havrebjerg, som har havt nogen Betydning for Omverdenen.

Men 2 af de omtalte private Mænd, som indførte store Yorkshiresvin, have havt en meget betydelig Indflydelse paa Svineavlen her i Landet, nemlig Proprietær Langkilde Christianslund ved Bogense og Proprietær Sørensen Dortheasminde ved Horsens, der begge have sendt Masser af Tillægsdyr af ægte Race navnlig Orner til alle Egne af Landet, og fra disse Besætninger er der atter fremstaaet ægte eller delvis ægte Stammer, der have spredt Avlsdyr. Dortheasmindecentret, der oprettedes 1890, har navnlig virket i Jylland, medens Centret paa Christianslund, der begyndte sin Virksomhed 1884, hovedsagenlig har havt Øernes Marked. Fra Christianslund har jeg Oplysning om Salg af Yorkshiresvin til 178 forskjellige Mænd i Danmark, navnlig bosiddende i Fyn, Sjælland, Bornholm, Lolland-Falster og Vejleegnen.

Det vil saaledes skønnes, at den store York-

shirerace, om end den kun er indført i et forholdsvis ringe Antal fra England, vel næppe i 200 Exemplarer, desuagtet har faaet en betydelig Indflydelse paa vor Svineavl. Der er ikke Tvivl om, at den har bidraget meget til at fremme den Form paa vor Svinebestand, som tilfredsstiller Englændernes Fordringer til vort Flæsk. Derimod har den ikke fremmet vor Svinebestands Haardførhed, Sundhed og Levedygtighed.

Gjenemgaaende maa det dog siges, at vi have en sund, trivelig og hurtigt voxende Svinebestand her i Danmark. Formen og Evnen til at tilfredsstille det engelske Marked er forskjellig i de enkelte Landsdele. I Almindelighed staar Jylland i saa Henseende betydeligt over Øerne, hvad der hænger naturligt sammen med de Fakta, som fremgaa af den meddelte Udvikling, at Jylland fra Aarhundredets Begyndelse har havt en større og længere Race end Øerne, at Jylland tidligere er slaaet ind paa Fabrikationen af Slagterisvin, og at Jyderne ogsaa m. H. t. Benyttelsen af den store Yorkshirerace have været nok saa ivrige som Øboerne. Som almindelig Regel gælder det, at Slagterisvinene i Jylland have den Vægt af 160—200 Pd., som Slagterierne fordre i 5 à 7 Maaneders Alderen, medens Svinene paa Øerne gaa en Maaned længere. Men iøvrigt staar dette Vægtspørgsmaal selvfølgelig i nøje Forhold til den anvendte Fodring.

Hvormeget der endnu staar tilbage, inden vi hæve vor Svinebestand til fuldt ud at svare til det engelske Markeds Krav, fremgaar ret tydeligt af de Meddelelser, jeg i Indledningen til mit Foredrag gav om Klassifikationen af Flæsket paa vore Slagterier, og at der i Arbejdet paa Forbedringen er en Skat at hæve af stor Værdi og Lødighed, derom kan der ikke være mindste Tvivl.

Da Baconfabrikationen nu maa siges at være Hovedformaalet for vor Svineproduktion, og da Bestræbelserne for vor Svineavls Forbedring baade paa Landets mindre og store Dyrskuer, saaledes blandt andet paa vor sidste Landmandsforsamling samt i de fleste Landbohjem, gaa og naturligt bør gaa i Retning af en Forbedring af vort Slagterisvin, var det for mig af stor Vigtighed nøjagtigt at sætte mig ind i de Krav, som Englænderne stille til vort Flæsk. Jeg havde vel tidligere sat mig ind i dette Forhold, men da jeg nu stod overfor en saa stor Opgave, som den jeg iaften har den Ære at give Beretning om, følte jeg det som en Nødvendighed paany at undersøge denne Sag. Jeg anmodede derfor det kongelige Landhusholdningsselskab om at maatte rejse til England, fik ogsaa beredvillig Tilladelse og Rejseunderstøttelse dertil, og jeg besøgte da Flæskemarkederne i London, Liverpool, Manchester og Bermingham i Januar Maaned ifjor.

Jeg skal ikke her give nogen detailleret Beretning om denne Rejse, men kun fremhæve ganske enkelte Forhold, som have særlig Betydning for den Sag, vi iaften forhandle.

Først og fremmest da dette. Det Svin, som Englænderne ville have, og som de ville betale, maa have en tynd Hud, fint Knoglesystem, kjødrigt Flæsk og ringe Spæklag, tyk Bug og gode Skinker, det maa helst tillige være langt, da Mellemflæsket har den højeste Værdi, og det maa have en levende Vægt af 160 til 200 Pd., saaledes at en Balle, lig 4 Sider vejer omtrent 2 Ctn.

Dernæst, at det er af højeste Vigtighed for os at sætte al Magt ind paa at frembringe en saadan Vare paa Grund af den voxende Konkurrence fra Canada. Endnu konkurrere vi med Irland, og saa vidt jeg kunde skjønne af det irske Flæsk, jeg saa, har dette en meget høj Kvalitet, medens Canada

endnu staar tilbage. Men det canadiske Flæsk har, siden jeg saa det forrige Gang, forbedret sig meget betydeligt i Kvalitet, og skulle vi først konkurere med dette, ser det galt ud.

Vore Bestræbelser maa derfor i høj Grad være rettede paa at højne Kvaliteten af vort Flæsk, hvis vi ville holde os paa det engelske Marked; thi der er altid gunstig Afsætning for prima Varer.

Naar vi nu skulle gaa over til at behandle Spørgsmaalet om den Retning, hvori vor Svineavl fremtidig bør ledes, da maa vi erindre, at der er mere end ét Hensyn at tage. Der er først Hensynet til det Produkt, der bedst svarer til Markedets Fordringer, og i saa Henseende maa vi concentrere Opmærksomheden paa det engelske Marked, som nu absolut er vort Hovedafsætningssted, og som ogsaa synes at skulle være det i en overskuelig Fremtid, men dernæst er der Hensynet til de Egenskaber, som Landbruget maa stille til de levende Dyr, for at disse paa fordelagtig Maade kunne indordnes i den naturlige Bedrift.

Lad os da først i Korthed fremdrage et Billede af, hvorledes Kursen hidtil er styret. Vi havde endnu i Midten af Aarhundredet en tarvelig, men haardfør, sildig moden Landrace, som ikke svarede til de Krav, som Omslaget i Landbruget førte med sig. Vi begyndte da at indføre fremmede Dyr af de middelstore Racer fra England og af tilsvarende Typer fra de mere fremmelige Svinehold i Hertugdømmerne. Landbruget følte sig vel tilfreds dermed, og de ledende Kræfter i Husdyrbruget søgte ikke at sætte nogen Stopper derfor, tværtimod opmuntrede de ved Præmieringen paa Dyrskuerne til at fortsætte i det indledede Spor, man gav højeste Præmier til de tidligst modne Dyr med kompakte Former, som bedst tilfredsstillede Markedets Krav; de tidligere citerede

Udtalelser af Buus fra Midten af Tredserne maa være os en Borgen for, at man handlede klogt; Landmændene vare tilfredse med det opnaaede Resultat, Dyrene passede godt i den hjemlige Bedrift og tilfredsstillede Kunderne paa Markedet. Professor Prosch udtalte ved Beskrivelsen af Landmandsforsamlingen i Kjøbenhavn 1869, at han antog, at man med Hensyn til Svineavlen var slaaet ind paa den rette Vej. Som tidligere omtalt støttedes denne Præmieringsmaade endnu ved Landmandsforsamlingen i Svendborg 1878; der præmieredes ogsaa baade racerene Svin og Krydsninger mellem hinanden, naar de blot havde den tidlige Modenhed og de kompakte Former. Ja Formanden for Bedømmelsen, Etatsraad Eckardt udtalte endogsaa, at der sikkert næredes det almindelige Ønske fremdeles at indforskrive rigtig passende gode Svin fra Udlandet, især fra England, thi de indførte Svin havde mange Gange bragt meget Held. Ved Landmandsforsamlingen i Aalborg 1883 bedømtes tildels efter samme Principper som forhen. Efter den Tid er der ikke sket anden Forandring i Princippet ved Dyrskuebedømmelsen, saa vel paa de lokale Skuer som paa den eneste Landmandsforsamling, hvor der efter den Tid er udstillet Svin (Randers 1894), end at man har lagt Vægten paa andre Former end forhen. Racerene Svin og Krydsninger af begge Køn ere præmierede i Flæng, og Landbruget har i udstrakt Maalestok gjort Brug af fremmed Blod.

De ledende Kræfter i Landbruget have altsaa — om end langtfra rationelt — lige siden Aarhundredets Midte og forøvrigt længe før den Tid arbejdet paa en gjennemført Krydsning af det danske Landsvin med engelsk Blod.

Den eneste Mand, der lige indtil de seneste Aar, offentlig har gjort Forsøg paa at modvirke denne Tendens, har, saavidt mig bekjendt, været Buus, der som tidligere anført allerede i Tredserne hævede en advarende Røst med Hensyn til Indførsel af nye Racer.

Vi komme nu tilbage til Spørgsmaalet, hvorledes Svineavlen bør ledes i Fremtiden, om vi uforandret bør følge det Spor, vi ere inde paa, eller om vi bør bryde nye Baner.

For at komme til Klarhed over denne Sag maa vi drøfte Spørgsmaalene, om vi bør anvende en gjennemført Krydsning med bestemte Racetyper, eller om vi uden fremmed Indblanding bør bestræbe os paa at udvikle Landracen eller endelig, om vi bør slaa ind paa den saakaldte enkelte Krydsning.

Gjennemført Krydsning. Ved en gjennemført Krydsning forstaar man som bekjendt den ene Races gradvise Overgang til en anden Race, fremkaldt derved, at ægte Handyr fra den attraaede Race stadig benyttes til Sammenparring med de stedse mere og mere forædlede Hundyr af den Race, som forsvinder. Naar jeg har tilladt mig at kalde Præmieringen af Svin ved det sidste halve hundrede Aars Dyrskuer for en Vejledning i Retning af gjennemført Krydsning, er dette altsaa ikke ganske rigtigt; thi hvis dette var Tilfældet, vilde Handyr af blandet Herkomst ikke være tilkjendt Præmie, ligesom Hundyr af ægte og blandet Oprindelse ikke vilde have konkurreret sammen; men jeg kjender ingen bedre Betegnelse paa den anvendte Fremgangsmaade, som jeg jo iøvrigt ogsaa karakteriserede som lidet rationel. Den anvendte Fremgangsmaade har i Virkeligheden om end ubevidst styret mod samme Maal som en gjennemført Krydsning, kun har den været langsommere i sin Virkning og mindre vejledende.

Hvis den gjennemførte Krydsning imidlertid hurtigst vilde føre os til det attraade Maal, burde man jo saavel ved Dyrskuerne som i den hjemlige Bedrift slaa ind paa den for Alvor, og altsaa bestandig foretrække Handyret af den ægte Race og Hundyr af saa stærkt forædlet Herkomst som muligt, selvfølgelig med behørigt Hensyn til Dyrenes Form. Og skulde de ledende Kræfter i

Landbruget kun arbejde paa Fremstillingen af det bedste Produkt for Markedet, tror jeg, at den Vej var meget anvendelig, og at den Race, som vi nu have valgt til Forædling af vor Svinebestand, nemlig den store Yorkshirerace, meget godt egnede sig dertil; thi dennes Krydsning med selv stærkt forædlede Dyr giver gjennemgaaende et fint Produkt.

Men vi have ogsaa det andet Hovedhensyn at tage i Betragtning, Hensynet til de Egenskaber hos Dyrene, som gjøre disse fordelagtigt anvendelige i den praktiske Landbrugsbedrift, og af dette Hensyn vil jeg paa det alvorligste fraraade Anvendelsen af den gjennemførte Krydsning.

De Herrer ville med Rette fordre en Begrundelse; thi er den her fremsatte Anskuelse rigtig, maa den fremtidige Ledelse af Svineavlen være anderledes end den, der hidtil har været anvendt.

Begrundelsen skal heller ikke søges, den ligger lige for Haanden. Vil man fremme vor Svineavl ved en gjennemført Krydsning med den store Yorkshirerace, som er den eneste Race, der Tiden er Tale om at benytte, maa vi huske, hvilket Maal vi stile efter, vi stile efter det Maal at skabe os en Race, som er fuldstændig lig det Forædlingsprodukt, vi benytte. Spørgsmaalet bliver derfor, om det danske Landbrug vilde være tjent med at have en saadan Svinebestand. Hertil vil jeg svare, at en saadan Svinebestand aldeles ikke vilde passe for den almindelige danske Landmand, hvis Tarvi netop maa tage Sigte paa, naar der tales om at lede det danske Husdyrbrug. Og denne Opfattelse er et af mine Undersøgelsers Hovedresultater. Den store, hvide forbedrede engelske Svinerace eller det store Yorkshiresvin er en for det danske Landbrug altfor kjælen og fordringsfuld Race, navnlig gjælder dette de ganske unge Dyr, der fødes smaa og lidet modstandskraftige, med Fordring paa omhyggelig Pleje og rigelig Mælk, hvad Moderen meget ofte mangler, Afkommet fordrer endvi-

dere en minutiøs Omhyggelighed i Overgangsperioden fra Modermælk til anden Føde, og af den Grund gaar, som man siger, mange af de unge i Brokkassen, de dø eller sættes saameget tilbage i Vækst, at Opdrætningen bliver for kostbar. Jeg kunde fra selve Indlandet nævne flere Exempler paa, at dygtige Opdrættere have forladt den rene Race af den nævnte Grund, og gaar det saaledes hos den virkelig dygtige Opdrætter, hvorledes vilde det da gaa hos den almindelig Landmand.

Ja vi behøve end ikke at gaa til den helt rene Race, vi kunne blot gaa til de Opdrættere, der ved planmæssigt Arbejde ere komne højt i Forædlingsrækken, de sige, — selvfølgelig med Undtagelser — der er ikke den Vækst og ikke den Haardførhed i vor Svinebestand, som da Blodet var mindre fint, vi vare mere tilfredse med det Standpunkt, vi indtoge tidligere, da vi havde vore mindre forædlede Søer og de ægte Orner. Rigtigheden af denne Anskuelse er et andet Hovedresultat af min Undersøgelse.

Jeg finder det derfor formaalstjenligt, at der foretages en Forandring i Svineavlens Ledelse, fordi det Maal, den stiler hen imod, ikke er tilfredsstillende for det danske Landbrug. Men jeg fordømmer ikke den Fremgangsmaade, der hidtil er anvendt, jeg mener, at den er forsvarlig lige til de senere Tider; men jeg føler mig overbevist om, at vi nu have naaet den Grænse, da vort Avlsmateriale i Almindelighed ikke bør tilføres mere fremmed Blod. Jeg tænker her nærmest paa Søerne, der ved yderligere Forædling ville blive daarligere Mødre, idet de ville faa ringere Malkeevne samtidig med, at de føde mindre modstandsdygtige Kuld. Men skulle vi skærme vor Sobestand for yderligere Forædling, bliver det ogogsaa nødvendigt at holde Orner, der staa paa samme Forædlingstrin, og dette Maal kunne vi kun naa ved at arbejde hen til

Dannelsen af en Landrace. Herpaa mener jeg da

ogsaa, at Husdyrbrugets ledende Mænd nu bør anvende al Magt, det er den solideste Vej til Fremgang og den Vej, der i Længden vil bringe størst Fordel.

Hertil vil fra mange Steder blive svaret, ja men den gamle danske Landrace existerer jo ikke mere. Vi have jo ikke andet end Krydsningsprodukter, hvad der jo blandt andet tydeligt fremgaar af den Udvikling af vor Svineavls Historie, som netop er bleven fremført.

Kjendsgjerninger kunne ikke benægtes. saaledes forholder det sig i Virkeligheden. Den gamle danske Landrace, saaledes som den beskrives af Erik Viborg, er forlængst forsvunden, vi ville forgjæves søge et eneste Svin i hele Landet, som er af ublandet gammel dansk Herkomst.

Men dette er ikke noget Bevis for, at vi ikke kunne danne en Landrace paa det tilstedeværende Materiale. Vi maa i denne Forbindelse erindre, at Racerne i det Hele taget ikke have været til i deres nuværende Skikkelse fra Tidernes Begyndelse, de ere først udformede lidt efter lidt, efterhaanden som Naturen i Forbindelse med menneskelig Snille har udviklet og vedligeholdt visse ejendommelige Former.

Og dernæst maa vi erindre, at Størstedelen af Nutidens Kulturracer ikke ere dannede af en enkelt tilstedeværende Landrace, som efterhaanden ved Plejens og Udvalgets Magt er bragt til større Fuldkommenhed, de hvile tværtimod næsten alle paa en temmelig blandet Rod. Vi behøve i saa Henseende ikke at gaa udenfor Landets Grænser, vi kunne blot tænke paa den jydske Hest eller det røde Kvæg, og enhver, der er lidt kjendt med disses Historie vil vide, at Fundamentet er blandet. Ja, ganske det samme gjælder om de engelske Svineracer, som ere bragte til høj Grad af Fuldkommenhed, heller ikke disse hvile paa én eneste Landrace, men paa Blandingsgods.

Endelig maa vi huske paa, at vort gamle danske Landsvin ikke vilde have staaet paa det oprindelige Trin,

hvis vi ved Udviklingen af vor Svineavl gjennem det sidste halve hundrede Aar havde holdt os til det alene, det vilde ved de gunstige Forhold, det var blevet underkastet, have undergaaet store Forandringer og rimeligvis nu indtaget et lignende Standpunkt som de bedre Blandingsformer. En Race som vor gamle Svinerace vilde slet ikke svare til Nutidens Fordringer til en Landrace, den vilde være for tarvelig.

Jeg føler mig overbevist om, at vi paa Grundlag af det tilstedeværende Avlsmateriale formaa at danne en tilfredsstillende Landrace.

At der i Landbruget er Trang til, at en saadan Opgave skulde tages op, derom nærer jeg ikke den aller mindste Tvivl. Det er nemlig et Hovedresultat af mine Undersøgelser og et Resultat, som er fremkommet i alle de Egne af Landet, hvor jeg har undersøgt Svinebestanden, at Landmændene i Almindelighed søge de saakaldte »grovere Søer af Landrace« d. v. s. saadanne, som have saa lidt *nyt* engelsk Blod som muligt, fordi disse Dyr give dem et mere tilfredsstillende Resultat end de stærkere forædlede Individer. Dette er en Kjendsgjerning, som ikke lader sig omstøde. Paa den anden Side bruge de samme Landmænd, som have den omtalte Opfattelse, ægte Yorkshireorner eller højt forædlede Orner, fordi det derved fremkomne Produkt bedre tilfredsstiller Markedes Krav end det Produkt, der fremkommer ved at holde sig til den omtalte Landrace alene, og fordi Afkommet af denne Parring ikke er mere fordringsfuldt, end at det som Brugsdyr passer i den almindelige Bedrift. De samme Landmænd bruge ogsaa Afkommet i Avlens Tjeneste, men det ere de mindre vel tjente med, og snart søge de atter ud efter de »grovere Søer af Landrace«, som imidlertid stedse blive vanskeligere og vanskeligere at finde.

Der er med andre Ord i Landbruget en naturlig Trang til Dannelsen af en Landrace, og det er paa høje

Tid, at de ledende Landbrugskræfter optage denne Sag forrest paa Programmet.

De Egenskaber, som søges hos Landsøerne, ere Sundhed, Styrke, Haardførhed og Mælkerigdom samt Evnen til at give kraftige, levedygtige Kuld i Forbindelse med god Størrelse, Trivelighed og en saa god Bygning som muligt.

Og disse Egenskaber ere navnlig fundne hos saadanne Efterkommere af det danske Svin fra Halvfjerdserne og af den senere i Holstebroegnen fremkomne Race, som i de senere Aar ere blevne paavirkede saa lidt som muligt af *nyt* engelsk Blod.

De her nævnte Egenskaber og den netop omtalte Afstamning bør vel derfor være de Grundbetingelser, vi opstille for den danske Landrace.

Noget alvorligt Forsøg paa at gjennemføre Dannelsen af en saadan Landrace er hidtil ikke udført her i Landet, og af den Grund ser jeg mig ikke i Stand til at henvise til bestemte Egnes Erfaring med Hensyn til dens Værdi. Men ifølge de Erfaringer, som jeg har indsamlet fra de enkelte Bedrifter i Landets forskjellige Egne, maa jeg formode, at Landracen, foruden de omtalte gode Egenskaber, ogsaa vil faa sine Skavanker at begynde med, hvilke for Øernes Vedkommende som Regel ville være en vel buttet Form og for Jyllands en noget grov Bygning med for tynd Bugvæg, Skavanker, som det forhaabentlig vil lykkes at blive kvit i Løbet af nogle Aar ved et fornuftigt Udvalg og en formaalstjenlig Pleje.

Den rene Landrace vil altsaa heller ikke fra Begyndelsen af være fuldkommen, den vil nemlig ikke tilfredsstille alle de Fordringer, som Englænderne stille til et fint Produkt, og som jeg nylig omtalte.

Gives der da ingen Vej til at komme ud over denne Vanskelighed.

Jo, Landbruget anviser os selv Vejen, naar vi blot ville forstaa den. De erfarne Svineopdrættere krydse

disse grovere Landsøer med ægte eller højt forædlede Orner og faa derved et *Brugsdyr*, der i alle Henseender er tilfredsstillende.

Bestræbelserne bør derfor foreløbig gaa ud paa saavel at udvikle Landracen som at bevare den rene Yorkshirerace og at benytte **enkelt** *Krydsning mellem disse, indtil Landracen i sig selv bliver saa god, at den tilfredsstiller Fordringerne saavel fra Landbrugets som Markedets Side, først da er Tidspunktet kommet, da der bør erklære* »**rent Land**«.

Efter mit Skjøn bestaar den rationelle Ledelse af Svineavlen netop i denne Fremgangsmaade, som baade tilfredsstiller Landbruget i Øjeblikket og samtidig aabner Udsigt til en rolig fremadskridende Udvikling.

Men Opgavens Løsning stiller ganske anderledes Fordringer til Husdyravlens Ledere, end den hidtil fulgte Fremgangsmaade, *den* **maa** *gjennemføres planmæssigt og kraftigt*, og den kræver andre Former for Arbejdet, end Svineavlen hidtil har gjort; thi saalænge man ikke kan fastslaa en aldeles bestemt Type for Landracens Form, men dennes Værdi hovedsagenlig skal søges i Egenskaber, som ikke absolut give sig tilkjende i det Ydre, saasom Haardførhed, Mælkerigdom og Evnen til at give livskraftige Kuld, saalænge kunne Dyrskuerne let blive misvisende i Stedet for vejledende.

Paa den anden Side maa det erindres, at vi kun kunne faa direkte Indflydelse paa den Avl, der stilles under offentlig Kontrol. Hvad den almindelige Landmand foretager i sin egen hjemlige Bedrift, have vi ingen Ret til at blande os i.

Men Dyrskuerne kunne ogsaa erstattes af en anden meget virksom og nyttig Foranstaltning, nemlig **Dannelsen af Avlscentrer**. Der maatte dannes Avlscentrer for begge Slags Svin, baade for Svin af Landracen og for store Yorkshiresvin. *Det bedste af hver sin Art samles paa enkelte Hænder, hvor det plejes og udvikles efter for-*

nuftige Regler, og den almindelige Landmand véd da til enhver Tid, hvor han kan henvende sig for at søge det, som han netop mangler.

Mine Undersøgelser have altsaa ført til samme Resultat som det sjællandske Udvalg fremsatte for 2 Aar siden, og dette Resultat staar i god Overensstemmelse med den Opfattelse, som affødtes af en Rejse, jeg i 1888 foretog i Irland for at sætte mig ind i den derværende Svineavl.

Med Hensyn til *Avlscentrerne,* da skal der selvfølgelig færre Yorkshirecentrer end Landcentrer, thi Yorkshirecentrerne skulle kun sprede Orner, hvoraf Landet for Tiden har c. 5000, medens Centrerne for Landracen skulle sprede Søer, hvoraf vi for Tiden have henimod 100,000.

De kostbareste Centrer at anskaffe og vedligeholde blive Yorkshirecentrerne, og disse kunne efter mit Skjøn passende etableres af de provinsielle Landboforeninger; medens jeg har tænkt mig, at Dannelsen af Centrer for Landsvin, som den vanskeligste, men mindst bekostelige Foranstaltning, kunde optages af de lokale Landboforeninger, dog i et vist Samarbejde med Fællesforeningerne for Ensartethedens Skyld. Foreløbig kunde der godt etableres 1 eller flere Avlscentrer for Landsvin af hver Landboforening her i Landet, afhængig af Landboforeningens Størrelse. Tiden vilde da vise, om det var nødvendigt at udvide Foranstaltningen.

Med Hensyn til Dannelsen af Yorkshirecentrer, da har de samvirkende sjællandske Landboforeninger allerede brudt Banen, som er etableret paa følgende Maade. Man har fra de bedste Avlscentrer i England kjøbt de bedste Avlsdyr, som stode til Salg. Disse Svin ere holdvis overgivne i Eje til dygtige Opdrættere paa visse Betingelser, blandt hvilke jeg skal nævne, at de skulle føre

en planmæssig, kontrolleret Renavl, nøjagtigt Regnskab og Stambogsføring.

Hvad Landsvinecentrerne angaa, da tror jeg, at Landet som Helhed stod sig bedst ved, *at hvert Center blev oprettet paa det stedlige Materiale.* Ved den Forbindelse, der stadig maatte vedligeholdes mellem samtlige Centrer, vilde da en hensigtsmæssig Udvexling af Avlsdyr kunne finde Sted til fælles bedste.

Naar først Svinecentrerne ere etablerede, kommer Tiden for *Svineavlsforeningerne*, som endnu ikke rigtig have fundet Trivsel.

Den foreslaaede Fremgangsmaade betegner altsaa en Forandring baade i Ledelsens Princip og i dens Art; den fordrer endvidere flere Penge til Svineavlen, end der hidtil er anvendt; men bringes Sagen i Gang paa rette Maade, er jeg ogsaa vis paa, at den vil stifte stor Nytte.

Jeg har nu søgt at fremstille Hovedresultatet af min Undersøgelse; men der er mange andre Forhold, som Undersøgelsen har aabnet Øjet for, mange Ændringer, der trænger til at indføres i den enkelte Bedrift, inden vi kunne gjøre Krav paa at staa paa Højde med Tiden. Disse Forhold kunne vi imidlertig ikke komme ind paa i Aften. Jeg skal kun med faa Ord skitsere de vigtigste. Den Tid er jo forbi, da vi maale Temperaturen med Fingeren eller Mælken med dens Skum ved Hjælp af en Stok, vi bruge Thermometer og Vægt. Den Tid er ogsaa forbi, da vi i Kvæg- og Hesteavlen arbejde i Blinde med Hensyn til Dyrenes indre Værd, da vi lede vor Avl alene efter, hvad der tiltaler Øjet, vi forlange Stamtavler, naar vi kjøbe, og vi støtte os ikke engang til Hukommelsen med vor egen Besætning, men fører private Optegnelser om Familieforholdene. Hvor meget nødvendigere ere disse Optegnelser ikke i Svineavlen, hvor

Generationerne skifte saa hurtigt. Men her staa vi endnu med et fuldstændig blankt Blad i Landbrugets Bog. Følgen heraf er blandt andet en udbredt, stærkt dreven Indavl til Skade for den hele Udvikling, et Forhold, som jeg har fundet gjentaget mange Steder i Landet, Gjennemgaaende tages Avlsdyrene altfor tidligt i Brug. I Jylland har jeg ofte hos Orneholderne truffet Søer til Bedækning, som ikke vejede over 120 Pd., og som kun vare 4 Maaneder gamle, og man har meddelt mig, at det er en almindelig Fremgangsmaade. Ornerne tages i Reglen ogsaa for tidligt i Brug. Statistisk Burau har faaet oplyst, at 76,3 pCt. af Landets Orner paa 4 Maaneder og derover allerede vare tagne i Brug i Avlens Tjeneste. Vi trænge til Forandringer i Svinets Røgt og Pleje i mange Retninger.

Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk.

Foredrag i det kgl. danske Landhusholdningsselskab d. 12. Febr. 1896.

Af

Landbrugskandidat **L. Kristoffersen,**

Direktør for Slagelse Andels-Svineslagteri.

Mine Herrer! Før jeg gaar over til det egentlige Æmne, maa det være mig tilladt at forudskikke et Par Bemærkninger.

Med Understøttelse af Indenrigsministeriet foretog jeg sidste Efteraar en Rejse til England og Irland for at undersøge Fremgangsmaaderne ved Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk. Jeg skylder det høje Ministerium min ærbødige Tak for den ydede Understøttelse.

Præsidiet for det kgl. danske Landhusholdningsselskab havde i August Maaned forrige Aar nedsat et Udvalg til at undersøge og drøfte de her opstillede Spørgsmaal, og jeg havde den Ære at være Medlem af dette Udvalg. Indenrigsministeriet har derefter tilladt, at den Beretning om mine Iagttagelser under Rejsen, som jeg skyldte at aflægge, blev givet her i det højtærede Selskab.

Det er selvindlysende, at Avlen og Plejen af Svinene spiller en betydningsfuld Rolle for at kunne fremstille et godt og ensartet Produkt.

Svineslagterierne og derigjennem Landmændene skylde derfor Hr. Statskonsulent Mørkeberg en varm Tak for hans Arbejde angaaende Danmarks Svineavl. Ved Statskonsulentens Arbejde, som jeg haaber maa blive fortsat, er der lagt et Grundlag til Forstaaelse af den rationelle Svineavl, og dette er en nødvendig Betingelse baade for Slagterierne og Landbruget under den større og større Konkurrence fra andre Lande, som vi maa arbejde under.

Naar jeg herefter gaar over til det egentlige Æmne, Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk, behøver jeg ikke ad statistisk Vej at paapege den stigende Betydning af, at disse Spørgsmaal blive gjorte til Gjenstand for videnskabelig Undersøgelse.

Vort Flæsk er næst efter Smørret den mest betydningsfulde Udførselsartikel, og at det er i en enorm Fremvæxt have vi set i de statistiske Opgjørelser. I 1895 var vor Udførsel af Flæsk ca. 122 Mill. Pund eller 33 % større end i 1894, da den var 92,343,467 Pund.

Naar vi have gjort saa store Fremskridt med Hensyn til Kvantiteten, forøges samtidig Betydningen af, at vi gjøre alt for at hæve Kvaliteten, og paa dette Omraade maa det siges, at der er en stor og betydningsfuld Arbejdsmark, hvorover der for de Udenforstaaende hviler et tykt Slør, idet der ikke haves nogen almindelig Rettesnor eller nogen Literatur, som giver Oplysninger om de herhen hørende Enkeltheder. Der existerer kun de enkelte Mænds maaske dyrt kjøbte Erfaringer, og hidtil have disse været behandlede som en Skat for den enkelte, der har indsamlet dem.

Hvad jeg derfor kan meddele om de foreliggende Spørgsmaal, maa jeg helt igjennem fremsætte efter de Erfaringer, jeg har indhøstet under en otteaarig Forretningsvirksomhed i Slagteriernes Tjeneste og paa Grundlag af de Iagttagelser, som jeg har havt Lejlighed til at

gjøre under mine Rejser her i Landet og i England, Irland, Amerika, Tyskland, Holland og Sverig.

For at faa det anførte Æmne behandlet paa en grundig Maade og faa de betydningsfuldeste Spørgsmaal draget frem og gjort til Gjenstand for videnskabelige Undersøgelser er det nødvendigt at give en systematisk Fremstilling af alle de Arbejder, som ere forbundne med Tilvirkning og Afsætning af saltet Flæsk. Det ene Arbejde maa følge systematisk efter det andet, og en Fejl i Udførelsen af et enkelt Arbejde kan drage andre og større Mangler med sig, før Tilberedning og Afsætning er tilendebragt.

Det foreliggende Æmne kan indordnes under tre Hovedgrupper:

I. Tilberedning.
II. Afsætning af saltet Flæsk.
III. Fejl opstaaede ved eller under Tilberedning og Afsætning.

I.

Tilberedning.

Denne Gruppe af Arbejder kan sorteres under syv Afsnit: Slagtning, Luftafkjøling, Tilskjæring, Afkjøling, Saltning, Sortering og Emballering.

1. Slagtning.

Herunder indbefattes alle de Arbejder, der skulle udføres, efter at de levende Svin er leverede paa Slagteriet, og indtil de ere anbragte til Luftafkjøling.

Stikningen udføres, naar Svinet er hængt op i det ene Bagben; en 8—10 Tom. lang Kniv føres ind foran Brystbenet og tilbage saaledes, at dens Spids træffer Pulsaaren, som fører fra Hjærtet frem efter Hovedet. Kniven maa ikke føres saa langt tilbage eller til Siderne,

at den træffer Hjærtet eller Ribbenene: »hjærtestikkes« eller »bovstikkes«.

Skoldningen foretages, naar Svinet er fuldstændig livløst. Vandets Temperatur maa være ca. 65° C., og den tager da c. 3 Min.; om Skoldningen er fuldført viser sig ved, at Haarene let gaa af paa Ører, Hoved og Tær. Naar Skoldningen er tilendebragt, føres Svinet op af Karret eller Kjedlen paa et Tremmebord.

Afskrabning af Børster og Haar foretages derefter og sker som Regel her i Landet ved Hjælp af tragtformede Blikrør. I de større amerikanske Slagterier føres Svinene efter Skoldningen gjennem en opretstaaende cylinderformet Beholder, hvori der er anbragt stivbørstede Valser og Skrabejærnsflader; men hos os, hvor Svinene for det engelske Marked svides, behøver Skrabningen ikke at være saa omhyggelig.

Svidningen kan derefter foretages; Hensigten med denne er at afsvide de tilbageblevne Haar, og fornemmelig at bibringe Overfladen af Svinekroppene en større Holdbarhed, og gjøre det muligt at fjerne en Del af den grove Overhud. — Svidningen kan udføres i rødglødende Ovne eller ved Hjælp af et Skjold, med et stort Antal af fremspringende Aabninger, hvorigjennem der ledes en Strøm af Gas og Luft, som tilføres Skjoldet fra to forskellige Ledninger. Før eller efter Svidningen — efter som det sker henholdsvis med Gas eller i Ovn — sættes der Hængejærn i Bagbenene ved at udskjære og fremdrage Senerne paa Bagtæerne, og de slagtede Svin transporteres derefter frem paa Glidebane for at underkastes de efterfølgende Behandlinger.

Under Svidningen er hele Kroppen bleven tør og sort; den maa derfor overskylles med Vand for at blødgjøre den svedne tørre Overhud; for at fremskynde denne Opblødning af Overhuden foretages i Reglen en Skrupning med en Kost.

Den sortbrune Overhud afskrabes derefter med en Kniv særlig indrettet for dette Arbejde, og en Af-

skylning med Vand afslutter disse Preparationer af Overfladen paa de slagtede Svin.

Opskjæring af Bugen og Udtagning af Indvoldene, sker ved et langt Snit fra Sædebenene til Stikaabningen, et andet Snit adskiller Sædebenene fra hinanden, de indre Kjønsorganer og Blæren udtages; Kronen — Endetarmens Udføringsaabning — skjæres fra med et Rundsnit op under Halen; Endetarmen løsrives fra sit Leje, og alle Tarmene tilligemed Nættet udtages og fjærnes; Lever og Nyrer udtages hver for sig.

Opbrystningen sker med et Snit, der skiller Ribbenene fra hinanden; Mellemgulvet udskjæres derefter med et Rundsnit og fjærnes tilligemed Hjærtet; Lunger og Luftrør udtages under et, og en Udskylning af Brysthulen med Vand finder Sted, Flommerne løsrives fra Siderne, saa de kun hænge ved i Længdepartiet.

Flækning langs Ryggen sker med et langt Snit fra Haleroden til Nakken, saaledes at Kniven føres paa venstre Side af alle Tornudvekserne; med et andet Snit skjæres den højre Side ogsaa fra Tornudvekserne saaledes at alle Ryggradens Tornudvekster er fuldstændig løsnede fra Flæske- og Kjødlaget.

Forbenene maa derefter tilbagekrampes for at faa en ensartet Stilling i Forhold til Siderne og tillige for at give Bugen en større Længde og gjøre Boven kort.

Hvis der ikke paa et tidligere Stadium under Slagtningen er gjort et Snit tværs over Trynen, for at det i Næsehulen ansamlede Blod bedre kan faa Afløb, udføres dette nu.

Med en langbladet Haandøkse udhugges Rygraden saa Siderne ere adskilte fra Halerod til Nakke.

2. Luftafkjøling.

Ved denne Afkjøling tilsigtes Fjernelsen af den dyriske Varme ved at bringe de slagtede Svinekroppe ned til den almindelige Lufttemperatur, forsaavidt denne

ikke ligger under 7 à 8° C. Det sker i et vel ventileret Lokale eller under en til Nordsiden aaben overbygget Gang. Det maa nøje paases, at Solen navnlig om Sommeren ikke direkte kan virke paa Overfladen, hvorved denne vil blive haard og let sprække under de senere Behandlinger. Det er fremdeles en Selvfølge, at Svinekroppene maa anbringes paa et Sted, hvor den tørre Vind i Sommertiden ikke kan føre Støv hen paa dem eller foretage en for hurtig Udtørring af Overfladen. Gulvet under Luftafkjølingspladsen maa være rent og helst overskyllet med Vand, saa det holder sig fugtigt. Under Luftafkjølingen afhugges Langryggen, og Flommerne udtages.

3. Tilskjæring.

Det her fra Landet i størst Mængde exporterede Flæsk er tilskaaret efter det saakaldte »Wiltshirecut«; det er hele Flæskesider med Bov, Midflæsk og Skinke sammenhængende. Navnet har sin Oprindelse fra den engelske Provins Wiltshire, hvor denne Form for Tilskjæring af Flæsk først er bragt i Anvendelse.

Hovedet skjæres fra Kroppen saa tæt ved Kjæbebenene som muligt, og med en Haandøxe skilles det fra Ryggen ved Taphvirvlen; dette sker før Svinekroppen nedtages fra Glidebanen.

Siderne lægges derefter to og to paa et Bord for at afpudses indvendig for Fedt. Ved Stikaabningen afskjæres det blodige Kjød, og Halspartiet afpudses; ligeledes tilpudses Bugen og Skinkerne, Forbenene afskjæres i Knæleddet, og Mørbraden udskjæres.

Halsbenene — Bryst- og Nøglebenene — og Skinkebenene — Bækkenets Sideben med Sædebenene — udskjæres, og med Haandsav bortskjæres den øverste Ende af Ribbenene saaledes, at en tynd Strimmel af disse forbinder Hals- og Skinkebenene med hinanden, naar de fjærnes fra Flæskesiderne.

Bovbladene løsnes fra Overarmen med et Jærn

af Form som et Stemmejærn; en Lykke forbunden med en Sele, som er lagt over Skuldrene paa en Mand, lægges om Bovbladets løsgjorde Ende, og dette trækkes ud af sit Leje og fjærnes.

I de irske Slagterier foretages der i Reglen et Snit med en Sav paa tværs af Ribbenene, derved bliver Siden mindre hul, og den senere Sønderdeling af Flæskesiderne lettes derved, idet Ryg- og Bugpartiet skilles fra hinanden efter dette Snit.

Kunsten ved Tilskjæringen kan ikke fremstilles i Enkeltheder. Hovedsagen er, at Flæskesiderne blive saa smukke og ensartede som muligt; men det er en endnu større Kunst at tilskjære Siderne saaledes, at Affaldets Mængde og Vægt bliver saa ringe som muligt, uden at det skorter paa noget i den førstnævnte Retning; $^1/_4$ eller $^1/_2$ Pund taget fra en Flæskeside og lagt til Affaldets Mængde forandrer betydeligt i Aarsresultatet for en Forretning med 20 à 50,000 Stk. Svin.

De tilskaarne Flæskesider ophænges igjen paa Hængejærn og føres ind til Koldluftafkjøling. Forsaavidt Flæskesiderne allerede have den Temperatur, som passer for Nedsaltningen, kan denne foretages; men i Reglen maa Siderne hænge en Tid for yderligere at afkjøles, til de have naaet en Temperatur af 5—8° C. indvendig; dette undersøges med et Termometer, som stikkes ind i de tykkeste Partier af Siderne, navnlig i Bov- og Skinkepartierne.

4. Koldluftafkjøling.

Koldluftafkjølingen kan ske ved at afkjøle Luften med Is anbragt i et særskilt Rum ved Siden af Kjølerummet; denne Fremgangsmaade var tidligere den almindelige her i Landet. I de fleste nyere Slagterier sker Afkjølingen ved andre Systemer.

Ved stærk Sammenpresning af Ammoniak — hvilket maa udføres med særegne dertil konstruerede Maskiner — og en derpaa følgende Fordampning — som tilvejebringes

ved Afkjøling med Vand af et Rørsystem og Sugepumpning — der sker i et Rørsystem, som anbringes i det Lokale, hvor Afkjølingen skal ske. Rørene omgives da af et Sne- eller Islag, der virker paa samme Maade paa Luften som en Isbeholder.

Ved de to omtalte Fremgangsmaader fremstilles kold fugtig Luft.

Et andet System i Afkjølingsmetoderne bestaar deri, at den fordampende Ammoniak afgiver sin lave Varme til en stærk Saltopløsning, og denne kolde Saltopløsning (÷ 5 à 10 C.) føres hen til en Kjøler for at risle ned over rue Flader; en Luftstrøm føres hen over den afkjølede Saltlage, som afgiver sin lave Varme til Luften, og denne presses ved Hjælp af en Ventilator gjennem Kjøleren og ud i Rummet, hvor Koldluftafkjølingen foregaar.

Ved denne Fremgangsmaade opnaas det at afkjøle med kold og tør Luft, hvad der giver Flæskesiderne en større Holdbarhed og modvirker, at de t. ex. blive slimede under Afkjølingen, hvilket let kan ske under Afkjøling med kold, fugtig Luft.

Den tørre, kolde Luft, fremstillet efter den sidst omtalte Metode, bliver ogsaa renset for de Smaapartikler eller Bakterier, som svære omkring i Luften, idet disse Partikler optages af Saltlagen ligesom Fugtigheden.

Om Afkjølingen er tilendebragt undersøges, som vi have set, ved at maale Temperaturen inde i Flæskesiderne, den mest passende Temperatur er 6 à 7° C., ikke under 3° og aldrig om Sommeren over 8° C.

5. Saltningen.

Saltningen kan tage sin Begyndelse naar Flæskesiderne have faaet den tilstrækkelige Afkjøling.

Saltningsmetoderne bestaar dels i en Lageindsprøjtning og dels i en Tørsaltning.

Lagens Sammensætning kan være højst forskjellig, og der anvendes flere forskjellige Fremgangsmaader ved Tilberedningen og Sammensætningen af Lagen.

Det er kun ved sammenlignende Forsøg, man kan faa en Forestilling om den ene Fremgangsmaades Fordel frem for den anden, og Bedømmelsen kan først foretages, naar Flæsket er færdig til Forbrug, altsaa efter at det er sendt til England og underkastet Røgning. Jeg har ladet udføre et Forsøg med 3 forskjellige Slags Lage, og faaet en Bedømmelse af hver Slags Flæsk hidrørende fra Forsøgene, der ere udførte paa en og samme Dag. Jeg skal her gjengive Resultaterne og kun bemærke, at W. P. er den Sammensætning af Lage, som jeg har anvendt i 8 Aar med udmærkede Resultater. (Se Side 436)

Tre Baller, hver paa fire Sider, saltedes om Eftermiddagen d. 14. Januar, udtoges af Salt om Morgenen den 21., vejedes i London d. 25., toges paa Lager d. 28. og undersøgtes d. 31. To Sider bleve udskaarne af hver Balle.

Med Hensyn til selve Udførelsen af Saltningen sker dette paa følgende Maade. Siderne nedlægges paa et Bord, Bagtæerne afsaves, Bovbladehullerne udstoppes med tørt Salt, og derefter indsprøjtes Lagen ved Hjælp af en Pumpe. Trykket maa være mellem 40—60 Pd. pr. kv. Tom. Antallet af Indsprøjtninger eller Stik maa være fra 10—16 fordelte i Skinke, Ryg og Bovpartierne. Efter Lageindsprøjtningerne føres en Haarbørste dyppet i Saltlage hen over den indvendige Side af Flæskesiden, og denne henlægges med den indvendige Side opad paa Gulvet eller ovenpaa andre Flæskesider og overstrøes derefter med fint pulveriseret Kalisalpeter ved Hjælp af en Metalsigte. Siderne indgnides og overstrøes derpaa med Kogsalt.

Mellem Siderne indlægges Træstaver, for at give dem et ensartet Leje og forhindre Tryk paa de Steder, hvor Indsprøjtningen af Lage har fundet Sted.

Stablerne kunne være 6—12 Sider, dog ikke gjerne under 8 eller over 12 Sider i Højden.

Saaledes behandlet henligger Flæsket i 5—13 Dage alt efter Saltningsmetoden og andre Forhold, som ikke

Mærke B. P.	Mærke M. P.	Mærke W. P.
(1 Spand indeholder 12 Liter.) Lage. 5 Spande kogt og filtreret Lage a 28°. 1 Spand do. tilsat 1 dansk Pund Sukker, Styrke 30°. Blandingen af disse 6 Spande havde en Styrke af lidt over 28°. Stik: Skinker 4, Ryggen 2, Bovene 4. Pumpens Tryk $^{50}/_{60}$ Pund pr. kvdr. Tomme. Svind 7 lbs. pr. Balle. Resultat. Skinker: én lys, den anden temmelig, god Cherryfarve helt igjennem med Undtagelse af et lysere Sted i den yderste Ende af den tykkeste Del, meget mild. Ryg: god Farve og mild. Bovene: temmelig dybklar Farve som Cherry, mild mørk Stribe løbende under den øvre Del af Ribbenene. Bemærkninger: Denne Saltning vil være passende for Vinterbrug, men er for mild til Sommerbrug. Mulig vilde 2 Stik til i Skinken, og 1 til i Boven være tilstrækkelig for Sommerbrug.	Blanded Lage $^{2}/_{3}$ hvid à 25°. do. $^{1}/_{3}$ rød à $26^{1}/_{2}$°. Efter Blandingen $25^{1}/_{2}$°. Stik i Skinken 5, Ryggen 2, Bovene 4. Pumpens Tryk $^{50}/_{60}$ Pund pr. kvdr. Tomme. Svind 6 lbs. pr. Balle. Resultat: Skinkerne: god Farve og behagelig mild, men temmelig salt i den øverste Del. Ryggen: smuk Farve men temmelig salt. Bovene: god Farve, dog for mørke under Ribbenene. Bemærkninger: Bovene var ikke saa præsentable som Skinkerne, og Kødet i det hele taget var ikke saa smukt som det af de andre to Saltninger. Man kan ikke forklare den mørke Stribe under de forreste Ribben uden det skulde skyldes Frost, da Vejret var meget strengt.	Hvid Lage, 23 Salt, 2 Salpeter. Stik i Skinkerne 5, Ryggen 2 og Bovene 4. Pumpens Tryk $^{50}/_{60}$ Pund pr. kvadrat Tomme. Svind 7 lbs. pr. Bal. Resultat. 1ste Skinke: god lys Farve, syntes ganske mild, smagte ubetydelig af Salt. 2. Skinke: ligesaa lys, men mildere. 1. Bov: meget god Farve og mild. 2. do. ikke ganske saa lys. Ryggen: god Farve og passende mild. Begge Sider godt gjennemsaltede. Bemærkninger. Alle disse Saltemaader er præsentable, W. P. Metoden synes at være den mest formaalstjenlige og vil behage enhver. Antallet af Stik synes tilstrækkelige saavel til Vinter- som Sommersaltning, og naar der indsprøjtes lidt mindre Lage faa Siderne et tørrere Udseende og svinde ikke saa meget.

nærmere kan angives. Det mest almindelige er 8 à 9 Dages Saltning.

Temperaturen i Saltningsrummet maa holdes mellem 4 og 7° C.

Saltningsrummet saavel som Afkjølingsrummet maa være mørkt og Dagslyset ikke have Adgang.

Naar den tilstrækkelige Saltning er opnaaet »slaas Flæsket af Salt«. Undertiden foretages af Hensyn til Markedsforholdene eller paa Grund af Hindringer mod Afsendelsen en Lagring af Flæsket; men her maa der anvendes stor Indsigt og særlig Forandring i Nedsaltningen. Da Markedsforholdene og eventuelle Afsendelsesforhindringer ikke forud kunne beregnes, er det vanskeligt at anlægge en Saltningsmetode, som ved Lagring af Flæsket kan sikre den sædvanlige Ensartethed i Kvaliteten. Det maa derfor fraraades at drive Spekulation med Flæsk under denne Form. Idet Flæskesiderne føres ud fra Saltningsrummet til Sorteringspladsen, underkastes det en »Vaskning« eller en Aftørring med Lærred. Saltet tages ud af Bovbladehulerne enten helt eller delvis.

6. Sortering.

Ved Sorteringen tages der særlig Hensyn til Tykkelse, Vægt og Kvalitet; og hvis Varemærke ikke er paabrændt Siderne, og dette anvendes, maa det paasættes før Emballeringen kan foregaa.

Vejningen foregaar almindeligvis paa Balancevægt, og der anvendes engelske Lodder.

Den mindste Vægt for en Flæskeballe er 1 Ctw. 3 qr. eller 179 Pd. dansk, hvis 4 Sider ikke kunne give den Vægt kaldes de undervægtige, og maa emballeres som 6-sidet Flæsk.

Med Hensyn til Vægten opad, er der ikke saa fast Grænse, men hvis 4 Sider veje over 2 Ctw. 3 qr. eller 280 Pd. — 70 Pd. pr. Side — ere de i Reglen usælgelige til antagelige Priser paa det engelske Marked.

7. Emballering.

Naar Sortering og Vejning har fundet Sted, emballeres Flæsket; 4 eller 6 Sider lægges sammen to og to med Indersiderne mod hinanden,

Der foretages ofte en Indgnidning med tørt pulveriseret Borax paa de Steder af Overhuden, hvor Flæsket er mest tilbøjelig til at slime.

Emballagen, som bestaar af tyndt vævet, grovt Jutestof »Wrappers«, forsynes med paamalede Mærker og Nr. og syes med tyndt Garn sammen om Flæskesiderne. Foruden de paamalede Mærker anbringes Træ- eller Blikmærker, der angive hver enkelt Balles Nr. og engelske Vægt.

Flæskeballerne omsnøres med tykt Hampe- eller Jutereb, for ikke at sprænge Wrapperne og blive skilte fra hinanden, før de naa Bestemmelsesstedet.

Hermed ere de i Slagterierne foretagne Arbejder kortelig skitserede. Der er selvfølgelig en Mængde af smaa Enkeltheder, som jeg ikke har omtalt i denne Fremstilling, skjøndt det kan være af stor Indflydelse paa Produktet, om det ene eller andet af saadanne Enkeltheder bliver nøje paaset eller ikke. Jeg har ved Sortering af Æmnet søgt at lægge et Grundlag for en almindeligere Forstaaelse af den for Landbruget saa vigtige Industri.

Jeg vil ogsaa her udtale Ønskeligheden af, at der bliver foretaget exakte videnskabelige sammenlignende Forsøg over Tilberedning af saltet Flæsk.

II

Afsætning af saltet Flæsk.

Da Afsenderne almindeligvis maa bære Ansvaret for det saltede Flæsk med Hensyn til Kvaliteten, indtil det

er udsendt fra Røgerierne i England, maa Spørgsmaalet om Afsætningen omfatte alle de Behandlinger, som foretages fra Flæsket forlader Slagterierne, og indtil det er færdigrøget.

Da Hovedparten af det fra Danmark exporterede Flæsk sendes til England, og da det meste fremsendes til London, ere de samme Forhold at iagttage for alle danske Svineslagterier paa et Par Undtagelser nær. De samme Regler kunne siges at gjøre sig gjældende for alle og fortjene derfor en nøjere Undersøgelse.

Spørgsmaalet om Afsætning af saltet Flæsk kan indordnes under 10 Afsnit: Indladning i Jærnbanevogne, Transport pr. Bane, Indladning i Skib og Transport, Oplosning fra Skib, Indladning i Banevogn og Transport, Aflosning af Banevogn, Lagring før Udleveringen, Transport til Røgerierne, Behandlingen før Røgningen og Røgningen af Flæskesorterne.

1. Indladning i Jærnbanevogne.

Naar Flæsket er emballeret, kan det indlades i Banevogne enten direkte fra Ballerummet, hvor Forholdene ere ordnede saaledes, eller ved at transporteres til Banevognen med almindelige Vogne, helst dog brede, flade Vogne, saa Flæskeballerne kunne henlægges uden at trykkes. Højden for Opstablingen i Vognen maa helst være saaledes, at der ikke er mere end 4 Baller ovenpaa hverandre.

Temperaturen maa helst ligge saa nær den Varmegrad, som Flæsket har været tilberedt under, og ikke gjerne overstige 10 à 12° C.

Om Sommeren er det derfor ønskeligt at benytte isafkølede Vogne, og her er det bedst, naar Indladningen kan ske hurtig, saa Dørene kunne blive tillukkede.

Naar der ikke haves isafkølede Vogne, er det heldigt, om der kunde ske en Ventilation i Vognene, men her lægger Toldvæsenet Hindringer i Vejen, idet Told-

gods[1] efter Reglementet skal transporteres i tæt lukkede Vogne, og man kan derfor ikke lade Endedøre eller Lemme for oven være delvis aabne, hvad der ellers maatte anbefales.

Naar Jærnbanevognene er fuldladede, aflaaser Toldvæsenet hver enkelt Vogn med Toldlaase eller Plombe.

2. Transport med Banen.

Denne maa selvfølgelig helst tage saa kort Tid som mulig, og Temperaturen maa ikke stige over 12° C. og ikke under 4° C.

3. Indladning i Skib og Transport.

Ved Indladning i Skib maa det paases, at Flæsket faar en ordenlig Behandling, og at Ballerne komme til at ligge paa Siden og ikke bliver endestillede.

Ved Nedlægningen i Skib var det ønskeligt, om der ikke blev lagt mere end 4 Baller i Højden, det er 16 Flæskesider; der maatte helst lægges Mellemlag, saa der ikke hvilede mere Tryk paa Flæsket, end dets egen Vægt; med 4 Baller i Højden hviler der dog et Tryk af c. 600 Pd. paa de nederste Baller.

Transporten maa helst ske saa hurtig som mulig, og Temperaturen holdes mellem 4 og 12° C.

4. Oplosning fra Skib.

Naar Skibene ankomme til Oplosningspladsen paabegyndes denne i Reglen strax. Oplosningen sker i Parkestone med Dampkran, og Indladning i aabne Banevogne foregaar samtidig med Oplosningen. I Sommertiden paabegyndes Oplosningen om Natten Kl. 2 à 3.

---

[1]) Af Hensyn til Toldgodtgjørelsen for Salt og Lærred maa Afsendelsen af Flæsk til Udlandet staa under Toldvæsenets Opsyn og Kontrol.

5. Indladningen i Banevogn og Transport.

Indladningen sker som nævnt samtidig med Oplosningen, men det er smaa korte Vogne der anvendes, og Opstablingen bliver ikke saa omhyggelig, som naar vi indlader Flæsk her hjemme. Højden i Opstablingen bliver, som Følge af de korte smaa Vogne for stor. Temperaturen bestemmes af den almindelige Lufts Varmegrad, og selv om Flæsket overdækkes med Presenning kan Temperaturen i den varme Tid ikke nedstemmes til det ønskelige Lavmaal. Transporten tager c. 3 Timer fra Parkestone til London.

6. Aflæsning af Banevogn.

Saasnart Flæsket er bragt ind til London med Great Eastern Railway Co. føres Banevognene til Goodman Yard Station, hvor Aflosning finder Sted. Vognene kjøres ind i Pakhuset, hvor de staa med Bundfladen i Plan med Gulvet. Aflosningen sker med Haandkraft og ved Hjælp af Sækkevogne; samtidig foretages en Sortering efter Mærkerne, og hvert Mærke anbringes for sig.

7. Lagring før Udleveringen.

Naar Tilførselen ikke er større, end Forbruget kræver, henligger Flæsket kun til Sorteringen er tilendebragt, og det udleveres fra Gulvet i Pakhuset. Men under de sidste Aars større Tilførsel har det været nødvendigt at tage et Stokværk, en Etage over Gulvet, til Brug for Flæsk. Gulvet er belagt med Fliser og kan let holdes rent, men paa det andet Stokværk er Brædde gulv, og det kan ikke underkastes Rengjøring efter de samme Regler, som et Flisegulv.

I disse Forskelligheder ligger ogsaa Muligheder for Uensartethed i Temperaturen. Lokalerne ere forsaavidt godt beliggende og vel indrettede som Pakhuse, men de ere ikke indrettede paa at tage mod saa store Kvantiteter Flæsk, som der har været Tale om i de sidste Aar.

Temperaturen bestemmes af den almindelige Luftvarme og bliver for høj for et Lagerrum for Flæsk.

8. Transport til Røgerierne.

Naar der gives Ordre til Jernbaneselskabet besørges Flæsket kjørt med Vogn til Røgeriet, forsaavidt det ligger indenfor en Afstand af 2 eng. Mil fra Pakhuset. Denne Transport er indbefattet i den gjennemgaaende Fragt fra Esbjerg til London.

9. Behandlingen før Røgningen.

Naar Flæsket er leveret til Røgeriet tages Emballagen af, og Siderne blive rengjorte enten ved Afgnidning med Lærred eller ved Vaskning. Vi maa ofte erkjende, at den Omhyggelighed, vi har anvendt fra først af, sporer vi kun lidt til paa dette Tidspunkt. Men vi maa fastholde, at jo tidligere en slet Behandling paabegyndes, desto større Fare bliver der for, at Varerne kunne tage betydelig og indgribende Skade.

Naar Flæskesiderne ere rengjorte, overstrøs de med fint Ærtemel paa den indvendige Side, og i Bovbladhullet indsættes en Jernkrog, som er ombøjet i den anden Ende, og denne sættes over en Jernstang i Røgeovnen, hvor der kan hænge 3 à 4 Sider i Højden og flere ved Siden af hinanden.

10. Røgningen af Flæskesiderne.

Naar Røgeovnen er fyldt med rengjorte og med Ærtemel overstrøede Flæskesider, kan Røgningen begynde; det sker ved at antænde fine tørre Savspaaner, som udstrøs over hele Røgeovnens Bundflade, og i Løbet af 2 à 3 Døgn er Røgningen tilendebragt.

Flæskesiderne vise sig udvendig lysebrune, og den indvendige Side er tør; Ærtemelet udfylder alle Smaaporer og giver Flæskesiderne en smuk Farve og en større Tæthed paa Yderfladen.

Ved Overskjæring af en røget Flæskeside skal Snittet vise sig tørt, og Farven skal være rødlig kjødfarvet.

Naar jeg har givet en saa detailleret Fremstilling af Afsætningen eller Forsendelsen af Flæsk, er det for at paapege, hvad der kunde ønskes opnaaet gjennem Reformer baade ved Forsendelsen med Bane og Skib. Spørgsmaalet om Forsendelsen med Skib har jo været under Diskussion i Folkethinget, men der trænges ogsaa til Reformer ved Banetransporten fra Slagterierne til Esbjerg. Transporten med Bane i England falder nærmest ind under Spørgsmaalet om Driften Esbjerg-London, ligesom Spørgsmaalet om tidssvarende Lagerrum i London knytter sig hertil. Men paa disse Omraader staar den enkelte magtesløs, og her maa Slagterierne gjennem Staten virke hen til en Forbedring af Forholdene.

III.

Fejl opstaaede ved eller under Tilberedning og Afsætning.

De Fejl, som kunne forefindes ved Flæsket, naar det udbydes til Salg, kan være af en forskjellig Natur og Oprindelse. Der kan skjelnes mellem fysiologiske, tekniske, fysiske, kemiske og bakteriologiske Aarsager til Fejl.

1. Fysiologiske.

Stød eller Slag paa de levende Svin kunne efterlade Blodansamlinger, som i sig selv ere en Fejl, men Blodansamlingen foraarsager yderligere Omdannelse eller Opløsning af de nærmeste Partier, hvor Slaget er sket.

Ophedede, forpustede eller ophidsede Svin udskille ikke Blodet fuldstændig under Stikningen, og en ufuldstændig Udskillelse af Blod foraarsager hurtig Omdannelse i Produkterne af de slagtede Dyr.

2. Tekniske.

Slagtnings, Tilskjærings, Lagrings, Sorterings og Emballeringsfejl opdager man let og kan paavise Aarsagerne

til, naar man forfølger Produktet lige fra Tilberedningens Begyndelse og til Salget finder Sted. Jeg behøver ikke at omtale, af hvad Art de kunne være.

3. Fysiske.

Fejl ved Afkølingen eller for høj Temperatur under Forsendelsen kunne foraarsage mindre fast — blødt — Flæsk.

4. Kemiske

Fejl Tilberedning af Lage eller Anvendelse af Salt, Salpeter, Sukker eller gammel Lage, som ikke giver den sædvanlige eller attraaede Kvalitet.

5. Bakteriologiske.

»Taintit«, det er en begyndende Omdannelse, som foraarsager ilde Lugt, og som maaske bedst oversættes og forstaas ved Udtrykket, at Flæsket har »en Tanke«.

Slimet Flæsk er overtrukket med en gulig tyk fedtet Slim.

Surt Flæsk opstaar ved en paabegyndende syrlig Gjæring.

De virksomste Midler, man kjender mod de ved bakteriologiske Aarsager foraarsagede Fejl, er en tilstrækkelig Afkjøling og Omsorg for, at Temperaturen under Forsendelsen holdes lav.

Aarsagerne til de væsenligste Fejl maa søges i Afkjølings- og Temperaturforandringer.

Idet jeg afslutter dette Foredrag, skal jeg tilkjendegive, at der er mange Spørgsmaal denne Sag vedrørende, som kunne trænge til grundig Undersøgelse og fyldigere Belysning.

Den exakte Videnskab har hjulpet Landbruget og Industrien fremad paa mange Omraader. Jeg vil slutte med det Ønske, at Landhusholdningsselskabet, efter at

have taget denne Sag op til Behandling, maa faa Held til enten gjennem Staten eller ved det private Initiativ fra Selskabets og Slagteriernes Side at faa hele Spørgsmaalet om en Forbedring af vort Flæsks Kvalitet bragt ind under rationelle Former; det drejer sig her om den næststørste Industri i Landet og om vor næst største Nationalindtægt ved Export.

Hertil knyttede sig følgende Diskussion:

Etatsraad Valentiner fandt, det var heldigst, om man herhjemme kunde foretage alle de Processer, som ere nødvendige, med de Produkter, der afsendes herfra, saa at de kunde gaa lige ind i Markedet uden at skulle underkastes nye Processer paa fremmede Steder, og han vilde derfor spørge, om der ikke var Mulighed for, at man kunde foretage Røgning af Flæsket herhjemme.

Landbrugskandidat, Sekretær Schou. Den ærede Foredragsholder nævnte, at Transporten fra Parkeston til London tog 3 Timer, men det maa her bemærkes, at hvis Flæsket kommer til at afgaa sent fra Parkeston, bliver det ikke aflæsset i London samme Dag, men staar Natten over paa Banegaarden. Endvidere nævnte den ærede Foredragsholder, at han fornylig havde været i England og Irland, og Taleren vilde derfor spørge ham om, hvilket Indtryk han havde faaet af den Konkurrence, der møder os i England af Flæsk fra Amerika, Kanada og Australien. Fra Holland er der ogsaa Indførsel baade af fersk og saltet Flæsk til England. Hvorledes er vor Stilling i det Hele taget paa det engelske Marked? Kunne vi naa de højeste Priser derovre, eller maa vi staa i en lavere Klasse?

Direktør Christoffersen skulde med Hensyn til Etatsraad Valentiners Forespørgsel oplyse, at der har været gjort Forsøg herhjemme med Røgning, men den kan ikke udføres eftersom Flæsket, naar det pakkes sammen til Forsendelse, slaar sig. — Hvad Danmarks Stilling i Konkurrencen paa det

engelske Marked angaar, da ere Forholdene i Øjeblikket saaledes, at vore fornemste Konkurrenter ere Irland og Kanada. Hvad nu først Irland angaar, da staar det irske Folk langt tilbage i Oplysning paa alle Omraader, og Irland vil ikke kunne staa sig lige over for den Fremgang i Flæskets Kvalitet, som er sket i Danmark. Irland vil mere og mere blive distanceret. Da vi herhjemme for 8 Aar siden begyndte med Oprettelsen af Andelsslagterier, slagtedes der i Irland mellem 20,000 og 25,000 Svin ugentlig, nu derimod er det sjældnere, der slagtes mere end 10,000, ja man har endogsaa været saa langt nede som paa 5000 Stk., men det var dog kun undtagelsesvis sidste Aar. Over 12,000 Stk. har man derimod ikke været i nogen Uge i de sidste 2—3 Aar. Irland har maattet tabe, hvad vi ere gaaede frem. Hvad derimod Flæsk fra Kanada angaar — Taleren nævnede udtrykkelig Flæsk fra Kanada og ikke fra Amerika — da stiller det sig noget anderledes. Dette Flæsk bliver behandlet efter det samme System som det danske Flæsk, idet en af Heymans Medarbejdere rejste til Kanada, begyndte en Slagterivirksomhed derovre og indførte den danske Arbejdsmetode. Taleren har set Flæsk fra denne Mands Slagteri og fra andre kanadiske Slagterier, og han maa sige, at naar man ser disse Flæskesider hænge paa Rad, se de helt igjennem smukkere ud end de danske Flæskesider, baade hvad Form, Længde, Bugens Tykkelse, Flæskets Tykkelse og Ryggen angaar, men naar man saa undersøger Flæskets indre Kvalitet: Lugten og Smagen, stiller det sig anderledes. Her har det danske og irske Flæsk Fordelen paa sin Side. Lugten og Smagen tiltaler ikke Publikum, men det siges, at naar Folk først ere blevne vante til det Flæsk, spise de det gjerne. — Konkurrencen fra Holland har ikke meget at sige. Der er kun faa Slagterier i Holland, og der slagtes ikke regelmæssigt. Taleren vidste imidlertid ikke rigtigt, hvorledes det forholder sig med den hollandske Produktion og Export. Han havde rejst i Holland, men dengang producerede de en Del større Svin, og de bleve sendte til Tyskland. For øvrigt maa Holland have en stor Produktion, naar man ser hen til Mejeridriften dér. I selve England er

der ogsaa en meget stor Produktion af Svin. Spørges der nu om, hvem der kan staa sig i Konkurrencen dèr, maa Svaret blive, at det gjør den, der kan fremstille det bedste Flæsk til den billigste Pris. Det er derpaa det Hele kommer an. Naar vi have Svin af passende Størrelse med tyk Bug og passende Rygflæsk og behandle dem efter alle Kunstens Regler, ville vi altid kunne finde et Marked for dem, og vi maa derfor herhjemme slaa ind paa en fuldstændig Forædling af vore Produkter, dels gjennem en Forbedring af Avlen og Plejen og dels gjennem de tekniske Hjælpemidler og endelig have saa gode Forsendelsesvilkaar som muligt.

Statskonsulent Mørkeberg forstod godt, at Sorteringen var en meget vigtig Akt, og at den maatte foregaa saa omhyggelig som mulig, for at Mærkerne kunde være ensartede fra Uge til Uge. Der var her vistnok ligesom med Smørret et fuldstændig Tillidsforhold tilstede i Forretningsforbindelsen, og det var vistnok det, der havde gjort, at man havde raabt Vagt i Gevær, hvad Oprettelsen af nye Slagterier angaar. Man har jo havt det Særsyn i de sidste Aar, at der i enkelte Amter paa Sjælland er oprettet 2 ja maaske 3 Slagterier, og man ser, at der i enkelte Egne paa Sjælland er Bestræbelser fremme for at faa nye Slagterier oprettede i Egne, som efter Talerens Mening i Forvejen ere tilstrækkelig forsynede med Slagterier. Dette Forhold er uheldigt, thi den fine Sortering gjør, at man skal vogte sig for at faa for smaa Slagterier. Jo mindre et Slagteri er, jo vanskeligere er det at faa ordentlige Mærker frem. Det kan ikke nytte, at et Slagteri sender faa Baller af et bestemt Mærke over til England; derved opnaar det ikke at faa et Navn, og det er netop det, det gjælder om for det danske Flæsk, at faa et Navn, saa at Produktet kan blive søgt. Navnet har grumme meget at sige i England. Paa en Rejse i England havde Taleren engang Lejlighed til at besøge et Slagteri derovre, som var meget fordelagtig omtalt, Produktet var for saa vidt fint, som Flæsket var meget tyndskindet og kjødrigt, men samtidig dermed var der et betydeligt Fedtlag langs Ryggen, et Forhold, som vilde have gjort, at hvis det havde været dansk Flæsk, vilde det have været udbragt til en

lavere Pris. Kun for det første var det engelsk Flæsk — det gjorde noget — og for det andet var det et stort og bekjendt Slagteri, og derfor gik Prisen ikke ned. Man spørger derovre om Navnet. Man vil have Flæsk fra det og det Slagteri, og det er derfor Opgaven for Slagterierne her, at søge at erhverve sig et Navn og faa det bekjendt for fin Sortering o. s. v., men det lader sig ikke gjøre ved smaa Sorteringer. Der er ogsaa et andet Forhold, som der er Grund til at pege paa. Taleren har lagt Mærke til, at Slagterierne dele Flæsket i 2 Klasser, hvoraf den ene er det saakaldte Ordre-Flæsk, Flæsk, som forud er bestemt til faste Kunder, og i flere Slagterier brændes der andre Mærker ind i Flæsket end Slagteriets eget Mærke og hvorfor? Fordi Kjøberne af dette Flæsk ville have det. Men denne Fremgangsmaade skader Slagteriernes egne Mærker, og Slagterierne burde derfor holde fast paa, at ogsaa Ordreflæsket skulde bære deres eget Mærke. — Taleren vilde rette den Forespørgsel til den ærede Foredragsholder, om det ikke var muligt at føre nogen Kontrol med Hensyn til Afstamningen af de Dyr, der komme til Slagterierne. De Folk, der levere Varer til Andelsslagterierne, ere jo Egnens Folk; i Reglen have de selv opdrættet deres Svin, og meget ofte høre de Svin, der paa samme Tid komme fra den samme Mand, til ét og samme Kuld; var det derfor ikke i saadanne Tilfælde muligt at spørge om, hvem der er Fader til disse Dyr? Ganske vist vil det ikke være muligt at blive bekjendt med ethvert Svins Afstamning, men der maatte, troede Taleren, kunne gjøres noget i den Retning. Vore Forhold med Hensyn til Orneholdet ere jo ganske vist ikke saa mønsterværdige, som de forhaabentlig ville blive; Ornerne have jo ikke noget Navn, og det kan derfor være vanskeligt at faa Paterniteten knyttet til et bestemt Navn, men da det jo kun er faa Orner, der ere knyttede til en bestemt Egn, kan man jo nøjes med at faa Navnet paa den Mand, der har Ornen. Taleren var forøvrigt vis paa, at hvis Landbruget for Alvor vilde tage sig paa at forbedre Svineavlen, vilde man ogsaa kunne faa Navn paa Ornerne. Ad den Vej vilde Folk lære dem at kjende og skønne paa dem. Var det ikke muligt

allerede nu at faa noget gjort i den Retning, Taleren her har nævnt? Der vilde vistnok paa den Maade kunne skaffes gode og nyttige Oplysninger frem; i det Hele taget maa der, for at der kan komme et godt Resultat frem af vor Svineavl, ske en Samvirken mellem Slagterierne og dem, der have med Svineavlen at gjøre. — Hvad Flæskefejlene angik, da bemærkede den ærede Foredragsholder, at de kunde være fysiske, bakterielle o. s. v. Skyldes de bakterielle Fejl ikke Brugen af gammel Lage? Det kunde jo tænkes, at der har været bakterielle Sygdomme i det Flæsk, hvorfra Lagen stammer. Taleren var ikke bevandret paa dette Omraade, men han havde hørt, at den gamle Lage skulde have det Fortrin fremfor den nye, at den skulde give Flæsket en pikantere Smag og stille sig bedre end ny Lage og Blanding af gammel og ny Lage lige overfor Stikket, idet ny Lage ligesom skiller Stikkets Omgivelser ad, medens en Blanding af gammel og ny Lage bevirker at Stikket falder sammen. — Hvad det kanadiske Flæsk angaar, da var Taleren ogsaa ængstelig for den Konkurrence, der dermed kunde paaføres os. Vel er det saa, at naar Kasserne, i hvilke Flæsket ankommer — der er 10 Sider i hver Kasse — blive aabnede, udbreder det en afskyelig Stank, men naar det saa bliver røget, ser det meget pænt ud.

Konsulent Bøggild spurgte, om Saltet fra de forskjellige Saltkogerier kunde antages at have nogen Indflydelse med Hensyn til Flæskefejlene. I Mejerierne anvendes to Slags Salt: Lüneburgersalt eller Christiansholms Salt, men det er meget almindeligt at høre Folk sige: Vi ville kun bruge Lüneburgersalt, for Slagterierne kunne ikke bruge andet. I analytisk Henseende saa Taleren ikke, at der var nogen Forskjel paa disse to Slags Salt, og Taleren vilde derfor spørge den ærede Foredragsholder, om Slagterierne havde gjort nogen Erfaring i saa Henseende.

Direktør Christoffersen. Hvad angaar Spørgsmaalet om det heldige eller uheldige i at forøge Antallet af Slagterier, da er det jo saaledes, at der nu engang er udbrudt en Epidemi med Hensyn til at bygge Slagterier, og en Udtalelse af Taleren angaaende denne Sag vil ikke have nogen Betydning. Ganske

anderledes vilde det derimod vistnok stille sig, naar der kom en Udtalelse desangaaende fra anden Side. Sikkert er det imidlertid, at man faar en langt bedre Sortering paa et stort end paa et lille Slagteri. Der er, hvad dette Punkt angaar, et fuldstændig Tillidsforhold mellem Afskiber og Kjøber, og Tilliden maa man søge at bevare, thi svækkes den, vil det ende med, at man ikke vil have med os at gjøre. — Kontrollen med Svinenes Afstamning vil det vistnok blive vanskeligt at gjennemføre. Der maa i hvert Fald opstilles bestemte Spørgsmaal til Slagterierne, og flere af de Spørgsmaal, der kunne opstilles, f. Ex., hvor mange første Klasses Svin, de faa ved en beslemt Slagtning eller i en bestemt Periode, hvor disse hidrøre fra, og hvilke Orner der ere benyttede, kunne nok besvares. Om Svinene imidlertid komme til at høre til første, anden eller tredie Klasse, det vil sige, om Flæsket er tyndt eller tykt o. s. v. beror langt mere paa Fodringen end paa Racen. I Slagelse kan man i saa Henseende tale af Erfaring. Det kan paavises, at i denne Tid haves der saaledes kun 12 pCt. af Svinene i første Klasse, medens man i Sommertiden kan komme op til 50 pCt., og det er simpelthen begrundet i, at der anvendes for meget Korn til Fodringen. — Hvad Flæskefejlene angaa, da vilde Taleren sige, at de heldigvis høre til den Slags Ting, som kun forekomme sjælden, og i Reglen tænkes der da paa stinkende Flæsk om Sommeren. Sidste Sommer saa Taleren Flæsk fra et meget godt renommeret og gammelt Slagteri her i Landet, og dette Flæsk var meget uheldigt. Taleren kjendte ikke Fremgangsmaaden ved Lagens Tilvirkning; han vidste ikke, om der anvendtes ny eller gammel Lage, men det var altsaa her konstateret, at selv et gammelt, veldrevet Slagteri endnu den Dag i Dag kan forsende Flæsk, der er angrebet. Hvad Grunden var til den mindre gode Tilstand, hvori Flæsket var, skulde Taleren som sagt ikke kunne sige, men der kan jo have været anvendt gammel Lage eller daarlig Afkøling af Flæsket, før det blev nedsaltet, og han troede, at det sidste var Aarsag til Fejlen. I de fleste Slagterier anvendes for en Del gammel Lage, det vil sige, at af Lagen er Halvdelen eller Trediedelen gammel,

Resten ny. Hvori Fordelen her skulde ligge, vidste Taleren egentlig ikke, undtagen det da skulde være, at man sparede noget Salpeter, men Spørgsmaalet er, om denne Sparsommelighed betaler sig lige over for den Risiko, man løber. Faren for at komme galt afsted er man fri for, naar man udelukkende anvender ny Lage. Taleren har i 8 Aar anvendt ny Lage, og der har aldrig været klaget over Flæsket; det har altid været tilfredsstillende i enhver Henseende. Engang medens Taleren var i Faaborg, har der vel været klaget over Flæsket derfra — det var i den hede Sommertid — men Aarsagen til Fejlen skyldtes ikke Lagen; den laa i Virkeligheden i England. Baaden afgaar fra Esbjerg Tirsdag, Torsdag og Lørdag; alt Flæsket kunde ikke komme med Baaden om Tirsdagen, en Del maatte vente til om Torsdagen, og Flæsket kom altsaa først til London Lørdag Eftermiddag. Da der nu ikke Lørdag Eftermiddag foretoges Forretninger paa Banen i London, maatte Flæsket blive paa Stationen til Mandag, først da kunde det blive udleveret. Medens nu det Flæsk, der afgik med Tirsdagsbaaden, ikke havde været udsat for Ophold, og som Følge deraf heller ikke havde lidt noget, blev der klaget over det Flæsk, der afgik med Torsdagsbaaden, uagtet det havde faaet samme Lage og været underkastet samme Temperatur i Slagteriet; Aarsagen til Klagen skyldtes ene og alene Forsinkelsen. — At frisk eller ny Lage skulde lade Stikket blive staaende, havde Taleren ikke set, men han vilde ikke benægte, at den Erfaring kunde være gjort; for ham havde der imidlertid aldrig været klaget derover. — Hvad Konsulent Bøggilds Spørgsmaal om Saltet angik, skulde Taleren oplyse, at i de Forretninger, i hvilke han havde været beskjæftiget, havde man anvendt Lüneburgersalt og Christiansholms Salt, men dette sidste er af en saa grovkornet Kvalitet, at Arbejderne ikke kunne arbejde dermed; naar de skulle gnide Saltet ind i Flæskesiderne, skære de Hænderne, fordi Krystallerne ere saa skarpkantede, og Taleren har derfor maattet ophøre med af benytte det.

Professor Segelcke skulde, da Forsendelsesforholdene fra Esbjerg til London for Tiden ere under Forhandling i Rigsdagen, ikke komme nærmere ind derpaa, men han troede, det vilde

være heldigt, om det her blev pointeret, at ifølge Direktør Christoffersens Opfattelse havde det Betydning, at Temperaturen i de Rum i Skibene, i hvilke Flæsket opbevares under Transporten, ikke er under 4° og ikke over 12° C., thi der er nogen Usikkerhed tilstede i saa Henseende. Som Forholdene ere nu, vèd man jo, at Varmegraden i Skibsrummene, hvor Flæsket opbevares, kan meget ofte gaa op over 12°, ja ret betydeligt endogsaa, og det er derfor ønskeligt, at Opmærksomheden bliver henledet paa, hvilke de rigtige Grænser ere for Varmeforholdene i Opbevaringsrummene. Der var et andet Punkt, paa hvilket Direktør Christoffersen og det med god Ret henledede Opmærksomheden, og det var Vigtigheden af, at Dampskibet kom i rette Tid til Parkeston, saaledes at Flæsket kunde blive forsendt med Jernbanen til London i Morgentimerne, da det saa er kjøligst, og gaa videre fra Jernbanestationen til Røgerierne. Det er vistnok endnu ikke gaaet op for Folk, hvor vigtigt det er, at Dampskibet kommer i rette Tid til Parkeston, hvilket ogsaa fremgaar deraf, at Dampskibet kun undtagelsesvis kommer i rette Tid.

Fhv. Forpagter Arnesen mente, at den ærede Foredragsholder glemte at besvare et af Statskonsulent Mørkebergs Spørgsmaal, nemlig Spørgsmaalet om Ordre-Flæsket. Om det var sket med Villie, skulde Taleren ikke sige, men han syntes, det var interessant at faa det Spørgsmaal besvaret. Taleren vilde efter denne Bemærkning tillade sig at spørge den ærede Foredragsholder, hvorfor Toldvæsenet her i Landet forlanger de Vogne plomberede, i hvilke det til England bestemte Flæsk forsendes.

Direktør Christoffersen skulde besvare det sidste Spørgsmaal først, som jo for øvrigt ikke er let at forstaa for dem, der ikke have Forretninger med Toldvæsenet at gjøre. Sagen er den, at der er en betydelig Told paa Salt, og naar man saa afsender saltede Varer herfra, faar man Salttolden godtgjort. For Kontrollens Skyld mener da Toldvæsenet, det er nødvendigt, at Vognen plomberes. Taleren havde forhandlet med Toldvæsenet i Faaborg om at faa Tilladelse til at lade Lemmene foroven i Vognene staa aabne, men den kunde ikke

gives; Reglementet forbyder det. Vognene blive lukkede saa tæt som en Æske, og derved fremkaldes en Ophedning i dem. En Forandring i dette Forhold kunde vistnok opnaas, naar Landhusholdningsselskabet vilde sætte sig i Bevægelse derfor. — Hvad Spørgsmaalet om Ordre-Flæsket angik, da syntes Konsulent Mørkeberg, at man ved at give det et andet Mærke end Slagteriets sædvanlige, gik hen og skadede dette, idet man tog den bedste Del til Ordre-Flæsk; men det er ikke altid Tilfældet, at det er den bedste Del, der skal brændes med et ganske bestemt Mærke. Det kan ogsaa dreje sig om andre Kvaliteter. Man kan ikke som Regel sige, at man skader sit eget Mærke ved at paasætte en anden Mands Mærke, naar han forlanger det. Iøvrigt troede Taleren ikke, at den Fremgangsmaade finder Sted i ret stort Omfang.

Præsidenten, Lensgreve Wedell, skulde, da der var rettet en Opfordring til Selskabet om at tage sig af Ventilationen i Jernbanevognene, hvori Flæsk forsendes, bemærke, at Sagen skulde blive taget under Overvejelse og iøvrigt gjort, hvad der kunde gjøres i denne Sag.

Statskonsulent Mørkeberg ønskede at gjøre en Bemærkning endnu angaaende Ordre-Flæsket. Han troede, at det var et Forhold, der havde en ikke ringe Betydning baade for Landet i Almindelighed og tillige for Slagterierne. Taleren vidste ikke, hvorledes Forholdet var paa Slagteriet i Slagelse, og han skulde iøvrigt vel vogte sig for at nævne Navne, men efter den Erfaring, han havde indvundet, troede han, at det saa godt som altid eller i alt Fald meget ofte var Tilfældet, at det allerbedste Flæsk afsendes under et andet Varemærke end Slagteriernes eget og sælges saa vistnok i England som irsk Flæsk, thi hvorfor ellers forlange en saadan Fremgangsmaade. Men dette, at en meget stor Del af det danske Flæsk gaar derover som irsk Flæsk gjør, at vi maa vente længere Tid, inden vort eget Navn bliver indarbejdet derovre. Arbejder vort Flæsk sig derimod bestandig fremad, og der konkurreres mellem Mærkerne, vil ikke alene den Mand, der hidtil har faaet det og det Flæsk fremdeles have det, men der kommer ogsaa andre Kunder til, og paa den Maade bliver Prisen drevet

i Vejret. Taleren mente derfor, at det har Betydning at faa det Forhold forandret, thi det er ikke smaa Partier det drejer sig om.

Konsulent Bøggild takkede Direktør Christoffersen for hans Besvarelse af Spørgsmaalet om Saltet. Efter denne var det i og for sig ligegyldigt, hvilket Slags Salt man brugte. Taleren havde fremsat Spørgsmaalet, fordi han syntes, det var harmeligt at se, at nogle Egne af Landet saa at sige have været lukkede for dansk Salt for Mejeriernes Vedkommende under Paaberaabelse af, at da Slagterierne bruge det og det Salt, kunne Mejerierne heller ikke bruge andet.

Professor Segelcke, at man i visse Egne af Landet kun bruger Lüneburgersalt, kan jo ligge i, at man har Erfaring for, at det har visse Fortrin, som gjøre, at det foretrækkes. Lüneburgersaltet har for øvrigt fra Fortiden været foretrukket i mange Mejerier.

Landbrugskandidat, Sekretær Schou havde vel ikke været ganske ubekjendt med Forholdene i England, men han havde fremsat sine Spørgsmaal, fordi han gjerne ønskede at høre, hvilken Opfattelse den ærede Foredragsholder havde af Forholdene derovre. Idet han nu takkede den ærede Foredragsholder for hans Besvarelse af Spørgsmaalene, skulde han supplere denne med at meddele, at man i England paatænker at oprette Andelsslagterier. For 8 Dage siden diskuteredes Sagen i det engelske Landhusholdningsselskab og vakte stor Interesse. Under disse Forhold maa vi herhjemme anstrænge os for at levere noget af det bedste, der kan leveres. For Tiden er Indførsel fra Holland til Tyskland forbudt, og Holland søger derfor til Frankrig. Svinene forsendes i plomberede Jernbanevogne gjennem Belgien til Frankrig og slagtes dèr; men for øvrigt sender Holland ogsaa en Del Flæsk til England. — Hvad Forholdet mellem Lüneburgersalt og Christiansholms Salt angaar, da har Landhusholdningsselskabet for nogen Tid tilbage taget den Sag op til Undersøgelse. Professor Stein er beskjæftiget med at undersøge, om han kan finde nogen Forskjel.

Fhv. Forpagter Fabricius vilde, hvad Benyttelsen i Mejerierne af de forskjellige Slags Salt angaar, bemærke, at

han har den Opfattelse, at hvilken Slags Salt der benyttes dér beror paa vedkommende Smørhandler.

Fhv. Forpagter Arnesen takkede for Oplysningen om Grunden til, at Flæsket skal transporteres i plomberede Jernbanevogne. Han vilde nu spørge den ærede Foredragsholder, om det Spørgsmaal har været gjort til Gjenstand for Afgjørelse af andre Toldautoriteter end det lokale Toldvæsen.

Direktør Christoffersen. Sagen har kun været forhandlet med det lokale Toldvæsen i Faaborg og ikke været indanket for Generaltolddirektoratet; men forøvrigt er den Opfattelse, Toldvæsenet i Faaborg gjør gjældende med Hensyn til dette Spørgsmaal, den samme andre Steder. I Slagelse har Taleren ikke bragt Spørgsmaalet paa Bane, fordi man altid der anvender isafkølede Vogne. (Professor Segelcke. Isafkjølede Vogne anses altsaa for de bedste). Ja, men der maa ogsaa betales mere for dem. Til sine Tider som f. Ex. paa Regnvejrsdage kunde man godt undlade at benytte isafkjølede Vogne og altsaa have en Besparelse derved, naar man havde Ventilation i de andre Vogne, men af Hensyn til, at der ikke haves Ventilation i dem, maa man benytte de isafkjølede Vogne.

Præsidenten vilde paa Selskabets Vegne takke Direktør Christoffersen for hans særdeles interessante og lærerige Foredrag og udtale Haabet om, at det maatte vække fornyet Interesse for Svineslagtningen, saaledes at vi kunne se os i Stand til at holde os paa Højde med de Fordringer, som de engelske Marked stiller, og kunne magte enhver Konkurrence, der møder os paa dette Marked.

Landøkonomiske Meddelelser fra forskjellige Egne om Aaret 1895.

(Fortsættelse fra forrige Hefte.)

Fra Amager.

Aarsudbyttet (Avl og Fyld) kan vel i det Hele siges at have været ret tilfredsstillende: et godt Roeaar, et fortrinligt Græs- og Høaar, en ret god Høst af Byg (2radet), men en mindre god Høst af Vintersæd, navnlig Rug, og en god Høst af Havre, hvor denne dyrkes; saaledes tror jeg, at Aaret kan karakteriseres, og Kvaliteten er endda ogsaa ret ordentlig af disse Varer, — men komme vi saa til Priserne, er det saa miserabelt, som vel muligt. Det 2radede Byg er jo saa godt som usælgeligt, og Rug kan kun sælges til elendige Priser, $3^3/_4$ a 4 Øre eller lidt derover. Hvad 6radet Byg angaar, ere Konjunkturerne noget bedre, naar Kvaliteten er god, men her synes denne ofte at være tarvelig, med ringe holl. Vægt og mindre kjønt Udseende. Dog er denne Fejl næppe saa stærk fremtrædende paa Amager som paa den anden Side af Byen.

Aarsudbyttet af Besætningerne har været jævnt godt. Priserne paa Foderstoffer have stedse været lave, en god Støtte i de kritiske Tider, og Priserne paa magert Kvæg og Lødekøer have ogsaa staaet i et nogenlunde passende Forhold til Fedekvægspriserne, men hvor længe vil dette vare? Vor Afsætning af Fedekvæg er jo i højeste Grad usikker, og man har Grund til at spørge: Hvad skal Enden blive?

Tvangssalg har her saa godt som ikke fundet Sted, men Stillingen er ingenlunde god for mange, og her ventes

med Længsel efter noget bedre Afsætningsforhold og Opgang i Prisen paa de Produkter, her produceres. Alt staar i Stampe herude; her foregaar saa godt som ingen Omsætning, undtagen Overdragelse fra Gamle (Forældre) til Unge, Børn eller Svigerbørn.

Afgjort sættes der større og større Pris paa god Saasæd og paa bedre og forædlede Frøsorter, ligesom Frøavl slet ikke drives saa lidt herude. Hvidkaals- og Grønkaalsfrø, Gulerodsfrø og adskillige andre Frøsorter dyrkes med stor Omhu. Arbejdskraften kan ikke siges at have manglet, men desuagtet ere Lønningerne opadgaaende. Arbejdsydelsen er sikkert snarere i Tilbagegang end i Fremgang, og Grunden formener jeg at være den, at de Unge ikke ville lade sig belære og ere for ustadige til at forblive længe nok paa Stedet til virkelig at lære noget.

Om de smaa Brug, hvoraf her findes mange, kan det sikkert siges, at de i alle Retninger gaa fremad — baade med Hensyn til en omhyggeligere Behandling af Jorden som og særlig med Hensyn til at denne holdes ren. Biindtægter spille navnlig i de smaa Brug en stor Rolle. Her holdes Høns, Ænder og Gjæs, og Indtægten ved Salg af disse Produkter er ofte ret væsentlig.

En Sag, der i et Par Aar har været brændende, har endelig faaet sin Afslutning, nemlig Landdistriktets Udskillelse fra Bydistriktet — Taarnby Opland fra Sundbyerne. Vi haabe at kunne aande friere, efter at Adskillelsen nu er fuldbragt, og denne Sag bragt til Ende, — vi vente ikke alene at kunne Tid efter anden bringe vore kommunale Udgifter noget ned, men da ogsaa faa Lov til at styre vore Sager selv, uden at skulle lade os regjere af Socialisterne.

Fra Taastrup-Køgeegnen.

Aaret 1895 maa desværre atter betegnes som et Skuffelsernes Aar; de lave Priser begynder man jo efterhaanden at vænne sig til som et nødvendigt Onde, men skal Balancen trods disse kunne holdes, da maa Kornets ringe Værdi op-

vejes ved en større Masse; med en lille Høst og lave Priser kan Landbruget ikke i Længden holdes oppe, og saaledes har Forholdet dog været iaar som ifjor og iforfjor.

Bygget, navnlig det 6radede, er Aarets mørke Punkt; det tegnede i Reglen ret godt, men ved Indhøstningen viste det sig, at Kjærnen, saaledes hos det 6radede, var tynd, svang og slet udviklet; Sæden er aabenbart angrebet af en Sygdom, en Svamp eller lignende, der har suget Livskraften af Planten, da den skulde udvikle sin Kjærne; det 6radede Byg led vist allerede forrige Aar af en lignende Svaghed; den Gang tilskrev man den pludselige, hurtige Modenhed Skylden, men det er nu mere sandsynligt, at Sygdommen allerede da var tilstede, om end i mindre Udstrækning. Dog gjælder disse Bemærkninger ikke alt Byg; der findes spredt mellem daarlige Stykker hist og her veludviklede normale Afgrøder, der altsaa ere forskaanede for Sygdommens Angreb. Det er nu højst sandsynligt, at denne Kalamitet vil bidrage til, at Dyrkningen af 6radet Byg vil blive indskrænket en Del ad Aare.

Aarsudbyttet af Besætningerne har i det Hele været nogenlunde godt, Græsset rigeligt, Kraftfoderet billigt og Sundhedstilstanden i det Hele normal; her i Egnen rekruteres Besætningerne som Regel ved Selvtillæg, og der fedes ikke stort mere, end hvad der af en eller anden Grund skal sættes ud; derimod have Andelsmejerierne, til hvilke de fleste Jordbrugere nu have sluttet sig, ikke i afvigte Aar kunnet bringe fuldt saa stort et Udbytte ud af Mælken som tidligere, navnlig fordi Priserne paa Smør i forrige Vinter efter Forandringen i Noteringens Ansættelse svingede saa stærkt og umotiveret nedad. — Det andet Moment, som har trykket Aarsudbyttet, er Svineprisernes Dalen; efter at Prisen Aaret igjennem har været jævn tarvelig, faldt den henimod Aarets Slutning til et Lavmaal, der aldrig før er kjendt, og samtidig har det tyske Indførselsforbud umuliggjort Afsætningen af de store fede Svin; alt skal nu slagtes til Englands Marked, og dette kan næppe ventes at blive bedre, før Afskibningerne blive mindre, et Forhold, der nok vil ind-

træde snart, da der kun er saare ringe Opfordring til at forcere Svinefedningen under de nuværende Konjunkturer.

Desværre begynde de daarlige Tider nu at kræve sine Ofre, — der er iaar afholdt flere Tvangsauktioner her i Egnen; naar flere af de bedre Gaarde paa den Maade ere komne under Hammeren, uagtet de have dygtige og paapasselige Mænd, der have drevet disse Ejendomme, da er Grunden væsentlig at søge deri, at der har været prioriteret mere i disse Gaarde, end det har været muligt at forrente i de sidste slette Aar; at Skylden for Ulykken i flere Tilfælde maatte søges hos vedkommende Ejer, kan naturligvis ikke skjules, men den Omstændighed, at mangen en dygtig Mand er begyndt med en Gjæld, som kunde bæres i de gode Aar, men som maa knuge ham til Jorden i de trange Tider, er sikkert den væsentligste Aarsag til de Tvangssalg, der er sket, og vil være det for dem, der ikke ville udeblive, om Forholdene ikke bedre sig.

Om Ejendomspriserne kan intet siges, da der saa godt som ingen frie Salg ske, og Resultatet af Tvangsauktionerne i Reglen bliver det, at en Prioritetshaver overtager Ejendommen. Af Forpagtningsoverdragelser kjender jeg ingen ny. Huse med Jord holde sig bedst i Pris, og for disses Vedkommende er der næppe nogen videre Nedgang i Prisen at notere.

Da det for Alle gjælder om at undgaa alle unødvendige Udgifter, saa kan man ikke vente, at der anvendes noget til Byggeri, Kulturarbejder og lign. ud over det, som skal og bør gjøres; man indskrænker sine Udgifter til Driften og til sine private Fornødenheder, og afventer bedre Tider. De usikre Forhold, vi leve under, i alle Retninger, opfordre ikke til at kaste sig over noget Nyt, men holde sig til de kjendte Veje, og se med Mistillid hen til det, man ikke har prøvet, og hvis Værd dog muligvis er tvivlsom; men trods denne naturlige Tilbageholdenhed er den danske Landmand lysvaagen, — de vanskelige Tider have stillet større Fordringer til hver Mands Ihærdighed, Selvfornægtelse og Intelligens, og aldrig er der vistnok arbejdet med større Dygtighed og bedre Forstaaelse af Opgaverne end for Tiden.

Arbejdskraften er tilstrækkelig, og der er næppe Grund til at klage over Arbejderne; ingen Samfundsklasse har det relativt bedre end den. Arbejderen erkjender det selv, han vèd ogsaa godt, at Arbejdsgiveren for Tiden ikke kan yde ham mere, og paa den anden Side kan denne heller ikke nedsætte Daglønnen, saa at der altsaa ikke er Anledning til nogen Modsætning, som kan indvirke skadeligt paa det gjensidige Forhold. Jeg skjønner ikke, at der, naar Talen er om faste, gifte Arbejdere, med Grund kan klages over mindre god Vilje, Mangel paa Flid og Paalidelighed; Løsheden kommer først frem, naar Talen bliver om de yngre, ugifte Personer, særlig da, naar det er Udlændinge.

Husmandsbrugene gaa stadig fremad — Tiderne begunstige dem ogsaa paa alle Maader; — medens Livet er blevet billigere, er Mandens Arbejdskraft i Forhold hertil blevet mere værd, Andelsmejerierne give hans Mælk en højere Værdi, hans Høns og Smaakreaturer fødes ligesom Grisen billigt og yde et betydeligt Tilskud til Familiens Underhold. Disse heldige Forhold præge sig ogsaa paa mange Maader i den større Tilfredshed, i Børnenes Klæder, i Indboets stigende Værdi, den bedre Levemaade — i det Hele større Glæde ved Livet. Dette er den lyse Side ved det iøvrigt triste Billede af Landbrugets Tilstand; men den har sin store Betydning og maa fastholdes som et meget vigtigt Moment i Nutidens hele nivellerende Udvikling.

Fra Roskildeegnen.

Udbyttet af Markens Afgrøder sidste Aar maa gjennemgaaende betegnes som godt for denne Egns Vedkommende. I ikke saa faa Landbrug har Høsten endog været særdeles god. Hvad Sæden angaar, da fyldte den overalt godt, men Bygget, og navnlig det 6radede, har mange Steder givet meget smaa Fold af yderst ringe Kvalitet. Det synes endog særlig at være paa kraftige, velgødede Jorder, at Bygget, trods rigeligt Fyld, har givet et meget ringe Udbytte, saa man staar her overfor et mystisk Forhold, som trænger til Opklaring.

Græsmarkerne vare gode og gav rigeligt baade til Græsning og Høslæt. Agerhøet kom godt i Hus. Roehøsten var god, om den end næppe naaede saa højt som en Gang ventet, fordi September Maaned gav for lidt Regn.

For Udbyttet af Besætningen har 1895 for saa vidt været et godt Aar, som der var rigeligt med hjemmeavlet Foder, og Kraftfoder har været billigt. I Kvægbesætningerne har der været Tilfredshed med Mælkeudbyttet, og selv om Smørpriserne ikke have været høje, et Par Uger undtagen, kan det dog endnu lønne sig at producere Mælk, naar blot der arbejdes med gode Køer, men paa dette Punkt er der endnu meget tilbage at ønske, navnlig hos de mindre Landbrugere. Det gaar dog fremad, takket være Tyreholdsforeningernes Virksomhed. Fedekvæget har hjembragt gode Priser, og Indskuddet har ikke været dyrere, end at der har kunnet tjenes Penge i de Besætninger, som omsættes. Svinefedning, som paa denne Egn spiller en meget stor Rolle, har paa Grund af de yderst lave Flæskepriser den meste Tid af Aaret, givet et ringe Udbytte. De lave Priser paa Pattegrise og Sæd har vel bødet noget, men ikke tilstrækkeligt derpaa.

Trods de vedvarende trykkede Landbrugsforhold har Antallet af Tvangssalg dog ikke været synderlig større end i tidligere Aar. For Enkeltes Vedkommende har Grunden været Overbebyrdelse med Prioriteter, men Udygtighed er ofte den egentlige Aarsag.

Ejendomspriserne have ikke, naar undtages Tvangssalgene, været lavere end i de foregaaende Aar. Navnlig de mindre Bøndergaarde holde Priserne bedst, og der gives endnu for saadanne indtil 6 à 7000 Kr. pr. Td. Hartkorn. Større Gaarde ere vanskeligere at sælge og opnaa mindre Priser.

Arbejdsforholdene have ikke forværret sig sidste Aar, snarere det modsatte. Den mandlige Arbejdskraft har været tilstede i rigelig Mængde til samme Priser som de foregaaende Aar, hvorimod der er knapt med Piger, særlig til Malkearbejdet. Lønnen for Karle er omkring ved 200 Kr., maaske med lidt Tendens til Nedgang. Pigelønnen er 120—150 Kr., undtagelsesvis endog højere. Den forøgede Anvendelse af

Maskinkraft i Landbruget, og særlig Mejemaskinernes Indførelse paa Bøndergaardene, vækker nogen Uvilje hos Arbejderne, navnlig Daglejerne, men Erfaringen fra tidligere Tider har vist, at Maskinerne vel i Øjeblikket kunne erstatte nogen Haandkraft, men at der snart paa andre Omraader, hvor Maskiner ikke kunne anvendes, bliver forøget Anvendelse for Haandarbejde, saa at der, trods Maskinernes Hjælp, er Brug for den samme Arbejdsstyrke i Landbruget nu som tidligere. — Socialisterne have agiteret stærkt her paa Egnen sidste Aar, og der er oprettet et betydeligt Antal socialdemokratiske Landarbejderforeninger, uden at de dog have øvet nogen kjendelig Indflydelse paa Arbejderforholdene endnu. I Arbejdssystemet er der ingen Forandringer foregaaet.

Driften af Husmandsbrugene er utvivlsomt i Fremgang, og de af Landboforeningerne uddelte Præmier og Rejseunderstøttelser til Husmændene bidrage væsentlig dertil. — Andelsmejerierne ere dog maaske den vigtigste Faktor i den Henseende, thi gjennem disse kan Husmanden faa selv den mindste Mælkemængde udnyttet paa fordelagtigste Maade, og det er særlig i Retning af et bedre Kvæghold med tilhørende Dyrkning af Foderafgrøder, fornemmelig Roer, at Fremgangen gaar.

Fra Egnen ved Jyderup.

Mejeriet har i det Hele givet ganske godt Udbytte, tildels ved de i Begyndelsen af Aaret værende ganske gode Svinepriser, men i Slutningen af Aaret har det jo været meget daarligt, ligesom Priserne paa Pattegrise have været saa daarlige, som muligt. Her er begyndt at lægges en Del Heste til, men endnu ikke saaledes, at det kan betragtes som en fast Indtægtskilde.

Paa en enkelt større Gaard er der bleven udlagt en Del Jord til permanent Græsgang.

Frøavl er begyndt lidt, tildels paa Initiativ af Holbæk Amts økonomiske Selskab, der støtter Sagen, men den er først nu i sin Begyndelse. Selskabet har ladet Maskiner ud-

bedre til dermed at rense Frøet, har antaget en Konsulent og skaffet Have- og Markfrø fra den nordslesvigske Frøavlerforening.

Jeg kan ikke se andet, end at Agerbruget kun kan ophjælpes ad to Veje: Indførslen af Bimetalismen og for de Egne, hvor der produceres Salgssæd, en moderat Toldbeskyttelse, ligesom det ogsaa forekommer mig galt, at Sverig uhindret kan indføre Alt hertil, særlig Mælk og Halm, der trykke Priserne her, ikke at tale om manglende Kontrol med Difteritis, Kreatursygdomme etc.

Fra Egnen mellem Kallundborg og Slagelse.

Det kan vist uden Overdrivelse siges, at Udbyttet af Høsten 1895 er det daarligste, man kan mindes. Sæden har foldet daarligt, Kvaliteten været meget ringe og Priserne elendige.

Bygget saa meget lovende ud fra Foraaret, men den lange Tørke standsede Udviklingen, og Tærskningen gav store Skuffelser, da Kjærnen som Regel blev smal og let; dog er der Forskjel, thi baade i den nordligste og sydligste Del af Egnen faldt der Regnbyger rettidig, som bevirkede en bedre Høst; men Kvaliteten blev dog gjennemgaaende temmelig daarlig, naar undtages enkelte særlig veldrevne Gaarde i fortrinlig Gjødningskraft, hvorfra der dog har kunnet leveres en vægtig og ganske kon Vare, og saadanne Steder er Foldudbyttet ogsaa meget godt.

Havren er den Sædart, der har givet det bedste Udbytte, men den er dog mange Steder noget let af Vægt.

Det eneste Lyspunkt har jo været de gode Smørpriser, vi have havt i Efteraarsmaanederne, som jo dog i Forbindelse med de rimelige Priser paa Foderstoffer har kunnet give noget Overskud, hvor Køerne have kælvet tidlig, ellers har Udbyttet snarere været ringe, Foraar og Sommer igjennem, med de lave Priser paa Produkter, og den tørre Sommer gjorde det nødvendigt at have Besætningen længe paa Stald, hvor der ogsaa skulde anvendes Kraftfoder. Priserne paa

Svin have jo ogsaa været elendige. Fedekvæget har givet ganske gode Priser i September, Oktober og tildels November Maaneder; Priserne paa gode Heste have været tilfredsstillende.

Prisen paa Bøndergaarde er stadig nedadgaaende, saa at selv den Gaard, der i de gode Tider kostede 60 à 70,000 Kr., nu koster 35 à 40,000 Kr.; Prisen paa Huse er omtrent uforandret 800 à 1000 Kr. pr. Td. Land.

Der er rigelig Arbejdskraft, og Lønningerne ere omtrent uforandrede. Arbejdsfolkene blive mere upaalidelige og behøve større Tilsyn, da der navnlig for de Unge ikke er nogen Æresfølelse; Lysten til Drik og Fornøjelser tiltager i en foruroligende Grad; Socialismen har endnu ikke vundet nogen videre Udbredelse.

Fra Sydvestsjælland.

Det kontante Udbytte for 1895 stiller sig desværre ikke heldigt. Vel folder Hveden ganske godt; ligesom ogsaa Kvaliteten gjennemgaaende er god, hvorimod Bygget, som for denne Egns Vedkommende ellers altid regnes for god Maltvare, iaar bedømmes mindre godt. Farven er for graalig, og selve Kjærnen er for langstrøgen, saa der gaar meget Byg gjennem Bobysoldet, fra 10 indtil 20%. Prisen er i Gjennemsnit 40 Øre mindre pr. 100 Pd. iaar imod ifjor, og da Udbyttet ogsaa er 4 a 6 Fold mindre, maa det absolut mærkes i Kassen. De mindre Jordbrug, som ofte alene have voxne Børns Hjælp, klare sig bedst i disse Tider, indskrænke sig kjendelig, og man seer derfor ogsaa nu mod Vinteren mange Stenslagere paa Landevejen, saa Arbejdskraften maa siges at være rigelig tilstede.

Fra Stevns.

Naar der skal gives en Beretning om, hvorledes Aarsudbyttet af Høsten har været her paa Egnen, kommer denne til at lyde i samme Toneart som forrige Aar, at den

nemlig ikke har svaret til Forventningerne, men atter bragt Landmanden Skuffelse. Som Helhed betragtet kommer den ikke ud over et Middelaars, og for mange Gaardes Vedkommende under et saadant. Grunden til dette forskjelligartede Forhold maa nærmest søges i den Omstændighed, at Nedbøren ikke har været ens Egnen over, og at ugunstige Vejrforhold i Kjærnens Udviklingsperiode har influeret uheldig. Dette gjælder navnlig for Byggets Vedkommende, som er smalt og strøget i Formen og af kvalitativ ringe Beskaffenhed, idet det almindeligst kun vejer 105 à 106 Pd. hollandsk fra Dampmaskinen, saa at det er nødvendigt at sortere Salgssæden stærkt — fraharpe indtil 25 pCt. — for at kunne præstere en nogenlunde god Handelsvare. Enkelte Steder, men det er temmelig undtagelsesvis, er Kvalitetsvægten 112 a 114 Pd. For Gaardens Vedkommende her er Byggets Foldudbytte særlig blevet reduceret ved Larveangreb (Smældere).

Der er flere Steder gjort Forsøg med Saaning af Goldthorpebyg — denne saa meget roste ny Bygvarietet — men her lader den ikke til at ville slaa igjennem, thi gjennemgaaende er Forsøget faldet uheldigt ud. Foldene have været mindre end af det lokale Byg, og Kvaliteten tarvelig; dertil kommer endvidere, at det er vanskeligt at rentærske, at Axet er tilbøjeligt til at knække, og at Halmen vrages af Kreaturerne, saa Goldthorpebygget er vist dødsdømt her paa Egnen.

Aarsudbyttet af Kvægbesætningerne stiller sig noget bedre. Sommergræsningen har været god, der er avlet meget og godt Hø, og Roeafgrøderne have været jævnt gode. Det har jo en meget stor Betydning for Malkningen i Vintersaisonen at kunne byde paa rigeligt Hø, og Mælkeudbyttet omtales almindeligt, nu Kælvningen er stærkt fremskreden, at være tilfredsstillende. Sundhedstilstanden blandt Kreaturerne er normal.

Egentlig kan man ikke sige, at Høsten er daarligere, end at Klagerne maatte forstumme, naar blot Sædpriserne stillede sig noget bedre. Men som de ere, evne de næppe at bringe tilstrækkelig Valuta i Kassen til Dækning af Jord-

rente, Forpagtningsafgift og de stigende Skattebyrder. Man kan dog ikke — navnlig for de større Gaardes Vedkommende — omsætte hele sin Høst i »forædlede Produkter«, men er for en Del henvist til ogsaa at basere sine Indtægter paa Kornsalg. Selv om der er Lyst tilstede til at prøve Experimentet, saa vide vi jo, at ethvert Changement kræver Kapital, og det er netop den, det mere og mere kommer til at skorte paa. Paa den anden Side ere Priserne paa de forædlede Produkter, særlig Flæsk, saa ringe for Tiden, at heller ikke denne Maade at slaa Mønt paa er istand til at klare Skærene. Det er derfor ikke saa underligt, at Humøret blandt Landmændene ikke er rigtig oppe, og at man mere og mere kommer til at tvivle om, at Landbrugets »gyldne Periode« nogensinde vender tilbage igjen.

Fra Præstøegnen.

Udbyttet af Marken har været alt andet end tilfredsstillende, idet de gode Forventninger, som Begyndelsen af Sommeren lod haabe, ingenlunde holdt. Bygget har mange Steder givet næsten Misvæxt, idet det har været angrebet af Rust, som endog har ødelagt Halmen.

Udbyttet for Malkebesætningen har været nogenledes tilfredsstillende, idet Mælkemængden har været ret god, men Udbyttet nedsættes jo ved de lave Smørpriser. For Fedekvæg har Udbyttet for Aaret været ret tilfredsstillende, medens Udbyttet af Svinene langt fra har været godt, da Priserne paa Flæsk have været lavere end nogensinde i de sidste Aar.

Tvangssalg har ikke fundet Sted i dette Aar udover hvad i de foregaaende Aar almindeligt.

Ejendomspriserne stille sig vel som tidligere. I større Ejendomme har der ikke fundet Omsætning Sted, da der som i de sidste Aar har været Misforhold imellem, hvad der bydes og hvad der forlanges. For mindre Ejendomme er Prisen næppe falden; især Huse holde sig lige højt i Pris som tidligere. Forpagtningsafgifterne synes at være i Nedgang, som og er naturligt, og man hører jævnlig, at der gives Afslag i Afgifterne.

Havebrug synes at komme godt frem i disse Aar, og da mest i Retning af Frugttræer og lignende, ogsaa større Hønsehold ser man jævnlig.

Det bliver mere og mere almindeligt, at større Gaarde slutte sig sammen til et Mejeri.

Fra Vordingborgegnen.

Aarsudbyttet maa, naar Hensyn tages til Sædens Kvantum, kaldes ret godt. Hvede og Rug have fyldt godt og afgive en god og smuk Handelsvare; kun Skade, at Handelen har givet saa lave Priser, at Udbyttet dog bliver tarveligt. Byg er den Sædart, som har bragt størst Skuffelse. Det saa ud, som om den vilde fylde ret godt, men ved Høsten viste det sig, at den baade var tyndere og kortere, end man troede. Hvad der imidlertid var værre, var at Kjærnen var daarlig udviklet, saa at man, selv hvor $^1/_3$ toges fra som Spiresæd, ikke kunde fremstille smukt Maltbyg. Havre og Blandsæd fyldte godt og give et stort Tilskud til Fodringen, saa at Indkjøb af Foderstoffer derved har kunnet indskrænkes en Del. Rodfrugterne, ogsaa Sukkerroerne, give et temmelig stort Udbytte, og Kartoflerne have ogsaa fyldt nogenlunde ordentlig, ligesom disse have været temmelig fri for Sygdom.

Fedning af Køer, der her nærmest omfatter Udsættere, Overløbere og enkelte daarlige Malkere, burde jo iaar, med de lave Sæd- og Foderstofpriser, været ret godt, men desværre er Afsætningen alt andet end livlig, og hvad der ikke er første Klasses Varer, er ikke let at afsætte til nogenlunde ordentlig Pris. Derimod har Handelen med Kælvekøer været ret livlig, da Spørgsmaalet efter Køer og Kvier har været langt større end Tilbudet.

Arbejdskraften er nogenlunde rigelig tilstede, kun Roemarkernes Pasning og Køernes Malkning ere de Arbejder, det kniber med at faa udført, og som tildels kun lade sig udføre ved at faa Roepiger og Malkepiger andetsteds fra.

Hidtil har Socialismen ikke vunden stor Fremgang blandt Landarbejderne her paa Egnen, men det er sikkert kun

et Tidsspørgsmaal, naar den kommer, thi der arbejdes jævnt derhenimod ved Smaaagitation og ved Uddeling af socialistiske Blade, der virke alt andet end beroligende paa de mere eller mindre befæstede Gemytter.

Husmandsbrugene ere i kjendelig Fremgang. Ikke alene arbejdes der hos mange af dem godt paa Jordlodden, men især vises stor Omhu for at komme i Besiddelse af gode Malkekøer, der ved omhyggelig Pleje, fortrinlig Malkning osv. drives op til at give saa stort et Mælkeudbytte, som mange større Besætninger have Læs med at naa. Andelsmejerierne, der betale Mælken af den ene eller de to Køer, Husmanden har, med samme Pris som den større Jordbruger kan faa ud af sin Mælk, har gavnet Husmændene overordentlig. Deres Svinefedning, der ofte paa en Lod paa 3 Tdr. Land er naaet op til 4 à 8 Svin aarlig, har ogsaa været dem en god Indtægt tidligere, men iaar klage de stærkt over, at Fedningen har givet dem rent Tab. Landbrugets Biindtægter udnyttes vistnok i Almindelighed bedre af Husmænd end af Gaardmænd, de holde forholdsvis flere Høns, holde ofte nogle Bistader og bestræbe sig ogsaa for, ved Plantning af Frugttræer, at naa en Indtægt heraf, men det er jo rigtignok en Indtægt, som først Fremtiden skal bringe. — De sørgelige Kassebesvigelser, navnlig i Brandforsikring og Hagelskade, som Amtet og Egnen her har lidt af iaar, har bragt stort Røre blandt Husmændene, der mene, at de ikke kunne være tjent med at have forsikret sammen med Gaardmændene. Der arbejdes nu paa Oprettelsen af Husmandsbrandkasser, de komme vel nok i Gang. Maatte de saa blot være heldige og faa ærlige og duelige Bestyrere.

Fra Møen.

Vi begyndte Aaret 1895 med en Forhandling imellem de danske Sukkerfabrikker og et Udvalg, valgt af Roedyrkere, som det lykkedes at naa en Overenskomst om Prisansættelse for Roerne efter Sukkerprisen i London for de fire sidste Maaneder i Aaret. Sagen vakte her meget Røre; men de

fleste Roedyrkere gik dog med, saa at Fabrikken har oparbejdet omtrent det samme Kvantum Roer som Aaret forud. Priserne ere paa Sukker, som paa alt andet, lave, og dette vil iaar for Roedyrkerne omtrent blive en mindre Indtægt mod Aaret forud — vel at mærke Rochøsten iaar lagt til Grund — paa 40 à 50 Kr. pr. Td. Ld. Roeareal, men i Sammenligning med Priserne paa Korn og Svin er Sukkerroedriften endnu en Støtte for Landbruget.

Ejendomspriserne ere nedadgaaende, Forpagtningerne lavere, og i de bestaaende Forpagtninger er givet Afslag paa Forpagtningsafgiften af Ejeren (f. Ex. Nordfeld).

Grundforbedringer udføres mindre, Draining er udført tidligere, men der er iaar bygget flere billige Svinestalde og lette Lader eller Hjælme for at undgaa Staksætningen.

Arbejdskraft har ikke manglet, men Lønnen er vedblivende høj. Haandarbejdet ved 1 Td. Ld. Sukkerroer (Gjennemsnitsløn) har iaar været for Roer med 18" Afstand mellem Rækkerne 55 Kr. 90 Øre, og for 14" 52 Kr. 50 Øre.

Fra Falster.

Sidste Aars Høst har været ret god, idet Sæden har givet en Middelhøst, men Priserne have jo været saa lave, som ikke i Mands Minde. Navnlig gjælder dette Byg, for hvilket der næppe kan sættes Pris, da almindeligt Byg er usælgeligt, naar man ikke vil gaa ned til 4 Øre eller ganske lidt derover. Kun enkelte vare saa heldige at sælge strax i Efteraaret; de allerfleste have været meget trykkede, have ikke kunnet skaffe Penge, fordi intet Korn kunde sælges.

Aarsudbyttet af Besætningen har været bedre, men alt ialt alligevel smaat, hvortil den i Foraaret lave Smørpris og den nuværende jammerlige Svinepris i høj Grad bidrager. Kun Ost har i den sidste Tid svaret godt, men det varer næppe længe, da alle Andelsmejerier nu lave Ost efter stor Maalestok. Vel er Kraftfoderet ikke dyrt, men det forslaar aldeles ikke til nuværende Svinepriser.

Ejendomspriserne ere egentlig ikke faldne for Bønder-

gaarde og Jordhuse, og saadanne ere de eneste, som der handles med her. Men der finder meget faa Handeler Sted. Derimod er Forpagtningsafgiften paa større Gaarde nedsat noget; en enkelt stor Gaard er forpagtet ud til et Par Kroner lavere end tidligere foruden mindre kontant Afgift og andre Lempelser.

Man er ikke bange for at kjøbe god Saasæd, naar den kun faaes til rimelig Pris, og ogsaa ofte anskaffes de ny anerkjendte Varieteter. Græsfrøavl er der adskillige, som er slaaet ind paa, men iaar har Resultatet været kummerligt, og det ser næsten ud til, at Afsætningen er upaalidelig — det vil sige, man er prisgivet de enkelte Forretninger, som kjøbe saadant, fordi de kunne skaffe Varen mere ensartet og billigere fra Udlandet og med større Handelsavance.

Arbejdskraften er meget rigelig; Lønnen ikke lavere end før.

Fremgang i Husmandsbruget er kjendelig, og Præmieringen har hjulpet meget. Huse med ca. 3 Tdr. Land kan etablere en meget lønnende Drift næsten alene ved et godt Kvæghold, hvilket næsten overalt maa være det bærende, hvor ikke større Byers Nærhed gjør Dyrkning af en eller anden Specialitet eller af Havesager i Almindelighed lønnende.

Fra det østlige Lolland.

Som allerede omtalt i tidligere Beretninger, bliver Aarsudbyttet af Marken kun ringe, særlig fordi Bygfoldene mange Steder have været meget smaa, og fordi Prisen er saa ringe, at den snart er lig med den paa russisk Korn. Prisen paa Hveden er ligefrem elendig. Udbyttet af Køerne i Sommer har været meget godt, og da der er høstet meget Hø, og Kraftfoderets Pris staar nogenlunde i Forhold til Smørpriserne, kan Aarsudbyttet jo ikke regnes for ugunstigt.

Af Grundforbedringer foretages der mærkværdigvis ikke saa faa; det er ikke faa Steder, hvor der er drainet i det forløbne Aar; her i Egnen er der megen Jord endnu udrainet. Hist og her ser man ogsaa noget Byggearbejde.

Der findes ikke saa lidt Moseareal her i Egnen, og Folk have i Almindelighed nok Lyst til at gjøre noget ved Moserne, men man er stærkt i Tvivl om, hvad der skal gjøres. Maribo Amts økonomiske Selskab har iaar anlagt nogle Mosestationer rundt om i Stiftet, og det vil nu vise sig, hvad Resultatet vil blive deraf.

Meget vanskeligt er det at gjøre Forandring i Sædskiftet paa lollandske Jorde, og det er ikke let at sige, hvilken Plante der skal træde i Hvedens Sted, men vedblive disse slette Priser, maa man prøve noget andet. Her paa Gaarden haves iaar kun $^1/_2$ Hvedemark, som er efter Renbrak. Den anden Halvdel, der var 2-Aars Græs, blev pløjet i Slutningen af Juli og derefter pløjet 2den Gang i September, og besaaes nu til Foraaret med Byg. Man faar nu at se, hvad Resultatet heraf vil blive; mærkeligt nok synes Byg ikke at give særlig gode Fold efter Brak. Andre have begyndt at dyrke Rug i Stedet for Hvede, hvortil der saa kun halvbrakkes.

Vanskelighederne ved Afsætningen af Kvæg vil nok, for de større Gaardes Vedkommende, føre til, at man ikke sætter saa stærkt ud af Besætningen som hidtil, hvilket man maaske ofte har været vel tilbøjelig til. Svinebesætningerne reduceres nok noget, og Fedningen forceres ikke saaledes som den er bleven i de senere Aar.

De bedre Kornsorter vinde mere og mere Indgang, ogsaa paa Bøndergaardene. Af Frø avles noget Runkelroefrø her i Egnen, men der er nu overalt Overproduktion, og Frøet bliver meget vanskeligt at sælge.

Fra Midtlolland.

Det var ikke Aaret 1895 forbeholdt at bringe positive Varsler om en Bedring i de trange økonomiske Vilkaar, som Landbruget nu i en Række af Aar har været undergivet. Snarere maa det vel siges, at Aaret i endnu højere Grad end nogen af dets Forgængere belærte danske Landmænd om, at ogsaa de Produktionsbrancher, som hidtil stode mindst paa-

virkede af Verdenskonkurrencen, nu trues af denne i en Grad, der nok kan vække alvorlige Bekymringer.

Der tænkes herved ikke saa meget paa den australske Smørkonkurrence, som, hvor farlig den end i og for sig kan være for vor Smørafsætning, vel næppe i denne Saison kan antage særlig truende Dimensioner i Henhold til den Fodermangel, som Tørken i Australien skal have foraarsaget. Derimod er det specielt paa Svineproduktionens Omraade, at vi i Aarets Løb paa en alt andet end behagelig Maade ere blevne mindede om, at der lettere og hurtigere end forudsat kan fremkaldes en Demoralisation af det Marked, hvorpaa vor nævnte Produktion er baseret. Ved de nuværende Svinepriser er det vel endog et Spørgsmaal, hvorvidt Flæskeproduktionen udover den blotte Aftagen af Affaldsstofferne betaler sig. Og selv om man mener, at den nærmere Fremtid maa bringe Prisstigning, er der vel næppe Tvivl om, at Priserne fremtidig ville komme til at holde sig kjendelig under det tilfredsstillende Niveau, ved hvilket vor Svineproduktion nu i en Række af Aar har taget Fart, og i Virkeligheden har repræsenteret en højst værdifuld Støtte for vort Agerbrug.

Der er noget højst betænkeligt ved saaledes at se den ene efter den anden af de Støtter, hvorpaa vort Landbrug hviler, slaaes overende. Og Betænkeligheden maa stige, for hver Gang dette sker. Thi færre og færre blive de tilbageværende Støttepunkter — der presses følgelig fra alle Sider paa disse med større og større Vægt, indtil det gaar som med Svineproduktionen, at Presset bliver for stort og en Sprængning bliver Følgen.

Man kommer vel efterhaanden til at gjøre en Dyd af Nødvendigheden og være lidt mere varsom med den ensidige Lovprisning af den dyriske Produktion som Universalmiddel til at besværge den nuværende Periodes vanskelige Kaar for Landbruget. Thi vel ere Sædpriserne slette, men saa slette ere de dog ejheller, at det kan betale sig at opfodre hjemmeavlet salgstjenlig Sædvare paa Svinene, naar disse som nu kun kunne hjembringe 18 à 19 Øre pr. Pd. Og der hører vel ejheller stor Regnekunst til at rede ud, at ogsaa Ko-

stalden — naar der henses til de nuværende Priser paa Foderstoffer — betaler den vel bjergede Sæd daarligere end det aabne Marked. Alt i alt turde der derfor være Symptomer oppe, der tyde paa, at Sædsalget igjen vil komme til at spille en noget større Rolle i Landbrugets økonomiske Balance end tilforn, indtil det Øjeblik kommer, hvor vore Naboer, takket være deres aabne eller maskerede Beskyttelsespolitik faa regnet ud, at ogsaa Sædladninger kunne være saa farlige Smittebærere, at Udstedelse af Indførselsforbud skjønnes nødvendig.

Smaat er det jo med Priserne for alle Salgsprodukterne. Nedgangen i Priserne paa Landbrugets Forbrugsartikler holder ikke Skridt hermed, og end mindre kan dette siges om Landbrugets Driftsudgifter i det Hele taget. I denne sidste Omstændighed ligger jo som bekjendt Hovedaarsagen til Landbrugets nuværende Vanskeligheder. Thi hvis der blot var behørigt System i Konjunkturnedgangen, hvis denne blot i lige Grad ramte Udgifter saavelsom Indtægter, saa var der jo ingensomhelst Grund til Klage; saa blev Facit jo kun, at man kom til at regne med noget mindre Talstørrelser, men iøvrigt dog ligesaa vel nu som tidligere vilde være istand til at tilvejebringe den behørige Balance. Som Forholdene nu stille sig, kan denne vel nok præsteres i de produktive Agerbrug, forsaavidt Brugerne tilmed have behørig økonomisk Magt over Bedriften. I den store Almindelighed er vel Reglen den, at Brugerne ved at reducere de personlige Krav til Livets Goder til et Minimum, lige faa det til »at slæbe af« i disse Aaringer uden foruroligende økonomisk Tilbagegang. Men i adskillige Tilfælde er denne sidste uundgaaelig; og yderlig faa ere vist de Landbrug, der i disse Aaringer formaa at opdrætte en Sparekassebog.

Man har i herværende Landbrugskredse med nogen Undren været Vidne til den Vægt, man saavel i Rigsdagen som andet Steds har tillagt Spørgsmaalet om Esbjergroutens Udvikling. Man fandt rent ud sagt denne noget overdreven og malplaceret. Man har nemlig lidt ondt ved at forstaa, at det kan være til den Grad magtpaaliggende at faa vore Produkter ført

de faa Timer hurtigere over Nordsøen, saalænge der, som Tilfældet er nu, af mange Smørhandlere kræves Indsendelse fra Produktionsstederne af den ugentlige Produktion allerede om Lørdagen, hvorved i hvert Fald $^2/_7$ af den paagjældende Produktion kommer en hel Uge senere frem paa det engelske Marked end nødvendigt. Man synes i Betragtning heraf, at det maatte ligge nærmere for at søge raadet Bod paa dette sidste Forhold end at gjøre store Greb i Statskassen for at fremme Expeditionen i den sidste Ende af Produkternes Transport. og man siger endvidere uvilkaarlig til sig selv, at hvis Esbjergroutens Udvikling — hvad jo den Iver, hvormed der fra alle Sider blev kjælet for denne Sag, tyder paa — er at opfatte som en af Bevillingsmyndighedernes Kraftpræstationer overfor Landbruget, saa maa det være lidt smaat bevendt med, hvad Landbruget iøvrigt har at vente sig fra den Kant.

Sædpriserne have jo været smaa, skjønt vel næppe lavere end ifjor. For de fineste Bygkvaliteter er i Saisonens første Del her i Egnen betalt ca. 6 Kr. pr. Cnt., hvilket jo endda maa kaldes meget tilfredsstillende.

Udbyttet af Besætningen har jo iaar lidt en væsentlig Reduktion ved Prisnedgangen for Slagterisvin. Prisen er nu 18—19 Øre. I Løbet af rigelig 1 Aar er Prisen med andre Ord dalet 10 Øre pr. Pd. levende Vægt. Forsaavidt Prisen gjennemgaaende vil holde sig 10 Øre under forrige Aars Niveau, repræsenterer dette for denne Bedrifts Vedkommende en Reduktion i Nettoudbyttet af — 10 Kr. pr. Td. Land! Ogsaa med Afsætningen af Fedekvæg gaar det for Tiden meget trægt. Det var lettere ifjor ved denne Tid at anbringe fedede Udsætterkøer til 21—22 Øre, end det er iaar at opnaa 19 Øre for tilsvarende Salgskreaturer.

Arbejdskraften er rigelig. Der er for Tiden en naturlig Tendens oppe til at reducere Antallet af Husmænd og remplacere disse med faste Folk. Kosten er jo ved de nuværende Produktpriser billig. Og ved Egnens almindelige Dagløn kan en Karl haves ca. 150 Kr. billigere for Aaret end en Daglejer. Lad saa ogsaa være, at der gjennemgaaende er mere Arbejde og mindre Vrøvl i en Daglejer end i en

Arbejdskarl — saa repræsenterer Forskjellen i saa Henseende dog paa ingen Maade de nævnte 150 Kr. Hertil kommer, at de faste Folk synes at mærke, at de ikke længer som for nogle Aar siden kunne gjøre sikker Regning paa at have Overtaget. Thi vi ere dog nu komne saa vidt, at det er Karlene, der søge efter Pladsen, og ikke omvendt.

Fra Vestlolland.

Udbyttet af Jordens Afgrøder har været over et Middelaar, som har bedret lidt paa de daarlige Priser. Hveden kostede i Efteraaret fra 460 til 480 Øre pr. 100 Pd., hvad der jo var godt en 50 Øre mere end forrige Aar, men saa var til Gjengjæld Bygget nede i fra 480 til 510 Øre pr. 100 Pd. for Prenticebyg og 530 til 550 Øre for Gold Thorpe, imod at Bygget kostede 520 til 560 Øre ifjor for godt Prenticebyg; da Gold Thorpe dengang kun solgtes til Sædebyg for 650 til 800 Øre. Nu koster Gold Thorpe Byg ikke mere end Sortehavsbyg, saa stærkt er det kommet i Miskredit og bliver vist næppe saaet ret mange Steder det kommende Aar; thi Folk, der have havt begge Slags, have af Prenticebyg havt fra 12 til 15 Fold, hvorimod Gold Thorpe kun har givet fra 8 til 11 Fold, saa der gjennemgaaende har manglet 4 Fold; tilmed er Straaet ikke saa behageligt at æde for Kreaturerne. Den Afgrøde, som har givet mest storslaaet, er Foderroerne og Sukkerroerne. De sidste have givet fra 400 til 520 Ctn. pr. Td. Ld. Nogle paastaa, at enkelte have naaet op til henimod 600 Ctn., men dette er ogsaa enestaaende for Vestlollands Vedkommende iaar, da de i andre sukkerroedyrkende Egne ikke naa stort mere end det normale, fra 330 til 370 Ctn. Foderroer begynde saa smaat at blive mere paaagtet her, da Husdyrholdet vinder mere og mere Anerkjendelse, og Sukkerpriserne jo have reduceret Udbyttet af Sukkerroer ganske betydeligt; saa dersom vi ikke havde havt mere end normalt Udbytte, vilde Nettooverskuddet ikke have været mere end ca. 50 Kr. pr. Td. Ld. foruden Affald, hvilket nok kan friste til at forsøge sig lidt med Foderroer.

Baade Ejendomspriserne og Forpagtningsafgifterne ere gaaet noget ned, hvilket vist ikke er af den Grund, at Jorden ikke kan svare til de tidligere Priser, men snarere fordi Forholdene med Priserne have mest Udsigt til Nedgang, og mange Forhold ved Afsætningen (Kreaturer og Svin) ere blevne saa vanskelige og usikre, saa ny tiltrædende Jordbrugere ikke ville løbe den store Risiko, der muligvis kan møde dem de første Aar ved at give de gamle Priser.

Fra det østlige Fyn.

Udbyttet af Marken maa for 1895 baade kvantitativt og med Hensyn til Kvaliteten betegnes som godt. Vintersæden har givet god Middelhøst, Bygget maaske noget under, Havren derimod over Middelhøst, og hvor Roer og Bønner dyrkes rationelt, have de givet en meget smuk Afgrøde. Skal man derimod tale om Priserne og ikke ser anden Udvej for Salget af disse Afgrøder end Markedspriserne, saa vil Udbyttet blive meget tarveligt. Hvor man derimod har gode Besætninger, og der fodres med Beregning, bliver Forholdet endel bedre, om navnlig de sidste Maaneder have bragt slemme Skuffelser for Udbyttet af Svinene.

Der har ikke fundet Tvangssalg Sted i denne Egn i det forløbne Aar; de større Gaarde tilhøre væsentligst Fideikommiser og kunne som saadanne ikke sælges, og Bønderne ere forholdsvis velstillede fra tidligere Tider.

I Ejendomspriserne kan ikke noteres nogen Forandring, men der finder meget faa Handeler Sted. Derimod er her omforpagtet nogle Gaarde til en lidt forhøjet Afgift, et Faktum, som har vakt berettiget Forbauselse blandt Landmænd af Faget.

Arbejdsydelsen og Arbejderforholdene i det Hele taget maa betegnes som bedre end før 1893. At angive Grunde herfor vil være vanskeligt, de ere rimeligvis mange; men en ikke uvæsentlig Grund turde ligge deri, at man med den lille og tidlige Høst i 1893 vandt frem i Arbejdet og efter det Aar endnu ikke har havt resterende Arbejde til de forskjellige Tider; — et Forhold, som enhver praktisk Landmand véd, har

en beroligende Indflydelse paa hele Bedriftens Gang og ogsaa paa Gemytterne baade hos Arbejdsgiver og Arbejder.

Fra det nordøstlige Fyn.

Husene betales vedblivende med stigende Priser; her findes kun faa Huse tilsalgs. Priserne paa Gaardene afhænge af, om der tilfældigvis træffes en Kjøber, der absolut vil bo paa denne Egn eller der ikke findes en saadan. De mindre Gaarde sælges dog endnu som tidligere over deres Værdi, Udbetalingssummen regnes ofte ikke rigtig med, den forrentes ikke.

Den almindelige Mening er, at mange Forpagtere ikke ville kunne klare sig, da de ere gaaede ind paa for høje Afgifter. Hvad der betales over 18 à 20 Kr. og Skatter pr. Td. Land god Jord er for meget.

Selv om Vinteren kunne alle Arbejdere finde Beskjæftigelse. Arbejdskraften maa for de større Gaardes Vedkommende for en stor Del hentes fra Kjøbenhavn og Sverige, og Lønningerne ere ikke nedadgaaende. Mejeripiger ere næsten ikke til at faa, og Lønnen er ca. 180 Kr. om Aaret. Der ferieres meget af Karle og Piger, og man foretrækker at tilbringe Saisonen fra November eller December til Marts i de store Byer, eller ogsaa have Forældrene ikke noget imod at have Børnene hjemme til Selskab, da Føden er billig.

Arbejdsydelsen afhænger af den Mand, der leder Arbejdet; egner han sig dertil, præsteres der ligesaa meget Arbejde som før, men det er vanskeligt at faa saa net udført Arbejde som før, der ses for meget gjennem Fingre med den opvoxende Ungdoms Arbejde. Brændevin er Arbejderens og Arbejdets værste Fjende; det burde behandles som Gift.

Man vil i Almindelighed foretrække gifte Folk for ugifte. Akkordarbejde er snarere i Aftagen end i Tiltagen og bør kun meget sjælden anvendes ved Landbrugsarbejde.

Fra Egnen Ringe-Faaborg.

Hvad enten man, til Indtægt for Aaret 1895, regner Kornavlen i 1894 eller i 1895, har dette Aar, hvad Plante-

produktionen angaaer, givet et rigtig godt kvantitativt Udbytte. Dette gjælder for Kornavlen i 1895 navnlig Hvede og Havre samt Blandsæd, mindre for Rug og Byg. Rugen folder forskjelligt, og medens der ofte er avlet en rigtig god Afgrøde baade i Fyld og Kjærne, lader navnlig den sidste andre Steder ikke saalidt tilbage at ønske. Bygget synes nærmest at give mindre Kjærne og af en ringere Kvalitet end forventet efter Høsten. Græsset saavel paa Ager som Eng har sjælden været saa frodigt som i afvigte Aar, og dette ikke alene i Forsommeren og Sommeren igjennem, men ogsaa om Efteraaret. Der er derfor ogsaa avlet en Del Hø, som i Forbindelse med den gode Sædavl sparer meget paa Indkjøb af Foderstoffer i Vinter. Efter det Kvantum Sæd, som indbjergedes i Høsten 1895, skulde man egentlig have ventet, at Halmen i Vinter vilde have været meget rigelig. Dette synes dog ikke at skulle blive Tilfældet.

Det skal bemærkes, at Oldenborrekrigen har hjulpen godt; vi komme vist nu til at tage fat paa Fuglene, navnlig Graaspurve og maaske Krager.

Hvad den dyriske Produktion angaar, har Aaret ogsaa været godt. Husdyrenes Sundhedstilstand har været god i det store Hele. Kastningstilfælde indtræde ganske vist næsten i enhver Gaard, men ikke i større Omfang end sædvanligt, og ellers har Egnen været fri for Epidemier af nogen Slags. Ernæringsforholdene have ogsaa været gode. I Vinteren 1894—95 var der vel kun lidt Hø, men ret gode Roebeholdninger og tilstrækkelig Halm. Af Kjærne var der ogsaa ret rigeligt, og hvad der manglede, erstattedes med indkjøbt Kraftfoder. For Kreaturernes Sommerernæring har sjælden noget Aar været saa heldigt som det nu sluttede. Græsset var rigeligt og ligeligt hele Sommeren igjennem, hvorfor Mælkeudbyttet kunde holdes oppe uden særlige Foranstaltninger, og Kreaturerne kom paa Stald i Efteraaret i godt Huld. Fedning af Kreaturer drives ikke meget her paa Egnen og er, paa Grund af Konjunkturerne, snarest aftagende. Derimod vedligeholdes Tillægget i sædvanlig Udstrækning og oftest saaledes, at Besætningerne ikke alene vedligeholdes ved eget Tillæg, men at

der ogsaa kan blive nogle drægtige Kvier til Salg. Naar undtages de sædvanlige Uheld, som her kunne indtræde med Kalvedødelighed, Kastning osv., har Aaret ogsaa, for denne Gren, været heldigt. Grisetillæg og Produktion af Sengsvin, undtagelsesvis store fede Svin, har været drevet i stor Maalestok og, hvad Produktion og Mængde angaar, med godt Resultat. Ogsaa Hestetillægget bliver snarest udvidet, hvorimod Faareholdet aftager, om der end endnu ses enkelte Faareflokke. Ogsaa for Faarenes Trivsel har Aaret været heldigt.

Den anden Side af Medaljen er jo imidlertid de Priser, som Landmanden har opnaaet for sine Salgsprodukter, og de kontante Udgifter, som han har til Redriften og som han skal udrede for at kunne blive ved den. Her bliver Billedet ikke saa lyst.

Naar undtages 1863 og 1864 have vi ikke siden 1850 havt saa lave Priser paa Korn som i 1895. Af andre Salgsvarer er det navnlig Smør og Flæsk, som det kommer an paa. Kjøbenhavns Topnotering for Smør var jo i Gjennemsnit fra $^{1}/_{11}$ 94 til $^{31}/_{10}$ 95 = 91 Kr. 65 Øre; men medens Landmændene før fik over Noteringen, have de i afvigte Aar faaet under denne. Her paa Gaarden er i Gjennemsnit for samme Tidsrum opnaaet 83,78 Øre for 1 Pd. Smør, og mange Gaarde have faaet mindre, faa mere. Denne Pris var saa lav, at jeg i de sidste 28 Aar ikke før har opnaaet saa lidt for Smørret. For Slagterisvin er i samme Tid kun opnaaet 23,33 Øre pr. Pd. levende Vægt eller mindre end nogensinde før, saalænge jeg kjender noget til Svinepriserne. Derimod have Priserne paa Udsætterkøer og drægtige Kvier været omtrent som i Firserne, altsaa normale, og paa Lam have de været en Tid i Efteraaret endogsaa meget høje. Prisen paa alm. skummet Mælk-Ost har været ca. 15 Øre pr. Pd. eller maaske lidt højere end i de senere Aar.

I Samklang med de lave Kornpriser have ogsaa Klid og Oliekager været billige, hvilket har hjulpet noget paa Nettoudbyttet; men en anden og langt større Udgiftspost for den arbejdsgivende Landmand er steget betydeligt i 1895, nemlig Arbejdslønnen, navnlig til det faste Tyende. En Gaard-

mand maa nu ofte give fra 250 til 300 Kr. til en ordentlig Karl. Paa Middelgaarde er Lønnen 230 à 250 Kr., og paa større Gaarde er den meget variabel, men oftest over 200 Kr. aarlig.

Det er de lave Priser, navnlig paa Smør og Svin, og den stigende Arbejdsløn, som mest karakteriserer Aaret 1895, og hvorpaa selv den gode Produktion ikke helt har kunnet bøde, om den end i betydelig Grad har mildnet det Tryk, som hviler navnlig paa den arbejdsgivende Landmand.

Som Bidrag til Belysningen af det økonomiske Udbytte af 1895 meddeles, som sædvanligt, en Extrakt af Aarsregnskabet fra samme Gaard som tidligere, fra 1ste November 1894 til 31te Oktober 1895.

Indtægt.

Avlen var i 1894 = 168814 Pd. Korn, udbragt til Kr. 4.41 pr. Pd.		Kr.	7455. 81
Solgt 54000 Pd. Halm à Kr. 0. 08		»	432. 19
Produceret i 1895:			
38 Td. Kartofler à Kr. 3. 00.	Kr. 114. 00		
1336 » Runkelroer à Kr. 0. 64.	» 855. 04		
29 Læs Agerhø à Kr. 22. 00.	» 638. 00		
31,6 » Enghø à » 16. 13.	» 509. 70		
7136 Kogræsdage à 50 og 40 Øre	» 3235. 40		
Ialt...	Kr. 5352. 14		
Heraf opfodret for	» 4958. 14		
Rest		»	394. 00
$105^1/_2$ Læs Tørv		»	518. 25
Havesager for		»	249. 69
Vareprodukter for		»	167. 00
Leje af 1,6 Td. Land Agerjord		»	192. 00
For Grus, Kjørsel m. m.		»	80. 35
Solgt Heste for, med Fradrag af for indkjøbte		»	25. 75
187203 Pd. Mælk à 4,179 Øre		»	7822. 77
8356 Pd. levende Ko à 16,44 Øre		»	1374. 15
9429 Pd. levende Svin à 23,33 Øre		»	2200. 39
Ialt...		Kr.	20912. 35

Ialt Indtægt.. Kr. 20912. 35

Udgift:

Arbejdsudgifter	Kr.	5302. 41	
Sædekorn, Frø, Planter	»	885. 71	
Inventariets Vedligeholdelse ...	»	559. 47	
Kunstig Gjødning	»	131. 07	
Hegn, Vandafledning, Veje	»	36. 02	
Bygningernes Vedligeholdelse ..	»	135. 34	
Hestebeslag, Dyrlæger, Bedæk-ningspenge	»	204. 02	
Smørtræer, Forme, Ildebrændsel i Mejeriet m. m.....	»	348. 61	
Forskjellige Udgifter	»	78. 97	
97848 Pd. Kraftfoder à 4,32 Øre	»	4225. 23	
For Mælk til Ungkvæg og Svin samt Føl	»	761. 99	
			» 12668. 84

Nettoudbytte... Kr. 8243. 51

eller pr. Td. Land, Arealet regnet = 140 Td. Land Agerjord, = Kr. 58. 88.

Til Sammenligning hermed anføres, at Nettoudbyttet pr. Td. Land var i Gjennemsnit af:

Det forudgaaende Femaar .	Kr.	65. 07
Det forudgaaende Tiaar ..	»	63. 65
og af Femaaret $18^{78}/_{79}$ til $18^{82}/_{83}$	»	66. 79

Det fremgaar heraf, at Aaret 1895 vilde have været et ualmindelig godt Aar for Landmændene her paa Egnen, naar Konjunkturerne ikke havde været saa højst uheldige. Vel er det i det foregaaende Regnskab Kornavlen i 1894 og ikke i 1895, som er beregnet til Indtægt; men dersom dette skal have nogen Betydning, tror jeg det snarest bliver i opadgaaende Retning for Indtægterne.

Udsigterne med Hensyn til Produktudbyttet i indeværende Aar ere foreløbig gode. Landmændene staa med gode Furagebeholdninger, rigeligt Korn, og Foderstofpriserne ere billige. Besætningerne ere i god Foderstand og, lidt Kastning blandt Køerne undtaget, ligeledes i god Sundhedstilstand. Paa Markerne staar Vintersæd og Kløver godt, ligesom Jordenes Behandling til Vaarsæd i Regelen er godt fremmet efter Aarstiden. Kun Priserne ere endnu lave, og for Smørrets og Svinenes Vedkommende endogsaa lavere end ifjor paa denne Tid.

Tvangssalg ved Auktion have, mig bekjendt, ikke fundet Sted i det forløbne Aar; men der vare visse andre Tegn, som tyde paa, at flere Landmænd blive fattigere. Saaledes synes det, som Gjæld til Kjøbmændene tiltager, og der ere mange Gaardmænd, som endogsaa ere stærkt engagerede med Vexler.

Der er oprettet en Forening for Fyen, kaldet Fyens Mejeriforening, som arbejder godt, og hvis Opgave er at holde Medlemmerne à jour med de virkelig betalte Smørpriser og at søge Kvaliteten forbedret, navnlig ved maanedlige Smørudstillinger. En Svinesalgsforening her paa Egnen har bragt Medlemmerne betydelig Fordel, navnlig ved at Opkjøberprovision undgaaes.

Fra Assensegnen.

Naar henses til det store Areal af Sukkerroer her til Assens Fabrikker af 4000 Tdr. Land, maa det siges, at Arbejdskraften er tilstede i tilstrækkelig Mængde, idet der hertil kun har været importeret ca. 60 fremmede Arbejdere, dels Polakker (Piger), dels Svenskere, halvt Piger og halvt Drenge, for hvilke Lønnen for $^1/_2$ Aar, iberegnet Rejsen frem og tilbage, beløber sig til ca. 150 Kroner + Kost og Logi. Lønningerne for de hjemlige Folk stille sig for Karle snarest lidt lavere end tidligere, men for Pigernes Vedkommende er der ingen Forandring.

Husmandsbruget gjør Fremgang ved omhyggeligere

Jordbehandliug og Dyrkning af Sukkerroer og Haveprodukter, samt Biavl og Hønsehold, hertil har vist væsentligst bidraget Præmiering af veldyrkede Husmandslodder, samt at Gartnere nedsætte sig omkring paa Landet, særlig ved Jernbanestationer, og afkjøbe Husmændene deres Haveprodukter, for atter at forsende dem til større Byer eller til Konservesfabrikker, hvilke sidste ogsaa hist og her afslutte Kontrakter saavel med Husmænd som Gaardmænd om Dyrkning af større eller mindre Arealer med Ærter.

Fra Middelfartegnen.

Udbyttet for indeværende Aar af Marken har, naar Hensyn kun tages til Kornavlen, for vor Egns Vedkommende været mindre godt. Den fugtige, tildels kolde Sommer, var for vor Jord mindre heldig. Foraarssæden groede stærkt til, gik mange Steder i Leje, og er her vel i Kvantum deraf avlet omtrentlig som i et middelgodt Aar, saa er dog Kvaliteten ikke den allerbedste.

Malkebesætningerne have givet et ret betydeligt Mælkeudbytte, da Græsningen paa Grund af det betydelige Nedslag som Regel maatte være rigelig. Ved at Mælken behandles i Andelsmejerier, opnaas altid en Pris derfor, om end denne trykkes ved de lave Smørpriser. Salg af Mælk til et Andelsmejeri af Ikke-Andelshavere, har i Gjennemsnit for Aaret givet 11,8 Øre pr. Kd. Det skal ikke give synderlig stor Betaling for Vinterfoder og Græsning. Andelshaverne have selvfølgelig lidt mere, vistnok godt $^1/_2$ Øre pr. Kd., ved Overskuddets Fordeling.

Udbyttet ved Svinehold har ogsaa været tarveligt. Ved de lave Kornpriser kunde det endda nogenlunde betale sig en Del af Aaret, da Slagterisvin betaltes med ca. 23 Øre pr. Pd. levende Vægt, et enkelt Øjeblik endog med 26 Øre, men i Aarets sidste Maaneder, hvor Prisen er gaaet ned til 20, 19, ja 18 Øre pr. Pd., er ogsaa Svineholdet blevet urentabelt.

Her har ikke fundet Tvangssalg Sted, i hvert Fald ikke af Betydning, og Ejendomspriserne ere ikke undergaaede

nogen væsentlig Forandring. Overhovedet foregaar her meget faa Omsætninger med Ejendomme. Ved en enkelt Forpagtning er givet noget Afslag i Forpagtningsafgiften, i andre Tilfælde ikke.

Arbejderforholdene ere omtrent de samme som i de nærmest foregaaende Aar, bedre ere de i hvert Fald ikke, og navnlig er det Arbejde, der udføres af faste Tjenestefolk, baade kvalitativt og kvantitativt nedadgaaende. Paa større Gaarde søger man derfor at sikre sig en solidere Arbejdsstyrke ved Daglejere, der, om end noget dyrere, dog i Reglen ere mere paalidelige. Socialismen har nemlig endnn ikke vundet aaben Indgang blandt Landarbejderne her; i det Skjulte virker den dog.

Sansen for et bedre Husmandsbrug kan vel nok siges at være i Fremgang, idet Exemplet fra enkelte særlig forrinlige Brug ikke ganske kan undlade at smitte, ligesom Præmieringen for ypperlig Dyrkning af Huslodder heller ikke kan undlade at øve nogen Indflydelse, men nogen særlig betydelig Fremgang i det Hele kan dog næppe paavises.

Fra Fredericiaegnen.

Aarsudbyttet maa som Helhed taget kaldes rigtig godt; der var en god Avl og af ret god Kvalitet; er Kornet end ikke fineste Salgsvare, saa har dette med de lave Kornpriser ikke saa overordentlig stor Betydning; Priserne paa Landbrugsprodukterne have hele Aaret holdt sig nogenlunde godt, naar undtages det stærke Fald i Svinepriserne i Aarets Slutning, der kom meget ubelejligt og gav et mindre Udbytte end ventet, baade til Flyttedag og Terminen, som for mange er svært at komme over.

Ejendomspriserne ere ikke faldne yderligere. Tvangssalg ere meget sjældne her og have saavidt mig bekjendt ikke fundet Sted sidste Aar. Der ere Ejendomme, der have skiftet Ejere under Forhold, hvor Tvangssalg stod truende i Fremtiden; mindre Energi og Dygtighed hos Ejeren ere vel nok de

Grunde, der i Almindelighed bevirke Tilbagegangen. Forpagtninger ere ikke gaaede nedad i sidste Aar.

Der lægges ikke lidt ud til vedvarende Græs.

Der har været den fornødne Arbejdskraft tilstede, men slet ikke mere; Lønningerne ere: Karle 250—200, andre dito 150—180, Piger 100—140 Kr. De kunne ikke siges at være stegne sidste Aar.

At Arbejdsydelsen er ringere, nytter det ikke at nægte, men det er da let forklarligt, naar de bedste Kræfter trække fra Landet til Byerne eller udvandre; de Vilkaar, Landbruget kan byde sine Arbejdere, ere ikke saa gode som dem, Haandværk og Industri i Byerne kunne byde sine. Som Følge deraf er der en stadig Strømning fra Land til By, og desværre, som anført, af den dygtigste Del af Arbejdsklassen, den, der ønsker ved Arbejde og Sparsommelighed at erhverve sig en selvstændig Stilling. Det Materiale, der er tilbage, er aldeles ikke noget daarligt Udskud, det vilde være stor Uret og Synd at sige, men det bedste er det ikke.

Husmandsbrugene ere gaaede meget stærkt frem og gaa det fremdeles; enkelte ere ligefrem mønsterværdige. Det første Stød gav ubetinget Præmieringen i sin Tid.

Fra Bjerre Herred.

Kornavlen i 1895 kan i Fyld ikke maale sig med foregaaende Aar, og Kvaliteten er ikke saa god, som ønskeligt.

Paa Grund af de lave Kornpriser lagde man saa godt som overalt an paa at forøge den dyriske Produktion, og da især at udvide den Del af Besætningen, som man bedst kan gjøre i kort Tid, nemlig Svineavlen. Hele foregaaende Aars Avl blev fodret op, og foruden de almindelige Foderstoffer, Oliekager og Klid, brugtes store Masser af russisk Byg. Prisen paa Heste har i det forløbne Aar holdt sig nogenlunde. Ogsaa Kvægholdet har ved Hjælp af den udmærkede Sommerernæring, og naar der tages Hensyn til Prisen paa Kraftfoder, givet et ret godt Udbytte; men værre stiller det sig med det store Svinehold, som har bragt mange

et betydeligt Tab, navnlig i den sidste Del af Aaret, hvor Prisen var $^1/_3$ lavere end ved Aarets Begyndelse. Indtægten af Landbruget i sin Helhed stiller sig derfor ingenlunde gunstigere end foregaaende Aar.

Paa Grund af de i den senere Tid yderlig forøgede Vanskeligheder ved Afsætning af Kvæg og Svin, er det en Selvfølge, at Stemningen blandt Landmændene er meget trykket, thi naar man undtager Afsætningen af Smør, er jo i Virkeligheden alle Sunde lukkede.

Til Ejendomshandeler hører man ikke meget; mange ønske at sælge, kun faa at kjøbe. Tvangssalg have endnu været sjældne, men der er god Grund til at frygte for Fremtiden. Forpagtningsafgifterne ere $^1/_6$ til $^1/_4$ lavere end før. Af Grundforbedringer udføres saa godt som intet, man afholder sig fra enhver Udgift, som ikke er strængt nødvendig. Endnu er Driftsmaaden væsentlig den samme, men der synes at være Tilbøjelighed til at gjøre den simplere og billigere, man er kun ikke paa det rene med hvorledes. Bestræbelserne gaa i Retning af at spare Arbejdskraft, og derfor er Roedyrkningen vistnok indskrænket noget. Enkelte have lagt sig efter Frøavl, og der er nok, som have Lyst til at følge efter, men holdes tilbage af Frygt for Vanskelighed ved Afsætningen. Man kan ikke sige, at der er Mangel paa Arbejdskraft, men Forholdet er løsere, og Arbejderne upaalideligere. Mange unge Karle ville ikke tage fast Arbejde, og Daglejerne tage det ikke knapt med at unde sig en Fridag. Akkordarbejde er ikke særlig yndet. Der er mange veldrevne Husmandsbrug her paa Egnen. Det er vel nærmest Præmiering for ypperlig Dyrkning, som har fremkaldt dem. Men det er vel tvivlsomt, om de ville holde sig paa den nuværende Højde, dersom Præmieringen bortfalder. Desværre et det gjærne Lodder paa 4 til 6 Tdr. Land, som æske Præmie. De ejes som oftest af Haandværkere.

Fra Hads Herred.

Høsten 1895 har, hvad Kvantitet og Kvalitet angaar, været over Middelhøst; paa Afgrøderne har man ingen Grund

til Klage, men Aaret vil dog snarest for denne Egn som for hele Landet blive et af de Aar, som danske Landmænd ikke saa let glemme. Heri Egnen have lave Kornpriser hidtil ingen Betydning havt, da alt Kornet, selv Hveden, fodres op, men iaar er man dog bleven betænkelig paa Grund af de lave Flæskepriser og Kreaturudførselsvanskelighederne til Tyskland. Man spørger: hvordan kan det være, at et Pd. levende Svin heri Egnen betales med 10 Øre mindre end i Haderslev. Hvordan kan det være, at Tyskerne kunne levere Rugmel heri Danmark for 4 Øre, medens slesvigske Landmænd faa langt mere for selve Rugen, og hvad foraarsager, at vi maa betale 60 à 70 Kr. for at faa Lov til at sælge et Kreatur i Hertugdømmerne, medens vor egen Hovedstad forsynes tildels med Kjød fra Sverrig uden særlig Udgift for Indførselen.

Man begynder at tale om det dog ikke er muligt, at der kunde gjøres noget for at faa disse for os danske Landmænd saa skjæbnesvangre Forhold forandrede, men hertil skal jo svares et ubetinget Nej! Langt hellere maa det danske Landbrug ruineres, end man maa lægge Skat paa fattig Mands Snaps, og tænk, hvis Brødet blev dyrere, hvilken Ulykke vilde det dog være, og Landbruget er jo slet ikke Danmarks Hovederhverv mere. Saalænge saadanne Anskuelser finde Indpas endogsaa blandt selve Landmændene, og saalænge Danmark vil være stormægtige Englændere paa Frihandelens Omraade, medens alle andre Lande plyndre os ganske artigt med Indførselstold og Udførselspræmier, saalænge kan der intet gjøres for det danske Landbrug.

Hvad nytter det, om Rentefoden sættes lidt lavere, eller vi have lidt billigere Fragter, naar vi ved Udlandets Toldmure, altsaa ved Kunst, tvinges til at nøjes med langt lavere Priser.

Nød lærer nøgen Kvinde at spinde, siger et gammelt Ord, men det er dog bedre, hvis hun lærte at spinde, førend hun blev nøgen, noget lignende for det danske Folk og Land.

I Aarets Løb er her opført en betydelig Cikoriefabrik. Som Begyndelse tegner alt vel.

Fra Egnen Vest for Aarhus.

Aarsudbyttet er ikke blevet saa godt, som man ventede sig; Kvaliteten er god, men Kvantiteten, og især af Halmen, kun ringe, saa at man maa iagttage den yderste Sparsommelighed for at kunne vinterfodre sin sædvanlige Besætning. Om Kornsalg er der selvfølgelig ikke Tale; man kjøber i det Sted en Del Kraftfoder for at faa saa meget som muligt ud af Kobesætningen, hvoraf man jo nu skal have hele sin Indtægt, thi gjennem Svineholdet faar man i Øjeblikket kun et negativt Resultat.

Det er i det Hele taget alt andet end lysteligt at være Landmand i disse Tider; Skatter og Afgifter ere snarere i Til- end Aftagen, medens Indtægterne stadig reduceres, og man ser da ogsaa iaar adskillige flere Tvangsauktioner end ellers averteret i Bladene. Ejendomshandeler finde kun Sted i Ny og Næ, og ligesaa en enkelt Forpagtning, der da altid betales i Smør og Korn efter Kapitelstaxt, en Afgiftsmaade, som synes at blive mere og mere almindelig.

Nye Driftsmaader finde kun undtagelsesvis Indgang; det eneste er, at man, hvor det kan lade sig gjøre, saa vidt muligt afskaffer eller indskrænker Helbrakken og udvider Rodfrugtdyrkningen, og det synes noget lettere nu at faa sine Roemarker passede, efter at man har faaet bedre Redskaber til Rensningen, og Udtyndingen saa godt som kun foretages med Jern i Stedet for tidligere med Haanden.

Arbejdskraften har i det forløbne Aar været tilstrækkelig tilstede, men heller ikke mere, og det trods den udstrakte Brug af nyere Maskiner og Redskaber, der kræve færre Folk. Røgtere og Mejeripersonale ere iaar vanskelige at opdrive, selv af simpleste Slags; de ældre Mandfolk leve nu af deres Alderdomsunderstøttelse, medens Pigerne, efter at have tilbragt Vinteren hjemme, paa det bestemteste vægre sig ved at malke, naar de om Foraaret finde for godt at søge Plads.

Fra Kolindsund.

Fedningen har givet et tarveligt Resultat, selv om Hensyn tages til de lavere Foderstofpriser. Svineholdet var endel af Aaret ret lønnende, men mod Slutningen faldt Prisen saa langt ned, som ingensinde før. Hestepriserne holde sig fremdeles temmelig godt.

Saavel Ejendoms- som Forpagtningspriser ere nedadgaaende, dog væsentligst for de større Ejendommes Vedkommende; gode mindre Gaarde og Huse holde sig ret godt. Plantning, Eng- og Mosekultur fremmes, men alle øvrige Grundforbedringer mærkes der ikke meget til.

Arbejderforholdene ere ikke ringere end i de senere Aar, snarere bedre; her mærkes mindre til Socialismen. Mangelen paa unge Folk medfører, at den gifte Arbejdsstyrke tiltager, og at der anvendes mandlig Hjælp i Mejerierne. — Akkordarbejde anvendes fremdeles sparsomt.

De bedst drevne Husmandsbrug præmieres af Landboforeningen; de bedst stillede Husmænd ere dog de, der kun have en passende Haveplads, der kan dyrkes i Fritiden, og som af Arbejdsgiveren faar let Adgang til at holde Ko eller Geder, alt efter Forholdene og Familiens Størrelse. Der er her paa Egnen rejst mange gode nye Huse af stræbsomme, men uformuende Arbejdere paa en kjøkt Grund; det er de nye Kreditforeninger for Smaaejendomme, der have gjort dette muligt. Der er stor Trang til bedre Boliger; den idelige Flytten fra den ene faldefærdige Hytte til den anden sløver og demoraliserer Arbejdsstanden.

Fra Hobroegnen.

Skjønt Græsset var godt, og Kvæget hele Sommeren havde en god Ernæring, er det dog tvivlsomt, hvad Udbytte Husdyrene have givet; dette har tildels beroet paa, hvilken Besætning der har været holdt. Heste have været i jævn god Pris hele Aaret, saa Indtægten af disse har ikke været saa daarlig, tilmed da baade Efterspørgslen og Priserne steg

betydelig de første 3 Maaneder i afvigte Aar. Mejerierne, som vare blevne stærkt berørte af den forandrede Topnotering, gav i Aarets første Halvdel et mindre Udbytte, og det kan siges, at det er først i de tre sidste Maaneder, at der er begyndt at komme lidt Tillid tilbage til, at Forhandlingen af Smørret kan foregaa med lidt mere Sikkerhed, og at de trufne Aftaler med Smørhandlerne kunne blive respekterede. Hvor lidt Pris Landmændene satte paa Mælkeydelsen, fremgaar af, at ifjor Vinter bleve Mejeristaldene fyldte med Kvæg, der kun vare halvt udmalkede, saa det var ikke saa lille et Udbytte, disse havde ved Mælken af saadanne Køer, hvorimod der i Efteraaret ikke er Mælk af nævneværdig Betydning i de Køer, der blive opkjøbte til disse Stalde. Med de Smørpriser og de Kornpriser, der have været at notere i de 3 sidste Maaneder, bliver Mejeriet atter betragtet med lidt gunstigere Øjne, og Smør-Produktionen som noget af det, der betaler bedst det paa samme anvendte Foder. Kælvekøerne ere derfor ogsaa i høj Pris for Tiden, og Penge ville sikkert tabes, naar de om kortere eller længere Tid udgaa af Mejerierne.

Paa Grund af de store Opkjøb sidste Vinter til Marsken holdt Prisen paa det magre Kvæg sig meget høj helt hen i Sommer. Først gjaldt det kun Smaatands Stude af jævn god Størrelse paa 7 à 800 Pds. Vægt, senere kom det ogsaa til at gjælde Køer og store Kvier til Græsning. Opdrætteren har derfor havt et godt Udbytte af sit Tillæg; derimod stillede det sig mere tvivlsomt for Federen, der hele Vinteren havde smaa Priser hjem for Fedekvæget, og dertil havde sit Græskvæg dyrt, og da Markederne ikke vare særlig høje, hverken i Hamburg eller Kjøbenhavn, og paa sidstnævnte Sted siden Aabningen for det svenske Kvæg endog særlig slet, har Aaret været daarligt for Federen. Hertil kommer, at Priserne i Efteraaret, det vil sige i August, September, paa store Stude egnede til Fedning, var høje, hvorfor disse, trods de høje Priser, der betales i Hamburg, ikke have kunnet give noget tilfredsstillende Udbytte, eftersom Karantæneudgifterne og Told med Forsendelsesomkostninger sluger henved 7 Øre pr. Pd. levende Vægt. Da smaa Stude paa ca. 1000 Pd. have ondt

ved at bære de 70 Kroners Udgifter, er selvfølgelig Prisen steget paa de store Stude.

Med Faar har Handelen først i Efteraaret været god, og Lammeprisen i Sommer var nogenlunde; derimod har Uldpriserne holdt sig meget lave.

Svin have jo, med Undtagelse af en kort Periode i Sommer været i lav Pris hele Aaret, og Prisen sluttede saa lav i den sidste Maaned af Aaret, saa det var let at se, at selv til de nuværende lave Kornpriser kunde Svineholdet ikke bringe andet end Tab. Slagterisvinene, der paa Grund af Fedme blev afregnede i 3. Klasse, bleve kun betalte med 25 Øre slagtet Vægt, og siden Hamburg blev lukket for Indførsel af danske Svin, ere Kjødmarkederne i Byerne formelig overfyldte med Flæsk og store Svin, hvor rent benfrit, tykt Sideflæsk sælges til 25 Øre pr. Pd. i mindre Dele. Skjønt Landmanden i de sidste Aar har prøvet megen Modgang, ere saadanne Priser i en Branche, hvor der nu er lagt saa megen Kapital ind, dog til at fortvivle over. Mon denne Lære ikke kunde bidrage til at slaa fast, at det er lettere at udvide Produktionen end vinde en Kundekreds. Der er Forskjel paa at have Kunder til ugentlige Slagtninger paa 12000 Svin og saa at skaffe Kunder, helst godt betalende, til 30000 Svin. At det er en ren Reguladetri, at Svineavl er lønnende, naar Sortehavsbyg kan kjøbes til 3 Øre pr. Pd., samtidig med at Svinepriserne ere 27—30 Øre pr. Pd. levende Vægt, er let at indse, hvorfor baade Landmænd og andre have styrtet sig over den, hvilket nu kommer til Kval for alle, da Produktionen er for stor. Hvorfor ikke ved en Told paa Korn skabe Kornpriser, der ere i Favør af Agerbrugeren, der dog til Stat og Kommune svarer en betydelig Afgift af det, Jorden producerer, efter at Driftsomkostningerne ere fradragne. Agerbruget bør stilles saaledes, at Kornet ikke kan kjøbes billigere, end det kan produceres; thi er dette Tilfældet, som mange paastaa, maa den virkelige Agerbruger ligge under i Kampen med Industrien om Kornets Forædling til Dyreprodukter.

Men man taler om at udvide Koholdet paa Fedekvægets og Tillægets Bekostning. Svineavlen er selvfølgelig ved at

selvfølgelig ved at indskrænkes noget, dog næppe i den Grad, at Overproduktionen vil standse det første halve Aar.

Arbejdskraften, især den kvindelige, er meget vanskelig at opdrive. Af den Grund ere Lønningerne selvfølgelig i Stigning, samtidig med at Arbejderne ere mere klar paa deres Uundværlighed, og derfor fordre bedre Betingelser til Forplejning og kort Arbejdstid. Deres Løn udgjør nu en uforholdsmæssig stor Del af Gaardens Indtægt.

Arbejdsydelsen forringes saavel kvalitativt som kvantitativt. Mangel paa Arbejdere gjør, at ingen Dreng vil staa Læren ud som saadan, før han paatager sig Karls Gjerning. Han føler sin egen Betydning, og istedetfor at være bekjendt, at han har noget at lære, sjusker han og vænnes til Jaskeri. Pløjning og Høstning foregaar nu med de bedre Redskaber ikke nær saa godt som for 20 Aar siden. Tærskning med Plejl har ingen Lyst til, hvorfor Haandtærskemaskinerne i de almindelige Bondebrug vinde stor Udbredelse. Moralen er vel ligesaa stor som i ældre Tider, men Bevidstheden om let paany at faa Beskjæftigelse, hvis Husbonden er utilfreds med dem, gjør, at de ikke særlig gjøre sig Ulejlighed for at tilfredsstille billige Krav, og Husbønderne ere kjede af Formaninger, som intet frugte, og kjed af at slippe et mindre godt Tyende, da de vide, at de faa ikke saa lidt Besvær ved at faa et nyt, og dog løbe den Risiko at faa et, der ikke er bedre.

Fra det sydlige Vendsyssel.

Gjennemgaaende har Aarsudbyttet for næsten alting været meget tilfredsstillende hvad Mængde og Kvalitet angaar, men de usædvanlig lave Priser, især paa Svin, Fedekvæg og Korn gjør, at Aaret vistnok kommer noget under et »Middelaar« i sit endelige Resultat.

Da Priserne paa Heste, Malkekøer og Smør egentlig have været ret tilfredsstillende, har Udbyttet af disse Grene af Bedrifterne været ganske godt, medens derimod Svin og Fedekvæg kun have givet smaa Resultater.

Paa Grund af den almindelige Mistillid til Landbruget findér der saagodtsom slet ingen Salg Sted af noget større Gaarde underhaanden. De enkelte Forpagtninger, der finde Sted, ere til betydelig reducerede Afgifter. Priserne paa Bøndergaardene holde sig noget bedre, og for Husenes Vedkommende er vistnok saa godt som ingen Prisfald at mærke.

Tidsaanden har ført med sig, at der maaske nok præsteres noget mindre, naar Talen er om de haarde, grove Arbejder ved Landbruget, men paa den anden Side vilde det vistnok være at gjøre Tyendet Uret, om man ikke vilde erkjende, at den bedre Del af dette ogsaa er i Besiddelse af en lidt større Intelligens end tidligere, og navnlig ikke stiller sig saa skeptisk overfor alt nyt som tidligere. Det er saaledes en paalidelig Kjendsgerning, at det nu er langt lettere at faa Folk, som forstaa sig lidt paa Brugen af Maskiner og de mere sammensatte Redskaber end tidligere, da man næsten fra den Side betragtede alt saadant som — Humbug.

Der findes enkelte overordentlig dygtige Husmænd, men i det Hele og Store er Fremgangen egentlig ikke meget synlig; dog søger Landboforeningen for Aalborg Amt, ved Præmiering og Rejseunderstøttelser til Husmænd, paa bedste Maade at fremme denne Sag, og Bestræbelserne i saa Henseende ville utvivlsomt nok sætte Frugt med Tiden.

Det synes at være ved at gaa op for Folk, hvilken ret betydelig Indtægt et vel passet Hønsehold kan afkaste, og skjænkes denne Sag derfor nu en langt større Interesse end tidligere, medens Havebrug omtrent er upaaagtet, og Biavl drives kun sporadisk. Paa et Møde i Åalborg Amts Landboforening blev der kort før Jul vedtaget Oprettelsen af en »Tyendeforening«, hvis Formaal vel nærmest skulde være, samtidig med at højne hele Tyendeklassens Niveau, at vænne den til større Orden, Sædelighed og Sparsommelighed, saa ledes at det ikke vilde blive helt umuligt, ogsaa for denne Klasse Mennesker, engang at faa et eget lille, selvstændigt Hjem.

Det nordlige Vendsyssel.

Tvangssalg tiltage. Næsten enhver større Landejendom udbydes til Salg. Grundene ere de nedadgaaende Priser paa alle Landbrugets Produkter og stigende Udgifter, først og fremmest til Folkehold, og dernæst de kommunale Udgifter. For stor Gjæld paa Ejendommen ere mange Steder en væsentlig Aarsag. Forpagtninger ere sjældnere, men i hvert Fald ogsaa til lavere Afgifter. Priserne ere faldende i Forhold til Ejendommenes Størrelse. Huse og Ejendomme op til ca. 2 Tdr. Hartkorn ere ikke faldne meget; sætter man Prisfaldet for større Ejendomme til 25 à 33 pCt., er denne for mindre Ejendomme 10 à 15 pCt.

Iaar er her lidt rigeligere af Karle, men aldeles utilstrækkelig af Kvinder, især til Landarbejde, som Malkning, Bryggers og Kokkepiger. Løn: en Forkarl 220—300 Kr., en Arbejdskarl 180—220 Kr., en ung Karl 130—180 Kr., Piger 120—150 Kr.

Arbejdsydelsen forringes overordentlig baade kvantitativt og især kvalitativt. Grunden er synkende Respekt og Moralitet. »A ka rees« er det almindelige Svar paa en berettiget Irettesættelse, og ethvert Tyende er saa vanskeligt at faa erstattet, at man ofte tvinges til at beholde et mindre godt Tyende af Frygt for enten at faa et lige saa ringe eller slet intet. Tiltagende Drikfældighed, alskens Sjov, Dans, Morskab af enhver Art, Fortæring af Bayersk Øl, Hvedebrød, Frugt, ligefrem Slikkeri, sluger baade Karle og Pigers Løn, saa de allerfleste en Maaned efter Skiftetid forlange Forskud til de nødvendigste Ting, som Træsko og Strømper. Der gives vel Undtagelser, men disse ere faa, blandt ca. 30 Tyende har jeg højst kunnet formaa 2 à 3 til at sætte Penge af deres Løn i Sparekassen.

Vor Landsdel, saavel som vel enhver noget afsides Del af Landet, lider et stadigt og ikke ubetydeligt Tab i Fragt af alt, hvad vi kjøbe og sælge. Pris paa Gjødning og Foderstoffer er stedse for os Noteringen paa de store Handelspladser + Fragt, endog efter Detailfragt. Da Statsbanerne

ere byggede og drives for Landets Penge, hvortil vi have bidraget vor Del saavelsom de Egne, Banerne berøre, saa burde Fragterne ordnes efter Frimærkesystemet.

Det nordlige Thy.

Aarsudbyttet har været godt, baade med Hensyn til Kvalitet og Kvantitet, men Priserne ere meget smaa, baade paa Korn og Frø, og Hø og Halm kan næsten ikke sælges.

Udbyttet af Besætningen har ogsaa været ret godt, naar undtages den sidste Tid, hvori Svinepriserne have været meget lave og Afsætningen af Kreaturer er forbunden med store Vanskeligheder. Isen kan jo desuden standse al Tilførsel til Tyskland. En Del Faar afsættes i Efteraaret til jævnt gode Priser. Smørpriserne blive stadig mere usikre, man giver Konsignationerne Skylden, men Producenterne tabe mere og mere Tilliden til Kontrakter, eftersom Smørhandlerne bryde dem ved den mindste Anledning. I Retning af Kvalitetsbetaling er endnu intet opnaaet.

Nogen kjendelig Forringelse af Arbejdsydelsen er ikke fremtrædende; dog ere flere Arbejder, som Tærskning med Plejl, Kastning og Rensning samt Saaning med Haanden ved at gaa helt af Brug, og de unge Mennesker faa ingen Øvelse deri. Drikkeri er mere og mere almindelig mellem unge, og for manges Vedkommende ender det med virkelig Drukkenskab. Fast lønnede Folk blive sjældnere. Tærskningen med Tærskeværker er ganske almindelig, og derfor nøjes mange af Bønderne med ganske unge Karle, da de ældre ikke tage fast Tjeneste.

(Sluttes i næste Hefte.)

Agerdyrkningsberetning.

(Fra April.)

Den afsluttede Tærskning angiver det kvantitative Udbytte af Høsten 1895 som værende for Landet i dets Helhed lidt under et Middelaar for Vintersædens, lidt over et Middelaar for Vaarsædens Vedkommende, saaledes som det vil ses af nedenstaaende Tabel I, der er fremgaaet af en Gjennemsnitsberegning af alle de modtagne Indberetninger.

Tabel I.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1885	17,2	11,7	11,6	12,1	13,8
1886	15,6	11,7	12,4	12,4	14,2
1887	18,9	12,3	12,5	11,8	14,2
1888	10,2	10,5	11,7	12,1	14,3
1889	14,8	12,6	10,6	11,2	11,8
1890	13,9	11,2	13,1	13,1	16,0
1891	15,7	12,9	12,8	12,9	13,1
1892	17,5	13,4	14,1	14,5	16,6
1893	15,3	12,5	10,6	10,8	10,6
1894	14,6	10,4	12,0	11,8	15,0
Gjennemsnit	15,4	11,9	12,1	12,3	14,0
1895	14,6	11,4	12.3	12,4	16,4

Dette stemmer i det Væsentlige ogsaa med den i disse Dage fra det statistiske Bureau modtagne Beretning om Høstudbyttet i Danmark, i hvilken Foldangivelserne baade i de foregaaende Aar og i det sidste Aar ere noget lavere end her i Tidsskriftet. Da Sidstnævntes Oplysninger imidlertid gjennem en lang Aarrække ere modtagne i det Væsentlige fra de samme Korrespondenter, ville de med nogenlunde Ret kunne lægges til Grund for en Sammenligning mellem de enkelte Aar, saaledes som sket er i de forrige Aargange, og vi have derfor endnu iaar bearbejdet Materialet paa samme Maade som tidligere, men ville, hvis Beretningen fra det statistiske Bureau fremtidig vil kunne ventes lige saa tidlig som iaar, muligvis ad Aare henholde os til denne, der bygges paa et meget stort Materiale, og ikke fortsætte med den selvstændige Indsamling af Foldangivelser, som Tidsskriftet har Æren af først at have paabegyndt, nemlig i Aaret 1854, og uafbrudt at have fortsat indtil nu.

Lade vi hver af Kornarterne veje lige meget ved Udregningen af Foldudbyttet, idet vi søge et enkelt Tal som Foldudbytte for det sidste Aar i Sammenligning med hvert af de foregaaende 10 Aar, da faaes, at i Gjennemsnit gav

1885	13,28 Fold,	1890	13,46 Fold,
1886	13,26 —	1891	13,48 —
1887	13,94 —	1892	15,07 —
1888	11,74 —	1893	11,96 —
1889	12,20 —	1894	12,80 —

og 1895 13,42 Fold,

hvilket for 1895 er lidt mere end Gjennemsnittet af de nævnte 10 foregaaende Aar, der give 13,1 Fold som Middeludbytte. Men hertil kommer endvidere, at Vintersæden, der har givet lidt under Middel, kun indtager 24 pCt. af det besaaede Areal, medens Vaarsæden indtager 53 pCt. og deraf Havren, der var Aarets foldrigeste Sæd, endog 31 pCt.

For Landet i dets Helhed maa derfor Tøndeudbyttet af den indavlede Sæd siges at have været ret godt i Aaret 1895. Men Kvaliteten har derimod for alle Sædarter, undtagen Havren, været tarvelig, hvilket bl. a. fremgaar af følgende Gjennemsnitsvægt pr. Td.:

Tabel II.

Aaret	Hvede	Rug	2-rd. Byg	6-rd. Byg	Havre
1885	128,7	121,0	111,4	103,7	79,7
1886	132,3	122,7	113,7	105,9	81,3
1887	132,5	123,6	114,6	107,2	83,0
1888	123,3	119,9	110,2	104,6	78,5
1889	130,4	123,8	113,4	106,6	79,8
1890	126,0	119,0	111,8	104,1	80,3
1891	124,6	115,9	109,4	104,5	79,1
1892	129,1	122,3	112,7	107,5	82,5
1893	130,4	124,9	113,4	107,0	80,7
1894	127,0	118,7	110,7	103,8	78,0
Gjennemsnit	128,4	121,2	112,1	105,5	80,3
1895	127,9	119,1	110,2	103,2	81,9

Som det ses, er det navnlig Rugens og Byggets Vægt, der har været let, og da ogsaa Kjærnens øvrige Egenskaber ved disse to Kornarter har været mindre god, maa Kvaliteten for deres Vedkommende i Almindelighed betegnes som tarvelig.

Maa saaledes, naar Hensyn tages baade til Kvantitet og Kvalitet, Kornudbyttet i sin Helhed for Landet kaldes nogenlunde tilfredsstillende, saa stiller Forholdet sig imidlertid meget forskjelligt for de enkelte Provinser, saaledes som det vil fremgaa af hosstaaende Tabel III. Det ses heraf, at det navnlig er Lolland og tildels Fyn, der, naar Havren undtages, har havt en temmelig tarvelig Høst, og gaar man endnu mere i Enkeltheder ved at sammenligne de i Slutningen af denne

Tabel III. Gjennemsnit af Foldene (Tdr. pr. Td. Land) og af Kornets Vægt (holl.) for Aaret 1895 sammenlignet med 1880—94.

	Hvede				Rug				2-rd. Byg				6-rd. Byg				Havre			
	1895		1880-94		1895		1880-94		1895		1880-94		1895		1880-94		1895		1880-94	
Sjælland[1]	14,0	128,7	14,3	128,4	11,2	120,5	12,3	121,5	12,2	110,1	12,6	112,9	12,1	103,8	13,0	108,0	17,4	85,5	14,1	82,2
Falster	16,0	129,0	15,8	128,7	14,5	121,0	12,2	120,6	15,0	108,5	13,1	112,0	»	»	»	»	19,0	83,0	16,3	81,3
Lolland	16,0	130,0	13,9	128,9	13,0	123,0	11,4	122,2	11,0	110,0	11,5	113,5	»	»	15,3	107,1	15,5	87,0	13,9	72,2
Langeland	14,7	129,5	16,4	128,4	16,2	118,0	12,9	122,3	12,2	111,7	13,3	113,6	13,0	107,0	13,4	110,8	18,6	85,0	15,9	74,4
Fyn	14,1	125,6	14,5	127,1	12,1	119,8	11,9	120,9	14,8	112,2	12,2	113,3	14,0	107,0	12,0	107,0	18,2	78,8	14,0	78,3
Jylland:																				
a) gode Jorder[2]	17,0	126,0	13,8	126,5	12,0	116,6	12,7	119,5	13,1	110,3	12,6	110,8	14,3	102,0	13,6	104,5	17,0	80,3	15,1	80,5
b) middelstore Jorder[3]	12,0	126,0	12,4	126,9	9,9	117,2	10,1	119,0	10,8	110,8	9,9	110,1	11,5	102,2	10,2	100,9	13,2	80,4	11,5	78,5
c) simple Jorder[4]	»	»	8,0	126,0	8,1	118,5	7,6	119,0	9,8	107,0	7,9	107,0	9,8	100,6	8,1	99,6	11,7	76,5	9,5	75,2
I Gjennemsnit	14,6	127,9	13,6	127,6	12,1	119,3	11,4	120,6	12,3	110,0	11,6	111,6	12,5	103,4	12,2	105,5	16,3	82,1	13,8	77,8

32*

[1]) Med Samsø, Møen og Bornholm.

[2]) Østkysten af Halvøen op til Randers samt Thy og Mors.

[3]) Den lille jydske Halvø, Jyllands Østkyst Nord for Randers samt Viborg og Struer-Lemvigegnen.

[4]) Hammerum Herred og Vestkysten.

Beretning meddelte Fold fra de enkelte Egne, vil det vise sig, at Høsten navnlig har været ringest i det nordøstlige Sjælland, særlig i Kjøbenhavns Amt. Dette skyldes utvivlsomt væsentlig de i forrige Hefte omtalte stærke Angreb i disse Egne af Sygdommen »Sortprik«, der navnlig har gjort meget følelig Skade paa Byg og Rug og undertiden endog formindsket Foldudbyttet til ned imod det Halve, tilmed af i Reglen daarlig og lidet vægtig Sæd. Ogsaa i Jylland har Brugen i Reglen været temmelig simpel, medens de øvrige Kornsorter dersteds som oftest have givet et ret godt Udbytte.

Tages der endelig ved Bedømmelsen af Høstudbyttet tillige Hensyn til de andre Afgrøder og til Priserne, da vise Opgivelserne fra Statistisk Bureau, at da Priserne have været 11—22 pCt. lavere end Priserne i 1890—94 som Helhed, bliver Værdiudbyttet af Høsten pr. Td. Land dyrket Areal

	i 1895	i Gjennemsnit af 1890—94.
for hele Landet	89 Kr.	96 Kr.
— Øerne	105 —	115 —
— Jylland	77 —	81 —

Størst er Nedslaget i Kjøbenhavns Amt, nemlig 15 Kr. pr. Td. Land (106 mod 121 Kr. pr. Td. Land), og i Frederiksborg og Sorø Amter, nemlig 12 Kr. pr. Td. Land (henholdsvis 107 mod 119 Kr.) og 103 mod 115 Kr. pr. Td. Land), samt i Holbæk Amt med 11 Kr. pr. Land (101 mod 112 Kr.) og i Præstø Amt 10 Kr. pr. Td. Land (101 mod 111 Kr.), altsaa alle de sællandske Amter; medens Udbyttet i enkelte jydske Amter, Aalborg og Ribe, endog har været lidt højere (1 Kr.) end Gjennemsnittet af de foregaaende 5 Aar.

Vintersæden var ikke særlig kraftig i Efteraaret, nogle Steder, f. Ex. i det nordvestlige Jylland var den endog temmelig svag, dels fordi den var saaet sent paa Grund af den sildige Høst, og dels fordi Sæderugen ingen-

lunde altid var god, men jævnlig havde spiret en Del. Vinteren har imidlertid været særdeles gunstig for baade Hveden og Rugen, de have kunnet samle Kræfter en stor Del af Vinteren, og den lette Barfrost, vi til enkelte Tider have havt, har kun kunnet hindre den i at blive for stærk uden at skade den, ligesom vi i den snefattige Vinter ikke heller have havt Snefog, der, saaledes som ifjor har kunnet udtynde eller ødelægge den. Da den desuden ogsaa i Foraarstiden har været ret vel forskaanet for stærk Nattefrost, staaer den nu, i Slutningen af April, særdeles godt i de fleste Egne; nogle Steder er den endog saa stærk, at man frygter Lejesæd. Hvor man hist og her seer et mindre godt Stykke Vintersæd, vil det i Reglen vise sig, at en mangelfuld Vandafledning er Skyld deri.

Ogsaa Kløveren har overstaaet Vinteren udmærket godt de fleste Steder; den mærkede mere til den lette Barfrost, men gjenvandt hurtig sine Kræfter, da det foraarsmilde Vejr indfandt sig, og tegnede i Slutningen af Marts til at skulle give tidlig Græsning, hvilket dog væsentlig er blevet hindret ved nogle kolde Perioder i April. Fra flere Steder paa Lolland-Falster klages der over, at Kløveren er tynd; nogle søge Grunden i Kløveraal ifjor Efteraar, andre i at de stærke Vaarsædafgrøder ifjor Sommer havde taget Lyset fra den, og atter andre i at den tørre Periode i Efteraaret havde svækket den.

Vaarsædlægningen, der enkeltvis begyndte i Marts, blev i den første Halvdel af April holdt tilbage af Kulde og Regn; men fra Maanedens Midte var Saaningen i Gang de fleste Steder, og overalt træffes Jorden skørere og bekvemmere, end man efter Vinterens ringe Frost skulde have ventet.

Vinterfodringen har været rigelig. Kvæget kom paa Stald i godt Huld, og alle Steder har der været tilstrækkeligt af Halm, rigeligt af Hø, ret gode Roebeholdninger, og tilmed have de lave Kornpriser opfordret til en rigelig Kjærnefodring. Der er derfor ogsaa brugt

mindre af Oliekager og Klid end almindelig, om man end hen paa Vinteren mærkede Nødvendigheden af at benytte en Del Kager for at holde Mælkeudbyttet oppe. Dette maa iøvrigt siges at have været godt, og da ogsaa Smør og Ostepriserne have været ret tilfredsstillende, har Mejeriudbyttet for saa vidt været upaaklageligt. Men de overordentlig lave Svine- og Flæskepriser have betydelig forringet dette. — Fedestaldene have maaske næppe været saa stærkt besatte som almindeligt, og de Vanskeligheder af forskjellig Art, der ere lagte os i Vejen fra Tysklands Side, have medført Priser, som navnlig i den sidste Del af Vinteren have været lidet lønnende trods den billige Fodring. Det magre Kvæg til Marsken, som man i Thy og andre Steder i Jylland har ladet indtage Fedekvægets Plads, har derimod hjembragt særdeles gode og lønnende Priser.

Husdyrenes Sundhedstilstand har i det Hele taget været god i den milde Vinter, bortseet fra en i sine Egne tiltagende Kalvedødelighed og Kastning. I en Beretning udtales en Formodning om, at dette skulde staa i Forbindelse med det store Forbrng af Oliekager, men noget Faktisk, hvorpaa denne Formodning bygges, meddeles ikke.

Det er længe siden, vi have havt en Vinter saa gunstig for Arbejdets forsatte Gang, som den nu forløbne. Naar det undtages, at Regnen af og til har kunnet vanskeliggjøre Indkjørselen af Stakkene eller Damptærskningen ved disse, har Vejret begunstiget alle andre Vinterarbejder. Man har kunnet pløje en stor Del af Vinteren, ikke blot Grønjord men ogsaa Roemarken 2den Gang. Man har kunnet udføre en Mængde Grundforbedringer, saasom at opbryde Hedejord, grave Plantehuller, grave Grøfter, dræne o. lig. Den lette Frost til sine Tider har lettet Gjødningskjørselen, og den »lille Vinter« i Slutningen af Februar har lettet Skovningsarbejdet. Og dog har Frosten været stærk nok til, at den nødvendige Indbjergning af Is har kunnet finde

Sted, hvor man passede paa, hvilket rigtignok ikke alle Steder var Tilfældet, hvorfor man enkelte Steder hører Klager over Ismangel. Ved Siden af alle disse Udearbejder har Tærskningen gaaet sin regelmæssige Gang, og Afbrydelser ere ikke, som almindelig, blevne forvoldte ved Snekastning.

Naar nu hertil kommer, at de mange Jernbaneanlæg i forskellige Egne have kunnet lade sig fortsætte hele Vinteren, saa er det intet Under, at der fra alle Sider mældes, at alle Arbejdere, der have villet have Arbejde, have kunnet faa Beskæftigelse, og at der snarere har været Trang paa Arbejdere sine Steder end Overflod af dem. Med de lave Produktpriser og den milde Vinter, der skaaner paa Brændselet, maa Vinteren siges at have været gunstig for Arbejderne. Det bliver stadig mere vanskeligt at faa Piger, Røgtere, Svinepassere og Staldkarle, og mange se med en ikke ringe Bekymring paa Fremtiden med Hensyn til vore Arbejderforhold, der trods de gunstige Vilkaar flere Steder antage en socialistisk Karakter.

Af de modtagne Beretninger hidsættes følgende:

Fra Jyderupegnen. Vi fodre her iaar med ren Raps, som knuses og gives 10—15 Kvint pr. Ko; ogsaa Kalve og Ungkvæg faar det, og jeg synes, det er et godt Fodermiddel, og man er ved Fodring hermed sikker paa ikke at faa fremmede Frøsorter.

Fra det nordøstlige Fyen. Interessen for Regnskabsførelsen stiger. De 40 (20 ifjor og 20 iaar) Skolelærere, det patriotiske Selskab har ladet uddanne i Regnskabsførelse for at give Undervisning deri, have indtil nu undervist over 450 mindre Jordbrugere og unge Karle i Regskabsførelse.

Fra Midtfyen. Vejle Andels-Æg-Export-Selskab har rigtig bragt Røre i Æggehandelen. Der er oprettet en hel Del Æggesamlerkredse, og i Faaborg er startet et lignende

Selskab som det i Vejle. Bevægelsen er utvivlsom god, fordi dens Maal er at sørge for, at der kun bliver exporteret rene og friske Æg. Om Levedygtigheden kan dog endnu ikke siges meget. Bestemmelserne for Leveringen af Æggene ere meget strænge, hvilket selvfølgelig er rigtigt; men det uheldige er, at Andels-Exportforeningen ikke for Øjeblikket kan betale saa høje Priser, som Kjøbmanden giver. Det sandsynlige er, at disse sætte Priserne op, selv med Udsigt til Tab, for at stoppe Tilslutningen til Andelsselskaberne.

Fra Egnen Vest for Aarhus. Arbejdsløshed har der ikke været Tale om herude paa Landet, ja man har endog til sine Tider havt ondt nok ved at faa en extra Mand i nogle Dage til Iskjørsel etc., og imedens læser man i Bladene om den store Arbejdsløshed i Byerne, og om hvorledes f. Ex. ved Havnen i Aarhus kun en meget ringe Del af den tilstedeværende Arbejdskraft har kunnet finde Beskjæftigelse. At Forholdet imellem Husbonde og Tyende bliver løsere Dag for Dag er et Særkjende, man behøver kun at tage f. Ex. Herregaardenes Hovedadresseavis i Haanden for at se, hvorledes der nutildags skiftes Plads.

Fra Egnen Vest for Grenaa. Plantningssagen vinder Terræn, idet den simple Agerjord ofte fraskjæres, og udlægges til Græs, for hurtigst mulig at tilplantes. En større Gaard her paa Egnen (Skærvad) har saaledes atter udlagt c. 300 Tdr. Land til Plantning, og et stort Areal deraf er allerede tilplantet.

Fra det sydlige Vendsyssel. Der hersker fornemlig blandt Ejerne af store Gaarde en nedtrykt Stemning, idet disse aabenbart have vanskeligt ved at klare de økonomiske Vanskeligheder; Forpagtere og Ejere af Bøndergaarde gaar det bedre. Naar undtages Prisen paa Smør ere Produktpriserne jo saa lave som ingensinde, og Frygten for skjærpede Indførselsbetingelser af Kvæg til Tyskland er i høj Grad tilstede, ligesom man ogsaa har faaet Bevis for, at

Socialismen er ved at faa Tag i Landarbejderne, idet disse paa en større Gaard i Randersegnen have vovet fornylig at sætte en større Strejke i Scene, og man spørger uvilkaarlig sig selv: Naar man tør vove saadant om Vinteren, hvad kan man saa ikke vente sig om Sommeren.

Fra det nordlige Vendsyssel. Agerbrugets hele prekrære Stilling er det Spørgsmaal, der tager al Interesse fangen; det knappe og upaalidelige Folkehold, dyrere for hvert Aar, der gaar, og de stedse stigende Skatter og Byrder paa den ene Side. De vigende Smørpriser, de overordentlige slette Svinepriser og de højst usikre Forhold med Afsætning af Kvæg paa den anden Side, gjøre tilsammen Tilstanden saa alvorlig, at næppe ret mange større Ejendomme ere i Stand til at forrente deres Værdi, og dog synes det at være en rimelig Fordring ogsaa fra en Landmands Side, at han skal kunne tjene Føde og Underhold til sig og Familie for sit Arbejde, naar han da duer og bestiller noget som Landmand, uden at tære paa opsparet Kapital eller gjøre Gjæld.

Fra Mors. Der har ikke i nogen Maade været Tale om Arbejdsløshed, alle Hænder have kunnet faa fuld Beskjæftigelse, der er altid nogle Dagdrivere og Socialister, som ikke mene, det kan betale sig at arbejde en Vinterdag for 66 Øre og Kosten, men foretrække at sidde hjemme eller spadsere med Piben i Munden, om saa ogsaa Kone og Børn skulle ty til Sognet om Brød.

Er og bliver end Tiderne for Alvor trange, saa anstrænger Landbrugets Mænd sig dog til det yderste, og mangen én langt over Evne, for at faa meget Arbejde udført; vel er Folkeholdet betydelig indskrænket — Mand, Hustru og Børn tage bedre fat selv — men der er dog Arbejde nok til de Arbejdere, som ville søge dette.

Det summer om Ørene blandt os med Suk og Klage over »de daarlige Tider«; meget af hvad der i saa Henseende skal ændres, for at Existensen kan bevares, det maa ændres hos hver enkelt selv, i Bedriften, i Hus og Hjem, i Leve-

maade og Klædedragt osv., men det slaar næppe endda til, hvis Tiderne fremdeles blive nedadgaaende; der maa større Ændring til, der maa ogsaa komme Hjælp ude fra, og blandt den megen Hjælp, man spejder efter, og som er et staaende Æmne og en uløselig Gaade, at den ikke kommer, er den: hvorfor der ikke bliver lukket for Sverrig? Andre Lande gjøre Tilværelsen for os saa ruinerende som de kunne, og samtidig skulle vi kjønt finde os i, at vort eget hjemlige Marked oversvømmes af fremmede Kreaturer.

Fra Bornholm. Her er adskillige Steder gjort Forsøg med Goldthorpe Byg med meget forskjelligt Resultat, de Fleste rose det, men flere Steder gav det daarligt Resultat; her blev saaet 2 Tdr. deraf med Roer som Forfrugt paa sandmuldet Jord i god Gjødningskraft; det saa udmærket lovende ud, men modnedes temmelig pludselig og gav meget tynde Korn, der, efterat meget Smaakorn var taget fra, kun vog 98 Pd. holl. Ved nu at prøve dets Spireevne har det vist sig, at kun lidt under $^1/_3$ har spiret; Saatiden var i Slutningen af April. Ved Siden af var saaet Lerchenborg Byg ved samme Tid, som modnedes omtrent ligesaa pludselig, men gav ogsaa mindre godt udviklet Kjerne, dog betydelig bedre end Goldthorpe Bygget, hvorimod det Lerchenborg Byg, som paa en anden Mark blev saaet et Par Uger tidligere, gav godt udviklet Kjerne; det er senere faldet mig ind, om ikke det sildigere saaede Byg har været angrebet af nogen Svamp, eller af lignende Grund har taget nogen Skade, hvorfor det vilde være interessant at erfare, om noget lignende har vist sig andre Steder; det er sagt mig, at det nogle Steder paa den anden (sydlige) Side af Øen har givet samme Resultat som her.

De os meddelte Foldangivelser (Tdr. pr. Td. Land og hollandsk Vægt) ere følgende:

Egnen nord for Gribskov: Hvede 11 Tdr. til til 128 Pd., Rug 10 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 113 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 104 Pd., Havre 16 Tdr. til 88 Pd., Ærter 10 Tdr., Kartofler 70 Tdr., Runkelroer 300 Tdr. og Vikker 8 Tdr.

Den vestlige Del af Frederiksborg Amt: Hvede 11 Tdr. til 125 Pd., Rug 11 Tdr. til 116 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 110 Pd., Havre 14 Tdr. til 86 Pd., Kartofler 80 Tdr. og Runkelroer 250 Tdr.

Amager: Hvede 16 à 20 Tdr. til 128—132 Pd., Rug 10 à 12 Tdr. til 118—123 Pd., 2-rd. Byg 16 à 20 Tdr. til 110 à 114 Pd., 6-rd. Byg 12 à 20 Tdr. til 96—110 Pd., Havre 18 à 22 Tdr. til 82—88 Pd., Kartofler 80 à 100 Tdr. og Runkelroer 300 à 400 Tdr.

Kjøge-Taastrup Egnen: Hvede 15 à 18 Tdr. til 128 Pd., Rug 10 à 12 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 6 à 15 Tdr. til 100—112 Pd., 6-rd. Byg 6 à 15 Tdr. til 95—108 Pd., Havre 15 Tdr., Ærter 10 Tdr, Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 300 à 400 Tdr. og Turnips 400 Tdr.

Roskildeegnen: Hvede 16 Tdr. til 130 Pd., Rug 12 Tdr. til 117 Pd., 2-rd. Byg 10 Tdr. til 90—110 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr. til 85—110 Pd., Havre 18 Tdr. til 90 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 300 Tdr., Rutabaga 300 Tdr. og Turnips 300 Tdr.

Egnen vest for Roskilde: Hvede 8 à 10 Tdr. til 128 Pd., Rug 6 á 10 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 10 à 12 Tdr. til 102—114 Pd., 6-rd. Byg 7 á 9 Tdr. til 90—105 Pd., Havre 14 à 18 Tdr. til 80—90 Tdr., Kartofler 60 à 100 Tdr., Runkelroer 200 à 300 Tdr. og Rutabaga 200 à 300 Tdr.

Egnen ved Jyderup: Hvede 12 à 14 Tdr. til 130 Pd., Rug 10 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 12 à 16 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 106—108 Pd., Havre 15 à 20 Tdr., Ærter 10 à 12 Tdr., Kartofler 70 Tdr., Run-

kelroer 300 Tdr., Rutabaga 300 Tdr., Turnips 300 Tdr. og Raps 13 Tdr.

Samsø: Hvede 13 Tdr. til 132 Pd., Rug 15 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 118 Pd., 6-rd. Byg 8 Tdr., Havre 20 Tdr., Kartofler 60 Tdr., Runkelroer 380 Tdr., Rutabaga 320 Tdr. og Turnips 170 Tdr.

Egnen ved Kallundborg-Slagelse: Hvede 15 Tdr. til 128 Pd., Rug 14 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 110 Pd., 6-rd Byg 14 Tdr. til 104 Pd., Havre 17 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 70 Tdr., Runkelroer 300 Tdr. og Turnips 300 Tdr.

Egnen ved Slagelse-Korsør: Hvede 15 à 18 Tdr. til 130 Pd., Rug 9 à 12 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 12 à 16 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 109 Pd., Havre 20 Tdr. til 90 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 300 Tdr., Rutabaga 250 à 300 Tdr. og Turnips 275 à 300 Tdr.

Stevnsherred: Hvede 12 à 14 Tdr. til 126—128 Pd., Rug ca. 12 Tdr. til 120—124 Pd., 2-rd. Byg 10 à 12 Tdr. til 106 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 105 Pd., Havre 15 Tdr. til 80 Pd. og Runkelroer 300 à 400 Tdr.

Præstø-Egnen: Hvede 12 à 14 Tdr. til 126—128 Pd., Rug 10 à 12 Tdr. til 120—121 Pd., 2-rd. Byg 8 à 12 Tdr. til 108—115 Pd., Havre 18 à 20 Tdr. til 82—86 Pd., Ærter 8 à 9 Tdr. og Runkelroer 250 à 300 Tdr.

Vordingborg-Egnen: Hvede 16 à 17 Tdr. til 132 Pd., Rug 12 à 13 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 11 à 12 Tdr. til 106 Pd., 6-rd. Byg 13 à 14 Tdr. til 105 Pd., Havre 17 à 18 Tdr. til 88 Pd., Ærter 14 à 15 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 325 Tdr. og Sukkerroer 350 Centner.

Møen: Hvede 15 Tdr. til 128—133 Pd., Rug 11 Tdr. til 120—125 Pd., 2-rd. Byg 11 à 12 Tdr. til 105—118 Pd., Havre 22 Tdr. til 80—86 Pd., Ærter 10 Tdr., Kartofler 50 Tdr., Runkelroer 350 Tdr. og Sukkerroer 400 Centner.

Falster: Hvede 12 à 20 Tdr. til 128—130 Pd., Rug 14 à 15 Tdr. til 120—122 Pd., 2-rd. Byg 13 à 17 Tdr.

til 105—112 Pd., Havre 18 à 20 Tdr. til 82—84 Pd., Bønner 14 à 15 Tdr., Ærter 10 à 12 Tdr., Runkelroer 500 à 550 Centner og Sukkerroer 350 à 400 Ctnr.

Østlolland: Hvede 15 à 16 Tdr. til 130 Pd., Rug 14 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 9 à 10 Tdr. til 108 Pd., Havre 15 Tdr., Ærter 8 à 9 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 300 Tdr. og Rutabaga 300 Tdr.

Midtlolland: Hvede 16 à 17 Tdr. til 130 Pd., Rug 12 Tdr. til 124 Pd., 2-rd. Byg 11 à 12 Tdr. til 111 Pd., Havre 16 Tdr. til 87 Pd., Ærter 12 Tdr., Kartofler 90 Tdr., Runkelroer 350 Tdr. og op Sukkerroer 400 Centner.

Vestlolland: Hvede 15 à 17 Tdr. til 130 Pd., Rug 12 à 14 Tdr. til 122 Pd., 2-rd. Byg 11 à 13 Tdr. til 111 Pd., 6-rd. Byg 9 à 10 Tdr. til 106 Pd., Havre 14 à 16 Tdr. til 82 Pd., Ærter 10 à 12 Tdr., Kartofler 60—80 Tdr., Runkelroer ca. 500 Tdr., Rutabaga 400 Tdr. og Sukkerroer 470 Centner.

Langelands-Sønderherred: Hvede 14 à 16 Tdr. til 127—131 Pd., Rug 14 à 20 Tdr. til 118—120 Pd., 2-rd. Byg 7 à 15 Tdr. til 107—114 Pd., 6-rd. Byg 12 à 14 Tdr. til 107 Pd., Havre 16 à 22 Tdr. til 80 Pd., Kartofler 70 à 80 Tdr., Runkelroer 300 à 400 Tdr. og Turnips 250 à 300 Tdr.

Langelands-Norderherred: Hvede 14 Tdr. til 130 Pd., Rug 15 Tdr. til 115 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 113 Pd., Havre 18 Tdr. til 90 Pd., Kartofler 115 Tdr., Runkelroer 330 Tdr., Rutabaga 200 Tdr. og Blandsæd 22 Tdr. til 92 Pd.

Det nordøstlige Fyn: Hvede 15 à 20 Tdr. til 122—129 Pd., Rug 12 à 15 Tdr. til 118—122 Pd., 2-rd. Byg 12 à 15 Tdr. til 109—113 Pd., 6-rd. Byg ca. 12 Tdr. til 106 Pd., Havre 14 à 24 Tdr. til 80—90 Pd., Ærter ca. 10 Tdr., Kartofler 70 à 100 Tdr. og Runkelroer 250 à 350 Tdr.

Ringe-Faaborg Egnen: Hvede 14 Tdr. til 127 Pd., Rug 12 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 112 Pd., Havre 18 Tdr. til 76 Pd., Blandkorn 18 Tdr., Kartofler 80 Tdr. og Runkelroer 350 Tdr.

Assens-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 128 Pd., Rug 11 Tdr. til 119 Pd., 2-rd. Byg 15 à 16 Tdr. til 112 Pd., Havre 18 Tdr. til 84 Pd., Kartofler 80 à 100 Tdr., Runkelroer 350 à 400 Tdr. og Sukkerroer 360 Centn.

Middelfart-Egnen: Hvede 10 Tdr. til 122 Pd., Rug 12 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 16 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 16 Tdr. til 108 Pd., Havre 18 Tdr. til 70 Pd., og Runkelroer ca. 300 Tdr.

Fredericia-Egnen: Hvede 15 Tdr. til 120 Pd., Rug 14 Tdr. til 116 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 108 Pd., Havre 16 Tdr. til 80 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 200 Tdr., Rutabaga 200 Tdr. og Turnips 200 Tdr.

Bjerre-Herred: Hvede 16 Tdr. til 129 Pd., Rug 15 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 14 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 105 Pd., Havre 20 Tdr. til 84 Pd., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 250 Tdr., Rutabaga 300 Tdr. og Turnips 300 Tdr.

Hads Herred: Hvede 18 Tdr. til 128 Pd., Rug 12 Tdr. til 116 Pd., 2-rd. Byg 15 Tdr. til 110 Pd., Havre 18 Tdr. til 80—84 Pd., Runkelroer 350 Tdr., Turnips 300 Tdr. og Blandsæd 18 Tdr.

Egnen Vest for Aarhus: Rug 8 à 10 Tdr., 2-rd. Byg 10 à 12 Tdr. til 110—114 Pd., Havre 14 à 16 Tdr. til 78—80 Pd., Kartofler 60 Tdr., Rutabaga 280 Tdr. og Turnips ca. 250 Tdr.

Grenaa-Vesteregn: Hvede 18 Tdr. til 125—126 Pd., Rug 10 à 11 Tdr. til 117—118 Pd., 2-rd. Byg 9 à 11 Tdr. til 110—112 Pd., 6-rd. Byg 17 Tdr. til 100—102 Pd., Havre 10 à 12 Tdr. til 80—82 Pd., Kartofler 70 à 80 Tdr., Runkelroer 400 Tdr. og Turnips 350 Tdr.

Rougsø-Herred: Hvede 18 Tdr. til 128 Pd., Rug 12 à 14 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 13 à 14 Tdr. til 114 Pd., Havre 16 à 20 Tdr. til 78—80 Pd., Kartofler 50 à 100 Tdr., Rutabaga 250 à 300 Tdr. og Turnips 250 à 300 Tdr.

Hobro-Egnen: Rug 8 à 9 Tdr. til 122 Pd., 2-rd.

Byg 8 à 9 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 8 Tdr. til 92 Pd., Havre 12 Tdr. til 82 Pd., Kartofler 90 Tdr., Rutabaga 270 Tdr. og Turnips 325 Tdr.

Egnen Hadsund-Aalborg: Rug 10 Tdr. til 116—117 Pd., 2-rd. Byg 11 à 12 Tdr. til 110—112 Pd., Havre 11 à 12 Tdr. til 84—86 Pd., Kartofler 100 à 110 Tdr. og Turnips 200 à 220 Tdr.

Det sydlige Vendsyssel: Rug 10 à 12 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 8 à 10 Tdr. til 110—112 Pd., 6-rd. Byg 8 à 10 Tdr. til 100—105 Pd., Havre 12 à 14 Tdr. til 78—84 Pd., Kartofler 100 à 125 og Turnips 200 à 300 Tdr.

Det nordlige Vendsyssel: Hvede 12 Tdr. til 126 Pd., Rug 8 Tdr. til 116 Pd., 2-rd. Byg 12 Tdr. til 108 Pd., 6-rd. Byg 12 à 18 Tdr. til 100—110 Pd., Havre 15 Tdr. til 70 Pd., Kartofler 50 à 100 Tdr., Rutabaga 200 à 350 Tdr. og Turnips 250 à 400 Tdr.

Det sydlige Thy: Rug 10 Tdr. til 115 Pd., 2-rd. Byg 9 Tdr. til 100 Pd., 6-rd. Byg 12 Tdr. til 96 Pd., Havre 14 Tdr. til 75 Pd., Ærter 7 Tdr. til 130 Pd., Kartofler 30 à 40 Tdr., Gulerødder 170 à 200 Tdr., Rutabaga 200 à 250 Tdr. og Turnips 250 à 300 Tdr.

Det nordlige Thy: Hvede 9 Tdr. til 105 Pd., Rug 12 Tdr. til 115 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 110 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 103 Pd., Havre 17 Tdr. til 83 Pd., Kartofler 65 Tdr., Runkelroer 325 Tdr., Rutabaga 270 Tdr., Turnips 335 Tdr.

Morsø: Rug 11 à 15 Tdr. til 114 Pd., 2-rd. Byg 14 à 16 Tdr. til 114 Pd., 6-rd. Byg 16 à 18 Tdr. til 99 Pd., Havre 16 à 20 Tdr. til 81 Pd., Ærter 5 à 8 Tdr., Kartofler 60 à 80 Tdr., Runkelroer 175 à 200 Tdr., Rutabaga 250 à 275 Tdr. og Turnips 300 à 325 Tdr.

Salling: Rug 12 Tdr. til 118 Pd., 2-rd. Byg 13 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 14 Tdr. til 100 Pd., Havre 16 Tdr. til 84 Pd., Ærter 16 Tdr., Rutabaga 200 Tdr. og Turnips 250 Tdr.

Lysgaard Herred: Hvede 12 à 14 Tdr. til 126—

130 Pd., Rug 10 à 14 Tdr. til 116—120 Pd., 2-rd. Byg 12 à 15 Tdr. til 107—111 Pd., Havre 14 à 15 Tdr. til 75—85 Pd., Kartofler 80 à 90 Tdr., Turnips 300 à 400 Tdr. og Gulerødder 100 à 250 Tdr.

Hammerum Herred: Rug 7 à 8 Tdr. til 118—120 Pd., 2-rd. Byg 8 Tdr. til 102 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr. til 100 Pd., Havre 10 à 12 Tdr. til 76 Pd., Boghvede 5 à 6 Tdr., Kartofler 40 Tdr. og Turnips 250 Tdr.

Egnen ved Ringkjøbing Fjord: Rug 6 Tdr. til 120 Pd., 6-rd. Byg 10 Tdr. til 102 Pd., Havre 8 Tdr. til 72 Pd., Boghvede 6 Tdr. til 96 Pd., Kartofler 50 Tdr., Rutabaga 200 Tdr. og Turnips 200 Tdr.

Det sydlige Jylland: Rug 7 Tdr. til 117 Pd., 2-rd. Byg 8 Tdr. til 108 Pd., 6-rd. Byg 9 Tdr. til 100 Pd., Havre 14 Tdr. til 78 Pd., Bønner 13 Tdr. til 134 Pd., Ærter 8 Tdr. til 130 Pd., Boghvede 4 Tdr., Kartofler 80 Tdr., Runkelroer 240 Tdr., Rutabaga 250 Tdr., Turnips 200 Tdr., Gulerødder 250 Tdr., Cikorie 170 Ctnr.

Bornholm: Hvede 12 à 14 Tdr. til 125 Pd., Rug 8 à 10 Tdr. til 120 Pd., 2-rd. Byg 12 à 14 Tdr. til 112 Pd., 6-rd. Byg 12 à 14 Tdr. til 108 Pd., Havre 15 Tdr. til 84 Pd., Kartofler 60 à 80 Tdr., Runkelroer 250 Tdr. og Turnips 200 Tdr.

Arbejdsprøve med

Amerikanske Dobbelt- og Svingplove.

3die Beretning om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver foranstaltede af det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg.

Af Dommerudvalget ved Forpagter F. Bokelmann.

I Efteraaret 1893 blev der, som bekjendt, afholdt en Arbejdsprøve med Dobbeltplove ved Storehedinge, og ved denne fremstilledes der foruden de tyske og danske Fabrikater en amerikansk Dobbeltplov fra Fabriken *Norwegian & Co.* i Jowa. Denne Plov tiltrak sig Dommernes Opmærksomhed ved sit smukt udførte Arbejde, og da særlig derved, at den stadig slap Jorden, medens alle de andre Plove mere eller mindre ikke formaaede dette. Jorden var, som omtalt i Beretningen fra Prøven, meget vanskelig at arbejde i, navnlig fordi den ikke vilde slippe, og det er det værste, der kan bydes Dobbeltplovene. Kommer saa dertil, at der som oftest i Hvedestubben findes en Del Ugræs, som Skedeknæ og lign., vil dette ved Regnvejr, eller naar Jorden er stærkt opblødt, gjøre, at Arbejdet med Dobbeltplovene bliver slet udført, ofte endog umuliggjort. Den omtalte amerikanske Plov syntes derved at have store Fortrin fremfor de andre, men Dommerkomiteen mente, at den burde prøves en længere Tid her i Landet, forinden man tildelte den Præmie. Det var jo muligt, at der kunde vise sig nogle Ulemper ved Brugen ved Arbejdet i vor som oftest stenrige Jord o. l., og det blev bestemt at lade Ploven arbejde i længere Tid, inden man gav den nogen Anbefaling.

Ploven blev imidlertid efter en Plovprøve ved Nykjøbing paa Falster, hvor den arbejdede til stor Tilfredshed i stærkt opblødt, med mange Roeblade opfyldt Jord, solgt, forinden Maskinudvalget havde forhandlet med Udstilleren, Hr. Ole Sørensen, om at beholde den til videre Prøve.

Da denne Plov var meget svær og fordrede 4 Heste, mente Maskinudvalget og Udstilleren, at det var bedre at faa et mindre Exemplar, der kunde trækkes af 3 Heste, og som ikke tog saa bred en Fure, var uden Kuskesæde og noget billigere.

Denne Plov kom til Nørregaard 1894, og der blev pløjet hele Foraaret igjennem med den som og ved anden Pløjning i Brakmarken, og det var helt igennem et aldeles fortrinligt Arbejde, der præsteredes. Arbejdet foregik til en Dybde af indtil 7 Tommer, og medens de andre Dobbeltplove (Sack og Fløther) af og til havde Vanskeligheder ved at slippe, holdt denne Plov sig stadig ren. Furebredden var, naar man maalte en Ager, 24 Tommer.

Ploven blev fra mig sendt til Udstillingen i Randers, hvor den blev kjøbt af Aalborg Landboforening. Den blev dèr bortloddet ved Dyrskuet og ejes nu af Dhrr. Grosserer Brødrene Hjorth paa Raakildegaard pr. Ellitshøj Station.

Prisen paa Ploven er 300 Kr. Udstilleren, Hr. Ole Sørensen, foreslog at prøve et mindre Exemplar af denne Plovform, som han mente kunde faas for 200—250 Kr., den tager omtrent samme Furebredde som Sack, og denne Plov har jeg arbejdet med omtrent 1 Aar. Den var med ved den i Oktober Maaned afholdte Prøve.

Medens disse Plove vare i Arbejde, havde ogsaa andre Forhandlere faaet amerikanske Dobbeltplove, og der var i Jylland en Mand, Hr. Proprietær Breinholt paa Sønder Vinkel pr. Lemvig, som i en Aarrække havde arbejdet med en amerikansk Dobbeltplov. Maskinudvalget mente, at man burde foranstalte en Arbejdsprøve

med alle de i Handelen forekomne amerikanske Dobbeltplove, men forinden ansaa man det for rigtigst først at se de Plove, der vare solgte, i Arbejde og høre Brugernes Mening om dem. Jeg foreslog da, sammen med Maskinudvalgets Inspektør, Hr. Landbrugskandidat Jørgensen, at rejse hen til de Steder, hvor Plovene arbejdede, og vi foretog da denne Rejse i Juli Maaned.

Paa Raakildegaard arbejdede den mellemstore Norwegian, og Hr. Inspektør Jensen var saa vel fornøjet med den, at han vilde bestille en til. Inspektør Jensen udtalte, at denne Plov aldrig stod stille, naar der var Pløjearbejde at udføre; den arbejdede fortrinligt indtil 7 Tommers Dybde, gik forholdsvis let, og skjøndt Jorden paa Raakildegaard er meget stenet, var Sliddet kun ringe, og der havde intet Brud været, saa længe den havde arbejdet dèr. Sliddet var absolut mindre, og Plovdelene havde mere Modstandskraft mod Brud end paa de hjemlige Plove og paa de tyske Dobbeltplove. Med 1 Sæt Skjær, mente Hr. Jensen, var pløjet mellem 150—200 Tdr. Land, før de vare opslidte; paa Muldfjælene, saa lidt som paa de roterende Skiver kunde absolut intet Slid ses. Der pløjedes lidt over 2 Tdr. Land om Dagen med denne Plov. Efterhaanden som Skjærene slides, har Ploven nogen Vanskelighed ved at gaa dybt nok, det rettedes ved, at den Løftestang, hvormed begge Plovene samtidig stilledes i Dybden, og som er befæstet til Axelen ved en firkantet Tap, drejedes en halv Omgang til venstre for denne.

I Aalborg saa vi en Dobbeltplov, der var indkjøbt af Aalborg Landboforening hos Hellstrøm & Præstmark i Kjøbenhavn. Der var skrevet efter et Exemplar af den mellemstore Norwegian, den samme, som man Aaret forud havde kjøbt, men da denne Ordre kom saa sent, at den næppe kunde effektueres til rette Tid, kjøbte man den ovennævnte, som velvilligt blev overladt os til Prøven af Hr. Godsejer Ahlmann, Langholt.

Paa Sønder Vinkel saa vi en amerikansk Dobbelt-

plov i Arbejde. Den er lavet af en Smed Petersen i Ryslinge paa Fyen efter en amerikansk Plov, der ved Landmandsforsamlingen i Svendborg var indført af afdøde Kammerherre Sehested-Juul til Ravnholt. Ploven har Form og er i det væsentlige ikke meget forskjellig fra de i Amerika vistnok mest brugte Sulky-Plove. Den har været i Brug hos Hr. Breinholt i en halv Snes Aar.

Plovkarlen sidder paa Ploven og kan fra sit Sæde ved kun at virke paa en Løftestang sætte Ploven i og af Jorden og regulere Plovens Dybdegaaen. Den kræver ved Pløjning af 7—8 Tommers Dybde 4 Heste, og der pløjes 3—4 Tdr. Land daglig. Den arbejder i alle Henseender tilfredsstillende, men tværlægger ved grund Grønjordspløjning Furen vel meget. Den slipper altid, medens de hjemlige Svingplove ikke altid slippe paa Hr. Breinholts Jord, der nærmest maa betegnes som god dybmuldet.

Et Exemplar af denne Plov kom ogsaa med til Arbejdsprøven.

Disse amerikanske Dobbeltplove mente Maskinudvalget burde prøves; men da der i det eller de sidste Aar er fremkommet en Del amerikanske Svingplove, som have vundet stor Udbredelse i vort Naboland Sverrige, blev det besluttet, at der ogsaa skulde foretages en Prøve med dem, og der offentliggjordes følgende Bestemmelser for denne Prøve:

1. I Efteraaret 1895 foranstalter det kgl. danske Landhusholdningsselskab en Arbejdsprøve med amerikanske Plove.
2. Prøverne ville omfatte en Prøve med amerikanske Dobbeltplove og Svingplove, dels i svær og let Jord, og dels i Grønjord og Stubjord til forskellig Dybde.
3. Til Prøven kan anmeldes enhver Art af amerikanske Dobbeltplove til 3 og 4 Heste og amerikanske Svingplove til 2 Heste. Dog vil kun een Plov af samme Konstruktion og Størrelse blive tilstedt Adgang til

Prøven. Plovene kunne være brugte, dog ikke mere slidte, end at de endnu kunne kaldes nye.

4. Skriftlig Anmeldelse om de Plove, der ønskes prøvede, indsendes inden den 5te Oktober d. A. under Adresse: det kgl. Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg, Lyngby.

   I Anmeldelsen maa angives Fabrikantens Navn og Adresse og den Forhandlers Navn og Adresse, som indsender Ploven til Prøven, samt Plovens Handelsmærke (det Mærke, under hvilket Ploven sælges), dens Pris og Prisen paa samtlige enkelte Reservedele samt Angivelse om Ploven er bestemt for let eller svær Jord. Enhver Anmeldelse fra udenlandske Firmaer maa være ledsaget af en af vedkommende danske Konsul verificeret skriftlig Erklæring fra vedkommende Fabrikant, om hvem der af ham er bemyndiget til at indsende hans Plov til Prøven, hvem der har Forhandlingsret af den her i Landet, og hvem der paa hans Vegne maa modtage en eventuel tilkjendt Udmærkelse.

5. Prøven vil blive afholdt paa en Ejendom paa Sjælland. Selve Prøvestedet og Tiden, naar Prøven skal afholdes, vil først senere blive bestemt, men vil blive bekjendtgjort i »Berl. Tidende« 10 Dage før Prøven.

6. Dagen forud for Prøven vil der blive givet de Fabrikanter, der maatte ønske det, Lejlighed til at prøve og tilrette deres Plove paa lignende Jorder som dem, der skulle benyttes under Prøverne, men den hertil nødvendige Arbejds- og Hestekraft er Maskinudvalget uvedkommende.

7. Prøvevilkaar:
   a. Kun de Plove, der staa opstillede til Brug paa Prøvestedet om Morgenen Kl. 6 paa Prøvedagen, ville blive bedømte.
   b. Fabrikanterne besørge Plovene transporterede til og fra Prøvestedet, og kunne ikke nøjes med at adressere Plovene til nærmeste Jernbane-

station, da ogsaa Transporten derfra til Prøvestedet er Udvalget saavelsom Ejeren af Prøvemarken uvedkommende.

c. Fabrikanterne besørge selv Mandskab til Plovenes Betjening forud for Prøverne; saa snart disse ere begyndte, maa kun den af Fabrikanten udpegede Mand styre Ploven og kjøre Hestene, hvorfor hver enkelt Fabrikant opfordres til forud at sikre sig en vel indøvet Plovfører.

d. Maskinudvalget leverer den fornødne Hestekraft til Prøverne; Forspandet tildeles efter Lodtrækning, dog staar det enhver Fabrikant frit for selv at møde med Heste.

e. Saavel Fabrikanterne og disses Repræsentanter, som deres Mandskab, maa rette sig efter de Ordensbestemmelser, som Maskinudvalget og Dommerne foreskrive.

8. Den Orden, i hvilken Plovene skulle prøves for Dommerne, fastsættes ved Lodtrækning paa den første Prøvedags Morgen. Ingen Plov maa, uden Dommernes udtrykkelige Tilladelse, borttages fra Prøvestederne, før den hele Prøve og Bedømmelse er færdig.

9. Plovene skulle være bortskaffede fra Prøvestederne senest 2 Dage efter Prøvens Slutning.

10. Hvis Dommerne finde Anledning dertil, ere de bemyndigede til at tilkjende Medaljer med Diplomer for den eller de bedste Plove.

11. Bedømmelsens Udfald og Dommernes udførlige Beretning vil ved Landhusholdningsselskabets Forsorg snarest muligt blive meddelt i »Tidsskrift for Landøkonomi« og tillige blive bragt særskilt i Handelen.«

Denne Prøve blev afholdt hos Hr. Proprietær Lorenzen paa Birkholm ved Herløv Station, der velvilligt overlod os en Bygstubmark til at arbejde i, og Prøven begyndte den 16. Oktober. Jorden var god, dyb muldet

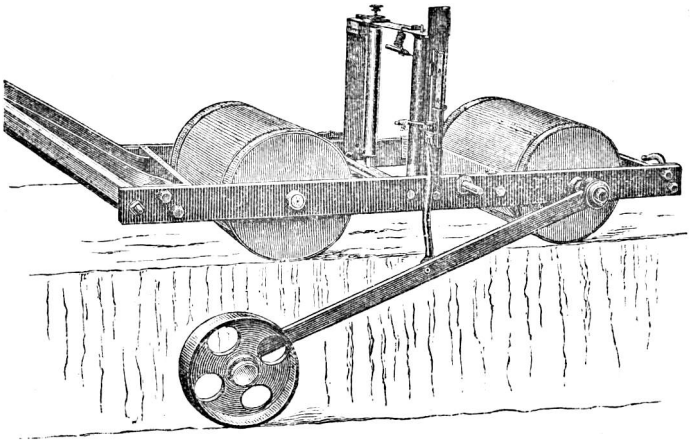
Lerjord, hist og her af noget sejg Beskaffenhed. Stykket, hvorpaa Kraftprøven foretoges, var plant, noget mindre sejgt end den øvrige Mark, og Plovene havde ingen videre Vanskelighed ved at slippe.

Mandagen den 14. Oktober samledes Dommerkomiteen paa Birkholm og arbejdede der til den 20. Dommerkomiteen bestod af Proprietær Breinholt, Vestervigkloster, Proprietær Lorenzen, Birkholm, Godsinspektør Tilemann, Mosager, og Forpagter Bokelmann, Nørregaard. — Statskonsulent Dencker og Kaptejn la Cour havde meldt Forfald.

Den 14. og 15. Oktober foretoges en meget indgaaende Undersøgelse af Kraftmaalingen. Denne synes efter Storehedingeprøven at dømme at være vanskelig nok at faa udført tilstrækkelig nøjagtig, saa at den kan give et godt Billede af de forskjellige Ploves Kraftforbrug og af den Kraftforøgelse, som Plovene fordre ved større Dybder.

Slige Kraftprøver skulle først være begunstigede af Vejret, thi ved Regnvejr ville Forholdene meget let blive uéns for Plovene, og hele Kraftmaalingsapparatet er ogsaa meget vanskeligt at haandtere, naar det regner, og Jorden er fedtet og blød. Der fordres desuden et ikke ringe Kjendskab til at behandle Apparatet, og alle de Maalinger, der bleve foretagne den første Dag, bleve alle kasserede, da Apparatet af og til havde svigtet, og man ikke ansaa Resultaterne for tilstrækkelig paalidelige. Der er ikke andet at gjøre end at blive ved dermed, til det viser sig, at man kan foretage flere Kraftprøver aldeles éns, og det vil af Tabellerne ses, at Kraftmaalingen ved denne Prøve er lykkedes særdeles godt. Kraftmaalingen er absolut ikke rigtig, naar man gjentagne Gange faar et mindre Kraftforbrug ved de større Dybder, ligesom det ogsaa maa være fejl, naar nogle Kraftmaalinger vise, at en almindelig Svingplov koster større Kraft, end 2 alm. Heste kunne udvikle.

Er Apparatet, der maaler Kraften, fuldt paalideligt, da gjælder det om at have Dybden maalt saa nøjagtigt som muligt, og det korrekteste vilde da være at faa lavet et Apparat, der er selvskrivende ligesom Kraftmaaleren. Et saadant Apparat er bleven konstrueret af Maskinudvalgets Inspektør, Hr. Forstander Jørgensen, og blev prøvet ved de første Kraftmaalinger. Det tegner selv Dybden paa det Stykke, Kraften maales paa, og det arbejdede under hele Prøven fortrinligt.

Dybdemaaleapparatet er indrettet selvskrivende efter et noget lignende Princip som den selvskrivende Kraftmaaler, der brugtes under Prøven: en Blyant tegner et Diagram paa et Stykke Papir, der med jævn Hastighed vikles af en Valse og føres hen over en anden under Blyanten.

Apparatets Konstruktion og Virkemaade er, som det vil fremgaa af ovenstaaende Afbildning, i Hovedtrækkene følgende:

I en stærk Smedejernsramme med to Stjerte fra en lille Frøsaamaskine ere anbragte to temmelig svære

Træruller 12″ lange, 8″ Diam. af fast Træ. Rullerne ere gjorte saa lange og tunge, dels for at give Apparatet en støt Gang, dels for at jævne Jordoverfladen paa Furens Kant og trykke mindre Jordknolde itu.

En 24″ lang Jernstang griber med et Øje omkring den forreste Rulles ene Axelende (tilhøjre for Stjerterne), saaledes at denne (Axelenden) kan bevæge sig frit i Øjet. Paa denne Stangs anden Ende er anbragt et lille tungt Støbejernshjul, Furehjulet, og nøjagtig paa Midten af Stangen er ved en Tap anbragt en bevægelig Forbindelsesstang, hvis anden Ende ved et Hængselled er forbundet med den Slæde, som bærer Blyanten. Slæden, som er af Messing, kan bevæge sig støt og let op og ned ad en glat Staalskinne paa Kanten af den lodrette Ramme. En indstillelig Fjeder presser Blyantens Spids med et let Tryk mod det forbiglidende Papir.

Papiret, hvorpaa Diagramet skal tegnes, er oprullet paa den Valse, der er anbragt i den lodrette Ramme tilvenstre for Stjerten, og føres hen over den anden Valse, under Blyantens Spids og under en paa den modsatte Side af Valsen anbragt bevægelig Staalaxel med 2 Stramruller, en foroven og en forneden, og som ved en Fjeder holdes trykket mod Valsen med et jævnt Tryk.

Den første Valse kan ved en Skrue med Kontramøttrik indstilles saaledes, at den paa sine lodrette Tapper bevæger sig let nok til, at den anden Valse, den trækkende Valse, kan trække Papiret af den, og dog trægt nok til, at Papiret altid holdes jævnt stramt.

Den trækkende Valse, som er svagt riflet paa sin Overflade for at kunne trække jævnt og uafbrudt, har paa sin nederste Ende et Skruehjul, der griber ind i en Skrue uden Ende paa en vandretliggende Axel. Skruen bevæges rundt af den forreste Rulle gjennem et Par smaa Kjædehjul og en Kjæde uden Ende (udvendig tilvenstre paa den store Ramme).

Apparatet trækkes af en Mand i et Reb og styres

af en anden saaledes, at det saa nøjagtig som muligt løber paa Kanten af Furen og med Furehjulet omtrent midt i Furens Bund. Idet Furehjulet nu følger Ujævnhederne i Furens Bund op og ned, vil Blyanten, da Forbindelsesstangen til Blyantens Slæde er anbragt nøjagtig paa Midten af Furehjulets Stang, tegne et Diagram paa et forbiglidende Papir i halv Størrelse.

En anden fast Blyant tegner en 0-Linie paa Papiret, og Diagramet, som for 100 løbende Alen Furelængde er ca. 6″ langt, udmaales og beregnes ligesom Diagramet fra Kraftmaaleren med et Planimeter og giver et aldeles nøjagtigt Maal for Furens Dybde.

Naar den forangaaende Plov ikke holder sin Fure ordentlig ren, er det nødvendigt med en Skovl at rense Furen noget op foran Dybdemaaleapparatet.

Breden af Furen toges paa den Maade, at man, før Ploven begyndte sit Arbejde, afsatte en Linie med Pinde 3 Alen fra Furen, og efter endt Pløjning maalte man med en Stok, der ved den ene Ende er forsynet med et Brædt, 4—5 Tommer bredt og 1 Alen langt, som sættes ned i Furen fast mod Landsiden; paa den anden Ende af Stokken er afsat Tommemaal.

Jorden, hvor Kraftmaalingen foretoges, var særdeles ensartet og i alle Maader skikket dertil. Foruden Kraftmaalingen i Stubmarken foretoges der en lignende med enkelte af Plovene i Grønjord, mest for at foretage Forsøg med selve Kraftmaaleren.

Der er ved tidligere Prøver gjort flere Kraftmaalinger i Grønjord, og det synes som man har ment, at det særlig var der, at man fik de paalideligste Kraftmaalinger. Ved de mindre Dybder kan det muligen ogsaa være rigtigt, men kommer man til større Dybder, synes det ikke at være saa, og Grunden dertil er vistnok den, at man ved slige Prøver ikke nær har den fornødne Tid til at indstille Ploven, som i Grønjord fordrer en langt finere Indstilling end i Stubjord. Men uanset dette har

Kjendskabet til Plovenes Kraftforbrug i Grønjord jo ikke nær den Betydning som i Stubjord, hvor Arbejdet Aaret rundt er flere Gange større, og hvor Ploven jo i Almindelighed gaar til en ganske anden Dybde end i Grønjord.

Fortegnelsen over de ved Plovprøven mødte Plove.

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
A. Dobbeltplove.				
I. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev.				
1 Dobbeltplov, 3—8" Furedybde	1	Original 18"	117,00	
1 Muldplade				20,00
1 Sæt Skærer				5,50
1 Dobbeltplov, 3—8" Furedybde	2	Fraugde 18"	95,00	
1 Muldplade				9,00
1 Sæt Skærer				5,50
II. A. Malmqvist, Holckenhus, Kjøbenhavn V, for *South Bend, Chilled, Plow Co., Amerika.*				
1 Dobbeltplov til 4 Heste	4	Garland Gang	325.00	
1 Dobbeltplov til 2 Heste	5	R 2 V.	115,00	
III. Ole Sørensen & Co., Kolding.				
A. for *Norwegian Plow Co., Dubuque, Jowa.*				
1 Dobbeltplov, 12"	6		250,00	
1 Skære				12,00
1 Landside				6,00
1 Muldplade				20,00
1 roterende Langjern				14,00
B. for *Rud. Sack, Leipzig Plagwitz.*				
1 Dobbeltplov med amerikanske Plader	7	Z. H. 9 N.	85,00	
1 Skære				1,90
1 kort Landside				1,10
1 lang do.				1,50
1 Muldplade				4,00

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
1 Langjern				2,00
1 roterende do.				11,00
1 Dobbeltplov med amerikanske Plader	8	Z. F. N.	75,00	
1 Skære				1,90
1 Landside				1,10
1 Muldplade				4,00
1 Langjern				2,00
1 roterende do.				11,00
B. Svingplove.				
I. Brødr. Bendix, Raadhuspladsen 45, Kjøbenhavn K., for *Rock Island Plow Co., Rock Island, Ill.*				
1 Svingplov med Staalaas	9	»Eli«	55,00	
1 Skære				6,00
1 Landside				4,00
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				8,00
II. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev.				
1 Svingplov, Furebrede 12—14", Dybde 3—11"	11	Origin. Nr. 1	65,00	
1 Muldplade				22.00
1 Skære				4,00
1 Svingplov, Furebrede 10—12", Dybde 3—9"	12	Origin. Nr. 2	54,00	
1 Muldplade				20,00
1 Skære				3,00
1 Svingplov, Furebrede 8—10", Dybde 3—8"	13	Fraugde N. 3	40,00	
1 Muldplade				9,00
1 Skære				2,75
1 Svingplov, Furebrede 7—9", Dybde 3—7"	14	Fraugde N. 4	36,00	
1 Muldplade				7,00
1 Skære				2,50
III. A. Malmqvist, Holckenhus, Kjøbenhavn V, A. for *South Bend, Chilled Plow Co., Amerika.*				
1 Svingplov	15	R 18 C	70,00	

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
IV. H. C. Petersen & Co., Udstillingsbygningen, Kjøbenhavn V, for *E. Bement & Sons Lancing, Michigan, U. S. Amerika.*				
1 Svingplov, 10" Fure	18	SL Nr. 9	62,00	
1 Skære				5,00
1 Landslid				4,00
1 Muldplade				9,25
1 Forplov				6,25
1 Styrehjul				3,25
1 Svingplov med Træaas, 10" Fure. Plovdelene af »Chilled Iron«..	19	Bement Nr. 5	46,00	
1 Skære				2,25
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				6,75
1 Styrehjul				3,25
1 Svingplov med Træaas, til 1 Hest, 6" Fure	20	»Let«	33,00	
Ploven uden Forplov og Hjul Plovdelene af »Chilled Iron«..				
1 Skære				1,75
1 Svingplov med Træaas, 11" Fure.. Plovdelene af »Chilled Iron«.	22	Ajàx Nr. 40	48,00	
1 Skære				2,25
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				6,75
1 Styrehjul				3,25
1 Svingplov med Staalaas, 11" Fure Plovdelene af »Chilled Iron«.	23	Ajàx Nr. 40	55,00	
1 Skære				2,25
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				6,75
1 Styrehjul				3,25
1 Svingplov, 10" Fure	24	BL Nr. 9	66,00	
1 Skære				5,00
1 Landslid				3,00
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				6,75
1 Styrehjul				3,25
1 Svingplov med Træaas, 10" Fure.. Plovdelene af »Chilled Iron«.	25	Ajax Nr. 20	47,00	
1 Skære				2,25
1 Muldplade				10,00
1 Forplov				6,75
1 Styrehjul				3,25

	Nr. under Prøven	Handelsmærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
V. C. Th. Rom & Co., Axelhus, Kjøbenhavn V, for *Gale Manufacturing Co., Albion, Michigan.*				
1 Svingplov	26	Albion H 2	60,00	
1 upoleret hærdet Skære				5,50
1 poleret do.				8,50
1 Landside				4,50
1 Forplov				8,00
1 Langjern				5,50
VI. Ole Sørensen & Co., Kolding.				
A. for *Norwegian Plow Co., Dubuque, Jowa.*				
1 Svingplov	31	SS 12	75,00	
1 Skære				12,00
1 Landside				7,00
1 Muldplade				20,00
1 roterende Langjern				14,00
B. for *Moline Plow Co., Moline, Illinois.*				
1 Svingplov	32	SD 1	65,00	
1 Skære				12,00
1 Landside				7,00
1 Muldplade				20,00
1 roterende Langjern				13,00
1 Svingplov	33	C 12	73,00	
1 Skære				12,00
1 Landside				7,00
1 Muldplade				20,00
1 roterende Langjern				14,00
C. for *South Bend Chilled Plow Co., South Bend Indiana.*				
1 Svingplov	34	3 a	40,00	
1 Skære				2,00
1 Landside				4,00
1 Muldplade				12,00
1 Forplov				8,00
1 Styrehjul				4,00

	Nr. under Prøven	Handels-mærke	Pris for Ploven	Pris for Reservedele
1 Svingplov med Staalaas.....	35	3 a	44,00	
1 Skære.....				2,00
1 Landside.....				4,00
1 Muldplade.....				12,00
1 Forplov.....				8,00
1 Styrehjul.....				4,00
D. for *Rud. Sack, Leipzig Plagwitz.*				
1 Rajolplov med amerikanske Plader	36	D 7 M N	65,00	
1 stort Skære.....				1,90
1 lille do.				1,40
1 Landside.....				1,10
1 Muldplade.....				4,00
1 do. til Forploven.....				1,00
1 Forplov.....				5,00
1 Langjern.....				2,00
1 roterende do.....				11,00

Flere af de mødte Plove vare temmelig ens, og Dommerkomitéen udvalgte da dem, den formente vare saa forskjellige, at det var værd at foretage Prøver med dem. Plovene bleve Dagen forud prøvede af Udstillerne og indstilledes af Dommerne, før de gik til Kraftprøven. Det er for Udstillerne af overmaade Vigtighed at have Folk, der ere kjendte med at stille Plove i Almindelighed og med at stille den Plov, der skal fremvises i Arbejdet og til Kraftprøven, i Særdeleshed. Det er et Arbejde, som fra Udstillernes Side ofte ikke vises den behørige Opmærksomhed, og som de næppe forstaa, men det har en stor Betydning.

De i foranstaaende Fortegnelse over anmeldte Plove manglende Numre udebleve fra Prøven.

Af Dobbeltplovene prøvedes:

Nr. 1 »Original 18"« fra A. Jakobsen, Fraugde.

Nr. 2 »Fraugde 18"« — —

Nr. 4 »Carland Gang« fra South Bend Chilled Plow Co. (A. Malmqvist).

Nr. 6 »Norwegian 12"« fra Norwegian Plow Co. (Ole Sørensen & Co.).

Nr. 7 »Z H 9 N« fra Rud. Sack, Leipzig (Ole Sørensen & Co.).

Nr. 8 »Z F N« fra Rud. Sack, Leipzig (Ole Sørensen & Co.).

Af Svingplove prøvedes:

Nr. 9 »Eli« fra Rock Island Plow Co. (Brød. Bendix).

Nr. 11 »Original Nr. 1« fra A. Jakobsen, Fraugde.

Nr. 12 »Original Nr. 2« — —

Nr. 15 »R 18 C« fra South Bend Chilled Co. (A. Malmqvist).

Nr. 16 »10 A« fra South Bend Chilled Co. (A. Malmqvist). Den under dette Numer anmeldte Plov »Steel Beam Plow Nr. 4« fra South Bend Chilled Co. var ikke mødt, men Hr. A. Malmqvist fik af Dommerne Tilladelse til under dette Numer at lade prøve »10 A« fra samme Fabrik.

Nr. 23 »Ajax Nr. 40« fra E. Bement & Sons (H. C. Petersen & Co.).

Nr. 25 »Ajax Nr. 20« fra E. Bement & Sons (H. C. Petersen & Co.).

Nr. 26 »Albion H 2« fra Gale Manufacturing Co. (C. Th. Rom & Co.).

Nr. 31 »S S 12« fra Norwegian Plow Co. (Ole Sørensen & Co.).

Nr. 33 »C 12« fra Moline Plow Co. (Ole Sørensen & Co.).

Nr. 35 »3 a« fra South Bend Chilled Plow Co. (Denne Plov var anmeldt af Ole Sørensen & Co., Kol-

ding, men blev med Dommernes Tilladelse ført frem af A. Malmqvist, Kjøbenhavn).

Nr. 36 Rajolplov »D. 7 M N.« fra Rud Sack, Leipzig (Ole Sørensen & Co.).

For at sammenligne de amerikanske Svingploves Arbejde og Kraftforbrug med de stedlige Ploves, gik den paa Gaarden brugte Plov, der omtrent havde samme Form som Morsøploven, og en der i Egnen meget udbredt nordsjællandsk Plov med til hele Prøven. Ingen af dem hørte til de bedste her i Landet brugte og særlig ikke til Anvendelse paa saa sejg Jord som Birkholms, hvor der tilmed pløjes meget dybt.

Plovene bleve forud for Kraftmaalingen prøvede og indstillede til den Furebredde, som de arbejdede bedst med. For en Sammenlignings Skyld vilde man helst have havt samme Dybde og samme Bredde ved alle Plovene, men det var ikke muligt nøjagtig at naa dette, fordi de ikke da formaaede at gjøre Arbejdet ens, især hvis man havde fordret samme Bredde. Dybderne ere ingenlunde ens.

Ved tidligere foretagne Kraftprøver saavel her hjemme som i Udlandet, har man ved Beregning af Kraftforbruget brugt at udregne, hvor megen Kraft der fordredes til at løfte en Kubiktomme Jord, og man har her faaet Tal, hvorved det var meget let at anføre Plovenes Kraftforbrug i tabellarisk Form. Man multiplicerede da Bredden med Dybden og dividerede Kraftforbruget med dette Tal. Resultatet, man kom til derved, var da dette: »At ved den dybere Pløjning koster det forholdsvis mindre Kraft at løfte en Kubiktomme Jord end ved grund Pløjning med samme Bredde og i Jord, der er ens skør i hele den Dybde, hvori der pløjes.«

Ved den afholdte Prøve har man ladet alle, eller saa godt som alle Plovene arbejde i 3 forskjellige Dybder, medens Bredden har været nogenlunde ens for hver af de 3 Dybder af den enkelte Plov. Det vil sees, at Kraften selvfølgelig er stegen med Dybden, men tillige, at det navnlig er ved den største Dybde at Kraften stiger stærkest. Dette kan skyldes 1) at Jorden ikke i Bunden har været saa skør som højere oppe i Jorden, selv om den for en Del Aar siden har været pløjet fuldt igjennem, eller 2) at den dybere Jord forholdsvis kræver mere Kraft at løfte og bryde, eller 3) at de benyttede Muldfjæles Form og Bygning giver Plovene et lettere Arbejde ved den grundere Pløjning. En afgjørende Besvarelse af disse Forhold kan kun faaes ved en indgaaende Plovprøve, der stiller sig som Opgave at udrede disse Forhold og ikke, som i dette Tilfælde, tages som en Sideundersøgelse ved den egentlige Prøve af de fremstillede Ploves Brugbarhed og Arbejde. Det vilde ogsaa have været interessant at se, hvorledes Kraftforbruget havde stillet sig ved en Forøgelse af Bredden, mens Dybden bevaredes nogenlunde ens; men Dommerkomiteen havde imidlertid arbejdet i 6 Dage, og der blev derfor ikke Tid til en Undersøgelse heraf.

Ogsaa denne Prøve vil forhaabentlig senere blive taget op, thi efter de Forsøg, der ere gjorte andensteds, har enhver Plov ikke blot en bestemt Furedybde, men ogsaa en bestemt Furebredde, ved hvilken den arbejder bedst, og gaar man over eller under denne Bredde, da indvirker det paa forskjellig Maade saaledes paa Plovens Gang, at der bliver en kjendelig Forøgelse eller Formindskelse i Kraftforbruget, skjønt Variationen rimeligvis bliver kjendelig mindre ved en Forandring af Bredden end ved en Forandring af Dybden, thi her medfører Jordens stigende Tæthed i de større Dybder tillige en kjendelig Forøgelse af Kraftforbruget. Endnu skal tilføjes, inden vi forlade disse theoritiserende Betragtninger af den Indflydelse, Plovens Konstruktion har paa

Svingplovenes Kraftforbrug.

Den prøvede Plov	Furebredde		Furedybde		Kraftforbrug	
	Centimeter	Tommer	Centimeter	Tommer	Kilogram	Pd.
Nr. 9 „Eli" Rock Island (Brd. Bendix)	37,9	14,5	16,9	6,5	77	154
	37,5	14,35	17,4	6,6	73	146
	36,1	13,75	21,0	8,0	115	230
Nr. 11 „Original Nr. 1" (A. Jakobsen, Fraugde).	31,3	11,95	19,0	7,3	119	238
	26,1	10,05	19,6	7,5	141	282
	27,9	10,65	20,7	7,9	180	360
Nr. 12 „Original Nr. 2" (A. Jakobsen, Fraugde).	30,5	11,7	16,3	6,5	94	188
	34,1	13,05	17,8	6,8	104	208
	31,3	11,95	20.7	7,9	141	282
Nr. 15 „R 18 C" South Bend (A. Malmqvist).	26,6	10,15	15,4	5,9	71	142
	26,6	10,15	18.1	6,9	160	320
	28,2	10,8	19,0	7,3	146	292
	29,2	11,15	19,9	8,7	181	362
Nr. 16 „10 A" South Bend (A. Malmqvist).	26,9	10,25	15,6	6,0	90	180
	30,0	11,45	17,0	6,5	110	220
	31,8	12,15	18,4	7,0	131	262
Nr. 23 „Ajax Nr. 40 (E. Bemet (H. C. Petersen & Co.).	36,7	14,05	14,6	5,6	94	188
	32,6	12,5	16,2	6,2	97	194
	31,8	12,15	17,2	6,6	96	192
	32,5	12,45	17,7	6,8	125	250
Nr. 25 „Ajax Nr. 20" E. Bemet (H. C. Petersen & Co.).	33,4	12,8	15,0	5,7	83	166
	33,2	12,7	16,2	6,2	83	166
	32,6	12,45	18,6	7,1	136	272
Nr. 26 „Albion H 2" Gale Manufacturing Co. (C. Th. Rom & Co.).	25,0	9,5	13,3	5,1	56	112
	27,1	10,35	15,8	6,0	72	144
	28,2	10,8	16,5	6,3	83	166
	27,0	10,3	19,4	7,4	115	230
Nr. 31 „S S 12" Norwegian (Ole Sørensen & Co.).	34,5	13,2	16,0	6,1	96	192
	36.8	13,8	16,7	6,4	100	200
	31,8	12,2	19,0	7,2	107	214
			21,3	8,2	164	328
Nr. 33 „C 12" Moline (Ole Sørensen & Co.).	36,1	13,75	16,9	6,5	93	186
	37,6	14,4	18,1	6,9	125	250
	35,6	13,6	20,0	7,6	130	260

Den prøvede Plov	Furebredde		Furedybde		Kraftforbrug	
	Centimeter	Tommer	Centimeter	Tommer	Kilogram	Pd.
Nr. 35 „3 a“ South Bend (A. Malmqvist).	28,7	11,05	15,7	6,0	93	186
	30,5	11,65	17,3	6,6	119	238
	32,1	12,25	19,7	7,5	140	280
Nr. 36 „D 7 M N“ Rud. Sack (Ole Sørensen & Co.).	25.1	9,6	17,4	6,6	61	122
	27,3	10,45	18,4	7,0	93	186
	27,7	10,6	19,1	7,3	104	208
Birkholm Svingplov	33,6	12,9	14,4	5,5	100	200
	32,6	12,55	17,0	6,5	119	238
	35,6	13,6	20,3	7,8	153	306
	37,4	14,3	23,9	9,1	213	426
Den nordsjællandske Plov	27,4	10,5	17,1	6,5	96	192
	29,2	11,2	19,0	7,3	168	336
	28,2	10,8	19,7	7,5	167	334

Kraftforbruget ved ulige Dybder og ulige Bredder, at ogsaa Plovens Vægt har Indflydelse i saa Henseende, om den end indenfor visse Grænser er temmelig uvæsentlig.

Skjønt de her behandlede Spørgsmaal altsaa ikke kunne siges besvarede ved det foreliggende Forsøgsmateriale, saa giver dette dog en meget tydelig Advarsel mod at benytte Kraftforbruget pr. Kvadrattomme af Furens Tværsnit som Maalestok for Plovens Bedømmelse.

Opstiller man Plovene efter Kraftforbruget, da er Rækkefølgen saaledes:

Ved en Furedybde

fra 6" à 7"	Furebredde	Furedybde	Kraftforbrug	fra 7" à 8"	Furebredde	Furedybde	Kraftforbrug
	T.	T.	Pd.		T.	T.	Pd.
Nr. 36 Sack	9.6	6.6	122	Nr. 36 Sack	10.6	7.3	208
Nr. 9 Eli	14.5	6.5	154	Nr. 31 Norwegian	12.2	7.2	214
Nr. 26 Albion	10.8	6.3	166	Nr. 9 Eli	13.75	8.0	230
Nr. 25 Bement	12.8	6.2	166	Nr. 26 Albion	10.3	7.4	230
Nr. 33 Moline	13.75	6.5	186	Nr. 33 Moline	13.6	7.6	260
Nr. 12 Fraugde	11.7	6.5	188	Nr, 16 South Bend	12.15	7.0	262
Nr. 23 Bement	12.15	6.6	192	Nr. 25 Bement	12.45	7.1	272
Den nordsjæll. Plov	10.5	6.5	192	Nr. 35 South Bend	12.25	7.5	280
Nr. 31 Norwegian	13.8	6.4	200	Nr. 12 Fraugde	11.95	7.9	282
Nr. 16 South Bend	11.45	6.5	220	Nr. 15 South Bend	10.8	7.3	292
Nr. 35 do.	11.65	6.6	238	Birkholmploven	13.6	7.8	306
Birkholmploven	12.55	6.6	238	Den nordsjæll. Plov	10.8	7.5	334

Fraugde Nr. 11 er ikke taget med. Den fordrer 282 Pd. Trækkraft ved 7,5", ved 7,9" 360 Pd. Ploven gik under Prøven meget uroligt.

Der er en meget stor Forskjel i Kraftforbruget, fra 122—238 Pd. i Dybder fra 6"—7", fra 208—334 Pd. i Dybder fra 7"—8". Det største Kraftforbrug ved den sidste Dybde er ved de danske Plove, der som tidligere nævnt ikke henhøre til vore bedste.

Ved tidligere her i Landet udførte Plovprøver, som ved Hillerød, Præstø og Aalborg, har Kraftforbruget været fuldt saa stort og Furebredden gjennemgaaende mindre.

Kraftforbruget ved Dobbeltplovene.

De prøvede Dobbeltplove	Furebrede		Furedybde		Kraftforbrug	
	Ctm.	Tom.	Ctm.	Tom.	Kilogr.	Pd.
Nr. 1. A. Jakobsen Fraugde .	54.3	20.75	15.2	5.8	197	394
	53.5	20.5	15.8	6.1	220	440
	54.3	20.75	17.5	6.7	282	564
Nr. 4. »Carland Gang« South Bend (A. Malmqvist)	61.3	23.45	15.6	6.0	257	514
	60.0	23.0	17.6	6.7	249	498
	66.9	25.6	20.8	8.0	464	928
Nr. 7. »Z. H. 9 N.« Rud. Sack (Ole Sørensen & Co.)	55.8	21.35	16.0	6.2	180	360
	56.4	21.6	18.4	7.0	257	514
	54.5	20.9	19.5	7.5	270	540
Nr. 8. »Z. F. N.« Rud. Sack (Ole Sørensen & Co.)	51.9	19.85	14.8	5.6	181	362
	50.4	19.25	16.4	6.3	181	362
	49.6	19.0	18.7	7.2	221	442
	50.4	19.3	20.7	8.0	290	580
Dobbeltploven fra Langholt...	63.9	24.45	14.0	5.4	179	358
	62.7	24.05	19.2	7.4	215	430
Nr. 6. »Norwegian 12"« Norwegian (Ole Sørensen & Co.)	55.3	21.15	15 8	6.0	249	498
	52.7	20.2	18.2	7.0	260	520
Den mellemstore Norwegian-Dobbeltplov	52.0	19.9	15.1	5.8	130	260
	60.5	23.15	18.7	7.2	240	480
	62.6	24 0	21.4	8.2	279	558
Den store Norwegian-Dobbeltplov	65.3	25.0	14.5	5.5	236	472
	59.6	22.8	16.3	6.3	237	474

Det vil af Tabellen ses, at Nr. 4 *Carland Gang* ved 8" Dybde gaar langt ud over, hvad der kan bydes 4 Heste. De øvrige amerikanske Dobbeltplove gaa ikke tungere ved Dybder af 7"—8" end *Sacks* Plove, og det var nok værd at foretage en Kraftprøve med dem paa lettere Jorder til 6"—7" Dybde, da det vistnok ere Plove, der især egne sig til Arbejde dèr.

Efter endt Kraftprøve foretoges en Arbejdsprøve baade i Stub og Grønjord. I Stubben pløjedes ca. 7",

i Grønjorden meget grundt og til en Dybde af 5" à 6". Alle Plovene arbejdede paa en Ager, en ad Gangen, 4 Omgange hver, saa at Furene laa ved Siden af hverandre. Stykkerne bleve afmærkede med Pæle, hvorpaa var anført Plovens Nummer. Dette gav et særdeles anskueligt Billede af Plovenes Arbejde. Ved tidligere Plovprøver har man i Almindelighed brugt at lade hver Plov pløje en Ager eller et Stykke af en Ager, men den her brugte Maade, hvor Furerne ligge tæt ved Siden af hverandre, er langt at foretrække; her falde Forskjellighederne langt lettere i Øje, og det var særlig nødvendigt her, hvor Arbejdet gjennemgaaende gjordes saa godt.

Dommerkomiteen blev ved Bedømmelsen af Arbejdet enig om at opstille Plovene i Rækkefølge i 4 Afdelinger efter det udførte Arbejdes Godhed.

1ste Afdeling.	Nr. 36.	Sack.
2den Afdeling.	Nr. 26.	Albion.
	Nr. 31.	Norwegian.
3die Afdeling.	Nr. 9.	Eli.
	Nr. 12.	Fraugde.
	Nr. 35.	South Bend.
	Nr. 16.	South Bend.
	Nr. 33.	Moline.
	Nr. 11.	Fraugde.
4de Afdeling.	Nr. 23.	Bement.
	Nr. 25.	Bement.
	Nr. 15.	South Bend.
		Birkholmsploven.
		Den nordsjællandske Plov.

Det Arbejde, der udførtes af Nr. 36 *Sack*, maa kaldes fuldkomment, baade hvad Furens Vending, Brydning, Slipning og Renhed angaar som ogsaa med Hensyn til Plovens støtte, rolige Gang*).

*) Det skal bemærkes, at Ploven var meget fint indstillet og betjentes af en meget duelig Plovmand.

Nr. 26 *Albions* og Nr. 3 *Norwegians* Arbejde var særdeles godt, om de end ikke kunne naa op til *Sack*, hvad Brydningen af Furen angaar.

Nr. 9 *Eli* gaar ualmindelig støt og fordrer ringe Trækkraft. Den vender Furen knapt saa godt som de foregaaende og bryder Furen noget mindre. Egner sig vistnok bedst paa noget mildere Jord.

Nr. 12 *Fraugde* gjør jævnt godt Arbejde helt igjennem, men gaar ikke saa støt som de foregaaende.

De øvrige Ploves Arbejde stod en Del tilbage for de nævntes, særlig hvad Brydningen angaar. Ved *Bement* Nr. 23 og 25 som ogsaa ved *South Bend* Nr. 15, der havde nogen Vanskelighed ved at slippe, var Vendingen tarvelig nok. Ved de andre amerikanske Plove, der ere anførte i 3die og 4de Klasse, er der ikke nogen særlig Fejl at anføre, men der er heller ikke noget at rose.

Arbejdet, som blev udført af *Birkholmploven* og *den nordsjællandske Plov*, som ikke kunde slippe, stod afgjort ikke lidt under det, der blev udført af alle de bedre amerikanske Plove.

Det Arbejde, der udførtes af Dobbeltplovene, var, med Undtagelse af Nr. 4 *Carland-Gang*, tilfredsstillende. Dog synes *Fraugde* Nr. 1 og 2 mere skikket til at arbejde paa Jorder, der ikke ere af saa sejg Beskaffenhed som paa Birkholm.

De Bemærkninger, der her ere gjorte om Plovenes Arbejde, gjælde for Pløjningen i Stubjord. Om Grundpløjning af Grønjord skal bemærkes, at alle de Dobbeltplove, der tage meget brede Furer, ere tilbøjelige til at tværlægge Furen altfor meget.

Hvad alle Plovenes Arbejde i Grønjord til en Dybde af 5—6" angaar, da var det interessant at se dette, men det blev ikke taget i Betragtning ved Bedømmelsen.

Det viste sig her paa den svære, sejge Jord, hvad man saa ofte har iagttaget, meget vanskeligt at stille Plovene godt nok til den dybere Pløjning. Der skal

længere Tid til at stille Plovene, saa de kunne arbejde godt, end der kunde levnes dem ved denne, og en ugunstig Dom kunde da meget let være falden paa en Plov, som ved en senere Indstilling vilde have gjort fuldkommen godt Arbejde.

Nogle af de fremstillede Plove vare forsynede med en Skrælleplov, og der blev foretaget en Kraftprøve med den paasat og uden den.

	Furebredde	Furedybde	Kraftforbrug
Pløjning med Skrælleplov paa . .	12.45	6.75	252
do. uden do. . .	12.15	6.50	196

Som det vil ses, er Kraftforbruget betydelig større ved Pløjning med Skrælleploven paa end uden denne, og det er jo ogsaa i god Overensstemmelse med, hvad man kjender fra det almindelige daglige Arbejde, især hvor man arbejder i større Dybder. Det kunde have været interessant at have foretaget flere, mere indgaaende Prøver saavel med Skrælleplov paa Ploven som uden, med de roterende Skiver kontra Langjern, men det er Undersøgelser, der ikke kunne finde Sted ved slige Konkurrenceprøver som den afholdte, hvor det gjælder om at fremskynde Arbejdet saaledes, at Forholdene, hvorunder Plovene arbejde, altid ere ens, og hvor et ustadigt Vejr meget let fuldstændig kan forrykke disse.

Dette Arbejde med Skrælleplov paa Ploven til en større Dybde maa nærmest kaldes en Smagssag; vendes Furen saa godt som ved de fleste af de fremstillede Plove, da er det aldeles unødvendigt, thi de smaa Levninger af Stub og Græs have aldeles ingen Betydning, og der er ingen Grund til at belaste Hestene med mere Arbejde blot for at behage Øjet.

Ved flere af Plovene fandtes et Støttehjul fortil paa Aasen, som skal tjene til at faa Ploven til at gaa i ens Dybde, men da Aasen ved nogle af Plovene var saa stærkt bøjet nedad fortil, lodes der kun lidt Plads til at hæve og sænke Hjulet, og man maatte tage Støttehjulet

af for at faa Ploven til at gaa dybere, hvorved det synes som Ploven fik en langt bedre Gang. Ved dyb Pløjning giver det ikke Ploven nogen støt Gang, hele Ploven støder saa stærkt, at Plovmanden føler det som en ubehagelig Fornemmelse i Armene, og dette lille Hjul bidrager næppe til at gjøre Plovens Trækkraft mindre. Ved grund Grønjordpløjning er det muligt, at det kan have nogen Betydning, ialtfald synes det, som om man kommer lettere fra at indstille Ploven, saa at den gaar støt.

Den forreste Del af Brystet var paa enkelte Plove skarpt, og det skulde saa tjene til at gjøre Langjernet overflødigt. Det synes imidlertid ikke, at der paa den Maade kan præsteres et Arbejde, der er godt nok ved dyb Stubpløjning, og det gjør sandsynligvis Arbejdet ikke saa lidt tungere. Det var ikke muligt ved Pløjning med disse Plove at holde Landsiden ren, og det er jo en Erfaring for den kyndige Plovmand, at Plovens Arbejde baade i Stub- og Grønjord kan reguleres meget ved Langjernets Stilling; han maa da være Herre over, foruden at flytte det til og fra, ogsaa at kunne føre det frem og tilbage paa Aasen, altsaa nærmere eller fjernere fra Muldfjælen. Det gjør en ikke ringe Forskjel paa Plovens Gang og paa Arbejdets Udførelse, hvor Langjernet er anbragt, naar man pløjer i haard eller løs Jord.

Saa godt som alle amerikanske Plove have en roterende Skive istedetfor Langjern, der saavidt man kan skjønne er lavet af et fortrinligt Materiale. Den roterende Skive gaar godt og synes at give Ploven en fast Gang, men ved nogle af de fremstillede Plove var den lovlig lille i Diameter, hvilket i Stub ved dyb Pløjning, hvor den helst skal skjære godt i Jorden, kan foraarsage, at Gaffelen, som omspænder Skiven, tager mod Jorden og gjør Ploven tungtgaaende. Ved nogle Plove med Langjern er dette befæstet ved 2 Skruer til et særskilt Stykke, der er flytteligt paa Aasen. Det synes at

være en uheldig og uhandelig Maade at anbringe Langjernet paa, og da Stykket rager ud over Langjernet fortil, vil Ukrudet og Stubben, der glider opad Langjernet, her finde en god Lejlighed til at sætte sig fast.

Alle amerikanske Plove have Svanehals Aas, hvor denne er af Staal eller Jern; den er som oftest bøjet meget nedad fortil, for saa igjen at bøjes opad ved Forstillingen. Det kan jo ikke nægtes, at dette giver Ploven et fixt Udseende, og anden Grund er der vel ikke til det.

Muldfjælens Form er væsentlig forskjellig fra vore Plovformer og ligne mere de tyske, saaledes som vi kjende dem fra Dobbeltplovene. De tage i Almindelighed en meget bred Fure, som de vende godt, enkelte af dem fortrinligt, samtidig med at Furen brydes stærkt og holdes ren. De vare baade med Hensyn til Arbejdets Udførelse og Kraftforbruget de to danske Plove betydelig overlegne. Dette skyldes for en væsentlig Del Muldfjælens Form, men ganske sikkert ogsaa for en stor Del det fortrinlige Materiale, hvoraf den er lavet. Muldfjælen er aldeles glat, saa haard, at der ikke kan ridses i den med en Fil, og den formaar saa godt som overalt at slippe Jorden.

At Muldfjælens absolute Glathed ikke har lidt Betydning, fremgaar af den Prøve, som efter Birkholmsprøven blev udført af Hr. Proprietær Breinholt og Maskinudvalgets Inspektør, Hr. Jørgensen. Fabrikant Jakobsen, Fraugde, havde paa nogle Plove originale amerikanske Muldfjæle, paa andre Muldfjæle af engelsk Staal, som han selv havde hærdet, og han overlod velvillig de Herrer tillige en uhærdet engelsk Muldfjæl til Prøven.

De bleve alle 3 brugte paa samme Plov, og Kraftforbruget var da:

ved originale amerikanske Muldfjæle . . . . 187 Pd.
ved de af Fabrikanten hærdede Muldfjæle . 204 Pd.
ved uhærdede Muldfjæle . . . . . 222 Pd.

Her viser sig en jævn Stigning i Kraftforbruget fra de aldeles glatte Muldfjæle til de mindre glatte.

Paa de fremstillede Plove vare Muldfjælene af 2 forskjellige Materialer, enten af det saakaldte *Chilled Iron* (Støbegods) eller af et *eget Slags Staal*. Begge Slags synes at være lige glatte og haarde i Overfladen, men efter hvad Dommerkomiteen kunde skjønne, maa Staal-Muldfjælene absolut være at foretrække, og man har ment aldeles ikke at kunne anbefale Plovene med Muldfjæle af *Chilled Iron*. Nogle af Muldfjælene paa de fremstillede Plove af sidstnævnte Materiale vare itu; de vare sprængte paa de Steder, hvor Muldfjælen var fastgjort til Stjerterne ved Skruer; ved en anden Plov gik Skjæret midt over ved at Ploven blev løftet af Vognen og sat ned paa Jorden. Naar dertil kommer, at Plovgodset, som er forsendt hertil i Kasser, ofte er i Stykker ved Ankomsten, maa dette Materiale anses for altfor skjørt til Brug i vor som oftest stenrige Jord. Plovene skulle ogsaa, efter Sigende, kun være i Brug i enkelte Stater i Amerika, hvor Jorden er aldeles stenfri.

Skjærene ere i Almindelighed meget brede og mere spidsvinklede til Muldfjælen end paa vore Plove; de danne alligevel en mere jævn Overgang til Muldfjælen, og ofte er Hulningen paabegyndt i Skjæret. De fleste Skjær have mejselformet Spids.

Ved Dobbeltplovene *Norwegian* ere Skjærene usædvanlig brede. Det bidrager sikkert meget til Plovenes støtte Gang; men det gør sikkert ogsaa, at de, naar de ere noget slidte, vanskelig ville gaa i Jorden.

Hvad der gjør Arbejdet med de amerikanske Dobbeltplove saa tiltalende, er, at der slet ikke skal stilles ved dem. Karlen har ved et Par Løftestænger at hæve og sænke Plovlegemerne, og saa forøvrigt kun passe paa, at den ydre Hest gaar i Furen. Men hele Stellet er altfor svært og massivt for vore Forhold, og Prisen paa Plovene er meget høj.

Hvad Prisen paa Svingplovene angaar, da synes

den at være moderat. Der er ikke Tvivl om, at Materialet af Staal er særdeles haardt at slide paa, og Spørgsmaalet bliver ikke, hvor dyr Ploven er at anskaffe, men Spørgsmaalet er, hvor dyr den er at vedligeholde, og dette kan selvfølgelig kun klares ved aarevis Brug, som ogsaa, hvor meget Arbejdsbesparelsen ved den bredere Pløjning og det mindre Kraftforbrug udgjør sammenlignet med Arbejdet med vore egne Plove.

Meget tyder imidlertid hen paa, at alle disse Spørgsmaal ville blive besvarede til Fordel for de amerikanske Plove ved længere Tids Brug.

Om Dobbeltplovene have Dommerne gjort følgende Bemærkninger:

Dobbeltplove.

Nr. 1. Udstiller: Jakobsen, Fraugde. Dobbeltplov med originale amerikanske Muldfjæle. Stellet omtrent som hos Beermann. Roterende Skiver istedetfor Langjern, der ere temmelige smaa i Diameter og kunne ikke flyttes langt nok frem foran Skjæret, især paa den forreste Plov. I Stub vendes og brydes Furen knapt godt nok. I Grønjord lægges Furene for fast op mod hinanden.

Nr. 2 som Nr. 1.

Nr. 4. Carland Gang. Udstiller: Malmqvist, Kjøbenhavn. Ualmindelig massiv af Bygning. Egner sig ikke til Arbejde i svær Jord, da den ikke bryder Furen godt nok og har Vanskelighed ved at slippe. Er ved dybere Pløjning paa svær Jord for tung at trække for 4 Heste.

Nr. 6. Norwegian. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Arbejdet i Stub meget godt, burde vende Furen lidt mere. I Grønjord kan den pløje meget grundt, men tværlægger Furen noget.

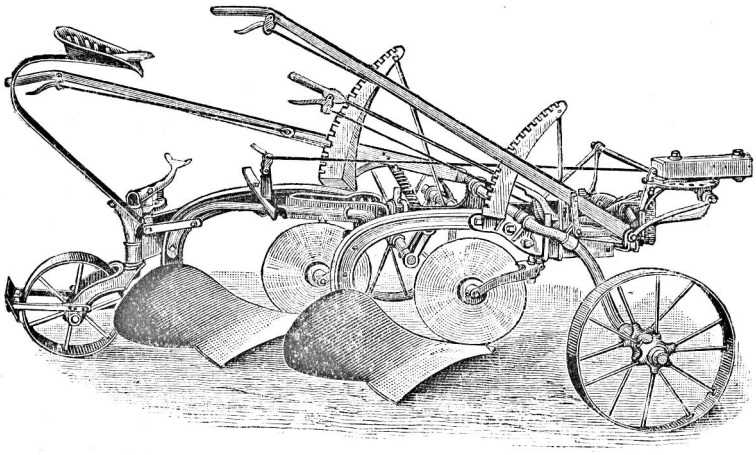
Nr. 7. Rud. Sack. ZH 9 N. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Rammeplov. Stellet meget forbedret siden Storehedingeprøven. Indstillingen, Hævningen og Sænk-

ningen af Ploven sker omtrent som ved Ventzskis Patent. Ploven synes at være vel let bygget. Der er Styreapparat paa Ploven, saa at Plovmanden er i Stand til at rette Furen af. Arbejdede godt i Stubjord. I Grønjord tværlægges Furen, og Arbejdet udførtes i det Hele ikke saa godt som af den nedenfor nævnte Plov, Karreploven Z. F. N., der ikke tog saa bred en Fure.

Nr. 8. Rud. Sack. Z F N. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Samme Plov tog Sølvmedaille ved Storehedingeprøven, men har ligesom Nr. 7 eftergjorte amerikanske Muldfjæle, hvilket vistnok maa betragtes som en stor Forbedring. Udførte Arbejdet til stor Fuldkommenhed saavel i Stub- som i Grønjord.

De efterfølgende Plove vare ikke mødte til Konkurrencen, men vare af Ejerne velvillig overladte Dommerkomiteen til Prøven.

Norwegian (den store) var fremstillet ved Storehedingeprøven og findes nærmere beskreven i Beretningen om denne Prøve. Den gjorde Arbejdet udmærket godt i Stub og gaar ganske let til 6" Dybde. Saaledes som Ploven mødte ved denne Prøve (den havde været meget

Norwegian. Dobbeltplov.

brugt siden Storehedingeprøven, og Skjærene vare meget slidte), kunde den ikke gaa dybere. Til større Dybde skal der bruges 4 Heste. I Grønjord tager den en meget grund Fure, men tværlægger denne for meget, da Furen er meget bred.

Ved en Fejltagelse er Muldfjælen anført at være af Chilled Iron i Beretningen fra Storehedingeprøven; den er af Staal ligesom paa de 2 andre Norwegian-Plove.

Ploven ejes af Proprietær Krumphart, Baadesgaard pr. Søllested paa Lolland.

Norwegian (den mellemstore). Furehjulet er ved denne Plov forbundet med Støttehjulet bag Ploven, saa at den vender let ved Forpløjningen; begge Hjulene ere styrtede, saa at Sidetrykket paa Furens Landside derved modvirkes. Langjernet er heldig befæstet i en flyttelig stilbar Kappe paa Aasen. Arbejdet i Stubjord udførtes meget godt. I Grønjord tværlægges Furen.

Ploven ejes af Grossererne, Brødrene Hjorth, Raakildegaard pr. Elitshøj Station i Jylland.

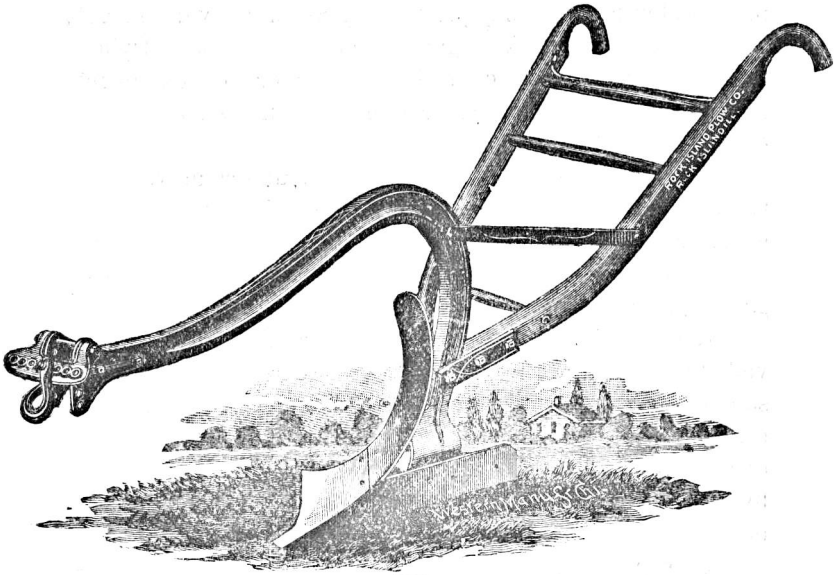
Dobbeltploven fra Langholt. Godt bygget. Furehjulet vel lille. Smuk Muldfjælsform. Vender Furen udmærket, men bryder den ikke saa godt som *Norwegian*. Egner sig særlig for mindre svær Jord. Er let at trække.

Ploven ejes af Godsejer Ahlmann, Langholt i Jylland.

Ryslingeploven. Muldfjælen nærmest som paa Sulky Plovene. Trækkes af 4 Heste. Gjorde Arbejdet godt, men er ligesom den foregaaende bedst egnet til Arbejde i mindre svær Jord. Blev ikke prøvet med Kraftmaaler, da denne var saa vanskelig at faa anbragt paa Ploven. Det er denne Plov, der i en Aarrække har arbejdet hos Proprietær Breinholt, Sønder Vinkel pr. Lemvig.

Svingplovene.

Nr. 9. Eli. Udstiller: Brødrene Bendix, Kjøbenhavn. Muldfjælen noget kort. Langjernet, som den mødte med ved Prøven, var lavet her i Landet, mindre heldigt, da

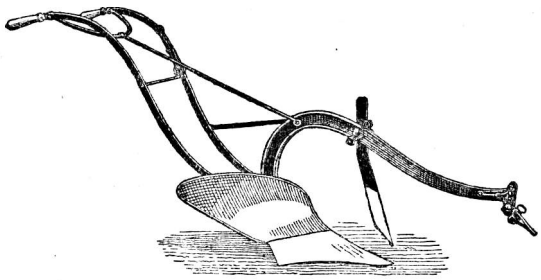
Eli.

det var forkrøbbet. Ploven har en ualmindelig støt Gang og gaar meget let. Arbejder i svær Jord bedst ved mindre Dybder og er bedst egnet til mildere Jorder, hvor der ikke stilles saa store Fordringer til Furenes Brydning.

Nr. 11. Original Nr. 1. Udstiller: Jakobsen Fraugde. Ploven godt bygget, men lovlig spinkel. De roterende Skiver for smaa i Diameter.

Ploven tog saavel ved Arbejdsprøven som ved Kraftprøven en meget bred Fure indtil 16" og gik meget tungt. Ved en Kraftprøve, hvor Furen var 10.65 —11.95, var Kraftforbruget noget mindre, men vel stort alligevel. Grunden kan for en Del skyldes, at de roterende Skiver vare stillede til dyb Skjæring, hvilket foraarsagede, at Gaffelen, der omspænder Skiven, tog imod Jorden. Ploven egner sig bedre for Arbejde i mildere Jord.

Nr. 12. Original Nr. 2. Udstiller: Jakobsen Fraugde.

Original Nr. 2 fra Jacobsen, Fraugde.

Egner sig ligesom den foregaaende bedst paa mildere Jorder, vender Furen ganske godt, men bryder den ikke stærkt nok; gik temmelig tungt ved den dybere Pløjning.

Nr. 15. South Bend. Udstiller: Malmqvist, Kjøbenhavn. Uheldig Anbringelse af Langjernet. Den hverken vender eller bryder Furen godt nok. Er tung at trække.

Nr. 16. South Bend. Udstiller: Malmqvist, Kjøbenhavn. Støbegods. Chilled Iron. Ploven uden Langjern, skarpt Bryst paa Muldfjælen. Vil vanskelig slippe Jorden. Arbejdet ikke tilfredsstillende.

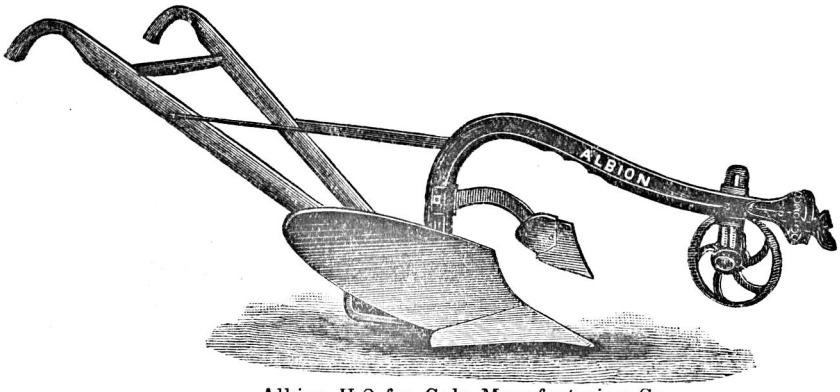
Nr. 35. South Bend. Udstiller: Malmqvist, Kjøbenhavn. (Med Dommerkomiteens Tilladelse overført fra Ole Sørensen til Malmqvist som Udstiller.) Støbegods. Chilled Iron. Samme Bemærkning om Langjernet som ved Nr. 16. Støttehjulet blev taget af under Prøven, hvilket gav Ploven en bedre Gang. Arbejdede nogenlunde, men slipper som Nr. 16 ikke overalt.

Nr. 23. Bement, Ajax Nr. 40. Udstiller: H. C. Petersen, Kjøbenhavn. Støbegods. Chilled Iron. Uden Langjern. Skarpt Bryst paa Muldfjælen. I Stubjord vender den ikke Furen godt nok, bryder nogenlunde. Skummer meget over ved dyb Pløjning og holder ikke ren Landside.

Nr. 25. Bement, Ajax Nr. 20. Udstiller: H. C. Petersen, Kjøbenhavn. Støbegods. Chilled Iron. Uden Langjern. Skarpt Bryst paa Muldfjælen. Ploven bryder Furen meget lidt, den vender den nederste Del af Furen

paa Kant og vælter den øverste Del af Furen ud over denne. Ploven har en urolig Gang. Furen holdes ikke ren, ejheller Landsiden. Jorden falder tilbage i Furen under den nederste Del af Muldfjælen, som her er stærkt udskaaren.

Nr. 26. Albion H 2. Udstiller: C. Th. Rom, Kjøbenhavn. Gjør særdeles godt Arbejde, holder Furen

Albion H 2 fra Gale Manufacturing Co.

meget ren, har en støt Gang og kan arbejde til stor Dybde. Kan pløje Grønjorden meget grundt og lægger Furen smukt.

Nr. 31. Norwegian S S 12. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Ved Bygningen er bemærket: Forstillingen mindre heldig. De roterende Skiver lovlig smaa i Diameter. Gjør særdeles godt Arbejde i Stubjord og blev, hvad dette angik, stillet lige med Albion.

Nr. 33. Moline C 12. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. De roterende Skiver temmelig smaa i Diameter; de ere befæstede til Aasen ved en temmelig kompliceret Holder. Den bryder ikke Furen godt nok i svær Jord, holder ikke Furen ren og har en temmelig urolig Gang.

Nr. 36. Rud. Sack D 7 M N. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Med denne Plov, som var udenfor Konkurrence, blev der foretaget en Del Prøver til Sam-

menligning med de andre Plove, saavel hvad Arbejdet som hvad Kraftforbruget angaar. Den var den af dem alle, der gjorde det mest fuldkomne Arbejde, og er den af dem alle, der har det mindste Kraftforbrug.

Præmiering.

Sluttelig enedes Dommerne om at tildele efterfølgende Plove de vedføjede Præmier:

Nr. 6. Dobbeltploven »Norwegian 12« fra Norwegian Plow Co. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Sølvmedalje.

Af de 3 Dobbeltplove fra Norwegian Plow Co. synes man dog bedst om den mellemstore.

Nr. 26. Svingploven »Albion H 2« fra Gale. Manufacturing Co. Udstiller: C. Th. Rom & Co., Kjøbenhavn. Sølvmedalje.

Nr. 31. Svingploven »S S 12« fra Norwegian Plow Co. Udstiller: Ole Sørensen & Co., Kolding. Sølvmedalje.

Nr. 9. Svingploven »Eli« fra Rock Island Plow Co. Udstiller: Brødrene Bendix, Kjøbenhavn. Broncemedalje.

Nr. 12. Svingploven »Original Nr. 2« fra A. Jakobsen, Fraugde pr. Marslev. Broncemedalje.

Den kongelige engelske Landbrugskommissions foreløbige Betænkning.

Ved **Rudolf Schou,**
Sekretær i det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Fra denne Kommission, som nedsattes i September Maaned 1893 med den Opgave at undersøge den i Landbruget herskende Nød og bringe Midler i Forslag til dens Afhjælpning, er for kort Tid siden afgivet en foreløbig Beretning. Som man kunde vente sig, i et saa omfattende og indgribende Spørgsmaal som det foreliggende, er det ikke lykkedes at tilvejebringe Enighed om Midler til Afhjælpning af Nøden, medens der i det Væsentlige er Enighed om Sagens store Vigtighed. Et Mindretal tager dog en bestemt Afstand fra Betænkningen, idet det erklærer det for uforsvarligt at fremkomme med saa vidtgaaende Forslag paa Grundlag af en foreløbig Betænkning.

Den engelske Landbrugskommission har arbejdet paa samme Maade som andre engelske Parlamentskommissioner, nemlig ved at foranstalte afhørt en overordentlig stor Mængde Personer, som ved deres Kjendskab til Opgaven ere i Stand til paa den ene eller anden Maade at give Bidrag til dens Belysning; dog har Landbrugskommissionen engageret særlig kyndige Personer, som grevskabsvis have anstillet Undersøgelser paa Stedet og indsendt Specialrapporter for hvert Grevskab, hvilke rumme Masser af overordentlig interessante Enkeltheder, som dog for Udlændingen ere mindre betydningsfulde. Kommissionen har da, paa Grundlag af disse Rapporter

og de andre Oplysninger, den ad anden Vej har indhentet, og som ligeledes ere meget grundige, afgivet sin foreløbige Betænkning, idet den mener ikke at kunne forsvare at vente med at fremkomme med en saadan foreløbig Beretning, indtil den endelige Bearbejdelse af det store Materiale er tilendebragt, og mener at kunne forsvare Fremkomsten af Forslagene dermed, at den har indsamlet alle ønskelige Oplysninger, at disse have overbevist den om at den nuværende Situation for Landbruget er yderst alvorlig, og at det vilde være uforsvarligt at afvente den endelige Beretning, inden der gjøres Skridt til at erholde de til Indførelse af visse Reformer nødvendige Finansbevillinger.

De anstillede Undersøgelser have givet det Resultat, at der nu er betydelig Forskjel paa Nedgangen i Landbrugets Rentabilitet i de forskjellige Egne, men at der i alle Egne er en Tilbagegang, og at denne Tilbagegang er begyndt for 12 à 15 Aar siden. I mange Distrikter har den været saa stærk, at den har været ganske ødelæggende. Prisfaldet paa Landbrugsprodukter er, af alle de indkaldte Vidner, angivet at være Hovedgrunden til Tilbagegangen. Kommissionen er af den samme Mening og antager ingenlunde, at de Foranstaltninger, den vil foreslaa, paa nogen Maade skulde kunne ophæve den ved Prisnedgangen fremkaldte Misère, men mulig bidrage til at standse Tilbagegangen.

Vidnerne have været enige om, at det dyrkede Areal bør befries for nogle af de Byrder, som hvile paa det, ligesom der er et almindeligt Ønske om Statslaan til Indførelse af Forbedringer i Landbruget.

A. De paa Jorden hvilende Afgifter.

Det har stor Betydning ved Bedømmelsen af Landbrugets Tilstand, at komme til Kundskab om de paa Jorden hvilende Byrder overstige hvad Jorden kan bære

og om de staa i Misforhold til de Byrder, som bæres af andre Klasser af Ejendomme. Der er jo ingen Tvivl om, at overdrevne Byrder tvinge Landet ud af Drift, og denne Virkning er allerede sporet i visse Egne af Storbrittanien. Og i andre Tilfælde ville de overdrevne Byrder medføre, at det bliver umuligt at foretage Forbedringer, som kræve Forskud af Kapital, det være sig ved Anskaffelse af Bygninger og Maskiner eller ved Udførelse af Grundforbedringer; og undlader man disse tidsnødvendige Forbedringer, da vil det i første Linie være til Skade for selve Landbruget og derefter til Skade for hele Samfundet. De Skatter, som hvile paa engelske Landmænd ere: 1) »Land Tax«, som ene bæres af Landbruget men oprindelig var bestemt at skulle bæres af alle Samfundsklasser. Det er tilladt mod Indbetaling af et, paa nærmere angivet Maade fastsat Beløb, at løsgjøre sig for Forpligtelsen til at betale denne Skat, som altsaa oprindelig var en personlig Indkomstskat, men efterhaanden er blevet en Skat paa det dyrkede Areals aarlige Værdi. Indløsningen af denne personlige Skat har saaledes faaet en langt større Rækkevidde end oprindelig bestemt, idet det var Meningen, at en Person skulde kunne indløse Skatten for sin Levetid, men ikke for sin Ejendoms fremtidige Indtægt. 2) Kongelige Skatter. »Land Tax« bæres som sagt udelukkende af Landejendomme. De kongelige Skatter paalægges alle faste Ejendomme efter den Indtægt disse give. 3) Lokale Skatter. Udredelsen af de lokale Skatter paahviler udelukkende mindre end Halvdelen af Landets Areal, som i Forvejen er belastet med en større Del af de kongelige Skatter (se nedenfor). Dog er i de senere Aar Staten traadt støttende til ved at yde Kommunerne Tilskud til Udredelsen af Udgifter ved bestemte Foretagenders Udførelse.

I. Afgiften af Jord (Land Tax.)

Saa langt tilbage som til 1692 var denne Skat i Virkeligheden en Skat paa Formuen i udvidet Forstand,

idet personlig Ejendom ligesaa meget var Gjenstand for Beskatning som Landejendom. Indtægter og Lønninger hidrørende fra anden Virksomhed vare ogsaa beskattede, saa selve Skatten var oprindelig en Indkomstskat. Det fremgaar ogsaa tydelig af nævnte Lov af 1692, hvori siges: »at enhver Person eller Institution, som besidder rede Penge, Gods, Varer, Industriprodukter eller andre Værdier inden eller udenfor Rigets Grænser skal betale 4 sh. pr. Lstr. (= 20 %) af den aarlige Indtægt deraf, ligesom det i en senere § bestemmes, at den samme Afgift skal svares af Handlende og deres Personale, altsaa i Virkeligheden en Indkomstskat af 20 %. 1697 blev Afgiften forandret til sin nuværende Form, idet det blev bestemt, at der aarlig skulde opkræves et bestemt Beløb for hele Kongeriget, og dette Beløb paalignedes da de enkelte Grevskaber og Byer med en Kvotadel, hvilken fastsattes af en særlig Øvrighed. Loven fornyedes dernæst aarlig i over 100 Aar og endnu i Loven af 1797 blev Beskatningen af den personlige Ejendom saa stærkt pointeret som nogensinde. Men trods Lovens Bud var Beskatningen af personlig Ejendom efterhaanden svundet ind til et Minimum, hvorfor Mr. Pitt i 1798 gjennemførte en Lov, som fastsatte, at Beskatning af personlig Ejendom er permanent men med Ret for Skatteyderne til Udløsning. Bestemmelsen fornyedes i 1833. Det er umuligt at finde Grunden til, at den personlige Indkomstskat var et Fejlgreb, den maa formodentlig søges i, at der ikke var angivet nogen fyldestgjørende Maade at ansætte Indtægten paa. Uregelmæssigheden i den nuværende Fordeling af »the land Tax« er meget stor, og der er tillige ingen Tvivl om, at den oprindelige Fordeling af Kvotadelene mellem Grevskaberne og Byerne var uretfærdig, og at en stærk Overvurdering af Ejendommene i nogle Egne og lige saa stærk Undervurdering i andre har gjort Uretfærdigheden ligefrem skrigende. Som Exempel kan anføres, at Herfordshire i 1797 betalte c. 41,500 Lstr., medens Lancashire betalte c. 21,000 Lstr.;

det førstnævnte Grevskab blev altsaa den Gang anset for at være dobbelt saa meget værd som det sidstnævnte, medens efter de nuværende Forhold Lancashire er 14—15 Gange saa meget værd som Herfordshire. Og indenfor Grevskabet er ingen Omfordeling mellem Kommunerne tilladt. Den Andel, som Grevskaberne skulle have af Kommunerne, hviler endnu i det Væsentlige paa Fordelingen af 1692. Hver Kommune har saaledes at betale sin Kvotadel af det Beløb, som skal opkræves efter »the Land Tax Act«. Indenfor Kommunen gjør imidlertid store Vilkaarligheder sig gjældende, thi for Begrebet »aarlig Indtægt« findes ingen Definition, hvorfor Afgiften ikke falder ligelig paa de forskjellige Ejendomme. I nogle Kommuner paalignes de efter Taxation af Indtægten, i andre efter Værdien af Ejendommen; i nogle ansætter Skattekommissionen aarlig Afgiften for hver Ejendom, i andre sætte de det samme Beløb fra Aar til Aar for de samme Ejendomme, og det synes som om Vanskeligheden ved at træffe nye og retfærdigere Ansættelser er forøget ved ufuldstændige Optegnelser om de Ejendomme, for hvilke Afgiften er blevet afløst. I 1798 blev Afgiften gjort afhængig af Indløsning af de personlige Skatteydere, og i 1893 var c. 855,000 Lstr. indløst, medens c. 1 Mill. Lstr. ikke var indløst. I de senere Aar er Indløsningen blevet sjældnere, idet kun de Ejere, hvis Ejendomme stige i Værdi paa Grund af Nybygninger, Anlæg af Jærnbaner o. s. v., i hvilket Tilfælde Indløsningen er i Ejernes Interesse, indløse Afgiften; Indløsningssummen ansættes nemlig efter de foregaaende Aars Indtægt. Resultatet er blevet, at Afgiften kommer til at bæres af de fattigste Ejendomsbesiddere i Kommunen eller af dem, som forbedre deres Ejendom mindst. Foruden den omtalte Million Lstr. opkræves stadig en betydelig Sum af dem, som betale »Land Tax«, og denne Sum gaar ikke ind i de offentlige Midler, idet den benyttes til at betale Opkræverne (indtil 5 Lstr. pr. Kommune); da der er over 15,000 Kommuner, er det en betydelig Forøgelse,

der saaledes fremkommer, og som betales som Tillæg til Skatten.

Desværre er denne Skat højest i de Egne, som have lidt mest af Trykket, nemlig Norfolk, Suffolk, Essex, Lincoln og Wiltshire, som ogsaa ved den oprindelige Fordeling synes at være blevne stærkt belastede. I en Kommune i Essex er Afgiften i Løbet af 15 Aar stegen fra 6 % til 20 %, og Stigning af Procenten er i det Hele ret almindelig.

Fuldstændig at ophæve denne Skat, som fra at være en Indkomstskat er gaaet over til væsentlig at være en ulige og uretfærdig Beskatning af en Del af det i England dyrkede Areal, kan der vanskelig være Tale om, da den er afløst paa saa mange Ejendomme. Den eneste Udvej synes at være at finde en Form for en lettere Indløsning af den endnu ikke indløste Del, som for Tiden kun kan indløses ved Salg paa 33 eller 34 Aar. Kommissionen foreslaar dette, samt at der fixeres en Maximums Procent, som maa opkræves i »Land Tax«.

Fra flere Sider er det blevet paastaaet, at »Land Tax« ikke kan regnes for andet end en paa Ejendommen hvilende Renteydelse, som er overtaget ved Kjøbet. Kommissionen kan ikke indrømme, at denne Betragtning er forsvarlig, thi der er en betydelig Forskjel paa en frivillig overtaget Renteydelse og en af Parlamentet fastsat Skat, som skal svares af alle Værdier og Indtægter, og som efterhaanden er gaaet over til at blive baaret af en enkelt Klasse Ejendomme. Endvidere er det paastaaet, at en Afgift, som har været opkrævet i saa mange Aar, bæres ligelig af hele Landet; akkurat det Modsatte er Tilfældet, idet Skattens Fordeling bliver mere og mere uretfærdig og ulige jo længere Tiden gaar. Direktøren for den indenlandske Skattekommission har udtalt som sin Mening, at Afgiften i de senere Aar tynger haardere paa Jorden i mange Egne, end den gjorde før, og at han ikke kan indse, at en Skat ophører at være Skat, fordi den har været betalt i mange Aar.

II. De almindelige kongelige Skatter.

Da den direkte lokale Beskatning udelukkende bæres af Jord, af hvilken en aarlig Indtægt kan ansættes, har Kommissionen fundet det nødvendigt at undersøge, hvorledes de kongelige Skatter paalignes denne Jord og andre Ejendomme, og gjort en Sammenstilling af Værdien af hver af disse to Slags Ejendomme, idet man saa meget som mulig har skjelnet mellem Agerjord og anden Jord. Generaldirektoratet for de indenlandske Skatter (Inland Revenue Commission) har angaaende dette Spørgsmaal oplyst, at der findes:

Tabel I.

Ejendomme	Aarlig Værdi Kr.	pCt.
Jord	c. 908,544,000	11,36
Anden afgiftssvarende Ejendom	» 2,923,648,000	36,56
Ikke afgiftssvarende Ejendom	» 4,164,869,000	52,08
	Kapitaliseret Værdi Kr.	
Jord	c. 20,000 Mill.	10,12
Anden afgiftssvarende Ejendom	» 56,261 —	30,53
Ikke afgiftssvarende Ejendom	» 109,343 —	59,35

Af disse Tal fremgaar, at afgiftssvarende Ejendom udgjør knap Halvdelen af samtlige Ejendomme, naar man regner efter den aarlige Værdi og godt $^2/_5$, naar man regner med den kapitaliserede Værdi.

De kongelige Skatter, som bæres af disse 3 Klasser af Ejendomme, vare i 1894—95 følgende: (se Tabel II).

Naar den nye Arveafgift, som er fastsat ved Lov af 1894, træder i fuld Kraft, vil der i Arveafgift blive betalt c. 47 Mill. Kr. mere end der i 1894—95 blev betalt, og denne Afgift vil sandsynligvis blive baaret i følgende Forhold: (se Tabel III).

Tabel II.

Ejendomme	Beløb Mill. Kr.	pCt.	Afgift pr. 100 Kr. af den aarlige Værdi Kr.	Afgift pr. 100 Kr. af Kapital-værdien Kr.
Landejendomme	60	12,30	6,65	0,31
Andre afgiftssv. Ejendom.	184	37,47	6,30	0,32
Ikke afgiftssv. Ejendomme	250	50,23	5,94	0,22
	Fraregnet indløst »Land Tax«.			
Landejendomme	74	14,37	8,04	0,39
Andre afgiftssv. Ejendom.	187	36,96	6,43	0,33
Ikke afgiftssv. Ejendomme	250	48,67	5,94	0,22
	Indbefattet indløst »Land Tax«.			

Tabel III.

Ejendomme	Beløb Mill. Kr.	pCt.	Afgift pr. 100 Kr. af den aarlige Værdi Kr.	Afgift pr. 100 Kr. af Kapital-værdien Kr.
Landejendomme	10,8	22,22	0,89	0,05
Andre afgiftssv. Ejendom.	18,0	37,04	0,62	0,03
Ikke afgiftssv. Ejendomme	18,0	40,74	0,47	0,015

Af ovennævnte Tal fremgaar, at den afgiftssvarende Ejendom, foruden at bære alle Landets direkte lokale Skatter, bærer betydelig mere end retfærdigt af de kongelige Skatter, hvad enten man som Grundlag for Beregningen bruger den aarlige eller den kapitaliserede Værdi, og at denne Uretfærdighed vil blive forøget, naar den nye Arveafgift træder i Kraft. Alle Klasser af afgiftssvarende Land er ugunstig stillet i Sammenligning med ikke afgiftssvarende med Hensyn til Ydelsen af

kongelige Skatter, men særlig er Agerjorden ilde stillet og vil blive værre stillet Aar for Aar, hvis der ikke tages Forholdsregler derimod. Hvor Jord er kjøbt, som Afgiften er indløst for, er den selvfølgelig betalt med højere Priser end den Jord, hvor Afgiften ikke er indløst.

Under disse Omstændigheder er Kommissionen absolut af den Mening, at det er umuligt at lade den indløste Afgift ude af Betragtning, naar man skal bestemme Forholdet mellem Landejendommene og anden afgiftssvarende Ejendoms retfærdige Deltagelse i Udredelsen af de kongelige Skatter. I denne Forbindelse maa erindres en Opfordring fra særlig sagkyndig Side om at udarbejde et Reglement for Indløsning af Afgiften. Det vilde øjensynlig blive skjæbnesvangert for et gunstigt Resultat af enhver Form for frivillig Indløsning af Afgiften, hvis Lovgivningsmagten vilde handle ud fra den Forudsætning, at Ansættelsen af den Del af de kongelige Skatter, som skal bæres af Landejendomme og anden afgiftspligtig Jord, sker uden Hensyn til den indløste Afgift.

Forudsætter man, at ikke afgiftssvarende Ejendom skulde have deltaget i Udredelsen af de kongelige Skatter i samme Forhold som de afgiftspligtige, da vilde disse første komme til at betale c. 83 Mill. Kr. mere end de nu betalte, naar man regner en Afgift af 8 % af den aarlige Værdi, og regnes der med 0,39 Kr. af 100 Kr. kapitaliseret Værdi, vilde de ikke afgiftssvarende Ejendomme komme til at betale i kongelige Skatter c. 215 Mill. Kr. mere end de nu betale.

Hvis paa den anden Side Landejendomme og anden afgiftspligtig Jord havde betalt kongelige Stater efter Forholdet 5 Kr. 94 Øre pr. 100 Kr. af den aarlige Værdi eller 0,22 Kr. pr. 100 Kr. af den kapitaliserede Værdi, da vilde disse Klasser af Ejendomme have betalt henholdsvis 23 Mill. Kr. og 91 Mill. Kr. mindre end de have betalt i 1894—95.

Af ovenstaaende Sammenstilling, som er foretagen

med den størst mulige Nøjagtighed af Statens Embedsmænd, fremgaar, at de kongelige Skatter ikke ere regelmæssig fordelte mellem de 3 Klasser af Ejendomme: Landejendomme, som for Tiden lide under et stærkt økonomisk Tryk, maa bære en uforholdsmæssig Del af disse Skatter, hvorfor det maa anses for ønskeligt at Lovgivningsmagten søger at formindske denne Uretfærdighed.

III. Lokale Skatter.

De lokale Skatter bæres ene af mindre end Landets halve Areal og falder væsentlig paa de Klasser af Ejendomme, som bære de kongelige Skatter.

Alle de Forpagtere, som have været afhørte af Kommissionen eller dens Kommissairer, have været enige om den Uretfærdighed, som det nuværende System for Udredelsen af de lokale Skatter frembyder, samt om Nødvendigheden af dets Omordning. Det er atter og atter fremhævet for Kommissionen, at Ejere og Brugere af Landejendomme blive beskattede for Formaal, som de ingen Interesse have af, at Landejendommens Skatteevne er blevet stærkt reduceret, at Agerland maa bære en uforholdsmæssig Del af de lokale Skatter, naar Hensyn tages til Landbrugsprodukternes Værdi, at mange af Afgifterne paa Grundejendomme i Virkeligheden ere kongelige Skatter og som saadanne bør bæres af alle Klasser af Ejendomme, og endelig at hele Spørgsmaalet om den lokale Beskatning burde blive taget under Behandling, saaledes at alle Klasser af Befolkningen komme til, efter deres virkelige Skatteevne, at deltage i Udredelsen af Fattig-, Skole-, Aandssvage-, Politi- og Retsudgifter, som nu hovedsagentlig bæres af Landbruget. De afhørte Vidner have været meget enige om Ønskeligheden af en Forandring, som gaar ud paa, at Landbruget lettes for en Del af dets Byrder, medens Vidnerne som rimeligt er, have havt afvigende Meninger om, hvorledes dette bedst kan ske.

Blandt andre Forslag ere følgende blevne fremsatte, nemlig at de kongelige Skatter afholder Udgifterne ved flere lokale Foretagender af national Betydning end de gjøre for Tiden, at »Land Tax« overtoges af Grevskabsraadene og anvendes til Hjælp for de lokale Skatter, og at Landejendomme kun beskattes i Forhold til Værdien af deres Produkter.

Det fremgaar af de indsamlede Oplysninger, at den lokale Skatteprocent i Aarene 1868, 1890 og 1891 synes at have været noget lavere end i Begyndelsen af dette Aarhundrede, før Kornlovene bleve tilbagekaldte. Men Gjennemsnitsskatteprocenten er stegen siden 1891. Det er en vanskelig Sag at drage en Sammenligning mellem Skatteprocenten i forskjellige Dele af Landet og i forskjellige Aar. Forskjellen er ikke stor i de sidste 50 Aar; er der en Nedgang, da skyldes denne væsenlig Nedgang i Fattigskatten. Det er en bekjendt Sag, at Fattigvæsenet blev meget slet administreret for en Del Aar siden, og man maa fastholde, at den høje Skatteprocent, som til Tider existerede af disse Grunde og begrundet paa den høje Hvedepris, ikke paa nogen Maade kan benyttes som Begrundelse af de stadige nye Skattepaalæg for nationale Formaal siden Fattiglovene blev forbedrede og Kornloven ophævet. Af en Beretning om en Undersøgelse fra 1834 fremgaar det tydelig, at adskillig Jord var gaaet ud af Drift, paa Grund af at det var ganske umuligt at faa Forpagtere selv til den laveste Afgift, dog særlig i de Kommuner, hvor Stigningen af Fattigskatten holdt Farmerne i stadig Uro og Ængstelse, og der er ingen Tvivl om, at under Landbrugets nuværende Tilstand vil enhver hurtig Stigning af Skatterne bringe samme Resultat. Denne Fare har, efter Kommissionens Mening, ikke været taget tilstrækkelig i Betragtning af Lovgivningsmagten, naar den har paalagt Landejendommene nye Skatter og Afgifter. Man kan ogsaa anføre Exempler paa, at Parlamentet er blevet misledet, naar det har paalagt nye Skatter; saaledes blev

Parlamentet i 1870, da det behandlede en Skolelov, forsikret om, at Skoleskatten ikke vilde komme til at overstige $1^1/_4$ %. Det virkelige Resultat har været, at af 2215 Kommuner i England og Wales har Skatten kun i 238 ikke overskredet $1^1/_4$ %; i 684 var den c. 2 %; i 652 c. 3 %, i 349 c. 4 %, og i 292 var den over 5 %, og det synes, som om Procenten er i stadig Stigning. Hele Skolevæsenet maa betragtes som en national Sag, og Udgifterne dertil bæres nu for en stor Del af Landbruget, altsaa af en enkelt Klasse af Folket.

Kommissionen er ogsaa gjort opmærksom paa, at en Stigning af de lokale Skatter kan ventes i en nær Fremtid, hvor den ikke allerede har fundet Sted. Ifølge en ny Lov om Ordning af Sundhedsvæsenet og om offentlig Belysning af Veje samt om Foranstaltninger for den offentlige Sikkerhed, skal der, særlig i Kommuner hvor større Vandafledningss- og Vandforsyningsanlæg samt hvor Oplag af Affaldsstoffer fra Byerne findes, træffes omfattende Forholdsregler, og disse skulle tildels bekostes af Kommunens Beboere, som kun have meget ringe Interesse i disse Arbejders Udførelse.

Der er ingen Tvivl om, at Landbrugets Skattebyrde til Trods for en forbedret Administration af Fattigloven, i mange Sogne er steget betydelig i de senere Aar; ej heller er der Spørgsmaal om, at denne Stigning vilde have været langt større og mere almindelig, om ikke der af de kongelige Skatter var givet noget Tilskud til Kommunernes Udgifter, og hvis ikke Jærnbaner og lignende Værdier vare blevne beskattede stærkere i de senere Aar, hvilket i nogle Egne har mere end opvejet den Nedgang i Skatteansættelsen, som har sin Grund i Landejendommenes Fald. Med Hensyn til denne Nedgang maa man dog erindre, at da Landejendomme yde en større Del af de kongelige Skatter end ikke afgiftspligtige Ejendomme, betale de under det nuværende Skattesystem en forholdsvis større Del end de afgiftsfrie Ejendomme af de Bevillinger og Subventioner, som Statskassen udreder,

idet de i Forvejen have betalt en stor Del af disse Penge; de forøgede Beløb, som udredes af Jærnbaner o. lign. Værdier ere iøvrigt meget ulige fordelte over Landet. Det var oprindelig Hensigten, at alle Samfundsklasser skulde, i Forhold til deres Evne, udrede Udgifterne til Fattig-, Skole-, Aandssvage-, Politi- og Retsvæsen m. m., og lige indtil 1840 findes der Afgjørelser, som gaa ud paa, at Skibe og Varelagre, som nu ere fritagne, vare pligtige til at deltage i Udredelsen af Fattigskatten. Grunden til denne Fritagelse laa ikke i nogen Parlamentsbeslutning, men i Vanskeligheden ved at beskatte disse Næringsveje lokalt. Disse Vanskeligheder førte til Gjennemførelse af en Lov af 1840, ved hvilken Skibe og Varelagre fritoges for lokal Beskatning. Denne Lov blev under Overvejelserne om hele Skattespørgsmaalet vedtaget aarlig. Hvis Loven ikke fornyes, vil en stor Klasse Personer, som nu ere fritagne for Beskatning, blive skattepligtige i Henhold til den gamle Lov.

Kommissionen anser det dog ikke for ønskeligt, at man undlader at forny denne aarlige Lov, da man saa vilde vække de Vanskeligheder til Live, som foranledigede Lovens Vedtagelse. Derimod er Kommissionen af den Mening, at Retfærdigheden byder, at saavidt det praktisk taget er muligt, skulle alle være med til at betale til saadanne lokale Foranstaltninger, som ere af national Betydning, hvilket er saa meget rimeligere, som der ingen Tvivl er om, at Grunden til, at Loven af 1840 ikke er gjort permanent men aarlig, netop er, at man ikke vilde fastslaa, at visse Klasser ere undtagne fra Deltagelse i den lokale Beskatning; for at raade Bod paa Uretfærdigheden er der ogsaa fra Tid til anden givet Bevillinger fra Statskassen til Hjælp for den lokale Beskatning.

Kommissionen ser meget vel, at det er vanskeligt pludselig at indføre et retfærdigt Forhold mellem afgiftssvarende og ikke afgiftssvarende Ejendommes Deltagelse i Udredelse af de kongelige og lokale Skatter; men netop det, at de lokale Skatter stige (de ere fra 1868 til 1893

stegne fra c. 300 Mill. Kr. til c. 543 Mill. Kr.) medfører, at den uretfærdige Fordeling ligeledes er i Stigning.

I Skotland paalignes forskjellige Skatter paa Landejendommene efter en Fjerdedel af Værdien, medens paa andre Ejendomme efter den fulde Værdi; i England og Wales paalignes samme Skatter efter den fulde Værdi. I Skotland er denne gunstige Stilling for Landbruget frivillig blevet akcepteret af en Mængde Kommuner og ikke alene af Landkommuner, hvor Landbrugerne ere i Majoritet, men i det overvejende Antal Byer med en Befolkning paa over 10,000, nemlig i 21 af 31 Byer. Allerede i 1850, da Forskjellen mellem Indtægten af Landejendom og anden Ejendom var langtfra saa stor som den er nu, udtalte en meget anset Skotte Tilslutning til denne Fordeling af en Del af Skatterne i følgende Udtryk: Der er ingen Tvivl om, at, i Almindelighed taget, den Mand, som ejer et Hus, af sin Indtægt udreder en større Afgift paa Grund af den større Indtægt, Huset sættes til, end en Landmand, som har en Landejendom, udreder, regnet efter den aarlige Værdi af hans Ejendom; man er saaledes inde paa en Indkomstskat, uden at man søger Oplysning om hver Enkelts Indtægt. Denne Betragtning er i Overensstemmelse med et fra Overtilsynsraadet udsendt Cirkulære, i hvilket Kommunalbestyrelserne opfordres til at søge en Beskatning gjennemført, som tager Hensyn til, at Landejendomme i Forhold til deres Værdi beskattes mindre end andre Ejendomme. Hvor Hensyn hertil er taget, og det er særlig i blandede Kommuner, har der været Tilfredshed med Systemet, som derfor maa ønskes anvendt mere almindelig, end det endnu er, og da navnlig ogsaa udenfor Skotland. Kommissionen udtaler da ogsaa Ønske om, at Landejendomme kun skulle bære deres Del af de nævnte Skatter efter en Fjerdedel af deres kapitaliserede Værdi, medens andre Ejendomme skulle bære dem efter deres fulde Værdi.

Adopteres dette System, vil Procenten af de lokale Skatter stige noget i alle Landbrugsdistrikter, med mindre

Stigningen udlignes ved Tilskud fra Statskassen. Kommissionen anbefaler derfor, at der af Statskassen gives et Tilskud, som fordeles mellem de lokale Autoriteter, og som staar i Forhold til de forøgede Afgifter, som ville blive paalagte de andre Klasser af Ejendomme. Man reserverer sig dog imod, at dette Tilskud faar nogen Indflydelse paa det Statstilskud, som efter Kommissionens Mening bør gives til Afholdelse af Udgifter ved Foranstaltninger af Betydning for hele Landet, og som nu udredes af de lokale Skatter.

Det maa tilføjes, at Hensigten med dette Tilskud er, at det med Tiden skal komme Jordejerne til Gode; men i første Linie vil det blive en Lettelse udelukkende for de nuværende Brugere af Jorden, idet der maa træffes saadanne Bestemmelser, at ingen Ejer, som ikke driver Jorden selv, kan faa Del i Tilskudet før efter Udløbet af de nuværende Kontrakter; naar nye Forpagtningskontrakter oprettes, bør Ejerne kun blive delagtige i Godtgjørelsen i de Tilfælde, hvor Skatten er taget i Betragtning ved Fastsættelsen af den nye Afgift; hvis Landbrugets trykkede Tilstand vedbliver, vil det kun være i Undtagelsestilfælde, at Jordejerne blive i Stand til at erholde en, som Følge af de formindskede Skatter, forøget Forpagtningsafgift. Tillige bemærkes, at de fleste Klager over Beskatningen ere fremførte af Forpagtere, hvilket maa tages som Udtryk for, at det navnlig er denne Klasse, som er trykket af den nuværende Ordning og længes efter en snarlig Forandring.

B. Laan til Udførelse af Grundforbedringer.

En fremragende Plads i de Foranstaltninger, som efter Kommissionens Mening bør bringes til Udførelse, og som kræve Parlamentets særlige Opmærksomhed, indtager lettere Adgang til Laan.

De store Fordringer, som stilles til Jordejerne om forøget Udlæg til Forbedringer, som ere nødvendiggjorte af den Forandring, Landbruget er undergaaet, i Forbin-

delse med en betydelig Reduktion i Forpagtningsafgifterne, som er almindelig i mange Dele af Landet, samt de stigende Skatter, har bragt Ejerne i en saadan Stilling, at de i Reglen ere ude af Stand til at afholde Udgifterne ved nye Forbedringer; hvis der ikke sker en Nedsættelse af den nuværende Rente, og Laanene gjøres amortisable over en længere Række af Aar, ville Ejerne mangle Evne til at betale Forbedringerne.

De afhørte Vidner vare omtrent enige om Nødvendigheden af, at der tages Forholdsregler i den angivne Retning; særlig henlededes Opmærksomheden paa de Oplysninger, som ere givne af den nuværende Finansminister Sir Hicks-Beach med Hensyn til Udlaan af offentlige Midler til Bygning af Arbejderboliger, Deling af nuværende Ejendomme i mindre Dele, Bygning af lette Jærnbaner og til Landbrugsforbedringer i Almindelighed.

De afhørte Vidner vare alle enige om, at Laan til Udførelse af permanente Forbedringer i Landbruget paa læmpelige Vilkaar maa ydes af Regjeringen, idet det vilde frembyde de største Vanskeligheder at erholde disse paa anden Maade.

Mr. Elliott, Sekretær i Landbrugsministeriet, antog, at Regjeringens Evne til at yde Hjælp i den anførte Retning er mere begrænset end antaget af mange af Vidnerne. Han begrundede denne Antagelse derpaa, at til Forbedring af de arbejdende Klassers Boliger, om hvilket der var fuld Enighed i Parlamentet, har Skatkamret ikke været i Stand til at yde Laan til lavere Rente end $3\frac{1}{8}$ % for 20 Aar, $3\frac{1}{4}$ % for 30 Aar, $3\frac{3}{8}$ % for 40 Aar og $3\frac{1}{2}$ % for 50 Aar. Til Renten maa lægges Amortisering, idet der ikke findes noget Precedens for Ydelse af Laan fra Regeringen, uden at der er stillet Fordring om periodisk Tilbagebetaling, hvorved den aarlige Ydelse bliver i Gjennemsnit ved Laan paa 20 Aar $6\frac{3}{4}$ %, paa 30 Aar 5 %, paa 40 Aar $4\frac{1}{2}$ % og paa 50 Aar 4 %. Mr. Elliot oplyste endvidere, at Ejendomsbesiddere, som have uindskrænket Dispositionsret

over deres Ejendomme, i Almindelighed ad privat Vej kunne skaffe mere fordelagtige Laan, end ved at laane af Regeringen. Renten af en Prioritet paa lang Aarrække er ikke væsentlig højere end hos Regjeringen, og Ejendomsbesidderne kunne selv træffe Bestemmelse om at Tilbagebetalingen finder Sted, naar det er ham belejligt. Ejere med begrænset Ejendomsret og Ejere, hvis Ejendomme allerede ere behæftede, komme i et andet Forhold. Særlige Love have været nødvendige for at give disse Tilladelse til at belaste slige Ejendomme med Udgifterne til Forbedringer, som i alle Tilfælde skulle tilbagebetales i en bestemt Aarrække. En saadan Bestemmelse er altsaa i Overensstemmelse med Betingelserne for Regeringens Laan; der er 4 Selskaber, som udlaane paa disse Vilkaar og hvis Laanebetingelser ere følgende:

Renten, som disse Selskaber beregne sig, er $3^7/_8$—$5\,^0/_0$ for 31 Aar, 3—$4^1/_2\,^0/_0$ for 25 Aar og 4—$4^1/_2\,^0/_0$ for 20 Aar. Gaar man ud fra, at Parlamentet er villigt til at udlaane af de offentlige Midler paa ovennævnte Betingelser ($3^1/_8\,^0/_0$ for 20 Aar, $3^1/_4\,^0/_0$ for 30 Aar, $3^3/_8\,^0/_0$ for 40 Aar og $3^1/_2\,^0/_0$ for 50 Aar), da vil der heraf flyde en afgjort Fordel for Livsfæsterne (life tennant), en Fordel, som vil blive væsentlig større, hvis Tilbagebetalingsbetingelserne forandres noget.

Af de Oplysninger, som ere forelagte Kommissionen fremgaar det, at Afbetalingstiden har meget større Indflydelse paa den aarlige Ydelse end selve Renten, idet en Udvidelse af Afbetalingstiden fra 25 til 30 Aar med Hensyn til den aarlige Ydelse er det samme som 1 $^0/_0$. I Landforbedringsloven af 1864 er den længste Tilbagebetalingstid sat til 25 Aar; Landbrugsministeriet er af den Mening, at denne bør forøges, naar Laanene ydes til Opførelse af Bygninger, Arbejderboliger, Veje, Jærnbaner, Kanaler og Markedspladser, samt at der for Laan til Plantningsforetagender bør gives særlige Bestemmelser.

Kommissionen kan ganske tiltræde denne Udtalelse og mener, at private Laangivere ogsaa skulle bemyndiges

til at udvide Afbetalingstiden; der synes dog at være Grund til at tro, at Udgifterne ved private Laan for Tiden ere lidt højere end ved Regjeringens Laan.

Kommissionen er af den Mening, at Udlaan til Udførelse af Grundforbedringer af begrænsede Summer af de offentlige Midler og mod forsvarlig Sikkerhed, vil være meget ønskeligt og til betydelig Fordel for Landbruget.

Nedsættelse af Rente, Afbetaling og Udgifter ved Laanets Stiftelse vil i mange Tilfælde sætte en Ejer med begrænset Dispositionsret i Stand til at udføre Arbejder, som er til Gavn for alle, som have med hans Ejendom at gjøre. Tilstedeværelse af Gaarde, som ere daarlig udstyrede med Bygninger, som have Mangel paa gode, velindrettede Arbejderhjem, Mangel paa ordentlig Vandforsyning og Kommunikationsmidler, er til Skade, saavel for Ejeren som for Forpagter og Arbejdere, hvorfor det for Landbruget som Næringsvej vilde være af meget stor Betydning, om saadanne Mangler blev afhjulpne, hvilket formentlig kræver Udredelse af billige Laan.

Iøvrigt findes der Præcedens for Udlaan af offentlige Midler til Forbedringer i Landbruget, idet der i Henhold til Love af 1846 og 1850 blev udlaant c. 72 Mill. Kr., hvoraf Halvdelen i England og Halvdelen i Skotland. Hele Beløbet blev tilbagebetalt med Undtagelse af c. 160,000 Kr.

Kommissionen antager ikke, at de Krav, som ville blive stillede til Statskassen, ville blive betydelige, thi trods de Fordele, som Regeringslaanene frembyde, ville dog mange Jordbesiddere ikke være i Stand til at benytte sig af dem; ejheller vil Parlamentet kunne byde saa gunstige Vilkaar for Udlaanet, at private Udlaan gjøres umulige eller ikke lønnende. En Indskrænkning i det nuværende Udbytte af saadanne udlaante Kapitaler vil blive mere end opvejet ved den Forøgelse af Udlaanene, som maa forventes at følge af en Udvidelse af Amortisationstiden og Formindskelse af Udgifterne ved Laanets Stiftelse.

Skulde imod Forventning Forlangendet om Laan af

offentlige Midler vise sig at blive meget stort, er Nøden saa trykkende og de Fordele, som kunne opnaas, saa store, at Kommissionen ikke betænker sig paa at anbefale, at der træffes Foranstaltninger i den angivne Retning. Derved vil der paa Ejendomsbesiddernes Initiativ og Bekostning blive Anvendelse for et stort Antal ubeskæftigede Landbrugsarbejdere, og der vil være en Mulighed for derved at stemme op for den Strøm, som nu gaar fra Landet og til Byerne, ligesom Antallet af mindre Ejendomme, som passe for smaa Landbrugere, vil blive forøget, hvortil Parlamentet jo allerede ad anden Vej har gjort Skridt[1]).

Kommissionen slutter sin Flertalsbetænkning med at indstille dens Forslag til Dronningens Overvejelse og at udtale, at der ved disse Forslags Virkeliggjørelse kan gjøres nogen Gavn, om den end ikke antager, at der kan opnaas mere end at standse en yderligere Udvikling af den Nødstilstand, hvorunder det engelske Landbrug for Tiden i meget høj Grad lider.

Flertallet har samlet sig om en Betænkning, som i alt Væsentligt er refereret ovenfor; dog have flere af Flertallets Udvalgsmedlemmer taget særlige Reservationer paa enkelte Punkter, som for os have mindre Betydning; den væsentligste er et Ønske om, at Landbrugsprodukter og Maskiner ikke tages med i Skatteberegningen, da nemlig industrielle Maskiner ere fritagne for Skat.

Mindretallet udtaler, at Landbruget har lidt mest i den østlige og sydlige Del af England, nemlig i $^1/_3$ af hele Landet. Grundene hertil ere:

a. De østlige og sydlige Dele af England have havt uheldigt Vejr i flere Aar. Det begyndte i 1892 og om-

[1]) Det bemærkes dog, at Resultatet heraf endnu er meget ringe.

fattede de usædvanlig tørre Aar i 1893 og 1895, af hvilket 1893 var uovertruffet i dets uheldige Indflydelse paa Afgrøderne. Nord- og Vestengland havde langt gunstigere Vejrforhold i disse Aar, men led under de faldende Kvægpriser, som skyldtes Tørken i de andre Landsdele, som vare nødsagede til at sælge deres Besætninger.

b. Syd- og Østengland har lidt mest ved de faldende Hvedepriser, idet deres Sædskifte har været baseret paa Hvede, og Prisen paa Hvede er faldet stærkere end Prisen paa andre Landbrugsprodukter; Jorden kan af klimatiske Grunde kun vanskelig lægges ud i Græs.

c. I det sydlige og østlige England er der forholdsvis meget faa, smaa Ejendomme; de indhentede Oplysninger vise, at de smaa Landejendomme i de senere Aar have staaet sig langt bedre end de større. De have ikke havt de samme Vanskeligheder med Arbejderne, da de udføre Arbejdet selv i Forening med deres Familie, de tage alle Smaaprodukter nøjere ud, og de hengive sig mere til Mælkeribrug end til Korndyrkning. Det er almindelig anerkjendt, at Sammenlægning af Ejendomme, som i stort Omfang fandt Sted, inden de daarlige Tider kom, har vist stor Skade i sine Virkninger. Nu er det vanskeligere at dele Ejendommene igjen paa Grund af Ejernes manglende Evne til at udrede de Udgifter, som ere forbundne hermed. Det vil derfor have stor Betydning, om Staten kunde give Laan paa billige Vilkaar til Udførelse af Grundforbedringer og Opførelse af Bygninger, som nødvendiggjøres ved Deling af Ejendommene i mindre Dele. Det vil samtidig give Beskjæftigelse til en Mængde af de Landarbejdere, som paa Grund af at megen Jord er lagt ud til permanent Græs ere blevne ledige.

d. Endelig, og det er Hovedsagen, er Skattebyrderne paa Landbruget langt større i de østlige og sydlige Distrikter end i andre Dele af England. Skattefordelingen blev nemlig fastsat den Gang, da disse Egne vare de rigeste og mest indbringende paa Grund

af de høje Hvedepriser. Kornets Prisfald har fuldstændig forandret dette Forhold, og Byrderne ere derfor blevne mere trykkende end andre Steder. De lokale Skatter ere, paa Grund af Landejendommenes Prisfald, stegne. Resultatet er blevet, at disse Afgifter som Gjennemsnit ere: Tiende 6 Kr. pr. Td. Land, »Land Tax« 16 % og lokale Skatter ligeledes 16 % af den aarlige Værdi af Ejendommene.

Lønningerne, som begyndte at stige i 1873, have, foruden Prisfaldet, været en stærkt medvirkende Grund til Landbrugets trykkede Tilstand. Arbejdspriserne ere i den større Del af England saa høje som nogensinde, og nogle Steder endog stegne i de senere Aar. I det østlige og sydlige har der været et lille Fald. Naar Hensyn tages til det meget store Prisfald paa Arbejdernes Hovedfornødenheder, er det sikkert, at de, sammenlignet med Farmernes Udbytte, Renten af Kapitaler og Forpagtningsafgifternes Størrelse, staa sig langt bedre end tidligere. Og Stigningen i Lønningerne har været en af Hovedvanskelighederne ved Jordens Drift; Landmændene have dog nu lært at økonomisere bedre med Arbejdskraften.

Naar Spørgsmaalet stilles, hvorledes Landbruget skal hjælpes, og naar man lader alle Forsøg paa kunstig at hæve Priserne, saasom Forandring af Møntfod eller Toldbeskyttelse ude af Betragtning, da er der at gaa følgende Veje: enten maa man forbedre Forpagternes Status ved at give dem Sikkerhed for at de faa Erstatning for udførte Forbedringer og støtte dem paa enhver Maade, for at kunne opnaa Nedsættelse af Afgifterne; eller man maa indføre Lettelser ved Transport af Landbrugsprodukter til Markedet samt Foderstoffer og Gjødninger ud til Landmændene saavel ved Nedsættelse af Taxterne som ved Begunstigelser for Bygning af lette Jærnbaner; eller ved at fremme Andelsforetagender, hvorved Kvaliteten af Landbrugsprodukterne forbedres og en unødvendig Mel-

lemmand mellem Producent og Konsument spares og endelig ved at formindske de paa Jorden hvilende Byrder samt ved lettere Adgang til Laan for Grundforbedringer.

Da Flertallet kun har behandlet de to sidste Punkter, holder Mindretallet sig ogsaa til disse, om det end anser flere af de andre Punkter for at være af større Betydning.

I Behandlingen af Spørgsmaalet om »Land Tax« er Mindretallet enigt med Flertallet, som mener, at dette ganske har overset Betydningen af Tiendens Tryk paa Landbruget. Denne Afgift er i flere Egne saa stor, at der, naar den er betalt, kun bliver en lille eller ingen Afgift tilovers for Ejeren af Jorden til dermed at udføre Forbedringer eller endog kun til at vedligholde Bygningerne[1]). Da Tienden i 1834 blev delt om, var Øst-, Syd- og Mellemengland hovedsagelig hvededyrkende, og da Hvedepriserne vare høje, blev selvfølgelig disse Landsdele belastede meget stærkere end Græsgangene i Vestengland. Saaledes blev Tienden i Essex sat til c. 7 Kr. pr. Td. Land og i andre sydlige og østlige Grevskaber til mindst $5^1/_2$ Kr. pr. Td. Land, medens den i Nord- og Vestengland kun sattes til fra 60 Øre til højst $2^1/_2$ Kr. pr. Td. Land. Tienden for Essex alene udgjorde i 1834 det samme som for Lancashire, Cumberland, Northumberland, Durham, Westmoreland og Rutland tilsammen. I en Lov af 1891 blev der truffet den Bestemmelse, at hvor Tienden udgjør mere end $^2/_3$ af Jordens aarlige Værdi, skal den nedsættes hertil. Mindretallet formener, at der maa finde en endnu større Reduktion Sted, særlig i de Egne, hvor Jorden er faldet mest i Værdi og ønsker at bemærke, at Tiende og

[1]) Det skal her erindres, at den største Del af Englands Agerjord er bortlejet, og at Ejeren som Regel maa afholde al Vedligeholdelse af Bygninger samt er forpligtet til, ved Fratrædelse af Forpagtninger, at godtgjøre Forpagteren, med visse Begrænsninger, de af denne udførte Forbedringer.

»Land-Tax« er ikke Skatter i dette Ords almindelige Mening. De maa snarere betragtes som Renteydelser, som hvile paa Jorden foruden de Prioritetsrenter, som Ejerne maa betale, og de ere lagte paa Jorden paa Grund af særlige Omstændigheder. De kan ikke betragtes som Skatter, idet man herved forstaar Individernes Bidrag til Afholdelse af Statens Udgifter; de ere nærmest aarlige Renteydelser, idet Jorden gjennem Generationer er solgt og kjøbt med denne Afgift paahvilende. Mindretallet foreslaar derfor heller ikke at disse Afgifter skulle ophæves, men at de skulle fordeles ligelig.

De lokale Skatter ere blevne stærkt paaklagede af det store Antal af Landmænd, som ere afhørte, og Mindretallet kan meget godt forstaa, at Landbruget ønsker sig fritaget for en Del af denne Udgift, men er iøvrigt af den Mening, at Skatteyderne i de større Byer, ligeledes ville udtale Ønske om at betale mindre. Og Skatteprocenten i de større Byer, London inkl., er saa høj, at den vanskelig kan forhøjes, medens den i Virkeligheden er gaaet ned i Landdistrikterne i de senere Aar. I 1868—69 var den 13 % og i 1893—94 11 %. I førstnævnte Aar udredede Landbruget i lokale Skatter c. 92 Mill. Kr. og i sidstnævnte Aar kun c. 68 Mill. Kr,, altsaa en Nedgang af 26 %. Grunden hertil er dels Nedgangen i Fattigbyrden (med c. 24 %), dels det store Tilskud fra Regjeringen, dels den betydelige Beskatning af Jærnbaner, Bygninger og andre Værdier og endelig Nedgangen i Landejendommenes Værdi og den deraf følgende mindre Skatteansættelse. Ogsaa her mener Mindretallet, at det ikke saa meget er Størrelsen af det Beløb, som Landbruget betaler i lokale Skatter, som er trykkende, men væsentlig den ulige Fordeling som bør forandres. Mindretallet er enigt med Flertallet i, at man ikke atter bør optage Forslag til en lokal Indkomstskat, da den er yderst vanskelig at faa retfærdig fordelt, og det er rimeligst, at den vil blive baaret af Land-

bruget i langt større Grad, end man tænker sig i Forvejen.

Angaaende Flertallets Forslag om, at Landbruget af visse Skatter kun skal betale efter Forholdet 1 : 4 i Sammenligning med andre Samfundsklasser, og at Staten skulde betale den Reduktion, som Landbruget fik, tør Mindretallet ikke udtale sig, før Udtalelser fra Finansstyrelsen fremkomme. Det kan dog ikke se rettere, end at Staten ved denne Fordeling kommer til at betale c. 54 Mill. Kr. om Aaret, og dette tør Mindretallet ikke anbefale, med mindre der ogsaa bliver taget Hensyn til andre Skatteydere, navnlig dem i de større Byer samt London, som ere stærkt belastede.

Den foreslaaede Fordeling af Skatten vil desuden stedse blive ulige, og skal Staten betale $^3/_4$ af Landbrugets Del i Fattigudgifterne m. m., da bliver hele Fattigvæsenet, som nu hviler paa Kommunerne og ogsaa bør hvile paa disse, en Statssag, hvad Mindretallet maa anse for meget uheldigt, og som ligeledes er anset for uheldigt af de mest ansete Statsmænd og Statsøkonomer, da netop disse Udgifter bør holdes nede ved Kommunens Udredelse af Udgifterne; skal Kommunerne til Fattigvæsenet udgive Statens Penge, vil al Ansvarsfølelse bortfalde. I en Mængde Landkommuner udgjør Landejendommen hele Arealet, det vil altsaa sige, at Staten kommer til at bære $^3/_4$ af alle Udgifterne til Fattigvæsenet i disse Kommuner.

Det er forudsat, at Princípet kun skal bringes i Anvendelse paa de nuværende Skatter, men ikke paa fremtidige Forøgelser af Beløbene. Men skulde det i Fremtiden blive nødvendigt at tilvejebringe større Skatteindtægt, da ville Kravene om Fritagelse for Landbruget blive endnu stærkere, og hvorlænge vil det da blive muligt at begrænse Kravet om Begunstigelser alene til Landejendommene? Er det ikke en afgjort Sag, at ogsaa andre Skatteydere ville lægge et uimodstaaeligt Tryk paa Parlamentet for at faa lignende Begunstigelser? Forudsætter man, at Begunstigelsen begrænses til Land-

ejendomme, vil Kommunalbestyrelserne ikke have den mindste Interesse i Økonomi, og der vil fremkomme lige saa store Uretfærdigheder, som Lovgivningen for 60 Aar siden lagde Grunden til. Man maa endvidere erindre, at mange af de Klager, som nu fremkomme fra Jordens Brugere, i Virkeligheden ere ganske uberettigede, idet i sidste Linie Jordens Ejere og ikke dens Brugere maa bære Byrderne.

I 1870 fastslog Mr. Goschen[1]) i sin Beretning om Beskatning af Land følgende Hovedprinciper for Beskatning af Landejendomme, som ere blevne almindelig anerkjendte:

a. Ved Lejemaal maa Gjennemsnitsbeløbet af tidligere Aars Skatter uafvigelig lægges til Grund ved Beregningen sammen med de andre Udgifter, naar en Landmand staar i Færd med at overtage en Ejendom, og Afgiften, han skal give, bør sættes i Forhold til den Skat, som paahviler Jorden. I det Omfang falder altsaa Skatten direkte paa Ejeren. Hvis paa den anden Side Skatten stiger efter at Kontrakten er afsluttet, da maa Forpagteren bære Merudgiften, og i de senere Aar har det været almindeligt, at Skatterne ere stegne.

b. Hvor der ikke er nogen Overenskomst om, at Afgiften skal staa i Forhold til Skatterne, vil Brugeren ved Fornyelse sørge for at faa den forøgede Skat udlignet ved en formindsket Afgift; men praktisk talt har dette Intet at sige, de fleste Afgifter have tidligere været meget moderate; nu stige Skatterne, og Afgiften bliver derved højere.

Mindretallet mener ikke, at Tilskud fra Regjeringen vil komme det arbejdende Landbrug til Gode i Længden, idet det efter kort Tids Forløb vil finde Vej til Ejerens Lomme. For at komme ud over dette, mener Mindretallet, at Halvdelen af Skatterne bør betales af

---

[1]) Tidligere Finansminister, har bidraget til, at der af Statskassen er givet betydelige Tilskud til Kommunerne.

Ejerne og Halvdelen af Brugerne. Dette er tidligere foreslaaet og er Lov i Skotland.

Overligningskommissionen har i de senere Aar taget mere Hensyn til Landbrugets trykkede Tilstand og navnlig nedsat Skatterne, hvor Forpagtningsafgiften er nedsat, hvilket er i fuld Overensstemmelse med Loven, som siger, at Jorden skal beskattes efter sin aarlige Værdi, Iøvrigt maa Mindretallet anbefale, at Jorden ansættes i Skat af én Kommission og ikke som nu af ligesaa mange Kommissioner, som der er Skatter at betale.

Sluttelig kritiserer Mindretallet stærkt og indgaaende de financielle Beregninger, som ligge til Grund for Flertallets Omtale af de kongelige Skatter, og bebrejder dette stærkt, at det paa et saa usolidt Fundament har turdet paatage sig Ansvaret for saa omfattende Forslag. Særlig maa Mindretallet udtale sig ganske bestemt imod, at den indløste »Land-Tax« endnu hviler som en Byrde paa Jorden. Beskatningen af Jordens Kapitalværdi er, naar man ikke tager Hensyn til den indløste »Land-Tax«, 33 %, og naar tages Hensyn til den ikke indløste, 39 % imod henholdsvis 33 % og 33⅓ % for anden afgiftssvarende Jord. Efter Mindretallets Mening kan »Land-Tax« ikke betragtes som nogen Skat mere, idet den blev fordelt mellem Grevskaberne allerede i 1692 og opretholdt lige siden, og Indløsningen blev tilladt i 1798 og blev benyttet i stor Udstrækning; Afgiften kan derfor ikke betragtes som en almindelig Skat, men maa anses som en Renteydelse, som hviler paa Ejendommen, og som den er kjøbt og solgt med i mange Generationer.

Mindretallet kan tiltræde Flertallets Opfattelse af Betydningen af Laan, men maa fremhæve Ønskeligheden af at de særlig anvendes til Deling af Ejendomme samt at ved Laan til Draining o. lign., Landbrugsministeriet approberer de udførte Arbejder.

Ovenstaaende vil man finde gjengivet Hovedpunkterne i Betænkningen fra den engelske Landbrugskommission, som ogsaa udenfor England er imødeset med en vis Spænding. Man vil heraf se, at selv England, som er saa langt fremme i økonomisk Opdragelse, staar ret usikkert overfor det store Spørgsmaal om Skattebyrdens Fordeling mellem Kapitalen, Landbruget og de andre Næringsveje. At Udviklingen er noget vanskelig at følge ligger i, at Forholdene i England og Danmark ere saa vidt forskjellige, at en fuldstændig Klarlæggelse vil blive meget omfangsrig.

Af den engelske Regjering er i Henhold til denne Beretning forelagt en Lov, hvis Hovedbestemmelser ere følgende:

Fra d. 31. Marts Aaret efter, at Loven er vedtagen, ville alle Brugere af saadanne Jorder, som ene benyttes til Landbrug (heri indbefattet Enge og permanente Græsgange), Markedspladser, Skove, Kjøkkenhaver, Planteskoler eller Huslodder, men ikke Jorder, som sammen med et Hus bruges til Park eller Lysthave, have i Forhold til saadanne Jorders aarlige Værdi at svare det halve af den lokale Skat, som svares af Brugere af andre faste Ejendomme, Bygninger og Værdier. Der er saaledes taget fuldt Hensyn til Flertallets Forslag i saa Henseende, hvilket i og for sig er ganske rimeligt, da 2 af de nuværende Ministre vare Medlemmer af Landbokommissionens Flertal og have indbragt denne Lov for Parlamentet. — Loven vil medføre en betydelig Nedsættelse af de Afgifter, som Landbruget betaler; hvor store Nedsættelserne ere, kan ikke angives bestemt, men anslaas til c. 27 Mill. Kroner aarlig og berettiges ved, at Finansernes gunstige Stilling uden Vanskelighed tillade Udredelsen af dette Beløb.

Loven foreskriver Udarbejdelse af specificerede Ansættelser for hver Ejendom i hele Storbritannien og

angiver omfattende Regler for Udførelsen af denne Skattenedsættelse.

Virkningerne af Loven ville blive en Nedgang i alle offentlige lokale Kassers Indtægter. Disse skulle imidlertid af Statskassen have fuld Erstatning, naar de paa nærmere angiven Maade oplyse om, hvor stor deres Mindreindtægt er bleven paa Grund af denne Lovs Gjennemførelse.

Mr. Chaplin forelagde, som sagt, Loven og udviklede, hvor akut Landbrugskrisen er bleven i England, hvorledes Alle, lige fra Godsjere og Forpagtere til Haandværkere, Smaahandlende og senere ogsaa Landarbejdere lide derunder, og hvor uforholdsmæssig haardt Jorden er ramt af de lokale Skatter i Sammenligning med andre Erhverv og særlig set i Forhold til den nuværende Evne til at bære disse Byrder.

Loven har nu i Løbet af meget kort Tid passeret Parlamentet og det med en langt større Majoritet, end Partistillingen berettigede til at forvente. Den er bleven bekjæmpet med overordentlig Kraft af Oppositionen, idet denne holder paa, at Loven ikke vil være til nogen nævneværdig Lettelse for det arbejdende Landbrug, særlig i de haardest ramte Provinser, og at den i Virkeligheden vil virke som en Statsunderstøttelse til en enkelt Klasse af Samfundet, nemlig Ejendomsbesidderne, og endelig, at Loven ikke gjør nogetsomhelst for at hjælpe paa, at de lokale Skatter hvile i høj Grad ulige paa de forskjellige Egne af England.

Af Hensyn til Oppositionen fandt Regjeringen det dog nødvendigt at gjøre den Indrømmelse, at Lovens Varighed begrænses til 5 Aar, og at inden den Tids Forløb en almindelig Reform af det kommunale Beskatningsvæsen bliver forberedt.

Fortsatte Forsøg med Ajle

paa Dalum Landbrugsskole 1889—95.

Af Lærer, Landbrugskandidat N. A. Hansen.

Idet jeg angaaende Forsøgenes Udførelse og Resultaternes Opgjørelse tillader mig at henvise til min Beretning i Tidsskrift for Landøkonomi 1893 Side 425-471, og idet jeg tillige henviser til de hermed følgende Tabeller, der ere givne samme Numre som de tilsvarende Tabeller i nævnte Beretning, skal jeg kun gjøre nogle Bemærkninger særlig vedrørende sidste Aars Forsøg med Svine-Urin, samt kortelig omtale Hovedresultaterne af de hidtil udførte Forsøg.

Undersøgelser af Svine-Urin.

Der er i 1895 udført 2 Undersøgelser af eller Forsøg med Svine-Urin. Det første Forsøg paabegyndtes d. 6. Marts og det andet d. 29. Juli. Hver Gang blev den Urin, som 30 af Skolens Svin gav i Løbet af 3 Døgn, omhyggelig opsamlet, vejet og analyseret. Analysen omfattede i Marts Kvælstof, Fosforsyre og Kali, i Juli derimod kun Kvælstof. Urinens Opsamling foretoges paa følgende Maade: I Skolens Svinestald findes 6 Stier, liggende i en Række. Gulvet i hver af Stierne har Fald mod Midten af Stien, hvor der findes en dækket Slamkiste, der kan optage Svinenes Urin, og herfra føres

Urinen gjennem en Ledning under Gulvet fra Slamkiste til Slamkiste hen mod Staldens ene Ende og videre fra sidste Slamkiste ud i Ajlekummen, som ligger for Enden af Stalden. Gulve, Slamkister og Ledninger er cementerede og formentlig vandtætte. Et Par Dage forud for hvert Forsøg rensedes alle Slamkister, og før Forsøgets Begyndelse forvissede vi os dernæst om, at alle Slamkister igjen var fyldte med Urin til Afløbsrørene. Saa borttoges Svinene af den nærmest Ajlekummen liggende Sti, hvis Slamkiste (som altsaa var dybere liggende end de andre) dernæst tømtes; Klokkeslættet noteredes, og Forsøget var dermed begyndt. Fra nu af var der Vagt i Stalden baade Nat og Dag i 3 Døgn, og efterhaanden, som Urinen fra de 30 Svin i de 5 Stier samledes i den nærmest Ajlekummen liggende Slamkiste, østes den op i Spande, inden den naaede op i Højde med Afløbsrøret, som iøvrigt for en Sikkerheds Skyld var tilproppet. Naar en Spand var fuld, vejedes den, og efter at den deri værende Urin var kraftig omrørt, udtoges der deraf en Prøve, hvis Vægt stadig stod i samme Forhold til Spandens hele Indhold. Alle de saaledes udtagne Prøver af Urinen for hele Forsøgstiden sammenblandedes, og af denne Blanding udtoges Prøven til Analyse, mens Resten kastedes i Ajlekummen.

Under Forsøget fra 6—9. Marts fik de 30 Svin i 3 Døgn ialt: 330 Pd. Byggrut, 360 Pd. Runkelroer og 900 Pd. Vand, og under Forsøget fra 29. Juli til 1. Avgust: 168 Pd. Byggrut, 168 Pd. Risklid, 624 Pd. skummet Mælk og Kjærnemælk, 260 Pd. Køkkenaffald, hvis Indhold formentlig kan regnes lig Mælkens (Pd. for Pd.), 84 Pd. grøn Vikkehavre, 156 Pd. Sukkerroeaffald og 768 Pd. Vand. I hver Sti fandtes et Leje af Brædder, saa Svinene behøvede ikke ret megen Strøelse; lidt strøedes der dog, 6—9. Marts maaske lidt mere end 29. Juli—1. Avgust, saa en ringe Smule af Urinen er vel tilbageholdt af Strøelsen.

Urinens Mængde og Kvælstofindhold, samt Svinene

gjennemsnitlige Alder og Vægt fremgaar af Tab. II b, Det sidste Hold Svin vejede altsaa gjennemsnitlig pr. Styk 75 Pd. mere end det første Hold, skjønt de kun

Tab. II b. **Svine-Urinens Mængde og Kvælstofindhold.**

Efter Undersøgelse i 1895 i Dagene	Pd. Urin af 30 Svin i 3 Døgn.	Urinen indeholdt pCt. Kvælstof.	Urinen af et Svin i et Aar.			Svinenes gjennemsnitlige	
			Kubikfod à 63 Pd.	Pund	Indeholdt ialt Pd. Kvælstof.	Alder Mdr.	Vægt pr. Stk. Pd.
6—9. Marts	325.0	0.360	20.9	1318	4.74	7	132
29. Juli—1. Avg.	1217.5	0.210	78.4	4938	10.37	8	207
Gjennemsnit	771 25	0.242	49.7	3128	7.55	$7^1/_2$	170

var en Maaned ældre. Grunden dertil var den, at det sidste Hold havde været fodret stærkere end det første Hold, og i Forsøgstiden fik det sidste Hold som nævnt ogsaa baade et større og et mere vandholdigt Foder end det første Hold. Dette har da ogsaa givet sig et meget stærkt Udslag i Urinmængden, der for det sidste Hold er omtrent 4 Gange saa stor som for det første. Som Gjennemsnit af de 2 Forsøg har et Svin paa det nærmeste givet halvt saa megen Urin i en vis Tid som en Ko, se Tab. XIV. Svine-Urinens Vægtfylde var gjennemsnitlig 1.017, og en Kubikfod vejer altsaa knapt 63 Pd., mens en Kubikfod Ko-Urin vejer 64 Pd. — Da en Ko altsaa giver dobbelt saa megen Urin som et Svin, og da der i 100 Pd. Ko-Urin er omtrent 5 Gange saa meget Kvælstof som i 100 Pd. Svine-Urin, saa er Urinen af en Ko efter Forsøgene her paa Skolen altsaa omtrent 10 Gange saa meget værd som Urinen af et Svin for lige saa lang Tid.

Beregnes Fodermidlernes Kvælstofindhold efter den Sammensætning, de i Almindelighed antages at have (idet Byggrut regnes at indeholde 1.60 pCt. Kvælstof, Runkelroer 0.18, Risklid 1.68, Mælk 0.60, grøn Vikkehavre 0.46 og Sukkerroeaffald 0.08 pCt. Kvælstof), saa gik der i Marts 20 pCt. og i Juli 23 pCt. af Foderets Kvælstofindhold over i Urinen, naar der intet Hensyn tages til Strøelsen.

Svine-Urinen fra 6—9. Marts indeholdt 0.360 pCt. Kvælstof, 0.077 pCt. Fosforsyre og 0.256 pCt. Kali. For hvert 100 Pd. Kvælstof fandtes der altsaa 21.4 Pd. Fosforsyre og 71.2 Pd. Kali, mens der i Ko-Urinen pr. 100 Pd. Kvælstof fandtes 1.8 Pd. Fosforsyre og 108 Pd. Kali. Svine-Urinen er altsaa forholdsvis meget rigere paa Fosforsyre, men fattigere paa Kali, end Ko-Urinen og Ajlens Sammensætning ligger da ogsaa derimellem, idet Ajlen pr. 100 Pd. Kvælstof har indeholdt 3.9 Pd. Fosforsyre og 103 Pd. Kali (se T. f. Ld. 1893, Side 436—37). — Efter de 2 Forsøg indeholder Urinen af et Svin i et Aar (eller altsaa af 12 Svin i èn Maaned) 7.55 Pd. Kvælstof, og hvis man kan regne, at Urinen for Juli indeholder lige saa megen Fosforsyre og Kali pr. 100 Pd. Kvælstof som Urinen for Marts, saa vil Urinen af et Svin i et Aar foruden de 7.55 Pd. Kvælstof indeholde 1.62 Pd. Fosforsyre og 5.38 Pd. Kali

Forsøgene med Opbevaring af Ajle

har jeg ikke kunnet fortsætte i det forløbne Aar, da den tidligere benyttede Forsøgs-Ajlekumme i Løbet af Vinteren 1894—95 blev utæt og derfor altsaa ubrugelig. I Forsommeren 1895 er der derfor inde i et Hus bygget 2 nye, firsidede Forsøgs-Ajlekummer, som hver især har en indvendig Længde, Bredde og Dybde af 2 Alen; de ere nedgravede i Jorden og dækkede med Bræddelaag. Vægge og Bund ere støbte af Beton i 10 Tommers Tykkelse og indvendig forsynede med et stærkt Pudslag af Cement. Disse Kummer toges i Brug d. 3. Avgust, idet

der paa denne Dag i hver Kumme indvejedes 3000 Pd. Ajle, som efter Planen skal opbevares til 1. April 1896 og da udføres til Græs paa Forsøgsstykker Side om Side med andre Forsøgsstykker, der d. 3. August gødedes med samme Slags Ajle som den, der kom i Ajlekummerne. Ajlen i den ene Kumme dækkedes med et tyndt Lag Olje til Oplysning om, hvorvidt Kvælstoftabet derved formindskes, som nogle jo antager.

Som Gjennemsnit af de hidtil udførte Opbevaringsforsøg, har Ajlen ved at opbevares (uden Olje eller anden Tilsætning) i Efteraaret og Vintertiden tabt 1.2 pCt. Kvælstof om Maaneden, ved at opbevares i Foraaret og Forsommeren 1,5 pCt. og i Sommertiden 2,0 pCt. Kvælstof om Maaneden, se Tab. V.

Tabel V. **Forsøg med Opbevaring af Ajle.**

3000 Pd. Ajle opbevaret				Ajlen indeholdt ialt Pd. Kvælstof ved Forsøgets		Pd. Svind af 100 Pd.	
Aarstid	fra	til	i Maaneder	Begyndelse	Afslutning	Ajle	Kvælstof
Efteraaret og Vintertiden.	$^{23}/_{12}$ 90	$^{1}/_{4}$ 91	$3^{1}/_{4}$	14.07	12.70	0.4	9.7
	$^{1}/_{10}$ 91	$^{1}/_{4}$ 92	6	11.52	11.04	1.3	4.2
	$^{2}/_{10}$ 93	$^{2}/_{4}$ 94	6	8.61	8.41	1.3	2.4
	Gjennemsnitligt Tab pr. Maaned					0.2	1.2
Foraaret og Forsommeren.	$^{1}/_{5}$ 91	$^{1}/_{6}$ 91	1	14.06	13.37	0.4	4.9
	$^{2}/_{4}$ 92	$^{2}/_{6}$ 92	2	13.23	12.99	0.0	1.8
	$^{3}/_{4}$ 94	$^{3}/_{7}$ 94	3	8.52	8.37	0.7	1.8
	Gjennemsnitligt Tab pr. Maaned					0.2	1.5
Sommertiden.	$^{2}/_{7}$ 91	$^{1}/_{8}$ 91	1	14.64	14.47	0.7	1.1
	$^{30}/_{6}$ 92	$^{3}/_{8}$ 92	1	16.77	16.31	0.9	2.8
	$^{4}/_{7}$ 94	$^{1}/_{9}$ 94	2	11.85	11.32	2.5	4.4
	Gjennemsnitligt Tab pr. Maaned					1.0	2.0

Forsøg i Marken.

Disse Forsøg ere i det væsentlige fortsatte i 1895 ligesom tidligere, dog at der af ovenomtalte Grund ikke er gjort Forsøg med »opbevaret« Ajle. Resultatet af

Tab. VI. Forsøg med Ajle anvendt til Græs og

Gødet til:	Forsøgets Nr.	Mængden af den anvendte Ajle pr. Td. Ld. og Tiden, da den anvendtes. 1 Td. Ajle regnet til 275 Pd.	Pd. Hø eller Roer høstet pr. Td. Land.	Merudbytte. Pd. pr. Td. Ld.	Pd. Hø el. Roer pr. Td. Ajle.	Ajlen indeh. pCt. Kvælstof.	Pd. Kvælstof pr. Td. Ld.
1	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
I Aars Græsmark- Høstes kun i 1895.	1	60 Tdr. Ajle i Septbr. 94.	9945	1374	23	0.387	63.9
	2	80 — — i Oktbr. —	9774	1203	15	0.307	67.5
	3	40 — — i — —	9014	445	11	0.307	33.8
	4	60 — — i Novbr. —	10149	1578	26	0.415	68.5
	5	60 — — i Januar 95.	10043	1472	25	0.316	52.1
	6	60 — — i Marts —	10656	2085	35	0.338	55.8
	7	80 — — i April —	11458	2887	36	0.349	76.8
	8	60 — — i — —	11105	2534	42	0.349	57.6
	9	40 — — i — —	9906	1335	33	0.349	38.4
	10	60 — — i Maj —	10105	1534	26	0,375	61.9
	11	60 — — i Juli —	9760	1189	20	0.460	75.9
	12	60 — — i Avgust —	9247	676	11	0.326	53.8
	13	Ugødet	8571	—	—	—	—
Høstes 95 og 96.	14	60 Tdr. Ajle i April 95.	10149	2666	44	0.349	57.6
	15	Ugødet	7483	—	—	—	—
Runkelroer. 1. Afdel.	16	60 Tdr. Ajle i April 95.	78171	9767	163	0.349	5.76
	17	60 — — i Maj —	75762	7358	123	0.375	61.9
	18	Ugødet	68404	—	—	—	—
2. Afdeling*)	19	Ugødet	68945	—	—	—	—
	20	60 Tdr. Ajle i Juni 95.	77330	8438	141	0,434	71.6
	21	60 — — i — dækket.	78260	9368	156	0.434	71.6
	22	Ugødet	68280	—	—	—	—
	23	80 Tdr. Ajle i Juli.	78905	10013	125	0.460	101.2
	24	60 — — - —	76845	7963	133	0.460	75.9
	25	40 — — - —	74775	5883	147	0.460	50.6
	26	60 — — - — dækket	75185	6293	105	0.460	75.9
	27	60 — — - — overalt	75920	7028	117	0.460	75.9
	28	Ugødet	69450	—	—	—	—

*) Hvor intet andet nævnes, er Ajlen til voksende Runkelroe.

Forsøgene er opført i Tab. VI. Forsøg Nr. 14 og 15 danner en Afdeling for sig, der efter Planen skal slaas en Gang i 1896 til Oplysning om Ajlens Eftervirkning. I 1895 er der ikke udført Ajle til Runkelroer i Avgust,

Runkelroer. Dalum Landbrugsskole (1889— 1895.)

Pd. Hø eller Roer pr. 100 Pd. Kvælstof.	Pd. Høværdi pr. 100 Pd. Kvælstof. 1 Pd. Hø regnet = 4 Pd. Runkelroer.							Tdr. Roer à 193 Pd. pr. Td. Land.	Antal Roer på $^2/_{100}$ Td. Ld.
	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895		
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
2150	—	—	—	—	1344	1967	2150	—	—
1782	—	—	—	1683	—	2597	1782	—	—
1311	—	—	—	919	—	1845	1311	—	—
2304	—	—	—	2648	—	3282	2304	—	—
2825	—	—	—	2797	—	1939	2825	—	—
3737	—	—	—	791	1924	5405	3737	—	—
3759	1735	—	4230	2805	2469	6550	3759	—	—
4399	1913	5013	3601	2527	2000	4934	4399	—	—
3477	2073	5310	3122	2375	2597	5894	3477	—	—
2478	1269	3746	3922	3321	2388	2361	2478	—	—
1567	1131	2103	1205	2178	1071	1396	1567	—	—
1257	1455	820	714	934	1037	1449	1257	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4628	—	—	—	—	—	—	4628	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16957	—	2728	2893	2756	2737	2681	4239	405	693
11887	1440	2695	2532	2481	2591	2322	2972	393	682
—	—	—	—	—	—	—	—	354	692
—	—	—	—	—	—	—	—	357	700
11785	—	2093	3966	2008	3019	2182	2946	401	715
13084	—	—	—	—	—	3153	3271	405	698
—	—	—	—	—	—	—	—	354	688
9894	—	—	—	—	2663	2585	2473	409	679
10478	1859	3516	4044	2332	4261	2778	2619	398	711
11626	—	—	—	—	5265	1935	2906	387	711
8291	—	—	—	—	—	2979	2073	390	690
9260	—	3329	1203	1935	3062	3092	2315	393	707
—	—	—	—	—	—	—	—	360	693

(i 2. Afdeling) spredt „mellem Rækkerne".

da Forsøgsmarken paa denne Tid var vanskelig at komme til med Ajlevogn. — Ajlen er stadig udført først i den paagjældende Maaned. Forsøgsgræsmarken er i 1895

Tab. VII. Forskjellige Ajlemængder pr. Td. Ld.

Ajle til	Ajlens Udførselstid og Mængde pr. Td. Ld.	Forholdstal for Udbytte af Ajlen i Aaret							Gjennemsnitligt Udbytte.		
									Pd. Høværdi		Forholdstal.
		89	90	91	92	93	94	95	pr. Td. Ajle.	pr. 100 Pd. Kvælstof.	
Græs.	*Oktober*										
	40 Tdr.				100		100	100	12	1358	100
	80 —				183		141	136	18	2021	149
	Vinter (Dec.-Febr.)										
	40 Tdr.	100	100	100		100			30	2776	100
	80 —	79	89	75		103			26	2413	87
	April										
	40 Tdr.	100	100	100	100	100	100	100	35	3256	100
	60 —	92	94	115	106	77	84	127	35	3229	99
	80 —	84	—	135	118	95	111	108	38	3591	110
	April, opbev. Ajle										
	40 Tdr.		100	100	100	100	100		38	3955	100
	80 —		98	104	120	63	143		39	4158	105
Runkelroer.	*Juli*										
	40 Tdr.					100	100	100	38	3369	100
	60 —					81	144	90	36	3220	96
	80 —					51	134	85	29	2574	76

slaaet 3 Gange, nemlig d. 11. Juni, d. 2. August og d. 8. Oktober. Runkelroerne optoges d. 14. Oktober.

Forskjellige Ajlemængder pr. Td. Ld.

Se herom foranstaaende Tab. VII. Den til Græs i Oktober udførte Ajle er, som man ser, udnyttet bedre, hvor der er anvendt 80 Tdr. Ajle pr. Td. Ld., end hvor der kun er anvendt 40 Tdr.; for den først i April til Græs udførte Ajle peger det gjennemsnitlige Resultat af Forsøgene i samme Retning, men Forskjellen er kun lille, hvorimod Forskjellen som Gjennemsnit for den i Vintertiden til Græs udførte Ajle, ligesom for den først i Juli til Runkelroer udførte Ajle gaar i modsat Retning og er større. — Naar disse Forsøg iøvrigt stemme mindre godt overens fra Aar til Aar, saa kan dette maaske til Dels forklares derved, at Forsøgene hvert Aar flyttes hen paa et andet Sted paa Marken; thi fordi en mindre Mængde Ajle pr. Td. Land udnyttes bedre end en større Mængde paa et Sted af Marken, kan det gjærne være omvendt paa et andet Sted, da dette jo i høj Grad maa afhænge af Jordbundens Sammensætning, navnlig dens Indhold af tilgængelige plantenærende Stoffer, og i disse Henseender kan der sikkert være en ikke ringe Forskjel, selv om Jorden synes at være ret ensartet.

Betaler det sig at opbevare Alje?

Som Gjennemsnit for 3 Aars Forsøg har den Ajle, der er udført omkring ved 1. Januar paa en 1-Aars Græsmark, givet 11 Pd. Hø mindre pr. Td. (275 Pd.) Ajle end samme Slags Ajle, naar den er opbevaret til og udført paa samme Mark omkring ved 1. April. Det tilsvarende Tab ved at udføre Ajle først i Oktober i Steden for at opbevare den til og udføre den først i April har som Gjennemsnit for 2 Aars Forsøg været 18.5

Tab. VIII. Udbytte af Ajle, hvoraf en Del er udført strax (paa en given Tid), mens en anden Del af samme Slags Ajle er opbevaret og udført senere.

Ajlen anvendt til	Tiden, da Ajlen udførtes		Ajlen opbevaret i Maaneder	Høværdi pr Td. Ajle.		
				Naar Ajlen udførtes		Fordeved Opbevaringen.
	Før Opbevaringen	Efter Opbevaringen		før Opbevaringen	efter Opbevaringen	
1 Aars Græsmark.	$^{14}/_{12}$ 89	$^{1}/_{4}$ 90	$3^{1}/_{2}$	42	47	5
	$^{23}/_{12}$ 90	$^{1}/_{4}$ 91	$3^{1}/_{4}$	26	45	19
	$^{2}/_{2}$ 93	$^{5}/_{4}$ 93	2	24	32	8
	Gjennemsnit fra 1ste Januar til 1ste April = 11,0					
	$^{1}/_{10}$ 91	$^{1}/_{4}$ 92	6	14	29	15
	$^{2}/_{10}$ 93	$^{2}/_{4}$ 94	6	18	40	22
	Gjennemsnit fra 1. Oktober til 1. April = 18,5					
Vedvar. Græs.	$^{23}/_{12}$ 90	$^{1}/_{4}$ 91	$3^{1}/_{4}$	25	50	25
	$^{1}/_{10}$ 91	$^{1}/_{4}$ 92	6	27	35	8
Runkelroer.	$^{5}/_{4}$ 93	$^{4}/_{7}$ 93	3	26	30	4
	$^{3}/_{4}$ 94	$^{3}/_{7}$ 94	3	21	15	÷ 6

Pd. Hø pr. Td. Ajle. Herefter synes det altsaa at betale sig godt at opbevare Efteraars- og Vinter-Ajlen til sidst i Marts eller først i April. Forsøgene med Ajle til vedvarende Græs peger i samme Retning, hvorimod det synes tvivlsomt, hvorvidt det betaler sig at opbevare Ajle i Foraarstiden og Forsommeren for at udføre den til Runkelroer først i Juli. Se iøvrigt Tab. VIII. De i Tabellen forekommende Uoverensstemmelser fra Aar til andet ere sikkert for en stor Del begrundede i Jordbund og Vejrlig, hvad jeg dog ikke her skal komme nærmere ind paa. (Se T. f. L. 1893, Side 452—53).

Udnyttelsen af Ajle udført paa forskjellige Aarstider.

Se herom Tab. X. Med Hensyn til dette Spørgsmaal stemme Forsøgene med Ajle til Græs ret smukt overens, idet de saa godt som stadig vise, at April er

Tab. X, **Udnyttelse af Ajle udført paa forskjellige Aarstider.**

Ajlen anvendt til	Ajlens Udførselstid,	Forholdstal for Udbytte af Ajlen i Aaret							Gjennemsnitligt Udbytte.		
									Pd. Høværdi.		Forholdstal.
		89	90	91	92	93	94	95	pr. Td. Ajle	pr. 100 Pd. Kvælstof.	
Græs.	September				56	57	34	55	16	1725	47
	Oktober				51	61	38	40	15	1627	45
	November				103	—	57	59	(26)	(2745)	67
	Januar				109	90	33	73	23	2421	66
	Marts				31	82	93	96	26	2964	81
	April				100	100	100	100	34	3649	100
	April	100	100	100	100	100	100	100	39	3595	100
	Maj	66	75	109	131	101	41	64	35	2784	77
	Juli	59	42	33	86	45	24	40	19	1522	42
	Avgust	76	16	20	37	44	25	32	13	1095	30
									Gjennemsn. for 1890—95.		
Runkelroer.	April	—	100	100	100	100	100	100	32	3006	100
	Maj	100	99	88	90	95	87	70	32	2599	86
	Juni	—	77	137	73	110	81	69	33	2702	90
	Juli	129	129	140	85	148	91	63	37	3176	106
	Avgust	171	42	69	67	106	84	—	(25)	(2031)	74

En () omkring et Tal betegner, at Tallet ikke er fuldt sammenlignet med de andre tilsvarende Tal, idet det er Gjennemsnit for et Aar mindre end de andre.

Ajlens heldigste Udførselstid, og desto længere Udførselstiden ligger paa den ene eller den anden Side af April, desto mindre bliver Udbyttet af Ajlen. Dog synes Maj i kolde Foraar at være heldigere end April. — Til Runkelroer har Udbyttet af Maj-Ajlen hvert Aar været mindre end Udbyttet af April-Ajlen, sikkerlig nok paa Grund af, at den sidstnævnte nedfældes ved Jordens Foraarsbehandling, mens den førstnævnte gjærne udføres umiddelbart før Roernes Saaning, efter at Jordbehandlingen er tilendebragt. Angaaende de senere Udførselstider: Juni, Juli og Avgust, vise Forsøgene ogsaa ret god Overensstemmelse, idet den heldigste af disse 3 Udførselstider gjennemgaaende viser sig at være Juli (først i Maaneden), naar Ajlen spredes mellem Rækkerne og ikke dækkes. Den store Afvigelse herfra i 1889 hidrører sikkert derfra, at Sommeren 1889 var saa overordentlig tør, lige indtil Midten af Juli, og Avgust-Ajlen kom derfor til at virke under forholdsvis heldigere Kaar. — Sammenlignes derimod de 2 førstnævnte Udførselstider, April og Maj, med de 3 sidstnævnte, Juni, Juli og Avgust, saa viser der sig ret betydelige Svingninger, idet Juli-Ajlen et Aar (1893) kan give $1^1/_2$ Gange saa stort et Udbytte som April-Ajlen, mens det et andet Aar (1895) kan være omvendt. Dette ligger dog rimeligvis for en stor Del i, at Forsøgene med April- og Maj-Ajle hvert Aar har dannet en Afdeling for sig, mens Forsøgene med Juni- Juli- og Avgust-Ajle ligeledes har dannet en Afdeling for sig (henholdsvis Forsøg Nr. 16-18 og 19-28, Tab. VI), og skjønt de 2 Afdelinger stadig have ligget tæt ved Siden af hinanden, er det jo meget muligt, at Jordbunden for den ene Afdeling kan have betinget et større Udbytte af Ajlen end Jordbunden for den anden Afdeling ved Siden af. Jordbundens Indhold af tilgængelige plantenærende Stoffer maa jo i saa Henseende spille en ikke ringe Rolle.

Hvilken af Afgrøderne: Græs eller Runkelroer, udnytter Ajlen bedst?

Paa Forhaand kunde man ikke vente, at Forsøgene vilde give overensstemmende Svar paa dette Spørgsmaal fra Aar til andet, da Græsmark og Roemark jo stadig flyttes omkring paa Marken og altid ligge et Stykke fra hinanden, saa naar den ene Afgrøde syntes at give mere for Ajlen end den anden, saa kunde dette ogsaa til Dels tilskrives Jordbundsforholdene. Først flere Aars Forsøg maatte antages nogenlunde at kunne ud-

Tab. XI. **Ajle til Græs og Runkelroer.**

Ajlen anvendt		Forholdstal for Udbytte af Ajlen i Aaret							Gjennemsnisligt Udbytte.		
									Pd. Høværdi		
først i	til	89	90	91	92	93	94	95	pr. Td. Ajle	pr. 100 Pd. Kvælstof.	Forholdstal.
April	Græs	—	100	100	100	100	100	100	41	3876	100
	Roer	—	54	80	109	116	46	109	32	3006	78
Maj	Græs	100	100	100	100	100	100	100	35	2784	100
	Roer	113	72	65	75	109	98	120	31	2433	87
Juli	Græs	100	100	100	100	100	100	100	19	1522	100
	Roer	164	167	336	107	379	174	170	37	2988	196
Avgust	Græs	100	100	100	100	100	100	—	13	1068	100
	Roer	169	139	281	199	279	156	—	26	2102	197

jævne og ophæve denne Fejlkilde. Ikke desto mindre vise Forsøgene med Juli- og Avgust-Ajle en ret smuk Overensstemmelse, se Tab. XI, idet de alle uden Undtagelse viser, at Roerne for denne Ajle giver mere end Græsset, i Gjennemsnit dobbelt saa meget (hvis 1 Pd. Hø, som paaregnet, har samme Værdi som 4 Pd. Runkelroer); men Forskjellen er altsaa ogsaa temmelig stor. For April-

og Maj-Ajlens Vedkommende er Forskjellen derimod mindre og desuden temmelig vaklende, idet den undertiden falder ud til Fordel for Roerne, undertiden til Fordel for Græsset; som Gjennemsnit har Græsset dog givet en Del mere end Roerne for denne Ajle.

Ajlens Spredning paa Runkelroemarken.

Forsøgene vise gjennemgaaende, at Ajlen udnyttes ikke saa lidt bedre, naar den i en Straale ledes ned mellem Roerækkerne, end naar den bruses ud over det hele. Se Tabel XII.

Tab. XII. **Ajlens Spredning paa Runkelroemarken.**

Ajlen anvendt først i	Ajlen spredt	Forholdstal for Udbytte af Ajlen i Aaret						Gjennemsnitligt Udbytte		
								Pd. Roer.		Forholdstal.
		90	91	92	93	94	95	pr. Td. Ajle.	pr. 100 Pd. Kvælstof.	
Juni	Mel. Rækkerne	100	100	100	---	—	—	127	10757	100
	Overalt	116	81	66	—	—	—	109	9283	86
Juli	Mel. Rækkerne	100	100	100	100	100	100	149	12702	100
	Overalt	95	30	83	75	127	87	114	9958	78
Avgust	Mel. Rækkerne	100	100	100		—	—	93	6671	100
	Overalt	34	10	38	—	—	—	25	1747	26

Ajlens Nedfældning paa Runkelroemarken.

Den først i Juni udførte Ajle synes at udnyttes betydelig bedre, naar den nedfældes, end naar den ikke nedfældes, hvorimod det synes tvivlsomt, hvorvidt det betaler sig at nedfælde den først i Juli udførte Ajle. Paa denne Tid kan den med Nedfældningen for-

bundne Jordbehandling muligvis skade Planternes Rodudvikling, navnlig naar Roerne er vidt fremskredne i deres Vækst. De store Roeblade kan jo ogsaa hæmme Ajlens Fordampning, saa det af denne Grund ogsaa er mindre nødvendigt at nedfælde den først i Juli udførte Ajle end den først i Juni udførte. Se Tab. XII b.

Tab. XII b. **Ajlens Nedfældning paa Runkelroemarken.**

Ajlen spredt mellem Rækkerne først i	Ajlens Nedfældning.	Forholdstal for Udbytte i Aaret		Gjennemsnitligt Udbytte.		
				Pd. Roer		
		1894	1895	pr. Td. Ajle	pr. 100 Pd. Kvælstof.	Forholdstal.
Juni	Ikke nedfældet	100	100	118	10256	100
	Let nedfældet med en Greb	145	111	147	12849	125
Juli	Ikke nedfældet	100	100	120	10198	100
	Let nedfældet med en Greb	122	78	117	10104	99

Det samlede, gjennemsnitlige Udbytte af den flydende Gødning paa Dalum Landbrugsskole.

Udbyttet af Ajle til Græs og Runkelroer, udført paa de for hver Afgrøde heldigste Udførselstider, har i 1895

Tab. XIII. **Gjennemsnitligt Udbytte af Ajle til Græs og Runkelroer.**

Ajlen anvendt til	Pd. Høværdi pr. 100 Pd. Kvælstof.							
	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1889-95
Græs først i April,	2229	5197	3904	3055	2561	5506	4253	3815
Roer først i Juli	1859	3516	4044	2332	3857	2392	2666	2952

Tab. XIV. Udnyttelsen af Urinen pr. Ko og pr. Svin paa Dalum Landbrugsskole 1889—95.

af	Urinen. i Tidsrummet	Urinmængde. Kubikfod*)	Urinmængde. Pund.	Kvælstof i Urinen pCt.	Pd. Kvælstof ialt i Urinen. Oprindelig.	Pd. Kvælstof ialt i Urinen. Ved Anvendelsen.	Urinen udnyttet i Pd. Hø eller Høværdi.	1 Kande Urin udnyttet i Øre (1 Pd. Hø = 2 Øre.
En Ko.	November (d. $^{16}/_{10}$—$^{15}/_{11}$).	8.6	549	0.817	4.48	4.03	154	2.2
	December	7.3	466	1.027	4.79	4.41	168	2.9
	Januar	5.8	368	1.391	5.11	4.80	183	4.0
	Februar	6.7	431	1.184	5.10	4.90	187	3.5
	Marts	5.3	342	1.575	5.39	5.28	201	4.7
	April	5.6	360	1.406	5.06	5.01	191	4.2
	Maj (d. $^{16}/_{4}$—$^{15}/_{5}$).	5.5	351	1.466	5.15	4.94	146	3.3
	7 Vintermaaneder	44.8	2867	1.224	35.08	33.37	1230	3.4
	Juni (d. $^{16}/_{5}$—$^{15}/_{6}$).	11.5	738	0.929	6.85	6.71	198	2.1
	Juli	9.6	616	0.979	6.03	6.03	178	2.3
	Avgust	15.5	988	1.114	11.01	9.25	353	2.9
	September	10.7	686	1.253	8.59	7.39	282	3.3
	Oktober	8.7	559	1.102	6.16	5.42	207	3.0
	5 Sommermaaneder	56.0	3587	1.077	38.64	34.80	1218	2.7
	Hele Aaret	100.8	6454	1.142	73.72	68.17	2448	3.0
Et Svin.	16. Juli til 15. April.	37.3	2346	0.242	5.66	5.20	198	0.7
	16. April til 15. Juli.	12.4	782	0.242	1.89	1.85	55	0.6
	Hele Aaret	49.7	3128	0.242	7.55	7.05	253	0.6

*) Ko-Urinen regnet til 64 Pd., Svine-Urinen til 63 Pd. pr. Kubikfod.

for Græssets Vedkommende været noget større, for Runkelroernes noget mindre end Gjennemsnitsudbyttet for de 6 foregaaende Aar, se Tab. XIII.

Vil man paa Grundlag af Urinundersøgelserne, Opbevaringsforsøgene og Markforsøgene beregne det samlede Udbytte af Urinen, naar denne anvendes paa de efter Forsøgene heldigste Tidspunkter og Steder, nemlig saaledes, at Urinen fra 16. Juli til 15. April opbevares til og anvendes først i April til Græs, mens Urinen fra 16. April til 15. Juli opbevares til og anvendes først i Juli til Runkelroer (spredt mellem Rækkerne), saa vil man komme til det i Tab. XIV opførte Resultat. Der er regnet, at Urinen ved Opbevaringen taber 2 pCt. Kvælstof om Maaneden, og at hvert Pd. Kvælstof, der i Urinen eller Ajlen udføres til Græs først i April, giver $38._{15}$ Pd. Hø, mens 1 Pd. Kvælstof anvendt til Runkelroer først i Juli giver $29._{52}$ Pd. Høværdi (eller $118._{08}$ Pd. Roer), se Tab. XIII. Urinen af en Ko i et Aar har herefter altsaa givet 2448 Pd. Hø (eller Høværdi i Roer), eller gjennemsnitlig 3 Øre pr. Kande Urin, naar Høet regnes til 2 Øre pr. Pd., og Urinen af et Svin i et Aar har givet 253 Pd. Hø, eller $0._{6}$ Øre pr. Kande.

Som det fremgaar af Tab. XIV, har de 7 Vintermaaneders Urin af en Ko givet 1230 Pd. Hø eller 24 Kr. 60 Øre, naar Høet regnes til 2 Øre pr. Pd. Fordeles dette Beløb paa de Fodermidler, som hver Ko fortærede i de 7 Vintermaaneder fra 16. Oktober 1891 til 15. Maj 1892, da Undersøgelserne af Ko-Urinen foretoges (se T. f. L. 1893, Side 425 og følg.), saaledes at Beløbet fordeles efter Fodermidlernes Kvælstofindhold, saa bliver Fodermidlernes Urinværdi saaledes som anført i de 2 sidste Rubrikker i Tab. XV.

Bomuldsfrøkagernes Urinværdi bliver herefter altsaa 1 Kr. 60 Øre pr. 100 Pd., mens den anvendte Kraftfoderblandings Urinværdi bliver 1 Kr. 13 Øre pr. 100 Pd. Efter samme Forhold bliver Urinværdien af Havre, Rug og Byg henholdsvis 43, 39 og 36 Øre pr. 100 Pd.

Sluttelig skal jeg dog minde om, at de nævnte Værdier ere Bruttoværdier, idet der jo intet er fradraget til Urinens Opbevaring og Anvendelse.

Tab. XV. **Vinterfoderet og dets Urinværdi.**
Dalum Landbrugsskole.

7 Vintermaaneders Foder pr. Ko.		Antaget Kvælstofindhold.		Foderets Urinværdi i Øre.	
Fodermidler.	Pund.	pCt.	Ialt Pd.	Hele Foderet.	pr. 100 Pd.
Bomuldsfrøkager	314	7.20	22.62	502	160
Solsikkekager	370	5.52	20.42	454	123
Rapskager	264	5.12	13.49	300	114
Hampefrøkager.....	238	4.74	11.29	251	105
Palmekager.....	256	2.64	6.77	150	59
Maltspirer	30	3.87	1.18	26	86
Hvedeklid	41	2.40	0.98	22	53
Ialt Kraftfoder.....	1513	—	76.75	1705	113
Runkelroer	11558	0.18	20.80	462	4
Sukkerroeaffald.....	912	0.08	0.73	16	2
Hø	299	1.60	4.79	107	36
Halm	1703	0.45	7.66	170	10
Hele Foderet	—	—	110.73	2460	—

Høsten i Danmark i sidste Tiaar.

Bureauchef Rubins Foredrag i Landhusholdningsselskabet over Prisen paa Jord og Paavisningen af et betydeligt Prisfald og af ikke uvæsentlige Forskjelligheder i Forholdet mellem Landsdelene indbyrdes, leder naturlig Tanken hen paa en Undersøgelse af Landbrugets Produktions Forhold og deres Udvikling i samme Tidsrum.

Det er fra de aarlige statistike Arbejder tilstrækkelig bekjendt, at vor Produktion af Fedevarer er stegen meget betydelig og stiger Aar for Aar omtrent i samme Forhold som Produkternes Prisfald, men lige saa bekjendt er det, at denne Produktions Forøgelse ledsages af en lignende Bevægelse i Indførslen af Korn og Foderstoffer, og hvis denne udelukkende bærer den forøgede Produktion, kan man næppe sige, at den hviler paa et absolut sundt og naturligt Grundlag.

En samlet Oversigt over de af statistisk Bureau udgivne aarlige Høstberetninger i det sidste forløbne Tiaar maa derfor være oplysende og vil i hvert Fald kunne give os Underretning, om der er en kjendelig Fremgang i Høstudbyttet eller ikke. At der næppe kan være nogen Fremgang i Høstens Værdi nu mod tidligere, vil man paa Forhaand kunne skjønne, begrundet i Produkternes Prisfald, men kan der paavises en kjendelig Produktions Forøgelse, vil en saadan have den Betydning med Hensyn til Fremtiden, at man herpaa kan bygge Forhaabninger om, at man mere og mere maa evne at frigjøre sig for de store Efterspørgsler af fremmede Foderstoffer, hvad

dog i Hovedsagen maa bidrage til at kunne hæve selve »Jordrenten«. Dette Spørgsmaal trænger sig saa meget mere frem, som det i Øjeblikket i hvert Fald synes nødvendigt at foretage en delvis Indskrænkning i Produktionen af Fedevarer.

Det Materiale, der her er benyttet, er som nævnt »Høsten i Danmark«, Aargangene 1883—1894. Treaaret 1883—85 er benyttet som Udgangspunkt til Sammenligning med de følgende 3 Treaar. Treaaret $18^{83}/_{85}$ var gode Høstaar og Prisforholdene, særlig i de to første, ret gode, sammenlignet med de efterfølgende og danner saaledes et Udgangspunkt for Sammenligningen, der stiller jevn store Fordringer til de senere Aar, naar disse maa vise en kjendelig Fremgang. Aarrækken $18^{86}/_{94}$ rummer gode saa vel som daarlige Høstaar, disse sidste karakteriseres, særlig for de østlige og sydlige Øers Vedkommende, af Aarene 1888 og 1894. Aaret 1888 med dets kolde, fugtige og solfattige Sommer nedbragte de nævnte Landsdeles Sommer-Temperatur 1^0 under Middelvarmen og stillede dem saaledes i klimatisk Henseende i Niveau med Landets nordligste Egne. Aaret gav derfor, om end ikke et slet Foldudbytte, saa en meget slet Kvalitet, ligesom en mislykket Roeavl af de fordringsfulde Arter Sukker- og Runkel-Roer var en naturlig Følge heraf. I Modsætning hertil havde det andet »Misvækstaar«, der var mest ødelæggende for Sjælland, en varm og solklar Sommer, der kun manglede passende Nedbør for at kunne afgive en fortrinlig Høst, men Tørken begyndte alt meget tidlig paa Vaaren, og de skjæbnesvangre Følger forøgedes ved en snefattig Vinter. Disse to Aar ere Aarrækkens ringeste, om de end begge ere mere udprægede for Landets østlige Landsdele end for de vestlige og nordlige. I det Hele taget fremviser vort Land, trods dets Lidenhed ofte en betydelig Forskjel mellem Landsdelene indbyrdes i de samme Aar; særlig udpræget i den Retning er Aaret 1887, der for flere Afgrøders Vedkommende gav 20 Procent over Middelhøst paa Øerne, me-

dens de samme Afgrøder gav op til 25 Procent under Middelhøst i Nordjylland. Særlig gode Høstaar for hele Landet var Aarene 1890, 1891 og 1892; af disse udmærker 1891 sig ved at have givet den højest opnaaede Høst-Værdi, idet denne er ansat til 355 Mill. Kr., eller 102 Mill. over Høsten 1888. Hertil maa imidlertid bemærkes, at saavel selve Høstudbyttet som dets høje Værdisættelse for store Landsdeles Vedkommende var meget nominel, idet en meget vaad Høst formindskede og forringede Udbyttet saaledes, at dette gav tarvelige og ofte uafhændelige Salgsvare, der ikke kunde drage Fordel af Aarets ualmindelig høje Kornpriser.

Med Hensyn til det relative Forhold i Høstudbyttet maa det bemærkes, at Besaanings-Arealerne have forandret sig ret betydeligt, saaledes er Hvedearealet som Helhed indskrænket; det samme er i meget større Omfang sket med Afgrøderne Bælgsæd, Raps og Boghvede, om Indskrænkningen end er ulige fordelt for de enkelte Landsdeles Vedkommende. Derimod har der fundet en Udvidelse Sted i Besaaningen for Rug, Havre og særlig for Blandsæd; endvidere for Kartofler og Høsten af Agerhø, og den største Udvidelse har fundet Sted for Rodfrugter, der i Gjennemsnit for hele Landet er stegen til det tredobbelte. Sammenligningen fra Aar til andet besværliggjøres endvidere noget ved at Statistisk Bureau hidtil kun har foretaget Undersøgelse af Arealernes Benyttelse med temmelig store Mellemrum, nemlig 1871, 1876, 1881 og 1888, i hvilket sidste Tidsrum der særlig viser sig temmelig væsentlige Forandringer i Arealbenyttelsen, af hvilken Aarsag de Udvidelser eller Formindskelser, der have fundet Sted i Tiaaret før og med 1889 først vise sig i Høstudbyttet 1890. Dette Forhold forrykker dog næppe Grundlaget for selve Beregningen eller Oversigten over Udviklingen i sin Helhed, idet Udgangspunkterne og Afslutningen af Aarrækken ligge omtrent lige langt fra Decenniet, hvori Arealberegningerne ere udførte; men da det forandrede Grundlag for Beregningerne, Arealets Benyttelse, først

ændres i 1890, vil det som Følge heraf være nødvendigt at iagttage Resultaterne for Aarrækken 1886—88 med nogen Varsomhed.

Hvedehøsten*) er, som naturlig begrundet i denne Kornsorts stærke Prisfald, gaaet tilbage, idet der Landet over høstes c. 9 pCt. mindre end tidligere. Tilbagegangen er størst i de Egne af Landet, der egentlig ikke egne sig for Dyrkning af denne Sædart, saaledes er Nedgangen i det nordlige Jylland 38 pCt. og i Sydvest-Jylland endog 41 pCt. Disse Landsdeles Hvedeavl have som bekjendt imidlertid aldrig været af Betydning, hverken for de vedkommende Landsdele eller for Landet, hvorfor denne store lokale Nedgang er af underordnet Betydning. I Modsætning hertil finder der en Forøgelse Sted af 20 pCt. i Sydøst-Jylland, hvad forbavser saa meget mere, som Landets egentlige Hvedeegne alle have en synlig Nedgang; denne er mindst paa Fyen, c. 6 pCt., der saaledes danner en Overgang mellem Lolland-Falster, hvor Nedgangen er c. 10 pCt. og Sjælland, hvor den er størst, nemlig c. 16 pCt. Medens Nedgangen i hele Landets Høstudbytte fra 1883—85 til 1892—94 saaledes er c. 9 pCt., er Værdien deraf gaaet langt mere ned, nemlig med 27 pCt. Hvedeavlen spiller saaledes en langt mindre dominerende Rolle i Sammenligning med tidligere. Trods det store Foldudbytte Hveden kan give, og som ofte fremhæves i lokale Høstberetninger, sees denne Sædart, uagtet den meget begunstigede Stilling, den indtager i Sædskiftet, at være noget vanskelig; den giver i 9 Aar nemlig kun i 2 Høstaar over Middelhøst; de mindst fluktuerende Afgrøder ere opnaaede i Sydøst-Jylland, derefter paa Fyen,

*) Høstudbyttets Stigen og Falden i de enkelte Aar er opgjort paa Tabellerne I a, b og c for hver Afgrødes Vedkommende, hvorimod Værdi-Udbyttet, Tab. II. kun er anført for hvert Treaar, ligesom at de Afgrøder, hvis Bevægelses-Retning ligner hinanden, eller ophæve hinanden, eller paa anden Maade staa hinanden nær, ere slaaede sammen for at lette Oversigten og formindske Tabellernes Antal.

Tab. I. a. Høsten i Forhold til Middelhøsten af 1883—85.

		1883—85 Høstudb. i Tdr.	1883—85 Forholdst.	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1886—88	1889—91	1892—94
Hvede.	Sjælland	462300	100	105,6	120,3	76,7	92,3	76,2	84,8	91,1	81,8	78,2	100,9	84,4	83,7
	Lolland-Falster	348300	100	98,5	118,1	64,9	103,5	80,0	90,6	97,0	97,9	74,2	93,8	91,4	89,7
	Fyen	261300	100	105,9	119,4	79,3	102,2	81,6	99,0	100,5	95,5	85,6	101,5	94,3	93,9
	Sydøstlige Jylland	136700	100	105,4	120,1	80,0	104,1	110,7	119,0	129,1	120,3	111,4	101,8	111,3	120,3
	Nordlige do.	17400	100	96,1	96,1	91,5	88,0	52,1	68,2	60,8	56,9	68,7	94,6	69,4	62,1
	Sydvestlige do.	20200	100	95,0	120,5	85,0	100,8	50,4	59,2	61,1	58,5	57,4	100,2	70,1	59,0
	Ialt...	**1,246200**	**100**	**103,4**	**119,1**	**75,4**	**98,9**	**80,3**	**92,5**	**98,2**	**91,9**	**81,8**	99,3	90,6	90,6
Rug.	Sjælland	1,177600	100	105,5	109,8	93,6	98,0	106,3	115,3	122,1	117,0	90,0	103,0	106,5	109,7
	Lolland-Falster	124200	100	119,9	114,5	85,0	116,2	105,6	118,5	138,5	141,7	96,8	106,2	113,4	125,7
	Fyen	506800	100	108,7	113,1	92,6	112,4	96,3	115,5	118,1	111,5	94,4	104,8	108,1	108,0
	Sydøstlige Jylland	853700	100	94,7	95,4	100,0	111,3	99,6	114,5	122,7	110,3	99,2	96,7	108,1	110,7
	Nordlige do.	792100	100	67,6	76,3	79,1	86,1	84,6	103,5	101,9	101,2	85,3	74,3	91,4	96,1
	Sydvestlige do.	788600	100	90,6	87,9	95,8	102,2	101,6	117,1	123,0	115,6	106,3	91,4	107,0	115,0
	Ialt...	4,243000	**100**	**94,2**	**97,1**	**92,2**	**101,5**	**98,8**	**113,4**	**118,6**	**112,6**	**94,9**	94,5	104,6	108,7
Byg.	Sjælland	2,110500	100	109,4	115,1	106,1	91,9	113,3	107,1	118,4	81.8	99,5	110,2	104,1	99,9
	Lolland-Falster	472700	100	108,0	118,7	105,9	102,4	109,2	106,3	118,6	87,7	103,8	110,9	106,0	103,4
	Fyen	838700	100	113,8	118,8	104,8	100,1	105,0	109,8	115,7	82,0	101.8	112,5	105,0	99,8
	Sydøstlige Jylland	954800	100	112,9	91,9	114,7	88,5	105,0	106,1	119,6	77,5	104.9	106,5	99,9	100,7
	Nordlige do.	573200	100	107,7	74,1	102.9	73,2	106,0	102,1	110,6	91,3	103,0	94.9	93,8	101,6
	Sydvestlige do.	485400	100	116,3	84,7	117.0	85,3	114,8	105,1	121,9	84,8	111,9	106.0	101,7	106,2
	Ialt...	5,435300	100	**111,0**	**104,8**	**107,7**	**91,1**	**109,4**	**106,6**	**117,7**	**82,9**	**102,7**	107,8	102,4	101,1
Havre.	Sjælland	1,644900	100	107,4	113,6	112,7	87.5	121 2	108,4	125,1	63,3	113.1	111,2	105,7	100.5
	Lolland-Falster	225800	100	106,6	113,9	102,0	94,8	128,2	122.6	135,0	82,7	127,7	107,5	115,2	115,1
	Fyen	778700	100	115,7	119,6	110,5	100,1	110.4	111,8	126,5	76,3	112,1	115,3	107,4	105,0
	Sydøstlige Jylland	2,070600	100	109,9	94,5	107.9	90,8	113 2	105.3	127,6	84,1	120,4	104,1	103.1	110,7
	Nordlige do.	1,482500	100	111,9	83.9	104,0	69,1	121,6	110,6	132,1	107.5	128.2	99,9	100,4	122,6
	Sydvestlige do.	1,512100	100	107,9	87,0	109,1	83,3	127,2	114.2	135,4	103,1	126,5	101,3	108 2	121,7
	Ialt...	7,714600	100	**109,8**	**98,2**	**108,4**	**85,5**	**119,4**	**109,8**	**129,6**	**88,3**	**120,7**	105,5	104,9	112,9

Anm. Sjælland omfatter de 5 sjællandske Amter; Lolland-Falster Maribo Amt; Fyen, Odense og Svendborg Amter; det sydøstlige Jylland Amterne Randers, Aarhus og Vejle; Nordjylland Hjørring, Aalborg og Thisted; det sydvestlige Jylland Viborg, Ringkjøbing og Ribe Amt.

Tab. I. b. Høsten i Forhold til Middelhøsten af 1883—85.

		1883—85 Høstudb. i Tdr.	Forholdst.	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1886—88	1890—91	1893—94
Blandsæd.	Sjælland	712700	100	107,7	114,8	105,1	93,1	147,0	140,2	154,3	102,3	140,1	109,2	126,8	132,2
	Lolland-Falster	168800	100	106,6	119,0	101,8	104,6	151,5	145,7	160,6	109,6	146,3	109,1	133,9	138,8
	Fyen	410300	100	114,0	119,1	108,1	101,4	161,5	166,4	182,1	119,0	164,8	113,7	143,1	155,3
	Sydøstlige Jylland	233200	100	106,3	97,2	108,0	92,6	180,2	179,4	210,0	139,7	191,5	103,8	150,7	180,4
	Nordlige do.	161500	100	109,1	90,2	102,1	75,9	170,0	165,0	191,0	157,5	187,3	100,5	137,0	178,6
	Sydvestlige do.	147100	100	102,8	91,5	108,1	88,4	201,8	189,9	190,0	160,7	203,1	100,8	160,0	184,6
	Ialt	1,833600	100	**108,6**	**109,9**	**105,8**	**94,1**	**161,4**	**157,8**	**176,3**	**121,0**	**162,0**	108,1	137,8	153,1
Bælgsæd.	Sjælland	116000	100	137,3	150,1	104,2	103,6	74,1	72,4	77,2	52,2	63,4	130,5	83,4	64,3
	Lolland-Falster	50300	100	116,7	148,5	103,1	110,1	98,6	84,0	96,8	71,4	72,8	122,8	97,6	80,3
	Fyen	41900	100	136,2	143,0	108,5	99,4	82,7	80,0	88,7	62,4	57,3	129,2	87,4	69,5
	Sydøstlige Jylland	28200	100	114,0	100,5	104,5	77,9	62,0	56,5	62,0	48,2	53,5	106,3	65,5	54,6
	Nordlige do.	17900	100	122,6	112,0	80,0	87,3	56,5	74,8	89,3	80,8	93,8	104,9	72,9	88,0
	Sydvestlige do.	12400	100	119,2	105,6	117,7	95,6	73,9	75,3	80,0	62,7	73,5	114,2	81,6	72,1
	Ialt	266700	100	**129,0**	**138,8**	**103,7**	**100,1**	**77,6**	**74,0**	**81,9**	**59,5**	**65,7**	123,8	83,9	69,0
Boghvede.	Sjælland	2370	100	89,5	72,4	104,0	106,3	128,1	136,5	106,7	100,4	94,3	88,6	123,6	100,5
	Lolland-Falster	210	100	63,8	80,0	80,0	80,0	328,6	328,6	355,2	301,9	341,0	74,6	245,7	332,7
	Fyen	12230	100	92,9	94,4	100,8	100,5	97,3	90,2	70,3	77,7	96,6	96,0	96,0	81,5
	Sydøstlige Jylland	61290	100	90,9	78,5	75,3	96,6	73,4	82,5	63,2	71,9	78,5	81,6	84,2	71,2
	Nordlige do.	10850	100	86,1	46,5	74,7	97,4	116,3	124,9	109,6	91,3	91,8	69,1	112,9	97,6
	Sydvestlige do.	150750	100	81,5	84,2	74,1	104,8	71,8	85,4	51,4	107,9	102,1	79,9	87,3	87,1
	Ialt	237700	100	**84,8**	**83,1**	**75,8**	**102,1**	**76,3**	**87,4**	**58,9**	**96,4**	**95,4**	81,2	88,6	83,6
Raps.	Sjælland	2760	100	116,5	116,5	107,6	112,2	48,4	49,9	50,3	53,6	50,8	113,5	70,2	51,6
	Lolland-Falster	600	100	195,3	212,5	140,6	113,3	53,3	53,3	53,7	46,7	66,6	182,8	73,3	55,7
	Fyen	9000	100	113,1	108,8	95,7	104,8	31,6	38,4	34,5	34,0	36,0	105,9	58,3	34,8
	Sydøstlige Jylland	1240	100	98,4	87,2	71,5	114,9	94,5	95,0	92,2	65,0	69,8	85,7	101,5	75,7
	Nordlige do.	1160	100	117,8	120,0	101,7	102 6	61,6	64,6	63,5	63,8	65,1	113,2	76,3	64,1
	Sydvestlige do.	1530	100	102,1	107,0	103,6	104,7	21,6	28,8	21,7	27,4	27,4	104,2	51,7	25,6
	Ialt	16290	100	**114,9**	**112,9**	**98,7**	**107,0**	**41,3**	**46,3**	**43,1**	**41,6**	**43,0**	108,8	64,9	42,6

Tab. I. c. Høsten i Forhold til Middelhøsten af 1883—85.

		1883 Høstudbytte	85 Forholdst.	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1886—88	1888—91	1892—94
Rodfrugter.	Sjælland	Td. 2,906400	100	97,4	102,3	77.1	94,1	229,4	242,0	244,8	222,6	250,4	92,3	188.5	239,3
	Lolland-Falster	— 530600	100	106,4	104,8	77,9	118,3	464,4	533,8	514,9	439,2	567,0	96,4	372,2	525,0
	Fyen	— 961200	100	106,9	114.2	84,9	115,0	307,0	324,0	307,6	315,5	354,3	102 0	248,7	325,8
	Sydøstlige Jylland	— 1,405300	100	103,7	81,4	91,6	99,3	323,2	303,4	311,2	280,5	342 0	92,2	242,0	311.2
	Nordlige do.	— 855990	100	98 5	73,2	90,7	92,0	256,3	246,3	257,8	234,0	265,3	87,5	198,2	252,4
	Sydvestlige do.	— 770500	100	97,7	85,4	88,8	103,7	373,5	344,7	372,2	357.7	391.3	90,6	274,0	373,7
	Ialt	— 7,429900	100	**100,6**	**95,0**	**83,7**	**100,3**	**292,4**	**296,6**	**299,5**	**280,2**	**320,1**	93,1	229,8	299,9
Kartofler.	Sjælland	— 843300	100	111,4	120,5	76,9	127,8	101,8	103,2	146,1	158,1	121,1	102,9	110,9	141,8
	Lolland-Falster	— 65100	100	117,4	126.4	79,7	104,2	70.8	73,9	151,6	150,6	129,3	107,8	83.0	143,8
	Fyen	— 325500	100	111,6	118,6	79.6	101,8	80,1	92,4	124.3	130,7	111,5	103,3	91,4	122,2
	Sydøstlige Jylland	— 491100	100	106,4	109.3	83,5	115,2	75,5	101,5	125,6	148,6	100,1	99,7	97,4	124,8
	Nordlige do.	— 952800	100	97,2	99,4	84,4	136,2	85.1	105,4	134.0	151,6	116,2	93,7	108,9	133,9
	Sydvestlige do.	— 760000	100	103,4	97,9	85,0	126,1	93,0	104,9	131,0	160,7	124,8	95,4	108,0	138,8
	Ialt	— 3,437800	100	**105,1**	**108,0**	**82,0**	**125,0**	88,8	**102,4**	**134.5**	**152,8**	**116,8**	98,4	105,4	134,7
Agerhø.	Sjælland	Læs 353220	100	74,2	92,0	108,1	88,0	158,2	141,9	159,6	70 2	138,9	91,4	129,4	122,9
	Lolland-Falster	— 64760	100	81,4	97,5	110.3	109,1	200,3	159 2	168,8	79,1	141,8	96,4	156,2	129,9
	Fyen	— 141150	100	86,1	113,4	122,7	107,7	161,7	150,8	182,0	72,2	131,7	107,4	140.1	128,6
	Sydøstlige Jylland	— 96700	100	103,5	108,2	96,3	115,4	145,7	138,3	153,7	72,7	130.3	102,7	133,1	118,9
	Nordlige do.	— 116380	100	105,8	78,7	90,0	101,6	135,1	126,3	134,8	72,9	123,8	91,5	121,0	110,5
	Sydvestlige do.	— 89490	100	103 2	92,2	94,1	121,4	107,0	92,0	101,2	65,3	102,5	96,5	106,8	89,7
	Ialt	— 861700	100	**87,3**	**96.0**	**102,4**	**101,2**	**152,9**	**137,0**	**153,9**	**71,2**	**131,1**	95.2	130,4	118,7
Enghø.	Sjælland	— 150410	100	84,4	91,5	96,1	97.2	121,3	99,9	105,2	66,0	95,6	90,7	106,1	88 9
	Lolland-Falster	— 31660	100	105,7	108,1	119,2	110,6	124,8	99,7	104,9	69,7	90,0	111,0	111,7	88,2
	Fyen	— 89770	100	98,0	95,9	101,9	106,3	115,2	100,1	110,3	75,8	103,6	**98,6**	107,2	96,6
	Sydøstlige Jylland	— 256620	100	95,6	83,4	102,0	102.0	120,2	101,6	104,8	76,1	107,4	93,7	107.9	96,1
	Nordlige do.	— 203350	100	98,1	81,6	105.2	96,8	111,0	119,7	102,1	70,7	100.0	95,0	109,2	90,9
	Sydvestlige do.	— 393860	100	96,0	92,8	102,7	113.4	113,2	107,2	105,7	95,9	108.9	97,2	111,3	103,5
	Ialt	— 1,125670	100	**95,2**	**89,0**	**102,5**	**105,0**	**115,9**	**103,1**	**105,2**	**81,7**	**104,2**	95,6	108,0	97,0

Tab. II. Høstens Værdi i Forhold til 1883—85.

		1883—85 Høstens Værdi Mill. Kr.	Forholdstal	1886—88	1889—91	1892—94	
Hvede, Rug og Byg.	Sjælland	41,330	100	93,2	107,1	85,3	
	Lolland-Falster	11,067	100	95,9	105,2	87,1	
	Fyen	17,703	100	95,5	109,2	85,8	
	Sydøstl. Jylland	21,607	100	83,5	104,0	86,1	
	Nordl. do.	13,357	100	76,5	103,8	90,6	
	Sydvestl. do.	14,114	100	82,9	109,9	93,6	
	Ialt	119,178	100	88,9	105,8	87·2	
Havre og Blandsæd.	Sjælland	19,080	100	93,9	113,8	98,7	
	Lolland-Falster	3,183	100	96,1	128,1	114,3	
	Fyen	9,098	100	100,7	128,7	113,7	
	Sydøstl. Jylland	17,725	100	86,8	112,3	105,5	
	Nordl. do.	11,745	100	89,2	109,7	119,5	
	Sydvestl. do.	12,623	100	89,3	116,9	117 8	
	Ialt	73,454	100	91,6	115,8	109,5	
Ærter, Bog-hvede og Raps.	Sjælland	1,732	100	107,8	73,2	53,5	
	Lolland-Falster	0.714	100	106,4	90,1	68,3	
	Fyen	0.917	100	97.3	74,9	53 3	
	Sydøstl. Jylland	1,034	100	76,9	74,2	56,7	
	Nordl. do.	0,316	100	97,8	97.1	92,7	
	Sydvestl. do.	1,672	100	72,7	84.7	75,5	
	Ialt	6,385	100	91,4	79,7	63,5	
Rodfrugter.	Sjælland	6,299	100	90,7	139,7	172,4	
	Lolland-Falster	0.789	100	97,8	256,6	498.6	
	Fyen	2 254	100	95.1	150,4	209,1	
	Sydøstl. Jylland	3,182	100	87.8	146.5	183,4	
	Nordl. do.	4,277	100	82,0	122,7	128.9	
	Sydvest. do.	3,652	100	84,0	133.9	150.8	
	Ialt	20,453	100	88,0	141,5	177,8	
Høafgrøder.	Sjælland	16,961	100	78 7	112,0	96,4	
	Lolland-Falster	3,231	100	88,6	130,5	101.9	
	Fyen	7,628	100	94,8	110.8	99,9	
	Sydøstl. Jylland	9,284	100	88,3	98,4	87.0	
	Nordl. do.	8 509	100	86,2	94 0	84,9	
	Sydvestl. do.	12,423	100	89 2	95,0	87,4	
	Ialt	58,036	100	85.9	104,4	92.0	
Høsten ialt.	Sjælland	85,402	100	90,6	110,1	96.3	101,0
	Lolland-Falster	18,984	100	95,2	119,2	110.6	108,3
	Fyen	37,600	100	96,1	115,9	102.0	104,7
	Sydøstl. Jylland	52.832	100	85.6	107,7	98.0	97,1
	Nordl. do.	38,204	100	83,4	105,5	102.3	97,1
	Sydvestl. do.	44,484	100	86,2	108,7	102,8	99,2
	Ialt	277,506	100	89,0	110.2	100.6	99,9

Middeltal for 1886—1894.

hvad saaledes begrunder, at hin har en Forøgelse, denne den mindste Indskrænkning i Besaaningen, men vel at mærke er Besaanings-Arealerne i disse Landsdele langt mindre end paa Lolland-Falster, og dette ikke alene forholdsvis, men ogsaa absolut. Hvedens Foldudbytte i de forskjellige Landsdele synes ikke at variere væsentlig, hvad dog maa begrundes i, at de Landsdele, der egentlig ikke kunne karakteriseres som Hvedeegne, kun udsaaer denne Kornsort i meget kraftig og stærkt kultiveret Jord. I Sammenligning med Treaaret 1883—85, hvor Hveden opgives at have givet 12,9 Fold paa Øerne og 11,3 i Jylland, viser Treaaret 1892—94 et Middeludbytte af 13,2 Fold paa Øerne og 13,3 i Jylland, altsaa en kjendelig Stigning for Jyllands Vedkommende (c. 18 pCt.).

Rugen giver i Sammenligning med Hveden et langt mere egalt Udbytte fra Aar til andet, men Foldudbyttet er betydelig lavere end Hvedens. Saaledes angives dette for 1883—85 for Øerne til 10,7 mod 11,6 i 1892—94 og for Jylland til 9,9 i begge Perioder. Medens der saaledes ikke synes at være nogen Fremgang for Jyllands Vedkommende, giver Øerne nu et Fold mere mod tidligere. Rug-Avlen som Helhed udviser en Stigning af c. 9 pCt., altsaa samme Procent-Stigning, som Hveden udviste Nedgang, men i Tøndetal er Stigningen jo langt betydeligere, idet Fremgangen for Rug er c. 365,000 Tdr., medens Nedgangen for Hveden kun er c. 117,000 Tdr. Forøgelsen er størst paa Lolland-Falster, derefter følger Sydvest-Jylland; i Nordjylland er den noget under Middeludbyttet for 1883—85, og dette ikke alene i sidste Treaar, men det karakteriserer Landsdelen gjennem hele Aarrækkens Middeltal. For de øvrige Landsdele er Stigningen temmelig regelmæssig og ret ensartet fra Treaar til Treaar. Landets Rugavl er nu omtrent 4,6 Mill. Tdr. eller omtrent 4 Gange saa stor som Hvedehøsten. Værdien af sidste Aarrækkes Rughøst er omtrent 7 pCt. under Middelværdien i 1883—85, uagtet Høstmængden er stegen

med 8 pCt.; Prisfaldet her er dog saaledes ikke slet saa betydeligt som for Hveden.

Bygavlen er den Sædproduktion, der i den omhandlede Aarrække har været mest konstant. Høstudbyttet er størst i første Treaar 1886—88 og gaar jævnt nedad og slutter i sidste Treaar med omtrent samme Middel-Udbytte som i Aarrækken 1883—85. Bevægelsen er her den modsatte af hvad der fandt Sted for Rugens Vedkommende. Der findes ligeledes kun ubetydelige Forskydninger fra Landsdel til Landsdel; den største Forøgelse har fundet Sted i det sydvestlige Jylland, den Landsdel, der havde den absolut og forholdsvis mindste Udsæd. Foldudbyttet er gaaet noget frem i sidste Treaar, sammenlignet med Udbyttet i 1883—85, mest i Jylland, idet det udviser 9,2 mod 8,3 Fold, paa Øerne 11,1 mod 10,7. Da Udbyttet som Helhed ikke er steget, er det besaaede Areal altsaa indskrænket noget. Værdien af Byghøsten angives til 8 Mill. Kr. mindre Værdi i 1892—94 mod 1883—85, og da Høstudbyttet er omtrent det samme, er Prisfaldet c. 14 Procent. I Tønde Antal giver Bygget omtrent samme Udbytte som Rug og Hvedehøsten tilsammen, nemlig c. 5,5. Mill. Tdr.

Havrehøsten udviser en Stigning, der i Gjennemsnit for hele Landet andrager omtrent 13 Procent. Stigningen er i Hovedsagen foregaaet jævnt i hele Aarrækken, men der findes ret i Øje faldende Forskjelligheder i Bevægelserne i de respektive Landsdele. I de tre Treaar sees der saaledes at have fundet en jævn Nedgang Sted paa Sjælland og Fyen, der slutte Aarrækken med en lille Stigning udover Høstudbyttet i 1883—85. I de andre Landsdele er Bevægelsen temmelig ensartet og jævnt stigende fra Treaar til Treaar, og naaer 22—23 Procent i det nordlige og sydvestlige Jylland, hvor Bevægelsen er mest udpræget. Der har saaledes fundet nogen Forskydning Sted i Produktionen fra Landsdel til Landsdel, ligesom der er foregaaet en Forøgelse af de besaaede Arealer. Foldudbyttet er steget ensartet for Jylland og

Øerne nemlig med 0,7 Fold, respektive fra 10,3—11,0 og 11,8—12,5 Fold. Udbyttets samlede Stigning andrager omtrent 1 Mill. Tdr. fra 7,7 Mill. Tdr. til 8,7 og er saaledes den største af vore Kornproduktioner og repræsenterer over $^1/_3$ af hele Landets Kornavl i Tøndeantal. Værdien af Havrehøsten stiger lidt fra 1883—85 til 1892—94 nemlig med 1,1 Mill. Kr. fra 59,1 til 60,2 Mill., hvad altsaa er omtrent 2 Procent, men da Udbyttet var stegen med 13 Procent, viser denne Sædart ogsaa en ret anselig Prisnedgang.

Blandkorn er en Sæd, der i Hovedsagen hører den nyere Tid til, men som udvikler sig stærkest af alle Sæd-Afgrøder, og indtager nu en anselig Plads i Afgrøderne. I Aarene 1876—78 opgaves Høsten at være omtrent 1 Mill. Tdr. aarlig, i 1883—85 naaer Udbyttet 1,8 Mill. og i 1892—94 er Høsten stegen til 2,8 Mill. Tdr. Stigningen i her omhandlede Tidsrum er 53 Procent for hele Landet, men denne er ulige fordelt i de forskjellige Landsdele. Paa Sjælland og Lolland-Falster er der kun 32 og 39 Procent, paa Fyen 55 og i Jylland 79 til 85 Procent, størst i den sydvestlige Del. Dette anselige Merudbytte skyldes i Hovedsagen en forøget Udsæd, men en Forøgelse i Foldudbyttet spiller dog ikke en uvæsentlig Rolle og er formentlig især stor for Jyllands Vedkommende, omtrent dobbelt saa stor som Havrens. Afgrødens Værdi anslaaes til 16,3 Mill. Kr. mod 23,1 Mill. i sidste Treaar og viser saaledes en Stigning af omtrent 41 Procent overfor Varemængdens Stigning 53 Procent.

Boghvede, Bælgsæd og Raps ere alle Afgrøder, der Aar for Aar spille en mindre væsentlig Rolle i Landbruget. Nedgangen er betydelig for alle Sorters Vedkommende, størst er Rapsen, nemlig 57 Procent, Bælgsæd viser en Nedgang af 31 Procent og mindst for Boghvede, nemlig 16. Nedgangen skyldes vel dels Prisfaldet og dels Usikkerheden ved Dyrkningen, ligesom at disse Afgrøders Plads i Sædskiftet i mange Tilfælde er bleven erstattet med Rodfrugter. Tilbagegangen skyldes nemlig udelukkende,

størst for Bælgsæds og Rapsens Vedkommende, en Indskrænkning af Besaanings-Arealerne. For Rapsens Vedkommende er det særlig i det sydvestlige Jylland og paa Fyen, hvor Nedgangen er stor og mindst i det sydøstlige og nordlige (Thy) Jylland. Hele Landets Raps-Afgrøde er nu reduceret til c. 7000 Tdr., og er saaledes af lille Betydning for hele Landet som for de enkelte Landsdele. Afgrødens Værdi er falden 66 pCt., hvad altsaa viser et Prisfald i Lighed med Kornsorterne. Bælgsæden har som bekjendt nærmest sin Hjemstavn paa Lolland-Falster, hvor Høstudbyttet er lige saa stort som hele Jyllands; i Realiteten er det ogsaa her, hvor dens Indskrænkning er mindst. Afgrødens Værdi er gaaet ned med 41 pCt. eller 10 pCt. udover Varemængdens. I Tønde Antal er Høstudbyttet af Bælgsæd og Boghvede omtrent ens, men dennes Hjemstavn er Jylland, særlig det sydvestlige, i Hede-Egnene, der producerer over Halvdelen af Høstudbyttet. Denne Landsdel besaaer ogsaa omtrent samme Arealer hermed som tidligere, og naar Middeltallet for sidste Treaar viser en betydelig Nedgang, er dette nærmest begrundet i den mislykkede Høst 1892, der her ramte denne Landsdel særlig haardt. Forholdet for Prisfaldet er omtrent det samme som for Bælgsæd.

Rodfrugtafgrøderne udvise en anselig Stigning i den omhandlede Aarrække. Om Dyrkningen af disse Afgrøder end har udviklet sig forholdsvis hurtig, saa foregaar Udviklingen dog altfor langsomt i Forhold til det Omslag, der har fundet Sted i Landbrugets Hovedproduktioner. Kartoffelhøsten er Landet over stegen c. 35 pCt., Fremgangen er mindst paa Fyen og det sydøstlige Jylland; størst paa Lolland-Falster og Sjælland. Det er dog i Jyllands nordlige og vestlige Landsdele, at Kartoffelavlen har sin særlige Betydning, og her er det i Særdeleshed Aalborg- og Ringkjøbing Amter, der frembringe den største Mængde. Disse to Amter haandhæve vedblivende deres fremragende Stilling i denne Pro-

duktion, idet Stigningen er respektive 46 og 45 pCt. Landets Kartoffelavl ansættes til 15,7 Mill. Kr. — en Stigning med 2 Mill. eller c. 14 pCt.; her ses altsaa ogsaa at have fundet et betydeligt Prisfald Sted. De egentlige Roe-Afgrøder ere voxede langt betydeligere end Kartoflerne. Udviklingen er størst, som det var at vente, paa Lolland-Falster, begrundet i, at Avlen af Sukkeroen her har sit Hjemsted. I denne Landsdel er Stigningen i Produktionen 100 : 520; herefter følger det sydvestlige Jylland, altsaa udelukkende Produktion af Foderroer, med 100 : 374; Fyen, med blandet Produktion, 100 : 326; Sydøst-Jylland, Nord-Jylland og Sjælland, hvor Udviklingen er mindst, nemlig 100 : 239, altsaa ikke halv saa stor som paa Lolland. For alle Landsdelene er Stigningen 100 : 300; som sagt, er dette en ret respektabel Fremgang, men den burde uden Tvivl have været 3 Gange saa stor.

Høafgrøderne fra de naturlige Græsarealer, Engene, ere i Hovedsagen kun underkastet de Forandringer i Høstudbyttet, som foraarsages af mere eller mindre gunstige Aar; nogen væsentlig Forandring i Høslæt-Arealer foreligger ikke. Den Landsdel, der lader sig mindst paavirke af Vejrligets Indflydelse, er det sydvestlige Jylland, der ogsaa overvejende i Aarrækken avler over Middelhøst, en Følge af at denne Landsdel anvender Overrisling i større Maalestok end andet Steds. Det er ogsaa denne Landsdel, som besidder de mest udstrakte Engarealer, der særlig have nydt godt af Hedeselskabets frugtbringende Virksomhed. Paa Sjælland og Lolland-Falster synes det sidste Treaars Middeltal for Afgrødens Størrelse at paavise en ret betydelig Tilbagegang; denne begrundes i Virkeligheden ved det for disse Landsdele særlig udprægede slette »Høaar« 1893. I Modsætning til Høhøsten paa Engene udviser Agerhøet en kjendelig og ret betydelig Fremgang, der i Virkeligheden er en Del større, end Middeltallet for sidste Treaar (c. 119) udviser. Dette Treaar paavirkes nemlig i saa høj Grad af det slette Høstaar 1893, hvor Høsten af Agerhø gik 29 pCt.

ned under Middeludbyttet for 1883—85; de to andre Aar i Treaaret viser en Stigning af 54 og 31 pCt. Det er i Særdeleshed paa Øerne, at Udviklingen her er fremtrædende; Lolland-Falster havde saaledes i Treaaret 1889—91 en Fremgang af 56 og i sidste Treaar, trods Misvæxten 1893, 30 pCt. Denne væsentlige Forøgelse i Høstudbyttet maa uden Tvivl nærmest tilskrives en forbedret Kultur, og at man efterhaanden skjænker Græsmarkerne en større og vel fortjent Opmærksomhed end tidligere. Udviklingen er mindst i det sydvestlige Jylland, hvad uden Tvivl begrundes dels i denne Landsdels store naturlige Græsarealer, dels i Jordbundsforholdene.

For næsten alle Afgrøder, der have væsentligst Betydning for vort Landbrug, har der saaledes fundet en tildels betydelig Fremgang Sted, der ganske vist tildels skyldes en Udvidelse af Sædarealet eller en Forskydning i dets Benyttelse, men ved Siden heraf kan man dog paavise en ret betydelig Fremgang i Foldudbyttet, der vel dels skyldes en forbedret Kultur, dels en Forædling eller Forbedring af den anvendte Udsæd. Der kan saaledes paavises en Fremgang i Treaaret 1892—94 mod 1883—85 af følgende Afgrøder:

Rug	c. 365,000 Tdr.	Ialt c. 2,393,000 Tdr.
Byg	- 60,000 —	
Havre	- 995,000 —	
Blandsæd ...	- 973,000 —	

Nedgangen er væsentligst for Hveden, dernæst for Boghvede, Bælgsæd og Raps, hvad tilsammen udgjør omtrent 247,000 Tdr; der fremkommer saaledes en positiv Fremgang af omtrent 2,2 Mill. Tdr. af alle Arter, 10,2 pCt. eller over 1 pCt. aarlig. Samtidig er Tilvæxten for Rodfrugter 14,9 Mill. og Kartoffelavlen 1,2 Mill. Tdr. og for Agerhø c. 150,000 Læs. Endvidere maa man erindre, at det slette Høstaar 1893 i meget høj Grad indvirker paa Middeltallet for dette Treaars Udbytte, hvorfor det forholdsvise Fremskridt i Virkeligheden er ikke uvæsentlig større.

Medens man saaledes har Grund til at glæde sig over at kunne konstatere en betydelig forøget Produktion af Jordenes direkte Udbytte, er den anden Side, Udbyttets forøgede Værdi, meget trist at iagttage, idet Forøgelsen ikke naaer videre end at formaa at dække Produkternes Prisfald, og dog beløber Forøgelsen, hvis den værdsættes efter samme lave Beregning, der er anlagt for Aaret 1894, sig til c. 34 Mill. Kr. eller 12,3 pCt. af Værdien af Høsten 1883—85. Om man end vil tillægge slig Beregning liden reel Værdi, idet man vil mene, at den i Hovedsagen er ren nominel, saa har den sin Berettigelse deri, at den ved sin Totalsum viser den samlede Produktforøgelse. Vel giver denne i sit endelige Udslag ikke nogen positiv pekuniær Fordel, men derfor er man ikke berettiget til at mene, at denne Aarrækkes Arbejde har været resultatløs; evnede vi ikke at frembringe denne Forøgelse af vor egen Jord, maatte det i Hovedsagen være erhværvet fra Udlandet i Form af Foderstoffer o. a. lgnd.; og dette har som saadan, om der ikke kan paavises nogen direkte, saa dog en indirekte, Indtægts-Forøgelse, idet den forøgede Produktion har sparet Landbruget en direkte Udgift af det nævnte Beløbs Størrelse. Hvorvidt dette staaer i passende Forhold til de Ofre, der i Form af Kapital og Arbejde ere gjorte i det forløbne Tidsrum, er et andet Spørgsmaal, som her maa lades ubesvaret. Vil man spørge om Forholdet mellem de enkelte Landsdele, om de ret betydelige Forskjelligheder i Klima og Jordbund give et særlig fremtrædende Udslag, saa maa dette i Hovedsagen besvares benægtende, idet den Forskjel, der fremkommer i Udviklingen i de forskjellige Landsdele er saa lille, at Forøgelsen let opsluges ved de særlige forøgede Omkostninger, som Produktionen i den eller de respektive Egne maa have nødvendiggjort. For at belyse det indbyrdes Forhold maa man foretrække at anvende Mideltallene for Aarrækken 1886—94, istedenfor de i Tab. II. for 1892—94 anførte.

	Forholdstal for 1883–85.	*Høstens Værdi. 1886–94.*
Sjælland	100,0	99,0
Lolland-Falster	100,0	108,3
Fyen	100,0	104,7
Sydøstlige Jylland ...	100,0	97,1
Nordlige do. ...	100,0	97,1
Sydvestlige do. ...	100,0	99,2
Hele Landet	100,0	99,9

Lolland-Falster og dernæst Fyen ere herefter de Landsdele, der give en absolut Værdi-Forøgelse, men da denne for en væsentlig Del skyldes Frembringelsen af de kostbare Afgrøder: Sukkerroer, er disse Landsdeles tilsyneladende Forrang for de andre maaske noget illusorisk, men at Udviklingen her viser det største Udslag kan med og trods dette ikke benægtes, ligesom at der kan paavises en Forskjel af 11 pCt. mellem Lolland-Falster og det nordlige og sydøstlige Jylland, hvad dog ikke er nogen uvæsentlig Forskjel.

Ved denne Sammenligning af Produktionens Udvikling i de forskjellige Landsdele, der saaledes stiller sig gunstigst for Lolland-Falster og Fyen og ugunstigst for det nordlige og sydøstlige Jylland, maa man imidlertid bemærke, at »Høstberetningerne« udelukkende give Oplysning om de høstede Afgrøder i Form af Fødemidler etc., samt Fodringsstoffer til Besætningernes Vinter-Fodring, hvorimod Høstberetningerne intet indeholde om de Afgrøder, der udvindes af Jorden i Form af Besætningernes Sommer-Fodring. Denne Faktor er imidlertid af lige saa væsentlig Betydning for det samlede Udbytte af Jorden, som den er vanskelig at værdsætte og saaledes at inkludere i den statistiske Oversigt, naar denne skal give et nogenlunde paalideligt Resultat. »Græsnings-Arealerne« ere imidlertid af meget forskjellig relativ Størrelse i Landsdelene; saaledes indtage de naturlige og besaaede Græs-Arealer paa Øerne ned til 35 pCt. af hele det af Agerbruget anvendte, hvorimod det i Jylland

stiger til 55 pCt. Om en Td. Ld.'s Græsnings-Værdi end er langt større i Landets frugtbare Egne end i de ringere, saa kan denne væsentlige Forskjel i Arealets Benyttelse let ændre en Del i de ovenfor paaviste Udslag, saaledes at disse blive mindre fremtrædende, ligesom at de i sig selv udviskes noget ved at de større Sædarealer fordre en forøget Driftsudgift.

For saa vidt man i Resultaterne af denne Oversigt vil søge en Forbindelse mellem Produktions-Udbyttet af Jorden og de af Bureau-Chef Rubin konstaterede Prisfald i Jordens Værdi, denne som Udslag og hin som Aarsag, saa kan en saadan Forbindelse heldigvis ikke findes, hverken i Hovedretningernes Bevægelse eller i disses noget forskjelligartede Udslag i de respektive Landsdele. Hvor stor en Forskjel der end er paa en »produktiv« og en »uproduktiv« Ejendoms Værdi, saa har denne Faktor ondt ved at gjøre sig gjældende i en almindelig Oversigt, men et Udslag af denne Faktors Virkning kommer dog maaske til Syne i det omnævnte statistiske Værk »Salg af Landejendomme i Danmark« S. 195—197 i Oversigten over »Tvangsavktioner«. Det sees nemlig her, at Tvangsavktionernes Hyppighed, der fremvise en enorm Stigning fra 1885—$18^{86}/_{88}$, altsaa samtidig med at der finder en meget betydelig Nedgang Sted i Produktionsudbyttet, er betydelig aftagende fra 1886—88, 1889—91, 1892—94, nemlig i Forhold som 100 : 80 : 48. Produktionen er ganske vist ikke gaaet op i dette Tidsrum i samme Grad som dette Forhold har forbedret sig, hvad heller ikke var at vente, da andre meget væsentlige Faktorer influere derpaa, men Bevægelsesretningen er i begge Tilfælde den samme, og man tør vel i Hovedsagen udtale, at i samme Grad som Landbruget som Helhed, lige saa vel som det enkelte Landbrug, evner at hæve sine Produktioner i noget kjendeligt Forhold, i samme Grad vil i hvert Fald dets Modstandsevne mod Katastrofen »Tvangavktion« voxe.

De her paapegede Resultater af Høsten i Aarrækken 1886—94, saaledes som de ere opgjorte som Middeltal for de respektive Treaar, maa vel at mærke iagttages under et, idet de, samtidig med at vise Bevægelses-Retningen, vise de Uregelmæssigheder i samme, der fremkomme som Følge af ugunstige Høstaar. Saafremt der var valgt en længere Aarrække end »Treaaret«, vilde man bedre have kunnet udjævne de fremkomne Uregelmæssigheder, men derved vilde man samtidig have udvisket de daarlige Høstaars Indflydelse, en Faktor der er af saa alvorlig Betydning for Landbruget, at man absolut bør regne med den og derfor maa give den Lejlighed til at vise sig i en Undersøgelse som nærværende. Den valgte Beregningsmaade har saaledes formentlig sine Fordele ved Siden af sine Mangler; disse betegnes navnlig ved, at man ikke kan drage en absolut ligeartet Sammenligning mellem de respektive Treaar, men stedse maa tage de givne Forhold med i Betragtning, der i saa omfattende en Grad influere paa Høstudbyttet. — En lignende Kritik kan man anvende over for det valgte Udgangspunkt, Treaaret 1883—85, men en saadan kan ikke rokke ved det uddragne Resultat, at Høstens Udbytte siden da repræsenterer en Forøgelse, der svarer til en nominel Værdi af c. 34 Mill. Kr.

Som Suplement til den alt anførte Bevægelse i Høstudbyttet og dens Værdi vedføjes en lille Sammenligning mellem Femaarene 1875—79 og 1890—94, altsaa for det sidste Tyveaar. En saadan giver nemlig et ret karakteristisk Billede af Udviklingen og Forholdene i de to Hoved-Landsdele, Øerne og Jylland. Naar de to sukkerroedyrkende Amter, Maribo og Odense, undtages, evner Øernes Amter ikke at naa op til det Værdi-Udbytte, som Høsten androg i 1875—79; derimod udvise samtlige jydske Amter en ret anselig Stigning derover. Høstens Værdi gaaer saaledes op med 21 Mill. Kr. for Jylland, medens den daler med 3 Mill. for Øerne. Dette Forhold er dels en naturlig Følge af

Tab. III. Forholdstal for Høstens Værdi i Landets Amter
(Aargang 1883—86 = 100).

	1875—79	1887—90	1990—94	Forskjel mellem 1875-79 og 1890-94
Kjøbenhavns Amt	111,3	100,3	102,0	÷ 9,3 %
Frederiksborg —	109,8	97,7	102,4	÷ 7,4 —
Holbæk —	113,4	95,0	107,8	÷ 5,6 —
Sorø —	110,7	98,1	106,1	÷ 4,6 —
Præstø —	114,5	101,1	109.2	÷ 5,3 —
Bornholm —	97,8	90,5	99,5	+ 1,7 —
Maribo —	116,0	103.5	116,9	+ 0,9 —
Svendborg —	110,8	99,6	106,7	÷ 4,1 —
Odense —	108,3	101,6	113,3	+ 5,0 —
Vejle —	99,4	95,1	110,8	+ 11,4 —
Aarhus —	99,9	94,4	109,1	+ 9,2 —
Randers —	100,9	94,0	107,6	+ 6,7 —
Aalborg —	92,8	90,8	112,7	+ 19,9 —
Hjørring —	91,2	92,4	111,5	+ 20,3 —
Thisted —	79,7	91,4	107,3	+ 27,6 —
Viborg —	86,9	95,5	113,6	+ 26,7 —
Ringkjøbing —	80,0	95,9	109,5	+ 29,5 —
Ribe —	95,1	98,1	107,6	+ 12,5 —
Øerne	111,3	99,3	108,8	÷ 2,5 —
Jylland	92,3	94,3	109,2	+ 16,9 —
Hele Landet.....	102,3	96,9	108,6	+ 6,3 —

Prisfaldet, der i føleligst Grad rammer de mest udprægede Kornegne, men ved Siden heraf begrundes det i, at Jylland ved sit lavere Kultur-Standpunkt har havt lettere ved at udvikle sig, end Øerne have evnet det. Udviklingen i det længere Tidsrum er saaledes forholdsvis størst i Jylland*), ligesom dette rammes mindre haardt af Prisfaldet end Øerne, men heraf følger dog ikke, at disse i

*) Dette Forhold er ogsaa naturligt begrundet i de lokale Forhold, idet selve »Agerlandet« udvides i det omhandlede Tidsrum meget væsentlig i Jylland nemlig med 23 pCt., idet det stiger fra 2,2 Mill. til 2,7 Mill. Tdr. Ld., eller med 540,000 Tdr. Ld. = 54 □ Mile. Paa Øerne er derimod Bornholm den eneste Landsdel, hvor der fremtræder nogen væsentlig Areal-Udvidelse af Agerlandet, nemlig 15 pCt.

store Træk besidde mindre Modstandsevne end hine overfor Tidernes nuværende Ugunst; men det beviser snarere, at Landbruget i tidligere Tider var langt mere lukrativt paa Øerne end i Jylland, — en Forskjel som nu er en Del udjævnet, Landsdel sammenlignet med Landsdel.

Frederiksberg, Fbr. 1896.

J. Winkel.

Landbrugsmødet i Malmø.

De almindelige svenske Landbrugsmøder, der afholdes hvert 5te Aar — navnlig i Stockholm, Gøteborg og Malmø, men undertiden i andre Byer, næste Gang, 1901, i Gefle — tiltrække sig stedse større Opmærksomhed og Interesse her i Landet og overværes af stedse flere danske Landmænd. Dette skyldes selvfølgelig først og fremmest den almindelige Udvikling, ifølge hvilken det stadig bliver lettere baade paa Afstand og personlig at følge de Rørelser paa Aandens og Haandens Omraade, der finde Sted i andre Lande. Men det skyldes dog ogsaa den Omstændighed, at det mere og mere gaar op for os, at vi paa Landbrugets Omraade — som iøvrigt ogsaa paa andre Omraader — kunne lære adskilligt af Svenskerne, og at deres Landbrugsmøder med de dertil knyttede Udstillinger og Skuer ere baade interessante og i flere Retninger impulserende.

Thi der arbejdes ihærdigt og dygtigt i Sverrig. Skønt Landbrugets Vilkaar og Udvikling i mangt og meget er anderledes der end hos os, og skønt Svenskernes Veje ingenlunde altid ere vore Veje, have vi dog let ved at se, at om vi end paa visse Omraader arbejde under fastere Forhold og mere planmæssigt, ere de paa andre Omraader os fuldt ud jevnbyrdige, medens de paa atter andre ere os absolut overlegne. Det er ikke vor Hensigt her at paavise dette nærmere.

Men enhver dansk Landmand, der har havt Lejlighed til at berejse Syd- og Mellemsverrig og til at besøge de senere Aars Landbrugsudstillinger, vil anerkjende det betydelige Arbejde, der her udfoldes paa Agerdyrkningens, paa Mosekulturens, paa Plantekulturens, paa det landbrugs-tekniske og paa det landbrugs-industrielle Omraade. Og skjønt Husdyravlen — særlig Kvægavlen — endnu befinder sig i en Overgangsperiode, arbejdes der dog ogsaa paa dette Omraade med rastløs Iver og ubestridelig Dygtighed.

Det er derfor forstaaeligt, at man ikke alene i Sverrig men ogsaa i Danmark imødesaa det attende almindelige svenske Landbrugsmøde, der skulde afholdes i Malmø i Dagene 1ste—6te Juli d. A. med Interesse og Forventning. Det maatte paa Forhaand synes rimeligt, at et saadant Møde i det frugtbare Skaanes Hovedstad, der ligger saa bekvemt og let tilgjængelig ogsaa for os Danske, maatte blive særlig stort og fyldigt, og det saavel hvad Udstillingerne som hvad Besøget angaar. Forventningerne bleve da heller ikke skuffede; Mødet blev i alle Henseender vellykket.

Hertil bidrog ikke lidet den ypperlige Ordning for hvilken Mødets Bestyrelse har Æren. Denne Bestyrelse bestod af: Landshøvding, Greve Gotth. Wachtmeister som Formand, Godsejer Ludvig Kockum som Viceformand, Godsejer Gottfr. Warholm som Formandens Suppleant, Godsejer, Friherre Fr. Wrangel som Viceformandens Suppleant, Professor Hugo Wienberg som Sekretær og Gosserer W. Luttropp som Kasserer. Adjugerede Medlemmer af Bestyrelsen var Professor Hjalmar Nathorst, Borgermester Olaf Ahlstrøm og Major Hugo Nathorst. Ganske særlig fortjener Professor Wienberg fra Alnarp, der som Mødets Sekretær har havt Hovedparten af Arbejdet ved Ordningen, den største Anerkjendelse for den Omtanke og Omhu, hvormed alt var forberedt og for den Punktlighed og Præcision, hvormed alt foregik.

Udstillingens Terrain var benyttet med megen Smag og Skjønsomhed, men var ogsaa i sig selv fortrinlig egnet til Udstillingsplads: Stort og smukt, praktisk talt ganske fladt og jevnt, med ny anlagte, macadamiserede og med unge Træer beplantede Veje og med store Græsplæner mellem disse, alt bestemt og indrettet til et nyt Bykvarter, samt beliggende tæt ved Byen, ikke langt fra den til Havn og Banegaard førende Sporvej. Pladsen omgav paa to Sider det store smukke Elementarläroverk, der benyttedes til Bureau, Post- og Telegrafstation m. m., medens Fiskeriudstillingen husedes i en Sidebygning til samme. Samtlige øvrige Udstillinger vare anbragte i særlige af Udstillingskommiteen eller af Udstillere opførte Bygninger, af hvilke nogle vare i ikke ringe Grad stilfulde.

Kong Oskar var af Helbredshensyn hindret i at være tilstede, hvorfor Mødet d. 1ste Juli Kl. 11 aabnedes af Kronprins Gustav, der tillige uddelte Hædrespræmierne og Diplomerne.

Udstillingen omfattede 3 Afdelinger, nemlig I. Dyr, — II. Produkter og Hjælpemidler for Jordbruget og dets Binæringer og — III. Maskiner og Redskaber. Disse Afdelinger vare atter delte i tilsammen 10 Grupper, nemlig: 1. Heste, 2. Kvæg, 3. Faar, Svin, Vogterhunde, Fjerkræ, Bier, 4. Produkter af Jordbruget og dets Binæringer, 5. Hjælpemidler for Mejeribrug, 6. Produkter af og Hjælpemidler for Skovbrug, 7. Hjælpemidler for Fiskeri og Fiskeavl, 8. Produkter af Havebrug, 9. Videnskabelige Hjælpemidler for Jordbruget og dets Binæringer.

Dyrskuet havde — hvad større svenske Skuer altid har — et fuldstændig internationalt Præg. Det omfattede en stor Mængde forskjellige Racer og Slag, medens de »inhemska« Racer spillede en temmelig beskeden Rolle. Det er dette Forhold, der — netop fordi det danner en saa grel Modsætning til vore danske Skuer — gjør de svenske Dyrskuer saa interessante for danske Besøgende. Iøvrigt var Skuet baade stort og

fyldigt. Heste, Kvæg, Faar og Svin talte tilsammen 2134 Katalog-Nummere, hvoraf 423 Heste, 1382 Stkr. Hornkvæg, 249 Faar og 80 Svin.

Af Heste fandtes — 1) af »ædle, varmblodige«: engelsk- og orientalsk Fuldblod, engelske Hackney's, Trakehnere o. a. Østprøjsere, Hannoveranere, Anglo-Normannere, Oldenburgere, Heste fra svenske Stats- og private Stutterier, samt en Mængde Halvblod og Krydsninger — af 2) »koldblodige«: Ardenner, Clydesdale, Chireheste, Norske, Jyder samt forskjellige Krydsninger og 3) af »Ponies« nogle faa Individer, særlig Gotlændere. Der herskede i de lange Hestestalde med de vel afpassede og velindrettede Boxe og Baase en mønsterværdig Orden og Renlighed.

Udstillingen af Hornkvæg var paafaldende stor, større end ved noget tidligere nordisk Dyrskue. Til Sammenligning kan anføres, at Tallet af Hornkvæg

i Kjøbenhavn	1888	var	789 Stkr.
i Gøteborg	1891	-	856 —
i Randers	1894	-	851 —
i Malmø	1896	-	1382 —

Disse lange Rækker af smukke, velbyggede Dyr af forskjellige Racer, ordnede og sammenstillede racevis, frembød et baade smukt og paa sin Vis storartet Skue. Overvejende i Tal var her som i Gøteborg Ayrshireracen, repræsenteret dels ved Dyr af rén Race, dels ved Krydsninger. Talrigst dernæst vare Hollænderne med deres nære Slægtninge Østfriserne. Mindre talrig repræsenterede vare Breitenburgere, Algauere, Korthorn, Jersey, Angler, rødt dansk samt det »inhemska« Jemtelandskvæg eller — som det officielt kaldes — »svensk Fjällras«. Sidstnævnte Race vakte her som i Gøteborg en ikke ringe Opmærksomhed, vistnok dog lige saa meget paa Grund af det kullede Hoved, det ejendommelige Lød og den ringe Størrelse, som paa Grund af den i og for sig ret tiltalende Form og Bygning. En virkelig smuk lille Udstilling frembød Jersey-Kvæget, lige tiltalende

ved harmonisk Bygning, ædelt, rent Præg og veludviklede, velformede Mælkeorganer.

Ogsaa Afdeling II, Produkter af og Hjælpemidler for Jordbruget, var stor og righoldig. Særlig maa fremhæves den højst interessante og lærerige »Svenska Mosskulturföreningen«s Udstilling, der sammen med det ansete Gøteborg-Firma Moritz-Fraenkel & Co's originale og meget smukke Udstilling af Stassfurtersalte var indstalleret i en særlig dertil opført særdeles smuk og stilfuld Villa. Det er ikke muligt i faa Ord at give et endog kun svagt Begreb om denne righoldige og fortrinlige Udstilling, der faktisk indeholdt Materiale til lang Tids Studium. Det skal kun benærkes, at den bestod i Vækst- og Gødningsforsøg, fremstillede ved levende Planter i Kasser og Kar, Afgrøder af tilkultiverede Moser, Produkter af Tørvejordens tekniske Anvendelse, Hjælpemidler og Redskaber til Mosedyrkning, en righoldig Samling af Ukrudsplanter fra Moser og af de Plantesygdomme, der hjemsøge de dyrkede Moser m. m. Foreningens Grundlægger og udmærket dygtige tekniske Leder, Direktør v. Feilitzen fortjener megen Tak og Paaskjønnelse for denne prægtige Fremstilling. I samme Lokale fandtes Direktør Robert Tolfs gjennem mange Aars utrættelige Arbejde indvundne Samling af den Flora, der har dannet de svenske Moser og af disse Mosers nuværende Flora, et Arbejde der har stor, saavel praktisk som videnskabelig Betydning.

Der kunde visselig være gyldig Grund til at fremdrage alt det smukke og gode, der fandtes i denne Afdeling, men det vilde her føre alt for vidt. Vi maa nøjes med at nævne, at foruden de noget over 550 Kat. Nummere af Frø, Planter, Rodfrugter ect., der vare udstillede af Producenter, vare flere af Sveriges mest bekjendte Frøforretnings-Firmaer og de store Utsädes-Föreninger repræsenterede ved særdeles velordnede og lærerige Kollektivudstillinger, at Udstillingen af Kunstgødninger, Foderstoffer m. m. var righoldig og i mange

Maader interessant, ikke mindst de Produkter, der stamme fra Benyttelsen af Silden, og at Gruppen »Videnskabelige Hjælpemidler« indeholdt Fremstillinger og Samlinger af meget stor Betydning. Af disse sidste maa særlig nævnes »Kungl. Landtbruksstyrelsen«s Normalsamling af Undervisningsmaterial for lavere Landbrugsskoler samt en Prøve af Undervisningsmaterial fra Trelleborgs Landbrugsskole. Endvidere fortjener at nævnes »Malmøhus Läns Hushållningsselskap«s Fremstilling af en kemisk Kontrolstation ved Dr. M. Weibull fra Alnarp, »Skånska Hushållsföreningen«s Fremstilling af en arbejdende Frøkontrol ved Dr. B. Jönsson fra Lund, og »Gotlands Hushållningssälskap«s Samling af ca. 40 Mosejordsprofiler samt Vækster og Frø fra Gotland.

Under Gruppen »Hjelpemedel vid Mejerihandteringen« var fremstillet Mødets ubetinget mest epokegjørende Udstillingsgjenstand, de Laval's »Laktator«. Naar Firmaet de Laval havde forsøgt at løse den Opgave at konstruere en Maskine, der let og hurtig og uden Ulæmpe for Dyrene kan trække Mælken ud af Yveret, og naar det nævnte ansete Firma havde bestemt sig til ved Malmømødet at fremstille Resultatet af Forsøget, kunde man paa Forhaand være sikker paa, at det var naaet videre hen imod Løsningen end nogen anden af de talrige Opfindere, der have syslet med denne Opgave. Sikkert er det ogsaa, at Maskinen — der daglig til bestemte Tider forevistes i Arbejde ved Malkning af Køer fra Alnarp Avlsgaard — tilsyneladende gjorde sine Sager særdeles godt. Men selvfølgelig maa den gunstige Dom, som Malmøudstillingens Publikum fældede, indankes for Erfaringens Domstol.

Afdeling III, den egentlige Redskabs- og Maskinudstilling omfattede 789 enkelte Katalog-Nummere foruden flere temmelig store Kollektivudstillinger. At denne Afdeling indeholdt meget fortrinligt, dels af nyt og dels af gammelt, er en Selvfølge.

Der var intet forsømt i Retning af at gjøre Mødet

saa frugtbringende for de Besøgende som muligt. Al mulig Vejledning og Retledning gaves med største Beredvillighed og Imødekommen af Funktionærerne, »Daglige Meddelelser«, udgivne af Mødets Bestyrelse, indeholdt Dagens Program, Præmieliste m. m., og foruden det velordnede og klart affattede Hovedkatalog forelaa talrige trykte Vejledninger vedrørende specielle Grene af Udstillingen. Adskillige af disse have blivende Værd. Foruden vejledende Oversigter over de enkelte Grupper af Udstillingen, der gaves i de paagjældende Sektioner, afholdtes Foredrag ved Mødet i Almindelighed af Overdirektør Th. Odelberg, Dr. N. Hj. Nilsson, Greve C. G. Wrangel og af de de tyske Professorer Fleischer og Maercker. Som Tilfældet er ved danske Landmandsmøder formaaede Foredragene ikke at tildrage sig det store Publikums Opmærksomhed, men have selvfølgelig desuagtet deres Betydning.

Om det danske Landbrugs Deltagelse i Landbrugsmødet har Sekretær R. Schou paa Redaktionens Anmodning afgivet følgende Beretning:

Det danske Landbrugs Deltagelse i Landbrugsmødet i Malmø 1896.

Af Rudolf Schou, Sekretær i Landhusholdningsselskabet.

I September Maaned 1895 modtog det kgl. danske Landhusholdningsselskab fra Bestyrelsen for det 18de almindelige svenske Landbrugsmøde Indbydelse til det danske Jordbrugs Deltagelse i nævnte Møde.

For at erfare, hvorvidt der var almindelig Stemning for en saadan Deltagelse, indbød Landhusholdningsselskabet et større Antal Mænd (se Aarsberetning 1895-96, S. 67) til et Møde i Selskabets Lokale. Ved dette Møde viste der sig ingen Stemning for Deltagelse, hvorfor man i sit Svar til Sverrig, idet man takkede for Indbydelsen, tilsagde sin Medvirkning til, at det ogsaa paa Landbrugsomraadet ønskede Samarbejde mellem Nabolandene kom

i Stand ved denne Lejlighed, men iøvrigt ikke udtalte sig om, i hvilket Omfang Deltagelse fra Danmark kunde ventes.

Ved nævnte Møde var Formanden for Foreningen af jydske Landboforeninger, Godsejer C. Bech samt Formanden for de samvirkende jydske Hesteavlsforeninger, Folkethingsmand N. Jensen af Toustrup forhindrede i at være til Stede, og da særlig den Sidstnævnte var af den Mening, hvad han ogsaa skriftlig havde fremsat til Mødet i Landhusholdningsselskabet, at de jydske Heste burde møde i Malmø, tog han sammen med de samvirkende danske Landboforeninger Sagen op; der blev da paa Finansloven opført en Bevilling af 15,000 Kr. til Fremstilling af danske Heste og dansk Kvæg i Malmø.

Da Bevillingen var vedtaget, kom der et Møde i Stand imellem Landhusholdningsselskabet og de samvirkende danske Landboforeninger, der allerede havde truffet visse Forberedelser; ved Mødet nedsattes et Udvalg til at lede det danske Landbrugs Deltagelse i Malmøudstillingen bestaaende af: Lehnsgreve Wedell, Formand, Hofjægermester Greve Ahlefeldt-Laurvig til Kjærsgaard, Godsejer Bech til Engelsholm (under dennes Fraværelse i Udlandet deltog Etatsraad Valentiner til Gjeddesdal i Udvalgets Forhandlinger), Overretssagfører Høegh-Guldberg, Aarhus, Folkethingsmand N. Jensen af Toustrup samt Landhusholdningsselskabets Sekretær, Landbrugskandidat R. Schou.

Dette Udvalg accepterede, efter at være gjort bekjendt med de trufne Forberedelser, de af de samvirkende danske Landboforeninger foretagne forberedende Skridt og valgte D'Hrr. Lehnsgreve Wedell, Godsejer Bech og Folkethingsmand N. Jensen til at repræsentere den danske Udstilling i Malmø.

Denne bestod af 6 Hingste og 12 Hopper af jydsk Race udtagne af de samvirkende jydske Hesteavlsforeninger ved Proprietær C. Branth og Statskonsulent J. Jensen samt 3 Samlinger af rødt dansk Mælkekvæg

hver bestaaende af 1 Tyr og 5 Køer, udtagne af Fyens Stifts patriotiske Selskab ved Gaardejer Clausen, Marslev og Dyrlæge Sørensen, Odense.

Over Udstillingen udarbejdes et paa Svensk oversat Katalog som foruden Fortegnelse over de danske Dyr indeholdt 4 Illustrationer af Heste og en Afhandling om den jydske Hesteavl af Statskonsulent J. Jensen samt 4 Illustrationer af rødt dansk Malkekvæg og en Afhandling herom af Statskonsulent P. A. Mørkeberg. Kataloget, som er i Kvartformat, uddeltes til samtlige Medlemmer af Landbrugsmødet.

Ejerne af de udstillede Dyr fik udbetalt en Godtgjørelse for Afsavn af Dyrene samt Omkostning ved Fremstilling af 200 Kr. pr. Hingst, 100 Kr. pr. Hoppe og Tyr samt 75 Kr. pr. Ko. Med hver Hest fulgte en Mand og med hver Samling Kvæg 3 Mand. Disse Mænd fik hver et Sæt Tøj bestaaende af Benklæder, Sportsbluse og Hue samt en daglig Godtgjørelse af 3 Kr.

Hestene vare af de samvirkende jydske Hesteavlsforeninger, mønstrede ved deres Mønstringslærer, saaledes at Præsentationen foregik særdeles smukt og vakte almindetig Beundring. Foreningens Sekretær, Hr. Dyrlæge L. Nielsen af Aarhus, formaaedes til at ledsage Hestene frem og tilbage til Malmø samt blive der under hele Mødet. Alle Heste mødte med ens Hovedtøj anskaffede til Lejligheden.

Forsendelsen foregik med Dampskib fra Aarhus til Kjøbenhavn, hvor Hestene omladedes i en Malmødamper og efter Ankomsten til Malmø stod de, ligesom Kvæget, i Karantæne i 24 Timer.

Kvæget sendtes med direkte Dampskib fra Odense til Malmø, hvor det ankom i god Tilstand; Tilbagerejsen fandt Sted samme Vej. Det vilde have været betydeligt billigere at sende det over Sjælland, men Forbudet mod Udførsel af Hornkvæg fra Sjælland hindrede dette.

Dyrene vare assurerede mod al Skade fra de forlod Ejernes Stalde til de atter vare opstaldede der.

Hingstene for 10,000 Kr. pr. Stk., Hopperne for 2000 Kr., Tyrene for 3000 Kr. og Køerne for 600 Kr. Denne Foranstaltning medførte en Udgift af 3066 Kr. Der skete ingen Skade, saa det har været en god Forretniug for Assuranceselskabet; nægtes kan det dog ikke, at det var en betydelig Risiko, da det samlede Beløb var 102,000 Kr. og da Dyrene skulde omlades saa mange Gange.

Følgende Heste og Hornkvæg mødte i Malmø og erholdt de vedføjede Præmier:

Hingste.

1. Pr. stor Sølvmedaille og 400 Kr. »Valdemar Engebjerg IV«,
tilh. Gaardejer L. Nygaard, Engebjerggaard, N. Snede.
2. Pr. mindre Sølvmedaille og 300 Kr. »Bjarke«,
tilh. Hesteavlsforeningen »Kronjyden«.
2. Pr. mindre Sølvmedaille og 300 Kr. »Toftegaard«,
tilh. Hesteavlsforeningen »Sejerslev og Ejerslev Sogne«.
3. Pr. Broncemedaille og 200 Kr. »Robert«,
tilh. Hesteavlsforeningen »Billum med flere Sogne«.

Extra Pris. Sølvmedaille. »Bruno«.
tilh. Hesteavlsforeningen »Uldum«.

Extra Pris. Sølvmedaille. »Aaby Ølgod«,
tilh. Hesteavlsforeningen »Aaby Sogn og Omegn«.

Hopper.

1 Pr. stor Sølvmedaille og 300 Kr., »Lovise«,
tilh. J. C. Overgaard, Nøttrupgaard, Barrit.
1 Pr. stor Sølvmedaille og 300 Kr. »Fylla«,
tilh. L. Moestrup, Mellerup, Randers.
2. Pr. mindre Sølvmedaille og 200 Kr. »Kristine«,
tilh. L. J. Kjeldsen, Vejlby, Aarhus.
2. Pr. mindre Sølvmedaille og 200 Kr· »Edith«,
tilh. Forp. Petersen, Næsgaard, Grenaa.
3. Pr. Broncemedaille og 150 Kr. »Mamsel«,
tilh. S. Andersen, Grensten, Langaa.
3. Pr. Broncemedaille og 150 Kr. »Skandia«,
tilh. N. Elkjær, Lystrup, Allingaabro.

Extra Pris, mindre Sølvmedaille. »Marie«,
tilh. Greve L. Platen, Klitgaard, Hals.
Fxtra Pris, mindre Sølvmedaille. »Emma«,
tilh. Propr. A. Sørensen, Irup, Hørdum.
Extra Pris, mindre Sølvmedaille. «Mikkeline«,
tilh. K. Vadgaard, Stenild, Hobro.
Extra Pris, mindre Sølvmedaille. »Leonore«,
tilh. P. K. Poulsen, Ø. Tirslev, Randers.
Extra Pris. Broncemedaille. »Hilma«,
tilh. N. Stockholm, Mariesminde, Karby.

Hoppen »Brynhilda«, tilh. Godsejer M. Ahlman til Langholdt deltog ikke i Konkurrencen paa Grund af Sygdom.

Samlinger af 1 Tyr og 5 Køer.

1. Pr. Hædersdiplom og 400 Kr. Tyren »Stamfaderen« og 5 Køer, tilh. Forpagter Kattrup, Hellerup, Pederstrup.
2. Pr. Hædersdiplom og 300 Kr. Tyren »Brøndstrup III« og 5 Køer, tilh. Gaardejer L. Christensen, Bare Brøndstrup, Skamby.
2. Pr. Hædersdiplom og 300 Kr. Tyren »Leo VI« og 5 Køer, tilh. Gaardejer J. Christiansen, Birkelund, Ringe.

Tyre.

2. Pr. mindre Sølvmedaille og 150 Kr. »Brøndstrup III«, tilh. Gaardejer L. Christensen, Bare Brøndstrup, Skamby,
2 Pr. mindre Sølvmedaille og 150 Kr. »Stamfaderen«, tilh. Forpagter Kattrup, Hellerup, Pederstrup.
3. Pr. Broncemedaille og 100 Kr. »Leo VI«, tilh. Gaardejer J. Christiansen, Birkelund, Ringe.

Af Gaardejer Lassen, Enggaarden ved Aalborg, fremstilledes, uden Udvalgets Medvirkning, Faar, for hvilke han erholdt to 1ste Præmier og en 2den Præmie.

De danske Husdyr vakte en betydelig Opsigt i Malmø, og de hørte da ogsaa til de bedste, som fandtes fremstillede ved Mødet; særlig havde det Interesse at sammenligne Hestene med Sverrigs, som ere meget blandede, medens vore afgav et smukt Vidnesbyrd om hvad mange Aars Avl med et bestemt Maal for Øje kan udrette. Det samme kan siges om Kvæget, som ligeledes betragtedes med stor Interesse af de svenske Opdrættere og vakte almindelig Beundring.

Om direkte Konkurrence med Sverrig var der ikke Tale, thi saa vilde Hestene have kommet til at konkurrere med: »Koldblodige Heste af andre Slag« end af Clydesdale og Ardennerrace eller Type og her vilde Kampen let være blevet ulige. Kvæget vilde have konkurreret med Angler, Nordslesvigsk, Jersey, Guernsey, Allgauer m. fl. rene Racer med Type af Malkekvæg: Resultatet af en saadan Konkurrence var saa usikkert, at det saavel for Kvæg som Heste var særdeles velkomment, da Malmø Lehns Husholdningsselskab tilbød i de Klasser, hvor danske Heste og Kvæg konkurrerede, at udsætte en ny Række af Præmier af samme Antal og Størrelse som de oprindelig udsatte og ene bestemte for danske Dyr. For denne Imødekommenhed er man megen Tak skyldig ligesom i det Hele for det behagelige og i alle Retninger tilfredsstillende Samarbejde, som har fundet Sted saavel ved Forberedelserne som under selve Mødet.

Landøkonomiske Meddelelser over forskjellige Egne for 1895.

Fra det sydlige Thy.

At der avles godt, har vel sin store Betydning, men Hovedsagen er dog, om man af det avlede kan tilvejebringe de fornødne Indtægter til at klare Udgifterne med. Det er særlig paa dette Punkt, at Aaret 1895 har bragt Skuffelser. Ligefra Vinteren begyndte Svinepriserne at dale, og holdt sig for det meste lave Sommeren igjennem, faldt endogsaa i Efteraaret ned til 18 à 19 Øre Pundet, hvor Prisen har holdt sig og sandsynligvis nok holder sig for det første. Efter Iværksættelse af den tyske Karantæne ere Priserne paa Fedekvæg falden stærkt, og Handelen dermed er bleven saa usikker og risikabel, at det i høj Grad trykker Producenterne, som — hvad de allerfleste angaar — have altfor store Besætninger under disse Forhold. Smør har gjennem Efteraaret holdt taalelig Pris og er den Produktion, der for Tiden lønner sig bedst og rimeligvis i den nærmeste Fremtid vil vise sig fordelagtigst, rimeligvis fordi de oversøiske Tilførsler til Hovedmarkedet for Tiden næppe ere saa store som forhen. Det er saaledes uheldigt for denne Egn, at Opdræt og Fedning er mere almindelig og Kohold mindre almindelig. Vanskelighederne ved Afsætning af Kvæg og Svin til England og Tyskland har endnu ingensteds medført nogen nævneværdig Ændring i Driften; kun fedes der ikke saa mange Ungkreaturer (ca. 800 Pd.s Vægt), da de mindst betaler sig at exportere med de store Omkostninger, som ere forbundne med Afsætningen,

og Svineholdet, der er stærkt forceret, især i de sidste 2 à 3 Aar, vil med de forhaandenværende lave Priser blive betydelig reduceret.

Fra Mors.

Naar vi i vort Landbrug ere blevne hjulpne nogenlunde gjældfri igjennem det svundne Aar, da skyldes det den gode Kvalitetshøst fra 1894 og de i nogenlunde Forhold dertil opnaaede Priser paa vore Salgsprodukter. Smørpriserne have i Aarets Løb været saadanne, at Andelsmejerierne have kunnet give et jævnt godt Udbytte; for Kjød og Flæsk var det i første Halvdel af Aaret ogsaa taalelig, men siden, og særlig i den forløbne Del af Vinteren, have Priserne været meget smaa.

Deres Tal, der i det forløbne Aar have maattet vandre fra Hus og Hjem, er lykkeligvis kun faa, takket være en gjennemført personlig Arbejdssomhed, en gjennemført Sparsommelighed, men ganske vist sideordnet en stor Indskrænkning i Driftsomkostninger, der ikke vil kunne fortsættes ad Aare, uden at Huset ramler sammen og Jorden ligger udpint og forsømt.

Jordens Pris er i stærk Fald, det er en naturlig Følge af Tidernes Ugunst: Trangen til at sælge er voxende, men Lysten til at kjøbe bliver Aar for Aar mindre. Bortforpagtning er der ejheller synderlig Tale om, thi vil man sikre sig en Smule, saa maa man ikke give mere end 20 Kr. pr. Td. Land, og de allerfleste skal for at kunne svare Renter, Skatter og kommunale Afgifter have 25 à 30 Kr. pr. Td. Land.

Vi have her paa Øen et dygtigt og vel udviklet Husmandsbrug, hjulpet frem ved personlig Dygtighed og stor Sparsommelighed i Levemaade og Klædedragt; vel ogsaa sporet lidt frem ved Præmiering og Blikket maaske en Smule udvidet ved Husmandsrejser.

Et sørgeligt Tidens Tegn paa den Slaphed og Forknythed, der raader, er den, at den sidste Rest af det gode Foreningsliv, der for ca. 5 Aar siden blev vakt, og som gav sig Udslag gjennem Kvægavlsforening, fælles Indkjøb af Foderstoffer, af Markfrø osv., er med det svundne Aar lagt i Graven.

Fra Lysgaard Herred.

Destoværre har Tidernes Ugunst medført flere Tvangsauktioner for Ejendomme og vil vistnok blive værre, dersom bedre Tider ikke snart indfinde sig — det daarlige Resultat ved disse tvungne Salg afholde mange Kreditorer fra at gaa til denne Yderlighed, men afvente bedre Tider. Ejendomme kjøbt i dyre Tider have ondt ved at forrente sig ved de lave Priser paa, hvad der kan sælges, og de samlede stigende Skatter og dyrere Arbejdsforhold svare ikke til Indtægten.

Af Arbejdere ved Landbruget haves omtrent tilstrækkelig; derimod er det vanskeligt at faa de nødvendige Haandværkere, selv til meget høje Priser; men værst er det med at faa Piger til Malkning, saa at man, for at faa Malkningen besørget, maa forskrive norske og svenske Piger, ja enkelte Steder her i Jylland har begyndt at bruge polske Piger, ligesom paa Øerne, og man har været tilfreds med disse. —

Arbejdsydelsen er forringet — Arbejdstiden forkortet.

Paa større Ejendomme, hvor der er Mangel paa de nødvendige Folk til Gaardens Drift og ikke er Huslodder i Forvejen, bygges nu Huse med Haveplads til billig Leje, mod Levering af Mælk og det nødvendige Korn, for gifte Arbejdere. Man opnaar derved at faa en fast Arbejdsstab. Konen besørger Malkningen. Ejeren er dermed godt hjulpen, fremfor at have løse Folk, om det end bliver en dyrere Arbejdskraft.

Fra Hammerum Herred.

Hjemmehandelen med Egnens Heste er tildels spoleret ved de i stor Maalestok indførte smaa russiske Heste, som forsyne alle Smaakaarsfolk. Ihændehaverne af dem opnaa at udføre Markarbejdet og en Del Smaakjørsel, som Mælkekjørsel m. m., men der bliver aldrig »Fratægt«, som man kalder det, som ved en Følhoppe eller et Par Stude. Importøren tjener og de mindre Landbrug betaler, men da denne Egn for en stor Del netop bestaar af mindre Landbrug og opdyrkede Hedeparceller, har denne Hestehandel bragt Penge ud af Egnen. Man kan kun ved det daglige

sparsommelige Foder, som saadanne nøjsomme Heste tilfredsstilles med, se nogen Fordel; om det kan veje op med det kontante Udlæg er et Spørgsmaal.

Priserne paa Ejendomme ere snarere nedadgaaende, og de Fleste maa blive hængende ved, hvad de en Gang have, og føre ofte en trist og lidet misundelsesværdig Tilværelse med Slid og Slæb og ringe eller intet Udbytte. Smaa Ejendomme, som kunne bestrides af Mand og Kone med Børn, ere de mest efterspurgte og blive forholdsvis højest betalte.

Frs Vestjylland.

Endnu har der ikke fundet mange Tvangssalg Sted, men der er ingen Spørgsmaal om, at disse ville komme; dog er Egnen her jo saa heldig stillet, at der er faa større Gaarde, og mindre Bedrifter vise at kunne klare sig langt bedre i saadanne daarlige Tider. Større Gaarde ere omtrent usælgelige; jævne Bøndergaarde sælges til samme Priser, som de have kunnet koste i de sidste 10 Aar, ligesom Huse med Jord ere lette at sælge.

Mærkelig nok gaar i saa Henseende alt som sædvanlig; der bygges ikke mindre end sædvanlig, og Bedrifterne gaa i det store og hele jævnt fremad. Mærgling og Indkjøb af Kunstgjødniug er nærmest udvidet i de senere Aar; det viser sig, at de mindre Ejendomme have en større Bæreevne end man skulde antage.

Arbejdskraft kan faaes, men bliver stedse dyrere; en almindelig dygtig Karls Løn er her ca. 300 Kr. aarlig, og Dagløn i Slæt og Høst er 2 Kr. og Kosten. Med Billighed kan der ikke gjøres nogen Udsættelse paa Tyenderne, der kan faas ordentlige, dygtige og paalidelige Folk nu ligesaavel som tidligere.

Hønseholdet stiger; der bruges ikke saa mange Æ i Husholdningen som tidligere, saa Salg af Æg er af stor Betydning. Paa mindre Bøndergaarde kan Æggene vist paaregnes at dække Kjøbmandsregningerne. Bier bringe vist nok ogsaa en god Indtægt for dem, der have Lyst og Tid til at passe disse, men det er kun ganske enkelte. Det for-

undrer, at Havebrug stadig opføres som Landbrugets Biindtægter, thi sikkert er Haven en Udgift for 99 af 100 Landbrugere.

Fra det sydlige Jylland.

Husdyrholdet er den Vej, ad hvilken Markens Produkter gjøres i Penge. Derfor har Aaret 1895 været betydelig ringere end dets Forgængere, et nyt Trin nedad. Produktionen af Mælk, Kød og Flæsk har vel været lige saa tilfredsstillende som de foregaaende Aar og maaske lidt til, idet der synes gjennemgaaende at være brugt mindre indkjøbt Kraftfoder. Men Salgspriserne af Smør og Flæsk have jo i den Grad trykket Indtægten, at det maa mærkes meget stærkt. Paa en herværende lille Gaard (ca. 33 Tdr. Land), gjør den skete Nedgang i Prisen paa Smørret ca. 100 Kr. og Svinene 4—500 Kr. aarlig, en Nedgang, der svarer til ca. 2 pCt. af Ejendommens Værdi og som selvfølgelig ikke kan undlade at virke paa enhver forgældet Jordbruger til at spørge: »Kan der dog ikke for Alvor gjøres noget for at faa Renten ned i et rimeligt Forhold til Produktpriserne?« Thi selv den største Flid, Sparsommelighed og Dygtighed kan ikke paa de smaa Landbrug og langt mindre paa de større veje op imod en saadan Nedgang i Produktpriserne. Der kan vel gjøres meget — ja overordentlig meget — i Retning af en forøget og billigere Produktion, men naar Forholdene mellem Indtægt af Produkter og Udgift til Renter og Skatter ere som i Øjeblikket, saa fristes den mere energiske Jordbruger til febrilsk Jagen efter bedre Indtægt, uden at faa denne, og den mindre energiske til at lade »staa til«, begge Dele til liden Gavn for et sundt Agerbrug. Blive disse Forhold ved, maa Tvangssalg i større Stil absolut komme, endnu har der heldigvis kun været faa eller ingen.

Forandringerne og Vanskelighederne ved Afsætningen af Kvæg og Svin til Udlandet kan ikke siges at have medført Ændringer i Driftssystemet, idet man i det Hele føler sig saa usikker og famlende over for Udførselsforholdene, at der vanskeligt kan tænkes et Driftssystem indrettet og fæstnet der-

efter. Rodfrugtavlen og lidt Frøavl til eget Behov gaar sin stille Gang fremad, dog mærker man ogsaa her, at de mindre Gaarde — ofte med god Grund — begrænse denne Produktion til hvad der kan overkommes med egen fast Arbejdskraft. Lejet Roearbejde er dem for dyrt, siges der. Arbejdskraften kan siges at svare nogenlunde til Behovet, maaske snarest lidt knap, især den gode, idet en Del af denne gaar til Stationerne og Byerne, hvor Byggeriet og anden Virksomhed lægger Beslag paa Kraften. Lønningerne saavelsom Arbejdssystemet har næppe forandret sig synderlig. Sansen for det bedre Husmandsbrug tør nok siges at have Fremgang. navnlig blandt de yngre Mænd, der som oftest have lidt Haandværk eller lignende ved Siden af Jordbruget. Disse Folk holde ofte smaa Møder eller Sammenkomster hos hverandre om Vinteraftener, hvor de drøfte Landbrugsspørgsmaalene saavelsom Bierhvervene med hverandre i Samtaleform med en eller anden mere talende Mand, f. Ex. en af Husmandsdommerne, som Indleder. Der er næppe Tvivl om, at Statens Præmier og Rejseunderstøttelser til Husmændene har sin store Del i det pulserende Liv og Fremskridtet hos disse Folk, ligesom at dette uundgaaeligt smitter paa de mere tungt bevægelige Husmænd.

Hønseholdet har faaet en god Støtte i den her paa Egnen oprettede Ægsalgsforening, der er Led af »Dansk Andels Ægexportforening«, den har arbejdet godt og givet særdeles gode Priser for Æggene, ligesom der jo ikke kan være Tvivl om, at det er Vejen, der skal gaaes for at faa indført en god og sund Ægexport.

Mejeriforeningen, der sidste Aar blev oprettet til Samarbejde og Støtte for Mejeridriften her i Amtet, synes ikke at have kunnet udrette meget i det forløbne Aar, næsten al Mejeri-Interesse har været samlet om Exporten af usaltet Smør og Pakkeriet i Esbjerg med Haab om, at der derigjennem skulde kunne faaes nogen Modvægt mod de synkende Smørpriser. Hvorvidt dette vil naaes, skal den kommende Tid jo vise. Ogsaa Dannelsen af en Forening til Undersøgelse af Fedtindholdet i de enkelte Køers Mælk i Besætningerne maa

noteres som et Led i Fællesarbejdet for at vinde frem og holde Landbruget »oven Vande«.

Fra Bornholm.

Den bornholmske Hest har nu vundet et Renomé, og jeg tør vist sige et fuldt berettiget Renomé, saa der kan være nogen Udsigt til at de betydelige Kapitaler, Bornholmerne i flere Aar have lagt ind paa Hesteavlens Forbedring, mulig nu kunne komme til at bære Frugter. Her er ogsaa iaar solgt en Del Heste til gode Priser og navnlig flere gode unge Hopper til Avlsdyr i de andre Provinser til Priser omkring 1000 Kr. Stykket. Af Tvangssalg har her desværre været ikke faa; ofte er mulig Sløjhed og overdaadig Levemaade Aarsag hertil, men ogsaa ere de lave Konjunkturer i Forbindelse med den stigende Arbejdsløn og stigende Skatter Hovedaarsagen. Vel er det endnu ikke saa mange, der alene af sidstnævnte Grund ved Tvangssalg ere gjort erhvervsløse, men mange er der, som have saadant i nær Udsigt, ja desværre adskillige flittige, dygtige og i enhver Hensende hæderlige Familier arbejde under stadig Frygt for ikke at kunne klare sig igjennem, og deres Tal, som kun sidder paa Ejendommen, fordi Kreditorerne ere bange for selv at komme til at overtage den, eller fordi disse regne, at de ikke kunne faa Ejendommen bedre bestyret end ved at lade den med Gjæld overbebyrdede Ejer blive der og være Ejer af Navn, er mulig langt større end man aner.

Forslag og Forsøg til Omordning af Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig.

af

Johannes Arup.

Foredrag i det Kgl. Landhusholdningsselskab d. 25. Novbr. 1895.

Det synes, som om den offentlige Opmærksomhed herhjemme først er bleven henledet paa Forholdene vedrørende Kjøb og Salg paa Kjøbenhavns Kvægtorv, da der i Slutningen af Firserne førtes en Kamp mod de da fremkomne Forbrugs- og Rabatforeninger, under hvilken ogsaa Kjøbenhavns Slagtere vare indgaaede paa den Forpligtelse ikke at handle med saadanne Institutioner, og at det først var i 1890, at disse Forhold — særlig med Hensyn til Noteringen — omtales af vore Landmænd.

I Tyskland har derimod en Ordning af Kvægtorvsforholdene endnu længere været paa Dagsordenen. Saaledes beskjæftigede det tyske Landbrugsraad — valgt af Landboforeningerne — sig allerede i 1874 med Spørgsmaalet om Kvægnoteringen, og indgik det følgende Aar til Rigskansleren med et Andragende om at virke hen til

at der fremkom en ensartet Notering paa de forskjellige Markeder,

at der paa disse anvendtes samme Vægtenhed, og

at de forskjellige Handelsforhold, som havde Indflydelse paa Noteringen offentliggjordes.

Videre gik man den Gang ikke, skjønt Spørgsmaa-

lets Indlederen havde bekjæmpet Noteringen efter Slagtevægt og forlangt Notering efter Levendevægt. Kort efter udsendte Regjeringen en Forespørgsel til alle større Markeder, og i 1876 kom man paa Grundlag af de indgaaede Besvarelser til det Resultat, at en Gjennemførelse af Notering efter L. V. for Tiden ikke var mulig, men at man kun kunde arbejde paa Bortryddelsen af de bestaaende Hindringer og imidlertid søge at gjøre den bestaaende Notering mere paalidelig og brugbar. Der blev samme Aar og senere foretaget en Del Forsøg, som skulde anskueliggjøre Forholdet mellem Levende- og Slagtevægt, og Spørgsmaalet blev staaende paa Dagsordenen i de forskjellige Landboforeninger, ligesom de enkelte Markedsbestyrelser ved at tage Sagen op og give Noteringen et officielt Præg søgte at forhøje dens Brugbarhed, uden at der dog opnaaedes Ensartethed for de forskjellige Markeder.

Det er dog først i Marts 1892 efter den nedadgaaende Tid for Landbruget og den stærkt voxende Agrarbevægelse, at Spørgsmaalet om »Handel og Notering af Slagtekvæg efter Levendevægt,« paany behandles i Landbrugsraadet. Man ser nu allerede af Spørgsmaalets Formulering, at det ikke længere blot drejer sig om en ensartet Notering, men at Landmændene anse Handel efter L. V. for en Nødvendighed, og, skjønt den modsatte Anskuelse finder kraftige Forsvarere ikke blot blandt de tilkaldte Markedsdirektører fra Berlin og Hamborg, men ogsaa blandt Landmænd i Raadet, saa udtalte man dog i en længere Resolution, at man maatte stræbe hen til en Notering efter L. V. Da dette Maal kun kunde gjennemføres lidt efter lidt, burde Øvrighederne imidlertid gjennemføre ensartede Regler for den nuværende Notering, der burde foregaa under Kontrol og ved Indkaldelse af Landmænd. Landbrugets Centralforeninger burde ved Offentliggjørelsen af Slagteforsøg og Handler efter L. V. arbejde paa Sagens Fremme.

Man gjorde derefter Bestyrelserne for de tyske Kvægmarkeder bekjendte med disse Udtalelser, og, idet man tilføjede, at det for Landbruget var af Vigtighed at faa L. V. Noteringen gjennemført, ønskede man en Forhandling med alle deri interesserede Parter. Økonomiraad Hausburg i Berlin indbød derpaa med Magistratens Billigelse 28 Bestyrere af Kvægtorve, der havde offentlig Notering, 8 Repræsentanter for Landbrugsraadet og 9 Repræsentanter for Kvæghandlere og Slagtere til et Møde, der afholdtes i Berlin. Efter 3 Dages Forhandlinger fra 25—27. Maj 1893, hvilke ogsaa omfattede Forsikrings- og et Par beslægtede Spørgsmaal, og hvor Forsvaret for L. V. Notering førtes af Generalsekretær, Dr. Møller fra Berlin, medens Økonomiraad, Dr. Boysen fra Hamborg anførte Grundene for Hensigtsmæssigheden af en Sl. V. Notering, og Direktør Hengst fra Leipzig nærmere søgte at bestemme Forskjellen mellen Kjød og Slagtevægt, enedes man om Nedsættelsen af et Udvalg, bestaaende af to Medlemmer fra hver af de repræsenterede Grupper (med Ret til Supplering). Som Resultat af Forhandlingerne foreskreves følgende Grundlag for Udvalgets Arbejde:

A. 1) De Forandringer, som Oprettelsen af Slagterier i alle større Byer have medført, gjør det ønskeligt, at der ikke blot tages Hensyn til de nærmest Interesserede, men ogsaa til det producerende Landbrugs Fordringer, 2) det maa anses for utilstedeligt, at Øvrigheden eller Torveforvaltningen ved Paabud søger at ændre bestaaende Handelsbrug, undtagen hvor Misbrug finder Sted, 3) man nærer alvorlige Betænkeligheder ved at ville gjøre Handel efter L. V. til Pligt, men vil jævne Vejen for dem, der ønske at benytte sig heraf ved Anbringelse af Vægte, hensigtsmæssig Fodring af Kreaturer o. s. v.; 4) man bør skaffe Handel efter Sl. V. et sikrere Grundlag ved at fastslaa, hvad der skal forstaas ved Slagtevægt og ved at søge Vejninger gjennemført; 5) da en

paalidelig Notering kun kan finde Sted, naar man kjender de virkelig udførte Handler, er det nødvendigt, at det paalægges Kommissionærer, Handlende og Slagtere at give de Mænd, der skulle fastsætte Noteringen, Oplysning om saadanne.

B. Der søges en bestemt Ordning indenfor Noteringens fire Grupper med Hensyn til Race, Form, Alder, Kjøn og Kvalitet.

C. Der søges fastslaaet, hvilke Priser (højeste eller Middelpriser), der skulle offentliggjøres, og hvor mange Kvalitetsafdelinger, der skulle opføres.

Endvidere foresloges det Udvalget at overveje

D. 1) om der paa Kvægmarkederne kan indføres et System svarende til Mæglerinstitutionen paa andre Børser, og 2) forlanges Benyttelse af Slutsedler ved Kjøb og Salg.

De øvrige grundlæggende Bestemmelser, der gaves for Forsikring af Slagtedyr og Anvendelse af konfiskeret Kjød skulle her forbigaas.

Først to Aar senere, i Novbr. 1895, traadte denne Kommission sammen, og der forelaa da til de under A nævnte Opgaver trykte Arbejder af D'Hr. Hausburg og Hengst, efter hvilke man enedes om at foreslaa:

at, hvor Kjødvægt hidtil havde været Grundlag for Noteringen, skulde den ombyttes med Slagtevægt og Begrebet for denue fastsættes, (se Side 6),

at man vilde ophæve den hidtil brugte Inddeling i I., II. og III. Klasses Kreaturer og istedetfor indføre Betegnelser, som angav Kjøn, Alder, Race og Kondition.

Med Hensyn til Landmændenes Fordringer enedes man om:

at Levendevægten burde opretholdes, hvor den allerede var indført, — og hvor det kunde lade sig gjøre — indføres paa andre Markeder sammen med Slagtevægts Notering. Man burde derfor overalt træffe Anstalter til at kunne veje Kvæg paa Markederne,

at det for at fastsætte Noteringen var ønskeligt, at

Noteringsudvalget fik Bemyndigelse til at lade enkelte eller Grupper af Dyr veje,

at det anses for ønskeligt, at dette Udvalg kommer til af bestaa af en Handlende og Slagter for hver Dyregruppe, en Landmand, en Kommissionær samt en af de ved Markedet ansatte Embedsmænd.

Derimod tillagde man efter de hidtil gjorte Erfaringer ikke Ansættelsen af edsvorne Mæglere stor Værdi, hvorimod man lagde mere Vægt paa, at der kunde træffes en Ordning, hvorefter der kun gaves Adgang til Kommissionsvirksomhed for saadanne Personer, hvis Forhold iforvejen vare undersøgte, og at de eventuelt kunde udelukkes fra Markedet. Dog forbeholdt Udvalget sig yderligere at undersøge denne Sag.

Heller ikke kunde man anbefale Indførelsen af Slutsedler.

Det aftaltes endvidere, at det saaledes ændrede Udkast i Maj 1896 skulde forelægges en ny Delegeretforsamling, som Berlins Magistrat var villig til at indbyde.

Ikke desto mindre greb det tyske Landbrugsraad Lejligheden til forinden at optage Sagen paany i sin Plenarforsamling i Febr. 1896 for atter at fremhæve, at man maatte anvende alle Midler for at gjennemføre Handel efter Levendevægt, og anmodede derfor igjen Centralforeningerne om at arbejde kraftigt herpaa, og Regjeringerne om at skaffe Landbruget Indflydelse paa Markedsbestyrelsen og Noteringen.

Saaledes stod Noteringsspørgsmaalet, da dette tilligemed nogle andre Sager forelagdes den af Berlins Magistrat i Maj 1896 indbudte Forsamling. Indbydelsen var denne Gang udgaaet til 52 tyske Byer, samt til Hovedbyerne i de Lande, som stode i Kvæghandelsforbindelse med Tyskland (Wien, Pest, Prag og Kjøbenhavn). Byerne sendte 72 Delegerede (deraf 42 Ledere for Markeder og Slagterier), det tyske Landbrugsraad sendte 8 Delegerede, og for Kommissionærer og Slagtere mødte

9 Repræsentanter. Af det samlede Antal vare 42 Dyrlæger*).

Forhandlingerne holdtes i Byraadets Forsamlingssal paa Raadhuset og aabnedes paa Magistratens Vegne af Overborgmester Celle, der bl. A. udtalte:

»Hovedspørgsmaalet, hvormed De skulle beskjæftige Dem, mine Herrer, er en Frugt, som vel er moden til endelig Afplukning, et allerede gjennembehandlet Thema, hvis hyppige Behandling netop viser, hvor vigtig en ensartet Fastsættelse af Fedekvægsnoteringen er for Handel og Omsætning. Men ogsaa de andre Forhandlingsgjenstande, som vi have tilladt os at foreslaa Dem, ere af stor Betydning, og hvis De naa til et af de sidste — Forholdsregler mod Smittefare — da er denne tidsmæssig og af Vigtighed for Byernes Forvaltning. Thi, m. H. det ser dog ud, som om man her og der har gjort Forsøg paa at benytte den meget brugte og vel ofte misbrugte Hygiejne for dermed at naa andre Øjemed end det, som de hygiejniske Forholdsregler skulle tjene til, nemlig for tillige at opnaa en Grænsespærring, som kan tjene til en Fordyrelse af Kvæget og Kjødnæringen.«

Naar det her blev udtalt, at Kommissionens Forslag var en Frugt, der var moden til Plukning, saa viste det sig, — selv bortset fra hvad der, som omtalt, var gaaet forud i Landbrugsraadet — at man ikke var saa nær. Det havde væsentlig været Sagkyndige fra Nordtyskland, der havde havt Sæde i Kommissionen, og man var i Sydtyskland vant til at regne med »Kjødvægt« og ikke tilbøjelig til at lægge »Slagtevægt« som Grundlag for Noteringen. Forskjellen mellem disse to Betegnelser er for Kvægets Vedkommende væsentligst den, at ved Slagtevægt forblive Nyrer og Nyretalg i Kroppen, medens dette borttages tilligemed nogle andre Fedtaflagninger, hvor der er Tale om Kjødvægt, og det vil let ses, at i sidste

*) For Kjøbenhavn mødte Inspektør Hansen ved Kvægtorvet og Veterinærkonsulent Arup i Hamborg.

Tilfælde vil Noteringen blive adskillige Procent (7—8) højere end i førstnævnte.

Man indrømmede under Debatten, at Kjødvægten var det mest rationelle, men at den ikke lod sig fremstille uden en gjennemført Brug af Kniven, hvorved der i Kjøberens Interesse let bortskjares mere end nødvendigt. Ved at anvende Slagtevægt var man derimod i Stand til at udøve en mere betryggende Kontrol ved Slagtningen, idet der ved denne kun borttoges, hvad der lod sig fjærne uden synderlig Anvendelse af Kniven. For Landmændene var det ligegyldigt, hvilket Grundlag man anvendte, og da et Forslag fra München og Mainz, der gik ud paa

at paa de Steder, hvor en Afvigelse fra de almindelige Bestemmelser om Slagtevægten bestod, skulde dette tilføjes ved Prisnoteringen,

var bleven forkastet mod en stor Minoritet (32 mod 26 Stemmer), vedtoges Udvalgsforslaget, som anbefalede Slagtevægt, og derefter kom man forholdsvis let over Vedtagelsen af, hvad der hos de forskjellige Dyr skulde forstaas ved Slagtevægt.

Allerede her viser det sig altsaa, at Forslaget om at naa til et ensartet Grundlag for Noteringen nær var strandet, da en Vedtagelse af Forslaget fra Sydtyskland vilde have opretholdt den nuværende Tilstand, og den stedfundne Afstemning viste en Uoverensstemmelse, der gjør det meget tvivlsomt, om en Forandring vil blive gjennemført ad Frivillighedens Vej, hvad det dog er Hensigten at opnaa.

Som det tredie Punkt paa Dagsordenen vedtoges med nogle Ændringer Forslaget til en Klasseinddeling af Dyrene til Brug ved den officielle Notering.

Man har ved denne søgt at ville danne et Skema, hvor der var Plads for alle de Former af Slagtedyr, der knnde fremkomme paa de forskjellige Markeder, saaledes at det enkelte Marked kun udfyldte de Rubriker, det

havde Brug for. Naar man imidlertid véd, hvor afvigende Markedernes Fordringer ere f. Ex. til »Kvæg af højest Slagteværdi«, vil man forstaa, hvor vanskelig den stillede Opgave maatte være, og Forslaget, som vedtoges efter en længere Diskussion, vil neppe helt ud gjøre Fyldest i saa Henseende. Der skal her blot henpeges paa, at man i Husum og Hamborg ikke vilde betegne 6 Aars Stude (og det oprindelige Forslag lød endda paa 7 Aar) som værende af højest Slagteværdi, og at den vedtagne Inddeling af Svinene heller ikke viste sig tilfredsstillende hvorfor den bekjæmpedes fra Hamborg. Det maa dog bemærkes, at man ved »udenlandske Svin« nærmest har tænkt paa ungarske, Bakonier. (Se Tillæget).

Efter disse Forhandlinger vedtoges det næste Forslag, der kun i Almindelighed udtaler, at man snarest maa opgive de hidtil brugte Betegnelser som I, II, og III Klasse, og i deres Sted indføre saadanne, der angive Kjøn, Alder o. s. v., uden Diskussion. Dette Forslag maa betragtes som et Overgangsled for det forud vedtagne Skema.

Hidtil var man under Forhandlingerne trods de forskjellige Anskuelser kommen hinanden imøde, men under Diskussionen om Handel og Notering efter Levendevægt var man naaet til det Punkt, hvor Meningerne stode skarpt over for hinanden, hvor man, som en Taler bemærkede, hørte Gjenlyden af det gamle Feltraab »Hie Welf, hie Waibling.« Landmændene erklærede det for det vigtigste Punkt paa Dagsordenen, det, der havde mest Betydning for dem, og dets Gjennemførelse for en Nødvendighed, hvorfor de forlangte, at det ved Offentliggjørelsen af Forhandlingerne skulde stilles op som det første og ikke paa dets Plads i Rækken som det femte Punkt. Da Landmændene saaledes nu vare mere yderligtgaaende i deres Fordringer end i Udvalgsmødet, protesterede de Delegerede for Handlende og Slagtere mod at fastholde de Indrømmelser, der fra deres Side tidligere vare blevne gjorte. Man stod saa-

ledes endnu skarpere over for hinanden, end man havde gjort i 1893, og en Henvendelse fra Sydtyskerne, der gik ud paa, at Landmændenes Fordringer burde læmpes efter den forelagde Resolution, som de selv havde været med til at godkjende i Udvalget, saa at de viste den samme Imødekommenhed, som hine tidligere havde vist over for Kjødvægten, hjalp intet. Der kom til at foreligge en Del afvigende Resolutioner til Afstemning, der gjorde denne brydsom. Det var derfor væsentlig ved en Misforstaaelse fra de Bydelegeredes Side, at en Udtalelse, der gik videre end Udvalgets og bestemte, at Levendevægtsnotering skulde beholdes, hvor den var indført, og andre Steder indføres ved Siden af anden Notering, vedtoges med alle Landmændenes og Flertallet af de Bydelegeredes Stemmer, medens de Handlende og Slagterne stemte imod. For at bøde herpaa indgav et betydeligt Antal Medlemmer et Slags Tillæg til Resolutionen, der vedtoges paa Mødets sidste Dag og udtalte, at Notering efter Levendevægt kun skulde ske, naar der virkelig fandt Handel Sted herefter. Nu var det Handelsmændene, der støttede, og Landmændene, der stemte imod.

Spørgsmaalet om Noteringsudvalgets Sammensætning, saaledes som foreslaaet, gav ikke Anledning til længere Diskussion. Det skal dog fremhæves, at Dirigenten oplyste et Medlem af Landbrugsraadet, der ikke kunde forstaa, at man kunde nægte Opdrættere og Kvægfedere Ret til at være med ved Noteringens Fastsættelse, da den dog væsentlig var i deres Interesse, om, at det ikke var i denne Egenskab, at Udvalget havde foreslaaet en Landmand i Noteringen, men fordi Landmænd ofte direkte tage Del i Markedshandelen eller direkte lade sig repræsentere i denne. Forslaget vedtoges enstemmigt.

Udtalelserne om Vejning af Kvæg, Notering af Undtagelsespriser og Ansættelsen af Mæglere o. s. v. vedtoges med mindre Ændringer uden vidtløftig

Diskussion. Man var med Hensyn til disse Spørgsmaal enige i Hovedsagen og kunde jo kun fremsætte Ønskeligheden af, at den attraaede Bemyndigelse gaves til at foretage Vejningen og kontrollere Handelen, da der manglede Lovhjemmel i saa Henseende.

De følgende Resolutioner angaaende Forsikring af Slagtekvæg, Anvendelse af det konfiskerede Kjød, og ensartede Regler for Undersøgelse og Kassation af Kjød fremkaldte derimod atter længere Diskussion, der viste, at man endnu paa disse Punkter var langt fra Overensstemmelse. Man synes dog paa dette Omraade at have flere ordnende Bestemmelser i Sydtyskland, idet Autoriteterne fra tidlig Tid have været vante til at gribe ind i, hvad man i Nordtyskland har betragtet som mere privatretlige Forhold. Videst er man gaaet i Baden, hvor man har gjort Kvægforsikringen obligatorisk og har oprettet en Slags Statsassurance, der har til Opgave at forene de lokale Forsikringsselskaber, hvad der dog hidtil ikke er lykkedes i det Omfang, man ventede. I tilgrænsende Lande, Baiern, Elsas-Lothringen og Hessen, gjør man lignende Forsøg, ligesom man ogsaa andre Steder har taget Spørgsmaalet op, saaledes i Sachsen. De endelig vedtagne Resolutioner tage dog, som rimelig er, saa bestemt Sigte paa tyske Forhold, at der her kun skal henvises til disse i Tillæget.

Det samme gjælder i endnu højere Grad om den sidst vedtagne Resolution, om Forholdsregler mod Overførelsen af smitsomme Sygdomme til Slagtehusene. Den lader sig med sine Henvisninger til Lovparagrafer vanskelig oversætte i sin Helhed, men dens Opgave er at stille Slagtehusene uden for de almindelige Bestemmelser, saa at de ikke afspærres, fordi Smitsoter optræde i Distriktet, samt bevirke Ansættelsen af en Rigskommissær, der skal træffe Bestemmelser om samtidig Spærring af tilgrænsende Kommuner i forskjellige Rigslande, saasnart smitsom Sygdom optræder i disse.

Der var endnu en Del Spørgsmaal paa Dagsordenen af hvilke sal nævnes: Tarif for og Benyttelse af Kjølehuse, Transport af Kvæg, Slagtemethoder o. s. v., men Behandlingen af de allerede nævnte Sager havde lagt Beslag paa de fire Dage, saa man naaede ikke videre. Derimod valgtes et staaende Udvalg til at behandle fremkomne Spørgsmaal af Interesse for Slagtehusudviklingen og til at forberede fremtidige Delegeretmøder.

Det betonedes stadig under Forhandlingerne, at det var Meningen at søge Hovedspørgsmaalene, altsaa alt, hvad der angik Noteringen, indført ad Frivillighedens Vej ved Overenskomst med de Handlende paa Markederne og ved Hjælp af den administrative Støtte, der kunde ydes af Markedsinspektørerne uden Lovgivningens Mellemkomst. Det skyldes jo for en stor Del disse, at der allerede paa de fleste tyske Markeder findes offentliggjorte Noteringer efter faste Regler, og der viste sig fra denne Side ogsaa alvorlige Bestræbelser efter at opnaa Ensartethed i denne Henseende, ligesom det foresloges, at Begyndelsen kunde ske, naar Mødets Forhandlinger vare udkomne og omdelte. Hvorvidt, dette Maal kan naas, turde være tvivlsomt, thi endnu forinden man var naaet saa vidt, udkom der en Piece, der stærkt kritiserede Mødets Resultater fra et agrarisk Standpunkt og opstillede alle de gamle Fordringer paany, foruden en Del nye, som ikke have været behandlede før. De ere for største Delen laante af et Forslag fra Wien, kun endnu videregaaende end dette, og skjønt det ikke er Landbrugsraadet, men »Bund der Landwirthe«, der har lyst dette Forslag i Kuld og Kjøn, saa har det dog selvfølgelig ikke havt nogen beroligende Virkning paa Modstanderne. Paa en i Mannheim den 4—5 August afholdt »deutscher Fleischer Verbandstag«, hvor flere Hundrede Delegerede fra hele Tyskland Slagterforbund vare mødte, optog disse Sagen paany med den Motivering, at man paa de enkelte Delegeretmøder

havde været for faatalligt repræsenterede til at modvirke de agrariske Fordringer, som man desuden mente begunstigede ved den Maade, hvorpaa Møderne vare blevne ledede, saa at man ikke havde fundet nogen Imødekommenhed. Man mente sig derfor berettiget til paany at opstille sine Fordringer, som man vilde forebringe paa rette Sted, og udtalte:

at man ansaa Handel efter Skjøn for det rigtigste, da Handel efter Levendevægt giver Anledning til ureel Behandling og er til følelig Skade for Slagternæringen. Hvor Forholdene opfordre dertil skal Notering efter Slagtevægt opretholdes.

Endvidere fremhævedes det, at da Talg og Fedt stadig aftage i Værdi, bør man ved Noteringens Beregning gaa ud fra Kjødvægt.

Ved Slagternes Gjenoptagelse af og Fastholden ved Kjødvægt vinder selvfølgelig den under Forhandlingerne opgivne Fordring herom fra sydtysk Side atter i Betydning, og man staar nu tilsyneladende skarpere over for hinanden end nogensinde før. Alligevel vil mangt og meget være bleven klaret under de langvarige og fyldige Forhandlinger, og der vil sikkert blive gjort Forsøg paa ad praktisk Vej at opnaa større Ensartethed, end der for Tiden finder Sted.

I det Foregaaende er der givet en saa vidt muligt objektiv Fremstilling af det omtalte Delegeretmøde, paa hvilket de under tidligere Møder og Forhandlinger fremkomne Udtalelser fra forskjellige Synspunkter forudsattes at være bekjendte indenfor de interesserede Kredse. Da dette næppe er Tilfældet hos os, skulle de Spørgsmaal, der have mere speciel Interesse for vore Markedsforhold, blive behandlede nærmere i det følgende. Det er hermed Opgaven at give et Bidrag til Belysningen af de Fordringer, der fra Landbrugets Side ere fremkomne for at opnaa 1) en paalidelig Notering paa Kjøbenhavns Marked, 2) en Ordning af Kommissionsforholdene ved

Ansættelsen af edsvorne Mæglere og 3) en tilfredsstillende Ordning af Kvægsassurancen sammesteds. —

1. Noteringen.

Det var, som bemærket, først i Aaret 1890, at man begyndte at diskutere Forholdene paa vort eneste større Kvægmarked, da en Omtale af Noteringsspørgsmaalet i Landhusholdningsselskabet gav Anledning til en Undersøgelse af, hvorledes Noteringen fremkom paa forskjellige fremmede Markeder. Beretningerne om disse sammenarbejdedes senere og uddeltes til Selskabets Medlemmer. Samme Aar nedsatte de samvirkende sjællandske Landboforeninger et Udvalg, der foretog en indgaaende Undersøgels af Markedsforholdene i Hamborg og flere tyske Markeder, samt Wien. Herom afgaves en Beretning, efter hvilken Bestyrelsen i 1892 indgik til Ministeriet med et Andragende om en Ordning af Markedsforholdene i Kjøbenhavn, hvori bl. A. udtales Ønsket om Tilvejebringelsen af paalidelige Markedsberetninger ved Hjælp af Mæglere og Administrationen paa Kvægtorvet.

Her er det dog næppe nødvendigt at gaa ind paa Grundene, hvorfor en paalidelig Notering er ønskelig; de ere tidligere omtalte i »Bidrag til Noteringsspørgsmaalet« og træde desuden stærkere frem i samme Forhold som Landmandens øvrige Virksomhed og Markedernes Koncentration forhindrer ham i selv at føre sit Kvæg derhen, saa at frembyde sig af sig selv. Derimod er der god Grund til at undersøge, hvorfor de tyske Landmænd holde saa stærkt paa en Notering efter Levendevægt i Modsætning til de Handlende og Slagtehusrepræsentanterne, der foretrække Slægtevægt som Grundlag for denne, saa meget mere som Anskuelserne herhjemme synes at udvikle sig i samme Retning, uagtet Fordringen om L. V. Notering ikke udtrykkeligt er nævnet i det omtalte Andragende.

Naar vi næsten overalt finde, at Landmændene fortrinsvis ønske Notering efter L. V., saa synes dette ganske naturligt, thi efterhaanden som man i Hjemmehandelen kommer ind paa at handle derefter, vil man finde det rimeligt, at der ogsaa paa de større Markeder handles og noteres paa denne Maade, da dette tilsyneladende i høj Grad vilde lette Landmanden Forstaaelsen af Markedets Gang. Dette holder nu ikke ubetinget Stik, thi, fraset Kvalitetsspørgsmaalet, saa kan dog den noterede Levendepris aldrig blive den samme, som betales paa Produktionsstedet, og den vil blive afvigende i samme Forhold som dette er fjernet fra Markedet, og tillige i høj Grad afhængig af Transportmidlerne til dette, saa at der alligevel bliver en Mængde Faktorer at regne med.

Noteringen skal desuden ikke alene være vejledende for Opdrættere og Federe, men ogsaa for Forbrugere, samt være et Middel til at kontrollere Forholdet mellem Kjødpriserne og de betalte Kvægpriser, og for disse Øjemed maa en Notering efter Slagte- eller Kjødvægt være langt at foretrække, da den vil være mest vejlendede for alle større Forbrugere, Skibsproviantører, Restavratører o. lign., for ikke at tale om de i Antal stadig tiltagende Kjødsælgere. At Slagteren over for Kunderne ogsaa gjerne vil beholde denne Notering, ligger simpelt hen deri, at han har vanskeligt ved at gjøre disses Flertal begribeligt, at 1 pCt. Forhøjelse af Kvægpriserne nødvendigvis maa medføre 2 pCt. i Kjødprisen, og at dette altid har vanskelig ved at forstaa den store Forskjel, der nødvendigvis maa være mellem Kvæg- og Kjødpriserne, og som fremtræder størst, hvor den noteres efter L. V.

Man vil af det foregaaende have set, at Slagteren foretrak at handle efter Skjøn eller efter Slagtevægt, og man har ment, at det var, fordi han ved denne Fremgangsmaade i Reglen vilde være Landmanden overlegen, men derved overser man, at det nu næsten altid er

muligt for denne at lade sine Kreaturer veje hjemme, saa at han kan kjende Vægten, hvor Kjøberen alene er henvist til Skjønnet, og det altsaa i Virkeligheden bliver Sælgeren, der kan have Overtaget. Dette véd den dygtige Slagter godt, og hans Vedhængen ved denne Handel er derfor ogsaa langt mere et Vaaben mod den mindre dygtige Konkurrent end mod Landmanden. Et Haandværks Fortjeneste staar i Forhold til den Risiko og Vanskelighed, det kræver, fordi der skal særegne Evner til at overvinde disse Vanskeligheder, og disse Evner, hvoraf Slagtererhvervet ikke kræver saa faa, udvikles kun ved at øves og prøves. I samme Grad som den mindre handelskyndige Landmand mener, at det er lettere og forstaaeligere for ham at handle efter Levendevægt, i samme Grad lettes selvfølgelig Opgaven for den mindre øvede Slagter. Naar Vejningen bliver Hovedsagen, vil Evnen til at bedømme — og betale efter — det levende Dyrs Kvalitet, noget, der af den dygtige Slagter og Handelsmand kun erhverves ved aarelang Erfaring og Lærepenge, tabe sig, og dette vil komme til at gaa ud over de gode, velbehandlede Kreaturer, hvis Kvalitet ikke vil blive betalt efter Fortjeneste. Denne Anskuelse kommer ogsaa frem hos Landmænd, der ere særlig sagkyndige paa dette Omraade, og da navnlig hos dem, som specielt beskjæftige sig med Fedning. Saaledes oplystes det paa Mødet, at Landbrugskammeret for Slesvig og Holsten fornylig havde forespurgt i Kredsene om, hvorledes man stillede sig til dette Spørgsmaal, og at det karakteristisk nok viste sig, at Østerboerne udtalte sig for Handel efter Levendevægt, medens Marskboerne holdt fast paa Handel efter Slagtevægt eller rettere Skjøn. Disse ere jo næsten alle Handelsfolk og i denne Henseende jævnbyrdige med Kommissionærer og Slagtere, og de have desuden den ovenfor omtalte Fordel at kjende Dyrenes Vægt fra Vejningen i Hjemmet. De ansaa det for et Tab at handle efter Levendevægt, da de saa mente, at

der ikke toges Hensyn nok til Kvaliteten. Ogsaa fra Vestjylland kan der henvises til lignende Udtalelser.

Der kunde synes at være noget modstridende deri, at Handelen paa alle de store Markeder foregaar efter Skjøn (Slagtevægt), medens man i Hjemmehandelen mere og mere regner efter Levendevægten, men det er der i Virkeligheden ikke. I den enkelte Egn, hvor man i Almindelighed vil have med én bestemt Race elfer Type at gjøre og som oftest tillige med en af Forholdene bestemt ensartet Behandling af Dyrene, vil det kun være nødvendigt at tage Hensyn til Dyrets Kjøn samt Fedningsgraden ved Fastsættelsen af Kvaliteten, hvorimod man i Centralmarkedet ikke blot maa regne med forskjellige Racer, men ogsaa tage Hensyn til den forskjellige Behandling og til Transportforholdene ved de ulige Afstande fra Markedet, hvad der altsammen influerer paa Kvalitetsprisen, der bedst udtrykkes ved Slagtevægtsnoteringen. Der bliver saaledes god Mening i, at Opkjøberne paa Landet, hvor Grundlaget for Sammenligningen er ensartet, kjøber efter Levendevægt, — skjønt det ogsaa her bliver de bedste Varer, der let sker Uret —, medens Handelen paa Hovedmarkederne foregaar paa Grundlag af Slagtevægt. At lægge Baand paa Handelen paa Markederne ved at forlange, at den skal foregaa efter Levendevægt, er ikke tilraadeligt, da det først og fremmest vil komme til at gaa ud over Producenterne, og det lader sig vel i Reglen heller ikke fremtvinge. At forlange en anden Notering end den, hvorefter der handles paa Markedet, og derved give Plads for endnu større Gjætninger og Spillerum, end der er iforvejen, er meningsløst. Den Omregning, der alligevel maa finde Sted, kan enhver med Lethed gjøre og afpasse efter egne Forhold.

Der er fornylig i en herhjemme offentliggjort Artikel i et tysk Landbrugsblad*) leveret et Forsvar for Ind-

*) »Landwirtsch. Zeit.« af Dr. Eisbein.

førelse af Handel efter Levendevægt, som den, der har staaet sin Prøve. Man henviser til Amerika, men det er allerede i »Bidrag til Noteringsspørgsmaalet« imødegaaet derved, at Handelen dér er helt anderledes end i Europa. Paa de store Markeder i Chicago foregaar kun Massesalg efter at en skarp Sortering af Dyrene har fundet og kan finde Sted paa Grund af den store tilstedeværende Mængde af ensartet Form og Beskaffenhed. Enkelthandel eller Handel i smaa Partier er ukjendt.

Saa fremhæver man i de senere Aar med Forkjærlighed Forholdene i Wien, hvor nu saa godt som al Handel foregaar efter L. V., efter at det i Novbr. 1895 var bleven paabudt, at der paa Markedet kun maatte handles efter Skjøn eller efter Levendevægt uden Procentafdrag, som var det, man der vilde bekjæmpe. Men dér have Autoriteterne fra tidlig Tid været vante til at gribe ind i Markedsforholdene, hvad vi ikke kjende noget til, saa at endog Regjeringen indtil 1850 fastsatte en Maximumspris for Kjødet uden Hensyntagen til dets Kvalitet, ligesom man paa andre Maader har søgt at regulere Handelen og Markedet.

Handelen havde iøvrigt der udviklet sig paa en ejendommetig Maade. Slagteren kjøbte som oftest efter Skjøn eller efter Slagtevægt, ikke enkeltvis men i »Lodder«, idet flere sloge sig sammen om et Parti Stude, en Skik, der kan føres tilbage til det 14. Aarhundrede. Dette førte til de saakaldte Prøveslagtninger, hvorved det hele Parti deltes i 5 saa vidt ensartede Lodder, af hvilke et blev udtrukket af Sælgeren. Det deltes atter i to i Kvantitet og Kvalitet ensartede Halvdele, hvoraf Sælgeren atter valgte et, der slagtedes under Kontrol, og af denne Slagtning beregnedes Værdien af det hele Parti. Handelen blev saaledes et rent Lykkespil, og, skjønt der gaves detaillerede Bestemmelser for den hele Fremgangsmaade, indsneg der sig dog store Misbrug, hvorfor man arbejdede paa at fremme Handel efter L. V. ved at opstille et tilstrækkeligt Antal

Vægte. Dette lykkedes ogsaa for en Del, men samtidig beregnedes en Tara, saa at Handelen altsaa kom til at foregaa ligesom Svinehandelen i Hamborg, kun med den Forskjel, at Procentafkortningen ikke var forud bestemt for de enkelte Grupper, men der kjøbsloges om den i hvert enkelt Tilfælde, saa at den varierede fra 30—50 pCt. Det var altsaa i Virkeligheden en Skjønshandel med formodet Slagtevægt som Grundlag — kun mere vanskelig at finde ud af end denne, fordi der regnedes med to Ubekjendte, som begge kunde varieres efter Behag. En Prisforandring frembragtes enten ved et Tillæg (Fradrag) til den betalte Pris pr. Pund eller ved et Fradrag (Tillæg) til den akkorderede Tara eller begge Dele i Forening. Indtil 1888 fulgtes væsentlig denne Fremgangsmaade, derefter begyndte den egentlige Levendevægtshandel uden Procentafdrag at vinde mere Indgang, saa at der i de senere Aar er solgt 35—50,000 Stkr. Kvæg aarligt paa denne Maade af 250,000, medens 150,000 ere solgte med Tara og 50,000 magert Kvæg (Pølsekvæg) efter Skjøn. Ogsaa denne Maade at handle paa førte til mange Misligheder. Slagterne holdt paa, at Prisen noteredes forholdsvis højt, og fordrede derfor større og større Tara, hvorved Forbrugerne skuffedes, og fra Sælgernes Side førte det til Overfodring af Dyrene før Salget, hvorved Kjøberne skuffedes. Trods alle Forordninger lykkedes det ikke at raade Bod paa disse Onder. Sagen blev derfor lige uholdbar for Kjøber og Sælger, hvorfor, siden det omtalte Forbud med Tara kom i 1895, kun Pølsekvæget er bleven solgt efter Skjøn, Resten efter Levendevægt.

Der er dog ogsaa andre Forhold, som have begunstiget denne Forandring, saaledes det, at Kvæget paa Wienermarkedet kan sondres i temmelig skarpt adskilte Grupper af ensartede Dyr. Man finder her de ungarske, galiciske og tyske Stude opstillede hver for sig, ligeledes Bøfler, Tyre og Køer, og endelig helt for sig selv Pølsekvæg, det saakaldte »Beindlvieh«, og der noteres atter

for forskjellige Klasser indenfor disse Grupper. Modsætningen til andre Lande viser sig ogsaa heri, at det er Slagterne selv, der have ønsket Forandringen, vel nærmest begrundet paa den nævnte Overfodring, men i en anden Beretning hedder det: »at Indkjøb efter L. V. falder mest bekvem for den i faglig Henseende mindre uddannede Slagter, thi det er en Kjendsgjerning, at den gamle Øvelse og Færdighed i at bedømme et Dyr efter Skjøn ikke længer findes hos Wiens Slagtere, navnlig alle de yngre, saa at den sidste Bevægelse for at komme bort fra Handelen uden Tara ogsaa havde til Maal at hidføre gunstigere Forhold for Slagterne«. Om det er Fællesindkjøbene, der mulig have været deprimerende for Slagterne, omtaler Beretningen ikke, men man tør sikkert gaa ud fra, at det ikke har været Ønsket om at gavne Landmændene, der har ført Slagterne til at foretrække Levendevægtshandelen. Senere er der truffet yderligere Foranstaltninger for at undgaa Overfodring, og man maa vel overfor et Marked, der har været underkastet saa mange Omvexlinger som Wienermarkedet, afvente Virkningen af de sidste Forandringer i længere Tid, forinden det stilles op som Norm for andre Markeder.

Derimod er man her i Stand til at give en virkelig Notering efter L. V., da det ikke blot er paabudt, at alt Kvæg skal vejes — ogsaa det, der sælges efter Skjøn — men tillige, at Ind- og Udbetaling for hver enkelt Stykke Kvæg skal gaa gjennem den oprettede »Fleischkasse«.

Naar det ligeledes er fremhævet, at Handelen i Frankrig forlængst foregaar efter L. V., da gjælder dette ikke for Handelen paa Pariser- og andre større Markeder. Dér handles hovedsagelig efter Skjøn og noteres efter Slagtevægt; den L. V. Notering, der gives, er uddraget efter den anden.

Ved de belgiske Markeder sælges ligeledes den største Del efter Skjøn, skjønt Handel efter L. V. finder Sted i større Maalestok end andre Steder und-

tagen Wien, men den stedfindende Notering efter L. V. er dog væsentlig en Skjønsnotering, da man savner Midler til at skaffe sig paalidelige Oplysninger om de afsluttede Handler. At man paa en 3—4 smaa tyske Markeder, som kun have Betydning for den nærmeste Omegn, er begyndt paa at søge baade Handel og Notering gjennemførte efter L. V., har ikke stort at sige.

I Storbrittanien, hvor man siden 1891 gjennem Lovgivningen har søgt at fremhjælpe Vejning af Dyr paa nogle Hovedmarkeder for at opnaa Salg efter Vægt, har dette dog saa godt som ingen Fremgang havt for Englands Vedkommende, hvorimod der er Fremgang i Skotland, hvor Sagen iforvejen var mere fremmet ved en enkelt Mands ihærdige Agitation. Det er dog kun med Hensyn til selve Vejningen, at der er nogen Fremgang, selve Handelen sker saa godt som overalt efter Skjøn, ogssa Hjemmehandelen, og Notering finder Sted efter Slagtevægt. De L. V. Noteringer, som fremkomme, ere kun undtagelsesvis virkelige, d. v. s. de ere fremkomne ved at veje Dyreue, efter at Handel har fundet Sted.

I det Foregaaende er der skjelnet mellem den Handel, der foregaar, om det saa maa siges, i Hjemmet, og den, der finder Sted paa Centralmarkederne. Medens den første bekvemmest synes at foregaa ved Vægten, saa sker den anden hovedsagelig endnu efter Skjøn med Slagtevægt som Grundlag, og der synes ikke at være nogen ønskelig Grund til at forandre dette Forhold, som bedst er istand til at vedligeholde og sikre en virkelig Kvalitetsbetaling. Kunde al Handel ske paa dette Grundlag, saaledes at Prisen først fastsattes efter Slagtningen, hvad der gjøres ved flere af vore Svineslagterier, vilde dette være det rigtigste og mest tilfredsstillende. Kan dette ikke ske, og det synes endnu ikke mulig, saa vil dog en overalt efter samme Grundsætninger gjennemført Slagtevægtsnotering være mest oplysende baade for de Handlende og Landmændene, der iøvrigt kun undtagel-

sesvis selv kunne træde i direkte Forbindelse med Centralmarkederne. Naar derfor dette Spørgsmaal om Notering efter L. V. af Landbruget, — særlig i Tyskland — er pustet op til et stort Stridsspørgsmaal, saa er dette en Urimelighed, og der vil intet vindes ved at søge Tvangsforholdsregler gjennemførte, snarere turde det vise sig, at Landbruget bliver den tabende, hvis man engang naar saa vidt. Oplysende er i saa Henseende en Udtalelse af Godsejer Herter-Burschen, der er særdeles fortrolig med Forholdene paa Berlins Marked, og som ansaa sig forpligtet til at holde paa L. V. Noteriug, da han var en af Landbrugsraadets Delegerede. Den gik ud paa: »at Landbruget venter sig uendelig meget mere af en L. V. Notering end der nogensinde kan komme ud deraf. For dem, der ikke kunne bedømme et Kreatur, er den ene Notering lige saa meget værd som den anden, de kunne ikke bruge nogen af dem til Vejledning«.

Derimod er det selvfølgelig af Vigtighed, at der for hvert større Marked, ogsaa Kjøbenhavns, offentliggjøres en saa vidt mulig paalidelig Notering, ikke fastsat af interesserede Firmaer, men af et Udvalg, der formaar at give den et upartisk, officielt og kontrolleret Præg. Det er ogsaa ønskeligt ved Dannelsen af et saadant Udvalg og Reglerne for Noteringen at nærme sig de ved de tyske Delegeretmøder vedtagne Udtalelser saa meget som muligt, men det er for os ikke nødvendigt at binde sig hertil, men kun at fæste Opmærksomheden paa Hovedsagen: en principmæssig officiel Notering for Kjøbenhavns Marked.

2. Mellemhandleren.

Det er dog Ønsket om Ansættelsen af edsvorne Mæglere med de herhen hørende Forpligtelser, der i Andragendet fra samvirkende Landboforeninger og grundet

paa den medfølgende Beretning, om Kvægtorvsforholdene i Udlandet fremsættes som det vigtigste. Efter Gjennemlæsningen af den upartiske, sammentrængte Beretning kommer man dog vistnok nærmest til det Resultat, at dette System ikke har tilfredsstillet Forventningerne paa Wiens Marked, det eneste Sted, hvor det er søgt praktisk gjennemført. Dog det samme Ønske var ogsaa fremme overalt i Tyskland i 1892, og da det ogsaa dér var Wiener Markedets Exempel, man vilde følge, vil det mulig være lønnende at gaa nærmere ind paa dette Markedes Historie, der ikke blot for dette Punkts Vedkommende, men ogsaa i andre Henseender frembyder adskilligt lærerigt, om den end nærmest afgiver et Exempel paa, hvor vanskeligt det er at regulere Handel og Omsætning ved Indgreb og Bestemmelser udenfra.

I Wien fandtes allerede i det 14. Aarhundrede et regelmæssigt Ugemarked for Kvæg, hvor der som Sælgere indfandt sig »Gjæster«, der bragte Kvæg fra Udlandet, samt Landfolk og Borgere fra de nederøsterrigske Byer og Wien med det indenlandske Kvæg. Kjøberne vare foruden Wiens Slagtere, ligeledes »Gjæster«, der kjøbte til Udlandet, Landslagtere og andre Handlende. Vi finde saaledes allerede da et udviklet Exportmarked, hvor Kvæget fra det store græs- og kvægrige Sletteland i Østen føres til det kvægfattigere, tildels bjergrige, vinbevoxede Vesten, og allerede i 1364 søger man ved en Forordning at raade Bod paa Misligheder ved Handelen, ligesom der ogsaa dengang synes at have været priviligerede Mæglere for Kvæghandelen. I det 16. Aarhundrede led Markedet et Knæk ved de store Tyrkekrige; en lang Tid ophørte helt Tilførslerne fra Ungarn, men i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede syntes Markedet at have gjenvundet sin tidligere Betydning, thi i 1601 klagede Wiens Byraad over, at nogle Handlende fra Tyrnau havde slaaet sig sammen om at opkjøbe alt Kvæget i Ungarn til stor Skade for Forbrugerne i Wien, hvad der viser, at Markedet var betydeligt nok til at

være Gjenstand for omfattende Spekulationer. Ved et Forbud søgte man at raade Bod herpaa, uden at det dog vides, om det lykkedes. Iøvrigt udviklede Kvæghandelen sig i det 17.—18. Aarhundrede paa den sædvanlige Maade, idet Opkjøbet blandt Ungarns halvvilde Hjorde skete af hjemlige Handlende, der dels førte det direkte til Böhmen og Mæhren, dels til Wien, hvorfra en Del gik vestpaa og til Venedig, og det var dengang særlig Transportudgifterne, der fordyrede Kvæget.

Paa Markedet i Wien var der edsvorne Mæglere (Unterkäuffel), men foruden disse virkede en Mængde andre som Mellemmænd og Tolke. Markedet begyndte om Morgenen tidlig. Indtil Kl. 8 havde Slagterne fra Wien og de nederøsterrigske Byer Forkjøbsret, derefter kunde fremmede Kjøbere komme til. »Det gik livligt og broget til paa disse Ugemarkeder, Stridigheder hørte til Dagens Orden, og, naar Markedet var forbi Kl. 1—2, maatte Kjøbere og Sælgere til Øvrigheden for at betale Markeds- og andre Afgifter, før Kvæget kunde føres bort. Jagningen af det halvvilde Kvæg til og fra Marked var et yndet, ingenlunde ufarligt Skuespil for Wienerne, og først i 1797 forsvandt de lange knivbesatte Stokke, hvormed man overhuggede Haseleddene paa de Øxne, der brøde ud, medens selve Hidsningen af Studene først blev forbudt i 1841,« hedder det i den interessante Skildring af Markedets tidligste Udvikling.

Imidlertid antog Kvæghandelen andre Former og udviklede sig til, hvad der har faaet Navn af den regulære Kvæghandel, der begunstigedes ved Befordringsmidlernes Forbedring og Wiens stadig tiltagende Størrelse. Paa de vestlige Markeder udvikledes Kommissionshandelen, saa at Kvæget kunde sendes direkte til disse fra Staldene i Østen uden at passere Wiens ofte gjennemsygede Marked, der altsaa tabte sin Betydning som Exportmarked, og væsentlig tjente til den store Byes Forsyning. Men denne gik mere og mere over til enkelte store Handlende, der ved

Hjælp af lønnede Agenter og Smaahandlere opkjøbte Fedebesætningerne i Ungarn, Galizien, Rusland og Rumænien osv. ofte paa Forhaand, idet de tillige bestemte Fedningsbetingelserne. De havde saaledes altid Forraad af Slagtedyr og regulerede selv Tilførslerne til Markedet efter Behov. Her havde de deres bestemte Kundekreds blandt Slagterne, som de bandt til sig ved at yde dem Kredit. De faa kontant kjøbende Kunder indskrænkede sig til nogle Storslagtere, der gjorde lave Bud, naar Udenforstaaende bragte Kvæg i Markedet. Det var derfor sjældent, at Landmændene søgte dette. Selv saadanne, der drev deres Kvæg lige dertil uden at have solgt forud, kom ihu, at »wer geht nach Wien, der wird grün« og foretrak at sælge det undervejs til Kvæghandlerne. »Det var den regulære Markedshandel. Fra Ruslands Stepper til Markedet i Wien dannede den et Legeme; de samme Forretningsfolk som i S. Marx underhandlede med Slagterne, strakte deres Virksomhed ved Hjælp af Agenter, Underagenter og afhængige Smaahandlende ind i Fedestaldene og ud paa Græsgangene, den samme Kapitalmagt gav Kredit saa vel til Slagtere som til Kvægproducenter i Ungarn og Rusland,« hedder det. Det var paa denne Maade især Smaaslagterne, det gik ud over, thi Forbrugerne beskyttedes tildels ved de af Øvrigheden fastsatte Prisər paa Kjød, og det var ogsaa væsentlig hines Klager, der i 1850 fremkaldte en Forandring i Forholdene.

I nævnte Aar ophævedes Kjødtaxterne, Regjeringen oprettede en Kreditbank for Slagterne »Fleischkasse«, »for derved at sætte den mindre Slagter istand til ligesom sin formuende Standsfælle at gjøre større Indkjøb, men tillige for at formaa fremmede Handelsfolk og Opdrættere, der paa Grund af Forholdene tidligere havde holdt sig borte fra Markedet, til flittig at besøge dette«. Banken blev grundet med 300,000 fl., hvortil Kommunen fik Laan af Staten. Som delvis Dækning for ydet Kredit skulde hver Slagter, uden Hensyn til Kreditens Stør-

relse, idet denne bestemtes for hver enkelt efter hans sædvanlige Omsætning i 14 Dage, indbetalte 2000 fl., der forrentedes med 4 %, dog kunde Ubemidlede indbetale Pengene afdragsvis. Alt Kvæg, som kjøbtes paa Markedet til Byens Forsyning og af Wiens Slagtere, thi kun for disse var Banken oprettet, skulde afregnes gjennem denne.

Ved at Banken saaledes overtog Garantien for Slagterne og løste dem fra det Afhængighedsforhold, hvori de havde staaet til Handelsmændene, opnaaede man fuldstændig at sprænge den hidtil værende Organisation af Kvæghandelen.

Enhver Kreaturafsender, som solgte til Wiens Slagtere, var nu sikret Betaling ved Banken efter endt Markedsdag, dette forøgede den uafhængige Kundekreds, saa at Afsenderne selv kunde føre deres Kvæg dertil uden at behøve at lade det gaa gjennem de store Handlende. Da Banken dog ikke havde udstrakt sin Virksomhed til Slagterne i Wiens Forstæder og deres Omegn var alligevel et vist Pladskjendskab nødvendigt, hvorfor Afsenderne dog i Reglen henvendte sig til Folk, der vare kjendte med Markedet og dets Forhold, og istedetfor de tidligere Mæglere, der i Aarenes Løb vare sunkne ned til at blive underordnede Redskaber for de store Handelsmænd, fremstod nu Kommissionærer (Fleischkassiere), der besørgede Omsætningen og overtog Delcredere for de Slagtere, der ikke kunde benytte Banken. Deres Virksomhed antog efterhaanden større Former.

Opkjøbet paa Landet adskiltes fuldstændig fra Markedshandelen, og da der nu til Opkjøbet behøvedes langt mindre Kapital end forhen, fordi Salget i Markedet var kontant, steg Opkjøbernes Antal betydeligt. Men herved forandredes Markedets hele Natur. Istedetfor den tidligere regulære Handel, der med den ligelige Tilførsel havde bestemt Konjunkturerne paa Markedet, traadte nu en spekulativ Handel, der benyt-

tede disse, og dette førte atter til uregelmæssig Indførsel og stærkt svingende Priser. Dette gjorde det omsider vanskeligt for den mindre Afsender direkte at benytte Markedet; kom hans Kvæg frem under uheldige Konjunkturer, blev Tabel for føleligt, og han foretrak derfor at sælge til Opkjøbere og Spekulanter. Anderledes var det for den store Afsender, der Uge efter Uge kunde forsyne Markedet; for ham var Forholdene i Almindelighed gunstige.

Men nu Slagterne? Da disse over for deres Kunder som oftest ere bedst tjente med regelmæssige Priser, følte de, skønt befriede for Trykket af Handelskrediten, snart Ulæmperne ved Spekulationshandelen, saa meget mere, som de tildels vare afskaarne fra at tage Del i denne. Den Kredit, Banken ydede dem, strakte sig kun til Behovet for 14 Dage. Vilde derfor en Slagter, der i dette Tidsrum brugte 20 Kreaturer, benytte særlig gunstige Markedsforhold til at indkjøbe 30 Dyr, saa kunde han vel anbringe de 10 som Haandpant i Bankens Stalde, men Krediten for disse udløb efter 8 Dages Forløb, inden han altsaa havde faaet Penge nok til Dækning. Han maatte derfor i saadanne Tilfælde ogsaa benytte Kommissionærernes Kredit, ligesom de Slagtere, der ikke kunde benytte Banken, og dette skete ved, at Salget fingeredes at være foretaget uden for Markedet. Kommissionærerne, der overtog Delcredere for disse Salg, blev saaledes over for Bankens Kunder en hemmelig Konkurrent til denne. Kommer hertil, at Spekulanten søgte at opkjøbe Kvæget kort før det kom i Markedet, at Handelen paa dette var et Lotterispil ved at Kjøbene i Reglen skete i Flokke, hvis Pris bestemtes paa den i forrige Afsnit omtalte Maade, vil det forstaas, at Tilstanden snart blev ligesaa uholdbar for Slagterne som for de mindre Afsendere. Kjødprisen steg, Klagerne fra Forbrugerne lød i Kor med de andres, hvilket alt førte til Raadslagninger, efter hvilke man i 1870 ikke, som man skulde have ventet, søgte at raade Bod paa

de ved Banken hæftende Ufuldkommenheder; navnlig ved at udvide dens Omraade, men — ophævede denne.

Man glemte at efterforske, hvad der havde ført til Bankens Oprettelse, og antog, at man ved at nøde Kommissionærerne til at overtage Delcredere, kunde sætte Skranker for den spekulative Mellemhandel, sikre en regelmæssigere Indførsel, og derved undgaa de store Prissvingninger, saa at man kunde faa en lignende regelmæssig Tilstand som før 1850, medens man ved at frigive Slagterne for den tvungne Kredit nu mente at kunne stille dem friere og tillige gavne dem ved at stille de i Banken bundne Kapitaler til deres Raadighed. Herved oversaa man, at Kommissionærernes Kredit allerede længe havde staaet til Kjøbernes Raadighed, konkurrerende med Bankens, som trængte til Udvidelse, og at man ved at ophæve denne, fuldstændig prisgav Slagterne til Kommissionærerne. Den samme Tilstand som før 1850 blev nu snart den herskende. Slagterne bleve afhængige af den enkelte Kommissionær, hvorved de uafhængige Kjøberes Antal aftog, saa at Afsenderne kun kunde sælge gjennem Kommissionærerne. Medens de store, særlig de ungarske Afsendere, der havde Forbindelse med disse, ikke fandt Anledning til Klage, da det laa i Kommissionærernes Interesse at hæve Priserne, saa meget mere som de ogsaa dreve Handel for egen Regning, og Afsenderne ved at benytte flere Kommissionærer kunde kontrollere deres Virksomhed, saa kom der stedse flere Klager fra de mindre Landmænd. Disse følte sig forurettede, naar de sendte Kvæg til Markedet, især saadanne, der vare mindre kjendte med Forholdene og sjelden besøgte Markedet, og vel derfor ogsaa vare mest udsatte for at blive udnyttede. Kommissionæren blev igjen Kreditgiver til begge Sider, og det viste sig atter, at Kvægomsætningen beherskes af den, »som har Kreditgivningen i Hænde; Kredit til Kjøberen betyder Sikring af sin Kundekreds, den lægger fuldstændig

Beslag paa en Del af Efterspørgslen«, eller som det hedder andet Steds: »Organisationen af Kvæghandelen er givet med Organisationen af dens Kredit«.

Efter at man i Mellemtiden havde søgt — uden synderligt Held — at afhjælpe Manglerne ved at indskrænke Spekulationshandelen før Markedets Begyndelse (Vormarkt) og de omtalte Fællesindkjøb paa dette, søgte man at skride ind paany mod det hele System, der havde gjort Handelen paa Markedet til et Monopol, som var gaaet over i enkelte Familiers Hænder, og derved var bleven meget mere trykkende end den tidligere »regulære« Handel. Det skete ved atter at benytte det tidligere Middel at gjøre Markedskrediten bankmæssig og saaledes uafhængig af Sælgeren. I 1883 oprettedes »Wiener Vieh und Fleischkasse«, der gav mere udvidet Kredit til Slagterne end den tidligere Bank ligesom ogsaa under visse Forhold til Afsendere; men ikke nok hermed; man gav Banken Monopol paa hele Omsætningen paa Markedet, idet Kvæget skulde konsigneres til denne, der overdrog Salget af Kreaturerne til fast ansatte beedigede Markedsagenter, som kun maatte gives et vist Antal Kreaturer til Forhandling, medens hele Pengeomsætningen forbeholdtes Banken. Kun de Afsendere, der selv solgte deres Kvæg paa Markedet, eller lode det sælge ved en speciel Agent, som kun turde overtage Salget for én Afsender, kunde gaa udenom Banken.

Da man ved denne Ordning ikke blot udelukkede de tidligere Kommissionærer, men ogsaa de ungarske og en stor Del galiziske Afsendere, der vare forbundne med disse og ikke kunde benytte Banken, blev Resultatet at $^1/_3$ af det bedste Kvæg førtes til Presburg, hvor der indrettedes et Marked, og solgtes dér i 1884—88, hvorved Tilførslen og Handelen paa Markedet i Wien blev endnu uregelmæssigere end tidligere. Af denne uholdbare Tilstand kunde man kun komme ud ved atter at tillade Kommissionærerne at handle paa Markedet,

og da disse i højere Grad end de ansatte Mæglere vare interesserede i Salg til høje Priser, og kunde disponere over Kreaturerne, hvad Mæglerne ikke altid kunde, samt desuden besørgede Krediten til Afsenderne, trængte de snart de ansatte Mæglere tilbage og besørgede det meste af Omsætningen. Handelen førtes derved tilbage til Wien, men Banken beholdt dog sit Monopol for Pengeomsætningens Vedkommende. Den alene yder Kjøberne Kredit, og Sælgeren skal modtage Afregning gjennem den, selv om Handelen sker kontant.

At denne Ordning ikke kan være tilfredsstillende for den kontante Kjøber, eller den, der kan skaffe billigere Penge end Bankens, er en Selvfølge, da han ligefuldt maa yde et, om end mindre Bidrag for dens Mellemkomst. Desuden paastaas det, at Banken ikke har kunnet forhindre Kommissionærerne i at yde de Kjøbere Kredit, der enten har udnyttet Bankkrediten eller af anden Grund søger at gaa uden om denne, idet Sælgeren i saa Tilfælde selv indbetaler Pengene i Banken, hvor han igjen hæver dem minus Afgiften, der selvfølgelig falder Kjøberen til Last og skaffer denne forøgede Udgifter. Skjønt Principet, at ordne Krediten bankmæssig uden at den er kjædet til den egentlige Omsætning, utvivlsomt er rigtig, saa er det dog et Spørgsmaal om en saadan Bankkredit kan ydes i det fornødne Omfang af et monopoliseret Statsinstitut, der maa anvende særlige Forsigtighedsregler, og der klages ogsaa over, at Banken arbejder for dyrt.

Andre Steder, hvor Spørgsmaalet om et lignende officielt Pengeinstitut er kommen frem, har man desuden ment, at et saadant ikke kunde konkurrere med de bestaaende Bankforretninger, da det maatte arbejde omstændeligere og forsigtigere, end Privatforretninger ere vante til, og at lægge Baand paa Omsætningen ved Tvangsforvaltninger som i Wien, har man ikke anset for tilraadeligt.

De ansatte Mæglere besørgede i 1893 kun $^1/_6$—$^1/_8$ af Omsætningen, men det antages, at deres blotte Til-

stedeværelse i Forbindelse med Banken er tilstrækkelig til at forhindre Overgreb fra Kommissionærernes Side, ligesom det allerede i foregaaende Afsnit er omtalt, at man ved den trufne Ordning skal have opnaaet at faa en paalidelig Notering efter Levendevægt. Det er dog endnu forbeholdt Fremtiden at belære os, om man ved den nu bestemte Ordning af Wiener Markedet har truffet det rette. De tidligere Omordninger have vist os, at der maa hengaa en forholdsvis lang Tid, inden de Mangler, man har søgt at bekjæmpe og tror at have overvundet, atter vise deres Medusahoved for paany at bortskræmme de Goder, der utvivlsomt vare vundne. Endnu er der ikke Ro, Klagerne lyde næppe mindre højrøstet fra Wien end fra noget andet Kvægmarked, og det er næppe gode Tegn, at »Handels- und Gewerbekammer« i Wien for Tiden anbefaler Oprettelsen af Storslagterier efter amerikansk Mønster, og at Klager fra Markedet komme frem i Byraadet.

At den attraaede Mæglerinstitution, ikke har havt den ønskede Virkning fremgaar alene deraf, at man allerede efter faa Aars Forløb maatte opgive den officielle Ansættelse som en Betingelse for at drive Omsætning paa Markedet, ligesom man heller ikke har faaet denne Institution indført paa noget andet Marked, skjønt der for nogle Aar siden var stærkt Tale derom. Ved det sidste Delegeretmøde i Berlin blev Spørgsmaalet næsten ikke omtalt; Landbruget havde paa det forudgaaende Udvalgsmøde frafaldet Fordringen derom fra 1893, da en nærmere Betragtning havde vist, at en uformuende — om end beediget — Mægler ikke kunde konkurrere med den kapitalstærke Mellemmand, der kunde give Kredit til alle Sider, og stillede man tilmed den Fordring, at den fast ansatte Mægler skulde opgive den opnaaede Pris for de solgte Dyr, ansaa man det for tvivlsomt, om han vilde faa mange Ordres. Det synes iøvrigt lidet logisk at ville indføre Mægleren paa Kvægmarkedet paa en Tid, da han synes at tabe Ter-

ræn paa Produktmarkedet, og han paa hint i langt højre Grad end paa dette vil være en unødvendig Mellemmand. Paa Kvægmarkedet, hvor Omsætningen gjælder en Vare, der kræver Udlæg til Vedligeholdelse indtil Slagtningen, og ved hvilken man er udsat for uforudsete Tab paa Grund af Sygdom, Konfiskation osv., vil det ofte være en Nødvendighed, at Mellemhandleren frit kan disponere over Dyrene, ja endog overtage dem for egen Regning for at kunne anbringe dem fordelagtig, og enhver, der er lidt fortrolig med Kvægomsætning, vil vide, at Mellemhandleren paa den Maade ofte maa komme til at drive Forretning for egen Regning. Da dette er uforeneligt med Mæglerinstitutionen, vil Mægleren paa Kvægmarkedet ofte blive nødt til at støtte sig til Kommissionærerne, hvor han ikke som i Wien kan støtte sig til en Bank, der tager Dyrene i Konsignation. Men her fremkommer blandt meget andet den Ulæmpe, at en fast ansat Mæg er ved en Statsbank næppe i samme Grad som Kommissionæren er interesseret i Salg til højest mulig Pris.

Man har derfor for Tysklands Vedkommende opgivet »Mægleren«, og man venter sig heller ikke nu særligt Udbytte af de tidligere ønskede »Slutsedler«. Det hører til de store Sjeldenheder, at der opstaar Disput paa Slagtemarkedet om den ved Handelen afsluttede Pris — Kvaliteten bedømmes jo umiddelbart —, der simpelthen bekræftes ved Haandslag, saa man fandt det ikke fornødent at holde paa Indførelsen af Slutsedler, om de end i nogle Tilfælde kunde være ønskelige.

Har saaledes Mæglerinstitutionen ikke været istand til at reformere Kvægtorvshandelen, saa fremgaar det derimod af Wiener Markedets Historie, at man der er inde paa den rette Vej, naar der arbejdes hen til at ordne Kjøberens (Slagterens) Kredit bankmæssig uafhængig af Kommissionærkrediten. Der er ingen Tvivl om, at man opnaar langt sundere Markeds-

forhold ved at søge at stille Kjøberen uafhængig af de paa Markedet fungerende Mellemhandlere, end om man søger at indvirke paa Kreditforholdet mellem Landmanden (Opkjøberen) og Kommissionæren; thi hvor ønskeligt det endog kunde være at frigjøre hin for den dyre Handelskredit, saa har dog dette, ligesom den Kredit, Slagteren yder sine Kunder, næppe synderlig Virkning udover det rent private Forhold; hvor trykkende det end kan være, bliver selve Markedet uberørt deraf.

De usunde forrykkede Markedsforhold fremkomme først, naar Kjøberen dér ikke staar frit over for Sælgeren. At der i saadant Tilfælde ofte maa betales en noget højere Pris, kommer næppe nogen tilgode, da den opsluges af denne Kreditgivnings betydelige Omkostninger, hvor Forholdet er almindeligt. Her skulde man vente, at det fortrinsvis var Slagteren, der følte Trykket og klagede stærkest, hvad der dog som bekjendt ikke er Tilfældet. Forklaringen ligger dog nær, Slagteren søger umiddelbar Dækning hos Forbrugeren ved at forhøje Prisen paa Kjød, saa at hans Tab er det mere indirekte, der er forbundet med formindsket Forbrug og Salg under stigende Priser, medens Landmanden, foruden at berøres af dette, tillige forlods maa dække den kostbare Risiko Kreditgivningen medfører*). En saadan Tilstand kan dog kun fuldtud øve sin uheldige Virkning paa de Markeder, hvor den er almindelig udbredt, og Kommissionærerne ere derfor ganske naturlig interesserede i at udvikle dette Forhold og udvide Kreditgivningen — sær-

*) Naar Slagteren har Bankkredit, betaler han selv direkte Udgifterne derved; hvor han benytter sig af Markedskrediten opfører Kommissionæren Risikoen herved (Delcredere) forlods i Sælgerens Afregning, og de ville da i Reglen være større end i førstnævnte Tilfælde. (I Hamborg beregnes Delcredere alm. med $1^1/_2$ %, Krediten er omtrent 4 Uger). Dette for Slagteren tilsyneladende gunstige Forhold vanskeliggjør selvfølgelig ogsaa en Forandring i Kreditforholdene. (Jvfr. S. 46).

lig hvor Konkurrenceforholdene ere usunde — udover de solide og betryggede Grænser. Herved forstørres Risikoen og med denne Udgifterne for Producent og Konsument; Kreditgiveren, der søger Dækning hos begge, vil, naar han har tilstrækkelig Kapital og Kredit, i Reglen være paa den sikre Side.

Det er derfor Frigjørelsen af dette Forhold — hvor det hersker —, der først og fremmest maa tillægges den største Betydning, og hvormed enhver paatænkt Omordning af Kvægtorvshandelen maa begynde; uden denne vil man næppe komme videre.

Her er altsaa et betydeligt Arbejde at gjøre, men det maa afhænge af de stedlige Forhold, om Vanskelighederne ved dets Gjennemførelse kan ryddes bort. Ved et monopoliseret Statsinstitut lader det sig, som sagt, næppe gjøre i Længden uden at lægge for stærkt Baand paa den frie Omsætning, men det, at man i Wien efter det mislykkede Forsøg med »Fleischkasse« i 1850—70 atter er kommen tilbage til denne under en anden Form, viser, hvilken Betydning man der tillægger den over for Kommissionærkrediten uafhængig stillede Slagter. Det er saaledes Kjøberne i Markedet, der først og fremmest maa erkjende Nødvendigheden af Opgavens Løsning, og flere Steder er dette bleven klart, saa at Slagterne selv have søgt at frigjøre sig for den omtalte Kredit. I Berlin have Storslagterne, under megen Modstand fra Kommissionærernes Side, oprettet en »Viehkommissions und Wechselbank«, der driver Kommissions- og Bankforretning. Dens Bestaaen synes nu at være sikret, og den siges at have gjort god Nytte, navnlig ved at have bevirket en Nedsættelse af Renten for Markedskrediten. I Hamborg have Slagterne i flere Aar arbejdet paa Oprettelsen af en Bank. Hidtil er det ikke lykkedes, men Sagen tages stadig op paany og er et Vidnesbyrd om, at man dér anser den for en Nødvendighed for at kunne bevare sin Selvstændighed.

I England er Bankkreditten saa udviklet, at man dèr finder det naturligt, at Handelen paa Kvægmarkederne er kontant ved Hjælp af denne. Paa Pariser-Markedet er det Storslagterne, der kjøbe Kvæget af Kommissionærerne, som de betale kontant. De give i Reglen Butiksslagterne 8—10 Dages Kredit; men de kunne da, for saa vidt deres egen Kapital ikke slaar til, overgive deres Fordringer paa disse til den i Markedet etablerede Bank, der da yder dem Forskud, samtidig med, at den mod en vis Provision indkasserer Fordringerne. Om Kredit hos Kommissionærerne er der sjælden Tale, saa ogsaa her er en bankmæssig Ordning af Krediten fremherskende. De Klager, der fremkomme i England og Frankrig fra Landbrugets Side, synes ogsaa kun at gaa ud paa det overalt almindelige, at man finder et Misforhold mellem Indkjøbsprisen for Kvæg og Salgsprisen for Kjød, en Sag, der ikke direkte vedkommer dette Spørgsmaal.

Derimod skal herunder omtales en anden Mellemhandel, der hyppig florerer paa de større Markeder, det saakaldte »Forkjøb«, der bestaar i, at Spekulanter umiddelbart før eller ved Markedets Begyndelse opkjøbe det mest søgte Kvæg for atter at sælge det paa samme Marked, idet de ad forskjellige Omveje søge at komme de egentlige Brugere i Forkjøbet. Man har ofte særegne Benævnelser til saadanne Opkjøbere, og disse vidne om, hvor lidet velset deres parasitære Virksomhed er; i Paris kaldes de saaledes »Regrattiers«, i Wien »Strickljuden«. Paa flere Markeder har man søgt at hæmme deres Virksomhed ved først at tilstede Kjøbere Adgang til Markedet, naar dette ved Klokkeringning aabnes; i Wien, hvor de særlig synes at grassere, har man desuden ligefrem forbudt Salg af Kreaturer paa Markedet, naar de vare kjøbte den samme Dag, dog uden Held. Men iaar er der paa dette Marked dannet en Forening af Kvæghandlere, der gjensidig have forpligtet sig til ikke at sælge til saadanne Opkjøbere, og man mener derved

væsentlig at have indskrænket denne Spekulationshandel, som man desuden ønsker, at Markedsbestyrelsen skal hekjæmpe med strængere Straffe end hidtil.

Endnu er der at tilføje, at skjønt man i Tyskland har frafaldet Fordringen om Ansættelsen af edsvorne Mæglere, saa har man dog ment, at der burde gives en vis Autorisation til Mellemhandlere, der drive Forretning paa Markederne, saaledes at man var istand til at foretage en Undersøgelse af deres Soliditet, Handelsførelse o. s. v., og eventuelt kunde udelukke dem fra Markedet, men det synes at være vanskeligt under den bestaaende Lovgivning. I Berlin, hvor Kommissionærerne have deres Kontorer paa selve Markedet, mente man ved Udlejningen af disse at kunne tage visse Forbehold, idet det betragtes som en Fordel at faa disse Forretningslokaler; i München har Magistraten givet Legitimation til saadanne Handlende (saakaldte »Viehschafner«), men det synes som om denne Fremgangsmaade ikke har fundet tilstrækkelig Hjemmel i Lovgivningen, saa i denne Henseende er man ikke naaet vidt.

Mærkeligt bliver det imidlertid, at man ved de omtalte betydningsfulde Møder, hvor man dog har henvist til Forholdene i Wien, ikke har drøftet Spørgsmaalet om en Ordning af Markedskrediten. Muligt ligger det i, at de egentlige Slagtere kun have været mangelfuldt repræsenterede, muligt deri, at denne Sag synes vanskelig at ordne særskilt, da den hænger sammen med Bankkreditens Udvikling i Almindelighed, og dog synes det at være her, at Undersøgelserne maa tages op, om noget væsentligt Udbytte skal naaes.

3. Assurancen.

De større hygiejniske Fordringer, der overalt søges gjennemførte for Kjødforbrugets Vedkommende ved Opførelsen af offentlige Slagtehuse og Kjødkontrol, hvorved

der nødvendigvis maa fremkomme en Del mindre værdifuldt og af Sundhedshensyn kassabelt Kjød, har ogsaa bragt Spørgsmaalet frem om, hvem der skal bære disse Tab, og hvorledes disse skulde dækkes. Fra Landmændenes Side hævdes det, at da det i en Mængde Tilfælde er umuligt paa Forhaand at vide, om et Slagtedyrs Kjød er mindre værdifuldt eller endog kassabelt, og da de i hvert Tilfælde ingen Raadighed have over Anvendelsen efter Salget paa Markedet, saa betragte de sig som løste efter dette. Fra Landbrugets Side ønskedes derfor nærmest en almindelig Forsikring for alt Kvæg — altsaa ogsaa for Slagtekvæg — under Statens Medvirkning — saaledes som man har søgt at løse Spørgsmaalet i Baden, hvor man arbejder paa at samle de lokale Kreaturforeninger under en statskontrolleret Forening. Ved Møderne ansaa man dog ikke dette for gjørligt paa Grund af den store Forskjel, der vil være paa Kvægets Sundhedstilstand i de forskjellige Provinser. Man kom iøvrigt ikke nærmere ind paa denne Side af Sagen, der ikke direkte vedrørte Slagtekvæget.

Slagterne, der i Reglen have kjøbt Kvæget i offentligt Marked, gjorde gjældende, at Udsættelse og Kassation af Kjødet ved Kjødkontrollen skete paa Forbrugernes Vegne og i deres Interesse, og Tabet burde derfor ogsaa bæres af disse, saa meget mere som heller ikke Slagterne fik fuld Raadighed over saadant behandlet Kjød. Endelig udtalte Repræsentanter for Slagtehusene, at Kjødproducenterne (Landmænd og Slagtere) havde den samme Forpligtelse som enhver anden Producent og Forhandler af Fødevarer til kun at bringe sunde og uforderværvede Varer i Markedet. Den Omstændighed, at man paa Kjødforsyningens Omraade var naaet til en paalideligere Undersøgelse end for de fleste andre Fødevares Vedkommende, over for hvilke man desuden ogsaa havde Dispositionsret, kunde ikke fritage disse for deres Forpligtelser. Man anerkjendte dog nærmest Slagternes Ret til Erstatning og indrømmede Berettigelsen af den For-

dring, at der ved Slagterierne burde træffes Foranstaltninger til at udnytte det udsatte og kasserede Kjød saa godt som muligt for derigjennem at formindske Tabet. Spørgsmaalet faar saaledes en stor Rækkevidde og er i sin Almindelighed langt fra en Løsning.

Der synes at være en almindelig Frygt for, at man let vilde kunde paaføre Kommunerne for store Byrder, hvis Slagtehusene overtog Forsikringen, derved at en Del ringere Dyr, som nu slagtedes i Omegnen vilde blive førte dertil, og at man derved kom til at handle mod sine egne Interesser ved at faa daarligt istedetfor godt Kjød. Man ansaa det derfor for nødvendigt at alt Slagtekvæg holdtes forsikret, og den vedtagne Resolution gik derfor først og fremmest ud paa at formaa Regjeringerne til ad Lovgivningens Vej at paabyde en saadan Tvangsforsikring, idet det saa iøvrigt overlodes til den private Foretagelsesaand at danne Assuranceselskaber. Hvis dette ikke lod sig gjøre, antog man det for heldigst, at Slagtehuset overtog Sagen, men der maatte da gives disse Bemyndigelse til at kunne indføre en saadan Tvangsforsikring indenfor deres Omraade — hvorved formentlig maa forstaas for alt Kvæg, der slagtes af Byens Slagtere. Navnlig fra de forholdsvis mindre Byer var der en Del Stemning for, at man selv skulde tage Sagen op, man mente, at Forsøgene havde vist at en forholdsvis mindre Assuranceforening lettest og heldigst lod sig indrette, da den indbyrdes Kontrol kom en saadan tilgode.

Det skal fremhæves, at man ogsaa fra Landbrugets Side ansaa det for nødvendigt at forlange Tvangsforsikring gjennemført, for at Risikoen ikke skulde blive for stor og uberegnelig. Det var saaledes en af Landbrugets Repræsentanter, den før nævnte Godsejer Herter, der oplyste, at en af Grundene til de høje Præmier paa Berlins Marked var, at dette ikke kunde gjennemføres. Det derværende Assuranceselskab forlangte vel, at en Forsikringssøgende skulde lade alt sit indførte Kvæg

forsikre for et vist Tidsrum, men det var ikke nok, da det t. Ex. havde vist sig, at to Handlende, hvoraf kun den ene havde forsikret, havde arbejdet i Fællesskab, saaledes at alt mistænkeligt Kvæg førtes over paa den Forsikrede som Ejer, medens den anden beholdt det paalidelige uassureret. Da dette opdagedes udelukkedes begge, men det viste tillige Vanskeligheden af at gjennemføre en paalidelig Kontrol.

Som det andet Grundprincip fra Forsikringen, mente man, at der burde ydes fuld — ikke procentvis — Erstatning for det hele Tab, og at ogsaa enkelte kasserede Dele burde erstattes, idet mindste naar Tabet naaede over et vist mindre Beløb — og det vil forstaas, at Forsikringen først indtræder ved Slagtningen.

Iøvrigt forekomme følgende Former for Forsikring:

1. Forsikring overtaget af Slagtehuset, saaledes som i Leipzig, idet den saksiske Lovgivning tillader, at Kommunen træffer Bestemmelse i saa Henseende. Den har nu bestaaet i 5—6 Aar; i det første Aar havde den Underbalance, men efter en Forhøjelse af Præmierne er et Reservefond bleven oparbejdet, og trods de høje Præmier løde Udtalelserne paa, at den arbejdede godt og tilfredsstillende. Alle Kreaturer (Kvæg og Svin), der tilføres Slagtehuset fra Markedet, skulle forsikres. Undtagne ere: Kalve under 1 Aar; Kvæg og Svin, der paa Grund af Sygdom eller manglende Hjemstedsbevis overføres til Sanitetsslagteriet; Kvæg og Svin, der ere underkastede særlig Dyrlægetilsyn, saalænge dette varer; Dyr, der ere saa afmagrede, at deres Kjød ikke kan antages at have en til de gjængse Markedspriser svarende Næringsværdi; og endelig saadanne, som ikke ere kjøbte i det med Slagteriet forbundne Marked. — Man yder fuld Erstatning, og erstatter Tab, naar de kasserede Dele af et slagtet Dyr udgjør over 5 Ko. for Kvæg og 1 Ko. for Svin.

2. Forsikring dannet af en Landboforening for et bestemt Slagtehus. Et Exempel paa en saadan

er dannet af »landwirthschaftlicher Bauernverein des Saalkreises« i Halle a. S. Det er en gjensidig Assurance for alt Kvæg, som dets Medlemmer gjennem Salg eller for egen Regning faar slagtet paa Slagtehuset i Halle. Kun Landmænd bosiddende i Kredsen kunne blive Medlemmer; Præmien fastsættes fra Tid til anden, og Assurance overtages ogsaa for andre Landmænd mod en særlig forhøjet Præmie.

3. Forsikring dannet af Slagterforbund findes bl. a. St. i Kolberg, hvor samtlige Medlemmer af Slagterforbundet ere forpligtede til at tiltræde den af dette dannede Assurance, saasnart de lade Kvæg slagte i Slagtehuset der. Udelukket fra Forsikring er sygt Kvæg, hvis Kjød forinden Slagtningen skjønnes at være uskikket til Menneskeføde. Man underkaster sig i dette og nogle andre Tilfælde Slagtehusinspektørens Kjendelse. Her omfatter Forsikringen kun Kvæg, hvorimod denne for Svinenes Vedkommende er overtaget af en særlig af Magistraten oprettet Kasse.

4. Forsikring dannet baade af Landmænd og Slagtere, saaledes at saavel Sælger som Kjøber hver betale sin Halvdel af Præmien er først forsøgt i den schlesiske By Weisse, der faar sin Kjødforsyning fra Omegnen. Foreningen optager saavel Landmænd som Slagtere som Medlemmer og har derved opnaaet, at Slagterne kun kjøbe hos Landmænd, der ere Medlemmer, medens disse omvendt stille samme Fordring til Slagterne, hvorved man mener at have knyttet beslægtede Interesser til hinanden og at have opnaaet en paalidelig Kontrol. Denne Forsikringsmaade har fundet Indgang andre Steder, men det vil let ses, at den ligesom Nr. 2 kun egner sig, hvor Omsætningen er rent lokal.

I Hamborg og Berlin, hvor Kommissionærerne sælge Kvæget mod Garanti til Slagterne, er det private Firmaer, der have overtaget Forsikringen. I Hamborg overtage Kommissionærerne enten selv enkeltvis Assu-

rance eller lader forsikre i et privat Selskab, af hvilke mindst to vides at gjøre Forretninger dér, saa der er Konkurrence paa dette Omraade. I Berlin have derimod Kommissionærerne i Fællesskab oprettet en Assurance, og der klages her over, at man ligesom i Kjøbenhavn benytter den til at begrænse Kommissionærernes Antal ved at nægte nye Tilkomne Adgang til Forsikring. Dette er dog maaske her af mindre Betydning, da andre Assuranceselskaber ogsaa drive Forretning paa Markedet ligesom i Hamborg, af disse kan nævnes »Perleberger Vieh-Versicherungsgesellschaft«, der anbefales af »Bund der Landwirthe.« Præmien er dog høj i de nævnte Byer, højest i Berlin, og forinden de altnævnte Grunde, at man ikke kan gjennemføre Tvangsforsikring og øve tilstrækkelig Kontrol, maa endnu tilføjes, at man ingen af Stederne hidtil har været istand til at anvende det udsatte (i Hamborg) og kasserede (i Berlin) Kjød, paa den mest økonomiske Maade.

Det er en Selvfølge, at en Konkurrence paa Forsikringens Omraade kun med Fordel kan finde Sted paa de meget store Slagtekvægsmarkeder. Alle andre Steder synes man heldigst at kunne knytte Assurancen til Slagtehusene, især naar man dér kan benytte Tvangsforsikring, saaledes som det finder Sted i Leipzig. Der haves ved disse tilstrækkeligt Materiale til at bedømme de omtrentlige Tab og derefter at fastsætte Præmiernes Størrelse, saa Kommunen behøver ikke at løbe anden Risiko end den, der er forbundet med den foreløbige Garanti indtil et passende Reservefond er dannet. Ved en aarlig Revision af Præmierne burde der sørges for, at Kassen ikke ydede mere Overskud end der var nødvendig til Dækning af dens egne Administrationsudgifter, der ikke behøvede at være store, da de formentlig let kunde knyttes til den bestaaende Forvaltning. Et utvivlsomt Gode vilde det ogsaa være, at en Forsikring indrettet paa denne Maade, ikke let kunde misbruges eller mistænkes for at blive misbrugt til egennyttige Øjemed, som en af Kom-

missionærer oprettet Forening, der staar uden Konkurrence paa et mindre Marked, let vil blive det.

Som Parenthes skal her anføres, at Byraadet i Aarhus har oprettet en Assurance ved det derværende Slagtehus. Den bestyres af Slagtehusudvalget gjennem Slagteriets Funktionærer og har faaet et Tilskud af Kommunekassen, der tilbagebetales, naar Reservefonden har naaet en vis Størrelse. Man har dog ikke her indført Tvangsforsikring, men kun forlangt, at Slagtere, der indtræde som Medlemmer, skulle binde sig for et Aar.

Det er en væsentlig Støtte for Assurancen, at Slagtehusenes Forpligtelse til at skaffe det størst mulige Udbytte af det Kjød, der udsættes og kasseres, anerkjendes og fyldestgjøres. Dette søger man i Sydtyskland at opnaa ved det saakaldte »Freibanksystem«, hvorved man ligesom i Kjøbenhavn skjelner mellem 1ste og 2den Klasses Kjød, men man henviser dér det sidstnævnte til et særligt Udsalgssted, hvor det sælges under Kontrol, ofte til en af Slagtehuset fastsat Pris. Ved denne Fremgangsmaade kan man strække sig temmelig vidt med Antagelse af Kjød til 2den Klasse. I Nordtyskland derimod, hvor man er imod Freibanksystemet og kun vil stemple én Klasse Kjød, er man kommen ind paa at udlevere udsat Kjød, der dog endnu anses for tjenligt til Menneskeføde, i kogt Tilstand, og man anvender hertil Kogeapparater (Rohrbechske, Hartmannske), hvorved en paalidelig Desinfektion kan gjennemføres. Enkelte Steder har man kombineret begge Systemer. Kogningen har dog ligesom »Freibank« sine Modstandere; hvorvidt det tilfredsstiller synes at være afhængig af lokale Forhold, navnlig af den Lejlighed man har til at kunne sælge det kogte Kjød; i sanitær Henseende er det aabenbart det mest tilfredsstillende.

Ogsaa om det kasserede Kjød og Affald gjælder det at udnytte saa meget som muligt, og det sker i den nyeste Tid ved de forbedrede Destruktionsapparater, som ere konstruerede af Podiwils, Hartmann o. fl. Ved disse

føres Kjød og Affald ind i en tætsluttende, dobbeltvægget, roterende Tromle, hvori overhedede Vanddampe indledes. Efter at alt Fedt paa denne Maade er udkogt og efter nogen Henstand aftappet, ledes Dampene ind mellem Tromlens Vægge, hvorved Restmassen indtørres til et brunligt, grovt Pulver, der efter at være bleven sigtet og knust anvendes som Gjødningspulver. Den for dette opnaaede Pris var dog ikke tilfredsstillende, da det paa Grund af sit Fedtindhold ofte vragedes hertil, hvorfor Bestræbelserne ved nyere Apparater ere gaaede ud paa at udvinde mere af Fedtindholdet. Efter at man dog er bleven opmærksom paa Produktets større Næringsværdi (i Hamborg var Analysen efter et Podewils Apparat 8,5 pCt. Kvælstof, 6,2 pCt. Fosforsyre, 8,4 pCt. Vand og 18 pCt. Fedt), har det fundet Anvendelse som Foder til Fiskedamme og Fjerkræ og er bleven godt betalt. Da de udviklede Gasarter opsuges under Udviklingen og bortføres ved Hjælp af rigelig Vandtilstrømning, er den hele Fremgangsmaade fuldstændig renlig og lugtfri. Dette kun som en Antydning af, hvorledes der arbejdes og hvilke Fordringer der kunne stilles i denne Retning, da det jo iøvrigt hører ind under selve Slagtehusforvaltningen.

Da de øvrige vedtagne Resolutioner ligeledes mere vedkomme Ordningen af Slagtehusene end Kvægtorvshandelen og saaledes ligge udenfor den her stillede Opgave, vil en nærmere Omtale af disse være overflødig.

Det er saaledes et meget betydeligt Arbejde, der er gjort baade i Østrig og i Tyskland for at hidføre en bedre Ordning af Kvægtorvshandelen. I førstnævnte Land er man gaaet videst i sine Bestræbelser efter at faa noget nyt og bedre frem, men skjønt man synes dér at være bleven klar over, paa hvilet Punkt en Omordning bør finde Sted, saa er man dog ikke naaet til det ønskede Resultat. Af Wiener Markedets Forhold faa vi derfor nærmest et Indtryk af, hvor vanskelig — for ikke at sige ugjørlig — en Opgave det er at ville regulere

Handel og Omsætning udelukkende ved administrative Foranstaltninger. I Tyskland, hvor Landbrugets Fordringer i 1893 omtrent vare de samme som hos os, har man ikke vovet at gaa saa vidt som i Wien; det er i saa Henseende karakteristisk, at den besindigere Del af Landbruget i 1895 frafaldt Fordringen om Ansættelsen af edsvorne Mæglere. Man synes ganske vist her ikke at have været tilstrækkelig klar over sit Maal og dets mulige Udfald, men har havt en Følelse af, at her var et Punkt, hvor det kunde være farligt at paakalde Lovgivningsmagtens Indflydelse.

Med desto større Iver have de tyske Landmænd derimod kastet sig over Spørgsmaalet om Noteringen paa Markedet, og de ere nu af den Mening, at ikke blot en ensartet Notering er nødvendig, men tillige, at den og Handelen maa finde Sted efter Levendevægt, før en bedre Ordning kan naaes. Disse Undersøgelser have derimod vist, at lige saa nødvendig som en paalidelig Notering maa anses for at være, lige saa naturlig synes den at burde være et Udtryk for den virkelige Handel, saaledes som den finder Sted paa Markedet, og at saa længe denne saa godt som uden Undtagelse sker efter Skjøn med Slagtevægt som Grundlag, synes en Bibeholdelse af Slagtevægtsnoteringen at være mest formaalstjenlig, ja det synes endog, som om Landbruget snarere har Grund til at vente Tab end Gevinst ved en Overgang til Levendevægtshandel paa Markederne, idet Kvalitetsbetalingen kan komme til at lide derunder.

For at opnaa en upartisk Notering i Overensstemmelse med Markedshandelen saa vel som for at faa en hensigtsmæssig Ordning af Assuranceforholdene kunde det være ønskeligt at sikre sig Markedsautoriteternes Bistand og eventuelt Lovgivningsmagtens Mellemkomst.

Det vigtigste Punkt er og bliver dog Markedets Kreditforhold, navnlig Forholdet mellem Kjøberne i Markederne og Kommissionærerne. Hvor dette har udviklet sig saaledes, at der paa Markedet ikke længere findes

selvstændige Kjøbere i et saadant Antal, at de kunne bestemme dets Karakter, maa ethvert Reformarbejde først gaa ud paa at ordne Kjøbernes Kredit bankmæssig uafhængig af Kommissionærerne, og skjønt Landmændene (saa vel som Forbrugerne) ere stærkt pekuniært interesserede i alt, hvad der kan formindske Udgifterne og hidføre sundere Forhold ved Kvægtorvshandelen, saa er det dog Kjøberne, paa hvilke den endelige Ordning beror. Derfor vil det ligefuldt være nødvendigt, at Landmændene have deres Opmærksomhed henvendt paa disse Forhold og gjøre deres til at søge at afhjælpe Manglerne.

Tillæg.

Resolutioner vedtagne paa Mødet i Berlin den 12.—16. Maj 1896.

1. Der skal arbejdes hen til, at Noteringen paa de Steder, hvor den hidtil er sket efter Kjødvægt — og bortset fra Notering efter Levendevægt — forandres til Slagtevægt.
2. Ved Bestemmelsen af Slagtevægt skulle følgende Regler benyttes:

§ 1.

Før Vejningen finder Sted skal ved Slagtningen borttages:

1. Hos Kvæget.

a. Huden, dog saaledes, at intet Kjød eller Fedt følger med denne. (Halen skal afskjæres bag den 4de Halehvirvel, Halefedtet maa ikke borttages.)

b. Hovedet ved Snit mellem Nakkebenet og første Halshvirvel lodret paa Hvirvelraden;

c. Fødderne i nederste Fodrodsled over det saakaldte Skinneben;

d. Organerne i Bryst-, Bug- og Bækkenhulen med vedhæftede Fedtmasser (Hjerte- og Mellemfedt), dog med Undtagelse af Nyrer og Nyretalgen, Bækken og -fedtet, der vejes med;

e, de langs Hvirvelraden og i den forreste Del af Brysthulen liggende Blodkar med vedhængende Væv med Luftrøret og den senede Del af Mellemgulvet;

f. Rygmarven;

g. Penis og Testiklerne (dog uden Pungfedtet hos Handyrene) og Yveret hos Køer og hos Kvier, som ere over Halvdelen af Drægtighedstiden.

II. Hos Kalven.

a. Skindet samt Fødderne i nederste Fodrodsled over det saakaldte Skinneben;

b. Hovedet mellem Nakkebenet og første Halshvirvel;

c. Indvoldene i Bryst-, Bug- og Bækkenhulen med Undtagelse af Nyrerne;

d. Navlen og hos Handyrene de ydre Kjønsorganer.

III. Hos Faaret.

a. Skindet og Fødderne (som hos Kalven);

b. Hovedet (ligeledes);

c. Indvoldene (ligeledes);

d. de ydre Kjønsdele hos Vædderen og Beden samt Yveret hos Moderfaaret.

IV. Hos Svinet.

a. Indvoldene i Bryst-, Bug- og Bækkenhulen tilligemed Tunge, Luftrør og Svælg, dog med Undtagelse af Nyrer og Flomme;

b. de ydre Kjønsdele hos Handyrene.

§ 2.

De blodbesudlede Snit og Stiksaar kunne bortfjernes, men ved Bortskjæringen af disse samt Patterne og Udstikningen af Øren, Øjne og Tarmkronen maa ikke borttages mere end nødvendigt.

§ 3.

Vejningen skal for Kvægets Vedkommende ske i hele, halve eller kvart Kroppe, for Kalve og Faar i hele, og for Svin i hele eller halve.

§ 4.

Sker Fastsættelsen af Slagtevægten hos Kvæget inden 12 og hos de andre Dyr inden 3 Timer efter Slagtningen fraregnes 1 Pd. Varmvægt for hvert paabegyndt Centner.

§ 5.

For hver Vejning udstedes paa Forlangende en Vejeseddel, hvorpaa Betegnelsen »Slagtevægt« er anført.

---

3. Til Brug for den offfcielle Notering inddeles Dyrene i følgende Klasser:

Stude.

1. Helt fuldkommen kjødfulde, fuldfedede Stude af højeste Slagteværdi indtil 6 Aars Alderen;
2. unge kjødfulde, ikke fuldfede — ældre fuldfedede Stude;
3. mindre velnærede unge — velnærede ældre Stude;
4. ringere Stude af enhver Alder.

Kvier og Køer.

1. Fuldkommen kjødfulde, fuldfedede Kvier af højeste Slagteværdi;
2. kjødfulde, fuldfedede Køer af højeste Slagteværdi indtil 7 Aar;
3. ældre fuldfedede Køer og mindre godt udviklede yngre Køer og Kvier;
4. mindre velnærede Køer og Kvier;
5. Ringere Køer og Kvier.

Tyre.

1. Fuldkommen kjødfulde Tyre af højeste Slagteværdi;

2. mindre velnærede yngre og velnærede ældre Tyre;
3. Ringere Tyre.

Kalve.

1. Fineste Fedekalve (Sødmælkskalve) og bedste Pattekalve;
2. Mellemfine Fedekalve og gode Pattekalve;
3. Ringere Pattekalve;
4. Ældre daarlig nærede Kalve.

Faar.

1. Fedelam og yngre fede Beder;
2. Ældre, fede Beder;
3. Ringere Beder og Faar.

Svin.

1. Fuldkommen kjødfulde Svin af forædlede Racer og deres Krydsninger indtil $1^1/_4$ Aars Alderen;
2. Kjødfulde Svin;
3. ringere udviklede Svin samt Søer og Orner;
4. udenlandske Svin (med Angivelse af Hjemstedet).

---

4. Klassifikation til Brug for Markedsberetninger.

Den nu brugelige Inddeling af Slagtedyrene i I, II og III Klasse skal helt opgives, og Dyrene skulle klassificeres efter Kjøn, Alder, Race og Beskaffenhed eller efter ovenstaaende nye Inddeling.

5. Notering efter Levendevægt.

Hvor Handel og Notering efter Levendevægt er indført skal den bibeholdes, men paa de øvrige Markeder ndføres ved Siden af Slagtevægt, d. v. s. paa alle Markeder, hvor der handles efter Levendevægt, skulle de for Levendevægt betalte Priser opgives i den officielle Notering.

6. Angaaende Noteringskommissionen.

Det er ønskeligt, at Noteringen paa Fedekvægmar-

keder fastsættes af Kommissoner, der bestaa af en Handlende og en Slagter for enhver Dyreart, en Landmand, en Kvægkommissionær og en ved Markedet ansat Embedsmand.

7. Angaaende den offentlige Vejning.

Der skal paa Markederne træffes forsvarlige Foranstaltninger til Vejning af levende Kvæg. Det er ønskeligt, at Noteringsudvalget faar Fuldmagt til at beordre at enkelte Dyr eller Partier af indkjøbte Dyr skulle vejes. I saa Tilfælde beregnes ingen Vejerpenge.

8. Angaaende Undtagelsespriser.

Ved Noteringen skulle Undtagelsespriser opad og nedad kun opgives, naar de betegnes som saadanne. Hvad der skal forstaas ved Undtagelsespris bestemmer Udvalget.

9. Angaaende Ansættelse af Mæglere.

Angaaende den i Majmødet 1893 givne Opfordring til at overveje Spørgsmaalet om Ansættelse af Kreaturmæglere udtaler Kommissionen, at den efter de hidtil gjorte Erfaringer ikke kan fastholde Ansættelsen af saadanne, men vel kan anbefale Forholdsregler, der muliggjør en Undersøgelse af de Handlende eller Lejere, der drive Forretninger paa Markedet, saavelsom en Kontrol med deres Forretningsførelse og Handelsbrug, som under særlige Omstændigheder kan medføre deres Udelukkelse fra Markedet.

10. Angaaende Spørgsmaalet om Forsikring af Slagtekvæg.

Forsamlingen bemyndiger dens valgte Bestyrelse til at opfordre Rigskansleren og Landsregjeringen til snarest muligt at søge gjennemført en Lov, der paabyder almindelig Tvangsforsikring for Slagtekvæg, dog uden Tilskud fra Kommunernes Side. Skulde dette ikke kunne

lade sig gjøre, anser man det for heldigt, at der gives de Kommuner, som have indført obligatorisk Kjødkontrol, Ret til at indføre en saadan Forsikring for deres Omraade.

11. Angaaende Anvendelse af kasseret Kjød.

Det er ønskeligt, at der paa alle Slagtehuse og Pladse, som staa i Forbindelse med disse, træffes saadanne Foranstaltninger, at alt konfiskeret Kjød, som ikke kan anvendes til Næringsmiddel, kan finde tidssvarende Anvendelse til Fordel for Ejeren, saaledes at Muligheden for Anvendelse til Menneskeføde er udelukket, og tillige, at saadant Kjød, der ikke uden Skade for Sundheden kan anvendes i frisk, raa Tilstand, behandles paa en saadan Maade, at det ikke længere er sundhedsfarligt.

12. Angaaende Underøgelse og Udsættelse af Kjød.

Udtalelsen gaar ud paa Ønsket om forandrede, ensartede Bestemmelser for Behandlingen af tintet Oxekjød og Gjennemførelsen af obligatorisk Kjødkontrol for hele Riget.

13. Angaaende Forholdsregler, som kunde tjene til at forhindre smitsomme Sygdomme fra at blive overførte til Slagtehusene og til at undgaa disses hyppige og langvarige Afspærring.

Da jeg har ment at burde undgaa Henvisninger under Texten, skal her tilføjes, at Wiener Markedets Historie i alt væsentligt er givet efter:

Richard Riedl: Der Wiener Schlachtviehhandel in seiner geschichtlichen Entwickelung. 1893.

Desuden bør nævnes:

Handels- und Gewerbekammer in Wien: Bericht über die Frage der Einführung von Groszschlachtereien in Oesterreich 1896.

E. Pion: Commerce de la boucherie. Paris 1893.
S. Strauch: Die Schlachtviehversicherung. Bremen 1895.
E. Klapper: Zur Neugestaltung des Deutschen Schlachtvieh-Marktverkehrs,
foruden Aarsberetninger fra Landhusholdningsselskabet, Konsulentvirksomheden, de samvirkende sjællandske Landboforeninger (for 1890—93) og de trykte Forhandlinger fra Berliner Møderne o. fl.

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Proprietær Heyman vilde takke det kgl. danske Landhusholdningsselskab, fordi denne Sag var bleven bragt frem, og det havde glædet ham at høre den overordentlig interessante Beskrivelse af Markedsforholdene i Udlandet, som nu var bleven given af Statskonsulent Arup. Taleren havde før set noget mere som Fremskridtsmand paa denne Sag, end han nu gjorde. Han syntes, det Ideale var at have edsvorne Mæglere o. s. v., men han kunde godt se de Vanskeligheder, der vare med Hensyn til at faa saadanne Forbedringer skaffe tilveje. Taleren vilde tillade sig at komme lidt nærmere ind paa disse Spørgsmaal, som interesserede ham meget, og hvormed han havde beskæftiget sig en Del, og da navnlig se hen til Forholdene i Kjøbenhavn. I Tyskland, sagde Statskonsulent Arup, skelner man mellem Slagtevægt og Kjødvægt; i Kjøbenhavn gjør man sig ingen Ulejlighed i saa Henseende[1]). Man har, hvad ogsaa Konsulent Arup nylig bemærkede, faktisk ikke nogen Notering. Hver Kommissionær noterer for sig; Noteringen bliver derfor heller ikke, hvad den skulde være, et virkeligt Udtryk for den skete Handel, og yder altsaa ikke nogen Vejledning hverken for Sælger eller Kjøber. Naar man saaledes ser, at f. Ex. bedste Stude noteres fra 40 til 42 Øre pr. Pd. slagtet Vægt, er det ikke nogen Vejledning for Forbrugeren, eftersom man maa huske paa, at Noteringen hos os

[1] Her bruges bestandig Ordet Slagtevægt, hvorimod Benævnelsen Kjødvægt dog i Virkeligheden burde benyttes, der gjøres jo flittig Brug af Kniven; Nyre, Talg m. m. udtages jo stadig ved Slagtningen her.

er saaledes, at det kun er den formodede rene Kjødvægt af Dyret, der er taget i Betragtning ved Ansættelsen af nævnte Pris; Hud og Talg tages der ikke Hensyn til, det har, som man udtrykker sig, »Slagteren frit«. Det samme Forhold finder Sted i Hamburg — hvor det dog bemærkes ved Noteringer —, og der skulde egentlig trækkes 4—5 eller 6 Øre fra for at komme til den virkelige for Kjødet betalte Pris. Paa den Maade, Handelen nu foregaar, tror Folk, der ikke kjende dette Forhold, imidlertid, at Kjødet har været dyrere, end det i Virkeligheden har. Havde Noteringen været rigtig, skulde den have været 4 à 5 Øre lavere. Ser man nu hen til Landmanden, hvad Nytte yder da Noteringen ham? Desværre er det ikke mange Landmænd, der sende Kvæg til Kvægtorvet; efter Kommissionærernes Opgivelse er det kun 10 à 15 % af Kvæget, der kommer direkte fra Landmanden til Markedet, den øvrige Part kommer gjennem Handelsfolk. Indirekte er det imidlertid Landmanden, der sender Kvæg til Kvægtorvet, og han kan ikke blive klog paa Noteringen; han staar i den Retning over for den samme Vanskelighed som f. Ex. Skibsproviantøren; den ene kan ikke se, om han ikke sælger for billigt, og den anden kan ikke se, om han ikke kjøber for dyrt, og hvor skal man ogsaa blive klog paa det? I et Blad ser man en Notering, i et andet Blad en anden Notering; der er aldeles intet at holde sig til. Hvad det gjælder om at arbejde hen til er at faa nedsat en Noteringskommission med Ret til at faa Priser opgivne og Ret til at foretage Vejning af Kreaturerne, og saa længe man ikke kan faa det gjennemført, vil den frie Vejledning kunne gjøre overordentlig Nytte. I Belgien har man en virkelig Notering, ogsaa i Berlin og i Wien, ja selv i England staar man ikke uden Vejledning; thi selv om Noteringen mange Steder ikke er officiel, har man dog dèr en Notering, som man kan støtte sig til, og Landmændene ere da ogsaa ihærdige med at studere Noteringen og følge den nøje. Hvad Handel efter levende Vægt i øvrigt angaar, da er man allerede nu en lille Smule inde derpaa her i Kjøbenhavn, idet Tyre, der gaa bort til Tyskland, blive solgte efter levende Vægt, og der er paa

den Maade begyndt at danne sig en Smule Notering efter levende Vægt. Da Kjødexporten til England fandt Sted, var der ligeledes et lille Tilløb til at faa en Notering bragt i Stand, men derved blev det ogsaa. Taleren kunde ikke forstaa, at det skulde være saa vanskeligt for Slagterne at gaa over til at handle efter levende Vægt. Slagterne ere, sagde Konsulent Arup, vante til at bedømme Kreaturer efter Slagtevægt, men de maatte dog snart kunne blive saa erfarne, at de ogsaa kunde bedømme Kreaturerne efter levende Vægt. Taleren kunde ikke se, at der kunde være saa overordentlig store Vanskeligheder at kæmpe imod, og kunde man ikke komme ind paa at handle efter levende Vægt, var det ønskeligt at komme ind paa at veje Kreaturerne, naar de ere slagtede? Som Forholdene nu ere paa Kvægtorvet og de dermed i Forbindelse værende offentlige Slagtehuse, maa det kunne lade sig gjøre. Forholdet vilde altsaa blive noget lignende som i Svinehandelen ved Svineslagterierne.

Hvad Mæglervirksomheden angaar, da kan Taleren godt indse, at den er overordentlig vanskelig at faa indført her, saa længe Kreditforholdene existere som nu, og dem kommer man næppe bort fra, undtagen en Bank vil gribe ind og tage Affære. Hos os vil det for øvrigt være vanskeligere at komme bort fra den nuværende Ordning end i Tyskland; thi her have Kommissionærens Kunder, saavel Landmænd som Slagtere, været vante til at have Krediten gratis, hvorimod den i Hamborg har kostet $1^1/_2$ %. Helt gratis er Krediten nu imidlertid vistnok ikke, men mere til den ene Side end til den anden, og Slagterne ville i alt Fald nødig gaa til en Bank. Det vil altsaa efter Talerens Mening være vanskeligt at faa dette Forhold ordnet paa en tilfredsstillende Maade, men paa den anden Side maa han fastholde, at der er noget uheldigt i, at en Kommissionær kan handle for egen Regning, og endnu uheldigere er det, naar Kommissionæren tillige er Slagter.

Hvad Assurancespørgsmaalet angaar, da har Taleren i nogen Tid arbejdet i det, fordi det forekom ham, at der, hvad det angaar, er overmaade mislige Forhold tilstede i Kjøbenhavn. Der existerer her en Assuranceforening, som kaldes

Kreaturkommissionærernes Assuranceforening. Det er en privat Forening, og dens Love og Vedtægter ere derfor ikke Offentligheden bekjendte og behøve ikke at være det, men man skulde dog synes, at Foreningen maatte være moralsk forpligtet til at give Landmændene nogen Besked om, hvorledes Pengene blive administrerede, da det faktisk er Landmændene, der betale Assurancepræmien. Hvorvidt det nu egentlig burde være Landmændene, der betale denne Præmie, er vanskeligt at sige, og der er diskuteret meget derom, men faktisk er det, som sagt, Landmændene, der betale Præmien. Taleren har, som sagt, søgt at trænge noget ind i disse Forhold, fordi hele Assurancespørgsmaalet interesserer ham meget, og han vilde tillade sig at fremlægge sine Undersøgelser. Præmien har været forskjellig i de forskjellige Aar, og der betales for, hvad der kasseres — altsaa ikke for anden Klasses Stempel saavel af hele Kroppe som Dele af samme — saaledes, at der erstattes i Forhold til Værdien (Dagsprisen) for hele Kroppen efter Kvalitet som denne er uden Hensyn til den Sygdom, hvorfor den er kasseret. Tillige gives Erstatning for Smaakram (Organer), dog saaledes, at Erstatningsbeløbet skal være mindst 5 Kr. for en Oxe og 2 Kr. for en Kalv og et Faar. Hvad Kjødet angaar, er det ogsaa saaledes, at naar Erstatningen ikke løber op til 5 Kr. for en Oxe o. s. v., betales intet. Man skulde nu synes, det var vanskeligt at komme efter, hvilke Indtægter og Udgifter Foreningen har havt, men det kan man dog tilnærmelsesvis komme paa det rene med ad statistisk Vej, og det er ikke Smaasummer, det drejer sig om. Der indbetaltes i Assuranceforeningens Kasse i 1895 c. 110,000 Kr. Det kan derfor ikke være Landmændene ligegyldigt, om de give en eller to Kroner i Assurance, og endnu vigtigere er det for Landmændene at faa at vide, at de ikke med Tiden komme til at betale endnu større Beløb, eftersom der muligvis — Taleren siger: muligvis, da han ikke kan sige noget bestemt — ikke er henlagt noget til et Reservefond. Assuranceforeningen begyndte i 1888 samtidig med, at Kvægtorvet aabnedes, og oprindelig var Præmien kun lille; for Tyre, Stude og Køer over 300 Pd. var den 60 Øre. Senere

blev den sat op til 1 Kr., og da Mund- og Klovesygen kom, benyttede man Lejligheden til at sætte Præmien op til 2 Kr., og saaledes er den endnu. I Efteraaret 1895 bortfaldt Præmien for de Kreaturer, der exporteres levende til Tyskland, men desværre fik Landmændene ikke nogen Fordel heraf. Ogsaa benyttede man Lejligheden til samtidig at sætte Assurancepræmien for Kalve op fra 10 Øre til 25 Øre — hvortil der for øvrigt ikke var nogen Grund — for Faar fra 2 til 5 Øre — det skete for 1 Aars Tid siden eller saa — ; for Svin varierer Præmien efter Sigende mellem 80 Øre og 1 Kr. Foreningen har som Tilsynsmænd en Kommissionær og en Slagter, som ere tilstede naar Dyrene kasseres af Kontrollen, og Værdien bliver angiven af dem.

Hvilke Erstatningspriser Slagterne have givet, er en lukket Bog, og Taleren har derfor benyttet Kommissionærernes egne Noteringer for at komme til Kundskab om, hvorledes Forholdene egentlig stille sig med Hensyn til Udbetalingen af Assurancen. Han har saaledes for Oxers Vedkommende taget den højeste Notering for bedste fede Stude og Kvier og laveste Notering for 2den Klasses fede Køer Uge for Uge, og deraf dannet Gjennemsnitstal, som han har lagt til Grund; i 1888 er Betalingen herefter ansat til 36 Øre pr. Pd. Kjød, i 1889 til 38 Øre, i 1890 til 39 Øre, i 1891 til 40 Øre, i 1892 til 39 Øre, i 1893 til 34 Øre, i 1894 til 36 Øre og i 1895 til 36 Øre. Efter at have fundet dette, skulde man tro, at det var en let Sag at komme efter, hvad Udgiften og hvad Overskudet har været; men det er dog ikke saa let, eftersom der er mange Ting at tage i Betragtning her: Saaledes kommer Lødekøer og Levekvæg ikke ind under Assurancen og giver altsaa ikke denne nogen Indtægt, men paa den anden Side havde Taleren ogsaa ment at kunne lade være at tage Hensyn til, hvad der ikke kommer i Betragtning paa Udgiftssiden, nemlig Erstatningsbeløb for Dele af Kroppe under 5 Kr. Naar man lader dette gaa lige op, vil man vistnok være saa temmelig sikker paa at være paa den rigtige Side. Taleren var derefter ved at benytte statistiske Aarsopgjørelser for Kvægtorv og de offentlige Slagtehuse kommen til det Resultat, at

i 1888 var Overskudet c. 4,000 Kr., næste Aar 2,000 Kr., det følgende Aar et lille Underskud, næste Aar et lille Overskud og endelig det følgende Aar et lille Underskud. Men Assurancepræmien for Oxer var ogsaa dengang kun 1 Kr. I 1893 blev Præmien imidlertid sat op til 2 Kr., og Resultatet blev da ogsaa, at der i 1893 for voxne Kreaturer var et Overskud af c. 28,000 Kr., i 1894 et Overskud af c. 36,000 Kr. og i 1895 et Overskud af c. 46,000 Kr. Taleren skulde ikke komme nærmere ind paa Forholdet for Kalvenes Vedkommende, for hvilke han i øvrigt havde foretaget en lignende Beregning. Kalvene have i 1894 givet et Overskud af c. 1200 Kr., Faarene et Overskud af c. 800 Kr. og Svinene — det var Taleren ubekjendt, hvorvidt alle Svin assureres — vistnok et Overskud af c. 1,000 Kr.; ialt udgjør dette for Kalve, Faar og Svin en Sum af 3,000 Kr. For Kreaturernes Vedkommende kasseres foruden Kjød ogsaa de indre Organer, og da man ved, at der ikke betales for disse, undtagen Erstatningen udgjør mindst 5 Kr., kan man regne ud, da Organerne i et Kreatur højest er lidt over 6 Kr. værd, at der kun betales grumme lidt i Erstatning for denne Kontos Vedkommende, Gjennemsnitsværdien af de kasserede Organer har været noget som 15,000 Kr. aarlig; men selv om der heraf var betalt 3,000 Kr., vilde det altsaa gaa lige op med de 3,000 Kr., som Kalve, Faar og Svin har givet i Overskud. Her er næppe begaaet nogen større Fejl, og naar man da ser paa det virkelige Overskud: 28,000 Kr., 36,000 Kr. og 46,000 Kr., som er nævnt ovenfor, maa man sige, at Landmændene ere brøstholdne, hvis Pengene ere udbetalte. Landmændene maatte hellere se disse Penge opsamlede i et Fond, og det er ikke ligegyldigt, om det ene eller det andet finder Sted. Det er et Punkt af stor Vigtighed. Taleren kjender ikke videre til Assuranceforholdene i Udlandet; om en enkelt Assurance har han dog faaet Oplysninger, nemlig i Lübeck, og der er det saaledes, at Kommissionærerne have dannet en Forening, som sætter Taxten hvert Fjerdingaar. Saasnart der er 6,000 Kr. i Kassen, sættes Taxterne ned; gaar Kassebeholdningen ned til 1,000 Kr., sættes Taxterne igjen op. I Tyskland er Assu-

rancepræmien vistnok højere end her, hvad imidlertid ikke er saa underligt, idet Assurancen der dels ikke er nogen tvungen Sag, og dels har man der kun én Slags Stempel, hvorimod vi her have to Slags.

Direktør Hansen. Efter Titlen paa det Foredrag, som skulde holdes her, kunde man absolut ikke se andet, end at det i overvejende Grad var de udenlandske Markedsforhold, der skulde omtales, og Taleren vilde ogsaa indrømme, at den ærede Foredragsholder udelukkende har holdt sig dertil, selv om han en enkelt Gang har strejfet ind paa de kjøbenhavnske Forhold. Det er mere Hr. Proprietær Heymann, der har taget de kjøbenhavnske Forhold i Betragtning. Da Taleren saaledes ikke vidste, at man muligen kunde komme ind paa de kjøbenhavnske Forhold, har han ikke skaffet sig nogen Bemyndigelse fra Magistraten til at fremkomme med Udtalelser, der kunne indeholde en Angivelse af, hvorledes den eventuelt vil stille sig til disse Spørgsmaal. Taleren troede imidlertid, at han ganske rolig kunde udtale, at hvad Noteringsspørgsmaal angik, vilde Magistraten vistnok med stor Velvillie yde den Assistance, den kunde, for at der kunde blive tilvejebragt en officiel Notering, og troede ogsaa at turde udtale, at hverken fra Kommissionærernes eller Slagternes Side vilde Spørgsmaalet om Gjennemførelsen af en officiel Notering volde nogen Vanskelighed, naar de paa en passende Maade blive repræsenterede i Noteringsudvalget. Spørgsmaalet om en officiel Notering kunde derfor efter Talerens Mening slet ikke være saa vanskeligt at faa gjennemført, men paa den anden Side vilde Taleren ikke undlade at udtale, at man ikke maatte vente sig altfor store Resultater, thi det vil ikke gaa med denne Notering som med Noteringen af Landmandens andre Produkter: Smør, Korn og Æg, at der noteres de Priser, der betales. Saalænge der handles pr. Styk, kan et Noteringsudvalg, selv om det bestaar af rene Guder, absolut ikke notere en Pris, enten det er for Slagtevægt eller for Kjødvægt, eller hvad det nu skal være; Arbejdet vil blive et rent Regnestykke. Det Hele bliver mere Theori end Praxis. Selv om Noteringsudvalget bliver nok saa

fornuftig sammensat, vil dets Arbejde, saa længe der handles pr. Styk, egentlig kun blive en Beregning, som man ikke kan have Tillid til. Proprietær Heymann har henpeget paa noget, der skulde kunne skaffe et bedre Resultat tilveje, nemlig at man f. Ex. kunde have en tvungen Prisopgivelse fra de Vedkommende, men en saadan Tvang kan man ikke udøve; Noteringsudvalget kan ikke tvinge Kjøber eller Sælger til at opgive Prisen, de have givet eller faaet. Havde man det derimod herhjemme saaledes som paa mange Steder i Tyskland, at Vægten blev brugt noget mere, enten der nu blev handlet efter Slagtevægt eller Kjødvægt, saa at Kjøber og Sælger altsaa gik til Slagtehuset og fik Dyret vejet, kunde der finde en Notering Sted, som var paalideligere, men saa længe der handles pr. Styk, vil Noteringen som sagt næppe være tilfredsstillende. Paa den anden Side maa Taleren indrømme, at Noteringen ikke godt kan blive daarligere end den for Tiden er, og skal der derfor komme noget praktisk Resultat ud af dette Møde, vil det retteste efter Talerens Mening være, at Landbruget enten gjennem Landhusholdningsselskahet eller paa anden Maade tager Sagen i Hænde og anmoder de i Sagen interesserede Parter: Kommissionærer, Slagtere og Landmænd om at komme sammen til et Møde for at tage Beslutning om, hvad der skal forstaas ved Slagtevægt eller Kjødvægt, og naar man saa er bleven enig om det, vil Kravet om en officiel Notering vistnok ikke møde nogen Modstand fra Magistratens Side, og Talerens Assistance skulde i saa Tilfælde staa til Tjeneste.

Hvad Mæglerspørgsmaalet angik, da kunde Taleren vanskelig udtale sig derom, og hvad Assurancespørgsmaalet angaar, da har der jo været Forslag fremme derom, nemlig at man skulde gaa saa vidt at lade Slagtehusadministrationen administrere Assurancen; der kunde være nogen Rimelighed derfor, og det kan jo være, at man engang kommer dertil, men herom kunde Taleren endnu mindre udtale noget om, hvorledes Magistraten eventuelt vil stille sig, eftersom der jo kan blive Tale om, at dette Spørgsmaal maatte sættes i Forbindelse med pekuniære Ofre, f. Ex. ved at danne et Reserve-

fond. Taleren havde for øvrigt fra alle Sider undersøgt Assurancespørgsmaalet paa Rejser i Tyskland, og han maatte sige, at han kjendte ikke noget Sted, hvor Assurancen var saa billig som i Kjøbenhavn, hvorimod han kjendte Steder, hvor den er 3—4 Gange saa dyr. Taleren saa godt det berettigede i de Klager, som Proprietær Heyman havde fremført med Hensyn til Regnskabsvæsenet, men skal en Assuranceforretning bestyres paa anden Maade end Tilfældet er her, vil den blive betydelig dyrere for Landmændene, end den nu er. Naar Assurancen er saa billig, som den er, er det fordi, at der her aldrig kan ske noget saadant som det, der, som den ærede Foredragsholder omtalte, fandt Sted i Berlin, thi her holdes der saa streng Justits som mulig i saa Henseende, for at Assurancen ikke skal lide noget Tab paa saadan Maade. Taleren kunde i det Hele taget sige om de Mangler, der haves herhjemme, at de ikke ere saa store, som det skulde synes, at Proprietær Heyman mente. Man har henvist til, at Aarhus Byraad har taget Sagen i sin Haand for denne Bys Vedkommende. Det er imidlertid kun et Forsøg, der gjøres, og det har varet for kort Tid endnu, til at der kan drages Slutninger deraf, og for Resten er det dèr dyrere end her. Magistratens Assistance vilde, troede Taleren at turde sige, vistnok blive ydet paa de Punkter, hvor det er muligt at yde den.

Statskonsulent Arup. Det er ganske rigtigt, som Inspektør Hansen sagde, at det ikke havde været Talerens Mening at komme ind paa kjøbenhavnske Forhold, men kun at fremlægge for Forsamlingen her, hvorledes Forholdene stille sig i Udlandet, og hvad der muligvis kan tages som Rettesnor for os. Naar Proprietær Heyman bemærkede, at det var ikke saa vanskeligt at komme ind paa at handle efter levende Vægt paa Kvægtorvet, da troede Taleren, at han ogsaa havde fremhævet det. Hvad Kreditspørgsmaalet angik, vilde Taleren bemærke, at den Kredit, Kommissionærerne give til Landmændene, har ikke større Betydning end den, Slagterne paa den anden Side give deres Kunder. Inspektør Hansens Bemærk-

ning, at Noteringen kun kan blive en Skjønssag, er rigtig, men ikke desto mindre er der dog det ved en officiel Notering, at der gaas frem efter bestemte Principer. Det gjælder om at faa en Notering, der den ene Uge efter den anden er afpasset efter samme Maalestok. Naar det hedder, at Assurancepræmien i Udlandet er større end i Kjøbenhavn, da skulde Taleren ikke indlade sig paa det Spørgsmaal, da han ikke vidste, hvorledes den stillede sig i Kjøbenhavn; men i de mindre Byer i Østpreussen og flere andre Steder i Tyskland er Assurancen meget billig. En af Grundene til, at Assurancen er billig i Kjøbenhavn, er maaske den, at Folk her godt kjende hverandre.

Proprietær Heyman vilde spørge Statskonsulent Arup, om han ikke antog, at Grunden til, at Assurancepræmien i de store Byer som f. Ex. Berlin faktisk er højere end her, ikke er den, at der kasseres mere end her. (Statskonsulent Arup: Det kan være en af Grundene.) Men om endogsaa Præmien i de større Byer er højere end her, forhindrer det dog ikke, at man kan opstille den Formodning, at Assurancepræmien er for høj for vort Vedkommende.

Præsidenten (Capt. la Cour) vilde i Anledning af Inspektør Hansens Bemærkning, at der her var ført Spørgsmaal frem, som ikke indeholdtes i Foredragets Titel, bemærke, at det var almindelig Skik i Landhusholdningsselskabet, naar en Sag var bleven behandlet aldeles abstrakt af Foredragsholderen, da hertil at kunne knytte Bemærkninger af konkret Natur, i dette Tilfælde altsaa tage hjemlige Forhold op til Behandling. Det var derfor fuldkommen i Overensstemmelse med Sædvane i vort Selskabs Møder, at Proprietær Heyman havde draget kjøbenhavnske Forhold frem, kun maatte man beklage, at den ene Part, som er interesseret i det store Spørgsmaal, der er bragt frem ved dette Møde, ikke har fundet sig foranlediget til at give Møde, hvilket jo var en nødvendig Forudsætning for, at der i det Hele taget kunde komme en frugtbar Forhandling i Gang. — Der var et Moment, Taleren

kunde ønske at fremdrage, nemlig, at en af Reglerne for Wienermarkedet var, at Vedkommende ifaldt en meget stor Bøde, saafremt Dyrene bleve solgte to Gange paa samme Dag. En saadan Regel vilde i sin Tid have været en Dæmper paa den ikke fornøjelige Spekulation i Landmandens Varer under Englandstrafiken ved at samme Kvæg undertiden solgtes flere Gange paa samme Dag. For øvrigt skulde Taleren ikke komme ind paa Enkeltheder, men kun fastholde, at der har længe hersket Utilfredshed med Forholdene paa Kvægtorvet, og derpaa er der ikke lagt Skjul, det er jævnlig kommet aabenlyst frem, og man skulde derfor synes, at en Forhandling vilde have været ønskelig, naar som iaften Lejlighed bliver givet med Belysning af Forholdene i Udlandet. Hvad Hr. Inspektør Hansen har udtalt, har det været en Glæde at høre, og skjønt Taleren ikke kan udtale sig bestemt i saa Henseende, er han dog temmelig sikker paa, at hans Kolleger i Præsidiet, naar han forebringer Sagen for dem, ville samstemme med ham i, at efter den Redegjørelse, der nu er givet af Konsulent Arup om Forholdene i Udlandet, og efter den Udtalelse, der kom fra Inspektør Hansen, hvis Ord, om han end ikke her optræder med noget officielt Mandat, dog ifølge hans Stilling faa forøget Vægt, er der Anledning til gjennem den antydede Vej, nemlig ved Forhandling mellem en snævrere Kreds af de i Sagen interesserede Parter at tage de forskjellige, Handelen paa Kvægtorvet vedrørende Spørgsmaal op til Forhandling, altsaa ikke blot Noteringsspørgsmaalet, men ogsaa andre Spørgsmaal, der knytte sig til denne Sag. Mæglerspørgsmaalet har Landhusholdningsselskabet for en Del Aar siden havt fremme, og man anmodede Magistraten om at ansætte Mæglere paa Kvægtorvet, men fik Afslag. Taleren var dengang en afgjort Tilhænger af at faa Mæglere ansatte, men han er nu efter Undersøgelser og de Erfaringer, han har havt Lejlighed til at gjøre, kommen en Del bort derfra. Der er imidlertid flere af de Spørgsmaal, som Konsulent Arup har fremdraget i sit Foredrag, der ville kunne drages ind under en eventuel Forhandling ved Siden af Noteringsspørgsmaalet. Med Konsulent Arup var Taleren enig i, at Hovedspørgsmaalet egentlig er, hvem der har Kre-

diten paa Markedet i sin Haand, thi han er i Virkeligheden Herre over Forholdene.

Hensigten med Foredraget her var netop, som Taleren før berørte, at faa en nogenlunde klar Oversigt over de forskjellige Markedsspørgsmaal, som have været fremme i Udlandet, og skjønt det er et meget indviklet Spørgsmaal, er det dog lykkedes Konsulent Arup at give en grundig og tydelig Skildring af alle de heromhandlede Markedsforhold, hvorfor Taleren vilde bringe ham Landhusholdningsselskabets Tak. De, der ikke have besøgt Wienermarkedet, ville gjennem Konsulent Arups Skildring have faaet en exakt Skildring af Forholdene dernede. De Bestræbelser, der have været dernede, for at faa Mæglerinstitutionen indført og Kommissionærerne skudte tilside, ere aldeles mislykkede. Da Taleren var dernede, var der 5,800 Stkr. Kreaturer paa Markedet, hvoraf kun 296 gik gjennem Mæglere. Der er 6 Mæglere ansatte, men der ses kun 3 paa Markedet; hele denne Institution sygner hen efterhaanden. Konsulent Arups Billede af Forholdene paa de forskjellige Steder, han har omtalt, er vistnok saa korrekt, som det kan blive, og det bestyrker Taleren yderligere i, at det vil kunne danne Grundlaget for en Forhandling her mellem de i Sagen interesserede Parter.

Kvægmarkedet i Wien og den hertil knyttede Bank- og Mæglerinstitution.

Beretning til Landbrugsministeriet fra J. C. la Cour.

De ofte utilfredsstillende og jævnlig mærkelige Afregninger, som Landmændene erholde for de til Forhandling paa offentlige Markedspladser sendte Kreaturer, i Forbindelse med at nogle af Kommissionærerne, tillige handle for egen Regning, hvorved Landmændenes Kreaturer let blive benyttede som Spekulationsvare, har jævnlig fremkaldt det Ønske blandt Landmændene, at der istedetfor eller ved Siden af Kommissionærerne kunde ansættes edsvorne Mæglere. Allerede for 12 à 13 Aar siden henvendte det kgl. Landhusholdningsselskab sig herom til Kjøbenhavns Magistrat; denne erklærede sig imidlertid uvillig til dette Skridt, idet den fremførte, at Udviklingen netop gik i Retning af at indskrænke eller afskaffe Mæglervirksomheden paa flere andre Vareomraader, hvor den i længere Tid havde bestaaet, men ikke kunde siges at have arbejdet til Tilfredshed. Ogsaa i de senere Aar er det samme Ønske kommen frem i de samvirkende sællandske Landboforeninger og ligeledes har man jævnlig hørt det fremsat i Udlandet.

Jeg følte mig derfor opfordret til paa den Rejse, jeg ifølge Ministeriets meget ærede Foranledning foretog

til Landbrugskongressen i Buda Pest i September Maaned dette Aar, at standse i Wien, det eneste Sted i Europa, hvor Mæglerinstitutionen i sin Tid blev indført, for at sætte mig ind i dens Virksomhed.

Ved Gesandten, Greve Sponnecks, gode Hjælp erholdt jeg Adgang til de ledende Mænd i Magistraten og derigjennem atter saavel til Centralkontorerne for hele Wiens Markedsordning, som særlig til Kvægmarkedet, til det statistiske Bureau og til begge Departementerne i Landbrugsministeriet. Ved Siden af de mundtlige Oplysninger forsynedes jeg med en stor Del Tryksager (Reglementer, Skemaer, Beretninger osv), som jeg hermed fremsender til Brug ved eventuelle senere Forhandlinger om en Reorganisation af vore Markedsforhold; men ved Siden heraf finder jeg det rigtigt at give en sammentrængt Fremstilling af Markedsforholdene i Wien i det Hele taget og særlig om det derværende Kvægtorv og dettes Mæglerinstitution.

Alle Markeds- og Torveforhold i Wien varetages af et »Marktamt«, i Spidsen for hvilket der staaer en »Vorstand«, ɔ: en Markedsdirektør, der for Øjeblikket er Magistratsraad Kainz. Dette »Marktamt« er delt i 2 Afdelinger, nemlig

1. et »Marktkommissariat«, der bestaaer af omtr. 100 af Magistraten beskikkede Embeds- og Bestillingsmænd, hvis Opgave er at varetage Ordningen og Administrationen af al Handel paa aaben Plads, altsaa paa Torve, i Hallerne og paa Kvægtorvet, og altsaa med Korn, Smør, Æg, Fedevarer, Grønsager, Frugt, Fisk, Fjerkræ, Vildt, Kvæg og Dyr, levende og slagtede.
2. en Veterinærafdeling, der omfatter 63 ligeledes af Magistraten beskikkede Embeds- og Bestillingsmænd, der lede og udføre Veterinærpolititjenesten paa Torve og Stræder, ved Færdslen og Omsætningen.

Af ovennævnte Funktionærer er ved Kvægtorvet ansat og beskæftiget:

10 Mand af Markedskommissariatet, som have at paase hele Kvægtorvets Ordning, lede og varetage dets Virksomhed, nemlig

1 Inspektør, der aarlig lønnes med omtr.	2500	Gylden
2 Kommissærer, der aarlig lønnes med hver omtr.	2000	—
2 Accessister, der aarlig lønnes med hver omtr.	1600	—
5 Praktikanter, der aarlig lønnes med hver omtr.	1200	—

9 Mand af Veterinærafdelingen, der have at vaage over Sundhedsforholdene, syne Dyrene ved Modtagelsen, under Opstaldningen og ved Afgangen, nemlig

5 Dyrlæger, der lønnes hver med omtr.	2000	Gylden
2 Veterinærassistenter, der lønnes hver med omtr.	1600	—
2 Praktikanter, der lønnes hver med omtr.	1200	—

Disse Mænd ere pensionsberettigede efter 34 Aars Tjenestetid. Vel er det ikke forbudt dem at have privat Virksomhed ved Siden af den officielle, men de have ikke Tid dertil.

Kvægtorvet findes i den sydøstlige Udkant af Byen i St. Marx; Jernbanespor med vidtstrakte og hensigtsmæssig indrettede Kvægramper føre, langs den sydlige Side af Pladsen, men afspærret fra denne, saa at Kvæget kan synes, inden det gives Adgang. Umiddelbart op til Kvægtorvet ligger Slagtehuse og iøvrigt findes paa Pladsen Administrationsbygninger, Banklokaler, overdækkede Haller, Stalde, Fouragemagasiner osv. — Kvægtorvet er opført 1881 og overbygget for saavel Kvæg som Faar, Svin og Kalve. Kvæghallen kan tage 4000 Stkr. under Tag og skal ad Aare udvides til endnu 2000 Stkr. Den overdækker 16 à 17,000 □ Meter, har med tilhørende Kloakledninger ialt kostet 412,000 fl. eller omtrent 23 fl. pr. □ Meter, og der bruges altsaa, Gange og Passager iberegnet, 4 à $4^1/_4$ □

Beretning

om Tilførslen, Salget og Priserne paa **Slagtekvæg** paa Centralkvægmarkedet ved St. Marx i Ugen fra 20. September til 26. September 1896.

Den samlede Tilførsel af Slagtekvæg: 5474; deriblandt usolgt tilbage fra forrige Uge: 111, ny Tilførsel: 5363.

De Provinser, hvorfra Slagtekvæget tilførtes.	Usolgt Rest fra forrige Uge	Ny Tilførsel	Ialt tilført
	Stykker		
Nedreøsterrig		295	295
Øvreøsterrig		583	583
Salzburg		12	12
Steiermark		107	107
Kärnten.....			
Bøhmen.....		14	14
Mähren		161	161
Schlesien			
Galizien.....		371	371
Bukowina		245	245
Ungarn og Siebenbürgen.....	71	2801	2872
Croatien og Slavonien		229	229
Bosnien.....	40	545	585
Serbien			

Slagtekvægets Kvalitet og Art.	Usolgt Rest fra forrige Uge	Ny Tilførsel	Ialt tilført
	Stykker		
Kvalitet:			
Fedekvæg ...	7	2931	2938
Græskvæg ...	2	855	857
Pølsekvæg ...	102	1577	1679
Art:			
Stude	65	3956	4021
Tyre		859	859
Køer.....	46	548	594
Af det samlede Antal var			
Bøfler	43	189	232

Salg af Slagtekvæg.

Af den samlede til Salg forhaandenværende Tilførsel af 5474 Styk.

blev **solgt** { til Wien: 4240 »
til andre Steder 1226 „

derimod forbleve **usolgt paa Markedet:** 8 Stykker, og gik **usolgt fra Markedet til andre Steder:** » Styk.

Udenfor Markedet, men dog med Berøring af dette, blev for Wien kjøbt 289 Stykker.

Der blev altsaa i det Hele paa Markedet og med Berøring af dette solgt til Wien: 4529 Stykker.

Af det til andre Steder afsendte Slagtekvæg var bestemt for:

Land	Solgte	Usolgte	Land	Solgte	Usolgte
	Stykker			Stykker	
Nedreøsterrig	875		Steiermark	12	
Bøhmen	187				
Mähren	152				

Slagtekvægets Art			Salg efter pr. Styk										Salg efter Slagtevægt															
			Samlede Antal Kvæg	Pris pr. Styk med Udelukkelse af de yderligste Priser				til yderlig					Samlede Antal Kvæg	Den samlede Levende-vægt i 100 Kilo.	Den samlede Slagte-vægt i 100 Kilo	Ved Slagtning fundet Afdrag i pro Cent		Pris pr. 100 Kilo Slagtevægt med Udelukkelse af de yderlige Priser		til yderlig							
								lave		høje										lave			høje				
				Priser blev solgt																Priser blev solgt							
				fra		til		Stykker	og til Priser		Stykker	og til Priser								Stykker	og til Priser		Stykker	og til Priser			
				fl.	kr.	fl.	kr.		fra	til		fra	til				fra	til	fra	til		fra	til		fra	til		
									Gylden			Gylden									Gylden			Gylden				
Fede- og Græskvæg	Stude	Bøfler fraregnede																										
	Tyre																											
	Køer.....																											
	Bøfler																											
Pølsekvæg			769	20		90																						
ialt...			769																									

Salg af Slagtekvæg efter Styk.

Priser pr. Styk.....	20-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	66-70	71-75	76-80	81-85	86-90								
Antal af de til ovenstaaende Priser solgte Dyr.....	19	28	44	95	56	31	60	94	108	50	69	57	50	8								
Den samlede Levendevægt i 100 Kg.....	23	53	92	228	146	87	174	291	346	175	269	234	215	37								

Markeds-Beretning: Paa Kvægmarkedet i denne Uge blev tilført 834 Stykker mere end i forrige Uge. Desuagtet opretholdtes Priserne fra forrige Uge.

Salg af Slagtekvæg efter levende Vægt.

Art			Kvalitet	Det samlede Antal af solgte Stykker	Pris pr. 100 kg. med Udelukkelse af extraordinære Priser				Til extraordinære											
									lave					høje						
									Priser blev solgt											
					fra		til		Stykker	og til Priser				Stykker	og til Priser					
										fra		til			fra		til			
					fl.	kr.	fl.	kr.		fl.	kr.	fl.	kr.		fl.	kr.	fl.	kr.		
Fede- og Græskvæg	Bøflerne fraregnede	Stude fra og over Ungarn	I	1547	33		37	50						226	38		40	50		
			II	591	28		32													
			III	243	24		27													
		Stude fra og over Galizien	I	289	34		37							68	37	50	39	50		
			II	174	29		33													
			III	51	25		28													
		Stude fra tyske Provinser	I	84	34		37							15	37	50	38	50		
			II	19	31		33													
			III	28	25		30													
		Tyre		606	25		31							32	32		37	50		
		Køer		41	24		31							1	33					
	Bøfler			122	18		23													
Pølsekvæg				902	13		24													
		Ialt...		4697																

Priser pr. 100 kg. i fl.....	13	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Antal af de til ovenstaaende Priser solgte Dyr	6	7	82	109	106	78	136	125	147	156	180	206	122	244	212	181	155	187	266	250	359
Samlet Vægt i 100 kg.....	12	15	189	340	350	273	530	513	632	733	864	1009	599	1218	1123	995	945	1178	1676	1600	2369
Priser pr. 100 kg. i fl.....	35	36	36½	37	37½	38	38½	39	39½	40	40½										
Antal af de til ovenstaaende Priser solgte Dyr	277	253	128	240	138	106	126	69	9	30	7										
Samlet Vægt i 100 kg.....	1856	1720	883	1704	1007	795	958	531	70	237	56										

For Markedsbestyrelsen.

Wien, den 26. September 1896.

Litrotzky,
Inspektør.

Seidl,
Markedskommissær.

Meter pr. Kreatur. — Faarehallerne kunne tage indtil 12,000 Faar og have ialt kostet 6 fl. pr. □ Meter overdækket Plads; Faarehandlen er nu iøvrigt betydelig mindre end tidligere, da her var store Slagterier, der sendte en Mængde slagtede Faarekroppe til Frankrig, men de franske Landmænd og Slagtere led derved et saa betydeligt Tab, at den franske Regering har forbudt Indførsel af slagtede Faar, hvorfor der nu kun sendes Smaapartier — 2 à 400 ugentlig — levende Faar til Frankrig, hvilken Handel imidlertid hindres i at tage Opsving, da den gjøres usikker ved jævnlige Forbud af virkelige eller foregivne Sundhedshensyn. — Svinehallen kan tage omtrent 10,000 Stkr., der forhandles og slagtes nærmest til Byens og Oplandets eget Forbrug.

Det er altsaa et stort Kvægmarked i Wien, men det er ogsaa og har gjennem Aarhundreder været en Hovedindgangsport for Østens store Kvæghjorder fra den ungarske Slette, Donau- og Sortehavslandene til Vestens kjødforbrugende Egne. Her indfandt sig Landmænd, Opkjøbere og Mellemhandlere, for dels direkte, dels gjennem Kommissionærer at sælge ikke blot til Wiens Slagtere og Pølsefabrikanter, men til Slagtere og Handelsmænd inde fra Bjergegnene, eller fra de industrielle Distrikter eller fra Bøhmens og Mellemtysklands mange Badesteder, ligesom ogsaa tidligere en stor Del førtes længere Nord og Vest paa til Berlins, Hamburgs, Rhinprovinsernes, Belgiens, Frankrigs og Englands Forsyning. De hyppige Sygdomme paa Wiener Markedet og dermed følgende Forbud have ofte svækket dets Betydning, men det er dog endnu saa stort, at det er berettiget til at skænkes en ganske særlig Opmærksomhed af Regeringen og af Wiens Magistrat, under hvilken sidste Kvægmarkedet sorterer, og i hvis Virksomhed den indtager den vigtigste Plads, indtil Belysnings- og Befordringsvæsenet, der nu ere private Foretagender, overtages af Byen selv, hvorpaa der arbejdes.

Wiener Kvægmarked er ikke blot et stort, men og-

saa et meget vanskeligt Marked, dels paa Grund af de mange uensartede Folk og Forretningsmænd, hver med sit Sprog og sin Individualitet — Tyskere, Jøder, Tyroler, Italienere, Czecher, Polakker, Slaver, Magyarer, Bosnitter, Kroater osv. osv., der her mødes, – dels paa Grund af Kvægets overordentlige Uensartethed, ligefra de store Korthorns-, krydsede Fedeoxer fra Brænderi- og Sukkerfabrikstaldene og til de smaa usle, magre og halvvilde Kreaturer, der komme nede fra Dalmatien og Bukovina, eller inde fra Karpatherne og Siebenbürgen; — den Dag, jeg besøgte Markedet (d. 28. Septbr. 1896), var af 5838 Stkr. Kvæg de 3185 fra Ungarn og Siebenbürgen, 510 fra Bosnien, 451 fra Øvreøsterrig, 407 fra Kroatien og Slavonien, 355 fra Galizien, 350 fra Bukovina og Resten fra Mähren, Steiermark, Kärnthen, Bøhmen, Schlesien, Serbien osv. Den Enkelte drukner i dette Kaos og er ude af Stand til at orientere sig, danne sig nogen Forestilling om Markedets Vilkaar i Tilbud og Efterspørgsel, og det er derfor egentlig de store, pengestærke Forretningsmænd, der have deres Opkjøbere og Forretningsvenner spredte over hele Leverancegebetet og et ligesaa omfattende Kjendskab til Forbrugsgebetets Behov, der ere i Stand til at vurdere Markedet og udnytte foreliggende Chancer og undvige Tilbageslag. De vide inden Torvebestyrelsen, endog allerede Lørdag, hvor stort et Antal der omtrent fra de enkelte Egne vil blive sendt op til Mandagsmarkedet, og vide da ved Telegrafens Hjælp at tage deres Dispositioner overfor de Flokke, der for deres Regning ere bestemte til eller vel allerede undervejs til Mandagsmarkedet. Som den mest udprægede af disse Storhandlere maa nævnes Jos. Saborsky, tidligere Faderen, nu Sønnerne, der raade over Millioner med Forbindelser allevegne, men ogsaa siges at beherske Wienermarkedet frem for nogen anden, ofte disponerende over mange Tusinde Stkr. Kvæg paa engang.

Ikke mindre Magt have de store pengestærke Handelsmænd og Kommissionærer ved den Kredit, de i

stort Omfang lade blive Slagterne til Del, selvfølgelig mod en ikke altid beskeden Rente, men i hvert Fald altid bringende Kreditnyderen i et Afhængighedsforhold til Sælgeren, — med andre Ord, Slagterne staa kun for en ringe Del frit paa Markedet, de ere nødsagede til at kjøbe hos den Kommissionær, der har givet dem Kredit, — de maa betale høje Priser, men da Kommissionærerne væsentlig handle for egen Regning, bliver det dem, der profitere af de gode Priser, og ikke Landbruget, — ja, mere end een Landmand fortalte mig, at det af disse Grunde var dem umuligt at sælge paa Kvægtorvet, de vare komne derind med udmærket fede gode Varer, men de stode uændsede til mod Slutningen af Markedet, da de maatte slaaes bort til Spotpris, thi at overgjemme er den rene Ruin. Landmændene, selv de største, betydeligste og pengestærkeste, som f. Ex. ungarske Magnater eller Administratorer af kejserlige og erkehertugelige Godser eller af store Fedestalde, knyttede til industrielle Virksomheder, finde derfor absolut deres Fordel ved at sælge i Hjemmet til en af de store en gros Handlere eller en af hans Opkjøbere.

Det er forstaaeligt, at Magistraten i Wien, kjendt med disse Forhold, der gjøre alle Parter afhængige af de store Kommissionærer og Kvæghandlere — Landmændene faa daarlige Priser, Slagterne blive ufrie, Konsumenterne maa betale Kjødet dyrt — at den allerede længe har arbejdet paa at gribe ordnende og regulerende ind i denne Forretning. De sidste Bestræbelser i saa Henseende hidførte den Forordning, som gaves af Indenrigsministeriet d. 3die Septbr. 1883 angaaende Wiener Centralkvægmarkedet i St. Marx, sorterende under Magistratens Bestyrelse. Hovedpunkterne i denne Forordning ere følgende:

Centralkvægmarkedet er den eneste Markedsplads for Salg til Slagtning af stort Kvæg, Kalve, Faar og Svin i Wien og 22 omliggende Kommuner. Paa Markedet maa ogsaa handles med Kjød, Fedevarer, Vildt og Fjerkræ.

Hvad der agtes solgt maa mindst 1 Time før Markedets Begyndelse være skriftlig mældt til Markedskommissariatet paa Kvægtorvet. Det, der mældes for sent, maa vel opstaldes i Kvægtorvets Stalde, men ikke sælges før næste Markedsdag.

Alle Dyr, der skulle sælges, maa være paa Salgspladsen ved Markedets Begyndelse. Tilbageholdelsen af anmældte Dyr straffes.

Umiddelbart inden Markedets Begyndelse bekjendtgjøres paa Tavler paa Markedspladsen Antallet af mældte og af mødte Dyr af de forskjellige Slags.

Kjøbere kunne besigtige Dyrene i Salgshallerne $^1/_2$ Time inden Markedets Begyndelse.

Før Markedets Begyndelse og efter dets Slutning, som bekjendtgjøres med Klokkeringning, maa der ikke afsluttes nogen Handel. Ej heller maa de paa Markedet kjøbte Dyr eller Varer atter samme Markedsdag faldbydes paa Markedet.

Markedskommissariatet besørger Dyrenes Modtagelse, Fodring, Pleje osv.

Dyrenes Forhandling paa Kvægtorvet sker gjennem en Bank, den saakaldte »Wiener Vieh- und Fleischmarktcasse« og de ved denne ansatte edfæstede Mæglere, de saakaldte Markedsagenter. Dog staar det Ejerne eller deres Underordnede frit selv at sælge deres Varer; men al Ind- og Udbetaling for de paa Markedet sluttede Handler skal ske gjennem den nævnte Bank eller Kasse, ligesom den ogsaa er den eneste, der kan indrømme Kredit ved Kjøbet af de paa Markedet fremstillede Dyr og Varer.

Markedsagenterne, der paa Ansøgning vælges af Wiens Magistrat, maa mindst være 24 Aar, paalidelige og fagkyndige samt stille en Kaution af 5000 fl:; de danne et Forbund og vælge aarlig

en Formand,
en Stedfortræder for denne,
en Sekretær.

Formanden repræsenterer Forbundet ud ad til, tilstiller Medlemmerne alle Oplysninger fra Kassen samt fører Forsædet i deres Maanedsforsamling. Ved denne vælges for en Maaned 2 Medlemmer og en Opmand, der i Forbindelse med Formanden og en Repræsentant for Kassen, danner den Komité, som fordeler mellem Markedsagenterne til Forhandling de Dyr og Varer, der ere anmeldte til Kassen, saafremt Ejeren ikke ved Anmeldelsen har forlangt, at Salget skal finde Sted ved en af ham forud bestemt Markedsagent. Dog skal der paasees, at hver af disse saa vidt muligt erholder omtrent lige mange Dyr af samme Vægt og Godhed til Forhandling; men der maa ikke henvises mere end 200 Stkr. Kvæg, 300 Stkr. Ungkvæg, 200 Svin, 2000 Faar eller 2000 Kilogram Kjød til Forhandling af en enkelt Markedsagent. Salgsgebyret, der er $^1/_4$ % af Salgsbeløbet, udbetales Markedsagenterne ved Slutningen af hver Maaned af Kassen. Desuden erholde de 2 % af Provisionen til Dækning af Korrespondance, Regnskabsføring o. lg.

Vægte, betjente af dertil af Markedskommissariatet ansatte og af Banken kontrollerede Folk, ere anbragte i rigeligt Maal paa Markedspladsen, og alle Dyr, der sælges, skulle vejes uden Betaling, og Vægten tilligemed Prisen indføres i Slutsedlen.

Beretning om Markedet afgives af Markedskommissariatet dels kortfattet selve Markedsdagen, dels udførlig ved Ugens Slutning og omfatter Antallet af Dyr og Varer, der have været udbudte og ere blevne solgte, spicificerede efter de Lande og Provinser, hvorfra de ere bragte, og efter deres Kvalitet delte i Slagtekvæg, Græsningskvæg og Pølsekvæg, og ligeledes i Stude, Tyre, Køer, Bøfler; tillige gives Oplysning om hvorhen det udførte Kvæg er solgt, en udførlig Beregning og Opgivelse af Priserne pr. 100 Kilogram levende Vægt i Henhold til de indleverede Slutsedler.

Der opgives Gjennemsnitspriser for 3 Kvaliteter af Stude fra og over Ungarn, Stude fra og over Galizien, Stude fra tyske Provinser, samt

Gjennemsnitspriser for Tyre, Køer, Bøfler, Pølsekvæg.

Noteringen sker nu altsaa gjennem Beregning af Priser og de optagne Vægtprotokoller og de i Henhold dertil udfærdigede Slutsedler, men dog kræves ogsaa her et Skjøn for at dele de 3 førstnævnte Klasser i de 3 Kvaliteter. Hvis f. Ex. et Parti Stude har kostet 33 fl. pr. 100 Kilo, er ikke dermed bestemt, om det skal henføres under 1ste eller 2den Kvalitet, og dette søges da nu afgjort ved en Forespørgsel til vedkommende Sælger. Imidlertid drøfter man at nedsætte et fast Udvalg, der skal bestemme Kvaliteten.

Til yderligere Belysning af Markedets Karakter opgives hvor mange Stykker, der ere solgte til hver Pris med en Gyldens Variation pr. 100 Kilo samt Oplysning om extraordinær høje eller lave Priser.

Som Exempel kan anføres, at d. 28. September var saaledes ialt solgt:

33	Stkr.	til	16	fl.	pr.	100	Kilo L. V,
93	»	—	17	»	—		—
120	»	—	18	»	—		—
107	»	—	19	»	—		—
159	»	—	20	»	—		—
90	»	—	21	»	—		—
187	»	—	22	»	—		—
101	»	—	23	»	—		—
154	»	—	24	»	—		—
151	»	—	25	»	—		—
197	»	—	26	»	—		—
355	»	—	27	»	—		—
292	»	—	28	»	—		—
232	»	—	29	»	—		—
201	»	—	30	»	—		—
172	»	—	31	»	—		—
268	»	—	32	»	—		—
293	»	—	33	»	—		—
345	»	—	34	»	—		—
358	»	—	35	»	—		—

232	Stkr.	til	36	fl.	pr. 100	Kilo L. V
87	»	—	36½	»	—	—
338	»	—	37	»	—	—
76	»	—	37½	»	—	—
161	»	—	38	»	—	—
132	»	—	38½	»	—	—
117	»	—	39	»	—	—
50	»	—	40	»	—	—
4	»	—	40½	»	—	—

Kvægtorvets Reglement indeholder endnu en Række særlige Bestemmelser om Salget af Kvæg, Ungkvæg, Faar og Svin, men der er ingen Grund til at fordybe sig deri, — Hovedtrækkene for Forretningsgangen ere givne i Foranstaaende og til yderligere Belysning tilføjes sluttelig en Markedsberetning.

Denne Ordning af Salgsforholdene paa Kvægtorvet traadte i Virksomhed som sagt 1883 og modtoges med store Forventninger baade af Landmændene, der ventede at kunne opnaa de for deres Kvæg virkelig betalte Priser, af Slagtere, der nu ved Kassens Hjælp ikke længere behøvede at benytte Kommissionærernes dyre Kredit og kom til at staa frit overfor Kjøbet paa Torvet, og af Forbrugerne i Wien, der mente derved at opnaa billigere og mere jævne Kjødpriser end hidtil.

Men Kommissionærerne, der altsaa ved Bestemmelserne vare udelukkede fra at handle paa Wiens Kvægmarked, tog Kampen op med stor Kraft og Energi. Efter forgjæves at have søgt Ændring i de givne Bestemmelser, idet Magistraten havde besluttet med alle til dens Raadighed staaende Midler at føre den nye Ordning igjennem, sluttede de sig sammen, forlagde deres Handel til Presburg i Ungarn, et Par Timers Banekjørsel fra Wien, og lod hertil bringe alt det Kvæg, som de dels havde paa Haanden, havde opkjøbt omkring paa de store Godser og Brænderier og ofte givet betydeligt Forskud paa, og dels lode opkjøbe og sende sammesteds hen af den store Stab af Opkjøbere, der opererede for

dem i det vidtstrakte Opland. Slagterne i Wien vilde i Begyndelsen ikke gaa til Presburg, men bleve snart nødsagede dertil, da Wiener Markedet blev for lille, særlig med bedste Slags Varer, og de uheldige Handelsforhold flyttedes saaledes fra Wien til Presburg.

Denne Kamp stod nu paa i 4 à 5 Aar, Wienermarkedets Betydning formindskedes, og da maatte det kejserlig-kongelige Indenrigsministerium 1888 gjøre den Indrømmelse, at det ikke blot var Mæglerne og Ejerne, der fik Lov til at sælge paa Wiens Kvægtorv, men ogsaa disse sidstes »Befuldmægtigede«. Dermed var Døren aabnet paa Klem, og lidt efter lidt vendte Kommissionærerne som »Befuldmægtigede« for Kvægejerne tilbage til Wiens Kvægtorv, trængte Mæglerne mere og mere tilbage og satte sig atter fast paa dette. Nu dominere de atter fuldstændig Markedet, idet de have hele Hovedparten af Handlen i deres Hænder. Af de den 28de September falbudte 5838 Stkr. Kvæg var der saaledes kun 296 anmeldte hos Kassen til Forhandling af Mæglerne, og fra Landmændene, Brænderierne, Sukkerfabrikkerne o. lg. var der ifølge et Skjøn kun sendt omtrent 700 til Forhandling gjennem en »Befuldmægtiget« ɔ: en af Kommissionærerne, medens disse iøvrigt paa egen Regning forhandlede alle de øvrige Kreaturer, hvorpaa de ofte havde givet stort Forskud, et virksomt Lokkemiddel, medens Kassen eller Banken ligesaa lidt maa give Forskud, som den maa kjøbe eller sælge for egen Regning paa Torvet.

Ganske vist fastholdes endnu Bestemmelsen om, at Ind- og Udbetaling for forhandlede Dyr og Varer paa Kvægtorvet kun maa finde Sted gjennem Kassen, og man skulde altsaa synes, at Slagterne ved at være friede for Kommissionærernes Kredit vedblivende stode frit i deres Indkjøb paa Torvet. Men dette Gode er for de flestes Vedkommende rent illusorisk. De velstaaende Slagtere ere vel nu ligesaa lidt som tidligere afhængige af Kommissionærerne; de gjøre deres Indkjøb, betale Dyrene ved Kassen eller faa Kredit af denne, i Reglen i en Uge,

og tage deres kjøbte Kreaturer hjem til Slagtning i Slagtehusene. Men alle de mindre velstaaende, der ikke kunne erholde denne Kredit hos Kassen, og deres Tal er meget stort, maa nu handle paa en af følgende to Maader:

enten blive deres Dyr, efter at være kjøbte til Ugens Brug, hensatte i Kassens »Pantestalde«, hvorudaf vedkommende Slagter da efterhaanden i Ugens Løb udløser et eller flere Kreaturer, men maa betale Staldleje, Fodring og Pasning, som er dyr; og vel er det tilladt selv umiddelbart ved egne Folk at besørge dette, men dette sker kun sjælden, da en Slagter derved vilde svække sin Kredit overfor sine egne Folk, idet disse derved se, at han ikke har Kredit hos Banken. Af denne Grund benyttes følgende Udvej:

eller de laane Pengene af de Kommissionærer, af hvem de have kjøbt Kreaturerne, gaa da til Banken og betale dem, saa de kunne faa dem udleverede, og Kommissionærerne hæve da ved Markedets Slutning de indbelalte Beløb for at sende dem til deres Kommittenter eller selv at indkassere dem, hvis det er eget Kvæg, de have solgt. Men herved er Slagterne altsaa paany bragte i et baade direkte og indirekte Gjælds- og Afhængighedsforhold til Kommissionærerne.

Resultatet af Udviklingen er derfor blevet, at Mæglerinstitutionen er ved helt at gaa ud. For Tiden er der kun 6 Agenter, hvoraf kun 3 benyttes, medens de 3 andre drive Tiden hen med anden Gjerning og endog kun sjælden lade sig se paa Kvægtorvet. Tilmed er der kun ringe Tilfredshed med disse Salg gjennem Mæglerne, dels fordi de i Reglen opnaa tarvelige Priser, begrundet i at de have mindre kommerciel Dygtighed end Kommissionærerne, dels fordi de kun kunne byde Kunderne mindre righoldigt Udvalg, og dels fordi alle de Slagtere, der ere afhængige af Kommissionærerne, ikke kunne kjøbe hos Mæglerne. Mange Landmænd, der sende deres Kreaturer til Banken, forlange derfor, at de ikke maa

sælges gjennem Mæglerne, men gjennem denne eller hin Kommissionær, saaledes at Banken og ikke denne afregner Kreaturerne til Forsenderen. Tilmed har det vist sig, at Mæglerne, trods deres Ed, dog undertiden gjøre Forretninger i Kvæg udenfor Markedet, saa de faktisk undertiden fungere som Kommissionærer; og vel blive de af og til straffede derfor — det skete netop da jeg var i Wien — men alligevel drives denne Trafik, ja er vist endog et Hovedsubsistensmiddel ligeoverfor den hensygnende Mæglervirksomhed.

Det er altsaa Kommissionærernes Pengestyrke, deres større Dygtighed, den større Fordel og dermed Interesse de have af et godt Salg, — Landmændenes Utilfredshed med Mæglerne, — Landmændenes Utilbøjelighed til selv at sende deres Dyr til Markedet til Forhandling for egen Regning, da de store Slagtere nødigere kjøbe af den Enkelte, der kun har et ringe Udvalg, end af Kommissionærerne, der have et stort Udvalg, — Landmændenes større Udgifter ved Forsendelsen, idet de ikke som Kommissionærerne kunne være belavede paa at modtage og forpleje Dyrene godt i det Par Dage, de ofte komme for tidlig til Markedet, da de store Afstande og de langsomme Godstog hindre en nøjagtig Beregning af Ankomsttiden, — alt dette gjør, at Kommissionærerne atter staa som de egentlige Herrer paa Markedet og dominere dette.

Med Banken — Vieh- und Fleischcasse — vilde der fra alle solide Slagteres Side kunne være Tilfredshed, saafremt den ikke var saa kostbar. Denne Bankforretning er nemlig overdraget »Allgemeiner Depositenbank«, og den mellem denne og Regjeringen sluttede Overenskomst er altfor fordelagtig for Banken. Denne erholder nemlig for sine Laan eller sin Kredit 1 % over den østerrigsk-ungarske Bankrente, altsaa i Gjennemsnit 5 %; desuden tager den i Delcredere $^1/_2$ pro Mille for indtil 14 Dage, selv om det kun er 1 à 2 Dage at Kreditten benyttes, og 1 pro Mille over 14 Dage, men istedet for

det sidste fornyes den hver 14de Dag; hvilket, hvis det er en løbende Kredit, yderligere bliver 1,3 % pr. anno.

Koncessionen med Banken vil derfor ikke blive fornyet, naar den om 3 Aar udløber, og det er et almindeligt Ønske, at Byen selv vil etablere denne Bankforretning paa Torvet — noget, som dog vist vil frembyde betydelige Vanskeligheder.

Da nu hertil kommer, at Afgifterne ere høje, og at Byen, der besørger Fodringen, tjener altfor mange Penge paa Foderet — ifjor endog over 50,000 fl. — er der ogsaa blandt Landmændene en stor Utilfredshed, og fra mange Sider kræves en ny Ordning, ved hvilken ganske vist Bankforretningen som Afregningsorgan ønskes bevaret, men paa billigere Vilkaar end nu, og hvor moderatere Afgifter og Foderpriser blive fastslaaede samt endelig, hvor Mæglerinstitutionen opgives.

Endnu skal bemærkes, at Wienermarkedet ogsaa afviger fra de fleste andre større Markeder i Nutiden derved, at der ingen Assuranceafgift erlægges for Dyrenes Sundhed ved Slagtning. I saa Henseende nøjes man med de herhen gjældende Bestemmelser i Kejserdømmet Østerrigs borgerlige Lovbog, hvis § 924 og 925 lyde saaledes:

§ 924. Naar et Stk. Kvæg bliver sygt eller kreperer inden 24 Timer efter Overleveringen, vil det være at antage, at det allerede var sygt ved Overleveringen.

§ 925. Den samme Formodning gjælder:

1) dersom der inden 8 Dage bliver opdaget hos Svin Tinter og hos Faar Kopper og Skab, eller dersom der hos de sidste inden 2 Maaneder opdages Lungeorm og Ikter;
2) dersom der hos Hornkvæg inden 30 Dage efter Overleveringen (Modtagelsen) findes Kirtelsygdom, saakaldet Perlesyge;
3) dersom der hos Heste og Lastdyr inden 15 Dage efter Overleveringen opdages mistænkelig Kværke eller Snive eller ogsaa Engbrystighed eller, dersom

der inden 30 Dage opdages Dødkuller, Springorm, Stædighed, sort Stær eller Maanedsblindhed (periodisk Øjenbetændelse).

Af Foranstaaende vil det ventelig fremgaa, at de Foranstaltninger, der i Wien ere trufne fra det Offentliges Side for at hidføre gode og sunde Forhold paa Kvægmarkedet, i flere Retninger frembyde betydelig Interesse, og det baade til Advarsel, idet f. Ex. Mæglerinstitutionen, der abstrakt betragtet synes at byde fuld Sikkerhed for god Behandling, i disse Forhold har vist sig upraktisk og svag, ligesom der ogsaa kan fremdrages Momenter, der utvivlsomt fortjene Efterfølgelse, om de end maatte trænge til Forbedring, saaledes f. Ex. Bestemmelsen om at al Afregning, Kvægomsætningen paa Torvet vedrørende, skal finde Sted gjennem et under offentlig Kontrol staaende Pengeinstitut paa selve Kvægtorvet, og som vil kunne byde baade Landmænd og Slagtere den største Sikkerhed for at Mellemhandlen ikke urettelig lukrerer paa disses Bekostning, naar den bliver ordnet paa rette Maade. Det er derfor formentlig i denne Retning, at der bør arbejdes for at fremkalde bedre Forhold paa Kjøbenhavnsmarkedet. Ligesaa synes ogsaa Bestemmelserne om, at et Kreatur ikke maa sælges mere end een Gang paa Markedet samme Markedsdag, at maatte være en Hindring mod den Uskik, at Kommissionærerne tillige operere som Handelsmænd, et Forhold, der synes uforeneligt med en forsvarlig Varetagelse af den dem af Landmændene betroede Kommissionsforretning. Endelig vil der ogsaa kunne hentes nogle Vink fra Wienermarkedet om en bedre Notering, skjøndt den næppe bør adopteres i den dér gjennemførte Form.

Landboskolen, d. 21. November 1896.

Danmarks Smørexport.

Af
Konsulent B. Bøggild.

Da statistisk Bureau kun offentliggjør kvartalsvis den samlede Sum af indført og udført Smør henholdsvis i Daaser og i anden Pakning, men iøvrigt intet oplyser hverken om det indførte Smørs Nationalitet, Indførselsvejene eller Udførselsvejene, har »Tidsskrift for Landøkonomi« allerede i adskillige Aar søgt at afhjælpe denne Mangel ved ad privat Vej at fremskaffe det nødvendige statistiske Materiale og offentliggjøre de vigtigste Oplysninger i Tidsskriftets aarlige Mælkeriberetning. Og da disse Oplysninger, alt eftersom Smørexporten bliver Landets betydeligste Indtægtskilde, faa mere og mere aktuel Interesse, har Redaktionen anset det for rigtigt iaar ikke at lade Materialet henligge til Mælkeriberetningens Fremkomst, men at benytte det til en særlig Artikel om Smørexporten, og det saa meget mere, som denne iaar af forskjellige Grunde har været i meget stærk Stigning.

Vil man først have Rede paa Smørimporten, da fremgaar det af nedenstaaende Tabel, at denne har været c. 3,7 Mill. Pd. mindre i det sidste Landbrugsaar end i det foregaaende. Og det ses, at der er en Nedgang i Tilførselen fra Sverrig af næsten 7 Millioner Pd. — Vil man dernæst undersøge, hvorledes det forholder sig med det svenske Smør, saa ses i omstaaende Tabel, at denne Nedgang for en meget stor Del skyldes

Smørindførselen til Danmark i Pund.

Fra	1/10 1892 — 30/9 1893	1/10 1893 — 30/9 1894	1/10 1894 — 30/9 1895	1/10 1895 — 30/9 1896
Sverrig	11,913,682	15,883,412	20,451,158	13,722,211
Rusland (Finland) .	9.319,831	11,896,076	10,916,420	12,553,773
Tyskland	2,467,762	2,847,009	3,229,577	3,138,094
Amerika	»	568,658	297,179	1,940,721
England	275,769	554,456	554,818	341,779
Frihavn	»	»	272,125	320,842
Andre Lande	93,607	13,767	8,279	51,769
Ialt...	24.070,651	31,763,378	35,729,556	32,069,189

Indførselen af Smør fra Sverrig i Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1892—93	2,033,596	2,380,956	3,514,691	3,984,439	11,913,682
1893—94	3,537,213	3,563,343	4,301,250	4,481,606	15,883,412
1894—95	8,413,022	4,083,677	4,083,709	3,870,750	20,451,158
1895—96	3,806,136	3,785,060	1,741,746	4,389,269	13,722,211

Oktober Kvartal, i hvilket der 1894 havde været en exceptionel stor Tilførsel. — Som en anden Mærkelighed ved Smørindførselen iaar maa det dernæst paapeges, at der er indført næsten 2 Mill. Pd. Smør fra Amerika. Dette er billigt og som Regel meget simpelt Smør, for største Delen til en Pris af ca. 50 Øre pr. Pd. Det tilføres formedelst Kjøbenhavns Begjær efter billigt Smør, og det er for mange Detaillister en kjærkommen Vare, der uden Risiko for Kvalitetstab giver en større Fortjeneste end svensk eller russisk Smør, der slet ikke eller kun undtagelsesvis kan skaffes til en saa lav Pris. — Det fra England indførte Smør er antagelig for største

Delen returneret dansk Smør eller amerikansk Smør, der forgjæves har været søgt solgt i England.

Tilførselen af fremmed Smør sker hovedsagentlig ti Kjøbenhavn. Ved Provinstoldstederne er kun indført henimod 2 Mill. Pund, for største Delen fra Tyskland, der for omtrent Halvdelens Vedkommende er indført til Esbjerg, medens det øvrige er indført over Landtoldgrænsen eller til Kolding, Svendborg, Vejle og flere andre Byer.

Smørudførselen fra Danmark i Pund.

Til	1/10 1992— 30/9 1893	1/10 1893— 30/9 1894	1/10 1894— 30/9 1895	1/10 1895— 30/9 1896
England	92,734,690	111,386,394	113,243,672	118,867,125
Tyskland ...	1,889,279	2,122,961	1,409 016	2,100,105
Sverrig	709,684	174'275	378,215	240,280
Norge	180,517	181,740	111,639	111,839
Holland.....	132,983	204,705	132,710	105,975
Belgien.....	64,777	46,715	17,025	46,033
Spanien	65,620	144,697	95,401	219,803
Amerika	»	182,174	62,034	14,336
Frihavnen ..	»	«	201,531	493,052
Andre Lande	71,361	68,095	73,481	137,749
Ialt...	95,848,911	114,511,756	115,724,724	122,336,297

Smørexporten ses at være stegen over $6^1/_2$ Mill. Pd., og det trods at Indførselen er gaaet over $3^1/_2$ Mill. Pd. ned. — Samtidig er Margarineforbruget forbleven omtrent uforandret og beløber sig til 16 Mill. Pd. dansk og $2^1/_4$ Mill. Pd. indført Margarine imod $15^1/_2$ Mill. Pd. dansk og $2^1/_4$ Mill. Pd. indført Vare Aaret forud.

Overskudsudførselen og dennes Fordeling i de fire Kvartaler ses sammenstillet med de tilsvarende Tal for de ni foregaaende Aar. Stigningen viser sig at være $10^1/_4$ Millioner Pund. — Tallet for Oktober Kvartal synes

Danmarks Overskuds-Udførsel af Smør i Pund.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1886—87	5,173,124	9,707,739	9,983,791	10,219,408	35,084,062
87—88	8,143,670	14,133,968	13,035,053	11,914,995	47,227,686
88—89	8,899,671	14,595,838	15,055,030	13 162,606	51,713 145
89—90	12,137,417	21,297,156	15,469,119	16,589,575	65,493,267
90—91	17 205,465	17,675,110	17,948,463	17,725,678	70,554,716
91—92	16,363.866	18,368,304	17,985 390	16,337,020	69,054,580
92—93	15,578,590	18,072,829	19,955,720	18,571,121	71,778,260
93—94	16,117,655	21,152,415	21,936,418	23,541,890	82,748,378
94—95	13,516,364	23,261,833	23,219,213	19,997,758	79,995,168
95—96	20,844,581	20,517,513	27,615,272	21,289,742	90,267,108

paafaldende stort; men til Forklaring heraf kan nævnes to Forhold, nemlig dels, at det netop var i Oktober Kvartal 1894, at der, som foran nævnt, indførtes en exceptionel stor Mængde svensk Smør (i Krisen ved Noteringsforandringen), næsten 5 Mill. Pd. mere end Aaret forud, hvorved Overskudsudførselen jo blev trykket, — og dels, at Efteraaret 1895 bragte en aldeles usædvanlig rigelig Græsning, der i Slutningen af September og Oktober ikke alene gav en forholdsvis stor Mælkemængde, men ogsaa foranledigede, at Køerne i 1895 bleve indbundne i mere end almindelig god Foderstand, der uden Tvivl sammen med lave Foderstofpriser bidrog til en stor Mælkeydelse, alt eftersom Køerne kælvede.

Det er nu kommet dertil, at Landets Overskudsudførsel af Smør i hvert enkelt Kvartal er over 20 Millioner Pund, medens hele Aarets Overskudsudførsel 1881—82 var 19½ Mill. Pd. — I 14 Aar er Mængden tiltaget til mere end fire og en halv Gange saa meget som det i og for sig anselige Kvantum, hvortil Danmarks Overskudsudførsel af Smør beløb sig i Centrifugernes Barndomsperiode.

Blandt det her fra Danmark udførte Smør er der imidlertid altid en Del, som ikke er dansk Produkt. Særlig finder der i Kjøbenhavn en Del Gjenexport Sted af svensk og finsk Smør, hvilket Forhold har faaet større Betydning, alt eftersom Mængden af secunda dansk Smør er aftaget. Dernæst transiteres der en Del, vistnok hovedsagelig finsk Omladningsgods, og endelig udføres der ogsaa fra Esbjerg noget af det fra Tyskland indførte Smør. — Ialt er der til England over Kjøbenhavn sendt 14½ Mill. Pd. toldberigtiget og 2⅘ Mill. Pd. transiteret Smør og over Esbjerg næsten 1 Mill. Pd. toldberigtiget, medens Resten, noget over ⅘ Mill. Pd. fremmed Smør, er sendt til Sverrig, Norge, Rusland, Tyskland og andre Lande.

Udførselen delte sig mellem danske og fremmede Varer saaledes:

Kvartaler	dansk Smør Pd.	fremmed Smør			I alt Pd.
		toldberigtiget Pd.	transiteret Pd.	Tilsammen Pd.	
Oktober 1895.	23,570,694	2,893,208	1,149,109	4,042,317	27,613,011
Januar 1896..	24,488,323	3,729,279	786,602	4,515,881	29,004,204
April 1896 ...	29,248,034	4,875,391	509,669	5,385,060	34,633,094
Juli 1896	26,097,485	4,372,191	616,312	4,988,503	31,085,988
Hele Aaret 1895—96 ...	103,404,536	15,870,069	3,061,692	18,931,761	122,336,297

Blandt det udførte Smør er der dernæst Grund til at skjelne mellem, hvad der er exporteret i hermetisk lukkede Daaser, og hvad der er sendt bort i anden Emballage (Dritler, Kasser med fersk Smør). Af Daasesmør indførtes kun 457 Pd. i mange forskjellige smaa Poster, og det har sandsynligvis altsammen været retur-

nerede Prøver. Udførselen beløb sig derimod i Oktober Kvartal til 1,002,169 Pd., i Januar Kvartal 890,598 Pd., i April Kvartal 826,235 Pd. og i Juli Kvartal 1,417,356 Pd. Ialt udførtes altsaa lidt over 4 Millioner Pund, medens Udførselen af Daasesmør i 1894—95 kun var $2^3/_4$ Mill. Pd. og i 1893—94 var $4^1/_4$ Mill. Pd., og i tidligere Aar har den vistnok af og til været endnu lidt større, hvilket dog ikke bestemt kan oplyses, da det først er efter 1892, at hermetisk pakket Smør opføres særskilt i Toldvæsenets Exportlister. — Af dette Daasesmør er i det sidst forløbne Aar næsten 2 Mill. Pd. gaaet til Tyskland, $1^1/_3$ Mill. til England, hvorhos det maa bemærkes, at hvad der i Tabellen over Smørudførselen er angivet udført gjennem Frihavnen og til Spanien og Holland, meget nær altsammen er Daasesmør, medens mindre Mængder ere sendte til Belgien, Frankrig, Nord-Amerika, Portugal og forskjellige andre Lande.

Det viser sig altsaa, at det til Tyskland, Spanien og Holland ligesom det gjennem Frihavnen exporterede Smør næsten altsammen er Daasesmør. Drittelsmørret og dermed hele Massen af Landets Smørexport — iaar næsten 119 Millioner Pund — gaar til England; og det er en stadig stigende Mængde, der gaar den Vej; — i de fire sidste Aar er der en Stigning af over 30 Mill. Pd.

Til Belysning af de forskjellige danske Havnebyers Betydning for Smørexporten til England ere Udførselsmængderne i de sidste 5 Aar sammenstillede i en særlig Tabel. Denne udviser, at netop Halvdelen af Tilvæxten (15 Mill.) falder paa Kjøbenhavn. — Iøvrigt maa det haves i Erindring, at 1892—93 og 1894—95 vare Isvintre, medens 1891—92, 1893—94 og 1895—96 vare isfrie og derfor kunne sammenlignes indbyrdes. — Fæstes Opmærksomheden særlig paa disse tre Aar, viser det sig, at medens Kjøbenhavns Export er voxet fra $50^3/_4$ til $65^1/_2$ Mill. Pd., er Esbjergs Export voxet fra 11 til $20^2/_3$. Odense, Aarhus, Randers, Svendborg og Aalborg ere gaaede frem; men Horsens' Betydning som Exportplads synes at være stærkt aftagende, medens Frederiks-

havn, Nakskov og Nykjøbing vel udføre forøgede, men dog kun smaa Mængder.

Udførselen af Smør til England.

Fra	1891—92 Mill. Pd.	1892—93 Mill. Pd.	1893—94 Mill. Pd.	1894—95 Mill. Pd.	1895—96 Mill. Pd.
Kjøbenhavn ...	50,741	41,923	58,947	54,178	65,522
Helsingør.....	»	3,448	»	1,715	»
Esbjerg.....	11,055	18,336	17,570	26,138	20,668
Odense.....	7,980	8,190	10,613	8,406	9,213
Aarhus.....	4,114	6,307	8,361	7,680	7,718
Horsens	4,384	3,004	2,751	1,964	1,422
Randers.....	3,337	3,900	5,438	4,992	5,073
Svendborg.....	3,536	2,826	2,990	2,561	2,836
Frederikshavn .	1,452	2,296	1,406	2,044	1,702
Aalborg	1,529	1,403	2,474	2,599	2,932
Nyborg.....	»	0,361	»	»	»
Nakskov	0,337	0,366	0,374	0,468	0,815
Nykjøbing F....	0,335	0,321	0,462	0,499	0,966
Kolding.....	»	0,051	»	»	»
Grenaa.....	»	0,002	»	»	»
Ialt...	88,800	92,734	111,386	113,244	118,867

I strænge Isvintre forrykkes Forholdene betydelig; og man ser Byer, hvor der ikke findes en eneste Smørhandler, komme til at figurere paa Exportlisterne. Hvorledes dette vil gaa i en kommende Isvinter, vil vel være afhængigt af Frostens Langvarighed og Haardhed, men der er dog Sandsynlighed for, at de kraftige Isbrydere, der nu ere anskaffede til Besejling af Øresund og Bælterne, ville foranledige, at Kjøbenhavn og Esbjerg (og maaske Frederikshavn) ville blive de Steder, hvorfra Smørexporten vil kunne foregaa mest uforstyrret. Utvivlsomt vil det forenede Dampskibsselskab fremtidig som ved mange tidligere Lejligheder sætte størst mulig Kraft

og Sømandsdygtighed ind paa at opretholde den kjøbenhavnske Export Uge efter Uge; men bliver Kattegat fyldt med Is, ville Skibene, selv om de kunne hjælpes ud, kun med stor Fare kunne vende tilbage, og da ville Bryderne paa Bælterne kunne gjøre fortrinlig Nytte ved at skaffe Øernes Smør frem gjennem Isen til Export over Esbjerg.

Uden iøvrigt her at komme ind paa Spørgsmaalet om Smørrets Pris i det forløbne Aar, der skal blive behandlet i den sædvanlige Mælkeriberetning i næste Hæfte af Tidsskriftet, skal her dog fremhæves, at Gjennemsnittet af Topnotering, der i 1894—95 var $91,_7$, i 1895—96 har været $91,_6$, altsaa meget nær det samme. Men der er den Forskjel, at 1894—95 fik mange Mælkerier først meget store og uregelmæssige Underpriser, der senere bleve mindre og mod Slutningen af Aaret indskrænkedes til 1—2 Kr. under Noteringen, hvorimod Underpriserne i 1895—96 begyndte med 1—$1^1/_2$ Kr. og efterhaanden helt forsvandt for de fleste større og veldrevne Mælkeriers Vedkommende, saa at Hovedmængden af det danske Smør i 1895—96 er betalt gjennemsnitlig nogle Øre højere end 1894—95.

Til Slutning skal kun bemærkes, at den anselige Stigning i Landets Smørproduktion, der utvivlsomt har fundet Sted i det forløbne Aar, og som bedst ses i Tabellen over Danmarks Overskudsudførsel i de 10 sidste Aar, vidner om den Mulighed, der endnu er til Stede for yderligere Udvikling af det danske Mælkeribrug. — Kvægholdet gaar stadig fremad. Det store Flertal faar mere og mere Erfaring i Køernes Fodring og Pleje; Interessen for Mælkens Kvalitet og Produktionsomkostning er nu vakt, og vil Forholdet mellem Korn og Foderstofpriser paa den ene Side og Smør og Flæskepriser paa den anden Side vedblivende holde sig, som det har været i de senere Aar, vil baade Smørexporten og Flæskeexporten endnu kunne stige yderligere Aar efter andet.

Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed,

afgivet paa Landhusholdnings-Selskabets Generalforsamling d. 15de Decbr. 1896.

Af Professor V. Stein.

Af det til min Raadighed staaende Materiale, som navnlig maa være Grundlaget for den Beretning om agrikulturkemisk Virksomhed i det sidste Aar, som jeg i Aften skal have den Ære at give, frembyde Forholdene i Foderstof- og Gødningshandelen utvivlsomt den største Interesse, og jeg skal derfor fortrinsvis gøre disse til Genstand for Omtale.

Jeg har haft Lejlighed til i Aar at undersøge ialt 425 Prøver af Handelsfoderstoffer, hvilket er noget mindre end i Fjor (503). Disse have været saaledes fordelt:

Rapskager	152	Prøver
Hvedeklid	70	—
Solsikkekager	63	—
Hørfrøkager	39	—
Bomuldsfrøkager	27	—
Sesamkager	12	—
Palmekager	12	—
Kokoskager	8	—
Jordnødkager	3	—
Risaffald	6	—
Bygaffald	5	—
Havreaffald	4	—
Melassefoderstoffer	9	—
Forskellige andre Sorter	15	—
	425	Prøver.

Det har saaledes i Aar som altid været Rapskager og Hvedeklid, som fortrinsvis har været Genstand for Kontrolundersøgelser.

Af de 152 Prøver Rapskager ere 88 Prøver eller 58 pCt. befundne at være helt rene eller have kun udvist en saa ringe Mængde Ukrudtsfrø, som maa anses for uundgaaelig. 64 Prøver eller 42 pCt. vare urene Kager, og i disse Tilfælde var Forureningen dels til Stede i meget forskellig Mængde og dels af forskellig Art. De urene Kager kunne herefter deles i 2 Grupper, eftersom de forurenende Frø vare saadanne, som henføres under Benævnelsen »indisk Raps« eller forskellige Frø af anden Art. Forurening med indiske Frø er fundet i 28 Prøver, heraf 8 i mindre Grad, 5 i stor Mængde; i 15 bestod Kagen saa at sige udelukkende deraf. Forurening med Frø af anden Art er fundet i 36 Prøver, heraf 20 i mindre Mængde, 14 i større Mængde, 2 i stor Mængde. Disse Frø have foruden Agersennop, Agerkaal og flere andre af de almindeligere Ukrudtsfrø i et stort Antal Tilfælde været Dodderfrø, hvilket navnlig gælder for de i større Grad forurenede Kager, og det skyldes utvivlsomt en forsætlig Indblanding, da Dodder ikke er noget almindeligt Ukrudtsfrø, og herfor taler i Særdeleshed, at det største Antal Prøver af de Dodderholdige Kager skriver sig fra en bestemt tysk Oliemølle. En Forurening med Dodderfrø er frem for med de nævnte andre Frø af Betydning, da Dodderfrøet i saa stor en Mængde, hvori det i de fleste Tilfælde fandtes, meddeler Kagerne en fremtrædende løgagtig Smag og ligesom Turnips kan give Smørret Afsmag. I et enkelt Tilfælde fandtes Hampefrø, og i 5 Tilfælde Sesamfrø, som jo selvfølgelig kun kunne være indblandede.

I hvor mange Tilfælde, om overhovedet i noget, de Kager, som indeholdt indiske Frø, ere solgte som indiske Kager eller Kager af blandet Frø, er jeg ikke i Stand til at oplyse, men der haves rigelig Erfaring for, at der

i Detailhandelen sjelden gøres Forskel paa rene og urene Rapskager.

Naar Procenten for rene Rapskager stiller sig noget højere i Aar end i Fjor (58 pCt. imod 45 pCt.), saa skyldes dette vistnok nærmest, at Kvaliteten af de franske Rapskager i Aar gennemgaaende har været betydelig bedre end i Fjor. Der er i Aar kun paavist aldeles enkeltstaaende Tilfælde, hvor Rapskager have været kunstig farvede, hvilket ikke var ualmindeligt i Fjor, navnlig med franske Kager.

I saadanne Tilfælde, hvor det ved Analysen viser sig, at der i Stedet for rene Rapskager er leveret Kager med større eller mindre Indhold af indiske Frø, stilles meget almindeligt den Forespørgsel, hvilken Erstatning der bør gives, men en saadan Beregning kan ikke opstilles paa Grundlag af Analysen, eftersom der i Indholdet af kvælstofholdige Stoffer og Fedt, de Stoffer, som jo væsentligst lægges til Grund for Værdien, ikke er nogen nævneværdig Forskel imellem Kager af ren Raps og af indiske Frøsorter. I saadanne Tilfælde maa Erstatningsspørgsmaalet ordnes ved en Overenskomst imellem Køber og Sælger eller ved en handelskyndig Voldgift, og det samme maa ogsaa gælde i saadanne Tilfælde, hvor Forureningen er af anden Art, men til Stede i en saadan Grad, at Kagens Brugs- og Handelsværdi er forringet.

Skarpe sennopsagtige Stoffer er kun i ganske enkelte Tilfælde paavist i nogen Grad af Betydning og kun, hvor Kagerne have været slaaede af indiske Frø.

Af de undersøgte 70 Prøver af Hvedeklid vare 21 ɔ: 30 pCt. fuldstændig rene eller kun i saa ringe Grad forurenede, at de praktisk talt kunde kaldes rene, 15 ɔ: 21 pCt. urene, dog ikke i nogen stor Grad, for 34 ɔ: 49 pCt. var Forureningen efter Mængde og Beskaffenhed en saadan, at den skyldtes en Indblanding af Afrensningsstoffer.

Herefter have Forholdene i Aar ikke været bedre

end i Fjor, og det viser sig altsaa fremdeles, at store Mængder af forfalskede Hvedeklid komme i Handelen. De forurenende Stoffer have været de sædvanlige: Avner, Ukrudtsfrø og Spidsmel (Brandsporer, Haar og Sand). Avnerne have i det overvejende Antal Tilfælde været Havreavner, som have været til Stede saa vel i grovere som i findelt Tilstand, i hvilket sidste Tilfælde de vanskeligt iagttages ved almindelig Betragtning af Kliddene.

Da der ved Klid kun bør forstaas Affaldsstoffet fra det rensede Korns Formaling, bliver en Indblanding af de engang frarensede Forureninger en Forfalskning af Varen lige saa fuldt som, naar denne sker ved Indblanding af fremmede Stoffer af anden Art.

Jeg har i Aar haft Lejlighed til at se et enkelt Tilfælde, hvor der til Forfalskning af Hvedeklid var anvendt Kaffeskaller, det er den pergamentagtige Del af Frøgemmet, som omslutter Kaffebønnerne. Ved sin lyse Farve kan dette Stof let unddrage sig Opmærksomheden, navnlig naar Kaffeskallerne ere findelte. At denne Indblanding havde en meget forringende Indflydelse paa Kliddene, viste Analysen, efter hvilken de forfalskede Klid havde c. 25 pCt. mindre Værdi end uforfalskede Hvedeklid.

	Hvedeklid forfalsket med Kaffeskaller.	Gennemsnitligt Indhold i rene Hvedeklid.
Kvælstofholdige Stoffer	11,44 pCt.	16,5 pCt.
Fedt	3,00 —	3,8 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	45,01 —	52,0 —
Træstof	26,50 —	10,0 —
Uorganiske Stoffer	4,60 —	5,6 —
Vand	9,45 —	12,1 —
	100,00 —	100,00 —

Medens Forfalskning af denne Art kan give sig til Kende og Omfanget bedømmes af Resultatet af den kemiske Undersøgelse, er dette ikke i samme Grad Tilfældet, naar Forfalskning af Kliddene har fundet Sted ved Indblanding af de almindelige Kornafrensningsstoffer; under saadanne Forhold er det ikke muligt at besvare de meget almindeligt indløbende Forespørgsler om, hvormeget saadanne forurenede Klid kunne være værd i Sammenligning med Prisen for rene Klid. I saadanne Tilfælde kan Fastsættelsen af Erstatningens Størrelse kun ordnes ved Overenskomst imellem Køber og Sælger.

Det er indlysende, at det er saadanne Foderstoffer, som sælges i findelt Tilstand, der navnlig kunne være Genstand for Forfalskning, og lige over for saadanne løbe Køberne derfor den største Risiko, da de som oftest ikke ville være i Stand til ved Øjet at opdage de findelte Forfalskningsstoffer. Det er derfor i høj Grad underligt, at Landmændene synes at anse det for overflødigt at lade foretage Kontrolundersøgelser netop af Stoffer af denne Art, naar undtages Hvedeklid. Jeg har saaledes i Aarets Løb kun haft Lejlighed til at undersøge 1 Prøve Rugklid, og kan saaledes aldeles ikke udtale mig om Beskaffenheden af den Vare, som gaar i Handelen. Der opfodres dog sikkert betydelige Kvantiteter Rugklid her til Lands, og om maaske nok en stor Del af Forbruget dækkes ved indenlandske Møllers Produktioner, overfor hvilke man vistnok kan være temmelig sikker, saa kan dette næppe gælde de indførte Rugklid, som i Udlandet maaske forfalskes endnu i højere Grad end Hvedekliddene. Man ser i hvert Fald meget jævnlig Beretninger fra Tyskland om Forfalskninger netop af Rugklid. Jeg skal nævne, at der saaledes i tyske Landbrugsblade har været offentliggjort en af Landbrugsraadet for Kongeriget Sachsen i sidste Foraar udstedt Advarsel med Hensyn til Indkøb af Rugklid, idet der i stor Udstrækning var fundet Forfalskning af disse ved Indblanding af Affald fra Kartoffel-

stivelse-Fabrikationen, hvoraf der indblandedes 50—60 pCt. Da Indholdet af Værdistoffer i dette Stof er betydelig mindre end i Rugklid, foranlediger denne Forfalskning en meget stor Værdiforringelse. Der synes derfor at være Grund nok til at være forsigtig ved Indkøb af fremmede Rugklid.

Risaffald eller, som Stoffet med større eller mindre Ret ogsaa kaldes, Risklid er en Vare, som er forekommet i Handelen af en højst forskellig Beskaffenhed, idet denne navnlig er betinget af, om Stoffet indeholder en større eller mindre Mængde af de som Foderstof værdiløse Risskaller (Avner). Medens Benævnelsen Risaffald ikke behøver at forudsætte nogen bestemt Renhedstilstand, er Benævnelsen Risklid kun berettiget, naar Stoffet er fremkommet som Affald af den for Avnerne bedst muligt rensede Ris, som denne benyttes ved Tilvirkningen af Gryn. I det paa denne Maade fremkomne Stof kan der vel altid findes en mindre Mængde Avner, som ikke faa nogen væsentlig forringende Indflydelse paa Stoffets Værdi. Hovedbestanddelene ere Frøgemmet og Frøskallen med vedhængende Dele af Frøhviden, og i en saadan Tilstand er Stoffet et meget værdifuldt Fodringsmiddel, navnlig paa Grund af dets Rigdom paa kvælstofholdige Stoffer og Fedt. Det forekommer imidlertid ofte i Handelen i en, navnlig ved et stort Indhold af Risavner saa forurenet Tilstand, at Betegnelsen Risklid er fuldstændig uberettiget, og det er saaledes indlysende, at Benævnelserne Risklid og Risaffald ikke bør anses som lige godt anvendelige for et Produkt, som kan forekomme i Handelen af en meget forskellig Sammensætning og Værdi. At Landmændene ikke ere paa det rene med, at Indkøbet af denne Vare fordrer Forsigtighed, navnlig hvor det drejer sig om indførte Varer, fremgaar af, at Stoffet saa yderst sjelden bliver underkastet Kontrolundersøgelse; i sidste Aar har jeg kun haft Lejlighed til at undersøge 2 Prøver af købte

Partier; disse vare begge af den herværende Rismølles anerkendt gode Produkt.

Jeg skal nu henlede Opmærksomheden paa et Par andre findelte Affaldsstoffer, som, ihvorvel deres Værdi som Fodringsmidler i den allerhøjeste Grad kan være forskellig som Følge af en meget varierende Sammensætning, dog meget sjelden blive solgte med en betryggende Kvalitetsgaranti, og som desuagtet kun rent undtagelsesvis gøres til Genstand for Kontrolundersøgelse. Det er de Stoffer, som falde af ved Tilvirkningen af Byg- og Havregryn, og som i Handelen gaa under Benævnelse Bygklid eller Bygaffald (Bygfodermel, Svinemel, Pillemel) og Havreklid eller Havre-Døst. Det, som for Risens Vedkommende blev sagt om Berettigelsen af at kalde Affaldsstoffet »Klid«, gælder aldeles tilsvarende for Bygs og Havres Vedkommende. Betegnelsen Bygklid eller Havreklid er vildledende, hvis Varen ikke er Affaldsstoffet fra det for Avnerne rensede Korn, i hvilken Tilstand Stoffet er et meget værdifuldt Fodringsmiddel. Det Byg- og Havreaffald, som meget ofte gaar i Handelen som Klid, er imidlertid af en helt anden og meget varierende Beskaffenhed. Det er Produkter, som almindeligt indeholde en meget stor Mængde af de værdiløse Avner, ja undertiden udelukkende bestaa heraf og meget ofte indeholde en stor Mængde Ukrudtsfrø, der, da de findes i hel Tilstand, ligefrem ere indblandede. Jeg har forskaffet mig Prøver af saadanne Byg- og Havreaffaldsprodukter, som de ere blevne udbudte her i Handelen, og skal meddele Resultatet af Undersøgelsen.

Bygaffald.

	1	2	3	4	5
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Kvælstofholdige Stoffer..	10,44	12,38	13,25	13,94	15,19
Fedt	3,78	4,60	4,14	4,26	4,52
Kvælstoffri Extraktstoffer	48,17	50,20	57,88	58,12	53,81
Træstof.....	19,96	16,07	9,73	8,33	9,63
Uorganiske Stoffer	8,65	8,35	5,10	4,80	5,90
Vand.....	9,00	8,40	9,90	10,55	10,95
	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Heraf fremgaar, at der er en meget væsentlig Forskel paa Beskaffenheden af dette Stof, og denne er, som det ses, navnlig af Indholdet af Træstof, betinget af en større eller mindre Mængde af Bygavner. I alle Prøverne fandtes hele Ukrudtsfrø, idet der var indblandet Triøraffald; i Prøven Nr. 2 var Mængden deraf saa stor, at der fandtes 20,000 hele og utvivlsomt spiredygtige Ukrudtsfrø af forskellig Art i 1 Pd. af Affaldet. Prisen, hvortil Stoffet var udbudt, var fra c. 4—4$^1/_3$ Øre pr. Pd., hvilken Forskel ikke staar i rette Forhold til Kvalitetsforskellen. Der er altsaa Grund til ved Indkøb af Bygaffald at søge den størst mulige Garanti for et til Prisen passende Indhold samt helst kun at købe denne Vare efter Prøve, for at man kan sikre sig imod at faa en med Ukrudtsfrø forurenet Vare.

Som Havreklid har været udbudt Varer af følgende Beskaffenhed som Analyserne 1—4; til Sammenligning er vedføjet det gennemsnitlige Indhold i rene Havreklid.

	1	2	3	4	Gennems. i rene Havrek.
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Kvælstofholdige Stoffer ..	3,75	4,24	4,81	8,69	16,0
Fedt	1,46	2,00	2,00	4,90	4,0
Kvælstoffri Extraktstoffer	51,12	52,01	52,57	49,66	53.0
Træstof.....	30,17	28,50	27,17	22,50	9,5
Uorganiske Stoffer	4,70	4,90	4,90	5,65	6.0
Vand.....	8,80	8,35	8,55	8,60	11,5
	100.00	100,00	100,00	100,00	100,00

Hvor lidt de foran nævnte 4 Produkter fortjene Navn af Havreklid, fremgaar jo tydeligt nok af den vedføjede Gennemsnitsanalyse af den Vare, som med Rette kan benævnes saaledes. De tre første Prøver bestod saa at sige kun af Havreskaller, som i Nr. 1 endog vare hele, i Nr. 2—3 malede. Nr. 4, som vel er noget bedre end de andre Prøver, indeholdt dog ogsaa, som det ses af Træstofindholdet, en meget betydelig Mængde Havreavner. Den Pris, hvortil Varen blev udbudt, har aldeles ikke staaet i Forhold til Kvaliteten. Prisen for Nr. 2 og Nr. 4 var saaledes den samme (325 Øre pr. Centner), uagtet der efter Indholdet er c. 20 pCt. Forskel i Værdien; ihvorvel der ikke er nogen Forskel af Betydning i Sammensætningen af Nr. 1 og Nr. 2, forlangtes dog 115 Øre mere for Nr. 2. Forskellen var kun, at denne var malede Havreavner, Nr. 1 hele.

Disse Exempler ere ventelig tilstrækkelig oplysende om den i Handelen med de nævnte Affaldsstoffer raadende Usikkerhed.

De Kager, som næst Rapskager i størst Mængde ere komne under Kontrol, ere Solsikkekager (63 Prøver), Hørfrøkager (39 Prøver) og Bomuldsfrøkager (27 Prøver). Jeg skal med Hensyn til de Iagttagelser, som

ere gjorte for disse Kagers Vedkommende i det sidste Aar, anføre følgende:

Der er ikke i noget Tilfælde fundet Forfalskning af Solsikkekager, derimod nok, som det altid har vist sig, en ret betydelig Kvalitetsforskel, som væsentlig betinges af Kagernes forskellige Skalindhold. Medens Træstofindholdet i nogle Kager kun har været 10—12 pCt., har det i andre været over 30 pCt.; som et gennemsnitligt Indhold af Træstof i Kager af almindelig god Kvalitet kan regnes c. 20 pCt. For Solsikkekager med det nævnte mindste Skalindhold har det samlede Indhold af Proteinstoffer og Fedt ligget ved 50 pCt. og derover, medens Indholdet i de mere skalrige Kager har kunnet være endog betydelig lavere. Jeg har i den senere Tid set et slaaende Exempel paa, hvor forskellig Kvaliteten af Solsikkekager kan være, uden at den har haft Indflydelse paa Prisen, hvortil Varen er solgt. Nedenstaaende Analyser vise saaledes Indholdet i Gennemsnitsprøver af to Partier Solsikkekager, som vare solgte til samme Pris af samme Forhandler:

	1	2
	pCt.	pCt.
Kvælstofholdige Stoffer	36,75	18,13
Fedt	11,26	16,86
Kvælstoffri Extraktstoffer	19,67	20,04
Træstof	18,27	32,47
Uorganiske Stoffer	5,40	3,70
Vand	8,65	8,80
	100,00	100,00

Forskellen i Sammensætningen betinger en Forskel i Værdien af henad 30 pCt.

I Hørfrøkager findes som Regel noget Ukrudts-

frø, og det er i Handelen med Hørfrø Sædvane, at et vist mindre Indhold af de almindelige Ukrudtsfrø tolereres. Men meget almindeligt udvise Hørfrøkager et langt større Indhold af fremmede Frø, end der kan hidrøre fra en saadan tilfældig Forurening, og som maa sættes i Forbindelse med en forsætlig Indblanding. Af de 39 Prøver befandtes de 28 at være rene eller dog kun saa lidt urene, at det kunde skyldes en naturlig Forurening; i 6 Tilfælde fandtes et meget rigeligt Indhold af fremmede Frø, og i 5 var Indholdet endog meget stort. I de fleste af disse Tilfælde var Hovedforureningen Dodderfrø, hvoraf Mængden var saa stor, at Kagerne vare i Besiddelse af en stærkt fremtrædende Smag deraf. Det er ikke ualmindeligt i Hørfrøkager at finde Frø af Spergel i mindre Mængde, men jeg skal anføre et Exempel, hvor de saakaldte Hørfrøkager for mere end Halvdelen bestod af fremmede Frø, hvoraf i størst Mængde Spergelfrø. Hvor stor Indflydelse en saadan Forurening kan have, vil ses af Sammensætningen af denne Kage, som var følgende:

Kvælstofholdige Stoffer .	16,62 pCt.
Fedt	5,96 —
Kvælstoffri Extraktstoffer	51,90 —
Træstof	9,47 —
Uorganiske Stoffer	6,15 —
Vand	9,90 —
	100,00 pCt.

Uanset en eventuel skadelig Indflydelse af en saadan Kage er der efter Indholdet en Forskel i Foderværdien i Sammenligning med rene Hørfrøkager af c. 30 %. Jeg véd ikke, om disse Kager, som stammede fra Rusland, have været Genstand for Salg her i Landet, men det er ikke usandsynligt, da de vare indførte i Sverrig, og Prøven hidrørte fra et der leveret Parti.

Da jeg her har haft Lejlighed til at nævne Spergelfrø, skal jeg henlede Opmærksomheden paa en Under-

søgelse, som jeg efter Tilskyndelse af Hr. Konsulent Bøggild har udført af Spergelhø og Spergelfrø. Jeg skal dog kun henvise til, at disse Analyser ere meddelte i en Artikel af Hr. Bøggild, som har været optaget i »Mælkeritidende« Nr. 47 for 20de Novbr. i Aar. Efter hvad Hr. Bøggild har erfaret, er Spergelfrø en Handelsartikel, hvis Pris kan fluktuere meget betydeligt efter Efterspørgslen; den opkøbes ofte til Export og, som det formenes, til Oliemøller.

Hvad Bomuldsfrøkager angaar, kan jeg meddele, at de 27 Prøver, som jeg har haft Lejlighed til at undersøge, alle have været uforfalskede Kager af godt afskallede Frø, og de have udvist en meget ensartet og normal Sammensætning.

De undersøgte Prøver af Sesamkager, Palmekager, Kokoskager og Jordnødkager have hverken i kvalitativ eller kvantitativ Henseende udvist Forhold, som give Anledning til Omtale. Det maa dog bemærkes, at det undersøgte Antal Prøver af disse Kager er for lille til at kunne give noget paalideligt Overblik over den almindelige Beskaffenhed af disse Varer i Handelen.

Af andre Foderstoffer, der have været Genstand for Undersøgelse, vil jeg gerne i Korthed omtale nogle saadanne, af hvilke Melasse har været en Bestanddel. Melassen, der som bekendt bliver tilbage efter Sukkersaftens Rensning og Indkogning og Sukkerets Udkrystallisation, indeholder c. 50 pCt. Sukker, som det er forbundet med særlig Vanskelighed at faa udkrystalliseret. Til for nogle Aar siden blev Melassen udført, navnlig til Frankrig, hvor man lavede Spiritus af den, men siden der er bleven lagt Indførselstold paa, kan den ikke mere udføres, og der er derved for Landbruget vundet et værdifuldt Fodringsstof, som falder af i stor Mængde. Melassen maa imidlertid opfattes som et meget ensidigt Foderstof, hvis Værdi saa at sige udelukkende afhænger af Indholdet af kvælstoffri Stoffer og da navnlig Sukker,

hvoraf der i almindelig god Melasse er 40—50 pCt. Der indeholdes vel c. 8 pCt. kvælstofholdige Stoffer, men disse have en meget tvivlsom Værdi som Næringsstof; det er nemlig ikke Proteinstoffer, men de samme kvælstofholdige Stoffer, som i større Mængde indeholdes i Roerne, nemlig amidagtige Stoffer, hvis Næringsværdi, saafremt de overhovedet have nogen, højst kan regnes som Kulhydraternes. Da Roernes hele Indhold af Salte gaar over i Melassen, er Mængden heraf og da navnlig af Kalisalte betydelig, og da dette kan foraarsage Fordøjelsesuorden hos Dyrene, kan Melassen kun anvendes i temmelig begrænset Mængde i Foderet.

Ihvorvel det for Landmændene vistnok vilde være det fordelagtigste at anskaffe selve Melassen og selv at blande den med tørt, opsugende Foder i passende Mængde, saa har dette hidtil dog ikke været almindeligt; Melassen er bleven udbudt i Blanding med forskellige Stoffer. Da Melasse som sagt er et meget ensidigt Foderstof, er det altsaa Mængden og Beskaffenheden af de forskellige Stoffer, som anvendes til Sammenblandingen, som faa Indflydelse paa Næringsstofforholdet. Man maa derfor, naar man køber Melassefoder, søge fuld Oplysning om, hvilke de Stoffer ere, som have været anvendte til Blanding med Melassen. Der er ved denne Slags Blandingsfoderstoffer altid den Fare, at det, om man vel altid ved kemisk Undersøgelse kan kontrollere Indholdet af de forskellige Værdistoffer, ikke kan bedømmes, om de til Blandingen med Melasse anvendte Foderstoffer have været gode, friske Varer, og derfor maa man altsaa altid søge fornøden Garanti. Jeg skal kortelig omtale nogle forskellige Sorter af saadant Melassefoder.

Det, som allerede i flere Aar har været solgt af de danske Sukkerfabriker, angives at være en Blanding af Hvedeklid, Palmekærnemel og Melasse, hvoraf de to først nævnte i Forhold 1 : 3 danne Halvdelen og Melasse Halvdelen. I denne Blanding vil der være c. 9 pCt. Proteinstoffer og c. 1 pCt. Fedt, som stammer fra Palmekærne-

melet og Hvedekliddene, samt c. 55 pCt. kvælstoffri Extraktstoffer, hvoraf c. 22 pCt. Sukker.

I en anden Slags Melassefoder, som er fremkommen i den senere Tid, har man ladet Melassen opsuge af Tørvemel, og det fra Tyskland indførte Produkt, som jeg har haft Lejlighed til at undersøge, har været blandet i Forhold 2 Dele Tørv og 8 Dele Melasse. I dette Tørve-Melassefoder indeholdtes c. 9 pCt. kvælstofholdige Stoffer, hvoraf dog kun 2 pCt. Proteinstof, hidrørende fra Tørven, medens Resten er amidagtige Stoffer fra Melassen, en ubetydelig Mængde i Æther opløselige Stoffer, som dog ikke kunne regnes som Fedt, og c. 53 pCt. kvælstoffri Extraktstoffer med 40 pCt. Sukker. Da der vistnok ikke kan tillægges Tørvens kvælstofholdige Stoffer nogen synderlig Næringsværdi, bør man næppe ved Beregning af Værdien lægge andet til Grund end Indholdet af Sukker og andre kvælstoffri Stoffer. En Fordel ved Anvendelsen af Tørv er dennes store Opsugningsevne, og det anføres ligeledes, at Humussyrerne modvirke en eventuel skadelig Indflydelse af det store Indhold af Kalisalte fra Melassen.

Som en tredje Sort Melassefoder skal jeg nævne en Blanding af tørret Roesnitsel med Melasse. Jeg har i Aar haft Lejlighed til at undersøge dette Stof, som hidrørte fra en svensk Sukkerfabrik. Da Roesnitselen under de almindelige Forhold, hvorunder den opbevares, kan lide væsentlige Omdannelser og derigennem betydelige Værditab, synes det rationelt at bruge den i tørret Tilstand, blandet med Melassen. I den Prøve »Melassesnitsel«, som jeg har undersøgt, fandtes 9 pCt. kvælstofholdige Stoffer, hvoraf c. 5 pCt. var Proteinstoffer, Resten amidagtige Stoffer, en ubetydelig Mængde Fedt og c. 62 pCt. kvælstoffri Extraktstoffer, hvoraf 24 pCt. Sukker.

Jeg skal endnu omtale en Benyttelse af Melasse i Fodringsøjemed, som synes at skulle faa en større Betydning, navnlig ved at muliggøre Anvendelsen af Blod i langt større Udstrækning, end det hidtil har været mu-

ligt. Melassen har en mærkelig Evne til at bevare Blod, som i Blanding med Melasse kan holde sig i en meget lang Tid uden at forraadne eller undergaa anden Forandring, som vilde have en Forringelse af dets Næringsværdi til Følge. Dette frembyder altsaa den store Fordel, at Blodet kan opbevares og forsendes, og der er saaledes for Landbruget Lejlighed til at drage Fordel af Blodets store Næringsværdi. Denne Anvendelse er en dansk Opfindelse, som er bleven patenteret, ikke blot her i Landet, men saa at sige i alle Lande. En paa Sjælland anlagt Fabrik har allerede i længere Tid tilvirket forskellige Blandinger af Blod og Melasse med forskellige Opsugningsstoffer, senest ogsaa med Tørvemel, og det formenes, at lignende Fabriker i den nærmeste Tid ville blive oprettede rundt om i Landet. Det er, saa vidt mig bekendt, paatænkt fremtidig kun at levere Blandinger af Melasse med Blod i kogt Tilstand, saa at Landmændene selv kunne foretage Blandingen med saadanne tørre Stoffer, Avner, Hakkelse eller andre, som de have til Raadighed, og dette er utvivlsomt den mest rationelle Maade, da Landmanden, som køber Blod og Melasse i et bestemt opgivet Forhold, kan vide, hvilket Indhold af Værdistoffer han kan paaregne, og saaledes bedre gøre Beregning over, hvad de koste ham. I Blodmelasse har man foruden Sukkeret en betydelig Mængde af et meget værdifuldt kvælholdigt Stof. I en Blanding af lige Dele Blod og Melasse kan paaregnes et Indhold af 10 pCt. Proteinstoffer og 32 pCt. kvælstoffri Extraktstoffer, hvoraf c. 25 pCt. Sukker.

Hvad Gødninger angaar, har der i Aar været foretaget et større Antal Kontrolundersøgelser end i Fjor. Der har af samtlige Gødninger været undersøgt Prøver af Partier, hvis samlede Mængde jeg efter de mig i Hænde komne Oplysninger maa ansætte til c. 1 Million Centner, hvoraf den langt overvejende Del (c. 800,000 Centner) har været rene Superfosfater og Thomasslakkemel. Prøverne have været fordelte paa følgende Maade:

Superfosfater	870	Prøver,
Sammensatte Gødninger	241	—
Kalisalte	135	—
Thomasslakkemel	194	—
Benmel	34	—
Fiskeguano	17	—
Salpeter	22	—
Svovlsur Ammoniak	16	—
Opløst Peruguano, Blodgødning etc.	86	—
Raafosfater	19	—
	1634	Prøver.

For Prøverne af Superfosfat er der i 80 Tilfælde (9 pCt.) fundet et mindre Indhold af vandopløselig Fosforsyre end det garanterede efter Fradrag af den forbeholdte Latitude.

Af Prøverne af sammensatte Gødninger har som sædvanlig en Del været af saadanne Sorter, som i Handelen udbydes under Navne, som ikke give nogen bestemt Oplysning om Gödningens Beskaffenhed efter de til Sammenblandingen anvendte Stoffers Natur. Det er saadanne Gødninger. som gennemgaaende sælges til Priser, der ere meget betydelig højere end den Værdi, som fremgaar ved Beregningen af, hvad man kan købe Værdistofferne til i de usammensatte Gødninger. Af de sammensatte Gødninger var Varen i 17 Tilfælde (7 pCt.) erstatningspligtig paa Grund af Underindhold.

Blandt Prøverne af Kalisalte fandtes ingen forfalsket Vare; kun i 3 Tilfælde (2 pCt.) fandtes et erstatningspligtigt Underindhold.

Ved Undersøgelsen af de 194 Prøver af Thomasslakkemel er det i intet Tilfælde fundet, at Melet var forfalsket med fremmede Fosfater eller paa anden Maade. Som jeg nærmere udviklede i min Beretning i Fjor, bør der arbejdes hen til, kun at sælge Thomasslakkemelet med Garanti for et bestemt Indhold af »citratopløselig« Fosforsyre, da det kun er denne Del af Fosforsyren, som

er bestemmende for Melets Virkningsværdi. Denne Salgsmaade, dog endnu med Bibeholdelse af Garanti for total Fosforsyre, har vel i Aar været benyttet i et ret stort Antal Tilfælde, men er dog endnu langt fra trængt igennem, som den fortjener.

I 40 af de undersøgte 194 Prøver var Totalindholdet af Fosforsyre mindre end $16^1/_2$ pCt.; den almindelige Garanti er 17 pCt. I 101 Prøver er Citratopløseligheden bleven bestemt, og derved fandtes

i	8	Prøver	en	Citratopløselighed	af	90	pCt.	— c. 98	pCt.
i	45	—	-	—	-	80	-	— 90	-
i	38	—	-	—	-	70	-	— 80	-
i	10	—	-	—	-	64	-	— 70	-

Jeg har tidligere gjort opmærksom paa, at man i Tyskland havde vedtaget at sætte Grænsen for, hvad der burde kaldes »godt« Thomasslakkemel ved 80 pCt. Citratopløselighed, og 53 af de i saa Henseende undersøgte Prøver have altsaa været af en saadan Beskaffenhed. Man bør selvfølgelig søge at rykke Minimumsgrænsen for, hvad der bør kaldes en fuldt god Vare, saa højt op som muligt, men det er dog rimeligt nok, at 80 pCt. i Længden vil vise sig at være vel højt sat.

I ingen af de undersøgte Prøver af Salpeter er der i Aar paavist Forfalskning, og Varen har været af normal Beskaffenhed.

For de andre nævnte Sorter af Gødning er der efter Beskaffenheden af de undersøgte Prøver ikke fundet Forhold, som særlig give Anledning til Omtale. Der er dog Grund til at gøre opmærksom paa, at Benmel kan have en meget væsentlig varierende Sammensætning efter den forskellige Behandling, som Benene før Malningen have været underkastede, og ligeledes bør man have i Erindring, at der under Navn af opløst Peruguano ikke sjelden sælges Varer, som ikke fortjene dette Navn, eftersom de kun ere Blandinger af almindelige Superfosfater og svovlsur Ammoniak, og man maa

derfor ved Købet af denne Vare altid forlange Garanti for, at den virkelig er opløst Peruguano.

Det fremgaar vel nok af det foran udviklede, at det er en forholdsvis stor Mængde Gødning, som kommer under Kontrol, men jeg maa dog oplyse, at det langt overvejende Antal af de undersøgte Prøver har stammet fra en gros Salg; vistnok kun $^1/_6$ af den nævnte Gødningsmængde har været repræsenteret af Prøver, som have været indsendte til Kontrolundersøgelse af Forbrugere, og det er dog kun igennem saadanne Undersøgelser, at man kan faa et sandt Overblik over Forholdene i Detailhandelen.

Af kemiske Undersøgelser, som i Aarets Løb ere foretagne for Landhusholdnings-Selskabets Regning, skal jeg anføre, at der foruden den tidligere nævnte Undersøgelse sf Spergelhø og Spergelfrø er foretaget Undersøgelse af nogle Prøver Ost i Anledning af Præmiering ved Udstillinger samt af nogle til Smør anbefalede Konserveringsmidler.

Jeg ønsker endnu kortelig at omtale nogle Undersøgelser, som have lagt stærkt Beslag paa mit Arbejde i det forløbne Aar. Som det nok vil erindres, bleve i Slutningen af forrige Aar flere Partier Smør, som fra Danmark vare indførte i England, af »Board of Agriculture« erklærede for at være forfalskede som Følge af kemiske Undersøgelser, som vare blevne foretagne i Guvernements-Laboratoriet, Somerset House, i London, med Prøver, der vare blevne udtagne af det engelske Toldvæsen. Da man efter de her i Landet foreløbig foretagne Efterforskninger havde al Grund til at antage, at der ikke forelaa nogen Forfalskning, men at det paagældende Smør med Hensyn til Smørfedtets kemiske Beskaffenhed var abnormt, og da det ved tidligere Undersøgelser ofte var bleven bevist, at dette Forhold havde været Grunden til, at dansk Smør var bleven erklæret for forfalsket i England, ansaa Regeringen det for ønskeligt at faa en sagkyndig Konference i Stand

med de vedkommende engelske Kemikere. Da man havde erholdt Board of Agriculture's Indvilligelse heri, overdrog Indenrigsministeriet mig det Hverv at rejse til London for i Forening med Hr. Konsulent Faber at konferere med Forstanderen for det engelske Regerings-Laboratorium, Prof. Thorpe. Under mit Ophold i London fra 11te—21de Januar havde jeg ved en meget velvillig Imødekommen fra de engelske Autoriteters og de vedkommende Kemikeres Side Lejlighed til at blive bekendt med de Methoder, som i Regerings-Laboratoriet blive anvendte ved Undersøgelse af Smør, og Grundlaget for de Slutninger, som blive dragne deraf. Jeg havde fra min Side Lejlighed til at fremlægge et meget omfangsrigt Analysemateriale og der igennem særlig at paapege den her i Landet vundne store Erfaring for, at Smør langt hyppigere, end man almindeligt antager, som Følge af forskellige Forhold, navnlig i Efteraarstiden, kan udvise en fra det normale saa afvigende Beskaffenhed, at der — som i de omhandlede Tilfælde — nok kan være Grund til at formode, at Smørret kunde være forfalsket, men at der altsaa paa Grund af de nævnte Forhold ikke efter en Analyse alene kan drages nogen sikker Slutning om, at der foreligger Forfalskning. — Ligesom jeg har Grund til at antage, at denne Forhandling vil vise sin Virkning i Fremtiden, er det min Overvisning, at den meget udførlige Fremstilling, som af os blev givet over vor meget effektive Stats-Smørkontrol, maa have styrket Tilliden til det danske Exportsmørs uforfalskede Beskaffenhed. Jeg skal anføre som et meget væsentligt Resultat af Konferencen, at den banede Vejen for en Ordning, som senere er kommen i Stand, nemlig, at der af Board of Agriculture i ethvert Tilfælde, hvor der rejses Tvivl om Ægtheden af dansk Exportsmør, hurtigst muligt bliver gjort vor Regering Meddelelse derom, for at der strax igennem vor Smørkontrol kan blive anstillet de fornødne Undersøgelser i videste Udstrækning.

Ønsket om at skaffe den størst mulige Klarhed til

Veje for Bedømmelsen af de Forhold, som kunne have Indflydelse paa Fremkomsten af »abnormt« Smør, og om muligt at kunne give nogen Anvisning til at modarbejde dette foranledigede, at Landhusholdnings-Selskabets Præsidium tog dette Spørgsmaal op til Drøftelse. Efter en Del Forhandlinger resulterede heraf, at det efter Tilsagn fra Ministeriet om Bevilling af Penge, overdroges Hr. Konsulent Bøggild og mig efter en af os approberet Plan at foretage Forsøg, for hvilke Hr. Lehnsgreve Danneskjold-Samsøe havde givet Tilladelse til, at de maate foretages paa Brattingsborg med Køer, udvalgte af den der værende Besætning. Disse Forsøg havde navnlig til Maal at undersøge Beskaffenheden af Smørret paa de Tider, da Køerne ere »gammelmalkende«, samt hvorvidt der kunde være Sandsynlighed for, at at man igennem Foderets Beskaffenhed kunde udskyde Tidspunktet, da Smørfedtet antog den ofte paaviste abnorme Beskaffenhed, samt om muligt at konstatere, hvilken Indflydelse Vejrliget, navnlig i Efteraarstiden, kunde have for Spørgsmaalet. Disse Forsøg, som bleve anstillede i Marts og April samt Septbr. og Oktbr. i Aar, have været af en ret stor Udstrækning og omfattet et stort Antal, c. 300, kemiske Undersøgelser af Mælk og Smør. Jeg skal ikke her give nogen nærmere detailleret Meddelelse om Resultatet af Forsøgene, da vor sidste Beretning fra Efteraarsforsøgene først i den allersidste Tid er kommen Præsidiet i Hænde, og der ventelig vil fremkomme en Offentliggørelse paa anden Maade. Jeg formener, at der ved disse Forsøg er givet gode Vink i forskellig Retning, men som noget afgørende for Spørgsmaalene kunne de dog ikke anses. For at der skal kunne drages saa sikre Slutninger som muligt, maa Forsøgene utvivlsomt fortsættes i langt større Maalestok og paa forskellige Steder i Landet. Som Slutninger, der synes at kunne drages af disse Forsøg, skal jeg kun anføre, at den rettidige Goldning af de gammelmalkende Køer er af stor Betydning, at Kraftfoder ikke

har givet noget fordelagtigt Udslag, men at det kølige Efteraarsvejr synes at have en uheldig Indflydelse paa Smørrets Beskaffenhed i den Retning, som nærmest var Genstand for Forsøgene.

Jeg skal til Slutning give en Oversigt over de i mit Laboratorium i det sidste Aar udførte Undersøgelser, vedrørende Landbruget. Disse have været følgende:

Foderstoffer	425		
Gødningsstoffer	1634		
Mejeriprodukter	4795	Mælk	2434
		Smør	2301
		Osf.	60
Rodfrugter	17		
Jord, Mergel	14		
Forskellige andre Stoffer	30		
ialt	6915		

Kapitelstaxterne for Aaret 1895.

	Hvede pr. Td.	Rug pr. Td.	Byg pr. Td.	Havre pr. Td.	Gule Ærter pr. Td.	Graa Ærter pr. Td.	Bog-hvede pr. Td.	Smør pr. Pd.	Flæsk pr. Pd.	Honning pr. Pot
	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.	Kr. Ø.
Sjællands Stift (Bornholm) undtaget)		7 91	8 28	6 07						
Møen	9 29	. . .	. . .	. . .	11 48	10 66				
Bornholm	. . .	8 28	8 63	5 72	. . .	. . .		83		
Fyens Stift		8 18	8 61	6 01						
Lolland-Falsters Stift;										
forrige Halsted Amt	9 65	8 21	8 60	5 79	10 52	9 94				
— Maribo Kloster og Aalholm Amter	9 70	8 30	8 59	5 79	11 28	10 61				
— Nykjøbing Amt	9 90	8 40	8 57	6 25	10 91	10 39	**Gryn.**			
Aalborg Stift:							(Gjennems.			
Vendsyssel og Han Herreder		8 51	8 02	6 08			f. de forrige			
Thy og Mors		8 10	7 88	6 04			10 Aar:			
Viborg Stift		8 28	7 98	5 84			19 63)	pr. Td.		
Aarhus Stift	. . .	7 80	8 11	5 79	. . .	. . .	19 41	211 48		
Ribe Stift:							Boghvede	pr. Pd.		
Ribe Amt	. . .	8 84	8 33	6 81	. . .	. . .	8 27	95	42	90
Vejle Amt	. . .	8 06	8 41	6 12	. . .	. . .	8 25	96	42	99
Ringkjøbing Amt	. . .	8 68	7 99	6 48	. . .	. . .	8 39	92	40	82
Gjennemsnit for 1894	9 64	8 27	8 31	6 06	11 05	10 40	8 30	92	41	90
— for de sidste 10 Aar	12 00	10 00	9 43	7 00	12 35	11 75	8 96	92	48	85

Agerdyrkningsberetning

fra December 1896.

Medens den Høstberetning, der aarlig udarbejdes af det statistiske Bureau paa Grundlag af de gjennem Amterne modtagne Meddelelser, hidtil i Reglen er bleven offentliggjort i det følgende Aars Maj Maaned, er der iaar allerede i November af Bureauet offentliggjort en foreløbig Redegørelse om Høstudfaldet. Naar Tidsskriftet desuagtet har ment ligesom hidtil at burde give en Meddelelse derom, bygget paa de fra dets Korrespondenter modtagne Beretninger, om end med Hensyntagen til Bureauets Offentliggjørelse, da skeer det dels fordi Tidsskriftets Læsere have et vist Krav paa at se de Høstberetninger fortsatte, der nu have strakt sig over de sidste 43 Aar, og som er det vigtigste Moment til Aargangens Belysning for Landbrugets Vedkommende, og dels fordi Tidsskriftets Beretninger tillige omhandle andre Forhold af Betydning for vort Landbrug.

I Spidsen for vor Oversigt skulle vi da kortelig fremdrage Vejrligets Hovedtræk i den afsluttede Vækstperiode fra April til Oktober.

	Middelvarmens Afvigelse i Grader fra det Normale		Nedbørens Afvigelse i Proc. fra det Normale	
	Øerne	Jylland	Øerne	Jylland
April	+ 0,1	+ 0,4	+ 27	— 12
Maj	+ 1,2	+ 0,8	— 35	— 40
Juni	+ 2,8	+ 2,3	— 26	— 27
Juli	+ 1,2	+ 1,4	— 35	— 39
August	— 0,5	— 0,5	+ 31	— 5
September	— 0,3	— 0,1	+ 42	+ 33
Oktober	+ 0,8	+ 0,2	+ 31	+ 42

Vækstperiodens Vejrlig er særtegnet ved en meget varm og tør Sommer, en kølig Høsttid med stærke Nedslag i Form af Tordenbyger, samt en kølig September og en mild Oktober, men begge Maaneder med et usædvanlig stort Nedslag. — Mellem de to Hovedlandsdele viste Varmen ikke nogen væsentlig Forskjel, og ogsaa Nedbøren var i Hovedsagen lige stor paa Øerne og i Jylland undtagen i Høstmaaneden, da Øerne fik hyppige og tildels voldsomme Regnbyger, der tilsammen gav $^1/_3$ mere end den almindelige Nedbør, mens derimod Regnmængden ikke naaede den normale. Se vi paa de enkelte Amter i efterstaaende Tabel, viser der sig

Nedbørens Afvigelse
i Procent fra Normalen.

	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Septb.	Oktbr.
Hjørring	+ 13	÷ 38	÷ 18	÷ 20	+ 15	+ 12	+ 40
Thisted.....	÷ 3	÷ 44	÷ 60	÷ 26	+ 13	+ 7	+ 72
Ringkjøbing ...	+ 23	÷ 38	÷ 35	÷ 49	÷ 28	+ 47	+ 48
Ribe	+ 3	÷ 33	÷ 43	÷ 46	÷ 22	+ 94	+ 34
Viborg	+ 29	÷ 38	÷ 24	÷ 39	+ 26	+ 27	+ 39
Aalborg	÷ 3	÷ 8	÷ 11	÷ 45	÷ 29	÷ 9	+ 13
Randers	+ 7	÷ 30	÷ 9	÷ 29	+ 17	+ 6	+ 42
Aarhus	+ 10	÷ 33	+ 4	÷ 44	÷ 4	+ 45	+ 49
Vejle	+ 33	÷ 38	÷ 44	÷ 49	÷ 35	+ 68	+ 39
Odense	+ 33	÷ 45	÷ 22	÷ 36	+ 38	+ 48	+ 30
Svendborg	+ 30	÷ 55	÷ 20	÷ 41	+ 15	+ 59	+ 25
Holbæk.....	+ 33	÷ 3	+ 18	÷ 51	+ 10	+ 48	+ 52
Sorø	+ 22	÷ 19	÷ 33	÷ 51	+ 22	+ 41	+ 35
Frederiksborg ..	+ 63	÷ 19	÷ 37	÷ 27	+ 15	+ 30	+ 14
Kjøbenhavn....	+ 38	÷ 32	÷ 31	÷ 43	+ 28	+ 41	+ 23
Præstø	+ 30	÷ 46	÷ 18	÷ 21	+ 29	+ 30	+ 31
Lolland-Falster.	+ 20	÷ 50	÷ 44	÷ 21	+ 42	+ 56	+ 28
Bornholm.....	÷ 32	÷ 42	÷ 45	÷ 24	+ 84	+ 22	+ 40

derimod en betydelig Forskjel, begrundet i, at Hovedmængden af Sommerregnen faldt som Tordenbyger, ofte

meget snævert og skarpt begrænsede, saa at den ene Del af et Sogn, ja endog af samme Gaards Marker kunde faa rigelig Regn, den anden derimod ringe eller ingen Regn. De tre vigtigste Voxemaaneder — Maj, Juni og Juli — vare særlig tørre i det vestlige og sydlige Jylland, paa Fyen og de sydlige Øer samt i Sorø og Kjøbenhavns Amter, medens Tørken var mindre stærk i Vendsyssel og Østjylland, og i Holbæk Amt bragte Juni endog mere end almindelig Regn.

Inden vi gaa over til efter de modtagne Beretninger at omtale Udbyttet af de enkelte Afgrøder, skulle vi i nedenstaaende Tabel sammendrage de Meddelelser, det statistiske Bureau har modtaget om Høstens Mængdeudbytte i de enkelte Amter, udtrykt ved Karakterer, hvor g (god) svarer til en Middelhøst:

	Hvede	Rug	Byg	Havre	Bælgsæd	Kartofler	Roer	Agerhø	Enghø	Sommergræsning
Kjøbenhavns...	mg	mg?	g	g	g?	g	g	g	g	tg
Frederiksberg..	mg	mg	tg	tg	tg	g	g	g	mg	tg
Holbæk.....	mg	mg	mg	g	g	g	g	mg	g	tg
Sorø	mg	mg	g	g	tg	g	g	mg	g	tg
Præstø	mg	g	g	g	g	g	g	g	g	tg
Bornholms.....	mg	mg	tg	tg	tg	g	g	tg	g	tg
Maribo	mg	g+	g+	g	g?	g	g+	g+	g	g?
Svendborg.....	mg	mg	g	g	g	g	g	g	g	tg
Odense	mg	mg	g	g	g	g	mg	mg	g	tg
Vejle.....	mg	mg	tg	tg	tg	g	g	g	g	mdl
Aarhus	mg	mg	g	g	g	g	g	mg?	g+	tg +
Randers	mg	mg	g?	g?	tg +	g	g	mg?	g+	mdl +
Aalborg	mg	mg	g	g	g	g	g	mg	mg?	tg
Hjørring.....	mg	mg+	g?	g?	g?	g+	g	mg	g+	tg
Thisted.....	g+	mg?	g	tg +	tg +	mg?	g	mg?	mg?	tg +
Viborg.....	»	mg	g	g	g	g	g	mg	mg	tg
Ringkjøbing....	g	mg?	g	g?	g	g?	g	mg?	mg	tg
Ribe	g	g	tg	mdl	mdl	tg	tg	g	g	mdl
Hele Landet..	mg	mg?	g?	g?	g?	g	g	g+	g+	tg

Statistisk Bureau sammendrager disse Karakterer saaledes, at i opadstigende Række har Mængdeudbyttet været

under Middelhøst i Ribe og Vejle Amter;
Middelhøst og lidt over i Bornholms, Frederiksborg, Randers, Svendborg, Kjøbenhavns, Aarhus, Ringkjøbing, Maribo, Thisted, Præstø, Sorø og Viborg Amter;
over Middelhøst i Hjørring, Aalborg, Holbæk og Odense Amter.

Et samlet Gjennemsnit for Kvantitet, Kvalitet, Høst og Sommergræsning giver som foreløbigt Hovedresultat for hele Landet lidt over Middelhøst.

Dette stemmer ogsaa i det væsentlige med de Tidsskriftet sendte Beretninger, hvoraf vi imidlertid til nærmere Belysning skulle fremdrage følgende:

Høbjergningen fra Ageren blev vel mindre, end den tegnede til i Forsommeren, da den, takket være den milde Vinter og det gode Foraar, lovede en meget rig Afgrøde, thi Tørken i Maj og særlig i Juni satte tilsidst Kløvergræsset i Stampe, da Vintervæden var opbrugt, hvilket skete forholdsvis tidlig paa Grund af den stærke Vext i Maj Maaneds milde Vejr, hvorved forøgede Krav stilles til Jordfugtigheden. Men dog er der som Helhed avlet godt, nogle Steder endog fortrinligt, mens der andre Steder kun er en lille Kløverhøst, begrundet i Regnens højst ulige Fordeling, saaledes som naar vi f. Ex. se, at det nordlige Falster har faaet den normale Regnmængde i Maj og Juni og næsten den dobbelte i Juli, mens Lolland-Falster tilsammen kun fik Halvdelen af det Normale i Maj og Juni og kun $^4/_5$ i Juli. Tørken medførte tilmed, da Kvægets Udslag ofte havde fundet tidlig Sted, at der maatte afgræsses større eller mindre Stykker af de til Slæt bestemte Marker. — Overalt blev derimod Kløverhøet bjerget i fortrinlig Tilstand.

Høbjergningen fra Engene var endnu mere ulige. Vandingsengene og de vel kultiverede Enge gav en stor Afgrøde, de tørre Enge og Moseengene ofte en meget ringe, mange Steder saa godt som intet, hvilket er dobbelt beklageligt, da de ofte ville kunne forbedres ved forholdsvis smaa Kulturarbejder og ved Gjødskning med Kainit og Thomasfosfat, hvilket da heldigvis ogsaa breder sig. Enghøet blev i Reglen bjerget godt om ikke saa godt som Kløverhøet; derimod ødelagdes det meste af Efterslætten paa tørlagt Søbund ved Efteraarets hyppige og stærke Regn.

Kornhøsten kom iaar usædvanlig tidlig og forløb paa mange særlig mindre Gaarde hurtig og billig. Ikke at tale om Mejningen af Vinterbyg d. 6te Juli, begyndte Rughøsten strax efter Midten af Juli, var almindelig d. 20—25, og sine Steder blev Rugen endog bjerget inden Maanedens Udgang. Ogsaa første Halvdel af August var særdeles gunstig for den øvrige Høst, og mange vare færdige midt i August; men andre Steder og navnlig paa større Gaarde trak Høsten længe ud paa Grund af de hyppige og stærke Regnskyl i sidste Halvdel af August og i September, Sædhobene bleve gjennemløbne, men en frisk tørrende Blæst bødede heldigvis tildels derpaa, omend Hobenes Omsætning medførte et betydeligt Sædspild, hvor man ikke er kommen ind paa at sætte Vaarsæden i bornholmske Stakke, hvilket kun enkeltvis finder Sted. — En halv Snes Dage ind i September var Kornhøsten i Reglen afsluttet. Nu indtraf imidlertid saa voldsomme Regnskyl, at udækkede og utækkede Stakke, der ventede paa Damptærskemaskinen, oftere end almindelig toge Skade og maatte for en Del kjøres ud og splittes, hvorved et betydeligt Tab af Kjærne og Forringelse af Halm bevirkedes. — Arbejdskraften var tilstede i tilstrækkelig Mængde, hvortil yderligere bidrog den stærke Udbredelse i de senere Aar af Mejemaskiner. Paa Bøndergaarde bliver der næsten i alle Egne — med Undtagelse af det nordlige Vendsyssel, hvor man hidtil

har nøjedes med at anskaffe Slaamaskiner — anskaffet Mejemaskiner, oftest selvaflæggende, som i Reglen kjøres og passes af Manden selv, og paa de større Gaarde finde Selvbindere en ret betydelig Udbredelse, saaledes f. Ex. paa Langeland 16, og de fleste Steder udtales Tilfredshed dermed, naar de blive godt passede. Det er umiskjendeligt, at denne store Anskaffelse af Mejemaskiner finder Sted dels paa Grund af den høje Dagløn i Høsten, dels for at afparere de Skruer, man frygter for, at Arbejderne skulle blive forledte til.

Hveden har næsten overalt givet en meget god Afgrøde baade til Fyld og til Fold, ligesom ogsaa Kvaliteten er god og Vægten høj. Bedst har som sædvanlig Square-head og Urtoba Hvede været, da deres stivere Straa kunde holde dem nogenlunde oppe, medens derimod den blødstraaede, gamle danske Hvede ofte gik stærkt i Leje, gav en besværlig Bjergning, en stor Masse Halm, men en ringere Kjærne; særlig lyde Klagerne i saa Henseende fra Gaarde med stærkt gjødet Renbrak.

Rugen nævnes fra flere Egne som Aarets bedste Afgrøde, særlig til Fyld, saa at nogle Beretninger endog nævne indtil 12 Læs pr. Td. Land; den var langstraaet og vil give en lang og stiv Tækkehalm. Ogsaa Kjærnen var god fra veldyrkede, kraftige Jorder, men ellers klages jævnlig over, at den er smaakjærnet og folder mindre godt, og paa de lette Jorder blev den ikke sjælden skoldet.

Vaarsæden trykkedes langt mere af Tørken end Vintersæden, og om der end i Reglen ytres størst Tilfredshed med den tidlig lagte Sæd, der naaede at skride igjennem og tildels at blive kjærnesat ved Hjælp af Jordens Vintervæde, saa er der dog ogsaa Gaarde, hvor man har været mest tilfreds med den sildigsaaede, naar dens Voxekraft ikke blev brudt inden Regnbygerne i Juli. Det synes derfor mindre at være Saatiden end Jordens naturlige Beskaffenhed, dens Gjødningskraft og

gode Behandling, der har været det bestemmende for Udbyttet.

Bygget har saaledes nogle Steder givet en særdeles god Høst, ja nævnes endog enkeltvis som Aarets bedste Afgrøde, mens det dog de fleste Steder kun gav lidt til Fyld og kun en Middelhøst af Kjærne. Men denne var, særlig i de maltbygdyrkende Egne ofte meget smuk og vægtig. Daarligst har i Reglen det 6 rd. Byg været. Oldenborre- og Smeldelarver have sine Steder gjort meget stor Skade, endog paa gode Jorder mindsket Udbyttet til $2^1/_2$ à 4 Fold, altsaa Misvæxt.

Havren har som altid givet meget vexlende Udbytte i Henhold til dens Plads i Sædskiftet. Den nævnes nogle Steder som bedre end Bygget, særlig hvor den fik Chilesalpeter, for hvilket den synes taknemlig, men i Almindelighed var den mindre god, var tynd og kort og naaede næppe en Middelafgrøde. Paa lette Jorder magtede den end ofte ikke at skride igennem og maatte undertiden hugges inden Modning for dog at række noget. Hertil kom, at den iaar, særlig i Udlægshavren, var stærkt fyldt med Ukrud, Tidsler, Mælde og Agerkaal, der tildels tog Magten fra den. Den var iaar let at vejre, da de nye Kløver vare groede saa daarlig til, at man ved Havrens Mejning slet ingen Kløver saa; men i det fugtige og milde Efteraar er der kommet en Del Græs og Kløver frem, ligesom ogsaa de omsaaede Kløvermarker have spiret godt, men dog kun givet temmelig spæde Planter, der ville kræve en mild Vinter og et gunstigt Foraar for at kunne holde sig.

Ogsaa Blandkornet gav kun en tarvelig Afgrøde, særlig hvor det til Foderbrug var blandet med Ærter eller Vikker, thi disse ere iaar væsentlig mislykkede, dels paa Grund af Tørken, dels paa Grund af en stor Mængde Bladlus.

Spærgelen, som mere og mere i enkelte Egne af Jylland (Vendsyssel og det vestlige) dyrkes i Brakmar-

ken, har ikke kunnet spire, hvortil det lille haarde Frø kræver ikke lidt Fugtighed.

Dyrkningen af Handelsplanter er nu meget indskrænket. Tobakken var voxet godt, men er vanskelig at afsætte, og den lokale Tobaksdyrkning ved Middelfart og Frederits indskrænkes, da Prisen er lav, og Forhandlerne tilmed nu i Reglen udsætte Indkjøbet til om Foraaret, hvorved den svinder meget. — Roefrøet har kun givet et ringe Udbytte iaar paa Grund af Tørken og Bladlus.

Kartoflerne have givet et meget ulige Udbytte. Tidlige Sorter og paa lette Jorder trykkedes saa stærkt af Tørken, at Udbyttet maa kaldes simpelt, men hvor de sildigere Sorter havde bevaret Voxeevnen, til Høstregnen indtraf, er sine Steder avlet mange. Og have de end været udsatte for at fordærves i Batterierne, naar de enten vare spirede paany efter Regnen, eller naar Sygdommen tog Overhaand, hvilket dog sjælden skete blandt Magnum bonum, have de givet en Middelafgrøde. I flere Egne forøges Kartoffeldyrkningen kjendelig, saaledes flere Steder i Jylland, til Foder, og i Hornsherred, hvor der nu er bygget to Landbrænderier, der benytte Kartofler.

Roerne, der vare saaede i Tide, kom godt op, bleve tyndede og stode godt, da den voldsomme Solhede og Tørke satte dem i Stampe. Derved fik tillige de forskjellige Larver (Oldenborrer, Knoporm, Smældelarver osv.) en for stor Magt, da Planternes hæmmede Vext ikke kunde danne Modvægt mod Angrebene. Men da Planterne først naaede at dække Jorden med deres Blade, og Regnen atter indfandt sig, toge Roerne Fart, og paa veldyrkede Jorder naaedes derfor gjennem det milde fugtige Efteraar op imod det sædvanlige Udbytte, enkeltvis derover, men ogsaa andre Steder, med mange Spring, en Del derunder. Ogsaa af Sukkerroer har Udbyttet været en Del ulige, nogle Steder tarveligt, men i det Hele taget maa det kaldes

godt, ikke sjælden endog udmærket; men det nedslaaes betydelig ved de lave Sukkerpriser, ligesom ogsaa den overordentlig vanskelige Bjergning paa de af Oktoberregnen opblødte Marker har været yderst besværlig og meget kostbar for Sukkerroerne som for alle Roesorterne. — Turnips og Rutabaga i Jylland led en Del af Jordlopper, maatte omsaaes, kom daarligt op og have mange Steder kun givet en tarvelig Middelhøst og ere tilmed ikke holdbare. Gulerødderne synes med deres dybe Rod bedre at have holdt Tørken ud. — I mange Egne saaes nu kun Roer af hjemmeavlet Frø, og dette giver sig ogsaa glædelig tilkjende ved, at der ofte paa store Marker ikke findes een Stokroe.

Om Plantesygdomme og Insektangreb er allerede nævnet en Del i det Foregaaende, saaledes om Angreb af Bladlus, Knoporm, Oldenborrelarver, Smældelarver, Jordlopper osv. Her skal tilføjes, at foruden den almindelige Kartoffelsygdom har iaar en ny Sygdom, den saakaldte »Rødsyge« vist sig i Kartoflerne paa de sandede Marker langs Kattegattet i Nordsjælland og voldet ret betydeligt Tab; den viser sig som Pletter eller Striber af rustrød Farve i Kødet og gjør Kartoflerne usælgelige til Menneskeføde. Paa Frøgulerødderne har der som i de senere Aar vist sig Svamp, der ødelægger Udbyttet, og fra Vendsyssel klages atter over Kaalbrok ligesom ogsaa over Brand i den graa Havre og Rust paa Straaet. Varmvandsbehandling eller Ceresbeitsning mod Brand i Sæden har atter iaar viist sin store Nytte. I Foderroemarkerne har der enkelte Steder viist sig en Del Rust. Størst Skade er dog som nævnt bevirket ved Oldenborrelarver, og den maa frygtes at blive større ad Aare, det egenlige Oldenborreaar. Hertil kommer desværre, at disse synes at brede sig over Egne i det sydlige Sjælland og paa de sydlige Øer, der hidtil have været væsentlig forskaanede for dem.

Sommergræsningen begyndte tidlig og var fortrinlig, saalænge der var Vinterfugtighed i Jorden; men

da denne ind i Juli, begyndte at slippe op, og der altsaa ingen Bundfugtighed havdes, og Regnbygerne ofte kun kunde bløde et Par Tommer ned i Græsmarken, blev Græsningen simpel, ja ligefrem ussel mange Steder. Paa alle Maader søgte man at bøde derpaa; heldigvis haves der nu de fleste Steder et Stykke Staldfoder; dette støttede, men gik snart med, da al Gjenvæxt paa Græsmarkerne udeblev. Man huggede da jævnlig løs paa Blandsædmarkerne eller endog paa Havremarkerne, eller man gav Tilskud af Kraftfoder paa Græsset, eller tyede endog til det nys bjergede Hø. Da Eftersommerregnen faldt, havde man ventet en Bedring; og vel grønnedes Markerne paany, men der var ingen rigtig Kraft eller Væxt i Græsset, det var slapt og vaadt; da nu tilmed de nye Kløver i Udlægsstubben overalt vare saa smaa, at de ikke som sædvanlig kunde støtte Efteraarsgræsningen, og da tilmed Vejret var raakoldt, saa blev Kvæget bundet tidlig ind og som oftest i en tarvelig Foderstand, ligesom Efteraarsmarkederne have frembudt en stor Mængde magert og slet forplejet Kvæg.

Mælkeudbyttet har under disse Forhold naturligvis ikke været godt, men dog bedre end man egentlig efter Forplejningen kunde vente, og hvor der er benyttet Kraftfoder har man kunnet opretholde et ret tilfredsstillende Mælkeudbytte og nogenlunde bevaret Huldet; hvor det undlodes, er det sparsomme Græs gaaet med til Vedligeholdelsesfoder.

Vinterfodringen. Vinteren gaaes imøde med den Bevidsthed, at der maa spares, og derved er jo allerede meget vundet for at faa Foderbeholdningen til at slaa til. Thi den er iøvrigt mange Steder meget knap. Af Vintersædshalm er der rigeligt, af Hø ret gode Beholdninger, men Vaarsædshalmen fylder kun lidt, og Roebatterierne ere mange Steder temmelig smaa, andre Steder ikke holdbare. Da nu tilmed alle Besætningerne ere store, fuldtallige eller endog overtallige, fordi man krymper sig ved med de nuværende daarlige Kreaturpriser at

skyde mere ud end højst nødvendig, saa maa der passes paa, og hvor der, hvad der desværre ofte er Tilfældet, ikke ved Damptærskningen i det ustadige Vejr er viist Omhu med Halm og Avner, vil det komme til at knibe. Heldigvis ere Smørpriserne, om just ikke høje, dog saa gode, at de tilstede rigelig Benyttelse af Kraftfoder, og er dette end steget i Prisen for dem, der ikke i Tide fik kjøbt, vil det dog med Fordel kunne ombyttes med Korn, hvor man har en god Handelsvare. I Nærheden af udtørrede Søarealer har man forsynet sig med Hø fra disse til stigende Priser, og i Jyllands lettere Egne har man — ogsaa til stigende Priser — gjort Indkjøb af Halm pr. Bane fra de frugtbarere Egne. Der vil derfor nok som Regel kunne fodres igjennem, men det vil gaa ud over Halmstrøelsen, som ofte maa tildeles smaat eller erstattes med andet.

Kreaturpriserne ere lave, tildels usle, undtagen paa Kælvekøer, og selv for disse er der i den sidste Tid i Jylland betalt 20 à 30 Kr. mindre pr. Stk. end ifjor. Desuden tages nu meget mere Hensyn end tidligere til, om de ere tuberkuløse, ja, de ere da ofte helt usælgelige. Men særlig have Ungstude, magert Kvæg og tomme Køer været billige i dette Efteraar; — den Usikkerhed, der raader i vor Kvægudførsel, hviler knugende paa den. Store velfedede Tyre betales bedst og have i Jylland hjembragt 22—24 Øre pr. ℔; paa Sjælland, hvor Udførselen vedblivende er forbudt, maa man endog nøjes med 18 til 19.

Svinepriserne have været lave, yderligere reducerede ved den skarpe Sortering baade efter Vægt og Fedme, og kun hvor Foderet væsentlig bestaar af Affald, Roer m. lg. har man kunnet faa Balance; hvor Svinene skulle produceres ved Kjærne, svarer det næppe Regning; — dog er Svineholdet ret betydeligt, og nye Svineslagterier oprettes stadig.

Brakbehandlingen har forsaavidt gaaet let, som Rodukrudet var let at ødelægge i den tørre Sommer,

men af Frøukrud har man ikke faaet meget ødelagt. Halvbrakken og den benyttede Brak har derimod paa Grund af Tørken ofte kun faaet en tarvelig Behandling; den første var haard at bryde, paa sværere Jord næsten umulig; mange Plovskær gik med, og Arbejdet blev dog daarlig gjort. Vintersæden blev derfor jævnlig lagt sent, men kom sig godt i det milde Novembervejr, og staar nu ved Vinterens Komme i det Hele taget smukt, om der end hist og her findes gule Pletter, hidrørende dels fra Larveangreb, dels fra Surhed i Jorden ved slet Vandafledning. Navnlig ere Roerne i den tørre Sommer hyppig trængte ned til og ind i Drænrørene og have forstoppet dem, saa Efteraarsvandet ikke kunde komme bort, men endog jævnlig stod som Vandsamlinger paa Markerne.

Efteraarspløjningen er, takket være det lange Efteraar, de fleste Steder tilendebragt trods den besværlig vaade Oktober.

Arbejdskraften er til Stede i passende Mængde undtagen af Malkepiger og Røgtere. I en Beretning siges: »saa længe Flertallet af Egnens Jordbrugere i alt væsentlig kunne have udtærsket ved Novembertid, er der i det Hele taget næppe Grund til at tale altfor højt om manglende Arbejdskraft«.

Af de modtagne Beretninger hidsættes følgende:

Fra Egnen ved Søborg. At forøge og forbedre Produktionen og formindske Drifts-Omkostningerne er de store Maal som Landbruget, om end kun langsomt, arbejder henimod; for at holde Balancen under de vanskelige Forhold. Arbejdet i disse Retninger viser sig at gaa lettest for Smaabrug paa 10—20 Tdr. Land, taaleligt for Gaarde paa 60—80, meget maadeligt derimod for de større paa 150—200 Tdr. Land.

Fra Hornsherred. For et Par Aar siden meddelte jeg, at der paa en af de herværende større Forpagtergaarde var

bleven anlagt et Brænderi for Kartoffelsprit; det anlagdes af Forpagteren for egen Regning og har siden været drevet som Regel $^2/_3$ af Aaret. I indeværende Efteraar er det paa Grund af Forpagterens Konkurs standset, men der er derimod begyndt et andet paa en af de større Proprietærgaarde. Spørgsmaalet om Rentabiliteten af et saadant Foretagende er fremdeles svævende; det Par Aars Erfaring, der haves eller burde haves fra det først anlagte Brænderi, er ikke bekjendt, men den mest almindelige Mening er dog, at det har givet Tab.

Fra Egnen ved Jyderup. Vi fodre nu paa 3die Aar med knust Rapsfrø i Stedet for Rapskage og ere særdeles veltilfredse hermed. Mælkeudbyttet er godt og Køerne se saa glatte og smukke ud, som man ellers sjældent ser dem paa denne Aarstid, som jo er dobbelt mærkeligt, da de kom ind i meget daarlig Foderstand.

Fra Egnen Kallundborg — Slagelse. Om Efteraaret iaar kan det vist siges, at man ikke kan erindre i saa lange Tider at have havt et for Landmændene saa besværligt Efteraar; der blev tidlig indhøstet, og man haabede rettidig at kunne faa udført alle Arbejder; det har været Regn, Regn og atter Regn og Mangel paa tørrende Blæst. Det var umaadelig besværligt at faa tærsket, og det kunde ikke undgaas, at der er spildt en Del Sæd og tærsket meget i fugtig Tilstand, og et voldsomt Slid og Slæb har det været at faa bjerget Roer og Kartofler hjem, navnlig hvor de skulde transporteres igjennem Stubmarker. Det har været uhyre vanskeligt at faa taget Kartoflerne ordentlig op, og de have ofte efter Optagningen lignet Jordklumper mere end Kartofler; mærkelig nok er Jorden falden godt for Ploven i November Maaned, bedre end i Oktober; men det er jo Tegn paa, at Jorden har været umaadelig bundtør; ellers havde det været umuligt, at den megen Regn saa hurtig kunde synke ned.

Fra Vordingborgegnen. Situationen i Landbruget er lidt lysere iaar end den var paa samme Tid i 1895, Korn-

priserne stige jo svagt og lade derved formode, at vi omsider have naaet Bunden, saa hvor man ikke skal forrente uforholdsmæssig meget, synes Stillingen at være nogenlunde tilfredsstillende; dog er der mange, der kjæmpe en fortvivlet Kamp for at holde faste og løse Kreditorer fra Livet.

Fra Møen. Hvad der særlig iaar har været det vanskelige Arbejde er Optagning og Kørsel af Sukkerroerne. Det har ikke været let at arbejde i stræng Lerjord for at faa Roerne ud, og det maa siges til Arbejdernes Ros, at de have holdt standhaftig ud. Vi have ingen fremmede Arbejdere i Almindelighed, kun enkelte Steder nogle faa svenske Piger, men Folkene have nu ogsaa saadan en Øvelse i Rensning af Roerne om Sommeren og Optagning om Efteraaret, at det er ganske forbavsende. Naturligvis tjenes der godt — Mand og Kone kunne have over 5 Kr. daglig — men Arbejdet udføres dog for samme Accord, som da vi for 11 Aar siden begyndte at dyrke Sukkerroer, og det viser sig, jo længere vi skride frem, desto lettere kunne de fremmede Arbejdere undværes. Iaar er Sukkerroehøsten meget god, og et Udbytte af 450 til 500 Cent pr. Td. L. er ikke ualmindeligt; der ventes omkring 440 Cent. som Gjennemsnitsudbytte pr. Td. L. til Stege Sukkerfabrik; men med de lave Sukkerpriser bliver Roeprisen lav, henimod 60 Øre pr. Cent.

Registre.

a. Æmner.

Agerdyrkningsberetning fra April. Side 496. Foldudbytte 507.
— - December. 740.
Agrikulturkemisk Beretning 1896. 717.
Ajle, Forsøg med — paa Dalum. 576.

Dobbeltplove, Arbejdsprøve med amerikanske — og Svingplove. 513.
Diskussioner i det Kgl. Landh.-Selskab:
— om Prisen paa Jord i Danmark. 215.
— - Landbrugsbogholderi. 361.
— - Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk. 445.
— - Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig. 682.
Dyrskuet ved Landbrugsmødet i Malmø. 614.

England. Den engelske Landbrugskommissions Betænkning. 548.

Faareavlen 1895. 91.
Flæsk, Tilberedning og Afsætning af saltet —. 427.

Gjødning. Forsøg med Urin og Ajle paa Dalum. 576.

Handel, Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig. 633.
— , Kvægmarkedet i Wien. 694.
— , Danmarks Smørexport. 709.
Hesteavlen 1895. 95. Hesteavlsforeningerne. 107.
— og Landbrugets Hestekraft, statistisk belyst. 295.
Husdyravl. Danmarks Svineavl. 381.
Husdyrbruget 1895, 72. Kvægavlen 82. Svineavlen 90. Faareavlen 91. Sundhedstilstanden 93.
Høsten i Danmark i sidste Tiaar. 594.

Jordpriser i Danmark i de sidste 10 Aar. 215.

Kapitelstaxter for 1895. 739.
Knusemaskiner, Arbejdsprøve med —. 257.
Kvægavlen 1895. 82.
Kvægavlsforeningerne. 85.
Kvæghandel, Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig. 633.
— , Kvægmarkedet i Wien. 694.
Kværne, Arbejdsprøve 1894 og 95 med —. 257.

Landbruget 1895. 1.
— . Den engelske Landbrugskommissions Betænkning. 548.
Landbrugsbogholderi. 344.
Landbrugsmødet i Malmø 1895. 674.
Landøkonomiske Meddelelser fra forskjellige Egne. 252, 456 og 626.

Mælkeribruget i Danmark 1895. 114. Mælkeriregnskab 141. Smørnotering 143. Smørindførsel 149.

Nekrologer over H. P. Haide, Fr. Wendt, P. de Neergaard, A. T. Lundsgaard, C. P. Jacobsen og I. V. T. Hertel. 39.
Notering, Kvæg —. 645.

Oliekagebrydere, Prøve med — 1894. 257.

Planteavlen 1895. 45.
Plove. Arbejdsprøve med Dobbeltplove og amerikanske Svingplove 1895. 513.

Redskaber og Maskiner 1895. 156.
— - — Arbejdsprøve med Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrydere 1894 og 95. 257.
— - — Arbejdsprøve med amerikanske Dobbelt- og Svingplove. 513.
Regnskab. Om Landbrugsbogholderi. 344.
Regnskabsoversigt over en Gaard. 480.

Smørhandel. Danmarks Smørexport. 709.
Statistik. Danmarks Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter. 168.
— Prisen paa Jord i Danmark i de sidste 10 Aar. 215.
— Landbrugets Hestekraft og Hesteavlen, statistisk belyst. 295
— Svineavlen i Danmark. 387.
— Høsten i Danmark i sidste Tiaar. 594.
Sundhedstilstanden hos vore Husdyr 1895. 93.
Svin. Tilberedning og Afsætning af saltet Flæsk. 427.
Svineavlen 1895. 90.
Svineavl, Danmarks —. 381.

Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter 1894—95. 168.

Udførsel. Danmarks Smørexport. 709.
Urin, Forsøg med — og Ajle paa Dalum. 576.
Vejrforholdene 1894—95. 145.

Økonomi. Prisen paa Jord i Danmark i de sidste 10 Aar. 215
— Den engelske Landbrugskommissions Betænkning 548.

b. Forfattere.

Appel, A., Husdyrbruget 1895. 72.
Arup, J., Kvægtorvshandelen i Tyskland og Østerrig. 633.

Bokelmann, F., Arbejdsprøve med amerikanske Dobbeltplove og Svingplove 1895. 513.
Bøggild, B., Mælkeribruget i Danmark 1895. 114.
— Danmarks Smørexport. 709.

la Cour, J. C., Landbruget 1895. 1.
— — Kvægmarkedet i Wien. 694.

Dencker, H. F. K., Redskaber og Maskiner 1895. 156.
— — Arbejdsprøve med Kværne, Knusemaskiner og Oliekagebrydere 1894 og 95. 257.

Hansen, K., Planteavlen 1895. 45.
— , N. A. Forsøg med Ajle og Urin til 1895. 576.

Jantzen, V. Villaume-. Vejrforholdene 1894—95. 195.
Jensen, J. Hesteavlen 1895. 95.
Jensen, Rich. Landbrugets Hestekraft og Hesteavlen. 295.

Kristoffersen, L. Tilberedning og Asætning af saltet Flæsk. 427.

Mørkeberg, P. A. Danmarks Svineavl. 381.

Reck, Fr. Danmarks Ud- og Indførsel af Landbrugsprodukter 1894—95. 168.
Rubin, M. Prisen paa Jord i Danmark i de sidste 10 Aar. 215.

Schou, R. Den engelske Landbrugskvmmissionens Betænkning. 548.
— Landbrugsmødet i Malmø. 620.
Slomann, C. V. Om Landbrugsbogholderi, 344.
Stein. V. Beretning om Agrikulturkemisk Virksomhed. 717.

Winkel, J. Efterskrift til »Landbrugets Hestekraft og Hesteavlenbl«. 341.
— Høsten i Danmark i sidste Tiaar. 594.

c. Tegninger.

Kværne »Alboin Nr. 2«. 270.
— »Rapid Nr. 2«. 271.
Valsestol »Universal«. 274.
Rhinsk Kværn. 286.
Frichs Valsestol. 287.
Dybmaaleapparat ved Pløjning. 520.
Norwegian Dobbeltplov. 542.
Ploven »Eli« 544.
Ploven »Original Nr. 2« af Jacobsen, Fruagde 545.
— »Albion H. 2« fra gale Manufacturing Co. 546.